

MATERJALITEHNIKA SELETAV SÕNARAAMAT

EESTI INGLISE VENE

Tallinn 2016

Sõnaraamat on valminud Euroopa Sotsiaalfondi õppekavaarendusprojekti „Innovatsiooni arendamine mehhanotehnika valdkonna ettevõtluses“ (projekti kood 1.2.0402.09-0052) raames

Koostajad **Jakob Kübarsepp ja Priit Kulu**

Autorid: **Jakob Kübarsepp** (metallurgia, pulbermetallurgia, survetöötlemine, valutehnoloogia, jootmine, lõiketöötlemine), **Priit Kulu** (metallid ja sulamid, metallograafia, termotöötlemine, pinded), **Andres Laansoo** (keevitamine ja termolõikamine), **Kristo Karjust** (lõiketöötlemine), **Mart Saarna** (katsetamine)

Sõnaraamatu väljaandmist toetasid Eesti Rakenduslingvistika Ühing, Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli doktorikool „Funktsionaalsed materjalid ja tehnoloogiad“ ning Tallinna Tehnikaülikooli materjalitehnika instituut

Haridus- ja Teadusministeerium

Toimetaja **Enn Hendre**
Kaane kujundaja ja küljendaja **Tiia Eikholm**

Autoriõigus: koostajad ja autorid; Tallinna Tehnikaülikool, 2014

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

ISBN 978-9949-23-431-8

EESSÕNA

Tehnikaterminoloogia on tehnikahariduses oluline. Eestikeelsete tehnikaterminitega on hädas tõlkijad-tõlgid, õpikute ja käsiraamatute koostajad, üliõpilased oma lõputööde või nende eestikeelsete kokkuvõtete koostamisel. Seetõttu on Tallinna Tehnikaülikooli mehaanikateaduskonna õppejõud koostanud materjalitehnika seletava sõnaraamatu.

Sõnaraamat koosneb eesti-inglise-vene terminitest koos määratlustega. Sõnaraamat hõlmab materjaliteaduse ja -tehnikate oskussõnu: 1) metalliõpetus – metallid ja sulamid, metallograafia, termotöötlus, katsetamine; 2) metallide tehnoloogia – metallurgia, pulbermetallurgia ja pindamine, valutehnoloogia, survetöötlus, keevitus ja kaasnevad protsessid, lõiketöötlus.

Terminiarenduse peamine põhimõte (arvestades TTÜ õppekeeli – eesti, inglise, vene keel) oli võõrkeelsetele terminitele praktiliste eestikeelsete vastete leidmine.

Materjalitehnika seletava sõnaraamatu sõnavara tugineb paljuski aastatel 1998–2001 ilmunud terminoloogivihikutel:

1. Priit Kulu, Jakob Kübarsepp. Metallõpetus ja metallide tehnoloogia. I osa. Metallõpetus ja termotöötlus. II osa. Metallid ja sulamid (eesti, inglise, saksa, vene terminid ja määratlused). 1998.
2. Priit Kulu, Jakob Kübarsepp, Andres Laansoo. Metallõpetus ja metallide tehnoloogia. III osa. Kevvitus. Jootmine. Termolõikamine. Termopindamine (eesti, inglise, saksa, vene terminid ja määratlused). 1999.
3. Priit Kulu, Renno Veinthal. Metallõpetus ja metallide tehnoloogia. IV osa. Mehaanilised omadused ja teimimine. Mittepurustav kontroll (eesti, inglise, saksa, vene terminid ja määratlused). 2001.
4. Arnold Vållo, Mihkel Pikner. Masinaehitustehnoloogia (eesti, inglise, saksa, vene terminid ja määratlused). 2001.

Samu terminoloogivihikuid on kasutatud järgmiste õpikute koostamisel: 3osaline kõrgkooliõpik "Metallõpetus ja metallide tehnoloogia" (I osa. Metallõpetus ja metallurgia, 1998; II osa. Metallide tehnoloogia, 2001; III osa. Materjali ja tehnoloogia valik, 1999), õpperaamat "Materjalitehnika", 2003 ja kõrgkooliõpik "Metallõpetus", 2005.

Aastatel 2008–2012 koostati täiendavalt metallide tehnoloogia elektroonilised terminoloogiasõnastikud "Valutehnoloogia", "Metallurgia ja pulbermetallurgia", "Survega töötlemine".

Terminoloogiasõnastik sisaldab enam kui 5500 eestikeelset terminit koos inglise- ja venekeelsete vastetega ning määratlustega.

Materjalitehnika terminoloogiasõnastiku olemasolu on aluseks 2012. aastal koostatava hakatud kõrgkooliõpikule "Materjalitehnika", mis valmib eestikeelsete kõrgkooliõpikute programmi toel. Õpiku kirjutamise käigus täiendatakse vajadusel terminoloogiasõnastikku eesmärgiga kooskõlastada eestikeelne terminoloogialoome materjalide ja materjalitehnoloogiate kiirete arengutega.

Sõnaraamatu kasutamisel on oluline silmas pidada järgmist:

- märksõnade puhul on esikohale paigutatud eelistatuim vorm, eristades eestikeelsete terminite korral protsesse (*pr*) ja operatsioone (*op*)
- mitmesõnaliste terminite korral on arvestatud komponentide süntaktilist järjestust
- nool (→) viitab sünonüümilt põhiterminile
- terminite fakultatiivosa (mis pole sõnakujus kohustuslik) on nurksulgudes []
- vananenud või ebasoovitavad terminid on looksulgudes { }
- kursiivis on viited muudele eestikeelsetele terminitele (vt – vaata; vrd – võrdle).

Sõnaraamat on mõeldud eelkõige üliõpilastele, õppjõududele, inseneridele ja teadustöötajatele, kes oma erialategevuses puutuvad kokku inglisi- või venekeelsete õpikute, tehnika- ja teadustekstide tõlkimise, kirjutamise ja toimetamisega.

Koostajad on tänulikud tagasiside eest.

A

aatom i atom v атом

Vähim mistahes aine struktuuri ühik, mis koosneb laetud tuumast ja seda ümbritsevast elektronkattest.

aatomi indeksid i indices of atoms v индексы атома

Kristallograafias kasutatav süsteem aatomite tähistamiseks kristallivõres. Tähistus: [[mnp]] (vt *Milleri indeksid*).

aatomi struktuur i atomic structure v атомная структура

Aatomi siseehitus, tuuma ja seda ümbritsevaid elektrone kirjeldav struktuur.

aatomijõumikroskoop; teravikmikroskoop; AFM i atomic force microscope; AFM v атомный силовой микроскоп

Väga suure lahutusvõimega skaneeriv mikroskoop, milles pinda skaneerib terav otsak, mõõtes uuritava pinna elektronide kihi ja otsaku vahel mõjuvat jõudu.

aatomiraadius i atomic radius v атомный радиус

aatomisisene i subatomic v субатомарный

Osakesed või protsessid, mis on alla aatomi tasemejärgu, nt aatomituum, radioaktiivsus, röntgenikiired.

aatomitevaheline mikropinge; teise (II) liigi mikropinge i microscopic [residual] stress v микронапряжение II рода

Kristallivõres mõjuvad aatomitevahelised pinged.

aatomkate → elektronkate

aatommass i atomic mass; atomic weight v атомная масса

Ühe aatomi mass. Suhteliseks aatommassiks on $6,023 \cdot 10^{23}$ aatomi (Avogadro arv N_A) mass grammides. Aatommassi ühikuks (amü) on 6 neutroni ja 6 prootoniga C-aatomi mass, mis on 12 amü.

aatomnumber; järje[korra]number i atomic number v атомный номер; порядковый номер

Keemilise elemendi järjekorranumber keemiliste elementide perioodilises (Mendeleejevi) süsteemis ja on määratud aatomituuma positiivselt laetud osakeste – prootonite arvuga (võrdne neutraalse elemendi elektronide arvuga).

aatomside i atomic bond v атомная связь

Aatomeid (elektrone) kristallivõres koos hoidev keemiline side, vastastikjõud.

abiaeg i handling time v вспомогательное время

Tükiaja koostisosa (vt *tükiaeg*).

abigaas i assist gas v вспомогательный газ

Laserlõikamisel läbi lõikepinna puhutav gaasijuga, mis jahutab detaili ja võib osaleda lõigatava materjali põlemisprotsessis.

abilõikeserv i end cutting edge; minor cutting edge v вспомогательная режущая кромка

Teriku kujunduselement – abitagapinnaga külgnev lõikeserva osa (vrd *pealõikeserv*).

abilõikeservanurk i end cutting edge angle; front cutting edge angle; minor cutting edge angle v вспомогательный угол в плане

Teriku kujundusnurk – rõhitasandil mõõdetud töö- ja abilõikeservatasandi vaheline nurk (vt *põhitasand; töötasand; lõikeservatasand*).

abimaterjal i auxiliary material v вспомогательный материал

Materjal, mis ei kuulu toote põhikoostisse, kuid on vajalik toote valmistamisel.

abimudel i master pattern; double-contraction pattern v промодель; мастер-модель

Mudel, mille abil valmistatakse (valatakse) korduvkasutusega mudelid või mudelplaadid (vt *mudel; mudelplaat*).

abinõu; rakis i fixture v приспособление

Tehnoloogiarvuk tööeldavale toorikule, lõike- ja mõõteriistadele jms sobiva asendi andmiseks.

abiriist i auxiliary tool v вспомогательный инструмент

Riist, mille vahendusel kinnitatakse lõikeriist vm.

abitaganuturk i end relief angle; end clearance angle; front clearance angle v вспомогательный задний угол

Teriku kujundusnurk – abitagapinna ja abilõikeserva tasandi vaheline nurk (vt *abitagapind; abilõikeserv; vrd taganuturk*).

abitagapind → abitagatahk

abitagatahk; abitagapind i minor flank; heel; end flank; auxiliary flank v вспомогательная задняя поверхность

Teriku kujunduselement – tagapinna osa, mis puutub kokku abilõikeservaga (vt *tagatahk; vrd peatagatahk*).

abitootmine i auxiliary manufacturing; auxiliary production v вспомогательное производство

Rõhitootmist teenindav tootmistegevuse osa.

abrsiiv i abrasive; abradant v абразив

Peeneteraline suure kõvadusega kristalne aine.

abrasiiv; abrasiivmaterjal **i** abrasive material **v** абразивный материал; абразив
Suure kõvadusega teraline kristalne materjal, mille osakeste teravad servad kriimustavad ja kulutavad pinda (abrasiivtöötlusel, abrasioonil, hõõrdumisel). Abrasiivmaterjalidest on abrasiivtöötlusel (nt lihvimisel) kõige laialdasemat rakendust leidnud alumiiniumoksiid, ränikarbiid, kuubiline boornitriid ja teemant.

abrasiivjugalõikus → abrasiivjugalöötlus

abrasiivjugalöötlus; abrasiivjugalõikus *pr*; abrasiivjugalöötlemine; abrasiivjugalõikamine *op* **i** abrasive-jet machining; abrasive-jet cutting **v** абразивно-струйная обработка; абразивно-струйная резка
Materjalide töötlemine (lõikamine) suurekiiruseliste (2,5...5 m/s) ja kitsast (0,075...1,0 mm) abrasiivi sisaldava gaasijuga kasutades (vrd *veejugalöötlus*; *abrasiivveejugalöötlus*).

abrasiivketas → lihvketas

abrasiivlõikeriist; abrasiivlõikur **i** abrasive tool; bonded abrasive **v** абразивный инструмент
Abrasiivosakestest (teemant, ränikarbiid jne) ja neid siduvast sideainest valmistatud tööriist abrasiivtöötluste tarvis.

abrasiivpulber **i** grit **v** дробь [остроугольная]

Teravaservaline jämedateraline pulber, mida kasutatakse valandite, sepiste ja stantsiste pinna puhastamisel (vrd *haavlid*).

abrasiivpulber[juga]puhastus *pr*; abrasiivpulber[juga]puhastamine *op* **i** grit blasting; grit blast cleaning **v** дробеструйная очистка

Suurte valandite, sepiste, stantsiste pinna jugapuhastus teravaservalise abrasiivpulbriga (vt *jugapuhastus*; vrd *haavel[juga]puhastus*; *liiv[juga]puhastus*).

abrasiivterade purunemine (lihvketta) **i** grain fracture **v** разрушение абразивных зерен (при шлифовании)

Lihvketta üks kulumismehhanismidest – abrasiivterade purunemine, mille tulemusena osa teradest eemaldub lõikejõudude toimel, paljastades uued lõikeservad (vrd *hõõrdkulumine (lihvketta)*).

abrasiivtöötlus *pr*; abrasiivtöötlemine *op* **i** abrasive machining; abrasive cutting **v** абразивная обработка

Töötlemine abrasiivlõikeriista või vaba abrasiiviga.

abrasiiv-veejugalõikus → abrasiiv-veejugalöötlus

abrasiiv-veejugalöötlus; abrasiiv-veejugalõikus *pr*; abrasiiv-veejugalöötlemine; abrasiiv-veejugalõikamine *op* **i** abrasive water-jet machining; abrasive water-jet cutting **v** абразивно-струйная обработка; абразивно-струйная резка

Materjalide töötlemine (lõikamine) kõrgkiiruselisest ja kitsast (0,25...0,6 mm) abrasiivi sisaldavat veejuga kasutades (vrd *veejugalöötlus*; *abrasiivjugalöötlus*; *voolabrasiivtöötlus*).

absoluutne pigistus; kokkusurutus **i** draft **v** обжатие; уменьшение сечения
Tooriku alg- ja lõppmõõdmete (paksus, läbimõõt) vahe survetöötlusel (valtsimine, tõmbamine).

adaptiivjuhtimine **i** adaptive control **v** адаптивное управление
Protsessi automaatne juhtimine protsessi väljundparameetrite järgi.

adaptiivkeevitus *pr*; adaptiivkeevitamine *op* **i** adaptive control welding **v** адаптивная сварка
Adaptiivse juhtimissüsteemiga MIG/MAG-keevituse protsess/operatsioon, kus sünergilise keevitusseade reageerib automaatselt keevituspüstoli kauguse muutustele ja hoiab keevitusvoolu püsivana.

adaptiivpink **i** adaptive control[led] machine **v** адаптивный станок
Metallilõikepink, millel töödeldavate toorikute pindade parameetreid mõõdetakse andurite abil pidevalt ja mille lõikerežiim (ettenihe, lõikesügavus, lõikekiirus) reguleerub mõõtmistulemuste järgi automaatselt.

adhesioon → nake

adhesioonkatse → nakkekatse

adhesioontugevus → nakketugevus

admiralimessing → meremessing

admiralipronks → merepronks

adsorptsioon; adsorbeerumine **i** adsorption **v** адсорбция
Aine neeldumine gaasilisest või vedelikulisest keskkonnast tahkise või vedeliku pinnakihi; termokeemilisel töötlemisel rikastava elemendi lahustumine rikastatava aine pinnakihis.

aeraator → kobesti

aeratsioon **i** aeration **v** аэрация
1) Flotatsioonil kasutatava pulbi rikastamine õhuga (vt *flotatsioon*). 2) Vee rikastamine õhuhapnikuga bioloogilistes puhastusseadmetes.

aerodünaamiline generaator **i** aerodynamical generator **v** аэродинамический генератор
Pneumoautomaatikas (pneumoonikas) kasutatav seade.

afiinsus; ühtivus **i** affinity **v** химическое сродство; сродство
Olekufunktsioon, mis iseloomustab aine võimet astuda keemilisse interaktsiooni.

Ag-joodis → hõbejoodis

aglomeraat **i** 1. agglomerate; 2. sinter [cake] **v** агломерат

1. Agglomeratsiooni produkt – paagutuse teel tükistatud maagipuru või kontsentraat.
2. Puistematerjali (pulbri) kokkupaakunud osakestest moodustunud toode.

aglomeratsioon *pr*; aglomeerimine *op* **i** sinter[ing] **v** агломерация

1. Peene maagi või kontsentraadi tükistamine paagutamise teel metallurgias (vt *tükistus*).
2. Pulbri paagutamise teel tükistamine ja järgnev peenestamine pulbri tehnoloogiliste omaduste parandamise eesmärgil.

agregaatimine; agregateerimine **i** unitizing; unitization **v** агрегатирование; агрегация

Toodete koostamine kuju ja otstarbe järgi vastastikku vahetatavatest detailidest ja agregaatidest.

agregaatpea → jõupea

agregaatpink **i** standard-unit-type [modular] machine **v** агрегатный станок

Metallilõikepink, mis koosneb ühisele sängile paigutatud agregaatidest (agregaatpeadest).

ahelõmbus **i** chain intermittent weld **v** цепной прерывистый шов

Katkendõmbus mõlemalt poolt T-liidet vastakuti asetsevate lõikudena (vt *katkendõmbus*).

ahendus *pr*; ahendamine *op* **i** necking; contracting **v** обжатие

Lehtvormimise operatsioon õõneskeha kohalikuks ahendamiseks (vrd *avardus*).

ahenduskärn **i** washburn riser core; breaker core; neck[ed]-down core; wafer core **v** разделительная пластина; стержень-перемычка

Kärnisegust või keraamilisest materjalist, sisemise avaga kärn ahenduse moodustamiseks kergeemaldataval valupeal (vt *valupea*; *kergeemaldatav valupea*).

aheraine **i** rock; barren [rock]; gangue; waste rock **v** пустая порода [руды]

Maagi mittekasutatav koostisosa.

ahermaak **i** base ore; low-grade ore **v** бедная руда

Madala metallisisaldusega maak.

ahijootmine **i** furnace soldering; FS; furnace brazing; FB **v** пайка в печах; печная пайка

Jootmine ahjus kuumutamiseга (vt *jootmine*).

ahikarastus *pr*; ahikarastamine *op* **i** furnace hardening; furnace quenching **v** печная закалка

[Terase] karastamine ahikuumutust kasutades.

ahikuumutus *pr*; ahikuumutamine *op* **i** furnace heating **v** печной нагрев; нагрев в печи

Kuumutamine ahjus.

ahju kaitsekeskkond; kaitsev ahjukeskkond **i** protective furnace atmosphere
v защитная атмосфера печи

Terase ja mitterauasulamite termotöötusel kasutatav teatud koostisega mitteeksüdeeriv keskkond (vt *helelõõmutus*).

ahju kordaseadmine **i** fettling [of furnace] **v** заправка [печи]

Sulatusahju kulunud ja vigastatud voodri taastamine kasutades tulekindlaid pulbermaterjale.

ahju tööiga; ahju ressurss **i** furnace campaign **v** кампания печи; ресурс работы печи

Ahju töö kestvus kapitaalremondini.

ahjukuppel **i** bell **v** колокол [печи]; колпак [печи]

Kuppelahju osa, milles moodustatakse kaitsekeskkond paagutamisel (vt *kuppelahi*).

ahjukäik **i** furnace run **v** ход [доменной] печи

Kõrgahjus toimuva sulatusprotsessi iseloomustaja, mis näitab lähtematerjalide vajumist ja kõrgahjugaaside liikumist.

ahjupõhi; ahjupõrand **i** hearth **v** лещадь

Šaht- või leekahju tulekindlatest tellistest või teistest tulistest (tulekindlatest materjalidest) põrand kuhu sulatuse ajal koguneb sulametall (vrd *põrand*).

ahjupõhja tihendus; ahjupõrand tihendus *pr*; ahjupõhja tihendamine; ahjupõrand tihendamine *op i* ramming [of bottom]; ramming of hearth **v** набивка [пода]

Pulbertulisest (tulekindlast materjalist) sulatusahju põhja (põrand) ettevalmistus tihendamise (kinnitampimise) teel.

ahjupõrand → ahjupõhi

ahjupõrand tihendus → ahjupõhja tihendus

ahjutulis; tulekindel ahjumaterjal; tulepüsiv ahjumaterjal **i** furnace refractories **v** печной припас

Tulekindlatest materjalidest toode ahjude voorderdamiseks.

ahjuvoodri purunemine **i** brakethrough [of lining]; brake through [of lining] **v** прорыв [футеровки]

Sulatusahju voodri ehk voorderdise purunemine, kui tehnoloogiat rikutakse, nt ei peeta kinni piirparameetritest.

ahjuvõlv **i** arch; furnace roof; crown **v** свод [печи]

Ahju konstruktsioonielement – tulisest (tulekindlast materjalist) lagi.

ajanorm **i** standard time **v** норма времени

Operatsiooni sooritamise või toodanguühiku valmistamise aeg.

ajutine keevisõmblus **i** temporary weld; temporary attachment **v** технологический шов

Keevistoote külge keevitatud ajutine keevisõmblus käsitlemiseks, transpordiks vm; hiljem see eemaldatakse.

aktiivkampol **i** activated rosin [flux] **v** активированный канифольный флюс; активированный канифоль

Kampoli baasil rübusti, mis sisaldab joodise määrgumisevõimet parandavaid lisandeid (vt *kampol*).

aktiivkontroll **i** active control; active checking **v** активный контроль

Kontroll, mille tulemuste järgi vahetult reguleeritakse tehnoloogiaprotsessi.

aktiivpaagutus *pr*; aktiivpaagutamine *op* **i** activated sintering **v** активированное спекание

Intensiivistatud paagutamine erinevaid füüsikalise-keemilise või mehaanilise (vibratsioon) protsesse rakendades.

aktivaator; aktiveeriv lisand **i** activator; dopant **v** активирующий агент; активатор

Protsesse intensiivistav aine. Pulbermetallurgias kasutatakse aktivaatoreid paagutusprotsesside aktiveerimiseks.

aktivatsioon *pr*; aktiveerimine *op* **i** activation **v** активация; активирование

Metallurgiliste protsesside intensiivistamine või materjalide üleviimine aktiveeritud olekusse. Pulbermetallurgias on olulise tähtsusega aktiivpaagutamine (vt *aktiivpaagutus*).

aktiveeriv lisand → aktivaator

akustodefektoskoopia; akustiline defektoskoopia **i** acoustic defectoscopy **v** акустическая дефектоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb uuritavas esemes helisageduslike (sagedus kuni 20 kHz) võnkumiste levimisel (peam. peegeldumisel).

akustoemissioonkatse; AT; akustilise emissiooni katse; akustoemissioonkontroll;

akustilise emissiooni kontroll **i** acoustic emission test[ing]; AT; acoustic emission inspection; acoustic emission examination **v** акустический эмиссионный контроль
Akustodefektoskoopial põhinev mittepurustav katse.

akustoemissioonkontroll → akustoemissioonkatse

alabeiniit **i** lower bainite **v** нижний бейнит

Austeniidi lagunemisel beiniidiala allosas (temperatuuripiirkonnas 250 ...350°C) tekkinud beiniit (vt *beiniit*; vrd *ülabeiniit*).

alaeutektmalm; alaeutekt[ili]ne malm; {eeteutektmalm} **i** hypoeutectic [cast] iron **v** доэвтектический чугун

Eutektse koostise omast väiksema süsinikusisaldusega (kuni 4,3%) malm (vrd *eutektmalm*; *üleutektmalm*).

alaeutektoidsulam; alaeutektoidne sulam; {eeleutektoidsulam} **i** hypoeutectoid alloy **v** доэвтектоидный сплав

Eutektoidse koostise omast väiksema teise komponendi sisaldusega sulam (vrd *eutektoidsulam*; *üleeutektoidsulam*).

alaeutektoidteras; alaeutektoidne teras; {eeleutektoidteras} **i** hypoeutectoid steel **v** доэвтектоидная сталь

Eutektoidse koostise omast väiksema süsinikusisaldusega (kuni 0,8%) ferriitperliitstruktuuriga teras (vrd *eutektoidteras*; *üleeutektoidteras*).

alaeutektsulam; alaeutekt[ili]ne sulam; {eeleutektsulam} **i** hypoeutectic alloy **v** доэвтектический сплав

Eutektse koostisele omast väiksema teise komponendi sisaldusega sulam (vrd *eutektsulam*; *üleeutektsulam*).

alamikroonne pulber; submikroonne pulber **i** submicron powder **v** субмикронный порошок

Pulber osakeste suurusega alla 1 µm. Allamikronilise pulbri alaliikideks on ülipeenpulber osakeste suurusega tavaliselt 0,1...1 µm ja nanopulber osakeste suurusega alla 0,1 µm (alla 100 nm).

alamõõduline fraktsioon; alamõõduline osis **i** undersize [fraction]; minus sieve; minus mesh **v** просев; подрешетная фракция; подгροхотная фракция

Sõela läbivad puistematerjali (pulbri) osised (sõela läbiv puistematerjal) (vrd *ülemõõduline fraktsioon*).

alamõõduline osis → alamõõduline fraktsioon

alamõõdupulber; alamõõduline pulber **i** undersize [fraction] powder **v** подрешетная фракция порошка; подгροхотная фракция порошка

Etteantud granulomeetrisest koostisest peenem (sõela läbiv) osis pulbrist (vrd *ülemõõdupulber*).

alapaakuvus; mittetäielik paakuvus; **i** undersintering **v** недоспекание; неполное спекание

Raagutusdefekt, mis tekib ettenähtust madalamal temperatuuril või ebapiisava kestusega raagutamisel.

alasi **i** anvil **v** шабот

Sepistus- või stantsimisvasara alumine, massiivne osa, mille külge kinnitatakse alumine pinn (sepistamisel) või alumine stants (vormstantsimisel).

alasi padi **i** anvil cap; sow block **v** подштамповочный блок

Sepistus- või stantsimisvasara alasi ja alumise pinni (sepistamisel) või alumise stantsi (vormstantsimisel) vaheline osa.

aldrei **i** aldrej **v** альдрей

Väikese eritakistusega Mn, Si ja Fe sisaldav alumiiniumisulam.

alfa-beeta-messing; $\alpha + \beta$ -messing **i** alpha-beta brass **v** альфа-бета латунь
Kahefaasiline tardlahuse (α) ja keemilise ühendi (β) struktuuriga vasetsingisulam.

alfamessing; α -messing **i** alpha brass **v** альфа латунь
Ühefaasiline kuni 39% Zn-sisaldusega (ka muude legerivate elementidega) tardlahuse struktuuriga vasetsingisulam.

alfaraud; α -raud **i** alpha iron **v** альфа-железо
Ruumkesendatud kuupvõrega raua polümorfne modifikatsioon.

allajahutus *pr*; allajahutamine *op* **i** undercooling; supercooling; overcooling **v** переохлаждение
Jahutamine allapoole tasakaalulist faasimuutuse temperatuuri.

allajahutusaste; allajahutamisaste **i** undercooling step; overcooling degree; undercooling degree **v** степень переохлаждения
Teoreetilise ja tegeliku kristallisatsiooni/faasimuutuse temperatuuri vahe.

allnurkõmblus; all-asendis nurkõmblus **i** flat position fillet weld **v** нижний угловой шов в «подочку»
Horisontaalse piki- ja vertikaalse püstteljega nurkõmblus 45° alla kallutatud detailide vahel (vt *nurkõmblus*).

allotroopia; allotroopsus **i** allotropy **v** аллотропия
Keemilise elemendi omadus esineda erinevate lihtainetena.

allpõkkõmblus; all-asendis põkkõmblus **i** flat position butt weld
v стыковой шов в нижнем положении
Horisontaalse pikiteljega põkkõmblus, viimane läbim kõige peal (vt *põkkõmblus*).

allstruktuur; substruktuur **i** substructure **v** субструктура
Monokristalli või polükristalli sisemine, elektronmikroskoopiliselt eristatav peenstruktuur, mida iseloomustab dislokatsioonide jaotus, tihedus jms (vt *subtera*).

alltera; subtera **i** subgrain **v** субзерно
Monokristalli või polükristalli tera väikese defektsusega osa, mis on tera teiste osade suhtes desorienteeritud [tera]piiridega (vt *väikedesorientatsiooniga [tera]piir*).

alltoitekanal; sifoontoitekanal **i** bottom gate; bottom ingate **v** сифонный питатель; сифонный литник
Toitekanal sulametalli vormiõnde juhtimiseks altpoolt (vt *toitekanal*; vrd *ülatoitekanal*; *eralduspindtoitekanal*; *korrustoitekanal*).

allveehapniklõikus; veealune hapniklõikus *pr*; veealune hapniklõikamine; allveehapniklõikamine *op* **i** underwater torch cutting; underwater oxy-fuel cutting; underwater flame cutting **v** подводная кислородная резка; подводная газовая резка
Gaasilõikus vee all spetsiaalset põletit kasutades (vt *gaaslõikus*).

allveekeeveitus *pr*; allveekeevitamine *op i* underwater arc welding **v** подводная дуговая сварка; подводная сварка
Kaarkeeveitusprotsess/-operatsioon vee keskkonnas.

alni **i** alni **v** альни
Al- ja Ni-magnetiline sulam.

alniko **i** alnico **v** альнико
Al, Ni ja Co sisaldav magnetiline rauasulam.

alnisi **i** alnisi **v** альниси
Al, Ni ja Si sisaldav magnetiline rauasulam.

alpaka → uushõbe

alsifer; {sendast} **i** alsifer; sendast **v** альсифер; сендаст
Al ja Si sisaldav rauasulam.

alt-üles keevitamine *op i* uphill welding **v** сварка снизу-вверх
Püstõmbluste keevitamine keevisvanni liikumisega püstiselt alt üles (*vrd ülalt-alla keevitamine*).

alumell **i** alumel **v** алюмель
Al, Mn ja Si sisaldav niklisulam.

alumiinimine; aliteerimine **i** aluminizing; alitizing; calorizing (difuusne); alumiinium plating (pindamine) **v** алитирование (difuusne); алюминирование (pindamine)
Metalltoote pinnakihi difuusne rikastamine alumiiniumiga termokeemilise töötlemise (difusioonleegerimise) teel; tootele Al-pinde pealekandmine leek-, plasma- või vaakum-sadestamise teel (pindamine).

alumiinium **i** alumin[i]um **v** алюминий

alumiiniumiränisulam → silumiin

alumiiniumisulam; Al-sulam **i** alumin[i]um alloy; Al-base alloy **v** алюминиевый сплав
Põhimetallina alumiiniumi sisaldav sulam.

alumiiniummalm **i** alumin[i]um [pig] iron **v** алюминиевый чугун
Alumiiniumiga legeritud suurendatud tugevuse, kuumus-, korroosiooni- ja kulumiskindlusega malm.

alumiiniummessing; Al-messing **i** alumin[i]um brass **v** алюминиевая латунь
Alumiiniumi sisaldav vasetsingisulam.

alumiiniumoksiid; alumina i alumina; aluminium oxide v глинозём; оксид алюминия
Kõrge sulamistemperatuuriga mineraal Al_2O_3 mis leiab kasutamist tuliste (tulekindlate materjalide) tootmisel peenestatud kujul valutehnoloogias vormimaterjalina (vt *vormi-liiv*), toormena alumiiniumi tootmisel. Alumiiniumoksiidi erimit – korundi kasutatakse abrasiivina (vt *korund*).

alumiiniumoksiidkeraamika; alumiiniumoksiidne keraamiline materjal i alumina ceramics v керамика из оксида алюминия; керамика из корунда
Alumiiniumoksiidi baasil oksiidkeraamika, mis on kõige laialdasemat kasutust leidnud keraamiline materjal. Peeneteraline alumiiniumoksiidkeraamika leiab kasutust terase ja malmi suurte lõikekiirustega (800...1000 m/min) puhastöötlemisel (vt *oksiidkeraamika*).

alumiiniumoksiidne tulekindel (tulepüsiv) materjal → alumiiniumoksiidtulis

alumiiniumoksiidtulis; alumiiniumoksiidne tulekindel (tulepüsiv) materjal i alumina refractory v корундовый огнеупор; глиноземистый огнеупор
Suure Al_2O_3 sisaldusega (üle 90%) tulekindel (tulepüsiv) materjal.

alumiiniumtermiitkeevitus → termiitkeevitus

alumiinumpronks; Al-pronks i alumin[i]um bronze v алюминиевая бронза
Põhilisandina alumiiniumi sisaldav vasesulam.

alumina → alumiiniumoksiid

alumine kelk → pikikelk

alumine osa; alaosa i drag v нижняя часть [оснастки]
Valuvormi, vormkasti või mudeli alumine osa (alumine pool) (vrd *ülemine osa*).

alumine poolvorm i drag; bottom half mo[u]ld v нижняя полуформа
Vormi alumine pool kahte vormkasti vormimisel (vrd *ülemine poolvorm*).

alumine voolepiir; alumine voolavuspiir i lower yield strength; lower yield stress v нижний предел текучести
Materjali tugevusnäitaja; pinge madalaim väärtus plastsel voolamisel arvestamata mis tahes üleminekuefekte (R_{el}) (vrd *ülemine voolepiir*).

alumine vorm[imis]kast i drag; bottom mo[u]lding box v нижняя опока
Vormkast alumise vormipoole vormimiseks (vt *vorm[imis]kast*; vrd *ülemine vorm[imis]kast*).

alumosilikaatne tulekindel (tulepüsiv) materjal → alumosilikaattulis

alumosilikaattulis; alumosilikaatne tulekindel materjal; alumosilikaatne tulepüsiv materjal i alumina-silicate refractory v алюмосиликатный огнеупор
Tulekindel materjal Al_2O_3 sisaldusega üle 15% ja SiO_2 sisaldusega vähem kui 85%.

alumotermia i aluminothermy v алюмотермия; алюминотермия
Metallotermia, mille puhul kasutatakse taandajana (reduitseerijana) alumiiniumi (vt *metallo-
termia*).

alund; elektrokorund i alundum; electrocorundum v алунд; электрокорунд
Sünteetiline rasksulav materjal, mida saadakse alumiiniumoksiidi sulatamisel elektriahjus.
Kasutatakse abrasiivina (vrd *korund*).

aluniit; maarjakivi i alunite v алунит
Alumiiniumimineeraal $K_2SO_4 \cdot Al_2(SO_4)_3 \cdot 4Al(OH_3)$ – alumiiniumoksiidi tootmise toore.

alus[materjal] i substrate; base material v подложка
Materjal, millele kantakse pinne.

aluseline aheraine i base rock v основная [пустая] порода
Aheraine SiO_2 sisaldusega alla 52%.

aluseline elektrootdikate i basic coating v основное покрытие; базисное по-
крытие
Käsikaarkeevituse elektroodi katte tüüp, mis tekitab aluselise räbu (vt *kattega elektrootd*).

aluseline metall i basic metal v основной металл; щелочный металл
Metallide pingereas elektronegatiivsem metall, eristudes elektropositiivsetest väärismetallidest.

aluseline teras; aluselismenetlusteras i basic steel v основная сталь
Aluselise menetlusega toodetud teras (vrd *happeline teras*).

aluseline tulekindel (tulepüsiv) materjal → aluseline tulis

aluseline tulis; aluseline tulekindel (tulepüsiv) materjal i basic refractory v основ-
ной огнеупор
Peamiselt aluselistest oksiididest (MgO, CaO) koosnev tulekindel materjal.

aluselismenetlus; aluselisprotsess; aluseline menetlus; aluseline protsess i basic
process v основной процесс
Teras tootmise protsess aluselise voodriga ahjus aluselise räbu all (vrd *happelismenetlus*).

aluskihi pulber i bond coat powder; underlayer powder; undercoat[ing] powder
v порошок для подслоя; подслоный порошок
Pihustuspindamisel pinde hea nakke tagamiseks kasutatav pulbriline materjal.

aluskiht i undercoat[ing]; underlayer; bond coat; ground coat[ing] v подслой
Pihustamisele eelnev (esimene) alusmaterjalile kantav kiht põhikihi nakke parandamiseks.

alusmetall → põhimetall

alusplaat (metallurgias) i stool; group plate v поддон
Valuplokkivormide alusplaat valuplokkide sifoonvalus.

alusstants **i** subpress die; modular tooling **v** сменный штамп

Kiirelt paigaldatav, pressi ülemise liuguri külge mittekinnitatav vedrude toimel avanev stants stantsiste väikesaritootmiseks.

alustusplaat (keevitamisel) **i** run-on plate; run-on starting weld tab **v** начальная планка (сварки)

Keevituskaare süütamiseks keevisõmbeluse alustuskohta ajutiselt kinnitatud metallplaat.

amorfpulber; amorfne pulber **i** amorphous powder **v** аморфный порошок

Pulber, mille osakestel puudub kristall[ili]ne struktuur. Selline pulber saadakse vedelmetalli ülisuurtel jahtumiskiirustel (10^5 ... 10^{12} K/S).

amorfsumal; amorfne sumal **i** amorphous alloy **v** аморфный сплав

Kristal[lili]se struktuurita sumal.

amorfsum **i** amorphism; uncrystallinity **v** аморфность

Aine olek, mille puhul puudub või esineb vaid väga väikeses mahus aatomite või molekulide paigutuse korrapärasus (kristall[ili]sum).

analüüs **i** analysis **v** анализ

Algosadeks lahutav uurimine; aine koostisosade määramine.

anioon **i** anion **v** анион

Aatomi või molekuli negatiivne ioon.

anisotroopia; anisotroopsus **i** anisotropy **v** анизотропия

Materjali või keskkonna omaduste sõltuvus suunast, materjalide ja sulamite omaduste olenevus kristallograafiasuundadest; lehtmaterjali omaduste erinevus valtsimise piki- ja ristisuunas.

anoodmehhanotöötlus; anoodmehaaniline töötlemine *pr*; anoodmehaaniline töötlemine *op* **i** anode-mechanical metalworking; anode-mechanical machining; electrolytically assisted machining **v** анодно-механическая обработка

Töötlemine, mis põhineb metalli anoodlahustumise ja lagunemisproduktide mehaanilise kõrvaldamise koosrakendamisel.

antifriktsioonmalm; laagrimalm **i** antifriction cast iron; bearing cast iron **v** антифрикционный чугун; подшипниковый чугун

Väikese hõõrdeteguriga, peamiselt laagrimaterjalina kasutatav kulumiskindel malm.

antifriktsioonmetall; laagrimetall **i** white metal **v** антифрикционный металл; подшипниковый металл

Väikese hõõrdeteguriga metall; tavaliselt tuntud tina baasil laagrisulamina.

antifriktsioonpinne **i** antifriction coating **v** антифрикционное покрытие

Kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal, millel on head hõõrdeomadused (väike hõõrdetegur, hea kulumiskindlus).

antifriktsioonpronks; laagripronks i antifriction bronze; bearing bronze v антифрикционная бронза; подшипниковая бронза

Väikese hõrdeteguriga vase baasil sulam laagrite, juhikute jne valmistamiseks.

antifriktsioon-pulbermaterjal; pulberlaagrimaterjal i antifriction P/M material; bearing P/M material v антифрикционный порошковый материал; антифрикционный спеченный материал

Pulbermaterjal, mida kasutatakse laagrite ja juhikute valmistamiseks.

antifriktsioonsulam; laagrisulam i antifriction alloy; bearing alloy v антифрикционный сплав; подшипниковый сплав

Väikese hõrdeteguriga sulam laagrite, juhikute jms valmistamiseks.

antikorrosioonpinne → korrosioonikindel pinne

antimon; Sb i antimony; stibium v сурьма

Antioch-protsess i Antioch-process v Антиох-процесс

Valu püsi- või väljasulatavate mudelite järgi valmistatud, autoklaavides kuumutatud kipsvormides. Kasutatakse peamiselt Al-sulamitest valandite tootmisel (vrd *kipsvormvalu*; *Capaco-protsess*).

armatuur i reinforcement v арматура

Komposiitmaterjali tugevdav faas, mis eelkõige võtab vastu tõmbekoormusi.

armatuurteras → sarrusteras

armkoraud i armco iron v армко-железо

Rafineerimata puhas raud (u. 99,89% Fe); tuntud ka tehnilise rauana.

arseenvask i arsenic[al] copper v арсенистая медь

Umbes 0,6% arseeni sisaldav vask.

arv[programm]juhtimine; APJ; CNC i computer numerical control; CNC v числовое программное управление типа CNC; ЧПУ типа CNC

Tooriku töötamise juhtimine programmi järgi, mis on esitatud arvude jadana.

arv[programm]juhtimisega freespink; CNC-freespink i CNC milling machine; computer numerical control milling machine v фрезерный станок с ЧПУ типа CNC

Freespink, millel töötlemise juhtimine toimub arvjuhtimist kasutades (vt *arv[programm]juhtimine*; *arvprogrammipink*).

arv[programm]juhtimisega puurpink; CNC-puurpink i CNC drill [press]; computer numerical control drill [press]; v сверлильный станок с цифровым программированием; сверлильный станок с ЧПУ типа CNC

Puurpink, millel töötlemise juhtimine toimub arvjuhtimist kasutades (vt *arv[programm]juhtimine*; *arvprogrammipink*).

arv[programm]juhtimisega treikeskus; CNC-treikeskus **i** CNC turning center **v** токарный многоцелевой станок с ЧПУ типа CNC

Treikeskus, millel töötlemise juhtimine toimub arvjuhtimist kasutades (vt *treikeskus*; arv[programm]juhtimine; arvprogrammipink).

arv[programm]juhtimissüsteem; CNC-süsteem **i** computer numerical control system; CNC-system **v** система цифрового программного управления типа CNC; система ЧПУ типа CNC

Programmjuhtimissüsteem, mis kujundab kodeeritud sisestatud juhtprogrammi järgi mingi seadme juhtimise signaale.

arvprogrammipink; arvprogrammjuhtimisega pink; arvjuhtimispink; CNC-pink **i** computer numerical control machine; numerically controlled machine **v** станок с цифровым управлением; станок с ЧПУ типа CNC

Metallilõikepink, mida juhib arvjuhtimissüsteem (vt arv[programm]juhtimissüsteem).

arvutuslik (metallisamba) hüdrostaatrõhk **i** effective sprue head; effective metal head; effective sprue height **v** расчетный [металлостатический] напор; расчетная высота напора

Keskmine arvutuslik metallisamba rõhk vormiõõne täitmisel sulametalliga

arvutuslik nurkõmbelse kõrgus **i** design throat thickness **v** конструктивная толщина (высота) углового шва

Konstruktori poolt määratud võrdkõlgse nurkõmbelse kõrgus (vt *nurkõmbelus*).

arvjuhtimispink → arvprogrammipink

asendikeevitamine **op** **i** position welding **v** сварка в пространственных положениях
Keevitamine keevisõmbelse allasendist erinevates ruumiasendites.

asendiviga **i** position error **v** погрешность взаимного расположения.

Tooriku või tööriista asetuse viga töötlemisel.

asendusaatom **i** substitutional atom **v** атом замещения

Asendustardlahuse struktuuri lahustajakomponendi aatomeid asendav lahustunud komponendi aatom.

asenduskärn; pealeasetatav kärn **i** cover core; cake **v** стержень - лепёшка

Vormimisel vormi ülemisse poolde asetatav õhukese plaadi kujuline kärn asendamaks eemaldatud osa mudelist.

asendustardlahus; asendustüüpi tardlahus **i** substitutional solid solution **v** твердый раствор замещения

Tardlahus, milles lahustunud komponendi aatomid asendavad kristallivõre sõlmepunkti-des lahustikomponendi aatomeid (vrd *sisendustardlahus*).

asetus; positsioon **i** position; station **v** позиция

Muutmata kinnitusega eseme iga asend seadme suhtes tema töötlemisel.

astekarastus *pr*; astekarastamine *op* **i** martempering; marquenching; stepped hardening; stepped quenching; graduated hardening; graduated quenching **v** ступенчатая закалка [на мартенсит]

[Terase] astmeline karastamine vahepealse temperatuuri ühtlustava seisutamise ülalpool martensiitmuutuse algtemperatuuri (nt Pb-vannis); martensiitmuutus toimub järgneval jahutamisel.

astelõõmutus *pr*; astelõõmutamine *op* **i** stepped annealing **v** ступенчатый отжиг
Lõõmutamine vahepealse seisutamise järel jahutamisel etteantud temperatuuril.

astmekoht (dislokatsiooni) **i** jog **v** ступенька [дислокации]

Dislokatsioonide lõikumisel moodustuv servdislokatsiooni defekt, mis ei asetse libisemistasandil (vt *dislokatsioon*; *libisemistasand*).

astmeline laast → elementlaast

asümmeetriline nurkõmblus → erikülgnurkõmblus

atesteerija (keevitusel) **i** examining body (in welding) **v** экзаменатор (при сварке)
Isik või asutus, kes tõendab keevitaja või keevitusprotseduuri vastavust standardile.

atesteerimispiir **i** range of qualification **v** область допуска

Keevitusparameetrite ja materjali paksuse ja muude parameetrite vahemik, mille suhtes keevitaja või keevitusprotseduur hinnatakse keevituskatsega atesteerituks (vt *atesteerija*).

atesteeritud keevitaja **i** qualified welder **v** квалифицированный сварщик

Keevitaja, kes on demonstreerinud atesteerijale oma võimeid katsekehade kvaliteetse keevitamiseks.

atesteeritud keevitusmaterjal **i** approved welding consumable **v** одобренный сварочный материал

Keevitusmaterjalid või nende kooslus, mis on sõltumatu atesteerija poolt heaks kiidetud; kasutatakse protseduuride heakskiidul (vt *keevitusmaterjal*).

atmosfäärirõhkkonsolidatsioon *pr*; atmosfäärirõhkkonsolideerimine *op* **i** consolidation by atmospheric pressure; CAP **v** консолидация атмосферным давлением

Vakumeeritud kapslis asetseva pulbri (tooriku) paagutus atmosfäärirõhul (vt *konsolidatsioon*).

atmosfäärirõhukompensaator → atmosfäärirõhuvalupea

atmosfäärirõhuvalupea; atmosfäärirõhukompensaator **i** atmospheric riser; atmospheric pressure head **v** атмосферная прибыль; прибыль с атмосферным давлением

Valupea, mis toidab valandit atmosfäärirõhul (vt *valupea*; vrd *ülerõhuvalupea*).

atomaarne element; monoelement **i** atomic element **v** моноэлемент

Атомаарсена esinev element.

atsetüleenhapniklõikur; atsetüleenhapniklõikepõleti **i** oxyacetylene cutting torch; oxyacetylene cutting blowpipe **v** ацетилено-кислородный резак; ацетилено-кислородная горелка

Atsetüleen - hapniklõikusel kasutatav seade atsetüleeni ja hapniku juhtimiseks lõikekohale (vt *atsetüleen-hapniklõikus*).

atsetüleen-hapniklõikus; hapnik-atsetüleenlõikus *pr*; atsetüleen-hapniklõikamine; hapnik-atsetüleenlõikamine *op* **i** oxy-acetylene [flame] cutting **v** кислородно-ацетиленовая резка; ацетилено-кислородная резка

Gaaslõikus atsetüleeni kasutamiseга põlevgaasina (vt *gaaslõikus*; *vrđl maagaas-hapniklõikus*; *propaan-hapniklõikus*; *vesinik-hapniklõikus*).

attriitor **i** attritor **v** атриттор

Seadis pulbriliste materjalide intensiivseks mehaaniliseks peenestamiseks, segamiseks ja aglomereerimiseks (vt *attriitorjahvatus*).

attriitorjahvatus; attriitorpeenustus *pr*; attriitorjahvatamine; attriitorpeenestamine *op* **i** attritor grinding; attritor [ball] milling **v** атритторный размол

Jahvatamine mehaanilistes jahvatusseadmes – attriitoris.

auguraiumine **i** dinking **v** просечка

Ava lõikamine lõikeriista (auguraua) sisestamisega töödeldavasse materjali (foolium, mittemetalsed lehtmaterjalid) (vt *auguraud*).

auguraud **i** drift; punch **v** пробойник; бородок

Lehtmaterjali augustamise (augu lõõmise) tööriist.

augustants → avalõikestants

augustus *pr*; augustamine *op* **i** punching; piercing **v** прошивка

Õõne moodustamine materjali väljasurumise teel mahtvormimisel (sepistamisel, vormstantsimisel).

augutorn; sepatorn **i** punch; hole-punching tool **v** прошивень

Sepistustööriist õõne moodustamiseks sepisesse (vt *augustus*).

aurasadestuspindamine **i** vapor deposition [coating] **v** парофазное осаждение; вакуумное конденсационное напыление

Pindamismoodus, mille korral vakuumis aurustatud metalli kondenseerumise või keemilise reaktsiooni tulemusena moodustub alusmaterjalil õõhke pinne; eristatakse *füüsikalist aursadestust* ja *keemilist aursadestust*.

aurtõõtlus *pr*; aurtõõtlemine *op* **i** steam treatment **v** обработка паром

Tehnoloogiline operatsioon oksiidide ja hüdroksiidide moodustamiseks metalltoodete pinnale töötlemisel veeauruga temperatuuridel 220...550°C.

auru-pneumovasar **i** steam and air powered drop hammer; steam and compressed air hammer **v** паровоздушный молот

Liittoimevasar, mille langevad osad (vasara pea, ülemine pinn või -stants) tõõtetakse ja

kiirendatakse lisaks gravitatsioonijõule veel auru või suruõhuga (vt *liittoimevasar*; *liit-toime-auruvasar*).

aurustumine → lendumine

auruvasar **i** steam hammer **v** паровой молот

Mehaaniline vasar, mille liikuvaid osi tõstetakse ja/või kiirendatakse auruga.

austeniidi isothermilise lagunemise diagramm → C-kõverad

austeniidi pidevjahutuse diagramm → C-kõverad

austeniit **i** austenite **v** аустенит

Süsiniku tardlahus Fe_γ-s, Fe-C-sulamite struktuuriosa temperatuuril üle 727°C.

austeniitmalm; austeniitne malm **i** austenitic [cast] iron **v** аустенитный чугун

Austeniitse metalse põhimassiga (maatriksiga) [valu]malm (vt *austeniit*).

austeniitmuutus **i** austenitic transformation; austenitic reaction **v** аустенитное превращение

Austeniidi moodustumine ferriidist ja tsementiidist Fe-C-sulamite kuumutamisel üle 727°C (vt *austeniit*).

austeniitteras; austeniitne teras **i** austenitic steel; austenite steel **v** аустенитная сталь

Pärast normaliseerimist austeniitstruktuuri omav teras (vt *austeniit*).

austenitisatsioon *pr*; austenitiseerimine *op* **i** austenitization; austenitizing **v** аустенизация

Terase kuumutamine üle faasipiiri A_{c3} eesmärgiga saada austeniitstruktuur (vt *austeniit*).

autogeenkeevitus *pr*; autogeenkeevitamine *op* **i** autogenous welding **v** автогенная сварка

Sulakeevituse protsess/operatsioon detailide servade sulatamisega lisametalli kasutamata (vt *TIG-keevitus*; *gaaskeevitus*; *laserkeevitus*).

autogeenlõikus → gaaslõikus

autogeensulatus *pr*; autogeensulatamine *op* **i** autogenous smelting **v** автогенная плавка

Sulfiidsete kontsentratsioonide sulatamine, mille juures sulatamiseks vajalik soojus eraldub väävli oksüdeerumise tulemusena.

automaadimessing → hea lõiketöödeldavusega messing

automaaditeras → hea lõiketöödeldavusega teras

automaatjuhtimine; automaatkontroll **i** automatic control **v** автоматическое управление

Masinate, seadmete, tootmisprotsesside jm juhtimine inimese osavõttuna.

automaatkeevitus *pr*; automaatkeevitamine *op* **i** automatic welding **v** автоматическая сварка

Täielikult automatiseeritud (k.a toorikute kinnitamise toiming) keevitusprotsess/-operatsioon.

automaatkoostamine **i** automatic assembly **v** автоматическая сборка

Masinate, aparaatide või nende sõlmede koostamine inimese vahetu osaluseta.

automaatliin **i** transfer line **v** автоматическая линия

Automaatseist töomasinaist, teisel duseadmeist ning juhtimis-, reguleerimis- ja kontrollaparatuurist koosnev süsteem toodete valmistamiseks inimese vahetu osavõttuna.

automaatpihustus *pr*; automaatpihustamine *op* **i** automatic spray[ing] **v** автоматическое напыление

Automatiseeritud pihustusprotsess/-operatsioon.

automaatpink **i** transfer machine **v** автоматический станок; станок-автомат

Pink, mis teeb ettenähtud tööd inimese osaluseta.

automaattehas **i** automatic plant; automatic mill; automatic works **v** завод-автомат

Ettevõtte, kus kõik ühe kindla toote valmistamise tehnoloogilised ja abioperatsioonid kulgevad inimese vahetu osavõttuna.

automaatootmismoodul **i** automatic production module **v** автоматический производственный модуль

Ühest või mitmest arvjuhtimispingist, töötlemiskeskusest, tooriku- ja detailimagasiniidest, automaatlaadimisseadmetest jms ning automaatjuhtimissüsteemist koosnev kompleks.

automaattreipink → treiautomaat

ava ääristus *pr*; ava ääristamine *op* **i** hole flanging; eyeletting **v** отбортовка

Ava serva ääristamine, sisuliselt nõgusääristamise e siseääristamise eriliik (vt *nõgusääristus*).

avaliivvormvalu; liivvormvalu avatud vormi **i** open-sand casting **v** литьё в открытые песчаные формы

Liivvormvalu avatud vormidesse, mis puhul puudub ülemine (alumist vormipoolt kattev) osa.

avalõikestants; augustants **i** piercing die; punching die **v** пробивной штамп

Avalõikamisel kasutatav stants (vt *avalõikus*).

avalõikus *pr*; avalõikamine *op* **i** piercing; punching **v** пробивка

Ava moodustamine lehtmestallist toorikusse mööda suletud kontuuri, kusjuures eraldatud osa on jääk; avalõikuse eriliik on perforatsioon (vt *perforatsioon*).

avapoorsus; avatud poorsus **i** interconnected porosity; open porosity **v** открытая пористость

Väliskeskkonnaga ühenduses olevate pooride mahu suhe pulbertooriku mahtu (vrd *sulgpoorsus*).

avardamine **i** core drilling **v** зенкерование

Puurimise, valamise, sepistamise, stantsimise jm teel moodustatud avade läbimõõdu suurendamine sellekohase lõikeriista – avardiga.

avardi **i** core drill **v** зенкер

Avardamisel kasutatav mitmeteralõikeriist (vt *avardamine*).

avardus *pr*; avardamine *op* **i** expanding; bulging **v** раздача

Lehtvormimise vormimisoperatsioon õõnsa keha läbimõõdu suurendamiseks kohalikul või kogu pikkuses (vrd *ahendus*).

avatud [gaasi]tühik; pindmine [gaasi]tühik **i** surface blowhole **v** поверхностная [газовая] раковина

Valudefekt – gaaside (õhu) kaasahaaramisest ja/või kahanemisest tingitud tühik, mis on valandi välispinnale avatud (vrd *suletud [gaasi]tühik*).

avatud kahanemistühik **i** external shrinkage; open shrinkage **v** открытая усадочная раковина

Valudefekt – valandi või valuploki välispinnale avatud kahanemistühik (vrd *suletud kahanemistühik*).

avatud poor **i** open pore **v** открытая пора

Välispinnaga ühenduses olev poor.

avatud poorsus → avapoorsus

avatud silmusvõti → lehtvõti

avatud valukompensaator → avatud valupea

avatud valupea; avatud valukompensaator **i** open riser; open feeder [head] **v** открытая прибыль

Atmosfääriga (vormi pinnaga) ühenduses olev valupea (vt *valupea*; vrd *suletud valupea*).

aviaal; avioalumiinium **i** avial **v** авиаль

Mg, Si, Cu jt lisandeid sisaldav lennukiehituses kasutatav alumiiniumisulam.

B

baas; lähe **i** base; datum surface **v** база

Tooriku, detaili, sõlme või masina pind, pindade kogum, geometriline telg või punkt, mida kasutatakse neile valitud koordinaadistikus soovitava asendi andmiseks – baseerimiseks (vt *baseerimine*).

baasaatomid **i** base atoms **v** базисные атомы

Kristallivõre ehitust iseloomustavad sõlmpunktides paiknevad aatomid.

babiit; Hoyti metall **i** Hoyt's metal; babbit[t]; babbit-metal; white [bearing] metal
v баббит

Sn ja/või Pb baasil laagrisulam.

balansseerimine → tasakaalustamine

balansseerpink **i** balancing machine **v** балансировочный станок

Pink pöörlevate detailide tasakaalustamiseks.

baseerimine **i** basing **v** базирование

Tootele valitud koordinaadistikus soovitava asendi andmine tema valmistamisel.

baseerimisskeem **i** basing scheme **v** схема базирования

Skeem, millel on tähistatud toote baasid (vt *baas*).

beetaraud; β-raud **i** beta iron **v** бета-железо

Temperatuurivahemikus 769°C (Curie punkt) kuni 911°C raua varemalt eristatud modifikatsioon.

beiniidilõug **i** bainite jaw; jaw of TTT curve **v** бейнитная щека

Austeniidi lagunemist beiniitmehhanismi kohaselt iseloomustav C-kõvera alumine lõua-sarnane ala (vt *C-kõverad*).

beiniit **i** bainite **v** бейнит

Ebastabiilne ferriidi ja tsementiidi väga peen mehaaniline segu (eutektoidsegu), perliidi erivorm, mis tekib austeniidi lagunemisel ülalpool martensiitmuutuse algtemperatuuri.

beiniitkarastus → isotermkarastus

beiniitmalm; beiniitne malm **i** bainitic cast iron **v** бейнитный чугун

Kontrollitava termotötluse tulemusena saadud beiniitse metalse põhimassiga malm; beiniit-austeniitstruktuuriga suure tugevuse ja sitkusega malm (vt *beiniit*).

beiniitmuutus **i** bainitic transformation; **v** бейнитное превращение

Beiniidi teke austeniidist ülalpool martensiitmuutuse algtemperatuuri – temperatuuripiirkonnas 250...500°C (vt *beiniit*).

beiniitteras; beiniitne teras **i** bainitic steel **v** бейнитная сталь

Teras, millel pärast normaliseerimist on beiniitstruktuur (vt *beiniit*).

bentoniit[savi] **i** bentonite [clay] **v** бентонитовая [формовочная] глина

Üks vormisavi liike, milles põhimineraalideks on $Al_2O_3 \cdot 4SiO_2 \cdot nH_2O$ (vt *vormisavi*).

berüllimine **i** berylliumizing **v** бериллизация

Metalltoote pinnakihi rikastamine berülliumiga termokeemilise töötlemise või galvaanpindamise teel.

berüllium **i** beryllium; {glucinium} **v** бериллий

berülliumpronks; Be-pronks **i** beryllium bronze; beryllium-copper **v** бериллиевая бронза

Põhilisandina berülliumi sisaldav pronks.

bessemerkoverter **i** Bessemer converter **v** бессемеровский конвертер

Happelise voorderdisega konverter terase tootmiseks malmist õhu altpoolt sissepuhumise teel (vt *bessmermenetus*).

bessemermenetus; bessemerprotsess **i** acid Bessemer process; Bessemer process; Kelly-Bessemer process **v** бессемеровский процесс

Teras tootmise protsess sulamalmi õhuga läbipuhumise teel bessemerkoverteris (vt *bessmerkoverter*).

bessemerteras **i** Bessemer steel **v** бессемеровская сталь

Bessemermenetlusega toodetud teras (vt *bessmermenetus*).

BET-meetod **i** BET-method; BET-process **v** БЭТ-метод

Puistematerjalide eripinna määramise meetod, mis põhineb inertgaaside absorbeerumisel pulbriosaakeste pinnal.

Bi-joodis → vismutjoodis

billeteerimine **i** roughing **v** биллетировка

Valuploki ettevalmistus – servade ümardamine, [kooniliste] otste eemaldamine enne järgnevat töötlemist sepistamise või valtsimise teel.

bimetall; liitmetall **i** bimetal; dual metal; compound metal; {duplexmetal}; {play-metal} **v** биметалл; сложный металл

Kahest teineteisega tugevalt liidetud eri metalli kihist materjal (vt ka *liitmaterjal*).

bimetallism; kaksikvääring **i** bimetallism **v** биметаллизм

Rahasüsteem, mille puhul üldiseks ekvivalendiks on ühtaegu 2 väärismetalli – kuld ja hõbe.

bimetallvaland; liitmetallvaland **i** dual-metal casting; bimetal casting **v** биметаллическая отливка

Kahest erinevast metallist koosnev valand.

binaarsulam → kahe[komponent]ne sulam

binokulaarmikroskoop **i** binocular microscope **v** бинокулярный микроскоп

Uurimiseks kasutatav kahe okulaariga optikariist.

biometall **i** biometal **v** биометалл

Bioprotsessides (rakkude elutegevuses) vajalikud metal[lili]sed elemendid (raud, vask, tsink, magneesium jt).

bluum **i** bloom **v** блюм

Nelinurkse ristlõikega valtsitud, sepistatud või pidevvalu teel toodetud suur toorik ristlõike ligikaudse pindalaga üle 230 cm² (vt *bluuming*; vrd *slääb*; *valtstoorik*).

bluuming i blooming mill; bloomer v блюминг

Pigistusvaltspink bluumide (mõnikord ka slääbide) valtsimiseks valuplokkidest (vt *pigistusvaltspink*; *bluum*; *slääb*).

boksiit i bauxite v боксит

Alumiiniumimaak, milles sisalduvad alumiiniumhüdroksiidid, raua-, räni jt elementide oksiidid.

booraks i borax; sodium borate; sodium tetraborate v бора

Kõvajoodisjootmisel rübustina kasutatav booriühend Na₂B₄O₇·10H₂O (naatriumtetraboraat).

booralumiinimine; boroaliteerimine i boraluminizing; boroalizing v бороалитирование

Metalltoote pinnakihi üheaegne rikastamine boori ja alumiiniumiga termokeemilise töötlemise (difusioonleegerimise) teel.

boorimine; boreerimine i boriding; boronizing v борирование

Metalltoote pinnakihi rikastamine booriga termokeemilise töötlemise (difusioonleegerimise) teel.

boorkarbiid i boron carbide v карбид бора

Väga suure kõvadusega (Mohri kõvadus ca 9.5) keemiline ühend B₄C, mida kasutatakse abrasiivtöötlusel, keraamilste materjalide tootmiseks jt tööstuslikes rakendustes.

boornitriid; elboor i boron nitride v нитрид бора

Teemanti kõvadusele lähedase kõvadusega keemiline ühend BN, mida kasutatakse abrasiivtöötlusel, keraamilste materjalide tootmiseks jt tööstuslikes rakendustes.

boriid i boride v борид

Metalli keemiline ühend booriga.

boroaliteerimine → booralumiinimine

Bridgmani meetod i Bridgman process v процесс Бриджмана

Pikkade monokristallide kasvatamise meetod; seisneb vedelmetalli koos tiigliga aeglases väljatõmbamises ahjust, millega kaasneb monokristalli kristallisatsioon tiigli põhjast.

brikett i briquette; sake v брикет

Brikettimise teel valmistatud produkt (vt *brikettimine*).

brikettimine; briketeerimine i briquetting; caking v брикетирование

Peente lähtematerjalide tükistamine kokkupressimise teel pressvormides sideainet kasutades või ilma (vt *tükistus*).

Brinelli kõvadus i Brinell hardness v твердость по Бринеллю

Teras- või kõvasulamkuuli (läbimõõduga 2,5 kuni 10 mm) materjali sisse surumise teel (Brinelli meetod) määratav kõvadus.

Brinelli kõvadusarv; HB i Brinell hardness number; BHN v твердость по Бринеллю

Brinelli meetodil määratud materjali kõvadust iseloomustav näitaja.

Brinelli kõvaduskatse i Brinell hardness test v испытание на твердость по Бринеллю

Kõvadusteim materjali teras- või kõvasulamkuuli (läbimõõduga 2,5 kuni 10 mm) sisse surumisega

Brinelli kõvadusmõõtur i Brinell hardness tester; Brinell hardnessmeter v твердомер по Бринеллю

Seade materjali või toote kõvaduse mõõtmiseks Brinelli meetodil.

briti sulam; briti metall i Britannia metal v британский металл

Tina baasil (80-90% tina) antimoni, vaske, pliid või tsinki sisaldavad sulamid või nende segu.

Burgersi kontuur i Burgers circuit v контур Бюргерса

Burgersi vektori saamiseks moodustatav kontuur kristallivõres (vt *Burgersi vektor*).

Burgersi vektor i Burgers vector v вектор Бюргерса

Dislokatsioonide olemasolust kristallivõres tingitud, defektsust iseloomustav vektor, mis näitab aatomite nihkumise suurust ja suunda kristalli piirkonnas, kus toimus nihe (vt *Burgersi kontuur*).

C

Capaco-protsess i Capaco-process v Капако-процесс

Valu väljasulatatavate mudelite järgi valmistatud tuliseid (tulepüsivaid materjale) sisaldavates kipsvormides; kasutusel peamiselt Al-sulamitest valandite tootmisel (vrd *kipsvormvalu*; *Antioch-protsess*).

Cd-joodis → kaadmiumjoodis

CEV → süsinikekvivalent

Charpy löökpaindeteim i Charpy impact test v испытание на ударный изгиб по Шарпи

Löökpaindeteim Charpy meetodil, mille korral sälguga või sälguta horisontaalselt kahele toele paigutatud teimikule rakendatakse löökkoormus.

CIP → külmisostaatpressimine

C-kerega press → ühesambaline press

C-kõverad; austeniidi isotermilise lagunemise diagramm **i** time-temperature-transformation diagram; TTT; S-curve **v** C-[образные] кривые; диаграмма изотермического превращения аустенита; диаграмма изотермического распада аустенита

Austeniidi pidev- või isotermilisel jahtumisel selle lagunemise alg- ja lõppkõverad temperatuur-aeg-koordinaadistikus.

CNC → arv[programm]juhtimine

CNC-freespink → arv[programm] juhtimisega freespink

CNC-pink → arvprogrammipink

CNC-puurpink → arv[programm]juhtimisega puurpink

CNC-süsteem → arv[programm]juhtimissüsteem

CNC-treikeskus → arv[programm]juhtimisega treikeskus

CO₂-keevitus → süsihappegaaskeevitus

CO₂-protsess → süsihappegaasprotsess

Coulombi hõõre → kuivhõõre

Czochralski meetod **i** Czochralski process **v** процесс Шошральского
Monokristallide kasvatamise meetod, mis seeneb pöörleva läitekeha väga aeglasel väljatõmbamisel tiiglis olevast sulatisest. Saadakse ühtlase struktuuriga monokristallid.

Cu-joodis → vaskjoodis

Cu-P-joodis → vaskfosforjoodis

Cu-Zn-joodis → messingjoodis

D

desoksüdatsioon *pr*; desoksüdeerimine *op* **i** deoxidation, deoxidizing; killing **v** раскисление

Vedelmetalli rafineerimise põhioperatsioon, mis seisneb hapniku eemaldamises desoküdeerijaid kasutades.

deadhesioon **i** deadhesion **v** деадгезия

Füüsilise sideme kadumine kahest eri materjalist pindade vahel.

defekt **i** flaw; imperfection; defect; fault **v** дефект

Hälving (kõrvalekalle), mille olemus või suurus osutub materjalile või detailile ekspluaatsioonis ebasoovitavaks.

defektoskoop **i** defectoscope; crack detector **v** дефектоскоп.

Seade/aparaat hälvingute (pragude, pooride jms) otsimiseks mittepurustava kontrolli meetoditega.

defektoskoopia **i** defectoscopy **v** дефектоскопия

Materjalide ja toodete kvaliteedi mittepurustava kontrolli meetod hälvingute otsimiseks.

deflokulant **i** deflocculant **v** дефлокулянт

Osakeste flokulatsiooni (helveste moodustumist) takistav lisand pulbertehnoloogias.

deformatsioon **i** deformation **v** деформация

Keha (või selle osa) kuju ja/või mõõtmete muutus, mida põhjustab aatomite- ja molekulidevaheliste kauguste muutumine välisjõu mõjul.

deformatsioonianisotroopia tegur (plastsel deformeermisel) **i** plastic strain ratio; R-value **v** коэффициент анизотропии; показатель анизотропии

Pleki (lehtmetalli) anisotroopiat iseloomustav tõmbeteimil määratav tegur – laiuse ja paksuse suunaliste plastsete tegelike deformatsioonide suhe Isotroopse metalli deformatsioonianisotroopia tegur võrdub ühega.

deformatsiooniintensiivsus **i** effective strain; significant strain; von Mises strain **v** интенсивность деформации; обобщенная деформация; эффективная деформация

Arvutuslik normaaldeformatsioon iseloomustamaks ühe skalaarse arvuna suvalist deformatsiooniseisundit – joon-, tasapinnalist ja ruumilist deformatsiooniseisundit (vrd *nihkedeformatsiooniintensiivsus*).

deformatsioonikiirus; moonekiirus **i** strain rate **v** скорость деформации

Deformatsiooni suhteline või absoluutne muutus ajaühikus (vrd *deformeermiskiirus*).

deformatsioonikiiruse tundlikkus **i** strain-rate sensitivity; m-value **v** чувствительность к скоростному упрочнению; чувствительность к изменению скорости деформации

Metalli tundlikkuse määr deformatsioonikiiruse muutuste suhtes; hinnatakse vastava teguriga (vt *deformatsioonikiirus*).

deformatsiooniseisund; deformatsiooniolek **i** strain state; state of strain **v** деформационное состояние

Deformatsioonitensoriga kirjeldatav deformatsioonitingimuste kompleks deformeeritava keha punktis (punktides).

deformatsioonisoojus; deformeermisoojus **i** deformation [adiabatic] heating **v** теплота деформации; тепловой эффект деформации

Temperatuuri tõus deformeeritavas metallis deformatsioonienergia soojuseks muundumise tõttu.

deformatsioonitakistus; deformeermistakistus **i** flow resistance; resistance to deformation **v** сопротивление пластической деформации

Pinge, mis antud tingimustes – deformatsioonitemperatuur, -aste, -kiirus, pingeolukord

(pingus) – kutsub esile plastse deformatsiooni. Katseliselt määratakse joonpinguse olukorras (tõmbe- või survekatsel).

deformatsioonitekstuur; deformeermistekstuur **i** deformation texture **v** текста деформации

Märgatavatel deformatsiooniastmetel (üle 30%) külmal või kuumal plastsel deformeermisel moodustuv orientatsioonieelistusega struktuur e tekstuur (vt *tekstuur*). Deformatsioonitekstuuri alaliikideks on kiudtekstuur, ribatekstuur ja kristallograafiatekstuur (vt *kiudtekstuur*; *ribatekstuur*; *kristallograafiatekstuur*).

deformatsioonkarastus *pr*; deformatsioonkarastamine *op* **i** marforming; deformation hardening **v** деформационная закалка; марформинг

Termomehaaniline töötlus, kus termotöötlus (karastamine) on kombineeritud struktuure mõjutava plastse deformeermisega martensiidi alas (rekristallisatsiooni temperatuurist kuni martensiitmuutuse algtemperatuurini M_a).

deformatsioon-kontaktkeevitus *pr*; deformatsioon-kontaktkeevitamine *op* **i** deformation resistance welding **v** контактная сварка деформированием

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon torude liitmiseks või toru-plaatliidete saamiseks liitepindade kuumutamisega läbiva vooluga ja järgneva survejõu rakendamisega liitepindade deformeermiseks ja materjali ümberpaigutamiseks (vt *kontaktkeevitus*).

deformatsioonvananemine *pr*; deformatsioonvanandamine *op* **i** bake hardening; strain ag[e]ing **v** деформационное старение; механическое старение

Plastselt deformeeritud (kalestunud) metalli omaduste muutus – deformatsioonhapruse vähenemine madalatel temperatuuridel vananemisel/vanandamisel.

deformatsioonvananemishaprus **i** strain age brittleness **v** хрупкость деформационного старения

Haprus, mis on tingitud metalli plastsest deformatsioonist alguse saanud vananemisest.

deformeermiskiirus **i** deformation velocity; deformation rate **v** скорость деформирования

Deformeermisvahendi (pressi, vasara) töörgani liikumise kiirus (vrd *deformatsioonikiirus*).

deformeermiskoonus → deformeermistsoon

deformeermissoojus → deformatsioonisoojus

deformeermistakistus → deformatsioonitakistus

deformeermistekstuur → deformatsioonitekstuur

deformeermistsoon; deformatsioonitsoon; deformeermiskoonus **i** approach cone; approach **v** рабочий конус [волоки]

Tõmbesilma e tõmbematriitsi osa, kus toimub nii deformeermine kui määrimine (vt *tõmbamine*; *tõmbesilm*).

deformeeritav (plastselt) → survetöödeldav

deformeeritav messing; deformeeritav valgevask; survetöödeldav messing; survetöödeldav valgevask **i** wrought brass; deformable brass; drawing brass **v** деформируемая латунь

Hästi survetöödeldav vasetsingisulam, millest detailide valmistamise peamine viis on survetöötlemine.

deformeeritav metall; survetöödeldav metall **i** wrought metal; deformable metal **v** деформируемый металл

Hästi survetöödeldav metall, millest detailide valmistamise peamine moodus on survetöötlemine.

deformeeritav rauasulam; survetöödeldav rauasulam; **i** wrought iron **v** деформируемый сплав железа

Väikese süsinikusisaldusega rauasulam toodete valmistamiseks survetöötlemise teel.

deformeeritav sulam; survetöödeldav sulam **i** wrought alloy; deformable alloy **v** деформируемый сплав

Hästi survetöödeldav sulam, millest detailide valmistamise peamine viis on survetöötlemine.

deformeeritavus → survetöödeldavus

defosforeerimine; fosforiärastamine *op* **i** dephosphorization **v** дефосфоризация; обезфосфорирование

Metalli (malm, teras) sulatusprotsessis fosfori eemaldamine.

degasaator **i** degasifier; degasser; degasifying agent **v** дегазатор; дегазирующее средство

Aine, mille abil eemaldatakse sulametallis lahustunult või keemiliste ühenditena (oksiididena) olevaid gaase.

degasatsioon *pr*; degaseerimine *op* **i** degassing **v** дегазирование; дегазация

1. Sulametallist lahustunud gaaside eemaldamine; üks efektiivne menetlus on vaakumdegaseerimine (vt *vaakumdegasatsioon*). 2. Pulbermaterjali pinnale absorbeerunud gaaside eemaldamine.

degaseerimine vaakumis → vaakumdegasatsioon

degaseerimine väljastamisel **i** tap degassing; TD **v** дегазация при выпуске [из печи]

Metalli vaakumdegaseerimine väljalaskmisel sulatusahjust (vt *vaakumdegasatsioon*).

dekarbon[is]eerimisahi → süsinikärastusahi

dekarbonisatsioon → süsinikuärastus

dekarbonisatsioon; dekarboniseerumine; süsiniku väljapõlemine; süsinikutustumine **i** decarbur[iz]ation **v** обезуглероживание

Hapniku sisaldavates keskkondades kõrgel temperatuuril toimuv süsiniku väljapõlemine töödeldavate toorikute (valandite, sepiste jms) pinnakihist (vrd *süsinikuärastus*).

dekoorimine i decoration v декорирование [дислокаций]
Kristallides dislokatsioonide jt defektide ilmutamise meetod.

dekoratiivpinne i decorative coating v декоративное покрытие
Kiht (kate) materjali toote või detaili pinnal, mille põhieesmärk on anda hea väljanägemine.

dekstriin i dextrin v декстрин
Tärglise hüdroolüüsi vahesaadus, mida kasutatakse sideainena kärnide valmistamisel (vt *sideaine*).

deltaraud; δ-raud i delta iron v дельта-железо
Ruumkesendatud kuupvõrega raua kõrgtemperatuurne polümorfne modifikatsioon, tuntud ka kui alfaraua teisend.

dendriit[kristall] i dendrite; tree-like crystal; pine-tree crystal; fir-tree crystal
v дендрит
Puukujuliselt hargnenud (kuuskjas) kristall, millel on peateltg ja kõrvalteljed.

dendriitkasv i dendritic growth v рост дендритов
Puukujuliselt hargnenud kristallide – dendriitide – kasv vedelmetalli kristalliseerumisel. Dendriitidele on iseloomulik orienteeritus soojuse ärajuhtimise suunas (vt *dendriit[kristall]*).

dendriitlikvatsioon → mikrolikvatsioon

dendriitpulber; dendriitne pulber i dendritic powder; arborescent powder v дендритный порошок
Dendriidikuuliste osakestega pulber, mida saadakse tavaliselt elektrolüüsi teel.

desintegraator[veski] i disintegrator; disintegrator mill v дезинтегратор
1) Löökveski materjalide peenjahvatuseks üksteisele järgnevate löökide toimel sõrmjate või labakujuliste löökelementidega. 2) Üks kobestite liike valutehnoloogias (vt *kobestus*).

desoksüdatsooniperiood; desoksüdeerimisperiood i deoxidation period; deoxidizing period v период раскисления; период восстановления
Aeg metallisulatusel, mille kestel toimub desoksüdeerimine (vt *desoksüdatsoon*).

desoksüdeerija i deoxidizing agent; deoxidizer v раскислитель
Keemiline element, mille afiinsus (ühtivus) hapnikuga on suurem kui sulami põhikomponendil. Kasutatakse hapniku eemaldamiseks vedelmetallist.

desoksüdeeriv ferrosulam i deoxidizing ferroalloy v раскисляющий ферросплав
Terase sulatamisel kasutatav desoksüdeerija (vt *desoksüdatsoon*).

destillatsioon → metallurgiline destillatsioon

desulfureerimine; väävlitustamine i desulphurization v десульфурация; обесесульфуривание

Vedelmetallist ja räbust väävli eemaldamine.

detonatsioon[pihustus]pinne **i** detonation [flame spray[ed]] coating; detonation [gun] spray[ed] coating **v** детонационное [напыленное] покрытие
Toote või detaili pinnale plahvatuslööklainega kantud pulbrist kiht (kate).

detonatsioonpihustus *pr*; detonatsioonpihustamine *op* **i** detonation [flame] spray[ing]; detonation [gun] spray[ing] **v** детонационное напыление
Termopihustamise viis, mille korral pindpulber kantakse pinnatavale objektile gaasisegu plahvatuslööklainega.

detonatsioonpihustusseade; detonatsioonkahur **i** detonation [flame] spray[ing] gun; detonation [flame] spray[ing] equipment **v** детонационная установка; детонационная пушка
Seade pindpulbri pinnatavale objektile kandmiseks põlevgaasi ja hapniku segu kontrollitava plahvatuse tagajärjel tekkinud lööklainega.

detonatsioonpindamine **i** detonation [flame] coating; detonation gun coating **v** детонационное покрытие; детонационное нанесение покрытия
Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine põhigaasi ja hapniku segu kontrollitava plahvatuse tagajärjel tekkinud lööklainega.

DH-vakumeerimine → ports[jon]vakumeerimine

diafragmaress[vormimis]masin **i** flexible-diaphragm squeezing machine; flexible-diaphragm squeezer **v** диафрагменная прессовая формовочная машина; формовочная машина с диафрагменным прессованием
Press[vormimis]masin vormiseгу tihendamisega (pressimisega) suruõhuga elastse diafragma kaudu, mistõttu vormiseгу omandab ühtlasema tiheduse (vt *press[vormimis]masin*).

difraktsioonanalüüs → röntgenstruktuurianalüüs

difusioon **i** diffusion **v** диффузия
Aine iseeneslik levimine (difundeerumine) mingis keskkonnas väiksema kontsentratsiooniga alasse.

difusioonidesoksüdatsioon *pr*; difusioonidesoksüdeerimine *op* **i** diffusive deoxidation; diffusive deoxidizing **v** диффузионное раскисление
Desoksüdeerimine desoksüdeerijate viimise teel vedelmetalliga kontakteeruvasse räbusse (vt *desoksüdatsioon*).

difusioonitegur; difusioonikoefitsient **i** diffusion coefficient **v** коэффициент диффузии
Tulenevalt Ficki seadusest molekulide ja kontsentratsioonigradiendi proportsionaalsuse tegur difusioonil; tähis *D*, ühik $m^2 \cdot s^{-1}$.

difusioonjootmine **i** diffusion brazing; DFB **v** диффузионная пайка
Kõvajoodisjootmine, mille puhul joodise ja põhimetalli vahelised difusiooniprotsessid viivad liite isothermilisele tardumisele joodise sulamistemperatuuri ületavatel temperatuuridel. Joodis moodustub difusiooniprotsesside tulemusel, seejuures võidakse detaili-

dele rakendada survejõudu (vt *jootmine*).

difusioonkeevitus *pr*; difusioonkeevitamine *op* **i** diffusion welding; DFW **v** диффузионная сварка

Survekeevituse e tardfaaskeevituse protsess/operatsioon, kus liide tekib kõrgel temperatuuril liidetavate metallide kontaktpindade aatomite vastastikuse difusiooni ja surve rakendamise tulemusena.

difusioonleegerimine; difuusne leegerimine **i** diffusion alloying **v** диффузионное легирование

Metalli või sulami leegerimine leegeriva elemendi otsedifusiooni toimel, nt termo-keemilise tööluse teel.

difusioonliitmine **i** diffusion bonding **v** диффузионное соединение

Difusioonkeevituse ja -jootmise ebestandarne termin.

difusioonlõõmutus → homogeniseeriv lõõmutus

difusioonpindamine → termokeemiline töötlus

difusioonpoorsus **i** diffusion porosity; Kirkendall porosity **v** диффузная пористость
Paljukomponentsete pulbersulamite paagutamisel moodustuv komponentide difusioonitegurite erinevusest tingitud poorsus.

dinastulis; dinas[kivi] **i** silica refractory; dinas refractory **v** динас; динасовый огнеупор

Tulekindel materjal ränioksiidi SiO₂ suurema kui 93%-lise sisaldusega.

disbalanss → tasakaalutus

dislokatsioon **i** dislocation **v** дислокация

Kristalli aatomtasandite korrapärast asetust rikkuv ning kristallisest nihet piiritlev joondefekt, mille kaks peamist mudelit on servdislokatsioon ja kruvidislokatsioon. Dislokatsioonide olemasoluga on seletatav metallide plastne deformeerumine märgatavalt väiksematel (kuni mitu suurusjärku) pingetel kui see oleks võimalik dislokatsioonideta kristallide puhul.

dislokatsioonide kuhjumine **i** dislocations pile-up **v** скопление дислокаций

Kristallivõre joondefektide – dislokatsioonide koondumine libisemistakistuste (nt tera-piiride) taha (vt *dislokatsioon*).

dislokatsioonide mittekonservatiivne libisemine **i** climb [of dislocations]

v переползание [дислокации]; неконсервативное перемещение [краевой] дислокации

Kristallivõre joondefektide – dislokatsioonide mittekonservatiivne difusiooniprotsessidest tingitud libisemine, mille tulemusena servdislokatsioon lahkub ühelt libisemistasandilt teisele (vt *servdislokatsioon*; *libisemine*; *libisemistasand*).

dislokatsioonijoon **i** dislocation line **v** линия дислокации

Libisemistasandil asetsev silmusena suletud või kristalli pinnale väljuv, kristallisest nihet piiritlev [kõver]joon (vt *dislokatsioon*; *dislokatsioonisilmus*).

dislokatsioonisilmus **i** **dislocation loop** **v** петля дислокации; дислокационная петля
Suletud, libisemistasandil asetsev dislokatsioonijoon kristalli sisemuses; eraldab kristalli piirkondi, kus libisemine on toimunud ja toimumas (vt *dislokatsioon*; *dislokatsioonijoon*).

dislokatsioonitihedus **i** **dislocation density** **v** плотность дислокации
Dislokatsioonitihedust kristallivõres iseloomustav suurus, mida mõõdetakse dislokatsioonijoonte arvuga pinnaühiku kohta ($1/\text{cm}^2$) või kogupikkusega ruumiühikus (cm/cm^3).

dislokatsioonituum **i** **dislocation core** **v** ядро дислокации
Kristallivõre märkimisväärsete moonutustega ala ümber dislokatsioonijooone (vt *dislokatsioon*; *dislokatsioonijoon*).

dislokatsioonivõrgustik **i** **dislocation network**; **network of dislocations** **v** сетка дислокации; дислокационная сетка
Dislokatsioonide ruumiline asetus kristallis, mida iseloomustab sõlmpunktidega võrgustik dislokatsioonijoonetest (vt *dislokatsioon*; *dislokatsioonijoon*).

dispertant; **dispergeeriv reagent** **i** **dispersing agent**; **dispersion agent** **v** диспергатор; диспергирующее вещество; диспергирующая добавка
Abimaterjal suspensiooni (nt lobri) stabiilsuse parandamiseks (vt *lobri*).

dispergeeriv reagent → dispergant

dispersioonkõvenemine; *pr*; **dispersioonkõvendamine**; *op* **i** **dispersion hardening**; **v** дисперсионное твердение
Sulami kõvendamine peene dispersse kõva faasi sisseviimise või vanandamisega tekitamise teel plastses maatriksis.

dispersioontugevnemine; **dispersioontugevdamine** **i** **dispersion strengthening**; **v** дисперсионное упрочнение
Sulami tugevdamine peene dispersse kõva faasi sisseviimise või vanandamisega tekitamise teel plastses maatriksis.

dispersioonleegerimine **i** **dispersion alloying**; **dispersion alloyage** **v** дисперсионное легирование
Metalli või sulami leegerimine leegeriva elemendi sisseviimisega disperssete osakestena.

dispersioontugevdatud materjal **i** **dispersion strengthened material** **v** дисперсионно-упрочненный [композиционный] материал
Disperssete osakestega tugevdatud, pulbermetallurgilisel teel toodetud materjal.

dispersioonvananemine *pr*; **dispersioonvanandamine** *op* **i** **precipitation ag[e]ing** **v** дисперсионное старение
Madalatemperatuurne termotöötlus, mille tulemusena sadestub välja dispersne faas.

dispersne faas → dispersoid

dispersoid; dispersne faas **i** dispersoid **v** дисперсoйд

Tahkises vanandamise tulemusena väljasadestunud ühtlaselt jagunenud sekundaarne faas.

dissotsiatsioon **i** dissociation **v** диссоциация

Molekulaarse ühendi termokeemilisel töötlemisel lagunemine väiksema massiga (atomaarseteks) osakesteks.

dissotsiatsiooniaste; dissotsiatsioonikonstant; dissotsiatsioonimäär **i** dissociation degree; dissociation constant **v** степень диссоциации; константа диссоциации
Molekuli lihtsamateks molekulideks või aatomiteks lagunemist – dissotsiatsiooni iseloomustav tasakaalukonstant.

dissotsieeritud ammoniaak **i** dissociated ammonia; cracked ammonia **v** диссоциированный аммиак

Vesiniku (75%) ja lämmastiku (25%) segu, mida toodetakse ammoniaagi (NH₃) pürolüüsi teel (vt *dissotsieeritud gaas*).

dissotsieeritud gaas **i** cracked gas; dissociated gas **v** диссоциированный газ

Pürolüüsitud gaas, mis koosneb kahest või enamast erinevast lihtgaasist. Tuntuim on dissotsieeritud ammoniaak, mida kasutatakse pulbermetallurgias ja keevitamisel kaitsegaasina (vt *dissotsieeritud ammoniaak*).

divakants **i** divacancy **v** дивакансия

Kristallivõre defekt – sõlmpunktide paar, milles puuduvad aatomid.

dolomiit **i** dolomite **v** доломит

1) Mineraal MgCO₃ · CaCO₃. 2) Kivim mineraali – dolomiidi baasil, mida kasutatakse tulekindla materjalina ja räbustina.

dolomiitne tulekindel (tulepüsiv) materjal → dolomiittulis

dolomiittulis; dolomiitne tulekindel materjal; dolomiitne tulepüsiv materjal **i** dolomite refractory **v** доломитный огнеупор; известково-периклазовый огнеупор
Tulekindel materjal MgO sisaldusega 10 ... 50% ja CaO-sisaldusega 45 ... 85%.

dosaator **i** feeder; proportioner **v** дозатор

Seade etteantud massi või mahuga vedeliku ja/või puistematerjali automaatseks doseerimiseks.

draier → kärnikuivatusalus

dresseerimine → pindtugevdus

dresseeritud plekk → pindtugevdatud plekk

dresserimisvaltspink → pindtugevdusvaltspink

dross **i** dross; scum **v** съёмы; дрoссы

Mitterauasulamite sulatuse ja/või rafineerimise protsessis moodustuv ning sulatise

pinnale kerkiv (ja sealt eemaldatav) tahke, enamasti oksiidne materjal (vrd *räbu*).

dublee **i** plated gold; plated silver **v** дубле

Plakeeritud kuld või hõbe. Kulla või hõbedaga õhukeselt pinnatud odavmetallist ese.

duo-valtspink; kahevaltsiline valtspink **i** duo-mill; two-high mill **v** двухваликовый [прокатный] стан; прокатный стан дуо

Valtspink ühe või mitme kahevaltsilise valtstooliga e duo-valtstooliga (vt *valtspink*; *valtstool*; vrd *trio-valtspink*; *kvarto-valtspink*; *paljuvaltsiline valtspink*).

duo-valtsraam → duo-valtstool

duo-valtstool; duo-valtsraam; kahevaltsiline valtstool **i** duo-stand; two-high stand **v** двухвалковая клеть; клеть дуо

Kahe valtsi horisontaalasetusega valtstool e valtsraam (vt *valtstool*; vrd *trio-valtstool*; *kvarto-valtstool*; *paljuvaltsiline valtstool*).

dupleksfreespink; kahespindiline freespink **i** duplex milling machine

v двухшпиндельный фрезерный станок

Kahe spindlikasti ja horisontaalse freespeaga freespink (vrd *simpleksfreespink*; *tripleksfreespink*).

duplekskarastus → kaksikkarastus

dupleksmenetlus; dupleksprotsess **i** duplex process; duplexing **v** дуплекс-процесс

Kahes järjestikulises sulatusseadmes teostatav metallide ja sulamite tootmisprotsess.

duplekspinne **i** duplex coating **v** дуплекс-покрытие; двухслойное покрытие

Kahekihiline erinevate meetoditega pealekantud kiht (kate).

dupleksteras **i** duplex steel **v** дуплексовая сталь

Kahefaasiline (ferriit-austeniit, ferriit-martensiit jm) teras; tuntum on roostevaba ferriit-austeniitdupleksteras.

dupleksterastruktuur **i** duplex grain [size] structure **v** дуплексно-зернистая структура

Struktuur, mis koosneb samaaegselt kahe teineteisest oluliselt erineva terasuurusega teradest arvestatavas koguses.

duplekstöötlus *pr*; duplekstöötlemine *op* **i** duplex treatment **v** дуплексная обработка

Kahekordne teineteisele järgnev töötlus, nt pindamisel pihustus/sadestuspindamisele järgnev sulatamine/karastamine.

duralumiinium; duraal **i** duralumin; duralumin[i]um **v** дюралюмин; дюралюминий; дюраль

Cu ja Mg sisaldav kõva alumiiniumisulam.

dünaamiline kuumpressimine → pulbertooriku kuumstantsimine

dünaamiline kõvadus **i** dynamic hardness **v** динамическая твердость

Materjali võime vastu panna dünaamilisel koormamisel kohalikule plastsele deformatsioonile; dünaamilise kõvaduskatsega määratav kõvadus (vrd *staatiline kõvadus*).

dünaamiline kõvaduskatse **i** dynamic hardness test **v** динамическое испытание твердости

Mehaaniline katse materjali kõvaduse määramiseks, mille korral materjali deformeeritakse dünaamilise koormusega (vt *dünaamiline kõvadus*; vrd *staatiline kõvaduskatse*).

dünaamiline rekristallisatsioon; dünaamiline rekristalli[seeru]mine **i** dynamic[al] recrystallization **v** динамическая рекристаллизация

Plastsel deformatsioonil toimuv rekristallisatsioon, mille iseärasus on (staatilise rekristallisatsiooniga võrreldes) protsessi suurem kiirus (tänu teraapiiride liikuvuse suurenemisele deformatsiooniprotsessis) ja madalam rekristallisatsioonitemperatuur ning protsessi perioodilisus.

dünaamiline teim; dünaamiline katse **i** dynamic test **v** динамическое испытание

Mehaaniline katseteim, mille korral koormus muutub suure kiirusega (vrd *staatiline teim*).

dünaamiline toibumine **i** dynamic[al] recovery **v** динамический возврат

Plastse deformatsiooni protsessis toimuv toibumine – tugevnemisteguri vähenemine deformatsioonist kasvades (vt *toibumine*; *tugevnemistegur*).

dünaamiline tugevus **i** dynamic strength **v** динамическая прочность

Materjali võime purunemata taluda dünaamilist koormust (vrd *staatiline tugevus*).

dünamomeeter **i** dynamometer **v** динамометр

Jõumõõtur, mõõteriist jõu või jõumomendi määramiseks.

dünamoteras → elektrotehniline teras

E

ebaoluline hälvinguilming **i** non-relevant indication **v** несущественное показание несплошности

Materjali eba pidevusele viitav mitteoluline hälvinguilming (vt *hälvinguilming*).

eeleutektmalm → alaeutektmalm

eeleutektoidfaas; eeleutektoidne faas **i** proeutectoid phase **v** доэвтектоидная фаза

Austeniidi jahutamisel/jahatumisel enne eutektoidmuutust väljasadestuv faas.

eeleutektoidferriit; eeleutektoidne ferriit; vaba ferriit **i** proeutectoid ferrite; free ferrite **v** доэвтектоидный феррит; свободный феррит

Ferriidi kristallid, mis moodustuvad eutektoidmuutusele eelneva muutuse käigus vahetult austeniidist, erinevalt tavaferriidist, mis tekib eutektoidmuutuse tulemusena (vt *ferrit*).

eeleutektoidmuutus; eeleutektoidne muutus **i** proeutectoid transformation **v** доэвтектоидное превращение
Eutektoidmuutusele eelnev faasimuutus.

eeleutektoidsulam → alaleutektoidsulam

eeleutektoidteras → alaleutektoidteras

eeleutektoidtsementiit; eelautektoidne tsementiit; vaba tsementiit; sekundaartsementiit **i** proeutectoid cementite; free cementite **v** вторичный цементит; доэвтектоидный цементит; свободный цементит
Tsementiidi kristallid, mis moodustuvad vahetult austeniidist selle C-lahustuvuse vähenedes, erinevalt tsementiidist, mis tekib primaarse kristallisatsiooni või eutektoidmuutuse tulemusena (vt *tsementiit*).

eeleutektsulam → alaeutektsulam

eelkaliiber **i** roughing pass; rougher **v** черновой калибр
Valtskaliiber, milles lisaks tooriku ristlõikepinna vähendamisele toimub esmane lähendus soovitud profiilile (vt *valtsikaliiber*; vrd *pigistuskaliiber*; *lõpueelkaliiber*; *lõppkaliiber*).

eelkamber **i** antechamber **v** передняя камера
Vaakum või kaitsegaasi keskkonnaga ahjude töökambri eelnev ahju laadimist kergendav kamber.

eelkeermepuur **i** entering tap **v** метчик для первого прохода
Esimene keermepuur ava keermestamisel (vrd *lõppkeermepuur*).

eelkuumus; ettekuumus *pr*; eelkuumutamine; ettekuumutamine *op* **i** preheating **v** предварительный нагрев
Objekti eelnev (pinna) temperatuuri tõstmine, mis eelneb termotöötlemisele, pihustamisoperatsioonile, keevitamisele, termolõikamisele jms (vt *järelkuumus*).

eelkuumutustemperatuur; ettekuumutustemperatuur; eelkuumutamistemperatuur **i** preheat[ing] temperature **v** температура подогрева; температура предварительного нагрева
Temperatuur, milleni kuumutatakse eelkuumutamisel (vt *eelkuumus*).

eelõppstantsimine **i** block and finish **v** последовательная штамповка в черновом и чистовом ручье
Vormstantsimise kaks järjestikust operatsiooni tooriku ühe kuumutusega.

eelpraagutatud pressis; eelpraagutatud presstoorig **i** presintered blank **v** предварительно-спеченная прессовка
Pressis, mis on läbinud lõpp-praagutamisele eelneva eelpraagutamise.

eelpaagutus *pr*; eelpaagutamine *op* **i** presintering **v** предварительное спекание
Lõpp-paagutamisele eelnev paagutamine plastifikaatori või pulbrimäärde eraldamiseks ja tooriku tugevuse tõstmiseks (vt *plastifikaator*; *pulbrimääre*).

eelpaagutustihedus **i** pre-sintered density **v** плотность после предварительного спекания
Pulbertooriku tihedus eelpaagutatult (vt *eelpaagutus*).

eelpressimine; eelvormimine **i** preforming **v** предварительное прессование
Tehnoloogiline operatsioon, mis eelneb pressise järgnevale survetöötlemisele (isostaatpressimine, pulbertooriku kuumstantsimine jms).

eelsegamine **i** premixing **v** предварительное смешивание; предварительное перемешивание
Pulbrisegu eelnev segamine vormimisvalmis pulbrisegu valmistamisprotsessis.

eelstantsimine; muststantsimine; vormstantsimine eelvaos; eelvagu[vorm]stantsimine **i** block[ing] **v** объёмная штамповка в черновом ручье
Toorikule lõplikule kujule ligilähedase vormi andmine stantsimisega eelvaos enne vormstantsimist lõpp- e puhasvaos (vt *eelvagu*; vrd *ettevalmistusstantsimine*).

eelstantsis **i** blocker-type forging **v** черновая поковка
Väikese täpsusega (suurte tolerantsidega), suurendatud töötlusvaru ja ümardusraadius-tega stantsis, mille vastuvõetav täpsus saavutatakse täiendava mehaanilise töötlemisega (lõiketöötlemisega) (vrd *normaaltäppisstantsis*; *kõrgtäppisstantsis*; *täppisstantsis*).

eeltermotöötlus *pr*; eeltermotöötlemine *op* **i** preliminary heat treatment; preheattreatment **v** предварительная термообработка; предварительная термическая обработка
Põhitötlusele (mehaanilisele, termilisele) eelnev termotöötlus.

eelvagu; mustvagu **i** blocking impression; blocker; roughing impression **v** черновой ручей
Stantsimisvagu, milles teostatakse eelstantsimist enne vormstantsimist lõpp- e puhasvaos (vt *eelstantsimine*; vrd *lõppvagu*; *ettevalmistusvagu*).

eelvagu[vorm]stantsimine → eelstantsimine

eelvormimine → eelpressimine

eemaldatav juuretugi; mittekinditav juuretugi **i** temporary backing **v** съёмная подкладка
Juuretugi, mida ei keevitata detailide külge ning mis pärast keevitamist eemaldatakse (vt *juuretugi*).

eemaldatav vormkast → äratõstetav vormkast

eemaldusseade; tõukurseade **i** stripper **v** стриппер
Seade valuplokkide/valandite eemaldamiseks vormist.

eemaletõukejõud (lõiketõotlusel) **i** thrust force **v** сила отжима; усилие отжима; радиальная (осевая) составляющая силы резания (при точении)
Lõikejõu komponent – tooriku pinnaga ristsihis mõjuv tõukejõud lõikeriistale (lõikurile) (vt *lõikejõud*).

eend **i** boss; bead **v** бобышка

Ette- või väljaulatuv ja suurendatud seinapaksusega osa valandil, sepsisel, stantsisel.

eesmine juhik; eesmine juhtosa (kammlõikuri) **i** front pilot **v** передняя направляющая (протяжки)

Kammlõikuri eesmine osa lõikuri suunamiseks töötlusprotsessi alguses (vt *kammlõikur*; vrd *tagumine juhik*).

ehemetall; loodusmetall; looduslik metall **i** native metal **v** самородный металл
Keemiliselt puhas, valdavalt ühest elemendist koosnev looduses esinev metall.

eheraud; looduslik raud; loodusraud **i** native iron **v** самородное железо
Looduslikult esinev puhas raud.

ehhodefektoskoop → ultrahelidefektoskoop

ehhokatse → ultrahelikatse

ehhokontroll → ultrahelikatse

ehhotomograafia → ultrahelitomograafia

ehitusteras **i** structural steel **v** строительная сталь

Vähesed C-sisaldusega (kuni 0,2%) hea keevitavusega mittelegeer- või madallegeerteras.

eksogaas; eksotermiline gaas **i** exothermic atmosphere; exogas **v** экзотермическая атмосфера; экзогаз

Kontrollitav gaasiline kaitsekeskkond, mis moodustub gaasiliste süsivesinike mittetäielikul eksotermilisel (lisasoojuse juurdetoomiseta) põlemisel.

eksotermiline laserlõikus → hapniklaserlõikus

eksotermjootmine; eksotermiline jootmine **i** exothermic brazing; EXB **v** экзотермическая пайка

Kõvajoodisjootmine eksotermilisel reaktsioonil eralduva, joodist sulatava soojuse toimel (vt *jootmine*).

ekstrudeerimisnõel → ekstrudeerimistorn

ekstrudeerimistempeel **i** extrusion ram **v** пресс-штемпель

Ekstrudeerimisel kasutatav tempel ekstrudeerimistooriku väljasurumiseks läbi matriitsi ava (vt *ekstrusioon*).

ekstrudeerimistoorik **i** extrusion billet; extrusion stock **v** пресс-заготовка

Ekstrudeerimisel kasutatav metalltoorik (vt *ekstrusioon*)

ekstrudeerimistorn; ekstrudeerimisnõel **i** internal mandrel **v** игла (прессования)
Õõneskehade (õõnesprofiilide) ekstrudeerimisel kasutatav õõnsust moodustav, tavaliselt liikuv torn (nõel) (vt *ekstrusioon*; *õõnesprofiilid*).

ekstrudeeritud profiil[metall]→ ekstruusis

ekstrusioon *pr*; ekstrudeerimine *op* **i** extrusion **v** мундштучное прессование
Plastifitseeritud pulbrisegu väljapressimine läbi matriitsi kalibreeritud ava; kasutatakse pikkade pulbertoorikute saamiseks.

ekstrusioon *pr*; ekstrudeerimine; pressimine *op* **i** extrusion **v** прессование
Metallide plastne [kuum]deformeerimine, mis seisneb ekstrusioonkonteineris asetseva metalltooriku (ekstrudeerimistooriku) väljasurumises läbi matriitsi kalibreeritud ava saamaks erineva ristlõikega, sh sisemise õõnsusega metalltoorikuid.

ekstrusioonidefekt; ekstrudeerimisdefekt **i** extrusion pipe; extrusion defect; coring
v пресс-утяжина
Ekstrudeeritava tooriku või külmvormpressitava toote lõpuosas telje piirkonnas asetseva metalli defektne (poorsusega) ala (vt *ekstrusioon*; *külmvormpressimine*).

ekstrusioonijääk **i** extrusion discard; butt-end **v** пресс-остаток
Ekstrudeerimisel ekstrudeerimistoorikust konteinerisse jääv osa (vt *ekstrusioon*).

ekstrusioonkeevitus *pr*; ekstrusioonkeevitamine *op* **i** extrusion welding **v**
экструзионная сварка (термопластов); сварка экструдированной присадкой
Kuumgaaskeevitusele sarnane termoplastide keevitusviis, mille puhul toorikute servad kuumutatakse kuuma õhu joaga ning servavahemikku surutakse ekstrudeeritud kuum lisamaterjal. Liide moodustub õmblusi pinnale survet avaldades keevituspea külge kinnitatud talla või rullidega (vrd *kuumgaaskeevitus*).

ekstrusioonkonteiner **i** container; extrusion container; billet chamber **v** контейнер (прессования)
Ekstrudeerimisseadme osa tooriku paigutamiseks väljasurumisel läbi matriitsi ava (vt *ekstrusioon*).

ekstruusis; ekstrudeeritud profiil[metall] **i** extruded shape; extrusion **v** прессованный профиль
Ekstrusiooni teel saadud profilmetall, profiilid või tooted (vt *ekstrusioon*).

ekstsentriskinniti **i** eccentric clamp **v** эксцентриковый зажим
Tooriku rakisesse kinnitamise seade.

ekstsentriskpress **i** eccentric[-shaft] press **v** эксцентриковый пресс
Nukk- või ekstsentrismehhanismi poolt käitatava liuguriga mehaaniline press.

ekstsentrisksegisti; ekstsentrisksegaja **i** eccentric agitator; eccentric mixer; eccentric blender **v** эксцентриковый смеситель

Ekstsentriskajamiga segisti puistematerjalide segamiseks.

eksudatsioon; väljahigistus **i** bleeding; bleedout; sweating; exudation **v** выпотевание; выплавление

Metallvedelfaasi paagutatava tooriku pinnale tõusmine vedelfaaspaagutamisel (vt *vedelfaaspaagutus*).

elastne deformatsioon **i** elastic deformation **v** упругая деформация

Deformatsioon, mis pärast välisjõu lakkamist kaob.

elastne järelmõju **i** elastic springback; springback **v** упругое последствие; пружинение

Metalli plastse vormimisega kaasnev, elastsusest tingitud tooriku vormi (enamasti painderaadiuse ja -nurga) muutus peale välisjõudude eemaldamist; see võetakse arvesse tehnoloogilise protsessi projekteerimisel.

elastoplastne väsimus → vähetsükliline väsimus

elastsus **i** elasticity; resilience **v** упругость; эластичность

Keha võime taastada oma kuju ja ruumala (tahkised) või ruumala (vedelikud, gaasid) pärast deformatsiooni esilekutsunud jõudude lakkamist.

elastsuskonstant; elastsustegur **i** elastic constant; coefficient of elasticity **v** коэффициент упругости; коэффициент эластичности

Materjali elastsust iseloomustav näitaja: normaal-, nihke- ja mahtelastsusmoodul ning Poissoni tegur.

elastsusmoodul **i** modulus of elasticity; elastic modulus **v** модуль упругости

Materjali elastsusnäitaja; iseloomustab materjali elastsust.

elastsusnäitajad **i** elasticity measures **v** показатели эластичности; показатели упругости

Materjali elastsust iseloomustavad näitajad (elastsusmoodul, erielastsusmoodul jt).

elastsuspiir **i** elastic limit **v** предел упругости; предел эластичности

Materjali tugevusnäitaja: pinge, mille korral jäävdeformatsioon esmakordselt saavutab teatava suuruse (hrl 0,05%).

elavhõbe; Hg **i** quicksilver; mercury; Hg **v** ртуть; Hg

elboor → boornitriid

elektergaas-kaarkeevitus *pr*; elektergaas-kaarkeevitamine *op* **i** electrogas welding; electro-gas welding; EGW **v** электрогазовая сварка

Räbukeevituse ehk elekter-räbukeevituse protsessi/operatsiooni edasiarendus, mis puhul püstõmbluste keevitamisel detailide servade vahelist püstsuunas liikuvat keevisvanni kuumutatakse kaitsegaasis põleva keevituskaarega (vt *räbukeevitus*).

elekterkaarpihustus → kaarpihustus

elekterkaarpihustuspinne → kaarpihustuspinne

elekterkaarpihustusseade; elekterkaarpihustuspüstol → kaarpihustusseade

elekterkaarpindamine → kaarpindamine

elekterkaarpinne → kaarpinne

elekterkaarsulatuspindamine → kaarsulatuspindamine

elekterkaarsulatuspinne → kaarsulatuspinne

elekterkontakt[keevitus]pindamine → kontakt[keevitus]pindamine

elekterkontaktpaagutuspindamine → kontaktpaagutuspindamine

elekter-räbukeevitus → räbukeevitus

elekter-räbuümbersulatus → räbuümbersulatus

elekter-räbuümbersulatus → räbuümbersulatus

elektersulatus *pr*; elektersulatamine *op* i electric melting v электроплавка
Metalli tootmine (sulatamine) elektrialhjus.

elektersädepindamine → sädepindamine

elektersädepinne → sädepinne

elektolüütpoleerimine → elektrokeemiline poleerimine

elektriahhi i electric[al] furnace v электропечь
Elektrienergiaal töötav ahi.

elektriimpulsspink i electric impulse machine v электроимпульсный станок
Elektriimpulssstõtlusel kasutatav tööpink (vt *elektriimpulssstõttlus*).

elektriimpulsspressimine i electrodischarge compaction v электроимпульсное
прессование; электроразрядное прессование
Pulbrite pressimine pressise või konteinerisse suletud pulbri mõjutamisega elektriliste
impulsside toimel.

elektriimpulssstõttlus *pr*; elektriimpulssstõttlemine *op* i arc-discharge machining
v электроимпульсная обработка
Elektroerosioontõttluse liik (vt *elektroerosioontõttlus*; vrd *elektrisädetõttlus*).

elektrikaarahi; kaar[leek]ahi i arc furnace; electric arc furnace v электродуговая
печь; дуговая электропечь
Ahi, kus metallide jt materjalide sulatamiseks kasutatakse elektrikaare soojust.
Eristatakse otsetoime- ja kaudtoimekaarahje (vt *otsetoimekaarahi*; *kaudtoimekaarahi*).

elektrikontaktpulbermaterjal **i** electrical contact P/M material; contact P/M material **v** электроконтактный порошковый материал; электроконтактный спеченный материал

Pulbermetallurgilisel meetodil valmistatav materjal elektriliste kommunikatsiooniseadmete tarvis.

elektrikontakttöötlus *pr*; elektrikontakttöötlemine *op* **i** electric-resistance machining; electrothermic machining **v** электроконтактная обработка

Voolu juhtivate materjalide töötlemine, mis põhineb tööriista ja tooriku vastastikusel hõõrdumisel ning nende kokkupuutekohtadest elektrivoolu läbijuhtimisel tekkiva soojuse ja sädelahenduste kasutamisel.

elektrisädepink **i** electrospark machine **v** электроискровой станок

Elektrisädetöötluks kasutatav tööpink (vt *elektrisädetöötlus*).

elektrisädetöötlus *pr*; elektrisädetöötlemine *op* **i** electrospark machining **v** электроискровая обработка

Elektroerosioontöötluks liik, mille korral tööriista ja tooriku vahel tekitatakse väga lühiajalised sädelahendused (vt *elektroerosioontöötlus*; vrd *elektriimpulssöötlus*).

elektro[lüüt]vormimine; elektrolüütiline vormimine **i** electroforming **v** электролитическое формование

Õhukeseseinaliste metalltoodete vormimine elektrolüütilise sadestuse teel matriitsi (vormi) pinnale

elektroerosioontöötlus *pr*; elektroerosioontöötlemine *op* **i** electric[al] discharge machining; EDM; electroerosive machining; electrodischarge machining; electron discharge machining **v** электроэрозионная обработка

Elektrit juhtivate materjalide töötlemise meetod, mis põhineb elektroodide (tööriist ja töödeldav materjal) vahel tekkivate lühiajaliste elektrilahenduste toimel (vt *mahtelektroerosioontöötlus*; *traatelektroerosioontöötlus*).

elektrohüdrolehtstantsimine → elektrohüdrolehtvormimine

elektrohüdrolehtvormimine; elektrohüdrauliline lehtvormimine; elektrohüdrolehtstantsimine; elektrohüdrauliline lehtstantsimine **i** electricdischarge forming; electrohydraulic forming; spark-discharge forming **v** электрогидравлическая [листовая] штамповка

Impulsslehtvormimise alaliik; selle korral vormitakse lehtmetalli deformeeriva lööklainega, mis tekib elektrilahendusest vedelikus (vt *impulsslehtvormimine*).

elektrokeemiline kidaeemaldus *pr*; elektrokeemiline kidaeemaldamine *op* **i** electrochemical deburring **v** электрохимическое снятие заусенцев

Erinevate töötlusmeetoditega (nt survetöötlus, löiketöötlus) moodustunud kidade eemaldamine elektrokeemilist töötlust kasutades (vt *elektrokeemiline töötlus*).

elektrokeemiline lihvimine; elektrolüütlihvimine **i** electrochemical grinding; ECG **v** электрохимическое шлифование; электрошлифование

Pinna lihvimine elektrit juhtiva abrasiivtööriista abil mehaaniliste ja elektrokeemiliste

protsesside koostoimel.

elektrokeemiline mahtvormimine **i** dimensional electrochemical machining; DECM; electrochemical shaping **v** электрохимическая размерная обработка
Voolujuhtivate materjalide vormimine elektrokeemilisel meetodil, mis põhineb anoodi lahustumisel elektrolüüsi protsessis (vt *elektrokeemiline töötlus*).

elektrokeemiline pindamine → elektrolüütpindamine

elektrokeemiline poleerimine → elektropoleerimine

elektrokeemiline töötlus *pr*; elektrokeemiline töötlemine *op i* electrochemical machining; ECM **v** электрохимическая обработка
Elektrolüüsil anoodi lahustumisel põhinev voolu juhtivate materjalide töötlemismeetodite üldnimetus.

elektrokeemiline ühend **i** electrochemical compound **v** электрохимическое соединение

Elektropositiivse metalli ja elektronegatiivse mittemetalli vahel moodustunud keemiline ühend (oksiid, sulfiid jt).

elektrokorund → alund

elektrolüütkaarastus; elektrolüütiline kaarastus *pr*; elektrolüütkaarastamine; elektrolüütiline kaarastamine *op i* electrolytic hardening **v** электролитическая закалка
Kaarastamine elektrolüüdis kuumutamise teel.

elektrolüütlihvimine → elektrokeemiline lihvimine

elektrolüütpindamine; galvaanpindamine; galvaanimine **i** electrolytic plating; electrochemical plating; electroplating; galvanizing **v** электролитическое осаждение; гальванизация

Pindamismoodus, mille korral elektrolüüdis pindmaterjali (anoodi) ja kaetava detaili (katoodi) vahel rakendatud alalisvoolu toimel anoodist või elektrolüüdist väljunud metalliioonid sadestuvad katoodil (detailil), moodustades pinde.

elektrolüütpulber; elektrolüütiline pulber **i** electrolytic powder **v** электролитический порошок

Sulatatud metallisoolade või nende lahuste elektrolüüsil saadav pulber.

elektrolüütsadestus; elektrolüütiline sadestus *pr*; elektrolüütsadestamine; elektrolüütiline sadestamine *op i* electrolytic deposition; electrolytic precipitation; electrolytic separation **v** электролитическое осаждение; электролитическое восстановление

Elektrolüütpulbrite tootmise meetod sulatatud metallisooladest või nende lahustest elektrolüütilise taandamise teel.

elektrolüütsink; elektrolüütiline tsink **i** electrolytic zinc **v** электролитический ЦИНК

Puhas tsink (üle 99,9% Zn), mis on saadud maagist särdamise teel toodetud tsinkoksiidi lahustamise, lisandite väljasadestamise ja lõppoperatsioonina tsingi elektrolüütilise sadestamise teel alumiiniumkatoodil.

elektrolüütvask; elektrolüütiline vask **i** electrolytic copper **v** электролитическая медь

Elektrolüüsi teel saadud puhas vask; sisaldab üle 99,94% Cu, lisandina väärismetalle (Au, Ag).

elektromagnetlehtstantsimine → elektromagnetlehtvormimine

elektromagnetlehtvormimine; elektromagnetiline lehtvormimine; elektromagnetlehtstantsimine; elektromagnetiline lehtstantsimine **i** electromagnetic forming; EMF-process; magnetic ((pulse forming **v** магнитно-импульсная [листовая] штамповка

Impulsslehtvormimise alaliik, mille puhul lehtmatali vormimitakse tugevas magnetväljas (vt *impulsslehtvormimine*).

elektrometallurgia **i** electrometallurgy **v** электрометаллургия

Metallurgia haru, kus metallide tootmiseks maakidest ja maagikontsentraatidest, metallide rafineerimiseks, sulamite valmistamiseks ja neile sobiva struktuuri andmiseks kasutatakse elektrivoolu.

elektron **i** electron **v** электрон

Aatomituuma ümbritsev negatiivse laenguga ($1,602 \cdot 10^{-19}$ kulonit) ja massiga $9,109 \cdot 10^{-28}$ g elementaarosake.

elektron[sond]spektroskoopia; fotoelektronspektromeetria **i** electron probe analysis; electron spectroscopy **v** электронная спектроскопия

Materjalide uurimismeetod, mis põhineb valguse (nähtav, ultraviolet) või röntgenkiirguse toimel materjalist väljuvate elektronide energia analüüsil.

elektron[sulam] **i** electron alloy **v** электрон-сплав

Teatud magneesiumisulamite (2,5...11% Al; kuni 2% Zn; 0,2...0,5 Mn) vananenud nimetus.

elektronipilv **i** electron cloud **v** электронное облако

Ruumiühikus olevate elektronide kogum, mille asukoht ja kiirus antud ajamomendil pole määratav; valentselektronid metallis, millede mittekuuluvus aatomituumale määrab metalli elektrijuhtivuse.

elektronkate; elektronkiht; aatomkate **i** electron shell; electron cover **v** электронная оболочка; атомная оболочка

Aatomituuma ümbritsev erinevate energianivoodega elektronide kihtide kogum.

elektronkiirjootmine **i** electron-beam brazing **v** пайка электронным лучом; электронно-лучевая пайка

Kõvajoodisjootmine elektronkiiriga vaakumis (vt *jootmine*).

elektronkiirkeevitus *pr*; elektronkiirkeevitamine *op* **i** electron-beam welding; EBW
v электронно-лучевая сварка

Kiirguskeevituse protsess/operatsioon, mille korral materjali sulatamiseks vajalik energia saadakse kiirendatud elektronide voost.

elektronkiirlõiketöötlus *pr*; elektronkiirlõiketöötlemine *op* **i** electron-beam machining;
EBM **v** электронно-лучевое резание

Materjalide lõiketöötlus (nt avade lõikamine), kasutades sulatavat või aurustavat elektronkiirt.

elektronkiirlõikus *pr*; elektronkiirlõikamine *op* **i** electron-beam cutting **v**
электронно-лучевая резка

Termolõikus metalli sulatava või aurustava elektronkiirega.

elektronkiirpindamine **i** electron-beam coating; electron-beam surfacing **v** покрытие с электронным лучом; электронно-лучевое покрытие; электронно-лучевое нанесение покрытие

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine elektronkiire abil.

elektronkiirsulatuspindamine **i** electron-beam fusion coating; electron-beam fusion surfacing **v** электронно-лучевое покрытие с наплавкой

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine pindmaterjali elektronkiirega sulatamise teel.

elektronkiirsulatuspinne **i** electron-beam fused coating **v** электронно-лучевое наплавленное покрытие

Elektronkiirega pealesulatamise teel saadud kiht (kate).

elektronkiirtöötlus **i** electron-beam treatment **v** электронно-лучевая обработка
Materjalide töötlemismeetod, mille korral kasutatakse elektronide põrkumisel vastu töödeldavat materjali tekkivat soojust, nt elektronkiirlõikus, elektronkiirkarastus, elektronkiirlõiketöötlus.

elektronkiirümbersulatus **i** electron-beam remelting; electron-beam refining **v** электронно-лучевой переплав; ЭЛП

Rafineeriv ümbersulatus elektronkiirahjus (vt *ümbersulatus*).

elektronmikroskoop **i** electron microscope **v** электронный микроскоп

Objektide suure suurendusega (kuni 200 000 x) uurimisel kasutatav seade, mille talitus rajaneb elektronoptikal.

elektronstruktuur; elektroonne struktuur **i** electron structure **v** электронная структура
Aatomi tuuma ümbritsevate elektronkihtide (elektronkatte) ehitus.

elektronühend **i** electron[ical] compound **v** электронное соединение

Teatud rühma metallide vahel moodustunud keemiline ühend, millele on omane kindel valentselektronide ja aatomite arvu suhe.

elektroodi efektiivsus **i** recovery [of electrode]; efficiency [of electrode] **v** выход электродного металла

Keevismetalli ja elektroodist (varras+elektroodikate) keevismetalli siirdunud metalli masside suhe.

elektroodi jääkpikkus **i** stub **v** остаток (электрода); огарок (электрода)
Elektroodivarda jääkpikkus pärast kasutamist.

elektroodi kahjustumine **i** electrode pick-up **v** загрязнение электрода
TIG-keevitusel põhimetallist sulamatule W-elektroodile kinnitunud põhimetalli osakesed.

elektroodi läbimipikkus **i** run off length (of electrode); ROL **v** условная длина прохода
Kattega elektroodiga pealekeevitatud keevisläbimi pikkus. Kasutatakse soojussisestuse määramisel elektroodkeevitusel (vt käsikaarkeevitus).

elektroodi läbimipikkuse suhe **i** run out ratio (of electrode) **v** соотношение длины прохода к длине электрода
Pealekeevitatud keevitusläbimi pikkuse suhe elektroodi algpikkusesse. Näitajat kasutatakse soojussisestuse määramisel elektroodkeevitusel (vt elektroodi läbimipikkus).

elektroodi väljaulatus **i** electrode extension; electrical stickout; ESO **v** вылет электродной проволоки
Voolukontaktist väljaulatava keevitustraadi pikkus MIG/MAG- ja räbustis keevitusel.

elektroodide kuivatuskapp **i** electrode drying oven; **v** термопечь для сушки электродов
Erikonstruksiooniga kuumutusahi elektroodide kattest niiskuse eemaldamiseks kuumutamiseks.

elektroodihoidik **i** electrode holder **v** электрододержатель
Käsikeevituse elektroodi kinnitamise ja vooluga varustamise seade

elektrooditorbik **i** portable [electrode] storage canister **v** нагреваемый пенал для электродов
Elektriliselt soojendatav torbik elektroodide hoidmiseks töökohal nende niiskumise vältimiseks.

elektroodkeevitus → käsikaarkeevitus

elektropoleerimine; elektrolüütpoleerimine; elektrokeemiline poleerimine **i** electropolishing; electrolytic polishing; electrochemical polishing; anode polishing; **v** электрополирование; электрохимическое полирование
Elektrokeemiline poleerimisprotsess, milles lahustuv poleeritav metall on anoodiks galvaanelemendis ja annab tulemusena eriti hästi peegeldava pinna.

elektroteemanttöötlus *pr*, elektroteemanttöötlemine *op* **i** electrochemical diamond machining **v** электроалмазная обработка
Elektrokeemiline töötlus (nt lihvimine), kus katoodiks on voolu juhtiv teemanttööriist (vt elektrokeemiline töötlus).

elektrotehniline teras; dünamoteras **i** electric[al] [sheet] steel **v** электротехническая сталь; динамная сталь

Väikese (kuni 0,1%) C- ja suure (kuni 5%) Si-sisaldusega pehmemagnetteras.

elektrotermia **i** electrothermics **v** электротермия

Elektrotehnika haru, mis tegeleb elektrienergia rakendamisega materjalide kuumutamiseks ja sulatamiseks.

elektrum **i** electrum **v** электрум

Juvelitööstuses kasutatav looduslik kulla ja hõbeda sulami (55...88% Au) vananenud nimetus.

elementaar[kristalli]võre; kristallivõreelement; võreelement **i** unit cell **v** элементарная [кристаллическая] ячейка

Metalli ruumilist kristallstruktuuri iseloomustav vähim aatomite kompleks; ruumis lõrmatult korduv võreelement.

elementlaast; astmeline laast **i** serrated chip; shear-localized chip; segmented chip **v** стружка скалывания

Voolava laastuga sarnane laast, mille väline pind on sakiline, terapoolne pind sile (vrd *voolavlaast; murdelaast; terikukasvajaga voolavlaast*).

elinvar **i** elinvar **v** элинвар

Muutumatu elastsusega rauaniklisulam.

emissioontomograafia[defektoskoopia] **i** emission tomography; planigraphy **v** эмиссионная томография

Mittepurustava kontrolli meetod kujutise kihiti saamiseks, mis põhineb helisageduslike võnkumiste levimisel.

endoskoop **i** endoscope **v** эндоскоп

Seade esemete või kehade õõnsuste (avade jms) sisemuse vaatlemiseks.

endoskoopia[defektoskoopia] **i** endoscopy **v** эндоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod detaili õõnsuste (avade jms) sisemuse vaatlemiseks.

endotermiline gaas **i** endothermic atmosphere; endogas **v** эндотермическая атмосфера; эндогаз

Kontrollitav gaasiline kaitsekeskkond, mis moodustub gaasiliste süsivesinike katalüütilisel lagunemisel või mittetäielikul endotermilisel (lisaoojuse juurdetoomisega) põlemisel.

endotermiline laserlõikus → gaaslaserlõikus

eraldusaine → piirdeaine

eralduslõikus (termolõikamisega) *pr*; eralduslõikamine (termolõikamisega) *op* **i** cutting (thermal cutting) **v** резка (термической резкой)

Termolõikus lehtmaterjalist väljalõikamiseks, avalõikamiseks ning tükeldamiseks (vrd *pinnalõikus (termolõikamisega)*).

eraldusoperatsioon i shearing-type operation v разделительная операция
Lehtvormimise operatsioonide (mahalõikamine, tükeldamine, väljalõikamine, avalõikamine jne) üldnimetus; iseloomustab tooriku ühe osa teisest eraldamine etteantud kontuuri mööda (vrd *vormimisoperatsioon*).

eralduspind; lahutuspind i parting [surface] v поверхность разъема
Valuvormi, mudeli, stantsi vms pooli eraldav pind; on enamasti tasapinnaline (vrd *eraldustasand*).

eralduspindtoitekanal; lahutuspindtoitekanal i parting gate; parting ingate; joint gate v питатель по разъёму; литник по разъёму
Toitekanal sulametalli vormiõõnde suunamiseks vormi lahutuspinnal (vt *toitekanal*; vrd *alltoitekanal*; *ülatoitekanal*; *korrustoitekanal*).

eralduspinne → piirdeaine

eraldustasand; lahutustasand i parting plane v плоскость разъема
Valuvormi, mudeli, stantsi vms pooli eraldava eralduspinna erijuht – vormi, mudeli, stantsi jne pooli eraldav tasand (vrd *eralduspind*).

eri[elastsus]moodul; optimaalne elastsusmoodul i specific modulus of elasticity v удельный модуль упругости
Materjali normaalelastsusmooduli ja tiheduse (ka elastsusmooduli ja kaalu) suhe.

erijäikus; optimaalne jäikus i specific stiffness; specific rigidity; optimal stiffness; optimal rigidity; stiffness-to-weight ratio v удельная жесткость; оптимальная жесткость
Jäikuse ja tiheduse (ka jäikuse ja kaalu) suhe (vt *jäikus*).

erikülgnurkmetall; erikülgnurgik → isekülgnurkmetall

erikülgnurkõmblus; erikülgne nurkõmblus; asümmeetriline nurkõmblus i asymmetric fillet weld v несимметричный угловой шов
Kaetite erineva pikkusega nurkõmblus (vt *nurkõmblus*; vrd *võrdkülgnurkõmblus*).

erilisand → legeeriv element

erimetall-liide; segaliide i dissimilar metal joint v соединение из неоднородных металлов
Keevisliide, mille põhimetallide keemiline koostis või mehaanilised omadused erinevad oluliselt.

eripind i specific surface v удельная поверхность
Pulbri või tihendatud pulbri summaarse pindala suhe massi või mahtu; on puiste materjalide (pulbrite, kiudude) olulisemaid iseloomustajaid.

eritugevus; optimaalne tugevus i specific strength; optimal strength; strength-to-weight ratio v удельная прочность; оптимальная прочность
Materjali tugevusnäitaja; tavaliselt materjali tõmbetugevuse või voolepiiri (ka tugevuse ja

kaalu) suhe tema tihedusse.

erosioonidefekt (valandil) **i** erosion (of casting); wash; cut **v** обжим (отливки)
Valudefekt – liivvormi mehaanilisest erosioonist põhjustatud valandi kohalik paksenemine.

erosioonikindel pinne **i** erosion resistant coating **v** эрозионнстойкое покрытие
Kiht (kate) materjali, toote pinnal, mille põhieesmärk on tagada pinna vastupanu erosioonkulumisele.

esialgne keevitusprotseduur; esialgne keevitusprotseduuri spetsifikaat; esialgse keevitusprotseduuri spetsifikaatsioon **i** preliminary welding procedure specification; pWPS **v** предварительная карта сварки
Tootja poolt piisavaks peetav, kuid veel atesteerimata (heakskiitmata) keevitusprotseduuri spetsifikaat. Keevitusprotseduuri spetsifikaadi heakskiiduks vajalike proovikehade keevitamine toimub pWPS alusel (vt ka *keevitusprotseduur*).

esimese (I) liigi mikropinge → teradevaheline mikropinge

esimese (I) liigi noolutushaprus → pöördumatu noolutushaprus

esinurk **i** side rake angle **v** передний угол
Teriku esipinna ja põhitasandi vaheline nurk (vt *esipind*; *põhitasand*).

esipind → esitahk

esipukiga positsioneerimiseseade **i** headstock positioner **v** одностоечный манипулятор
Seade vertikaalsele töölauale kinnitatud keevistoote pööramiseks ümber horisontaaltelje.

esipukk; spindlikast **i** headstock; spindle box **v** шпиндельная коробка; передняя бабка; шпиндельная бабка
Tööpingi sõlm, millesse kuuluvad spindel koos laagritega, spindliajam ning neid ühendav kere.

esitahk; esipind **i** face; rake face **v** передняя поверхность
Teriku element – pind millest väljub lõikekiirusvektoriga samasuunaline vektor ja mida mööda libiseb laast (vrd *tagatahk*).

esitahu (esipinna) kulumine → kulumine esitahul (esipinnal)

esitsenter **i** head center **v** передний центр
Treipingi osa (vt *tcenter*).

esmakivi → primaarkivi

esmakõvadus → primaarkõvadus

esmametall → primaarmetall

esmasulam → primaarsulam

etteantud karastuvussügavusega teras → pindkarastuv teras

ettenihe **i** feed **v** подача

Tööriista või tooriku poolt läbitud teekond töotlustükli (nt pöörde, käigu, kaksikkäigu jms) või selle osa (nt pöörde osa,ööriista hamba jms) kohta (vt *käiguettenihe*; *kaksikkäigu-ettenihe*; *pöördettenihe*).

ettenihe kaksikkäigule → kaksikkäiguettenihe

ettenihkejõud (lõiketöötusel) **i** feed force **v** сила подачи; усилие подачи

Lõikuri või tooriku ettenihkest tingitud lõikejõu komponent (vt *lõikejõud*).

ettenihkekast **i** feed box **v** коробка подач

Metallilõikepingi sõlm, mis muudab ettenihet.

ettenihkekiirus **i** feed [rate] **v** скорость подачи

Lõikeinstrumendi liikumise kiirus töödeldava tooriku suhtes (nt mm-tes tooriku pöörde kohta treimisel).

ettenihkekitarr **i** feed change gears; feed bracket; feed quadrant **v** гитара подач

Seade, millega saab muuta ettenihke kiirust (vt *kitarr*).

ettenihke liikumine **i** feed motion **v** движение подачи

Lõikuri ettenihkesuunaline liikumine (vt *ettenihe*).

ettevalmistus-lõpetusaeg **i** setup time **v** подготовительно-заключительное время

Aeg, mida tööline kulutab tööga tutvumiseks, töökohta ettevalmistamiseks ja tehtud töö üleandmiseks.

ettevalmistusstantsimine; ettevalmistav stantsimine **i** preform[ing] **v** объёмная штамповка в заготовительных ручьях

Tooriku eelnev profileerimine ettevalmistusvagudes edasiseks vormstantsimiseks toorikule lõplikku vormi andvates eel- ja lõppvaos (vt *ettevalmistusvagu*; vrd *eelstantsimine*).

ettevalmistusvagu **i** preforming impression **v** заготовительный ручей

Stantsivagu, mis on ette nähtud tooriku ettevalmistamiseks (tooriku materjali ümberpaigutamiseks) järgneva vormstantsimiseks stantsimisvagudes (eel- ja lõppvaos). Ettevalmistusvagude hulka kuuluvad nt venitusvagu, rullimisvagu, muljumisvagu, painutusvagu jt (vt *venitusvagu*; *rullimisvagu*; *muljumisvagu*; *painutusvagu*; vrd *eelvagu*).

etüüsilikaat **i** ethyl silicate **v** этилсиликат

Süntetiline räniorgaaniline vedelik mis leiab kasutust sideainena täppisvalus.

eutektikum; eutekt[ili]ne segu **i** eutectic [mixture] **v** эвтектика

Kristalliseerumisprotsessis kindla koostisega vedelfaasist üheaegselt väljakristalliseeruv kahe või enama tardfaasi segu; madalaima sulamistemperatuuriga segu (vrd *eutektoid*).

eutektkoostis; eutekt[ili]ne koostis **i** eutectic composition **v** эвтектический состав
Vedelfaasist üheaegselt väljakristalliseerunud kahe või enama faasi peente kristallide
struktuurile – eutektikumile vastava sulami keemiline koostis (vrd *eutektoidkoostis*).

eutektmalm; eutekt[ili]ne malm **i** eutectic [cast] iron **v** эвтектический чугун
Eutektse koostise (C-sisaldus 4,3%) ja struktuuriga malm.

eutektmuutus; eutekt[ili]ne muutus **i** eutectic transformation; eutectic reaction
v эвтектическое превращение; эвтектическая кристаллизация
Eutektsele koostisele ja temperatuurile vastav faasimuutus; faasimuutus, mis seisneb
vedelfaasi üheaegses kristall[iseer]umises kaheks või enamaks tardfaasiks (vrd *eutek-
toidmuutus*).

eutektoid; eutektoidne segu **i** eutectoid [mixture] **v** эвтектоид
Ümberkristalliseerumisprotsessis muutumatu koostisega ebastabiilsest tardfaasist ühe-
aegselt väljakristalliseeruv kahe või enama stabiilse tardfaasi segu; eutektikumisarnane
segu (vrd *eutektikum*).

eutektoidkoostis; eutektoidne koostis **i** eutectoid composition **v** эвтектоидный
состав
Analoogiliselt eutektkoostisele tardfaasi lagunemisel sellest üheaegselt kahe või enama
faasi välja kristalliseerumisel peente kristallide struktuurile – eutektoidile vastava sulami
keemiline koostis (vrd *eutektkoostis*).

eutektoidmuutus; eutektoidne muutus **i** eutectoid transformation; eutectoid re-
action **v** эвтектоидное превращение; эвтектоидная кристаллизация
Eutektoidsele koostisele ja temperatuurile vastav faasimuutus; faasimuutus, mis seisneb
tardfaasi ümberkristalliseerumises kaheks või enamaks uueks tardfaasiks (vrd *eutekt-
muutus*).

eutektoidpunkt; eutektoidne punkt **i** eutectoid point **v** эвтектоидная точка
Kahe- või kolmefaasiliste faasidiagrammide eutektoidsulami koostist ja kristallisat-
sioonitemperatuuri iseloomustav punkt (vrd *eutektpunkt*).

eutektoidstruktuur; eutektoidne struktuur **i** eutectoid structure **v** эвтектоидная
структура
Struktuur, mis koosneb 100%-lt tardfaasi lagunemise tulemusena moodustunud kahe
faasi segust – eutektoidist (vt *eutektoid*).

eutektoidsulam; eutektoidne sulam **i** eutectoid alloy **v** эвтектоидный сплав
Eutektoidse koostise ja struktuuriga sulam (vt *eutektoid*).

eutektoidteras; eutektoidne teras **i** eutectoid steel **v** эвтектоидная сталь
Eutektoidse koostise (C-sisaldus 0,8%) ja struktuuriga teras.

eutektoidtsementiit **i** eutectoid cementite **v** эвтектоидный цементит
Perliidi koostises olev austeniidist selle lagunemisel tekkinud tsementiit.

eutektpunkt; eutekt[ili]ne punkt **i** eutectic point **v** эвтектическая точка

Kahe- või kolmefaasiliste faasidiagrammide eutektsulami koostist ja kristallisatsiooni-temperatuuri iseloomustav punkt (vrd *eutektoidpunkt*).

eutektstruktuur; eutekt[ili]ne struktuur **i** eutectic structure **v** эвтектическая структура

Struktuur, mis koosneb 100%-lt vedelfaasist moodustunud kahe faasi segust – eutektikumist (vt *eutektikum*).

eutektsulam; eutekt[ili]ne sulam **i** eutectic alloy **v** эвтектический сплав

Eutektse koostise ja struktuuriga sulam (vt *eutektikum*).

eutekttsementiit; eutekt[ili]ne tsementiit **i** eutectic[al] cementite **v** эвтектический цементит

Ledeburiidi koostises olev vedelfaasist tekkinud tsementiit.

F

faas → kaldserv

faas **i** phase **v** фаза

Metallograafias metalli või sulami teatavas olekus osa, millel on ühine koostis, struktuur ja omadused.

faasidiagramm; {olekudiagramm}; termilise tasakaalu diagramm **i** equilibrium [phase] diagram; phase [equilibrium] diagram **v** диаграмма равновесия; диаграмма состояния; фазовая диаграмма

Tasakaaluolekus sulamite faasilist koostist iseloomustav diagramm temperatuur-kontsentratsioon (koostis) koordinaadistikus.

faasimuutus; faasiline muutus **i** phase transformation; phase transition **v** фазовое превращение

Vedelmetalli või -sulami tardumisel või tardfaasi ümberkristalliseerumisel toimuv muutus.

faasimuutusetemperatuur; faasiüleminekutemperatuur **i** phase transformation temperature; phase transition temperature **v** температура фазового превращения

Temperatuur, millel leiavad aset faasimuutused metallisulami kuumutamisel või jahutamisel. Raua või teraste korral tähis: kuumutamisel A_c , tasakaaluline temperatuur – A_e , jahutamisel A_f .

faasimuutusplastsus; faasimuutusest indutseeritud plastsus **i** transformation-induced plasticity; TRIP **v** индуцированная фазывым переходом пластичность

Faasimuutusest tingitud plastsuse suurenemine plastsel deformeerimisel.

faasimuutusüliplastsus; transformatiivüliplastsus **i** transformation superplasticity; internal stress superplasticity **v** сверхпластичность превращения

Üliplastsus, mis avaldub tänu lokaalseid survepingeid tekitavale faasimuutusele deformeeritavas (tavaliselt keraamilises) materjalis (vt *üliplastsus*; vrd *struktuurüliplastsus*).

faasinurk → servade kaldenurk

faasipiir **i** tie line; phase border **v** фазовая граница

Faasi- või olekudiagrammi korral erinevaid faase (tahke, vedel, gaasiline) lahutav piir, ka faasimuutuse joon.

faasipiir; faasidevaheline piir **i** interphase boundary **v** межфазная граница; граница раздела фаз

Üleminekutsoon heterofaasilise materjali faaside vahel.

faasitreimine **i** champfering **v** снятие фасок (точением)

Lühikese koonilise pinna ehk faasi treimine silindrilise pinna otsa (vt *treimine*).

faasiüleminekutemperatuur → faasimuutusetemperatuur

Fe-Fe₃C faasidiagramm → raud-süsinik faasidiagramm

fekraal **i** fecral **v** фекраль

Suure eritakistusega Cr ja Al sisaldav kuumuspüsiv rauasulam.

ferriidinumber **i** ferrite number **v** номер феррита

Roostevaba terase keevisõmbluse ferriidisisaldust iseloomustav suhtarv.

ferrit **i** ferrite **v** феррит

Süsiniku tardlahus Fe- α -s, Fe-C-sulamite struktuuriosa.

ferritmalm; ferritne malm **i** ferritic [cast] iron **v** ферритный чугу́н

Ferritse metalse põhimassiga (maatriksiga) vaba grafiidiga malm.

ferritperliitmalm; ferritne-perliitne malm **i** ferritic-pe[ar]litic [cast] iron **v** ферритно-перлитный чугу́н

Ferritse-perliitse metalse põhimassiga (maatriksiga) vaba grafiidiga malm.

ferrittempermalm → must tempermalm

ferritteras; ferritne teras **i** ferritic steel **v** ферритная сталь

Pärast normaliseerimist ferritset struktuuri omav teras.

ferroalumiinium **i** ferroaluminium **v** ферроалюминий

Kõrge alumiiniumisisaldusega raua- või alumiiniumisulam; kasutatakse eelkõige legeeriva sulamina ja taandajana (reduktseerijana) terase tootmisel.

ferrokroom **i** ferrochromium; ferrochrome **v** феррохром

Rauakroomisulam; kasutatakse eelkõige legeerimisel.

ferromagnetsulam; ferromagnetiline sulam **i** ferromagnetic alloy **v** ферромагнитный сплав

Suure magnetilise vastuvõtlikkusega (magneetumisvõimega) rauasulam.

ferromangaan i ferromanganese v ферромарганец

Raua- või mangaanisulam (sisaldab kuni 60% Mn); kasutatakse eelkõige legeriva sulamina taandajana (reduktseerijana) terase tootmisel.

ferrometallurgia → rauametallurgia

ferromolübdeen i ferromolybdenum v ферромолибден

Raua-molübdeenisulam (sisaldab kuni 55% Mo); kasutatakse eelkõige legeriva sulamina.

ferronikkel i ferronickel v ферроникель

Raua- või niklisulam (sisaldab üle 30% Ni); madalama niklisisaldusega sulam on tuntud nikkelterasena.

ferrosiliitsium i ferrosilicon v ферросилиций

Raua- või ränisulam (sisaldab 9...95% Si); kasutatakse eelkõige taandajana (reduktseerijana) ja legeriva sulamina terase tootmisel.

ferrosulam i ferroalloy v ферросплав

Legeriva sulamina või taandajana (reduktseerijana) kasutatav rauasulam.

ferrovanaadium i ferrovanadium v феррованадий

Raua- või vanaadiumsulam (sisaldab 35...80% V); kasutatakse eelkõige legeriva sulamina.

ferrovolfram i ferrotungsten v ферровольфрам

Raua- või volframisulam (sisaldab kuni 65% W); kasutatakse eelkõige legeriva sulamina.

filterkärn i strainer core; choke core; filter core v фильтровальная сетка

Valukanalite süsteemi asetatav räbu ja mittemetallsete osakeste eraldamiseks ettenähtud perforatsioonid kärn (vt kärn).

filtreripulberkapillaarkatse; filtreripulberkapillaarkontroll i filtered particles penetrant test[ing]; filtered particles penetrant inspection; filtered particles penetrant examination v фильтровально-порошковой капиллярный контроль
Väljafiltreeruva pulbriga kapillaarkatse.

flokk[en] i flake [crack] v флокен

Terase metallurgiline defekt, submikroskoopiline laugjas pragu terases.

flotatsioon[rikastus] pr; flotatsioonrikastamine op i flotation v флотация; флотационное обогащение

Vedelikusse keskkonda dispergeeritud tahke materjali (maagipulbri) rikastamine, mis põhineb komponentide erineval määrguvusel.

fluorestsents[värv]kapillaardefektoskoopia i fluorescent-[liquid]penetrant defectoscopy v капиллярная дефектоскопия флуоресцирующей краской

Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb kapillaarmeetodil fluorestsentsvärvpenetrandiga.

fluorestsents[värv]kapillaarkatse; fluorestsents[värv]kapillaarkontroll; FKK i fluo-

roscent-[liquid] penetrant test[ing]; FPT; fluorescent-[liquid] penetrant inspection; fluorescent-[liquid] penetrant examination **v** капиллярный контроль флуоресцирующей краской

Fluorestsentsvärvpenetrandiga kapillaarkatse.

fluorestsents[värv]kapillaarkontroll → fluorestsents[värv]kapillaarkatse

fluorestsentsmikroskoopia **i** fluorescence microscopy **v** флуоресцентная микроскопия Valgusmikroskoopia, mille korral materjali kiiritatakse lainepikkustel, mis ergutavad looduslikke või sisestatud fluorokroome.

fluoriit **i** fluorite; fluorspar **v** плавиковый шпат; флюорит

Mineraal CaF₂, mis sisaldub paljude maakide koostises; kasutatakse metallurgia protsessides räbustina.

fluorostsents[värv]penetrant **i** fluorescent dye penetrant **v** люминесцентный пенетрант

Fluorestseeruva värvi lahus, mis on võimeline tungima materjali pinnale avanevatesse ebapidevustesse.

foolium **i** foil; metal paper **v** фольга

Õhuke lehtmaterjal paksusega alla 0,2 mm (vt *plekk*; vrd *õhukeplekk*; *paksplekk*).

fosforiärastus → defosforeerimine

fosformalm **i** phosphoric [pig] iron **v** фосфористый чугун

Fosforiga legeritud, suurendatud vedelvoolavuse ja kulumiskindlusega malm (vt *vedelvoolavus*).

fosforpronks; P-pronks **i** phosphor bronze **v** оловянно-фосфористая бронза

Fosforit sisaldav tinapronks.

fotoelektronspektromeetria → elektron[sond]spektroskoopia

fotokeemiline töötlus *pr*; fotokeemiline töötlemine *op* **i** photochemical machining **v** фотохимическая обработка

Keemiline töötlus valikulist söövitust tagava kaitsekihi pealekandmisega fotograafilisel meetodil (vt *keemiline [lõike]töötlus*; *kaitsekiht*).

fraas (programmi) **i** phrase **v** фраза (программы)

Arvjuhtimisega pingi juhtprogrammi osa, mis sisaldab teatud arvu käsklusi olenevalt juhtimissüsteemist.

fraktograafia **i** fractography **v** фрактография

Uurimismeetod, mis tegeleb murdepindade analüüsiga vaatluse teel või mikroskoopiat (stereomikroskoopia, elektronmikroskoopia) rakendades.

fraktsioon; osis **i** fraction; cut **v** фракция

Sarnase suuruse, vormi või tihedusega pulbriosakeste grupp.

fraktsioondestillatsioon *pr*; fraktsioondestilleerimine *op* **i** fractional distillation; fractionation **v** дробная перегонка

Vedelike (sh sulametallide) fraktsioneerimis- ja rafineerimisprotsess, mis põhineb komponentide erinevatel keemistemperatuuridel (vt ka *metallurgiline destillatsioon*).

fraktsiooniline koostis; osiseline koostis **i** fractional composition **v** фракционный состав

Osiste e fraktsioonide (protsendiline) sisaldus pulbrisegus (vt *fraktsioon*).

fraktsionisatsioon; osistus; klassifikatsioon *pr*; fraktsioonimine; fraktsioneerimine; osistamine; klassifitseerimine *op* **i** sizing; classifying; classification; fractionation **v** классификация (по крупности); сортировка

1) Peenestatud materjali (pulbrite) jaotamine gruppideks (fraktsioonideks) osakeste suuruse, vormi, tiheduse jm tunnuse järgi. Kasutatud seadmete ja keskkondade järgi eristatakse gaas-, vedelik-, sõel- ja vibrofraktsioonimist. 2) Rikastamise esimene etapp, mis seisneb sobiva suurusega maagiosakeste eraldamises.

freese **i** milling cutter; cutter; mill **v** фреза

Freesimisel kasutatav mitmeteralõikeriist (vt *freesimine*).

freesikomplektiga kujufreesimine **i** gang milling **v** фрезерование набором фрез; фрезерование комбинированной фрезой

Freesimine ühele tornile kinnitatud mitme freesiga keerukate kujupindade lõiketöötlemiseks (vrd *freesikomplektiga küljefreesimine*).

freesikomplektiga küljefreesimine **i** straddle milling **v** фрезерование [боковых поверхностей] набором фрез

Kahe või enama vertikaalse külgpinna samaaegne freesimine ühele freestornile kinnitatud mitme küljefreesiga (vrd *freesikomplektiga kujufreesimine*).

freesimine **i** milling **v** фрезерование

Materjalide lõiketöötlemine, mille korral töödeldav toorik liigub translatoorselt (kulgevalt) ja lõikeriist – frees – pöörleb.

freesimine laupfreesiga → laupfreesimine

freesimine otsfreesiga → otsfreesimine

freesimine ristiettenihkega; freesimine vertikaallettenihkega **i** plunge[cut] milling **v** врезное фрезерование; фрезерование с врезной подачей

Freesimine, kus lõikeriistale antakse ristiliikumine tooriku pinna suhtes.

freesimine silinderfreesiga → silinderfreesimine

freesimine sõrmfreesiga → otsfreesimine

freesimine vertikaallettenihkega → freesimine ristiettenihkega

freespink **i** milling machine; mill; miller **v** фрезерный станок

Freesimisel kasutatav lõikepink (vt *freesimine*).

freestorn i milling arbor v фрезерная оправка

Võll freesi (freeside) kinnitamiseks.

frees-tsentreerpink i milling-and-centering machine v фрезерно-центровальный станок

Metallilõikepink võlli tüüpi toorikute otste freesimiseks ja nendesse tsentriavade puurimiseks.

friktsioonajamiga kruvipress; friktsioonkruvipress → hõõrdkruvipress

friktsioonajamiga press; friktsioonpress → hõõrdpress

friktsioonpinne; hõõrdpinne i friction coating v фрикционное покрытие

Kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal, millel on suur hõõrdetegur ja hea kulumiskindlus.

friktsioon-pulbermaterjal → hõõrd-pulbermaterjal

friktsioonsaagimine → hõõrdsaagimine

friktsioonvasar → hõõrdvasar

funktsionaalgradientmaterjal; funktsionaalne gradientmaterjal i functionally gradient material; functionally graded material; functionally gradated material; FGM v функционально градиентный материал

Mitmekihiline materjal, pooltoode või toode, mis saadakse pulbermetallurgilist või kombineeritud (pulbermetallurgia, pindamine, plakeerimine, jootmine jms) tehnoloogiat kasutades; materjali iga kiht (osa) täidab kasutamise seisukohast kindlat funktsiooni.

furm i tuyere; lance (hapnikkonverteris) v фурма

Seadis õhu või hapniku puhumiseks vagrankasse, konverterisse vm metallurgilisse seadmesse.

furmkollektor i wind box; blast box v воздушная коробка; фурменный коллектор; фурменная коробка

Seadis õhu jaotamiseks metallurgilise seadme (vagranka jt) furmide vahel (vt *vagranka*; *furm*).

füüsikaline aur[ustus]sadestuspindamine; PVD pindamine i physical vapor deposition; PVD v физическое парофазное осаждение; физическое испарение-осаждение

Pindamismoodus, mille korral füüsikaliste meetoditega (takistus-, laser- või elektronkiirkuumus,ioonpommitus) aurustatud materjali või selle käigus moodustunud keemiliste ühendite (karbiidid, nitriidid jt.) sadestamisel toote pinnale moodustub kuni mõnekümne µm paksune pinne.

G

gaas[ileek]jootmine; leekjootmine **i** flame brazing; FB ; torch brazing; TB; torch soldering; TS; flame soldering **v** газопламенная пайка
Jootmine kuumutamisega gaasileegi abil (vt *jootmine*).

gaas[ileek]puhastus; leekpuhastus *pr*; gaas[ileek]puhastamine; leekpuhastamine *op* **i** flame cleaning **v** газопламенная очистка; пламенная очистка; огневая очистка
Pinna puhastus orgaanilistest ainetest ja tagikihist gaaslöikepõleti (gaaslöikuri) abil.

gaasdifusioon **i** gas diffusion **v** газовая диффузия
Aatomite liikumine (laialivalgumine) aine gaasilises olekus.

gaasfraktisatsioon; gaasklassifikatsioon *pr*; gaasfraktsioonimine; gaasfraktsioneerimine; gaasklassifitseerimine *pr* **i** gas classification; gas fractionation **v** газовая классификация
Pulbriliste materjalide osisteks lahutamine gaasilises keskkonnas. Sel viisil saab fraktsioonideks (osisteks) lahutada osakeste suuruse, kuju ja tiheduse järgi (vt *fraktsioonimine*).

gaasiahi **i** gas[-fired] furnace **v** газовая печь
Gaasiküttega kuumutusahi.

gaaside eraldumine **i** gassing; gas release **v** газовыделение
Gaaside eraldumine sulametallist jt materjalidest (vrd *gaaside neeldumine*).

gaaside neeldumine **i** gas absorption; gas pick-up; gassing **v** поглощение газов
Gaaside neeldumine (absorbeerumine) sulametallis jt materjalides (vrd *gaaside eraldumine*).

gaasigeneraator **i** gas generator; gas producer **v** газогенератор
Seade põhiliselt tahke kütuse gasifitseerimiseks.

gaasikäik; suitsukanal **i** flue **v** газоход; дымоход; боров
Kanal gaaside või suitsu ärajuhtimiseks tööstuslikes metallurgiaahjudes.

gaasileekkarastatav teras → leekkarastatav teras

gaasileekkarastus → leekkarastus

gaasileekkuumutus → leekkuumutus

gaasileekmetallitus → leekmetallitus

gaasileekpihustus → leekpihustus

gaasileekpihustuspinne → leekpihustuspinne

gaasileekpihustusseade → leekpihustusseade

gaasileekpinne → leekpinne

gaasileeksulatuspindamine → leeksulatuspindamine

gaasileeksulatuspinne → leeksulatuspinne

gaasileeksulatusseade; gaasileeksulatuspõleti → leeksulatusseade

gaasiläbilaskvus **i** permeability **v** газопроницаемость

Poorsete materjalide, sh vormi- ja kärnisegu omadus lasta läbi gaase (vt *kuiv[valu]vormi gaasiläbilaskvus*).

gaasipoor **i** gas pore **v** газовая пора

Keevitusdefekt – ligilähedaselt sfääriline gaasisuletis keevismetallis.

gaasipoorsus (lahustunud gaasidest tingitud); vesinikpoorsus **i** pinhole porosity; pinholes **v** газовая пористость (от растворенных газов); ситовидная пористость (раковины)

Valudefekt – poorsus, mis väljendub väikestes, sulametallist kristalliseerumisel tekkinud gaasipoorides valandis, keevisõmbluses või pinnetes ja on tingitud lahustunud gaaside (enamasti vesiniku) eraldumisest (vt *gaasipoorsus*).

gaasipoorsus **i** gas porosity **v** газовая пористость

Valudefekt – sisemistest (lahustunud gaaside eraldumine) või välistest (gaaside sattumine, kaasahaaramine väljastpoolt) põhjustest tingitud poorsus. Poorid on sfäärilisele lähedase kujuga (vrd *gaasitühikud; gaasitühik; kahanemispoorsus*).

gaasisostaatpressimine; gasostaatpressimine; gaasisostaatvormimine; gasostaatvormimine **i** gas-pressure compacting; gas-pressure isostatic pressing **v** газостатическое прессование

Isostaatpressimine, kasutades keskkonnana gaase. Gasostaatpressimise alla liigituvad kuumisostaatpressimine, soeisostaatpressimine ja külmisostaatpressimine.

gaasisostaatvormimine → gaasisostaatpressimine

gaasistumistemperatuur → keemistemperatuur

gaasistuv [valu]mudel **i** evaporative pattern **v** газифицируемая модель

Kordkasutusega, sulametalli toimel gasifitseeruvast materjalist mudel kasutamiseks täppisvalu (vt *gaasistuvmudeltäppisvalu*).

gaasistuvmudelprotsess → gaasistuvmudelvalu

gaasistuvmudeltäppisvalu; gaasistuva mudeliga täppisvalu; täppisvalu gaasistuvmudeliga **i** Replicast CS process **v** точное литьё по газифицируемым моделям; точное литьё по выжигаемым моделям

Täppisvalandite tootmine õhukeseseinalistes tervikvormides valuprotsessis gaasistuvaid

mudeleid kasutades (vrd *sulavmudeltäppisvalu*; *lahustuvmudeltäppisvalu*).

gaasistuvmudelvalu; gaasistuvmudelprotsess **i** evaporative-pattern casting; expanded polystyrene process; evaporative-foam process; evaporative-pattern process; full-mo[u]ld casting; full-mo[u]ld process; lost-pattern casting; lost-foam casting **v** литье по газифицируемым моделям; литье по выжигаемым моделям
Valandite tootmine vahtpolüstüroolist, valamisel valuvormist mitte-eemaldatavaid gaasistuvaid mudeleid kasutades (vt ka *gaasistuvmudeltäppisvalu*).

gaasisuudmik **i** gas nozzle **v** сопло горелки; сварочная дюза
Keevituspõleti esiosasse kinnituv keraamiline puks (TIG-keevitusel) või keevituspüstoli esiosasse kinnituv plekist puks kaitsegaasi juhtimiseks kaarevahemikku.

gaasitühik (suuremõõteline); gaasitühimik **i** gas pocket; gas cavity **v** газовая раковина (крупная); газовая полость
Keevitus- või valudefekt – suur tühik, mis on põhjustatud gaaside (õhu) sattumisest sulametalli väljastpoolt, nt valuvormi ebapiisavast gaasiläbilaskvusest tingituna (vrd *gaasi-poorsus*).

gaasitühikud **i** gas holes; gas inclusions **v** газовые раковины
Tühikud valandites (valuplokkides) ja keevisõmblustes, mis on tingitud sulametallis lahustunud gaaside eraldumisest tardumisel.

gaasiärastus → degasatsioon

gaaskeevitus *pr*; gaaskeevitamine *op* **i** gas welding; oxyfuel gas welding; OGW; OFW; torch welding **v** газовая сварка
Sulakeevituse protsessi/operatsiooni üldnimetus, kui soojusallikana kasutatakse gaasileegi põlemissoojust.

gaasklassifitseerimine → gaasfraktsioonimine

gaaslaserlõikus; endotermiline laserlõikus *pr*; gaaslaserlõikamine; endotermiline laserlõikamine *op* **i** endothermic laser cutting ;laser-beam fusion cutting; gas-assisted laser-beam cutting **v** эндотермическая [лазерная] резка
Laserlõikus, kus lõikekohas sulanud või aurustunud metall eemaldatakse gaasijoaga (vrd *hapniklaserlõikus*; *lasersublimatsioonlõikus*).

gaaslõikaja **i** oxyfuel-cutting operator; flame-cutting operator **v** газорезчик
Gaaslõikamist teostav tööline.

gaaslõikemasin **i** flame cutting machine; torch cutting machine **v** газорезательная машина
Gaaslõikamisel tootlikkuse suurendamiseks ja lõike kvaliteedi parandamiseks kasutatav masin (vt *gaaslõikus*).

gaaslõikur; gaaslõikerõleti **i** oxy-fuel cutting torch; flame cutting torch; cutting blowpipe **v** газовый резак; кислородный резак; газокислородный резак
Gaaslõikamisel kasutatav seade põlevgaasi ja hapniku juhtimiseks lõikekohale.

gaaslõikuri suudmik; gaaslõikepõleti suudmik **i** cutting tip; cutting nozzle; torch tip
v мундштук резака; сопло резака; мундштук горелки; сопло горелки
Gaaslõikuri (gaaslõikepõleti) ots, mille avade kaudu väljuvad gaasid.

gaaslõikus; autogeenlõikus *pr*; gaaslõikamine; autogeenlõikamine *op* **i** oxy-fuel cutting; flame-cutting; autogenous cutting; torch cutting **v** газокислородная резка; газопламенная резка; газовая резка; автогенная резка
Termolõikus, mis põhineb lõigatava metalli ja hapniku vahelisel reaktsioonil (põlemisel) kõrgetel temperatuuridel. Põlemiseks vajalik lõigatava metalli temperatuur saavutatakse põlevgaasi (atsetüleen, vesinik jne.) põlemisel hapnikus (vt *maagaas-hapniklõikus*, *atsetüleen-hapniklõikus*; *propaan-hapniklõikus*; *vesinik-hapniklõikus*).

gaaspihustus *pr*; gaaspihustamine *op* **i** gas atomization **v** газовое распыление; распыление газом
Sulametalli dispergeerimine gaasijoas, sh inertgaasijoas (argoon, lämmastik jms), õhujoas või veeaurujoas. Gaasi rõhu ja vedelmetalli temperatuuri kasvades saadava pulbri disperssus üldjuhul suureneb (vt *pihustus*).

gaassurvekeevitus *pr*; gaassurvekeevitamine *op* **i** pressure gas welding; gas pressure welding; PGW **v** газопрессовая сварка
Survekeevituse protsess/operatsioon, mille korral detailid ühendatakse kogu kontaktpinna ulatuses pindade eelneva kuumutamise gaasileegi abil kas sulasse või plastsesse olekusse koos järgneva kokkusurumisega.

gaastermiline pihustus → termopihustus

gaastermiline pindamine → termopindamine

gaastermiline pinne → termopinne

gaas-toruvormimine; toruvormimine gaasiga **i** hot-metal-gas forming; HMGF
v выдавливание труб газом
Õhukeseseinaliste torude vormimise meetod induktsioonkuumutatud toorikule sisemise surve avaldamisega inertgaasi kasutades (vrd *vedelik-toruvormimine*).

gaastsementiitimine; {gaastsementeerimine} **i** gas carburizing **v** газовое науглероживание; газовая цементация
Pinnakihi rikastamine süsinikuga – tsementiitimine gaasilises keskkonnas (vt *tsementiitimine*; vrd *tahke tsementiitimine*).

gaasuhtmine **i** gas flushing **v** продувка газами
Rafineerimisel kasutatav sulametalli gaasimullidega (peam inertgaasid) töötlus.

galeniit; pliiläik **i** galenite; galena **v** галенит; свинцовистый блеск
1. Pliimineraal PbS. 2. Mineraali PbS-sisaldusega pliimaak.

gammaradiograafia[defektoskoopia] **i** gammadiography **v** гаммадиграфическая дефектоскопия
Mitterpurustava kontrolli meetod materjali (toote) uspensio määramiseks, mis põhineb

uuritava eseme gammakiirtega läbivalgustamisel ja kiirguse neeldumise erinevusel kontrollitavas objektis.

gammadiograafiakatse; gammadiograafiakontroll **i** gamma radiographic test-[ing]; gamma radiographic inspection; gamma radiographic examination; gamma radiography test[ing]; gamma radiography inspection; gamma radiography examination **v** гаммадиографический контроль

Radiograafiameetodil põhinev mittepurustava kontrolli katse.

gammaraud; γ -raud **i** gamma iron **v** гамма-железо

Tahkkesendatud kuupvõrega temperatuurivahemikus 911...1392 °C esinev raua polümorfne modifikatsioon.

gasostaatpressimine → gaasisostaatpressimine

generaatorigaas **i** generator gas; producer gas **v** генераторный газ

Gaasigeneraatoris söe või turba gasifitseerimisega toodetav küttegaas.

genereeriv meetod (lõiketöötusel); kujundav meetod (lõiketöötusel) **i** generating method (in machining) **v** метод генерирования; метод формирования (при обработке резанием)

Tooriku geomeetria muutmine lõikurit ettenähtud trajektoori mööda juhtides (vrd *kopeerimeetod (lõiketöötusel)*).

getter **i** getter **v** геттер; газопоглотитель

Tahke aine, mis on võimeline gaase (v.a inertgaasid) siduma. Gettereid kasutatakse gaasi rõhu alandamiseks, nt vaakumseadmetes, või kahjulike gaaside sidumiseks tehnoloogilistes protsessides, sh pulbermetallurgias.

getterpuhastuskonteiner **i** gettering box **v** газопоглощающий контейнер

Konteiner tehnoloogiliste operatsioonide läbiviimiseks, milles sisaldub jääkgaase siduv getter (vt *getter*).

Gibbsi energia → vabaenergia

giljotiinkäärid **i** guillotine shears; squaring shears; resquaring shears **v** гильотинные ножницы

Sirglõiketerakäärid, mille ülemine lõiketera moodustab alumise suhtes nurga $\varphi = 2...6^\circ$ (vt *sirglõiketeralõikus*; vrd *paralleelrakäärid*).

globulaargrafiit → keragrafiit

graanul; granulaat **i** pellet; granule **v** гранула

Pulbri või muu puistematerjali tükk (suurusega 1...10 mm), mis on saadud granuleerimise teel.

graanulpulber; granuleeritud pulber **i** granular powder **v** гранулированный порошок

Suhteliselt suurte, sfäärilisele lähedase kujuga tükkidest (suurusega üldjuhul 1...10 mm) koosnev pulber (vt *graanul*).

gradientmaterjal i gradient material v градиентный материал
Heterogeenne, muutuva struktuuri ja omadustega materjal.

gradientpinne i gradated coating; grad[ua]ted coating v градиентное покрытие
Sügavuti muutuva koostisega (alusmaterjali pinnalt pinde väliskihini) kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal.

grafeen i uspensi v графен
Kärjekujulise struktuuriga süsinikaatomkihtmaterjal.

grafiidivõre, H3 i graphite uspens v решетка графита; графитовая решетка
Heksagonaalvõre tüüp, mis on omane grafiidile.

grafiit i graphite v графит
Süsiniku heksagonaalvõret omav allotroopne teisend.

grafiitmalm; vaba grafiidiga malm i graphite [cast] iron; graphite cast-iron v графитовый чугун
Malm, kus kogu süsinik või suurem osa sellest on vabas olekus (grafiidina) (vt *hallmalm*; *keragrafiitmalm*; *tempermalm*).

grafiitpulber i graphite dust; powdered graphite v графитовый порошок
Peenestatud grafiit, mida kasutatakse liivvormide valmistamisel abimaterjalina.

grafiitsüsinik i graphite carbon v графит
Süsiniku moodifikatsioon, millele on omane grafiidivõre (lihtne heksagonaalvõre).

grafiitsüsinik i graphitic carbon v графитизированный углерод
Vaba süsinik grafiidina malmi või terase struktuuris.

grafiitoruahi; Tammanni ahi; süsiniktoruahi i graphite tube furnace; carbon tube furnace v печь Таммана
Takistusahi, mille kuumutuselemendiks on süsinikust (grafiidist) toru.

grafitisaator i graphitizer v графитизатор
Grafiidi teket – grafitiseerumist – soodustav lisand.

grafitiseerimine; grafitiseerumine *pr*; grafitiseerimine *op* i graphitization v графитизация; графитизирование
Grafiidi moodustumine rauasulamite (peamiselt malmi) samuti nikli- jt sulamite struktuuris. Grafiidi eraldumine võib toimuda nii sulametallist (vt *primaargrafiit*) kui kui tardunud metallist (vt *sekundaargrafiit*; *grafitiseeriv lõõmutus*; *tempereerimine*).

grafitiseerumiseaste; grafitiseerumiseaste i graphitization degree v степень графитизации
Grafiidina esinev ja tsementiidis (Fe_3C) seotud süsiniku suhe malmis (vt *grafitiseerumine*).

grafitiseeriv lõõmutus *pr*; grafitiseeriv lõõmutamine *op* i graphitizing v графитизация
Malmi lõõmutus millega kaasneb tsementiidi (Fe_3C) osaline või täielik lagunemine ja

graifiidi (vaba süsiniku) moodustumine (vt *grafitiseerumine*).

granulaarne **i** granular **v** гранулярный

Omadussõna (adjektiiv) graanulitest koosneva puistematerjali kohta.

granulaat → graanul

granulatsioon *pr*; granuleerimine *op* **i** granulation; granulating (graanulite moodustamine); graining (pooltardunud metalli segamise teel) **v** гранулирование; грануляция

Osakeste tükistamisprotsess – graanulite saamine vedelast, pooltardunud või tardunud lähtematerjalist.

granulomeetriaanalüüs → sõelanalüüs

granulomeetriaindeks; osiselisuse indeks **i** grain finess number; GFN **v** индекс тонины помола; показатель мелкокости; показатель зернистости

Dispergeeritud tahkete materjalide (liiv, savi, metallipulber jne) granulomeetrilise koostise (osiselise koostise) kvantitatiivne näitaja iseloomustamiseks osakeste keskmist suurust (vt *osiseline koostis (suuruse järgi)*).

granulomeetriline fraktsioon → osis (suuruse järgi)

granulomeetriline koostis → osiseline koostis (suuruse järgi)

graveerpink **i** graving machine **v** гравировальный станок

Graveerimisel kasutatav väike kopeerfreepink.

gravitatsiooninfiltratsioon *pr*; gravitatsiooninfiltreerimine *op* **i** gravity-feed infiltration **v** гравитационная пропитка; гравитационная инфильтрация

Infiltreerimine gravitatsiooniväljas ilma välise surve rakendamiseta (vt *infiltratsioon*; vrd *surveinfiltratsioon*).

gravitatsioonitegur **i** G-factor **v** гравитационный коэффициент

Tsentrifugaalvalumasinate töörežiimide arvutamisel kasutatav tegur – tsentrifugaaljõu ja gravitatsioonijõu (raskusjõu) jagatis (vt *tsentrifugaalvalu*).

gravitatsioonivasar; lihttoimevasar **i** gravity[-drop] hammer; lift hammer **v** падающий молот; молот простого действия

Sepistus- või stantsimisvasar, mille löögienergia saavutatakse langevate osade kiirene misega gravitatsiooniväljas (vrd *liittoimevasar*).

gravitatsioonkeevitus *pr*; gravitatsioonkeevitamine *op* **i** gravity welding **v** гравитационная сварка; сварка наклонным электродом

Kaarkeevitus piki õmblust asetseva kattega elektroodiga, mis toetub õmbluse servadele ja mille ots liigub edasi raskusjõu või vedru toimel.

gravitatsioonrikastus *pr*; gravitatsioonrikastamine *op* **i** gravity beneficiation; gravity concentration; gravity separation; gravity dressing **v** гравитационное обогаще-

ние [по удельному весу]

Maagikomponentide (nt mineraalid, aheraine) erineval tihedusel põhinev rikastamine vedelikes või gaasides (vt rikastus).

grupitehnoloogiline protsess; rühmatehnoloogiline protsess **i** group technology **v** групповой технологический процесс; групповая технология

Protsess sarnaste detailide grupi töötlemiseks selleks kohandatud töökohal.

grupptöötlus; rühmtöötlus *pr*; grupptöötlemine; rühmtöötlemine *op* **i** group production **v** групповая обработка

Töötlus grupitehnoloogilisel põhimõttel (vt *grupitehnoloogiline protsess*).

Guinier'- Prestonitsoonid **i** Guinier- Preston zones; G-P zones **v** зоны Гинье-Престона

Kindlates kristallograafiatasandis dispersioonkõvenemisel tekkinud/ lahustunud aatomite klastrid, nt Al-Cu-sulameis Cu-rikkad tsoonid.

H

haarats **i** jaw **v** захват

Detailide haaramise abinõu.

haardehõõrdumine **i** sticking friction; stiction friction **v** трение с заеданием [поверхностей]

Hõõrdumine tingimustes, kus tooriku ja tööriista vaheline kontakthõõrdumine metallide [kuum]survetöötlemisel lõpeb ja asendub sisehõõrdumisega tooriku pindmistes kihtides (vt *kontakthõõrdumine*).

haardekaar **i** arc of bite **v** дуга захвата

Tooriku plastse deformatsioonikoldega kontakteeruv valtsi välispinna kaar haardumise tekkimisel s.t tooriku valtside vahele kaasahaaramisel (vt *haardenurk*; vrd *kontaktkaar*)

haardenurk **i** angle of bite; entering angle **v** угол захвата

Valtsi ja tooriku vahelisele haardekaarele vastav nurk valtsimisel (vt *haardekaar*).

haardumine **i** seizure **v** схватывание

Adhesioonist põhjustatud lokaalne kleerumine hõõrduvate [metall]pindade vahel. Haardumine (lokaalne haardumine) põhjustab pindade katastroofilist kulumist ja kinnijäämist (vt *sööbimine*).

haavel[juga]puhastus *pr*; haavel[juga]puhastamine *op* **i** shotblasting; shot blasting; shot blast cleaning **v** дробеструйная очистка

Suurte valandite, sepiste ja stantsiste pinna jugapuhastus metallist haavleid kasutades (vt *jugapuhastus*; vrd *abrasiivpulber[juga]puhastus*; *liiv[juga]puhastus*).

haaveldusprits → haavliprits

haavid i shot v дробь

Sfäärilisele lähedase kujuga väikesed metallkehad, mida kasutatakse valandite, sepiste ja stantsiste pinna puhastamisel samuti mõnede valumeetodite (koorikvalu, täppisvalu) puhul vormimisel (vrd *abrsiivpulber*).

haavliheitur i airless shot-blasting machine v дробеметная [очистная] машина

Haavleid tsentrifugaaljõudude toimel kiirendav valandite, sepiste jms puhastamise seade (vt *tsentrifugaalpuhastus*).

haavliprits; haavelduspriits i pneumatic shot-blasting machine v дробеструйная [очистная] машина

Haavleid suruõhu toimel kiirendav valandite, sepiste jms puhastamise seade (vt *haavel-
[juga]puhastus*).

habras murd i brittle fracture v хрупкий излом

Materjali kiire purunemine, ka selle tulemusena moodustunud kristalne (läikiv) pind.

habras purunemine; murdepurunemine i fracture failure v хрупкое разрушение

Purunemine ilma märgatava plastse deformatsioonita.

Hadfieldi teras i Hadfield steel v сталь Гатфильда

Kulumiskindel kõrglegeeritud mangaanteras (~13% Mn).

hajuvalgusmikroskoop → ultramikroskoop

hallmalm; liblegrafiitmalm; libleja grafiidiga malm i lamellar [cast] iron; grey [cast] iron; flake graphite [cast] iron; FG iron v серый чугуун

Vaba süsinikuga (grafiidi kujul) halli murdepinnaga malm, tuntud ka liblegrafiitmalmina.

hambaettenihe (freesimisel) i feed per tooth; chip load v подача на зуб (при фрезеровании)

Pöörleva pealiikumise korral täispöördele vastava ettenihke ja freesi hammaste arvu jagatis.

hambafreesimine tigufreesiga → hambalõikus tigufreesiga

hambafreesimine; hammaste kopeerfreesimine i gear milling; form milling (of gears) v зубофрезерование; фрезерование зубьев

Hammastaste hammaste lõikamine kopeermeetodil, kasutades ketas- või sõrmmoodul-
freese (vt *kopeermeetod*; *ketasmoodulfrees*; *sõrmmoodulfrees*).

hambafreesipink i gear-hobbing machine; hobbing machine v зубофрезерный станок

Hammastaste hammaste tigufreesiga rullumismeetodil töötlemise (freesimise) pink (vt *rullumismeetod*).

hambahoonpink i gear-honing machine; gear honer v зубохонинговальный станок

Hammastaste hammaste viimistlemise (hoonimise) pink (vt *hoonimine*).

hambahövelpink i gear shaper; gear planer v зубострогальный станок

Sirghammastega hammasrataste hammaste rullumismeetodil hõõveldamise pink (vt *rullumismeetod*).

hambalihvpink i gear-grinding machine; geargrinder v зубошлифовальный станок
Hammasrataste hammaste lihvpink.

hambalõikefrees i gear cutter; gear-milling cutter v зуборезная фреза
Frees hammaste lõikamiseks (vt *tigufrees; ketasmoodulfrees; sõrmmoodulfrees*).

hambalõikepink i gear-cutting machine; gear cutter v зуборезный станок
Hammasrataste hammaste lõikamise pink.

hambalõikeriist i gear tool v зуборезный инструмент; зубообработывающий инструмент
Hammasrataste hammaste lõikeriist (*hambatõukur, hambalõikefrees* jne).

hambalõikus tigufreesiga; hambafreesimine tigufreesiga pr; hambalõikamine tigufreesiga op i gear hobbing; hobbing v зубофрезерование червячной фрезой
Hammasratta hammaste rullumismeetodil lõikus hambafreespinkidel kasutades tigufreese (vt *rullumismeetod; hambafreespink; tigufrees*).

hambarullimine i gear rolling v зубонакатывание
Hammasratta hammaste töötlemine survetöötlusmeetodil (plastse deformeerimisega).

hambasovelduspink i gear-lapping machine v зубопритирочный станок
Hammasrataste hammaste viimistlemise pink (vt *soveldus*).

hambatõukamine i gear shaping v зубодолбление; зубострогание
Hammasratta hammaste rullumismeetodil lõikus hambatõukepinkidel, kasutades hammasrataslõikureid või hammaslattelõikureid (vt *rullumismeetod; hambatõukepink; hammasrataslõikur; hammaslattelõikur*)

hambatõukepink i gear-shaping machine; gear shaper v зубодолбежный станок
Pink hammasrataste hammaste lõikamiseks hammasratas- või hammaslattelõikuriga.

hambatõukur → hammasrataslõikur

hambumine i gearing; toothng v зубчатое зацепление; зацепление
Kahe hammasratta vastastikune talitus, mis seisneb liikumise ja jõu ülekandmises ühelt rattalt teisele nende hammaste kaudu.

hammaslatt i gear rack; rack v зубчатая рейка
Prisma- või silindrikujuline latt, mille üks külg on hammastatud; latt koos hammasrattaga moodustab hammasülekande.

hammaslattelõikur; hammaslattelõukur i rack-shaped cutter v зуборезная гребенка
Hammaslatti kujuline lõikur hammaste rullumismeetodil lõikamiseks hambatõukepingil

(vt *rullumismeetod*).

hammaslatt-tõmbepink i rack-type drawbench v реечный [волочи́льный] стан
Hammaslattajamiga perioodilise töörežiimi ja tooriku sirgjoonelise liikumisega tõmbe-
pink (vt *tõmbepink*; vrd *kett-tõmbepink*; *trummeltõmbepink*).

hammasrataslöikur; hambatõukur i gear-shaper cutter; gear shaping cutter;
pinion-shaped cutter v долбяк; зуборезный долбяк
Hammasrattakujuline lõikur hammaste rullumismeetodil lõikamiseks hambatõukepingil
(vt *rullumismeetod*).

hammasrataste pindsilumine i gear burnishing v зубообкатка
Hammasrataste hammaste kuju ja pinnakvaliteedi tõstmine plastseid deformatsioone
kasutades. Pindsilumine toimub töödeldava hammasratta ja suure kõvadusega tööriist-
hammasratta hambumises, mille tulemusena toimub hammasratta hammaste tööpiindade
silumine ja kalestumine (vrd hammasrataste plankimine).

hammasrataste plankimine i gear lapping v доводка зубчатых колёс
Hammasrataste viimistlusmeetod, mida teostatakse töödeldava hammasratta hambumises
peamiselt malmist hammasrattaga, kasutades plankimispastat (vt plankimine, vrd
hammasrataste pindsilumine).

hammasrattapronks i hard gear bronze v шестеренная бронза
Heade hõrdeomadustega eelkõige hammasrataste valmistamiseks kasutatav pronks.

hammaste kammlõikus; hammaste kammtöötlus *pr*; hammaste kammlõikamine;
hammaste kammtõõtlemine *op* i gear broaching v протягивание зубьев
Hammasratta hammaste kopeerimeetodil lõikamine, kasutades hambavahe profiilile vas-
tavat lõikekammi (vt *kopeerimeetod*)

hapnik-atsetüleenkeevitus *pr*; hapnik-atsetüleenkeevitamine *op* i oxy-acetylene
welding; OAW v ацетилено-кислородная сварка
Gaaskeevituse protsess/operatsioon, mille puhul liitekohta sulatav kõrgetemperatuuriline
gaasileek saadakse atsetüleen põlemisel hapnikus (vt *gaaskeevitus*).

hapnik-atsetüleenlõikus → atsetüleen-hapniklõikus

hapnikkaarlõikus; kaarhapniklõikus *pr*; hapnikkaarlõikamine;
kaarhapniklõikamine *op* i oxygen arc cutting; oxy-arc cutting; arc oxygen cutting
v кислородно-дуговая резка
Hapnik- ja kaarlõikuse kombinatsioon, mille puhul metalli põlemiseks vajalik
temperatuur saavutatakse elektrikaarega torukujulise elektroodi, mille kaudu antakse
lõikekohta hapnikku ja lõigatava metalli vahel (vt *hapniklõikus*; *kaarlõikus*).

hapnikkonverter i uspe-oxygen furnace; BOF v кислородный конвертер;
ЛД-конвертер
Aluselise vooderdisega konverter malmist terase tootmiseks hapniku ülevalt sissepuhu-
mise teel.

hapnikkonvertermenetlus; hapnikkonverterprotsess i oxygen-converter process;
uspe oxygen process; LD-process v кислородно-конвертерный процесс;
ЛД-процесс
Konverterprotsess, mis toimub sulamalmi tehniliselt puhta hapnikuga läbipuhumise teel
hapnikkonverteris.

hapnikkonverterteras; LD-teras i uspe oxygen steel v кислородно-конвертер-
ная сталь
Hapnikkonvertermenetlusega toodetud teras (vt *hapnikkonvertermenetlus*).

hapnik-kütuskiirleekpihustus i high velocity oxy-fuel spray[ing]; HVOFS v
высокоскоростное (сверхзвуковое) кислородно-топливное напыление
Kiirleekpihustusmoodus, mille korral kasutatakse vedel- või gaaskütust ja
põlemishapnikku gaasileegi saamiseks (vt. *kiirleekpihustus*)

hapniklaserlõikus; eksotermiline laserlõikus *pr*; hapniklaserlõikamine;
eksotermiline laserlõikamine *op* i exothermic laser cutting; oxygen-assisted
laser-beam cutting; laser-beam combustion cutting; combustion laser-beam
cutting v экзотермическая [лазерная] резка
Laserlõikus, lõikamisprotsessi intensiivistamisega metalli süütavat hapnikku lõikekohale
juhtides (vrd *gaaslaserlõikus*; *lasersublimatsioonlõikus*).

hapniklõikus *pr*; hapniklõikamine *op* i oxygen cutting ; oxy-gas cutting; oxygen
torch cutting v кислородная резка
Termolõikusprotsesside üldnimetus (gaaslõikus, hapnikrübustilõikus, hapnikkaarlõikus,
hapnikpiiklõikus, hapniklaserlõikus), mis põhinevad lõigatava metalli ja hapniku
vahelisel reaktsioonil (põlemisel) kõrgetel temperatuuridel. Mõnede metallide
termolõikusel intensiivistatakse põlemisprotsesse metallpulbrit või rübusteid kasutades.

hapnik-maagaaslõikus → maagaas-hapniklõikus

hapnikpiik i oxygen lance v кислородное копье
Toru hapniku juhtimiseks lõikekohale hapnikpiiklõikusel (vt *hapnikpiiklõikus*).

hapnikpiiklõikus *pr*; hapnikpiiklõikamine *op* i oxygen lance cutting; oxygen lancing
v резка кислородным копьем
Hapniklõikus hapniku juhtimisega läbi metalltoru, mille otsa põlemisel hapnikus eraldub
lõikuseks vajalik soojus (vt *hapniklõikus*).

hapnik-propaanlõikus → propaan-hapniklõikus

hapnikrübustilõikus; rübustihapniklõikus *pr*; hapnikrübustilõikamine;
rübustihapniklõikamine *op* i chemical flux cutting; flux oxygen cutting; flux
injection cutting v флюсовая резка; газофлюсовая резка
Hapniklõikus, mille puhul põlemisprotsesse intensiivistatakse mineraalse rübusti
lisamisega hapnikuvoolu (vt *hapniklõikus*).

hapniksurvevalu i pore-free process; GPF-process; O-process v литьё под дав-
лением в среде кислорода; GPF-процесс

Gaasitühikuteta valandite tootmine survealuvormi hapnikuga eeltäites (vt *survevalu*; *vrd vaakumsurvevalu*).

hapnikurikas vask **i** dry copper; oxygen-rich copper **v** кислородная медь
Tehniline vask, mille hapnikusisaldus vastab leekrafineeritud vase hapnikusisaldusele.

hapnikuvaba [kõrgjuhtiv] vask **i** oxygen-free high conductivity copper, Cu-OFHC **v** безкислородная медь
Tehniline vask, mille jääkhapniku sisaldus on *ca* 0,03%, saadud hapnikurikka vase taandamise ja ümbersulatamise teel.

hapnik-vesinikkeevitus *pr*; hapnik-vesinikkeevitamine *op* **i** oxy-hydrogen welding; OHW **v** водородно-кислородная сварка
Gaaskeevituse protsess/operatsioon, mille puhul liitekohta sulatav kõrgetemperatuuriline gaasileek saadakse vesiniku põlemisel hapnikus (vt *gaaskeevitus*; *vrd hapnik-atsetüleenkeevitus*).

hapnik-vesiniklõikus → vesinik-hapniklõikus

happekindel teras **i** acid-resisting steel **v** кислотостойная сталь
Teras tööks happelistes keskkondades.

happeline aheraine **i** acidic rock **v** кислая [пустая] порода
Aheraine SiO₂-sisaldusega üle 60%.

happeline elektroodikate **i** acid coating **v** кислое покрытие
Käsikaarkeevituse elektroodi katte tüüp, mis tekitab happelise räbu (vt *kattega elektrood*).

happeline protsess; happelisprotsess → happelismenetlus

happeline teras; happelismenetlusteras **i** acid steel **v** кислая сталь
Happelismenetlusega toodetus teras (*vrd aluseline teras*).

happeline tulus; happeline tulekindel materjal; happeline tulepüsiv materjal **i** acid refractory **v** кислый огнеупор
Peamiselt happelistest oksiididest (ränioksiid SiO₂) koosnev tulekindel materjal.

happelismenetlus; happelisprotsess; happeline menetlus; happeline protsess **i** acid process **v** кислый процесс
Terase tootmise protsess happelise voodriga ahjus happelise räbu all (*vrd aluselismenetlus*).

happelismenetlusteras → happeline teras

haprumine **i** embrittlement **v** охрупчивание
Materjalide muutumine hapraks; purunemine mehaaniliste mõjude toimel ilma märgatavate plastsete deformatsioonideta.

haprumistemperatuur **i** ductile-to-brittle transition temperature **v** температура охрупчивания

Temperatuur, mille juures materjalid muutuvad hapraks ja toimub purunemine mehaaniliste mõjude toimel ilma märgatavate plastsete deformatsioonideta.

haprus i friability v хрупкость

Tahke materjali omadus kergelt, ilma eelneva plastse deformatsioonita puruneda. Abrasiivtöötlemisel iseloomustab abrasiivosakeste purunemisvõimet paljastamaks uued teravad, laastueemaldusvõimega teravad servad.

haprus; rabeledus i brittleness; shortness; frag[ib]ility v хрупкость; ломкость

Jäiga keha võime puruneda mehaaniliste mõjude toimel, ilma et tekiks märgatavaid plastseid deformatsioone.

haritoitekanal → ülatoitekanal

hastelloi i hastelloy v хастеллой

Korrosioonikindel niklikroomimolibdeenisulam.

hea lõiketöödeldavusega messing; {automaadimessing} i free-machining brass; free-cutting brass v автоматная латунь

Hea lõiketöödeldavusega automaatpinkidel töötlemisel kasutatav suurendatud Pb-sisaldusega vasetsingisulam.

hea lõiketöödeldavusega teras; {automaaditeras} i free-machining steel; free-cutting steel v автоматная сталь

Hea lõiketöödeldavusega automaatpinkidel töötlemise puhul kasutatav suurendatud S- ja P-sisaldusega teras.

heakskiidetud keevitusmaterjal; atesteeritud keevitusmaterjal i approved welding consumable v одобренный сварочный материал

Keevitustmaterjalid või nende kooslus, mis on sõltumatu atesteerija poolt katsetatud ja sertifitseeritud; kasutatakse protseduuride heakskiidul (vt keevitusmaterjal).

heelium-TIG-keevitus *pr*; heelium-TIG-keevitamine *op* i heliarc welding v ТИГ-сварка в гелии

TIG-keevitusprotsess/-operatsioon heeliumi kasutamisega kaitsegaasina (vt TIG-keevitus).

heksagonaal[kristalli]võre; heksagonaalne kristallivõre i hexagonal uspens v гексагональная решетка

Võrelement, millel on kuusnurkse prisma kuju.

helelõõmutus *pr*; helelõõmutamine *op* i bright annealing v светлый отжиг

Terase või sulamite kuumutus ja aeglane jahutus kontrollitavas keskkonnas, kus pinna oksüdeerumine on minimaalne ja metall jääb heleda väljanägemisega.

helvesstruktuur → soomusstruktuur

hematiit i hematite v гематит

Rauamineraal Fe₂O₃.

hematiitmalm **i** h[a]ematite [pig] iron **v** гематитовый чугун

Peamiselt punasest rauamaagist (hematiidist) toodetud väikese fosforisisaldusega (alla 0,1%) malm.

hermeetilisekatse → tiheduskatse

hetero[geen]sulam; heterogeenne sulam; mittehomogeenne sulam **i** heterogeneous alloy; inhomogeneous alloy; non-homogeneous alloy **v** гетерогенный сплав; неоднородный сплав

Ebaühtlase struktuurikoostisega (mittehomogeenne) sulam (vrd *homogeensulam*).

hetero[geen]liide; heterogeenne liide; mittehomogeenne liide **i** heterogeneous assembly; heterogeneous joint **v** неоднородное соединение

Keevisliide, mille keevise metalli ja põhimetalli mehaanilised omadused või keemiline koostis erinevad märgatavalt.

hetero[geen]struktuur; heterogeenne struktuur; mittehomogeenne struktuur **i** heterogeneous structure **v** гетерогенная структура

Erineva koostise ja omadustega struktuuriosadest koosnev mittehomogeenne struktuur, nt komposiitmaterjalile omane struktuur (vrd *homogeenstruktuur*).

heterodifusioon **i** heterodiffusion **v** гетеродиффузия

Sulami komponentide kontsentratsiooni ühtlustumisele suunatud erisuguste aatomite difusioon.

heterogeensus **i** heterogeneity **v** гетерогенность; негомогенность

Struktuuri ebaühtlus, mittehomogeensus (vrd *homogeensus*).

HIP → kuumisostaatpressimine

hoidik **i** tool holder **v** державка

Koostatava lõikeriista osa.

homo[geen]liide; homogeenne liide **i** homogeneous joint **v** гомогенное соединение; однородное соединение

Keevisliide, milles keevismetall ja põhimetallid ei erine oluliselt teineteisest mehaaniliste omaduste või keemilise koostise poolest.

homogeenstruktuur; homogeenne struktuur **i** homogeneous structure **v** гомогенная структура

Peente etteantud osakeste (terade) suuruse ja ühtlase jaotusega struktuur (vrd *hetero[geen]struktuur*).

homogeensulam; homogeenne sulam **i** homogeneous alloy **v** гомогенный сплав; однородный сплав

Ühtlase struktuuri või koostisega sulam (vrd *hetero[geen]sulam*).

homogeensus **i** homogeneity **v** гомогенность; однородность

Struktuuri või koostise ühtlus (vrd *heterogeensus*).

homogenisatsioon *pr*; homogeniseerimine *op i* homogenization; homogenizing
в гомогенизация

Koostise ebahütluse (segregatsiooni) kõrvaldamine tahketes sulamites pikaajalise kuumutamise – kõrgetemperatuurse lõõmutamise (difusioonlõõmutamise) teel.

homogeniseeriv lõõmutus; difusioonlõõmutus *pr*; homogeniseeriv lõõmutamine; difusioonlõõmutamine *op i* diffusion annealing; homogenizing [annealing]
в гомогенизационный отжиг; диффузионный отжиг

Valandite või valuplokkide struktuuri ja keemilist koostist ühtlustav kõrgetemperatuurne termiline töötlus.

homoloogtemperatuur **i** homologous temperature **в** гомологическая температура
Materjali katse(keskkonna) temperatuuri suhe sulamistemperatuuri.

hoon **i** hone; honing tool **в** хон

Lõikeriist avade viimistlemiseks (vt *hoonimine*).

hoonimine **i** honing **в** хонингование

Avade ja silindersisepindade viimistlustöötlemise meetod peeneteraliste hoonimisluiskudega (vt *hoonimisluisk*).

hoonimisluisk **i** honing stick, honing stone **в** хонинговальный брусок

Hoonimisel kasutatav peenteralist abrasiivi sisaldav luisk, mis kinnitatakse hooni. Hoonis on vähemalt 2 luisku (vt *hoonimine*; *hoon*)

hoonpink **i** honing machine; honer **в** хонинговальный станок; шлифовально-притирочный станок

Avade viimistlemise – hoonimise tööpink (vt *hoonimine*).

horisontaalfreespink **i** horizontal mill[ing machine] **в** горизонтально-фрезерный станок

Horisontaalse spindliga freespink silinderfreesimiseks (vt *silinderfreesimine*; vrd *vertikaalfreespink*).

horisontaalkammlõikepink **i** horizontal broaching machine; horizontal broacher
в горизонтально-протяжной станок

Kammlõikuri horisontaalse lõikeliikumisega kammlõikepink (vt *kammlõikepink*; vrd *vertikaalkammlõikepink*).

horisontaalpainutuspress; horisontaalpainutusmasin **i** bulldozer; horizontal bending machine **в** гибочная машина; машина для гибки

Horisontaalselt liikuva liuguriga mehaaniline press, mida kasutatakse peamiselt painutamiseks, ka õgvendamiseks (vrd *paindepress*).

horisontaalstantsimine **i** upset forging; upsetting **в** штамповка на горизонтально-ковочной машине

Templi horisontaalse liikumisega stantsimine kasutades horisontaalstantsimismasinaid (vt *horisontaalstantsimismasin*).

horisontaalstantsimismasin **i** upsetter; upset forging machine; header **v** горизонтально-ковочная машина; ГКМ

Liugurite horisontaalse liikumisega mehaaniline press stantsiste tootmiseks traat-, toru- või varbtoorikust; võimaldab piiratud arvu operatsioone: kohtjämendamist, avalõikamist, tükeldamist, painutamist.

horisontaaltasalihevpink **i** horizontal-spindle surface grinder; horizontal-spindle surface grinding machine **v** плоскошлифовальный станок с горизонтальным шпинделем

Horisontaalse spindliga tasalihevpink (vt *lihvpink*; vrd *vertikaaltasalihevpink*).

horisontaaltreipink; horisontaalne treipink **i** horizontal turning machine **v** горизонтально-токарный станок

Horisontaalse spindliga treipink (vrd *vertikaaltreipink*).

horisontaaltsentrifugaalvalu **i** horizontal centrifugal casting **v** горизонтальное центробежное литьё

Horisontaalse pöörlemistelje asendiga tsentrifugaalvalu (vt *tsentrifugaalvalu*; vrd *vertikaaltsentrifugaalvalu*).

horisontaalvastulöögivasar; horisontaalne vastulöögivasar **i** horizontal counterblow hammer; counterblow machine **v** горизонтальный бесшаботный молот

Vasarapeade horisontaalse liikumisega vastulöögivasar (vt *vastulöögivasar*; vrd *vertikaalvastulöögivasar*).

horisontaal-vertikaalne nurkõmbelus **i** horizontal-vertical fillet weld **v** нижний угловой шов

Horisontaalse ja vertikaalse pinna vaheline nurkõmbelus, mille viimane läbim asetseb kõige peal (vt *nurkõmbelus*).

Hoyti metall → babiit

H-tala; laia tallaga I-tala **i** H-beam; H-bar; H-girder; broad-flange beam **v** широкополочная двутавровая балка; широкополочный двутавровый профиль
H-kujulise ristlõikega (kahe laia paralleelse tallaga) üldotstarbeline profiilmetall (vt *profiilmetall*; vrd *I-tala*).

hulgitootmine; masstootmine **i** mass production **v** массовое производство

Tootmine, kus enamikule töökohtadele on kinnitatud kindel operatsioon. Masstootmises (hulgitootmises) väljastatakse kitsa nomenklatuuriga tooteid suurel hulgal (vrd *seeria-tootmine*).

hulkservlõikeriist; hulkservlõikur → mitmikservlõikeriist

hulktahkkristall; hulktahkne kristall **i** multiplane crystal **v** многогранный кристалл
Hulktahukakujuline kristall (tera).

hulkterikplaat → lõikeplaat

hõbe; Ag i silver; uspensio v серебро

hõbejoodis; Ag-joodis i silver solder; silver-base filler metal; silver-base brazing metal v серебряный припой

Kõvajoodisena kasutatav hõbedat sisaldav joodis (vt *joodis*).

hõbeteras → lihvitud ümarteras

hõbeteras i silver steel v серебряная сталь; серебрянка; сталь-серебрянка
Siletõmmatud või lihvitud/poleeritud mittelegeerterase (hrl varda kujul, sisaldab 1,25% C, lisaks vähesel määral Si, Mn ja Cr) tavakäibes kasutatav nimetus (vt ka *lihvitud ümarteras*).

hõbetus *pr*; hõbetamine *op* i silvering; silverization v серебрение

Traditsiooniline peegli peegeldava pinna – hõbepinde saamine klaaspinnal selle sukeldamisega lahusesse; tänapäeval tehakse seda aurustussadetamise teel.

hõbetustus *pr*; hõbetustamine *op* i desilverization v обезсеребрение

Hõbeda eemaldamise protsess; algselt hõbeda (ka kulla) eemaldamine pliist.

hõljuvsulatus *pr*; hõljuvsulatamine *op* i flash smelting; uspensioon smelting v плавка во взвешенном состоянии; взвешенная плавка

Metallisulfiidide autogeensulatus sulatusahju õhu- või hapnikujoa sissepuhumise teel (vt *autogeensulatus*).

hõördajamiga kruvipress → hõördkruvipress

hõördajamiga press → hõördpress

hõördefaktor i interface friction factor v фактор трения

Ühikuta (normaalpingest sõltumatu) suurus – haardehõõrdumise esilekutsumiseks vajaliku kontaktnihkepinge ja tooriku materjali voolavuspiiri jagatis (vt *haardehõõrdumine*; vrd *hõõrdetegur*).

hõõrdemõjur i friction hill v влияние контактного трения (на давление)

Tööriista ja tooriku kontaktpinnal toimivate normaalpingete epüüri „mäekujuline“ kontaktpinna sümmeetriateljesuunaline tõus, mis on seda järsem, mida suurem on hõõrdumine (vt *kontakthõõre*).

hõõrdetegur i coefficient of friction; Coulomb coefficient of friction v коэффициент трения

Ühikuta suurus hõõrdeseaduse (Coulombi seaduse) valemis – hõõrdejõu ja normaaljõu või kontaktpinge ja normaalpinge jagatis (vrd *hõõrdefaktor*).

hõõrdjootmine i friction brazing; friction soldering v пайка трением; пайка натиранием

Jootmine joodetavate pindade hõõrdumise teel katmisega joodisega (vt *jootmine*).

hõõrdkeevitus *pr*; hõõrdkeevitamine *op* i friction welding; FRW v сварка трением

Survekeevituse tardfaasiline protsess/operatsioon, mille korral liide saadakse detailide kontaktpindade hõõrdumisel tekkiva soojuse toimel ja järgneva detailide kokkusurumisega.

hõõrdkrüvipress; friktsioonkrüvipress; friktsioonajamiga krüvipress; hõõrdajamiga krüvipress **i** friction screw press **v** винтовой фрикционный пресс
Energiapiiranguga seade, milles hõõrdülekande kaudu käitatud hooratta kineetiline energia edastatakse liugurile krüviülekande kaudu (vt *krüvipress*).

hõõrdpinne → friktsioonpinne

hõõrdkulumine (lihvketta) **i** frictional wear; attritious wear **v** износ при трении (шлифовального круга)

Lihvketta üks kulumismehhanisme, mis seisneb lõikevõime kaotuseni viivas abrasiiviosakeste teravate lõikeservade ümardumises (vrd *abrasiivterade purunemine (lihvketta)*).

hõõrdpress; friktsioonpress; friktsioonajamiga press; hõõrdajamiga press **i** friction [-drive] press **v** фрикционный пресс

Presside üldnimetus, kui liugur saab kineetilise energia hõõrdajamilt (nt hõõrdkrüvipress ehk friktsioonkrüvipress).

hõõrd-pulbermaterjal; friktsioon-pulbermaterjal **i** friction[al] P/M material **v** фрикционный порошковый материал; фрикционный спеченный материал

Materjal, mida konstruktsioonides kasutatakse kineetilise energia hajutamiseks (lülitavad sidurid, pidurdusseadmed jms).

hõõrdsaaгимine; friktsioonsaaгимine **i** friction sawing **v** фрикционная резка

Saaгимine vastu toorikut surutud kiirelt pöörleva teraskettaga. Hõõrdumisel eralduv soojus pehmendab toorikut võimaldades lõikamist (vrd *lintsaaгимine; lehtsaaгимine; ketassaaгимine*).

hõõrdvasar; friktsioonvasar **i** board [drop] hammer **v** падающий молот с доской
Gravitatsioonivasar, mille langevad osad tõstetakse hõõrdejõude kasutades. Sellistel vasaratel on vasarapea külge kinnitatud tugevast puidust laud, mille kaudu rullid tõstavad vasarapea soovitud kõrgusele (vt *gravitatsioonivasar*).

hõõrits **i** reamer **v** развертка

Mitmeteralõikeriist, mida kasutatakse avade viimistlemiseks (vt *hõõritsemine*).

hõõritsemine **i** reaming **v** развертывание

Ava töötlemine mõõtmete ja kuju täpsuse suurendamiseks ning pinna kvaliteedi parandamiseks sellekohase lõikeriista – hõõritsaga.

hålvling; hålve **i** discontinuity **v** несплошность

Materjali mistahes omaduste ebapidevus, mis on määratav mittepurustava kontrolli meetoditega. Võib olla või mitte olla defekt.

hålvlingu valeilming **i** false indication; error indication **v** ложная индикация

Mittepurustava kontrolli meetodi ebasobivusest või tulemuste ebaõigest töötlemisest

tingitud mittedefektse koha ebaõige hälvingu ilming (vrd *hälvinguilming*).

hälvinguilming **i** indication **v** индикация; показание; отсчет
Mittepurustava kontrolli (mõõte)väljund, mis viitab materjali omaduste ebapidevusele.

häälestus; seadistus *pr*; häälestamine; seadistamine *op* **i** setting-up; tooling
v настройка; наладка
Tööpingi kordaseadmine soovitatavate mõõtmete ja kujuga detailide töötlemiseks.

häälestusviga **i** setting-up error **v** погрешность настройки
Lõikeriista ja töödeldava pinna vastastikuse asendi hälve häälestamisel.

hööveldamine **i** 1. shaping; 2. planing **v** строгание
Tasa- või kujupindade moodustamine tooriku suhtes edasi-tagasi liikuva lõikeriistaga 1. risthöövelpingis; 2. pikihöövelpingis.

höövelpink **i** shaping machine; shaper; planer; planing machine **v** строгальный станок
Tööpink materjalide hööveldamiseks. Eristatakse rist-, piki- ja püsthöövelpinke (vt *hööveldamine*).

hübriidkeevitus *pr*; hübriidkeevitamine *op* **i** hybrid welding; laser hybrid welding
v гибридная лазерная сварка
Kombineeritud keevitusprotsess/-operatsioon, mille puhul lisaks laserkiirele kasutatakse veel muid keevitusprotsesse: MIG/MAG-, TIG- või plasmakeevitust (vt *laserkeevitus*).

hüdriidprotsess **i** hydride-dehydride process; HDH-process; hydride-crush-dehydride process **v** гидридный процесс
Protsess, millist rakendatakse mõnede metallide (Ti, Zr, Nb, Ta) pulbrite tootmisel: hüdrogeenimine (vesiniku lisandumine), järgnev hapra produkti peenestamine ja dehüd-rogeenimine vaakumis.

hüdrodünaamiline määrimine **i** hydrodynamic lubrication **v** гидродинамическая смазка
Määrimine tingimustes, kus kontakteeruvad pindu eraldab vedelikmäärimiseks piisavalt paks määrdekiht, mis moodustub pindade suhtelise liikumise toimele (vt *vedelikmäärimine*).

hüdrodünaamiline pressimine; hüdrodünaamiline vormimine **i** hydrodynamic pressing; hydrodynamic compacting **v** гидродинамическое прессование
Pressimine (vormimine) vedelikulises keskkonnas leviva löökaine toimele; on suure deformatsioonienergiaga pressimise e impulspressimise alaliike (vt *impulsspressimine*).

hüdrodünaamiline vormimine → hüdrodünaamiline pressimine

hüdrojaoti **i** hydraulic distributor; servovalve **v** гидрораспределитель
Hüdroajami juhtimisaparaat, millega avatakse ja suletakse vedeliku läbivoolu ning muudetakse vedeliku voolamise suunda.

hüdrometallurgia **i** hydrometallurgy **v** гидрометаллургия

Metallurgia haru, kus metallide tootmiseks kasutatakse märgmeetodeid: maake, maagi-kontsentraate või tööstuslikke jäätmeid töödeldakse keemiliste reagentide (hapete, aluste, soolade) vesilahustega, millest seejärel metall(id) välja sadestatakse.

hüdroplast i resilient material v гидропласт

Detailide töötlemise rakistes kasutatav hüdrostaatilist survet ja hüdrostaatilisi jõude edastav pasta.

hüdropress; hüdrauliline press i hydraulic press v гидравлический пресс

Sepistamisel ja vormstantsimisel kasutatav jõupiiranguga seade, milles pressi liugurit käitatakse hüdrauliliselt.

hüdropuhastus pr; hüdropuhastamine op i hydroblasting v гидравлическая очистка; гидроочистка

Suurte valandite, sepiste või stantsiste pinna jugapuhastus surve all vedelikujoaga, millesse enamasti lisatakse abrasiivmaterjali (vt *jugapuhastus*; vrd *pneumopuhastus*; *tsentrifugaalpuhastus*).

hüdrosilinder i hydraulic cylinder v гидроцилиндр

Edasi-tagasi liikumist tekitav hüdromootor.

hüdrostaat[külm]vormpressimine i hydrostatic cold extrusion; hydrostatic impact extrusion v гидростатическое [холодное] выдавливание

Külmvormpressimine tooriku väljasurumisega matriitsiõhnest vedeliku surve abil (vt *külmvormpressimine*).

hüdrostaatekstrusioon; hüdrostaatiline ekstrusioon pr; hüdrostaatekstrudeerimine; hüdrostaatiline ekstrudeerimine op i hydrostatic extrusion v гидростатическое прессование

Ekstrudeerimine, kasutades ekstrudeerimistooriku väljasurumiseks templi asemel kõrgsurvestatud vedelikku (vt *ekstrusioon*).

hüdrostaatpinge; hüdrostaatiline pinge i hydrostatic stress v гидростатическое напряжение

Kolme ortogonaalse (ristiasetseva) normaalpinge keskväärtus; on kasutatud koordinaatide süsteemi suhtes invariantne (sõltumatu).

hüdrostaatpingus; hüdrostaatiline pingus i hydrostatic stress state v гидростатическое напряженное состояние

Pingeseisund, kus normaalpinged on kõikides suundades võrdsed (vt *pingus*).

hüdrostaatpressimine; hüdrostaatvormimine i hydrostatic pressing; hydrostatic compacting v гидростатическое прессование

Isostaatpressimine, kasutades keskkonnana vedelikke (vt *isostaatpressimine*).

hüdrostaatpressimiskest; hüdrostaatvormimiskest i hydrostatic mo[u]ld v форма гидростатического прессования; оболочка гидростатического прессования

Kummist, polümeerist või madala sulamistemperatuuriga metallist [kaitse]kest hüdrostaatpressimise tarvis (vt *hüdrostaatpressimine*).

hüdrostaatvormimine → hüdrostaapressimine

hüdrostaatvormimiskest → hüdrostaatpressimiskest

hüdrotakisti **i** hydraulic resistance **v** гидравлическое сопротивление
Hüdroajami reguleerimiselement.

hüdro-tõmbepink **i** hydraulic draw bench; hydraulically operated draw bench **v**
гидравлический волочильный стан
Hüdraulise ajamiga tõmbepink (vt *tõmbepink*).

hüdrovõimendi **i** hydraulic actuator; hydraulic [torque] amplifier **v** гидравли-
ческий усилитель
Hüdraulilise täiturmehhanismi juhtimisseadiste liigutamise ja juhtimistoime võimenda-
mise seade.

hülsimessing **i** cartridge brass; spinning brass **v** гильзовая латунь; патронная
латунь
Tulirelvade laskemoonahülsside valmistamiseks kasutatav u 30% Zn-sisaldusega messing.

hülsstoorik **i** shell; pierced shell **v** гильза
Õõnevaltsimise teel õõnevaltspinkidel toodetav paksuseinaline õõneskeha järgnevak
õmbluseta toru valtsimiseks torurullimispingil (vt *õõnevaltsimine; torurullimine*).

I

ideaalkristall; ideaalne kristall **i** perfect crystal; ideal crystal **v** совершенный
кристалл; идеальный кристалл
Kristall, milles puuduvad defektid (lisandid).

idu → kristallisatsioonikese

idustumine → kristallisatsioonikeskme teke

ikkemagnet → magnetike

ilmastikukindel teras **i** weathering steel **v** атмосферостойкая сталь
Tööks õhuatmosfääris sobiv teras.

ilmeniit **i** ilmenite **v** ильменит; титанистый железняк
1) Titaanimineraal FeTiO₃. 2) Mineraali FeTiO₃ sisaldav tähtsamaid titaanimaake.

imivalu **i** vacuum suction casting **v** литьё [вакуумным] всасыванием; заливка
вакуумным всасыванием
Vaakumvalu alaliik – valandite tootmine sulametalli imemise teel vakumeeritud valu-
vormi (vt *vaakumvalu*).

immutus *pr*; immutamine; impregneerimine *op* **i** impregnation **v** импрегниро-
вание

Poorse materjali või toote täitmine vedelikega (nt õliga) spetsiifiliste tehniliste omaduste saavutamiseks (vrd *infiltratsioon*).

immutuseeltihedus; tihedus immutuseelselt **i** dry density **v** плотность в неимпрегнированном состоянии

Pressise tihedus enne immutamist vedelate määrdeainetega isemääriva hõõrdmaterjali tootmisel (vrd *immutustihedus*).

immutustihedus; tihedus immutatult **i** wet density **v** плотность в импрегнированном состоянии

Pressise tihedus pärast immutamist vedelate määrdeainetega isemääriva hõõrdmaterjali tootmisel (vrd *immutuseeltihedus*).

implantaatkeevitus *pr*; implantaatkeevitamine *op* **i** implant welding; electrofusion welding **v** сварка закладным элементом; сварка элементом, остающимся в сварном шве

Termoplastide kuumplaatkeevituse edasiarendus, mille puhul liidetavate detailide vahele või peale asetatakse üleskuumutatud metallplaat, -võrk või -muhv, mis jääb liitesse (vrd *kuumplaatkeevitus*).

impregneerimine → immutus

impulsslehtvormimine; impulsslehtstantsimine; **i** high-energy-rate forming; HERF-processing; high-speed forming **v** высокоскоростная [листовая] штамповка; импульсная [листовая] штамповка

Lehtmetalli vormimine suurt deformatsioonienergiat ja -kiirust rakendades. Alaliikideks on plahvatuslehtvormimine, elektrohüdrolehtvormimine, elektromagnetlehtvormimine (vt *plahvatuslehtvormimine; elektrohüdrolehtvormimine; elektromagnetlehtvormimine*).

impulss-pihustussiire **i** pulsed spray transfer **v** импульсный перенос

Sula elektroodimetalli siire keevisvanni MIG/MAG-keevitusel impulssvooluga peentilkadena (vrd *pihustussiire; lühissiire; jämetilksiire*).

impulsspressimine; impulssvormimine **i** high-energy-rate compaction; impact compaction **v** высокоскоростное прессование; импульсное прессование; ударное прессование

Vormimine (pressimine) suurt deformatsioonienergiat ja -kiirust rakendades. Alaliikideks on plahvatuspressimine, hüdrodünaamiline pressimine, magnetimpulsspressimine (vt *plahvatuspressimine; hüdrodünaamiline pressimine*).

impulssvool; pulssvool **i** pulsed current **v** импульсный ток

Keevitusvool, mille korral alus e baasvoolule lisatakse täiendavad vooluimpulsid elektroodimetalli siirdeks.

impulssvormi[mis]masin **i** pressure-wave mo[u]lding machine **v** импульсная формовочная машина

Vormi[mis]masin segu tihendamisega lööklainega, mis tekib gaasi (õhu) kiirel sisemisemisel vormkasti (vt *vormi[mis]masin*).

impulssvormimine → impulsspressimine

impulss-vormimine; impulss-stantsimine **i** high-energy-rate forging; HERF-processing; high-speed forging; high-velocity forging **v** высокоскоростная [объемная] штамповка; штамповка на высокоскоростных молотах

Vormstantsimine (nii kuumalt kui ka külmalt) rakendades suurendatud deformatsiooni-energiat ja -kiirust (üle 10 m/s).

indenteerimiskõvadus; sissesurumiskõvadus **i** indentation hardness; penetration hardness **v** твердость вдавливания; твердость на вдавливание

Indentori materjali etteantud koormusega sissesurumisel (Vickersi, Brinelli, Rockwelli ja Knoopi meetodil) tekkiva jälje suuruse (geomeetria või sügavuse) järgi määratav kõvadus.

indenteerimiskõvaduskatse; sissesurumiskõvaduskatse **i** indentation hardness test, penetration hardness test **v** испытание на твердость вдавливания, испытание на твердость на вдавливание

Katse, mis põhineb indentori etteantud koormusega materjali sisse surumisel.

indentor; otsak **i** indentor **v** индентор

Kõvast materjalist (teemandist, kõvasulamist, karastatud terasest vms) valmistatud kera, püramiid või koonus, mis materjali kõvaduse määramisel surutakse katsekehasse.

indentori jälg **i** indent; indentation **v** отпечаток

Indenteerimiskõvaduskatsel indentori materjali sisse surumisel tekkiv jäljend (vt *indenteerimiskõvaduskatse*).

induktosüün **i** inductosin **v** индуктосин

Teepikkuse või pöördenurga täpset mõõtmist võimaldav andur.

induktsioonahi **i** induction furnace **v** индукционная печь

Induktsioonkuumutamise ahi.

induktsioonjootmine **i** induction brazing; IB; induction soldering; IS **v** индукционная пайка; высокочастотная пайка

Jootmine kõrgsagedusvooluga (induktsioonvooluga) kuumutamise teel (vt *jootmine*).

induktsioonkanalahi → südamikuga induktsioonahi

induktsioonkarastatav teras **i** induction hardening steel; induction hardenable steel **v** сталь индукционной закалки

Kõrgsagedusvooludega kuumutamise (induktsioonkuumutamise) teel karastatav teras (vt *induktsioonkuumutus*).

induktsioonkarastus; kõrgsageduskarastus **pr**; induktsioonkarastamine; kõrgsageduskarastamine **op** **i** induction hardening; high-frequency hardening **v** индукционная закалка; высокочастотная закалка

Karastamine kõrgsagedusvooluga kuumutamise (induktsioonkuumutamise) teel (vt *induktsioonkuumutus*).

induktsioonkeevitus *pr*; induktsioonkeevitamine *op* i induction welding v
индукционная сварка; сварка индукционным нагревом

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon liidetavate pindade kõrgsagedusvooluga kuumutamise ja nende kokkusurumisega või ilma selleta.

induktsioonkuumutus; kõrgsageduskuumutus *pr*; induktsioonkuumutamise; kõrgsageduskuumutamise *op* i induction heating; high-frequency heating v индукционный нагрев; высокочастотный нагрев

Induktsioonkuumutamise (kõrgsagedusvooluga kuumutamise) vastava kujuga induktoris (vrd *takistuskuumutus*).

induktsioonpaagutus *pr*; induktsioonpaagutamine *op* i induction sintering v индукционное спекание

Elektrijuhivust omavate pulbermaterjalide paagutamine induktsioonkuumutamist kasutades.

induktsioonpihustus *pr*; induktsioonpihustamine *op* i induction spray[ing] v индукционное напыление

Termopindamismoodus, mille korral pindmaterjal sulatatakse kõrgsagedusvooluga induktoris ja pihustatakse seejärel surugaasi abil alusmaterjalile

induktsioonpihustuspinne i induction spray[ed] coating v индукционное напыленное покрытие

Toote või detaili pinnale kõrgsagedusvooluga induktoris sulatatud metalli pihustamisel saadud pinne (kate).

induktsioonpihustuspüstol → induktsioonpihustusseade

induktsioonpihustusseade; induktsioonpihustuspüstol i induction spray[ing] equipment; induction spray[ing] gun v установка для индукционного напыления

Seade pindmaterjali sulatamiseks kõrgsagedusvooluga induktoris, pihustamiseks ja pinnatavale objektile suunamiseks.

induktsioonplasmapihustus *pr*; induktsioonplasmapihustamine *op* i induction-plasma spray[ing]; IPS v индукционно-плазменное напыление

Plasmapihustusprotsess, mille korral pindmaterjal kantakse pinnatavale objektile kõrgsagedusvooluga induktoris ioniseeritud gaasi (plasma) joaga.

induktsioonsulatus *pr*; induktsioonsulatamine *op* i induction melting v индукционная плавка

Metalli sulatus induktsioonkuumutust kasutades.

induktsioontiigelahi → südamikuta induktsioonahi

inertmetall; inertne metall i inert metal v инертный металл

Sulam (tavaliselt Ti-Zr-sulam), milles neutronite hajumine kiiritamisel on tähtsusetu.

inertshõõrdkeevitus *pr*; inertshõõrdkeevitamise *op* i inertia welding; inertia friction welding v инерционная сварка трением

Hõõrdkeevitus hooratta kineetilise energia kasutamisega (vt *hõõrdkeevitus*; vrd *otsehõõrdkeevitus*).

infiltrant → infiltreerimismaterjal

infiltratsioon osasukeldusega → osasukeldusinfiltratsioon

infiltratsioon *pr*; infiltreerimine *op* i infiltration **v** пропитка; инфильтрация
Paagutatud või paagutamata poorse materjali pooride täitmine põhimaterjalist madalama sulamistemperatuuriga metalli või muu materjaliga, nt klaasiga (vrd *immutus*).

infiltratsioon sukeldusega → sukeldusinfiltratsioon

infiltratsioon survega → surveinfiltratsioon

infiltratsioonpaagutus *pr*; infiltratsioonpaagutamine *op* i sintrating **v** спекание с пропиткой; спекание с инфильтрацией
Paagutamine koos järgneva infiltreerimisega (sulametalliga), üldjuhul samas kuumutus-tsükli (vt *infiltratsioon*).

infiltreerimismaterjal; infiltrant **i** infiltrant **v** инфильтрующий материал
Infiltreerimisel kasutatav materjal, nt metallisulam, mille sulamisel täituvad poorse karkassi poorid (vt *infiltratsioon*).

infrapuna[kiirgus]jootmine **i** infrared soldering; infrared brazing **v** пайка инфракрасным излучением
Infrapunakiirguskuumutusega jootmine (vt *jootmine*).

infrapunakiirguskeevitus *pr*; infrapunakiirguskeevitamise *op* i infrared radiation welding **v** сварка инфракрасным излучением (термопластов)
Termoplastide kuumplaatkeevituse edasiarendus, mille puhul toorikute servade kuumutamiseks kasutatakse infrapunakiirguslampe. Liide moodustub ette kuumutatud toorikutele survejõu rakendamisel (vrd *kuumplaatkeevitus*).

infrapunatermograafia[defektoskoopia]; IT **i** infra-red termography; IT **v** инфракрасная термография
Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb eseme pinnalt kiirguva soojuskiirguse registreerimisele ekraanil nähtavana.

infrapunatermograafiakatse; infrapunatermograafikontroll **i** infra-red thermography test[ing]; ITT; infra-red termography inspection; infra-red termography examination **v** инфракрасный термографический контроль
Infrapunatermograafiameetodil rajanev mittepurustav katse.

injektsioonvormimine; pulbersurvevalu *pr*; pulbersurvevalamine *op* i powder injection mo[u]lding; PIM; metal injection mo[u]lding; MIM **v** инъекционное формование; Вайх-процесс
Keerulise vormiga toorikute plastifitseeritud pulbrisegust survevormimine.

inkonell **i** inconel **v** инконель

Kuumuskindel, põhiliselt kroomi (13%) ja rauda (6%) sisaldav niklisulam.

inokulaator → terainokulaator

inokulaator; terainokulaator **i** inoculant **v** инокулятор; затравка; модификатор второго рода

Sulametalli lisandav modifikaator kristallisatsioonikeskmete arvu suurendamiseks (struktuuri peenendamiseks) või uute struktuuriosade moodustamiseks (vt *modifikaator*; vrd *terainhibiitor*).

inokuleerimine **i** inoculation; grain refinement **v** инокуляция

Struktuuripeenendajate – inokulantide viimine sulametalli (vt *inokulaator*).

insenerimaterjal → tehnomaterjal

instrumenditeras → tööriistateras

instrument → tööriist

instrumentaalteras → tööriistateras

instrumentaaltreipink → tööriistatreipink

intelligentmaterjal; intelligentne materjal; tark materjal **i** intelligent material; smart material **v** интеллигентный материал; умный материал

Metallid, keraamika või polümeerid, millised käituvad välise mõju toimel eriliselt, kontrollitaval moel (vt *kujumähumetall*; *kujumähusulam*)

interkristal[lili]ne difusioon → teradevaheline difusioon

interkristal[lili]ne murd → teradevaheline murd

intermetalliid; intermetalne ühend; metallidevaheline ühend **i** intermetallic compound; intermediate constituent **v** интерметаллид; интерметаллическое соединение; промежуточная фаза; металлид

Metallidevaheline (intermetal[lili]ne) keemiline ühend; aatomiraadiuste suhte 1,1...1,6 korral tuntud ka Lavesi faasina.

interpolaator **i** interpolator **v** интерполятор

Arvuhtimispingi kontuurtootlemist juhtiv seade.

invar **i** invar **v** инвар.

Väikese soojuspaisumisega rauaniklisulam.

ioonimplantatsioon *pr*;ioonleegerimine *op* **i** ion implantation; ion alloying; ion alloyage **v** ионное легирование; ионная имплантация

Metalli või sulami leegerimine, mille korral leegeriva elemendi aatomid viiakse pinnakihi ioonkiirte kimbuga pommitamise teel.

ioonpindamine **i** ion plating; sputtering **v** ионное осаждение

Füüsikalise aursadestuse moodus, mille korral atomaarne pindmaterjal saadakse katoodi pinna ioonidega (nt. argooni ioonid) pommitamise teel; väljalöödud aatomid sadestatakse seejärel toote pinnale. Ioonpindamine ei eelda materjali kuumutust (erinevalt teistest PVD-protsessidest); kasutatakse nt. pooljuhttööstuses õhukeste metalsete pinnete/kihtide saamiseks (vt. ka *ioonimplantatsioon*)

ioonside **i** ion[ic] bond; heteropolar bond **v** ионная связь

Aatomeid (elektrone) kristallivõres koos hoidev keemiline side, vastastikjõud, mille korral positiivset iooni ümbritsevad lähimad naaberioonid on negatiivsed või vastupidi.

irregulaarne aatom → sõlmpunktidevaheline aatom

irritusvalu, irritusvalamisega valu → väljavalamisvalu

iseavanev keermestuspea **i** self-opening threading die **v** самооткрывающаяся винторезная головка; винторезная головка

Treipinkidel väliskeerme lõikamiseks kasutatav keermestuspea, mille korpusesse on kinnitatud keermelõikurid, mis pärast keermelõikust eemalduvad, kiirendades lõikuri eemaldamist lõiketsoonist (vt *keermestuspea*).

isekarastus; isekarastumine *pr* **i** self-hardening **v** самозакаливание; самозакалка

Tavaliselt lõiketöötlemisel kuunenud pinna õhu käes jahtumise tulemusena aset leidev pinnakõvenemine (vt *õhkkarastus*).

isekarastuv teras ; õhkkarastuv teras; õhus karastuv teras **i** self-hardening steel **v** самозакаливающаяся сталь

Teras, mille kriitiline jahtumiskiirus karastamisel on väike (õhu käes karastuv teras).

isekülgnurgik; isekülgne nurgik → isekülgnurkmetall

isekülgnurkmetall; erikülgnurkmetall; isekülgne nurkmetall; isekülgnurgik; erikülgnurgik; isekülgne nurgik; **i** unequal[-leg] angles; unequal-sided angles; L-bars **v** неравнобокий угол

Kahe ristiasetseva ebavõrdse pikkusega tallaga üldotstarbeline profiilmetall (vt *profiilmetall*; vrd *võrdkülgnurkmetall*).

iselevikõrgtemperatuursüntees **i** combustion synthesis; self-propagating high-temperature synthesis; SHS; SPS **v** самораспространяющийся высокотемпературный синтез; CBC

Keemiliste ühendite saamine reaktsiooniprotsessis eralduva ja iseleviva soojuste toimele.

iselõõmutus; iselõõmutumine *pr* **i** self-annealing **v** самоотжиг

Külmtöötlemise järel toatemperatuuril aset leidev rekristallisatsioon metallide nagu plii, tina ja tsink korral.

isemääriv materjal **i** self-lubricating material; oilless material **v** самосмазывающийся материал

Hõõrdematerjal, mille anifriktsioonomadused tagatakse materjali enda koostise ja struktuuriga; tavaliselt paagutatud materjal, mille poore täidab vedel või koostisesse kuuluv tahke määre (nt grafiit).

isentakuv pulber **i** self-bonding powder **v** самосцепляющийся порошок
Pihustuspindamisel kasutatav pulber, millele on pihustatud olekus omane võime tekitada alusmaterjaliga metallurgiline side.

isenoolutus; isenoolutumine *pr* **i** self-tempering **v** самоотпуск
Karastamisjärgne, kuumast südamikust põhjustatud pinnakihi noolutus.

isenoolutuskarastus *pr*; isenoolutuskarastamine *op* **i** self-tempering hardening; self-tempering quenching; temper quenching **v** закалка с самоотпуском
Karastamine, mispuhul karastusvedelikus ei jahutata detaili lõpuni, vaid järgneb jahutamine õhus, mil soe südamik noolub pinnakihi.

iseräbustuv joodis **i** self-fluxing solder; self-fluxing filler metal **v** самофлюсующий припой
Joodis, mis ei vaja jootmisel räbusteid, kuna sisaldab oksiide taandavaid ühendeid (vt *joodis*).

iseräbustuv sulam **i** self-fluxing alloy **v** самофлюсующийся сплав
Sulam, mis sisaldab räumoodustavaid komponente (Si, B).

iseräbustuv[a sulami] pulber **i** self-fluxing alloy powder **v** порошок самофлюсующегося сплава
Pulber, mis märgab sulaolekus alusmaterjali täiendavaid räbusteid kasutamata; sisaldab räumoodustajaid (eelkõige boori ja räni).

isetsentreeriv kärn **i** bell center punch **v** самоцентрирующий кернер
Isetsentreeruv tsentri märkimise abinõu ümartoorikutele.

isetsentreeriv padrun **i** self-centering chuck; concentric chuck **v** самоцентрирующий патрон
Tooriku pinki kinnitamise ja tsentreerimise abinõu.

isomorfism; isomorfsus **i** isomorphism **v** изоморфизм; изоморфность
Erinevate ainete kristallivõrede samakujulisus (vrd *polümorfism*).

isostaatpress **i** isostatic pressing equipment **v** изостат
Press isostaatpressimiseks (vt *isostaatpressimine*).

isostaatpressimine; isostaatvormimine **i** isostatic pressing; isostatic compaction **v** изостатическое прессование; изостатическое формование
Vormimine (pressimine) hermeetilises kestas isostaatilise survega kuumalt (vt *kuumisostaatpressimine*) toatemperatuuril (vt *külmisostaatpressimine*) või allpool põhikomponendi rekristallisatsioonitemperatuuri (vt *soeisostaatpressimine*).

isostaatpressimiskapsel; isostaatpressimiskest; isostaatvormimiskapsel; isostaat-

vormimiskest i isostatic mo[u]ld v форма изостатического прессования; оболочка изостатического прессования

Kummist, polümeerist või metallist kapsel (kaitsekest) isostaatpressimiseks e -vormimiseks (vt kapsel; isostaatpressimine).

isostaatvormimine → isostaatpressimine

isostaatvormimiskapsel; isostaatvormimiskest → isostaatpressimiskapsel

isotermiline termomehhanotöötlus; isotermilis-mehaaniline töötlus *pr*; isotermiline termomehhanotöötlamine; isotermilis-mehaaniline töötlemine *op* i isoforming v изоформинг; изотермомеханическая обработка

Termomehaaniline töötlemine, mis seisneb austeniidi plastses deformeerimises allpool eutektoidmuutuse temperatuuril (perliiidialas) ja jahutamises koos austeniidi lagunemisega ferriidiks ja tsementiidiks (beiniidiks) (vt *termomehhanotöötlus*).

isotermkarastus; isotermiline karastus; beiniitkarastus *pr*; isotermkarastamine; isotermiline karastamine; beiniitkarastamine *op* i austempering; isothermal quenching; isothermal hardening v изотермическая закалка; аустемперинг; бейнитная закалка

Karastamine kiire jahutamise ja seisutamisega ülevalpool martensiitmuutuse temperatuuri (150...500°C) kuni austeniidi lagunemiseni ferriidiks ja tsementiidiks (beiniidiks).

isotermlehtstantsimine; isotermiline lehtstantsimine → isotermlehtvormimine

isotermlehtvormimine; isotermiline lehtvormimine; isotermlehtstantsimine; isotermiline lehtstantsimine i isothermal [sheet] forming v изотермическая листовая штамповка

Lehtvormimine (lehtstantsimine) püsitemperatuuril, mis saavutatakse tööriista (stantsi) ettekuumutamise (vt *lehtvormimine; isotermsurvetöötlus*).

isotermilõõmutus; isotermiline lõõmutus *pr*; isotermilõõmutamine; isotermiline lõõmutamine *op* i isothermal annealing v изотермический отжиг

Lõõmutamine seisutusega jahutamisel etteantud temperatuuril (terase korral perliiidialas, s.o temperatuuril 450...600°C) järgneva mahajahutamisega ahjus.

isotermsurvetöötlus *pr*; isotermsurvetöötlemine *op* i isothermal working; isothermal forming v изотермическая обработка давлением

Survetöötlus püsitemperatuuril, mis saavutatakse tööriista (stantsi) ettekuumutamisega kuumsurvetöötlustemperatuurini välistamaks stantsi jahutavat toimet toorikule.

isotermvormstantsimine; isotermiline vormstantsimine i isothermal forging v изотермическая штамповка

Kuumvormstantsimine püsitemperatuuril, mis saavutatakse tööriista (stantsi) ettekuumutamisega (vt *vormstantsimine; isotermsurvetöötlus*).

isotroopia; isotroopsus i isotropy v изотропия; изотропность

Materjali füüsikaliste omaduste (deformeeritavus, elektri- ja soojusjuhtivus) sõltumatus välismõjutuse suunast (vrd *anisotroopia*).

Izod löökpaindeteim i Izod impact test v испытание на ударный изгиб по Изжо
Löökpaindeteim Izod'metodil, mille korral sälguga või sälguta vertikaalselt konsoolsest kinnitatud teimikule rakendatakse löökkoomus.

I-tala; kaksik-T-tala i I-beam, I-bar; I-girder; double T-beam; flange beam v двутавровая балка; двутавровый профиль
I-kujulise ristlõikega (kahe paralleelse tallaga) üldotstarbeline profiilmetall (vt *profiilmetall*; vrd *H-tala*).

I-õmblus i square butt weld v стыковой шов без разделки кромок
I-servavahemikuga põkkõmblus (vt *põkkõmblus*).

J

jadasälkamine i nibbling v высечка
Sälkamise erim – osaliselt kattuvate sälkude lõikamine pikkade sisselõigete moodustamiseks plekki (vt *sälkamine*; *eraldusoperatsioon*).

jadatoimestants; järjestiktoimestants i progressive die v штамп последовательного действия
Stants mitme (kahe või rohkema) operatsiooni teostamiseks stantsi erinevates positsioonides; toode (stantsis) valmib pressi mitme, positsioonide arvuga võrdse käiguga (vrd *koostoimestants*; *liht[toime]stants*).

jadavaltspink; järjestikvaltspink i straight-away mill v последовательный [прокатный] стан
Valtspink tooriku samaaegse töötlemisega ühes valtstoolis e valtsraamis. Jadavaltspingi valtstoolide arv on võrdne lõpptoote saamiseks vajalike läbimite arvuga (vt *valtspink*; *valtstool*; vrd *pidevvaltspink*).

jagamispea i indexing head; dividing head v делительная головка
Metallilõikepingi rakis töödeldava tooriku sammuliseks pööramiseks etteantud nurga võrra.

jahtumisaeg t_{815} i cooling time t_{815} v время охлаждения t_{815}
Keevituslähimi või termomõju tsooni jahtumisaeg sekundites, temperatuurilt 800°C kuni 500°C-ni.

jahtumiskiirus; jahutuskiirus i cooling rate v скорость охлаждения
Temperatuurimuutus ajaühiku kohta (°C/s) jahutamisel.

jahtumiskõver; jahutuskõver i cooling curve v кривая охлаждения; кривая остывания
Jahutusprotsessi graafik temperatuur-aeg-koordinaadistikus.

jahutus *pr*; jahutamine *op* i cooling v охлаждение; остывание
Kehast soojuse ärastamise (temperatuuri alandamise) protsess/operatsioon.

jahutuskeskkond **i** cooling medium; coolant **v** охлаждающая среда; среда остывания

Termotöötlusel jahutamisel kasutatav keskkond.

jahutuskestus; jahutusaeg **i** cooling time **v** время охлаждения; продолжительность охлаждения

Jahutusaeg detaili termotöötlemisel jm töötlemistel.

jahutus-määrvedelik; lõikevedelik **i** cutting fluid; coolant **v** смазочно-охлаждающая жидкость; СОЖ

Lõikeprotsessi jahutamiseks, määrimiseks ja laastu töötlemistsoonist eemaldamiseks kasutatav vedelik.

jahvati → veski

jahvatus pööriveskis → pööriveskijahvatus

jahvatus; mehaaniline peenestus *pr*; jahvatamine; mehaaniline peenestamine *op* **i** pulverization; milling; grinding; mechanical disintegration; comminution **v** размол; механическое измельчение; помол

Tahke materjali peenosakesteks mehaanilise disperseerimise protsess gaasis või vedelikus (*vt kuivjahvatus; märgjahvatus*).

jahvatuspulber; jahvatatud pulber; peenestuspulber; peenestatud pulber **i** comminuted powder; fragmented powder; grinded powder; milled powder **v** размольный порошок; измельченный порошок

Mehaanilise jahvatamise (peenestamise) teel saadud pulber.

jalgkäitus-press; jalgkäitamisega press **i** kick press; foot[-operated] press **v** ножной пресс; пресс с ножным приводом

Väikest jõudu arendav mehaaniline jalaga käivitav press; kaustatakse nt neetimisel.

jaotustegur (massivahetusprotsessis) **i** coefficient of distribution; distribution coefficient **v** коэффициент распределения

Komponendi tasakaaluliste kontsentratsioonide suhe kahes massivahetuses osalevas faasis.

jaotusvõll; nukkvõll **i** camshaft; cam shaft; distributing shaft **v** распределительный вал; кулачковый вал

Võll, mis nukkide vahendusel juhib masina töötsükli.

Johanssoni plaat → pikkusplaat

Jominy teim → otskarastusteim

joode; jooteõmblus **i** brazed seam; soldered seam **v** спай; паяный шов

Jootmise tulemus.

joodetavus **i** solderability (pehmejoodisjootmisel); brazeability (kõvajoodisjootmisel) **v** паяемость

Materjalide tehnoloogiline omadus moodustada jootmisel kvaliteetne jooteõmblus e joode (vt *jootmine*).

joodis **i** solder (pehmejoodisjootmisel); brazing alloy; brazing filler metal (kõvajoodisjootmisel) **v** припой

Jootmisel kasutatav, joodeva(te) materjali(de) sulamistemperatuurist madalama sulamistemperatuuriga metall jooteõmbluse (joote) moodustamiseks. Sulamistemperatuuri ja sellega seotud joote tugevuse järgi eristatakse pehme- ja kõvajoodiseid (vt *pehmejoodis*; *kõvajoodis*).

joodistus **pr**; joodistamine **op** i precoating **v** покрытие припоем

Liidetava pinna katmine joodisekihiga nt kastmisega joodisvanni, hõõrdumise teel, galvaaniliselt vm. Tinaga joodistamist nimetatakse tinajoodistamiseks e tinatamiseks (vt *tinajoodistus*).

joon[kontakt]keevitus **pr**; joon[kontakt]keevitamine **op** i seam welding; resistance seam welding; RSEW **v** шовная контактная сварка; роликовая сварка

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon, mille korral keevisõmblus tekib katteliitessesse paigutatud detailide vahel neid kokku suruvate ja keevitusvoolu rakendavate rullelektroodide toimel keevituspunktide jadana (vt *kontaktkeevitus*; vrd *punkt[kontakt]keevitus*; *reljeef[kontakt]keevitus*).

joondefekt → dislokatsioon

joonelastsusmoodul → normaalelastsusmoodul

joonjootmine **i** seam soldering **v** роликовая пайка; пайка контактно-роликовым нагревом

Joonekujulise jooteõmblusega jootmine (vt *jootmine*).

joonkahanemine; lineaarkahanemine **i** linear shrinkage **v** линейная усадка

Tooriku suhteline mõõdmete vähenemine tardumisel, tardumisjärgsel jahtumisel või paagutamisel (vt *kahanemine*; vrd *mahtkahanemine*).

joonkevisõmblus **i** seam weld **v** роликовый шов

Keevisõmblus pealikuti asetsevate ja ülekattes olevate detailide vahel; võib olla tehtud punktidena liitepindades või läbi pealmise detaili kaarkeevitusega läbisulatamise teel.

joonpaisumine **i** linear expansion **v** линейное расширение

Keha joonmõõde muutus soojendamisel.

joonpaisumistegur **i** coefficient of thermal expansion; CTE; coefficient of linear expansion **v** коэффициент линейного расширения

Tahkise joonmõõdmete muutumist iseloomustav tegur, pikkusühiku muut temperatuuriühiku kohta ($\Delta L/\Delta T$).

joonpaketiühedus **i** atomic linear density **v** линейная плотность упаковки

Aatomite arv pikkusühiku (nt nm) kohta.

jooon-sepakeevitus *pr*; jooon-sepakeevitamine *op* i forge-seam welding **v** шовная кузнечная сварка

Torude valmistamiseks kasutatav survekeevituse protsess/operatsioon, mille korral eelnevalt valtsimisega painutatud torude toorikud keevitatakse kokku servade kokkusurumise teel.

jooteekeevitus *pr*; jooteekeevitamine *op* i braze welding **v** пайко-сварка

Keevitamisega sarnane kõvajoodisega (sulamistemperatuur üle 450 °C) jootmine jooteliite moodustumisega ilma kapillaarjõudude osalemiseta.

jootekolb; jootetõlvik → jootel

jootekonstruktsioon **i** brazement; brazed assembly **v** паяная конструкция; паяное изделие

Jootekoost, mille osad on ühendatud kõvajoodisjootmisega.

jootel; jootekolb; jootetõlvik **i** solder[ing] iron **v** паяльник

Kuumutatava metallotsakuga seade joodise ja liitekohta kuumutamiseks.

jootelamp **i** soldering lamp; blow lamp; blow torch **v** паяльная лампа

Pehmejoodisjootmisel kasutatav vedelikütusega (bensiin, petrool) kuumutusseadis – lamp.

jooteliide **i** braze[d] joint; solder[ed] joint **v** паяное соединение; спаянное соединение; запаянное соединение

Jootmisega valmistatud lahtivõetav liide (vt *jootmine*).

jootelint; lintjoodis **i** solder[ing] tape; brazing tape **v** ленточный припой

Lindikujuline joodis (vt *joodis*).

jooteljootmine **i** iron soldering; solder[ing] with soldering iron **v** пайка паяльником

Pehmejoodisjootmine jootli abil kuumutamiseega (vt *jootmine*; *pehmejoodisjootmine*).

jootepasta; jootmispasta; pastajoodis **i** solder[ing] paste; brazing paste **v** пастообразный припой; припой-паста

Joodise ja jooteräbusti segu pastana (vt *joodis*).

jootepilu täitumine; jootmispilu täitumine **i** flowing **v** затекание (припоя в зазор)

Jootepilu täitumine joodisega kapillaarjõudude toimel (vt *kapillaarjootmine*).

jootepilu; jootmispilu **i** hot joint clearance; hot clearance **v** паяльный зазор

Liidetavate osade vaheline õhupilu, mis täitub joodisega kapillaarjõudude toimel (vt *kapillaarjootmine*).

jootepulber; jootmispulber **i** solder[ing] powder; brazing powder **v** порошок для пайки

Jootmisel kasutatav joodise ja jooteräbusti pulbriline segu.

jootepüstol; jootmispüstol **i** soldering gun **v** паяльный пистолет

Kuumutatava metallotsakuga püstolikujulise käepidemega seade joodise ja liitekohta kuumutamiseks.

jooteräbusti; jootmisräbusti **i** brazing flux; solder[ing] flux **v** паяльный флюс; флюс для пайки

Materjal, mis väldib jootmisel oksüdeerumist ja/või eemaldab oksiidide ja teiste ebasoovitavate ühendite kile liidetavatelt pindadelt (vt *jootmine*).

jootetina → tina-pliijoodis

jootetraat; traatjoodis **i** solder[ing] wire; wire solder; brazing wire **v** припой-провода; проволочный припой

Joodis traadi kujul (vt *joodis*).

jootearb; varbjoodis **i** solder[ing] rod ; brazing rod **v** припой-пруток; прутковый припой

Joodis varda kujul (vt *joodis*).

jooteõmblus → joode

jootja **i** solderer **v** паяльщик

Jootmistööde tegija.

jootmine **i** soldering (pehmejoodisjootmisel); brazing (kõvajoodisjootmisel) **v** пайка
Lahtivõetavate liidete saamine, kasutades joote (jootõmbluse) saamiseks liidetavate materjalide omast madalama sulamistemperatuuriga joodiseid. Joodise sulamistemperatuuri järgi eristatakse pehmejoodisjootmist ja kõvajoodisjootmist (vt *pehmejoodisjootmine*; *kõvajoodisjootmine*).

jootmine kõvajoodisega → kõvajoodisjootmine

jootmine pehmejoodisega → pehmejoodisjootmine

jugaaandur **i** jet transmitter **v** струйный датчик

Mõõteseadis, milles tajuri või muundurina toimib õhu-, gaasi- või vedelikujuga.

jugaelement; jugaseadis **i** jet element **v** струйный элемент

Jugatehnika põhiseadis, mis sooritab voolujugade abil võimendus-, loogika- ja arvutus-tehteid.

jugahoonimine **i** liquid honing **v** жидкостное хонингование

Hoonimine vee ja abrasiivi joa suunamisega töötlemistsooni (vt *hoonimine*).

jugajahutus *pr*; jugajahutamine *op* **i** jet cooling **v** струйное охлаждение

Kohtjahutus suunatud vedelikujoa abil.

jugapeenesti → jugaveski

jugapeenestus *pr*; jugapeenestamine *op* **i** impact crushing; impact comminution; Coldstream process **v** струйное измельчение

Peenestamine materjaliosakeste gaasijoas kiirendamise teel vastu liikumatut pinda või

osakestega ristuvates gaasijugades (vt *jugaveski*).

jugapuhastus *pr*; jugapuhastamine *op i* blast cleaning; blasting **v** струйная очистка

Suurte valandite, sepiste, stantsiste pinna puhastus abrasiivosakeste (haavlid, abrasiivpulber, liiv) suunamise teel toorikule või tootele gaasi- või vedelikujoo või tsentrifugaaljõudude toimel (vt *pneumopuhastus*; *hüdropuhastus*; *tsestrifugaalpuhastus*). Lisaks liigitusele kasutatavate seadmete tööpõhimõtte järgi eristatakse jugapuhastusmeetodeid kasutatava abrasiivi järgi (vt *haavel[juga]puhastus*; *abrasiivpulber[juga]puhastus*; *liiv[juga]puhastus*).

jugatehnika → pneumoonika

jugavakumeerimine **i** Vochumer-Verein process **v** вакуумирование в струе; струйное вакуумирование; БВ-процесс

Sulaterase vakumeerimine valamise teel valukopast vaakuumkambis asuvasse mahutisse.

jugaveski; jugapeenesti **i** jet pulverizer; jet grinder; jet mill **v** струйная мельница
Veski e peenesti, kus ühelikiirusega liikuva gaasijoo poolt kantava materjali dispergeerimine toimub põrkumisel vastu kulumiskindlast materjalist märklauda või materjali-osakestega ristuvates gaasijugades.

juhik **i** 1. slide[way]; 2. pilot **v** направляющая

1. Abivahend lõikeriista liikumise suuna hoidmiseks (tagamiseks) lõikeprotsessis.
2. Kammlõikuri eesmine ja tagumine osa lõikuri suunamiseks.

juhtmekeeviseõmblus (rööpal) **i** bond weld **v** электротехнический шов

Keeviseõmblus rööpa ja painduva vasest voolujuhtme või maanduse vahel.

juhtplaat **i** heel [block] **v** направляющая плита

Koostatava stantsi ploki alumisse ossa kinnitav plaat, mis on ette nähtud templite juhtimiseks (suunamiseks) (vt *stantsiplokk*).

juhtprogramm **i** control program[me] **v** управляющая программа

Programm, mis kujundab seadme juhtimise signaale (vt *arvjuhtimissüsteem*).

juhtriba (puuril) **i** margin **v** ленточка (сверла, развёртки)

Puuri silindriline, lõikeservaga külgnev osa puuri või avardi juhtimiseks ja ava kalibreerimiseks. Tavalisel spiraalpuuril (keerdpuuril) on kaks juhtriba ja kaks kruvijoonealist laastusooni.

juhtsamba puks; juhtpuks **i** guide [pin] bushing **v** направляющая втулка [штампа]

Stantsi sammastel liikuvad puksid stantsi ülemise poole täpseks juhtimiseks (suunamiseks) alumise poole suhtes (vt *juhtsammas*).

juhtsammas **i** guide pin; guide post **v** направляющая колонка [штампа]

Sambad stantsi ülemise poole täpseks juhtimiseks alumise suhtes (vt *juhtsamba puks*).

juhtseade; juhtimisseade; juhtaparaat **i** control apparatus **v** аппарат управления; прибор управления; управляющее устройство
Seadis tehnoloogiaprotsessi automaatjuhtimiseks.

juhttihvt → seadetihtv

juhulisand; juhuslik lisand; vöõrlisand **i** impurity **v** примесь
Lisand, mis on sattunud metalli või sulamisse juhuslikult.

juhumetall → saastemetall

juhuraud → saasteraud

juhusulam → saastesulam

juure avamine → keevisõmbuse juure avamine

juure läbikõõvitus → keevisõmbuse juure läbikõõvitus

juure nõõgusus → keevisõmbuse juure nõõgusus

juure[kõõvis]õõmbus **i** back weld **v** подварочный шов
Kõõvisõmbuse juure poolt e vastaspoolelt kõõvitatud kõõvislõõbim.

juureavamisega kõõvisõõmbus **i** back-goughed weld **v** шов с удаленным корнем
Kõõvisõõmbus, kus põõrast esimese lõõbimi(te) kõõvitamist servavahemik õõmbuse juure piirkonnas on kõõiamise või kaarlõõikamisega avatud ja uuesti tõõis kõõvitatud.

juuregaas (kõõvitalmisel) **i** gas backing; purging root protection; back up gas purge **v** газовая защита корня (при сварке)
Õõmbuse juure kaitsmiseks keskkonna eest juure poolt kõõvisvanni alla juhitav inertgaas.

juurelõõbim → kõõvisõõmbuse juurelõõbim

juurepind → kõõvisõõmbuse juurepind

juureriba (kõõvitalmisel) **i** spacer strip **v** вставка для расширения разделки
Õõmbuse juurele kinnitatud metallriba või varras hoidmaks õõhupilu põõsivana ja sidumaks õõmblust liiga suure õõhupilu korral.

juuretugi (kõõvitalmisel) **i** backing **v** подкладка (при сварке)
Sula kõõvisvanni toetamiseks kõõvisõõmbuse vastaspoolle asetatud materjal.

juurevajum (kõõvitalmisel) **i** excessive penetration **v** чрезмерное усиление обратного валика (при сварке)
Kõõvitalmisdefekt – õõmbuse metalli liigne vajumine lõõbi õõmbuse juure (kõõvitalmisel ühelt poolt) või lõõbi eelnevalt kõõvitatud kihi (mitmekihilises õõmbuses).

juuspragunemine (pinnale omane) **i** crazing **v** волосное трещинообразование;

образование волосных трещин

Peente (paljale silmale nähtamatute) pragude teke pinnal.

jõukeevisõmblus **i** load bearing weld; structural weld **v** силовой шов

Keevistoote erinevate osade vahel jõudu ülekandev keevisõmblus.

jõurea; agregaatpea **i** power pack **v** агрегатная головка

Metalllõikepingi agregaat, millel on hrl üks või mitu lõikeriista ja mis enamasti moodustab koos mootoriga omaette terviku (nt agregaatpingis).

jäikus **i** rigidity; stiffness; anelasticity **v** жесткость

Keha või tarindi võime vastu panna deformeerumisele, tavaliselt elastsusmooduli ja geometrilise karakteristiku korrutis.

jäljendmeetod; tõmmismeetod **i** replica method; replicography; replication **v** метод реплик

Portatiivses metallograafias struktuuri, defektide jms uurimismeetod, mis põhineb objektilt võetava kiletõmmise uurimisel.

jäme[da]teralisus; jäme[da]kristal[lili]sus **i** coarse-grainity; coarse-crystallinity **v** крупнозернистость; крупнокристалличность

Metalli omadus, mis väljendub suurte teradega struktuuris.

jämefraktsioon; jämeosis **i** coarse fraction **v** крупная фракция; грубая фракция

Puistematerjali (pulbri) fraktsioon osakeste suurusega tavaliselt 0,15...1 mm. Mõnedes pulbermetallurgia valdkondades (nt keraamika ja kermiste metallurgias) liigitatakse jämefraktsiooni alla osakesi suurusega 2...10 µm (vrd *peenfraktsioon*; *keskfraktsioon*).

jämelihvimine; koorivihvimine **i** snagging **v** обдирное шлифование

Pindade jäme abrasiivtöötlus üleliigse materjali eemaldamiseks. Kasutatakse nt valandite ja sepiaste käsitsi töötlemisel, nt kraatide eemaldamiseks.

jämendus *pr*; jämendamine *op* **i** upsetting **v** осадка

Survetöötuse kujumuuteoperatsioon või -protsess – tooriku ristlõikepinna suurendamine kõrguse vähendamise arvel (vrd *kohtjämendus*).

jämendusvöö (keevitusel) **i** flash **v** утолщение; грат (при сварке)

Lokaalne ristlõike suurenemine liitekohas põkk-, kontakt-, inerts- ja survekeevitusel.

jämenemine → ristlõike laienemine

jämeosis → jämefraktsioon

jämepulber; pulbri jämefraktsioon; pulbri jämeosis **i** coarse [grained] powder **v** крупный порошок; грубый порошок

Pulber osakeste suurusega tavaliselt 0,15...1 mm (vt *jämefraktsioon*).

jämepulbripihustus *pr*; jämepulbri pihustamine *op* **i** shotting **v** производство крупного порошка

Jämeda (osakeste suurus üle 0,15 mm) pulbri tootmine sulametalli pihustamise teel (vt *pihustus*).

jämesordimetall **i** heavy sections; large sections **v** крупносортный прокат
Sordi[valts]metall ligikaudsete ristlõikemõõtmetega 80...200 mm (vt *sordi[valts]metall*;
vrd *kesksordimetall*; *peensordimetall*).

jämeterateras; jämedateraline teras **i** coarse-grain[ed] steel **v** крупнозернистая сталь

Termotöötusel tera kasvule kalduv teras; pärilikult jämedateraline teras, eelkõige selline, mis on ainult Mn-ga taandatud teras (keevteras).

jämetilksiire (keevitusel) **i** globular transfer **v** крупнокапельный перенос
Sula elektrootmetalli siire keevivanni MIG/MAG-keevitusel jämedate tilkadena ilma kaarevahemikku lühistamata (vrd *lühissiire*; *pihustussiire*; *impulss-pihustussiire*).

jämetöötlus; jämetöötlemine → koorimine

järeleandlikkus **i** pliability; pliancy **v** податливость
Tehnoloogilise süsteemi jäikust iseloomustav suurus (jõu poolt põhjustatud lükke ühik-suurus).

järeleandvus **i** collapsibility **v** податливость
Vormi või kärni materjali tehnoloogiline omadus deformeeruda (järele anda) või puruneda metalli tardumis- ja tardkahanemisest põhjustatud jõudude toimel (vt *tardkahanemine*; *tardumiskahanemine*).

järeleutektmalm → üleutektmalm

järeleutektoidsulam → üleutektoidsulam

järeleutektoidteras → üleutektoidteras

järeleutektsulam → üleutektsulam

järelkuumus; lõppkuumus *pr*; järelkuumutamine; lõppkuumutamine *op* **i** post-heating **v** последующий нагрев; окончательный нагрев
Operatsiooni (pihustamine, keevitamine jms) järgne temperatuuri tõstmine soovitava struktuuri ja omaduste tagamiseks (vrd *eelkuumus*).

järelkuumutustemperatuur; järelkuumutamistemperatuur; lõppkuumutustemperatuur; lõppkuumutamistemperatuur **i** postheating temperature **v** температура последующего нагрева; температура окончательного нагрева
Temperatuur, milleni kuumutatakse järelkuumutamisel (vt *järelkuumus*).

järeltermotöötlus *pr*; järeltermotöötlemine *op* **i** postheat-treatment **v** последовательная термообработка; последовательная термическая обработка
Keeviste lõõmutus või noolutus kõrvaldamaks pingeid või kohtkarastust.

järgemulgeeruv fluorestsents[värv]kapillaarkatse; järgemulgeeruv fluorestsents-[värv]kapillaarkontroll **i** post-emulsion fluorescence penetrant test[ing]; post-emulsion fluorescence penetrant inspection; post-emulsion fluorescence penetrant examination **v** остаточно-эмульсионный флуоресцентный капиллярный контроль

Kapillaarkatse fluorestsentspenetrandi järgneva emulgeerumisega (vt *kapillaarkatse*).

järgemulgeeruv penetrant **i** post-mulsifiable penetrant **v** пенетрант с последующим эмульгированием

Peale katset emulgeeruv penetrant (vt *penetrant*).

järje[korra]number → aatomnumber

järjestiktoimestants → jadatoimestants

järjestikvaltspink → jadavaltspink

jätkamisviga (keevitusel) **i** bad restart **v** дефект возобновления сварки

Keevitusedefekt – keevitускааре taassüütamisest e keevituse jätkamisest tingitud pinna kohalik ebakorrapärasus.

jäägita väljalõikus *pr*; jäägita väljalõikamine *op* **i** scrapless blanking **v** безотходная вырубка

Väljalõikuse erim – tooriku eraldamine mööda kinnist kontuuri ilma, et moodustuks jääki (vt *väljalõikus*).

jääkausteniit **i** retained austenite **v** остаточный аустенит

Karastatud kõrgsüsinik- või kõrglegeerterase martensiitses või beiniitses struktuuris toatemperatuuril säilinud ebapüsiv austeniit.

jääkdeformatsioon → plastne deformatsioon

jääkmagnet[väli]pulberkatse, jääkmagnet[väli]pulberkontroll **i** residual field magnetic particle test[ing]; residual field magnetic particle inspection; residual field magnetic particle examination **v** магнитопорошковый контроль остаточным магнитным полем

Magnetpulberkontrollimeetod, mis põhineb magnetpulbri kasutusel peale magnetiseerimist.

jääkmoone → plastne deformatsioon

jääkpinge **i** residual stress; internal stress **v** остаточное напряжение

Peale kristall[iseer]umist või tehnoloogilisi protsesse (termo- ja survetöötlus, valu jne) säilinud keha (detaili) piirides tasakaalustunud pinge (vt *aatomitevaheline mikropinge*).

jäätmemalm → vanamalm

jäätmemetall → vanametall

K

kaabits → vormi[mis]kaabits

kaabits **i** scraper **v** шабер

Masinate koostamisel, reguleerimisel ja remontimisel kasutatav teravate servadega lukksepatööriist (vt *kaabitsemine*).

kaabitsemine **i** scraping **v** шабрение; шабровка

Viimistlev lõiketöötlemine, mille puhul töödeldava eseme pinnalt kõrvaldatakse sellekohase lõikeriistaga – kaabitsaga – väga õhukesi laaste.

kaadmimine; {kadmeerimine} **i** cadmiumizing (difuusne); cadmium-plating (pindamine) **v** кадмирование

Metalltoote pinnakihi rikastamine kaadmiumiga termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) või galvaanilise pindamise teel.

kaadmium **i** cadmium **v** кадмий

kaadmiumjoodis; Cd-joodis **i** cadmium solder **v** кадмиевый припой

Pehmejoodisena kasutatav kaadmiumisulam (vt *joodis*).

kaadmiumpronks; Cd-pronks **i** cadmium bronze; cadmium copper **v** кадмиевая бронза

Põhilisandina kaadmiumi sisaldav pronks.

kaar[keervis]pinne **i** arc [weld] coating **v** электродуговое [сварочное] покрытие
Elekterkaare abil sulatatud ja metalltoote või -detaili pinnale kantud kiht (kate).

kaar[leek]jahi → elektrikaarahi

kaarahi → elektrikaarahi

kaare kaudtoimega [elektri]kaarahi → kaudtoimekaarahi

kaare otsetoimega [elektri]kaarahi → otsetoimekaarahi

kaare pinge **i** arc voltage **v** напряжение дуги

Pinge elektroodi otsa või elektroodihoidiku ja detailide vahel.

kaare põlemisaja suhe **i** operator factor; duty cycle **v** коэффициент горения дуги
Keevituskaare põlemisaja suhe summaarsesse keevitusaega või tsüklaiega.

kaare süütamisjälg **i** stray arc; arc strike **v** место зажигания дуги

Keevitusdefekt – detaili pinna kohalik vigastus õmbluse ligidal, mis on tingitud elektroodi puutest või kaare süütamisest servavahemiku kõrval.

kaareaeg; kaare põlemisaeg **i** arc time **v** время горения дуги

Keevituskaare põlemise aeg keevitamisel.

kaarhapniklõikus → hapnikkaarlõikus

kaarjooonõmbelus **i** arc seam weld **v** электрозаклепочный шов с непрерывной пробивкой

Ülekattes olevate detailide vaheline pidev õmbelus, mis on tehtud kaarkeevitusega läbi ülemise detaili.

kaarjootmine **i** arc brazing; АВ **v** дуговая пайка [твердым припоем]; электро-дуговая пайка [твердым припоем]

Kõvajoodisjootmine, mille juures soojusallikana kasutatakse elektrikaart (vt *jootmine*).

kaarkeevitus atomaarvesinikus *pr*; kaarkeevitamine atomaarvesinikus *op i* atomic-hydrogen welding **v** атомно-водородная сварка

Kaarkeevitus kahe mitesulava elektroodi vahelise kaarega dissotsieerunud (atomaarse) vesiniku keskkonnas.

kaarkeevitus inertgaasis **i** inert gas-shield arc welding; inert gas arc welding **v** дуговая сварка в инертном газе

Kaarkeevituse protsesside rühma üldnimetus, kui keevituskaar põleb inertgaasi keskkonnas.

kaarkeevitus *pr*; kaarkeevitamine *op i* arc welding; AW **v** дуговая сварка

Elekterkeevituse protsesside/operatsioonide rühma üldnimetus, kui keevitatavad materjalid sulatatakse elektrikaare abil.

kaarlõikur; kaarlõikerõleti **i** cutting torch; arc cutting torch; arc cutter **v** резак для дуговой резки

Hapnik- ja kaarõhklõikusel ning metallelektroodkaarlõikusel kaitsegaasis kasutatav seade elektroodi hoidmiseks ja gaasi (hapnik, õhk, kaitsegaas) juhtimiseks lõikekohale.

kaarlõikus metallelektroodiga → metallelektroodkaarlõikus

kaarlõikus *pr*; kaarlõikamine *op i* arc cutting **v** дуговая резка; электродуговая резка

Termolõikusprotsessid, mis põhinevad metalli sulatamisel elektrikaare toimel elektroodi ja lõigatava metalli vahel (metallelektroodkaarlõikus, süsielektroodkaarlõikus, plasmakaarlõikus jne).

kaarlõikus süsielektroodiga → süsielektroodkaarlõikus

kaarmetallitus *pr*; kaarmetallitamine *op i* arc metallization; arc metallizing **v** электродуговая металлизация; электрометаллизация; электродуговое металлизирование

Mitte metalloobjekti katmine metalliga kaarpindamise teel (vt *kaarpindamine*).

kaarpihustus; elekterkaarpihustus *pr*; kaarpihustamine; elekterkaarpihustamine *op i* electric arc spray[ing]; arc spray[ing] **v** электродуговое напыление

Termopindamise moodus, mille korral pindmaterjal sulatatakse kahe elektroodi elektri-

kaarega ja pihustatakse surugaasiga alusmaterjalile.

kaarpihustuspinne; elekterkaarpihustuspinne **i** arc spray[ed] coating **v** электродуговое напыленное покрытие

Toote või detaili pinnale elektriikaarega sulatatud metalli pihustamisel saadud kiht (kate).

kaarpihustusseade; kaarpihustuspüstol; elekterkaarpihustusseade; elekterkaarpihustuspüstol **i** arc spray[ing] equipment; arc spray[ing] gun; arc spray[ing] pistol **v** установка для электродугового напыления; пистолет для электродугового напыления; {электрометаллизатор}

Seade pindmaterjali sulatamiseks elektriikaarega, surugaasiga pihustamiseks ja pinnatavale objektile suunamiseks.

kaarpihustusvormimine; kaarpihustus elektvormimine **i** arc spray forming **v** формование электродуговым распылением

Pihustusvormimise alaliik; toorik saadakse elektriikaares sulatatud materjali pihustamise teel vormile, mis vastab toote kujule (vt *pihustusvormimine*).

kaarpindamine; elekterkaarpindamine **i** electric-arc coating; arc surfacing **v** электродуговое покрытие; электродуговое нанесение покрытия

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine, mille korral pindmaterjal sulatatakse elektriikaarega.

kaarpinne; elekterkaarpinne **i** electric-arc coating **v** электродуговое покрытие

Toote või detaili pinnale elekterkaarpindamise teel kantud kiht (kate).

kaarsulatus *pr*; kaarsulatamine *op* **i** arc melting **v** электродуговая плавка; дуговая плавка

Sulatus [elektri]kaarahjus e kaarleekahjus.

kaarsulatuspindamine; elekterkaarsulatuspindamine **i** arc fusion coating; arc fusion surfacing **v** электродуговая наплавка

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine pindmaterjali elekter- või plasmakaarsulatamisega.

kaarsulatuspinne; elekterkaarsulatuspinne **i** arc fused coating **v** электродуговое наплавленное покрытие

Kaarsulatamise teel saadud kiht (kate).

kaasafreesimine → pärfreesimine

kaasavedaja; kaasaveduk (treipingi) **i** lathe carrier; lathe dog; dog **v** поводок (токарный); токарный поводок; токарный хомутик

Töödeldavale toorikule kinnituv klambrikujuline rakis pöördliikumise andmiseks spindlit toorikule treipingis (vt *kaasaveopadrün*).

kaasaveopadrün **i** dog plate **v** поводковый патрон

Treipingi spindlile kinnitatud padrün, mis paneb kaasavedaja kaudu pöörlema töödeldava detaili (vt *kaasavedaja*).

kaatetite liighälve **i** excessive asymmetry of fillet weld **v** ассиметрия углового шва
Keevitusdefekt – nurkõmbluse kaatetite lubatust suurem erinevus.

kaela moodustumine **i** neck formation; neck growth **v** образование шейки; рост шейки

Pulbriosakeste vahelise kontaktpinna suurenemine paagutamisel.

kaetud elektrood → kattega elektrood

kaevus; šaht **i** stack; shaft **v** шахта [печи]

Šahtahju ruum, mis asetseb kütuse põlemise piirkonnast (koldest) kõrgemal (vt *šahtahi*).

kaevusahi; šahtahi **i** shaft furnace; shaft kiln; shaft-type furnace **v** шахтная печь
Vertikaalse kambriga ahi lähtematerjalide sisestamisega ülaosast ja valmisprodukti väljastamisega allosast. Termotöötlusahjudel toimub nii sisestamine kui väljastamine ahju ülaosast.

kahanemine **i** shrinkage **v** усадка

Metalli mahu ja joonmõõtmete vähenemine üleminekul vedelast tardolekusse Metalli kogukahanemises sisaldub tardumiseelkahanemine, tardumiskahanemine ja tardkahanemine (vt *tardumiseelkahanemine*; *tardumiskahanemine*; *tardkahanemine*).

kahanemisjoonlaud **i** patternmaker's rule; shrink[age] rule; contraction rule **v** усадочный метр

Mudelivalmistaja töövahend (joonlaud), mille jaotiste väärtust on suurendatud metalli kahanemise võrra tardkahanemisel.

kahanemismakropoorsus **i** macroshrinkage **v** усадочная макропористость

Makroskoopiliselt määratav kahanemispoorsus (vt *kahanemispoorsus*; vrd *kahanemismikropoorsus*).

kahanemismikropoorsus **i** microshrinkage **v** усадочная микропористость

Mikroskoopiliselt määratav dentriitivaheline kahanemispoorsus (vt *kahanemispoorsus*; vrd *kahanemismakropoorsus*).

kahanemispinge **i** shrinkage stress **v** усадочное напряжение

Valuvormi poolt takistatud kahanemisest tingitud pinge valandis.

kahanemispoorsus **i** shrinkage porosity **v** усадочная пористость

Valudefekt – valandi sulametalliga toitmise ebapiisavuse tingimustes tardumiskahanemisest tingitud poorsus; on iseloomulik tardumistemperatuuride suure vahemikuga sulamitele; poorid, erinevalt gaasipooridest on terava (mittesfäärilise) kontuuriga (vt *tardumiskahanemine*; *kahanemismikropoorsus*; *kahanemismakropoorsus*; vrd *gaasipoorsus*).

kahanemistühik **i** shrinkage cavity; pipe **v** усадочная раковина

Valudefekt – tardumiskahanemisest tingitud tühik valandis või valuplokis (vt *tardumiskahanemine*; vrd *kahanemispoorsus*).

kahanemisvaru **i** patternmaker's shrinkage; pattern shrinkage allowance;

shrinkage allowance; contraction allowance; allowance for shrinkage **v** допуск на усадку (для модели)

Valumudeli ja valandi tardkahanemist arvesse võttev mõõtme erinevus (vt *valukahane-mine*).

kahe[komponent]ne sulam; kahekomponendiline sulam; binaarsulam **i** binary alloy; two-component alloy **v** двухкомпонентный сплав; бинарный сплав; двойной сплав

Kahest ainest (elemendist) koosnev sulam.

kahefaasilisus **i** binarity **v** двухфазность

Struktuuri koosnemine kahest faasist.

kahekomponentne faasidiagramm; kahekomponendiline faasifiagramm **i** binary equilibrium [phase] diagram; binary phase [equilibrium] diagram **v** двухкомпонентная фазовая диаграмма; двухкомпонентная диаграмма состояния

Diagramm, mis näitab kahekomponentsete sulamite tasakaalulist faasilist koostist sõltuvalt temperatuurist ja komponentide kontsentratsioonist.

kahekomponentne; kahekomponendiline **i** binary; two-component **v** двухкомпонентный

kaheliuguriline press; kaksiktoimepress **i** double-slide press; double-action press **v** пресс двойного действия

Kahe liuguriga (sisemine ja välimine) kahte eri operatsiooni võimaldav mehaaniline- või hüdropress (vrd *üheliuguriline press*; *mitmeliuguriline press*).

kaheosaline [valu]mudel → poolitatav [valu]mudel

kahepoolne kärnitugi **i** double-head chaplet; stud chaplet **v** двусторонняя жеребейка; жеребейка с двумя ножками

Kahe toetuspinnaga kärnitugi (vt *kärnitugi*; vrd *ühepoolne kärnitugi*).

kahepoolne mudelplaat **i** match-plate pattern **v** двусторонняя модельная плита
Mudelplaat, mille ühele poolele on kinnitatud mudelid ülemise ja teisele poolele alumise vormipoole vormimiseks (vt *mudelplaat*; vrd *ühepoolne mudelplaat*).

kahepoolne pressimine → kahesuunapressimine

kahesambaline pikihöövelpink; kahe sambaga pikihöövelpink **i** double-column planer **v** двухстоечный продольно-строгальный станок

Pikihöövelpink, millel on kaks vertikaalset sammast (vt *pikihöövelpink*; vrd *ühesambaline pikihöövelpink*).

kahesambaline press → portaalpress

kahepindiline freespink → dupleksfreespink

kahestumine; kaksikkristall[iseer]umine **i** twinning **v** двойникование

Üks plastse deformatsiooni mehhanismidest – kaksikkristalli moodustumine metallide plastsel deformeerumisel; kristall nihkub kaheks sümmeetriliseks osaks kahestumistasandi suhtes (vt *kaksikkristall; kahestumistasand*).

kahestumistasand **i** twinning plane **v** плоскость двойникования

Kristallivõre tasand, mille suhtes kristallivõre üks osa on teise suhtes peegelpildis (vt *kaksikkristall; kahestumine*).

kaheasuunapressimine; kaheasuunaline pressimine; kahepoolne pressimine **i** double directional compacting; double directional pressing; double-action pressing **v** двухстороннее прессование

Pulbrite üheteljeline pressimine kahepoolset survet rakendades (vrd *ühesuunapressimine*).

kahevaltsiline valtspink → duo-valtspink

kahevaltsiline valtstool → duo-valtstool

kahuripronks; relvametall; punapronks; {suurtükipronks} **i** admiralty gun metal; gunmetal **v** орудийная бронза; пушечная бронза; красная бронза

Põhilisanditena tina, tsinki, vahel ka täiendavalt pliidi sisaldav valupronks (ca 90 % Cu), mida varasematel aegadel kasutati relvade valmistamiseks.

kahuripuur **i** gun drill; gundrill; deep-hole drill **v** пушечное сверло; сверло глубокого сверления

Erilise konstruktsiooniga puur suure sügavuse ja läbimõõduga avade puurimiseks.

kaitsegaas **i** protective gas; **v** защитный газ; защитная газовая атмосфера

Gaasiline kaitsekeskkond materjalide või toorikute kaitsmiseks nende töötlemisel, kuumutamisel või säilitamisel.

kaitsegaas[kaar]keevitus *pr*; kaitsegaas[kaar]keevitamine *op* **i** gas-shielded arc welding; gas metal arc welding; GMAW **v** дуговая сварка [металлическим электродом] в защитном газе; металлодуговая сварка в защитном газе

Kaarkeevituse protsesside/operatsioonide rühma üldnimetus, mille puhul elektrooditraadi ja keevisvanni vahelist keevituskaart kaitstakse sinna juhitud gaasiga (vt *MIG-keevitus; MAG-keevitus; täidistraatkeevitus*).

kaitsegaasi düüs **i** shielding gas nozzle **v** газозащитное сопло

Plasmapäleti osa plasmakeevitusel keevisvanni kaitseks juhitava gaasivoo tarvis.

kaitsegaasjootmine **i** shielded brazing **v** пайка в защитном газе

Kõvajoodisega jootmine kaitsegaasis (vt *jootmine*).

kaitsegaaskaarlõikus *pr*; kaitsegaaskaarlõikamine *op* **i** gas-shielded arc cutting **v** дуговая резка в защитном газе

Kaarlõikus sulava või mittersulava volframelektroodiga kaitsegaasis (vt *kaitsegaas-metallelektroodkaarlõikus; volframelektroodkaarlõikus [kaitsegaasis]*).

kaitsegaaskardin **i** buffer gas **v** газовый занавес

Kaitsegaasist moodustunud kujuteldav sein pideva töörežiimiga ahjus.

kaitsegaas-metallelektroodkaarlõikus; metallelektroodkaarlõikus kaitsegaasis *pr*; kaitsegaas-metallelektroodkaarlõikamine; metallelektroodkaarlõikamine kaitsegaasis *op* i gas metal arc cutting **v** дуговая резка металлическим электродом в защитном газе

Kaarlõikus metalli sulatamisega elektriikaare toimel sulava metallektroodi ja lõigatava metalli vahel kaitsegaasi keskkonnas (vt *metallelektroodkaarlõikus*).

kaitsekeskkond i protective atmosphere **v** защитная среда; защитная атмосфера

Keskkond (vaakum, gaas, vedelik, puistematerjal) materjalide ja toorikute kaitsmiseks töötlemisel, kuumutamisel või säilitamisel (vt nt *paagutuskeskkond*).

kaitsekest → kapsel

kaitsekihi eemaldus *pr*; kaitsekihi eemaldamine *op* i demasking **v** устранение защитной маски

Söövitusele järgnev pesemine valikulist söövitust taganud kaitsekihi eemaldamiseks keemilisel töötlusel (vt *keemiline [lõike]töötlus; kaitsekiht*).

kaitsekiht i resist; maskant **v** резист; защитная маска

Tooriku pinnale kantav söövituskindel materjalikiht valikulise söövituse tagamiseks keemilisel töötlusel (vt *keemiline [lõike]töötlus*).

kaitsepinne i protective coating **v** защитное покрытие

Kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal; kaitseb ümbritseva keskkonna mõjutuste eest.

kaitsev ahjukeskkond → ahju kaitsekeskkond

kaitsevooder i lining; patching (sulatusahjudel) **v** футеровка

Vooder[dis] sulatusahjude, torude, mahutite jt tehnoloogiaseadmete kaitsmiseks (vrd *vooder[dis]*).

kaitsevoodersulatus *pr*, kaitsevoodersulatamine *op* i autocrucible melting **v** плавка гарнисажная; гарнисажная плавка

Sulatamine sulatusprotsessis moodustunud kaitsekestas, mis kaitseb ahju voodrit või metallvormi sulatise või räbuga reageerimise eest.

kaksik J-õmblus i double J-butt weld **v** К-образный стыковой шов с двумя криволинейными скосами одной кромки

Põkkõmblus, kui üks detail on servamata ja teisel on kaksik-J-kaldserv.

kaksikkaarkeevitus *pr*; kaksikkaarkeevitamine *op* i twin arc welding **v** двухдуговая сварка

Kahe keevitustraadiga ja -kaarega keevitusprotsess/-operatsioon räubustis või kaitsegaasis, kasutades ühist vooluallikat, ühist voolukontakti ja gaasisuudmikku ning eraldi traadi etteandemehhanisme .

kaksikkarastus; duplekskarastus *pr*; kaksikkarastamine; duplekskarastamine *op*
i duplex hardening; duplex quenching **v** двойная закалка; двухкратная закалка
Termotöötlus, mis seisneb kahes järjestikuses karastamises (kasutusel peam tsementiidi-
tud detailide korral).

kaksikkoonussegisti **i** double cone mixer; double cone agitator; double cone
blender **v** двухконусный смеситель

Kahest, suuremat diameetrit pidi ühendatud koonusest moodustunud kambri ja horison-
taalse pöörlemisteljega segisti puistematerjalide segamiseks (vt *segisti*; vrd
trummelsegisti; *tigusegisti*; *labasegisti*).

kaksikkristall **i** twin [crystal] **v** двойник; двойниковый кристалл

Plastse deformatsiooni tulemusena moodustuv kristallivõre mahtdefekt – kristallivõre
õhukese kihina osa, mis ülejäänud kristalli suhtes asetseb peegelpildis (vt *kahestumine*).

kaksikkristall[iseer]umine → kahestumine

kaksikkäiguettenihe; ettenihe kaksikkäigule **i** feed per double stroke **v** подача на
двойной ход

Ettenihe tööriista või töölaua kaksikkäigu kohta (vt *ettenihe*).

kaksiktoimepress → kaheliuguriline press

kaksiktoimevasar → liittoimevasar

kaksik-T-tala → I-tala

kaksik-U-õmblus **i** double U-butt weld **v** U-образный двухсторонний стыковой
шов

Pökkõmblus, kus servad on U-tähe kujulised.

kaksikvääring → bimetallism

kaksleht-vedelikvormimine; kaksleht-vedelikstantsimine **i** parallel-plate
hydroforming; two-sheet hydroforming; pillow forming **v** двухлистовая
штамповка жидкостью; двухлистовая гидравлическая формовка

Kahe paralleelse, servapidi kokkukeevitatud plekist tooriku vormimine samaaegselt
ülemisse ja alumisse vormiõõnde vedeliku surve abitoorikutevahelises vahemikus
(vrd *vedeliklehtvormimine*).

kalasilm (keevitamisel) **i** fish eye **v** рыбий глаз

Keevitusdefekt – keevismetalli liigsuurest vesinikusisaldusest tekkinud kalasilmakujuline
defekt õmbluse murdepinnas.

kaldasend (keevitamisel) **i** inclined position **v** наклонное положение (при сварке)

Keevitusasend e keevisõmbluse asend, kus keevisõmblus asetseb püst- ja rõhtasendi vahel.

kaldhammastega hammasratas **i** helical gear **v** косозубое зубчатое колесо

Hammasratta teljega kaldu asetsevate hammastega (silindriline) hammasratas (vrd

sirghammastega hammasratas).

kaldserv; faas (keevitamisel) **i** bevel; chamfer **v** фаска; скос (при сварке)
Keevitamiseks ettevalmistatud serva kaldulõigatud osa.

kaldservliide **i** scarf joint **v** стыковое соединение с наклоном кромок
Pökk-jooteliide liidetavate osade kaldservadega.

kaldvaltsimine; kruivaltsimine **i** screw rolling; helical rolling **v** поперечно-винтовая прокатка; винтовая прокатка; косовалковая прокатка
Valtsimine tingimustes, kus nurk valtside pinna ja tooriku teljesuunaliste kiirusvektorite vahel kontaktpinna punktis on suurem kui 0°, kuid väiksem kui 45° (vrd *ristivaltsimine*; *pikivaltsimine*).

kalestumisaste → tugevnemisaste

kalestumistegur → tugevnemistegur

kalestus; kalestumine *pr*; kalestamine *op* **i** strain hardening; work hardening; cold work hardening **v** наклёп; механическое упрочнение; деформационное упрочнение

Metalli omaduste muutumine (tugevuse ja kõvaduse suurenemine ning plastsuse ja sitkuse vähenemine) plastse külmdeformeerimise protsessis (vt ka *pindkalestus*).

kalestushaprus; kalestusrabedus **i** work brittleness; work shortness **v** хрупкость наклепа

Metallide ja metallisulamite haprumine plastsest deformeerimisest tuleneva kalestumise tagajärjel (vt *kalestus*).

kalibreerimine **i** sizing; coining **v** калибрование; калибровка

Tooriku mõõtmete ja vormi täpsuse tõstmine külma plastse deformeerimisega väikeseid deformatsiooniasemeid rakendades. Kalibreeritakse nt tõmbamise ja valtsimise (torude puhul) teel (vt *tõmbamine*).

kalibreerimispressvorm **i** sizing die; coining die **v** калибровочная пресс-форма
Pressvorm toorikute calibreerimiseks (vt *kalibreerimine*).

kalibreerimistsoon **i** die land; die bearing **v** калибрующая зона [волоки]; калибрующая пояска [волоки]

Tõmbesilma e tõmbematriitsi piirkond, kus toimub tõmmatava tooriku calibreerimine (vt *tõmbamine*; *tõmbesilm*; *kalibreerimine*).

kallutatav ahi → kiikahi

kallutatav kopp → pöördkopp

kallutatav press **i** inclinable press **v** наклоняемый пресс

Väikese või keskmise suurusega, tavaliselt ühesambaline (nn C-kerega) mehaaniline press, mida on võimalik vormitud toodete või toorikute eemaldamiseks kallutada (vrd *mitte-*

kallutatav press).

kallutatav pöördlaud (keevitamisel) **i** tilting-rotating positioner **v** сварочный манипулятор
Kallutatava teljega pöördlaud.

kaltsiit **i** calcite **v** кальцит; известковый шпат
Mineraal CaCO₃; on lubjakivi põhiline koostisosa.

kaltsineerimine; kaltsineeriv särdamine **i** calcination; calcinating **v** кальцинирующий обжиг; кальцинация
Kuumutamine ebaüsisivate keemiliste ühendite (hüdroksiidid, karbonaadid jne) lagundamiseks (särdamiseks).

kamberahi **i** chamber furnace; box furnace **v** камерная печь
Perioodilise töörežiimiga ahi, mille tööpiirkonna (kambri) dimensioonid erinevad üksteisest vähe ja temperatuur kambri kõigis punktides on ligikaudu ühesugune.

kammlõikepink **i** broaching machine; broacher **v** протяжной станок
Tööpink kammlõikamiseks. Eristatakse vertikaal- ja horisontaalkammlõikepinke (vt *kammlõikus*).

kammlõikur; lõikekamm **i** broaching tool; broach [cutting tool] **v** протяжка; прошивка
Mitmeteralõikeriist kammlõikamiseks (vt *kammlõikus*; *survekammlõikur*; *tõmbekammlõikur*).

kammlõikus; kammtöötlus *pr*; kammlõikamine; kammtöötlemine *op* **i** broaching **v** протягивание
Pinna lõiketöötlemine kammlõikuri (lõikekammi) tõmbamise või tõukamise teel kammlõikepingil piki töödeldavat pinda. Eristatakse väliskammlõikust ja sisekammlõikust (vt *väliskammlõikus*; *sisekammlõikus*).

kampol **i** rosin colophony; Greek pitch **v** канифоль
Pehmejootmisel mittekorrodeeriva räbustina kasutatav tärpentini destillatsioonisaadus (vt *mittekorrodeeriv räbusti*).

kangihõbe **i** ingot silver **v** чушковое серебро
Kangidena realiseeritav hõbe, mille hõbedasisaldus on vähemalt 99,9% (proov 999).

kangikuld **i** ingot gold **v** чушковое золото
Kangidena realiseeritav kuld, mille kullasisaldus on vähemalt 99,5% (proov 995).

kangipurusti; metallikangide purusti **i** pig breaker **v** чушколом
Masin (seade) malmkangide purustamiseks sulatusahju täidise mugavamaks doseerimiseks.

kangmalm; känkalm **i** pig iron **v** чушковый чугун
Metallurgiatehastest kangidena väljastatav valumalm ümbersulatamiseks valandite toot-

misel (vt *metallikang*; *valumalm*).

kang-punktkeevitusmasin **i** rocker-arm machine **v** рычажная контактная машина
Punktkontaktkeevituse masin, milles surve ülemisele elektroodile antakse pneumosilind-
rilt elektroodihoidikule pöördliikumisena kangsüsteemi abil.

kantav sõeahi **i** brazier; fire basket; coke basket **v** жаровня
Põrandvormide kuivatamiseks kasutatav kantav ahi.

kaoliin[savi]; kaoliniit[savi] **i** kaolinite clay; china clay **v** каолиновая [формо-
вочная] глина
Kaoliniidi ($Al_2O_3 \cdot 2SiO_2 \cdot 2H_2O$) suure sisaldusega savi (vt *vormisavi*).

kaoliniit[savi] → kaoliin[savi].

kapillaardefektoskoopia **i** liquid-penetrant defectoscopy **v** капиллярная дефек-
тоскопия
Mitterpurustava kontrolli meetod materjali (toote) pinnale avanevate hälvingute avasta-
miseks, mis põhineb penetrandi märgamisvõimel ja tungimisel pinnale avanevatesse
materjali ebapidevustesse (vt *penetrant*).

kapillaarinfiltratsioon *pr*; kapillaarinfiltrerimine *op* **i** capillary infiltration **v** капил-
лярная пропитка; капиллярная инфильтрация
Infiltratsioon kapillaarjõudude toimel (vt *infiltratsioon*).

kapillaarjootmine **i** capillary brazing; capillary soldering **v** капиллярная пайка
Jootmine jootepilu täitmisega põhiliselt kapillaarjõudude toimel.

kapillaarkatse; PT; kapillaarkontroll **i** liquid-penetrant test[ing]; PT; liquid-pene-
trant inspection; liquid- penetrant examination **v** капиллярный контроль
Kapillaarmetodi rakendamisel põhinev mittepurustav katse.

kapillaarnähtus **i** capillary phenomenon **v** капиллярное явление
Pindpinevusjõududega seotud nähtus; omab olulist tähtsust vedelfaaspaagutus- ja infilt-
reerimisprotsessides.

kapsel; kaitsekest **i** can; sheath **v** капсула; оболочка
Keemiliselt aktiivse materjali (nt metallipulbri) hermetiseerimiseks kasutatav metallist
või polümeerist kest; kasutatakse nt pulbrite kuumisostaatpressimisel.

kapseldus *pr*; kapseldamine; kestastamine *op* **i** encapsulation; canning **v** инкап-
суляция; заключение в капсулу
Keemiliselt aktiivse metallpulbri või pulbertooriku hermetiseerimine kaitsekestas, nt
kuumisostaatpressimisel (vt *kapsel*).

kapslitustamine; kestatustamine **i** decanning; decapsulation **v** удаление кап-
сулы; удаление оболочки
Kapseldamisele vastupidine operatsioon – pressitud (vormitud) toote kapslist eemalda-
mine (vt *kapseldus*).

karaat **i** carat **v** карат

1) Sulamite väärismetallisisalduse ühik (proovile 1000 vastab 24 karaati, nt 18-karaadine kuld sisaldab 18 osa kulda ja 6 osa lisandeid). 2) Vääriskivide ja pärlite massiühik (1 karaat = 0,2 g).

karastatav teras → karastuv teras

karastus *pr*; karastamine *op* **i** quenching; hardening **v** закалка; закаливание
Metallisulami kuumutamine ja sellele järgnev kiire jahutamine, mille tulemusena säilib kõrgetemperatuurne lahustuvus ja struktuur, või kui näiteks terase karastamisel tekib martensiit.

karastusahi; karastamisahi **i** hardening furnace; quenching furnace **v** закалочная печь; печь для закалки
Ahi detailide või toodete kuumutamiseks karastamisel.

karastusdeformatsioon **i** hardening deformation; quenching deformation **v** закалочная деформация; деформация закалки
Detaili karastamisel tekkinud kujudeformatsioon.

karastuskatse; karastavuskatse **i** hardening test **v** проба закаливаемости
Katse terase karastuvuse määramiseks (vt *karastuvus*).

karastuskeskkond; karastamiskeskkond **i** hardening medium; quenching medium; quench[ant] **v** закалочная среда
Karastamisel jahutamiseks kasutatav keskkond (vt *karastus*).

karastuskristall **i** chill crystal **v** закалочный кристалл; кристалл закалки
Sulametalli kiirel jahutamisel külma valuvormiga kokku puutumisel moodustunud väike kristall (peeneteraline koorik).

karastusmartensiit **i** hardening martensite **v** мартенсит закалки
Allpool martensiitmuutuse algtemperatuuri M_s austeniidist tekkinud martensiit.

karastuspragu **i** hardening crack; quenching crack; hardening fissure **v** закалочная трещина
Detaili karastamisel tekkinud pragu (vt *karastus*).

karastustemperatuur; karastamistemperatuur **i** hardening temperature; quenching temperature **v** закалочная температура; температура закалки
Temperatuur, milleni karastatavat detaili kuumutatakse (vt *karastus*).

karastustroostiit **i** quenching troostite; primary troostite; acicular troostite **v** тростит закалки; игольчатый тростит
Jahutusprotsessis austeniidi lagunemisel tekkiv kihilise struktuuriga ferriidi-tsementiidi segu – troostiit.

karastusvann; karastamisvann **i** hardening bath; quench[ing] bath **v** закалочная ванна

Karastamisel detaili jahutamisel kasutatav karastuskeskkonnaga nõu või karastuskeskkond (vt *karastus*).

karastusvedelik; karastamisvedelik **i** hardening liquid; quench[ant]; quenching liquid **v** закалочная жидкость

Karastamisel detaili jahutamisel kasutatav vedelkeskkond (vt *karastus*).

karastusviis; karastamisviis **i** hardening mode; quenching mode **v** способ закали; метод закали

Detaili kuumutus- ja jahutusviis karastamisel.

karastusvärvus → kuumutusvärvus

karastusõli **i** quench oil **v** закалочное масло

Terasdetailide karastamisel jahutuskeskkonnana kasutatav õli.

karastuv teras; karastatav teras **i** hardening steel **v** закаливающаяся сталь; закаливаемая сталь

Karastamise tulemusena kõvenev teras.

karastuvus; karastatavus **i** hardenability; hardening capacity **v** закаливаемость

Terase võime tugevneda ja kõveneda karastamisel.

karbiid **i** carbide **v** карбид

Metalli ja süsiniku keemiline ühend.

karbiidkeraamika **i** carbide ceramics **v** карбидная керамика; карбидный керамический материал

Keraamiline pulbermaterjal (keraamika) karbiidide baasil (vt *keraamika*).

karbiidkermis **i** carbide[-based] cermet **v** карбидный кермет

Karbiidide (TiC, WC, Cr₃C₂ jt) baasil keraamiline või keraamilis-metalne pulbermaterjal – kermis; kasutusel peamiselt tööriistamaterjalina (vt *kermis*).

karbiidpinne **i** carbide coating **v** карбидное покрытие

Kiht (kate), mille põhikomponendiks (üle 50%) on karbiid(id).

karbon[is]eerimine → tsementiitimine

karbonüül **i** carbonyl **v** карбонил

Metalli keemiline ühend süsinikoksiidiga CO.

karbonüüli lagunemine **i** carbonyl decomposition; carbonyl vapo[ur] metallurgy processing **v** карбонильное разложение

Karbonüülpulbrite tootmisel toimuv karbonüülide termiline lagunemine (vt *karbonüül*; *karbonüülpulber*).

karbonüülpulber **i** carbonyl powder **v** карбонильный порошок

Metallide karbonüülide termilisel lagunemisel saadav sadestatud pulber (vt *keemiliselt*

sadestatud pulber).

karborund; ränikarbiid i carborundum; silicon carbide v карборунд
Räni ja süsiniku keemiline ühend – SiC.

karbotermia i carbothermy v карботермия

Metallioksiidide taandamine süsinikuga või süsinikku sisaldavate materjalidega, näiteks karbiididega.

karestuspinne i roughening coating v покрытие шероховатости

Suure eripinnaga kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal.

karkass; sarrus i frame; skeleton v каркас

Komposiitmaterjali koormust kandev ja jäikust tagav struktuurne pidevraamistik.

karkass-struktuur → sarrusstruktuur

karnalliit i carnalite v карналит

1) Magneesiumimineraal $KCl \cdot MgCl_2 \cdot 6H_2O$. 2) $KCl \cdot MgCl_2 \cdot 6H_2O$ -sisaldusega magneesiumiimaak.

karptala → U-tala

karusellahi i rotary [hearth] furnace v карусельная печь

Pidevtoimega kuumutusahi väikesemõõtmeliste toorikute kuumutamiseks ümber vertikaaltelje pöörleval ahjupõrandal (vt *pidevtoimeahi*).

karussell[trei]pink i vertical boring[-and-turning] machine; vertical turning[-and-boring] machine v карусельно-токарный станок; токарно-карусельный станок

Vertikaaltelje ümber pöörleva töölauaga metallilõikepink raskete ja suhteliselt lühikeste toorikute töötlemiseks.

karussellfreespink i rotary-table milling machine; rotary-type milling machine v карусельно-фрезерный станок

Vertikaaltelje ümber pöörleva töölauaga pidevtööga freespink.

karussellisetreipink →vertikaalsisetreipink

kaskaadkeevitus *pr*; kaskaadikeevitamine *op* i cascade welding v сварка каскадом

Keevitusviis mitmekihilise keevisõmbluse astmeliselt keevitamisel.

kaskaadseparaator i cascade separator v каскадный сепаратор

Mitmeastmelise e korduvtoimega separaator pulbrite fraktsioneerimiseks.

kassikuld i fool's gold v сусальное золото

Pronksivärvilise mineraali – biotiidi (ka teiste kuldset läikivate mineraalide, nt püriidi, või odavmetallide) rahvapärane nimetus.

kassiteriit i cassiterite; tin ore v оловянный камень; касситерит

1) Tinamineraal SnO₂. 2) SnO₂-sisaldusega tinamaak.

kastepunkt i dew point v точка росы

Temperatuur, milleni tuleb gaas jahutada, et saavutada selles sisalduva veeauru küllastumine ja kondenseerumine.

kastlõõmutus *pr*; kastlõõmutamine *op* i pot annealing; close annealing v ящичный отжиг

Kalestunud metalli kuumutamine pehendamiseks, paigutades selle õhu juurdepääsu (oksüdeerumise) takistamiseks ahju tihendatud kastis.

kasutatud [vormi]segu; teisene [vormi]segu i used sand; returned sand; old sand v отработанная [формовочная] смесь

Valandite tootmisel kasutust leidnud vormi- või kärnisegu.

kasvuinhibiitor → terainhibiitor

katastroofkulumistsoon i failure region; accelerating wear region v зона катастрофического изнашивания

Lõikeriista (lõikuri) kulumiskõvera normaalkulumistsoonile järgnev tsoon, kus kulumine järsult kiireneb (vrd *normaalkulumistsoon*; *sissetöötlustsoon*).

katkeahenemine; ristlõike ahenemine; suhteline ahenemine i percentage reduction of area; cross-section narrowing; reduction in area v поперечное сужение; относительное сужение при разрыве

Materjali plastsusnäitaja, tähis *Z*; katse käigus toimunud suurim ristlõikepindala muut (S_0-S_u), avaldatuna protsentides ristlõikealgpindala S_0 suhtes (vt ka *katkevenivus*).

katkendjoon[kontakt]keevitus *pr*; katkendjoon[kontakt]keevitamine *op* i intermittent motion welding v прерывистая шовная контактная сварка; прерывистая роликовая сварка

Joon[kontakt]keevitus perioodiliselt seiskuvate rullelektroodidega tagamaks keevitusvoolu rakendamisel üksteisest eraldatud keevispunktide jada (vt *joon[kontakt]keevitus*; vrd *pidevjoon[kontakt]keevitus*; *punkt[kontakt]keevitus rullidega*).

katkendkarastus; katkendlik karastus *pr*; katkendkarastamine; katkendlik karastamine *op* i time quenching; two-medium quenching v закалка в двух средах; прерывистая закалка

Kahes vannis (keskkonnas) karastamine (nt vees ja õlis).

katkendlõikus i interrupted cutting v прерывистое резание

Perioodilise laastueemaldusega lõiketöötlus, millele on iseloomulikud dünaamilised löögid lõikeriista lõikeservadele. Katkendlõikus esineb nt freesimisel ja hõõveldamisel.

katkendõmblus i intermittent weld v прерывистый шов

Teatud vahekaugusel asetsevatest osaõmblustest e lõikudest koosnev keevisõmblus (vt *T-liide*).

katketugevus **i** rupture strength **v** разрывающая прочность
Materjali tugevusnäitaja tõmbel; pinge, mis vastab purunemisjõule (vt tõmbetugevus).

katkevenivus; suhteline pikenedamine **i** percentage elongation [after fracture], ultimate elongation **v** относительное удлинение [при разрыве]
Materjali plastsusnäitaja, tähis *A*; teimiku mõõtepikkuse jääv suurenemine (venimine) pärast teimiku purunemist (L_o-L_u), avaldatuna protsentides algpikkuse L_o suhtes (vt ka *katkeahenemine*; vrd *suhteline lühenemine*).

katkevus[defekt] **i** discontinuity [of material] **v** нарушение сплошности [материала]
Pidevuse katkemine materjali struktuuris ja/või kehas: pragu, poor, õmblus, lisandiosake jms. Katkevus võib aga ei pruugi alati mõjutada talitusomadusi.

katoodvask **i** kahtode copper **v** катодная медь
Toorvase elektrolüütilisel rafineerimisel saadav vask (vasesisaldus 99,2...99,7%).

katsekeha; proovikeha **i** test piece **v** образец [для испытаний]
Katsetamisel kasutatav materjali/toote osa (vt ka *teimik*).

katsemasin **i** test[ing] machine **v** испытательная машина
Materjalide katsetamisel kasutatav seade.

katsetus; katsetamine **i** testing **v** испытание
Laboratoorne katsetamine.

kattega elektrood; kaetud elektrood **i** covered electrode; flux covered electrode **v** электрод с покрытием
Käsikaarkeevitusel kasutatav elektrood (lisametall), mis koosneb metallvardast ja seda ümbritsevast räbu ja gaase tekitavast kattest.

katteliide **i** lap joint **v** нахлесточное соединение; соединение внахлестку
Liide, mille osad asetsevad üksteise peal paralleelselt või väikese ($0...5^\circ$) nurga all ja on harilikult ühendatud nurkõmblusega.

katteräbusti **i** covering flux; covering agent **v** покровный флюс
Räbusti sulametalli isoleerimiseks väliskeskkonnast (vt *räbusti*).

kaudjahutus *pr*; kaudjahutamine *op* **i** indirect cooling **v** косвенное охлаждение
Jahutusviis, mille korral detaili ei jahutata vahetult jahutuskeskkonnas, vaid soojusvahendaja kaudu (vrd *otsejahutus*).

kaudkuumutus *pr*; kaudkuumutamine *op* **i** indirect heating **v** косвенный нагрев
Kuumutusviis, mille korral detaili ei kuumutata soojaallika poolt vahetult, vaid keskkonna kaudu (vrd *otsekuumutus*).

kaudkuumutuspaagutus *pr*; kaudkuumutuspaagutamine *op* **i** indirect sintering **v** спекание косвенным нагревом
Paagutamine soojuse tekitamisega väljaspool paagutatavat toorikut (vrd *otsekuumutus*).

paagutus).

kaudtoimekaarahi; kaare kaudtoimega [elektri]kaarahi **i** indirect-arc furnace **v** дуговая электропечь косвенного нагрева
[Elektri]kaarahi ahjutäite sulatamiseks kaare kaudtoimel (ahjutäidis elektriliselt neutraalne) (vrd *otsetoimekaarahi*).

kaudtoimeleekahi **i** indirect fuel-fired furnace **v** пламенная печь косвенного действия

Leekahi, milles kuumutamine toimub kütuse gaasilistest põlemisproduktidest eraldatud ruumis, näiteks tiiglis (vt *leekahi*; vrd *kiirgusahi*).

kauper; kõrgahju õhuelsoojendi **i** cowper stove; cowper blast heater; blast-furnace stove; hot-blast stove; hot-air stove **v** каупер; доменный воздухогреватель

Ahi kõrgahju siseneva õhu eelsoojendamiseks (vt *kõrgahi*).

kauslihvketas **i** cup [grinding] wheel **v** чашечный шлифовальный круг

Lihvketta tüüp, kus lihvketas on kausi kujuline.

töötlus *pr*; keemiline [lõike]töötlemine *op* **i** chemical machining **v** химическая обработка; обработка растворением

Materjali keemilisel teel eemaldamine toorikult söövitajaid kasutades. Keemiliste eemaldusviisidena on tuntud keemiline freesimine, keemiline väljalõikus, keemiline graveerimine jms (vt *keemiline freesimine*; *keemiline väljalõikus*; *keemiline graveerimine*).

keemiline aur[ustus]sadestuspindamine; CVD pindamine **i** chemical vapor deposition; CVD **v** химическое парофазное осаждение; химическое испарение-осаждение

Pindamismoodus, mille korral gaaside segu ja kuumutatud materjali koosmõjul tekkinud keemiliste ühendite sadestamisel toote pinnale moodustub õhuke (kuni 20–30 µm) pinne.

keemiline freesimine **i** chemical milling **v** химическое травление; травление

Materjalikihi eemaldamine toorikult keemilisel teel, söövitajaga söövitades (vt *keemiline [lõike]töötlus*; *söövitaja*).

keemiline graveerimine **i** chemical engraving **v** химическое гравирование

Keemiline töötlus tooriku ühele poolele soovitava reljeefi moodustamiseks (vt *keemiline [lõike]töötlus*).

keemiline koostis **i** chemical composition **v** химический состав

Komponentide (elementide) protsentuaalne (aatom-, massi- või mahu%- s) sisaldus.

keemiline pindamine, keemiline sadestamine **i** chemical plating **v** химическое покрытие

Pindamismoodus, mille korral metalli pind kaetakse mittemetalse, voolu mittejuhtiva pindega (nt. *anodeerimine*, *kromaatimine*, *fosfaatimine* jt.)

keemiline väljalõikus *pr*; keemiline väljalõikamine *op* **i** chemical blanking **v** химическая вырубка

Materjalikihi toorikult kohtemaldus toorikut kahelt poolt söövitades. Väljalõigatavaks tooteks on tooriku kaitsekihiga kaitstud osad (vt keemiline [lõike]töötlus; kaitsekiht).

keemiline väsimus; korrosioonväsimus **i** chemical fatigue; corrosion fatigue **v** химическая усталость; коррозионная усталость

Keemilises keskkonnas seisutusest tingitud väsimus.

keemiline ühend **i** chemical compound **v** химическое соединение

Kahe ja enama komponendi omavahelise reageerimise tulemusena tekkinud faas, millele on omased uus kristallivõre, sulamistemperatuur jm nagu puhtal komponendil (vt *elektroonühend*; *intermetalliid* jt).

keemiliselt sadestatud pulber **i** chemically precipitated powder **v** химически осажденный порошок

Sadestatud pulber, mis saadakse gaasilisest faasist või lahusest keemiliste reaktsioonide kaasabil; tuntuim on karbonüülpulber (vt *sadestatud pulber*).

keemistemperatuur; {keemispunkt}i boiling temperature; {boiling point} **v** температура кипения; {точка кипения}

Temperatuur, mil aine läheb vedelast olekust üle gaasilisse olekusse.

keerdpuur → spiraalpuur

keerdõmblustoru; keerdõmblusega [keevis]toru → spiraalõmblustoru

keerme kammlõikur → keerme[lõike]kamm

keerme[lõike]kamm; keerme kammlõikur **i** thread chaser; chaser **v** резьбонарезная гребенка; резьбовая гребенка

Mitmeteralõikeriist treipingil keerme ühe läbimiga lõikamiseks.

keerme[stus]klupp; klupp **i** threading-die stock; diestock; stock **v** клупп

Väliskeerme käsitsi lõikamiseks kasutatav tööriist, kuhu kinnitatakse keermelõikur.

keermefrees **i** thread-milling cutter; thread cutter **v** резьбовая фреза

Keerme lõikamise frees.

keermefreesimine **i** thread milling **v** резьбофрезерование

Keerme lõikamine (freesimine) keerme profiilile vastava kujufreesiga keermefreespingis. Keermefreesimist kasutatakse suuremate keermete valmistamiseks või kui on nõutav kõrgendatud töötlemistäpsus.

keermelihvimine **i** thread grinding **v** резьбошлифование

Keerme lihvimine keerme profiilile vastava lihvkettaga. Kasutatakse suure täpsusega keermete lõikamiseks või eelnevalt lõigatud keermete lõppviimistluseks.

keermelihvpink **i** thread-grinding machine; thread grinder **v** резьбошлифоваль-

НЫЙ СТАНОК

Lihvipink suure täpsusega keermete lihvimiseks.

keermelõikerpea → keermestuspea

keermelõikerpink **i** threading machine **v** резьбонарезной станок; винторезный станок

Keerme lõikamiseks kasutatav tööpink.

keermelõikeriist **i** thread-cutting tool; threading tool **v** резьбонарезной инструмент

Keerme lõikamiseks kasutatav lõikeriist.

keermelõiketreibpink **i** thread-cutting lathe; threading lathe **v** токарно-винторезный станок; резьботокарный станок

Keerme töötlemiseks kasutatav treipink.

keermelõikur; väliskeermelõikur **i** threading die; screwing die; die nut **v** плашка
Väliskeerme lõikeriist (vrd *keermepuur*).

keermelõikus → keermestus

keermeplaat **i** screw plate **v** винтовальная доска

Erinevate läbimõõtudega keermelõikur – keermestavate avadega plaat.

keermepuur **i** tap; screw tap **v** метчик

Avade keermestamise lõikeriist (vrd *keermelõikur*).

keermepuurimine → keermepuurkeermestus

keermepuurkeermestus; keermepuurimine *pr*; keermepuurkeermestamine *op* **i**
thread tapping; tapping **v** нарезание резьбы метчиком

Avade keermestamine kasutades keermepuure.

keermerull **i** thread[ing] roll **v** резьбонакатный ролик

Keerme plastse deformeerimise teel moodustamise tööriist (vt *keermerullimine*).

keermerull[imis]pink **i** thread-rolling machine **v** резьбонакатный станок

Tööpink, mida kasutatakse väliskeermestamiseks plastse deformeerimise teel (vt *keermerullimine*).

keermerull[ur] **i** thread-rolling die **v** плашка накатная; накатная плашка

Väliskeermete plastse deformatsiooni teel moodustamise tööriist (vt *keermerullimine*).

keermerullimine **i** thread rolling; roll threading **v** накатывание резьбы; резьбонакатывание

Keerme moodustamine toorikut plastsel deformeerides (rullides) keermerullide abil keermerullimis pingis.

keermesamm **i** pitch (of thread) **v** шаг резьбы
Keerme kahe naaberniidi vahekaugus.

keermestus kammlõikuriga → keermestus keermekammiga

keermestus keermekammiga; keermestus kammlõikuriga *pr*; keermestamine keermekammiga; keermestamine kammlõikuriga *op i* thread chasing **v** нарезание резьбы гребенкой
Sise- ja välispindade keermestamine keermekamme kasutades (vt *keerme[lõike]kamm*).

keermestus ükservlõikuriga; ükservlõikurkeermestus *pr*; keermestamine ükservlõikuriga; ükservlõikurkeermestamine *op i* single-point threading **v** нарезание резьбы однолезвийным инструментом
Keermestus treipingis ükservlõikuriga (vt *ükservlõikeriist*).

keermestus; keermelõikus *pr*; keermestamine; keermelõikamine *op i* thread cutting; threading **v** нарезание резьбы
Keerme lõikamine (keermelõiketöötlus) tooriku pinnale.

keermestuspadrun **i** tapping chuck **v** винторезый патрон
Keermetamisel kasutatava tööriista kinniti.

keermestuspea; keermelõikepea **i** threading die head; screwing chuck **v** резьбонарезная головка; винторезная головка
Metallilõikepinkidel kasutatav, sageli iseavanev seadis välis-, harvem sisekeerme lõikamiseks või rullimiseks.

keermesurvik **i** fluteless tap **v** метчик-накатник; резьбовой раскатник
Tööriist sisekeerme moodustamiseks plastse deformeerimise meetodil.

keewis; keevisõmblus **i** weld **v** сварной шов
Keevitamise tulemus.

keevise juur; keevisõmbluse juur **i** root of weld **v** корень шва
Keevisõmbluse pealispinnast kõige kaugemal asetsev õmbluse osa.

keevise kaldenurk; keevisõmbluse kaldenurk **i** weld slope **v** угол наклона шва
Keevisõmbluse pikitelje ja rõhtse tasapinna vaheline nurk (vahemikus 0...90°).

keevise kiilukatse **i** peel test **v** испытание на отрыв клином
Katteliidete ja punktliidete purustav katsetamine kiilu abil.

keevise kujutegur; keevisõmbluse kujutegur **i** weld shape factor; weld geometry factor **v** коэффициент формы шва
Põkk-keeviseõmbluse lause ja läbikõõbituse suhe (vt *põkkõmblus*).

keevise laius; keevisõmbluse laius **i** weld width **v** ширина шва
Põkkõmbluse piirjoonte vahekaugus õmbluse pealispinnal.

keevise pealispind; keevisõmbuluse pealispind **i** weld face; weld surface **v** лицевая сторона шва; облицовка (сварного шва)

Valminud keevisõmbuluse nähtav pind.

keevise piirjoon; keevisõmbuluse piirjoon; keevise üleminek **i** toe (of weld) **v** границная линия шва

Keevisõmbuluse ja põhimetalli lõikejoon toote pealispinnal või läbimite vahel.

keevise pöördenurk; keevisõmbuluse pöördenurk **i** weld rotation; angle of rotation of the weld **v** угол поворота шва

Õmbuluse pöördenurk vertikaaltelje suhtes (kuni 180°).

keevise söövitamine; keevisõmbuluse söövitamine **i** pickling of weld **v** травление шва

Roostevabade teraste keevisõmbuluste lähiala pinnakihi keemiline puhastamine oksiididest pasta või happega.

keevise tugevdus; keevisõmbuluse tugevdus **i** reinforcement of weld; excess weld metal **v** усиление шва; выпуклость шва

Detaili pinnast kõrgemal asetseva põkkõmbuluse pealispinna kaugus või nurkõmbuluse pealispinna kumeruse suurus.

keevise üleminek → keevise piirjoon

keevise üleminekunurk; keevisõmbuluse üleminekunurk **i** weld toe angle **v** угол перехода от шва на основной металл

Nurk keevisõmbuluse pealispinna puutuja ja põhimetalli vahel..

keeviskiht **i** layer (of weld) **v** слой сварного шва

Ühe või mitme kõrvuti asetseva keevislähimi poolt moodustunud keevismetalli kiht.

keeviskonstruktsioon **i** welded construction; welded assembly **v** сварная конструкция

Toode, mille osad on ühendatud keevitamisega.

keeviskoost; keevistoode **i** joint assembly; weldment **v** сварной узел

Keevitatud toode, mis võib kuuluda suuremasse konstruktsiooni.

keevisliide **i** welded joint **v** сварное соединение

Kahest või enamast osast keevisõmbulusega valmistatud kinnisliide.

keevisliite leekõgvendamine *op* **i** flame straightening **v** правка нагревом

Keevituse kujumuutuse vähendamine (õgvendamine) kohtkuumutusega gaasileegi abil.

keevisliite tsoonid **i** zones of welded joint **v** зоны сварного соединения

Keevisõmbuluse ja lähiala piirkonnad, mis erinevad mikrostruktuuri, keemilise koostise, mehaaniliste omaduste poolest.

keevisläbim **i** weld run; weld pass **v** проход (при сварке)

Keevisõmblus, mis saadakse elektroodi või põleti ühekordse liikumisega.

keevisläbimi eripikkus **i** run off length; ROL **v** условная длина прохода
Kattega elektroodiga pealekeevitatud keevisläbimi pikkus, mille järgi standardite alusel määratakse keevituse soojussisestus.

keevisläbimi paksus **i** weld metal thickness **v** толщина наплавленного металла
Ühe keevisläbimiga saadud keevismetalli paksus.

keevismetall **i** weld metal **v** металл шва
Keevitamise ajal sulas olekus olnud lisa- ja põhimetall, millest tardumisel tekib keevisõmblus.

keevispindamine **i** weld coating; weld surfacing **v** покрытие сваркой; сварочное нанесение покрытия
Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine keevitusmoodustega.

keevispinne **i** weld coating **v** сварочное покрытие
Keevistusega metalltoote või –detaili pinnale kantud kiht (kate).

keevistoote vasarpinnimine; vasarpinnimine **i** peening (of weldment) **v** проковка (сварной конструкции)
Keevistoote kohttöötlemine löökoormustega sisepingete vähendamiseks nt piikvasaraga või vibratsiooni rakendades.

keevistoru; keevitatud toru **i** welded tube; seamed tube **v** сварная труба
Ribatoorikust, plekist või lindist torukeevituspinkidel toodetud toru. Eristatakse piki- ja keerdõmb-lusega keevistoru (vt *torukeevituspink; ribatoorik; pikiõmb-lustoru; spiraalõmb-luse toru; vrd õmb-luseta toru*).

keevisvann; keevitusvann **i** weld pool **v** сварочная ванна
Keevitamise ajal sulas olekus olev põhimetall ja lisametall, millest tardumisel tekib õmb-lus.

keevisõmb-lus → keevis

keevisõmb-luse asend; keevitusasend **i** welding position **v** положение сварки; сварочная позиция
Keevisõmb-luse ruumiline asend keevitamisel.

keevisõmb-luse juure avamine; juure avamine **i** back gouging; root opening **v** выборка корня; подрубка корня
Juureläbimi keevitamise tarvis keevismetalli ja põhimetalli eemaldamine õmb-luse juure poolt (vt *keevisõmb-luse juureläbim*).

keevisõmb-luse juure läbikeevitus; juure läbikeevitus **i** root penetration; penetration into the root **v** проплавление корня шва
Keevisõmb-luse juurealasse ulatava keevismetalli paksus.

keevisõmb-luse juure nõgusus; juure nõgusus **i** root concavity **v** вогнутость корня

шва

Keevitusdefekt – väike soon õmbluse juurepinna keskel; on tingitud metalli kahenemisest tardumisel.

keemisõmbluse juurelābim; juurelābim; pōhjalābim **i** sealing run; back root run; root pass **v** подварочный проход

Esimene keevituslābim mitme lābimiga keemisõmbluses.

keemisõmbluse juurepind; juurepind **i** root face; land (of weld) **v** притупление (шва)

Faasimata serva osa faasitud servadega liites.

keevitaja **i** welder **v** сварщик

Isik, kes teeb käsitsi- ja poolautomaatkeevitust.

keevitaja kaitsekindad **i** welding gloves **v** защитные рукавицы сварщика

Kindad keevitaja kāte kaitseks kiirguse ja pritsmete eest.

keevitaja kāekaitse **i** arm protection welding sleeve **v** нарукавник (сварщика)

Кееvitaja kāte ja kāsivarre kaitsevahend kiirguse ja pritsmete eest.

keevitaja kāsismask **i** handshield; hand[-held] shield; welder's hand shield **v** щиток сварщика; сварочный щиток

Kāes hoitav ja valgusfiltriga varustatud keevitaja nāo kaitsevahend.

keevitaja peamask **i** welder's helmet **v** защитная головная маска сварщика; защитный шлем сварщика; сварочная маска

Peas kantav ja valgusfiltriga varustatud nāo kaitsevahend.

keevitaja pōll **i** welder's apron **v** фартук сварщика

Pōll keevitaja keha kaitseks pritsmete ja kiirguse ees

keevitamine lõikudena *op* **i** skip welding; skip sequence (of welding) **v** сварка участками; сварка вразброс

Кееvitamine etteantud skeemi järgi lühikeste lõikudena.

keevitamine plokkidena *op* **i** block sequence (of welding) **v** сварка блоками

Tagasisammuga keevitamine, kus mitmekihiline õmblus täidetakse astmeliselt.

keevitamine tagasisammuga *op* **i** back-step welding; back-step sequence (of welding); step back welding **v** обратноступенчатая сварка

Кееvitamine lühikeste lõikudena õmbluse üldise pikenemise vastassuunas.

keevitamine võngutamisega *op* **i** welding with weaving motion; welding with weave beds **v** сварка колебательным движением электрода

Sooritustehnika keevituselektroodi või pōleti otsa pōiksuunalise liigutamiseга keevitamise ajal.

keevitamise suund **i** direction of welding **v** направление сварки

Кееvituse soojusallika liikumise suund piki õmblust.

keevitav teras; keevituv teras **i** welding steel; weldable steel **v** свариваемая сталь; сваривающаяся сталь

Normaaltingimustel hästi keevitav teras.

keevitavus **i** weldability; joinability **v** свариваемость

Materjali omadus moodustada keevitamise teel konstruktsiooni- ja kasutamissooetele vastav liide

keevitus koostekohal; montaažkeevitus *pr*; keevitamine koostekohal; montaaž-keevitamine *op* **i** site welding **v** монтажная сварка

Keevistoote montaaži- või paigalduskohal teostatud keevitus.

keevitus *pr*; keevitamine *op* **i** welding **v** сварка

Kahe või enama detaili püsiliite (kinnisliite) moodustamine kuumutamise või surve abil.

keevitusaldid **i** welding rectifier **v** сварочный выпрямитель

Kaarkeevituse vooluallikas trafo ja alalduselementidega kaarkeevituseks sobiva tunnusoonega alalisvoolu saamiseks .

keevitusdefektid; keevitushälvingud **i** weld imperfections; weld flaws **v** дефекты сварных швов; несовершенства сварных швов

Kõrvalekalded õmbluse pidevuses, kujus ja mõõtmes, mis alandavad keevisliidete töövõimet. Standardite järgi on veel aktsepteeritavad kõrvalekalded, mis ei vaja parandamist (vt *keevitusvead*).

keevitusdeformatsioonid → keevituskujumuunded

keevituse abimaterjalid **i** auxiliary materials (of welding) **v** вспомогательные материалы (сварки)

Keevitamisel kasutatavad materjalid, mis ei osale otse õmbluse moodustamisel, vaid kaitsevad ja taandavad keevisvanni (nt gaasid, rübustid, pulbrid).

keevituse ajagraafik; keevituse tsüklogramm **i** welding current and pressure cycle **v** циклограмма ток-давление [контактной] сварки

Keevitusvoolu ja survejõu tsükli iseloomustav ajagraafik kontaktkeevitamisel (takistuskeevitamisel) (vt *kontaktkeevitus*).

keevituse kvaliteeditase **i** quality level (of welded joint) **v** класс качества сварного шва

Standarditega lubatud keevitusdefektide piirväärtused keevisliidetes. Tähistatakse standardites tähtedega B, C ja D.

keevituse lõpetusplaat **i** run-off plate; run-off tab **v** выводная планка (при сварке)

Keevitamise lõpetusdefektide vältimiseks õmbluse jätkuna kasutatav plaat, mis võimaldab servavahe keevitamise lõpetamisel täita täielikult.

keevituse positsioneerimiseseade **i** welding positioner; positioner (for welding) **v** сварочный кантователь; сварочный манипулятор

Mehaaniline seade keevistoote toetamiseks ja pööramiseks soovitava orientatsiooni saamiseks, nt keevitatava objekti allasendis keevitamiseks.

keevituse tsüklogramm → keevituse ajagraafik

keevitusgeneraator **i** welding generator **v** сварочный преобразователь; сварочный генератор

Elektri- või sisepelemismootoriga käitav keevitusvoolu generaator.

keevitusinsener **i** welding engineer **v** инженер по сварке; сварочный инженер
Insener, kellele on omistatud vastav kutse ning kellel on laiad teadmised keevisliidete konstrueerimisest, tootmisest, järelvalvest ja testimisest.

keevitusinspektor **i** welding inspector **v** инспектор по сварке; сварочный инспектор

Кееvitusinsener või –tehnik, kes täienduskoolitusel on saanud lisateadmisi konstruktsioonide kavandamisest ja kontrollist ning sooritanud kutseeksami.

keevitusinverter **i** welding inverter **v** сварочный инвертор

Kaarkeevituse elektrooniline vooluallikas.

keevitusjootmine → kontaktkeevitusjootmine

keevitusjärgne seisund **i** as-welded condition **v** состояние после сварки

Кееvisõmblus vahetult pärast keevitamist ja enne järgnevat töötlemist.

keevitusjärgne termotöötlus *pr*, keevitusjärgne termotöötlemine *op* **i** post-weld heat treatment; PWHT **v** термическая обработка после сварки

Кееvistoodete termotöötlus pärast keevitamist liite struktuuri parendamiseks ja sisepingete eemaldamiseks.

keevitusjärjestus **i** run sequence; weld pass sequence; welding schedule **v** последовательность сварки

Кееvituslābimite keevitamise järjekord.

keevitusjāākpinge **i** welding [residual] stress; residual stress [of welding] **v** сварочное [остаточное] напряжение

Кееvistootes keevitamise tagajärjel tekkinud pinge

keevituskaar **i** welding arc **v** сварочная дуга

Кееvitamisel kasutatav elektroodi ja detailide vaheline kaarlahendus.

keevituskaare energia **i** welding arc energy; arc energy **v** погонная энергия сварки

Кееvisliite pikkusühiku kohta sisestatud soojushulk; seejuures ei võeta arvesse keevitusprotsessi termilist kasutegurit.

keevituskeskus **i** welding arc center **v** роботизированный сварочный комплекс

Paikne või rōōbastel liikuv automatiseeritud keevitusseade, mis koosneb vertikaalsest sambast ja konsoolist, millel asetsevad keevituspead.

keevituskiirus **i** welding speed **v** скорость сварки
Keevisvanni liikumiskiirus.

keevituskoordinaator **i** welding coordinator; welding coordination personnel
v координатор сварки
Kvalifitseeritud isik, kes järelvalve personalina vastutab ettevõttes keevitusega seotud tegevuste eest.

keevituskujumuunded; keevitusdeformatsioonid **i** welding distortions **v** сварочные деформаций
Keevituse jääkpingetest ja ebaütlasest kuumenemiset tekkinud keevistoodete kujumuutused e deformatsioonid.

keevitusmaterjal **i** welding consumable **v** сварочный материал
Keevitamisel kasutatavate lisamaterjalide ja abimaterjalide üldnimetus

keevitusmeetod **i** welding method **v** метод сварки
Keevitusprotsesside tinglik liigitus tehnoloogiliste tunnuste järgi: kaare piirkonna kaitsmise viiside, protsessi pidevuse ja mehhaniseerimise järgi.

keevitusmuutuja (oluline) **i** essential welding variable **v** существенный фактор [сварки]
Tegurid või asjaolu, mis mõjutab keevisliite mehhaanilisi ja/või metallurgilisi omadusi: keevitusprotsess, liite tüüp, materjal, liite mõõtmed, paksus, keevisõmbluse asend jm.

keevitusoperaator **i** welding operator **v** оператор сварки; сварочный оператор
Isik, kes teostab mehhaniseeritud ja automaatkeevitust.

keevitusparameetrid **i** welding parameters; welding data **v** режим сварки; параметры сварки
Keevituse teostamiseks fikseeritud elektrilised jm parameetrid.

keevituspea **i** welding head **v** сварочная головка
Keevitusseadme osa, kuhu kinnitub keevituspõleti või –püstol, keevitustraadi etteandeseade ja positsioneerimisseade.

keevituspraktik **i** welding practitioner **v** специалист-сварщик
Eriti kõrge kvalifikatsiooniga keevitaja – oskustööline, kes omab keevituspraktiku tase-mele vastavaid teadmisi ja oskusi.

keevitusprotseduur; keevitusprotseduuri spetsifikaat; keevitusprotseduuri spetsifikatsioon **i** welding procedure specification; WPS **v** сварочно-технологическая карта; сварочная процедура
Keevitusprouduuri heakskiitmiseks kontroll-liidete positiivsete katsetulemuste põhjal koostatud tehnoloogiline kaart, mis sisaldab teavet põhimaterjalide, lisametalli, servade ettevalmistuse ja keevitusparameetrite kohta (vt ka *esialgne keevitusprotseduur*).

keevitusprotseduuri heakskiidu protokoll **i** welding procedure qualification record; WPQR **v** протокол одобрения сварочной процедуры

Protokoll, mis sisaldab täielikku teavet keevitusprotseduuri spetsifikaadi heakskiitmisel kasutatava kontroll-liite keevitamise ja katsetulemuste kohta.

keevitusprotseduuri katse **i** welding procedure test **v** проверка сварочного процесса

Tootmises kasutatavale keevisliitele võrdväärse liite valmistamine ja katsetamine keevitusprotseduuri teostatavuse tõendamiseks.

keevitusprotsess **i** welding process **v** процесс сварки

Konkreetne keevitusviis.

keevituspõleti **i** welding torch **v** сварочная горелка

Seade materjali kuumutamiseks gaaskeevitusel, keevitusvoolu ja kaitsegaasi juhtimiseks kaarevahemikku TIG-keevitusel ja plasmakeevitusel.

keevituspüstol **i** welding gun **v** сварочная горелка

Keevituspõleti üldnimetus MIG/MAG- ja vastakkeevitusel või seade keevitusvoolu andmiseks keevitustraadile ja kaitsegaasi juhtimiseks kaarevahemikku.

keevitusrakis **i** welding fixture; welding jig **v** сварочное приспособление

Rakis, millega keevitamise ajaks kinnitatakse ja fikseeritakse keevitatavate osade asend.

keevitusräbusti **i** welding flux **v** сварочный флюс

Liidetavate pindade puhastamiseks ja kaitseks oksüdeerumise eest kasutatav pulber või pasta. Kaarkeevitusel võib keevituskaar põleda pulbrilise räbustikihi all.

keevitusseade; keevitusaparaat **i** welding plant; welding unit **v** сварочная установка

Kompleksne seade keevituse teostamiseks, mis võib sisaldada rakiseid, manipulaatoreid, toodete peale- ja mahalaadimisseadmeid.

keevitusseadmestik **i** welding equipment **v** сварочное оборудование

Keevitamisel kasutatud seadmete kogum, mis sisaldab vooluallikat, juhtimisaparatuuri ning traadi ja räbusti etteandeseadmeid.

keevitusspetsialist **i** welding specialist **v** специалист по сварке; сварочный специалист

Keevitusosalase eriharidusega oskustöoline, kes on läbinud vastava täienduskoolituse ja sooritanud kutseeksami.

keevitussuits **i** welding fumes **v** сварочные газы и аэрозоли

Keevitamisel eraldunud gaaside ja aerosoolide segu.

keevitustehnik **i** welding technologist **v** техник по сварке; сварочный техник

Keevitusosalase eriharidusega tehnik, kes on läbinud vastava täienduskoolituse ja sooritanud kutseeksami.

keevitustingimused **i** welding conditions **v** условия сварки

Tingimused keevitamise ajal, millesse kuuluvad temperatuur, ilmastikutingimused (tuul),

müra, kiirgus, ergonoomilised mõjurid.

keevitustraad i wire electrode; welding wire v сварочная проволока

Kaar- ja gaaskeevitamisel kasutatav väikese läbimõõduga ja desoksüdeerijaid sisaldav lisametall traadi kujul.

keevitustrafo i welding transformer v сварочный трансформатор

Kaarkeevituse erikonstruktsiooniga trafo.

keevitustraktor i tractor-type welding carriage v сварочный трактор

Iseliikuv ratastel seade keevituspeale liikumise andmiseks piki keevisliidet; põhiliselt kasutusel räubstikeevitusel, kuid ka MAG-keevitusel.

keevitustsoon i weld zone v зона сварки; сварочная зона

Keevisõmblusest ja termomõju tsoonist moodustunud ala.

keevitusvead i welding defects v сварочные дефекты

Standardite järgi mitteaktsepteeritavad keevitusdefektid, mis nõuavad parandamist (vrd keevitusdefektid).

keevitusvool i arc welding current v ток сварки

Keevituselektroodi läbiva voolu tugevus.

keevitusvooluallikas i welding current source; welding power source v источник

сварочного тока; источник питания сварочного тока

Keevitusprotsessiks vajalike voolu-pinge tunnusjoontega keevitusvoolu saamise seade.

keevituv teras → keevitav teras

keevikiht i fluidized bed; fluid-bed, FB; boiling bed v кипящий слой; псевдооживленный слой

Hõljuvas olekus puisteaine (pulber) gaasilises või vedelikulises keskkonnas.

keevikihtsulatus *pr*; keevikihisulatamine *op* i fluidized-bed smelting; jet smelting

v плавка в кипящем слое

Sulatus lähtematerjalide töötlemisega keevikihis (vt keevikiht).

keeviteras i rimmed steel; rimming steel; unkilld steel v кипящая сталь; неупокоенная сталь

Väikese süsinikusisaldusega (alla 0,2%) täielikult taandatud (mitedesoksüdeeritud) teras, mis jätkuvalt „keeb” peale valamist valuplokivormi (vt *terase keemine*).

kellapronks; kellametall i bell bronze; bell metal v колокольная бронза

Kellade valmistamiseks kasutatav tinapronks.

keraamika; keraamiline materjal i ceramics v керамика; керамический материал

Polükristalne materjal savi, aga ka oksiidide või rasksulavate ühendite (karbiidid, nitriidid, boriidid jt) baasil. Eristatakse oksiidseid ja mitteoksiidseid keraamilisi materjale (vt *oksiidkeraamika; mitteoksiidkeraamika*).

keraamikakomposiit[materjal] → keraamikamaatrikskomposiit[materjal]

keraamikamaatrikskomposiit[materjal]; keraamikakomposiit[materjal]; КМК
i ceramic-matrix composite material; СМС v керамический композиционный
материал; композиционный материал с керамической матрицей

Keraamilise maatriksiga komposiit[materjal] (vt *komposiit[materjal]*). Maatriks võib olla
oksiidne või mitteoksiidne (vt *maatriks*).

keraamikavormvalu i ceramic-mo[u]ld casting; cope-and-drag investment casting;
Shaw process; Osborn-Shaw process v литьё в керамические формы; Шоу-
процесс

Täppisvalandite tootmine keraamilistes mitmeosalistes vormides, mis valmistatakse püsi-
mudeleid kasutades.

keraamiline [valu]vorm i ceramic mo[u]ld v керамическая [литейная] форма
Kordkasutusega keemiliselt kõvenev [valu]vorm, mis valmistatakse, kasutades vedel-
vormi[mis]segu. Rakendatakse valandite tootmisel kõrge sulamistemperatuuriga sulami-
test (peam rauasulamitest) (vt *vedelvormi[mis]segu*).

keraamiline koorikvorm i investment shell v керамическая [оболочковая] форма
Täppisvalus kasutatav õhukeseseinaline tervikvorm (vt *täppisvalu*).

keraamiline materjal → keraamika

keraamiline pinne i ceramic coating v керамические покрытие

Kiht (kate), mille põhikomponent (üle 50%) on keraamika.

keraamilis-metalne komposiit[materjal] → kermis

keragrafiit; sferoidaalgrafiit; globulaargrafiit i spheroidal graphite; spherulitic graph-
ite v шаровидный графит; глобулярный графит; сфероидальный графит
Keragrafiidiga malmi e kõrgtugeva malmi struktuuriosa (vt *mügargrafiit*).

keragrafiitmalm; keraja grafiidiga malm; {kõrgtugev malm} i high-duty cast iron;
nodular [graphite] [cast] iron; ductile [cast] iron; spheroidal [graphite] [cast] iron;
SG-iron v высокопрочный чугун; чугун с шаровидным графитом
Sferoidse (keraja) grafiidiga grafiitmalm; tuntud ka sitke malmina (vt *grafiitmalm*).

kergeemaldatav valukompensaator → kergeemaldatav valupea

kergeemaldatav valupea; kergeemaldatav valukompensaator i necked-down
riser; Washburn riser v легкоотделяемая прибыль

Kohaliku ahendusega mis saadakse vormimisel ahenduskärni kasutades, valupea. Selline
valupea on valandilt kergesti eemaldatav (vt *valupea; ahenduskärn*).

kerglibisemisstaadium i easy glide stage v стадия легкого скольжения

Metalli voolavuse esimene staadium – kerge libisemise staadium, mida iseloomustab
dislokatsioonide libisemine kristallivõre takistusi kohtamata (vt *libisemine (kristallisene)*).

kerget metall **i** light metal; low-density metal **v** легкий металл

Väikese tihedusega (mitte üle 5000 kg/m³ või 5 g/cm³) kerge aaked, nt Mg, Al, Ti jt (vrd *keskmetall*; *raskmetall*).

kerget sulam **i** light alloy; low-density alloy **v** легкий сплав

Väikese tihedusega (mitte üle 5000 kg/m³ või 5 g/cm³) kerge, nt Mg, Al, Ti jt baasil sulam (vt *kerget metall*; vrd *kesksulam*; *rasksulam*; *ülikersulam*).

kerget sulav aaked **i** fusible metal; low-melting-point metal **v** легкоплавкий металл

Madala sulamistemperatuuriga (mitte üle Pb sulamistemperatuuri, s.o 327 °C) aaked, nt Sn, Pb, Sb jt (vrd *kesksulav aaked*; *rasksulav aaked*).

kerget sulav sulam **i** fusible alloy; low-melting-point alloy **v** легкоплавкий сплав

Madala sulamistemperatuuriga (mitte üle Pb sulamistemperatuuri, s.o 327 °C) sulam, nt Sn-, Pb-, Sb- jt sulamid (vt *kerget sulav metall*; vrd *kesksulav sulam*; *rasksulav sulam*).

kerget süttiv pulber → pürofoorpulber

kerget süttivus → pürofoorsus

kermis; keraamilis-metallne komposiit[materjal] **i** cermet; ceramic-metal composite **v** кермет

Karbiidide, oksiidide, nitriidide, boriidide jt suure kõvadusega rasksulavate ühendite ja metallise materjali baasil komposiitmaterjal; tarvitatakse peamiselt tööriistamaterjalina (vt *komposiit[materjal]*; *kõvasulam*).

kermispinne **i** aaked coating; hard-facing **v** твердосплавное покрытие

Kiht (kate), mille põhikomponent (üle 50%) on karbiidid, nitriidid, oksiidid jt rasksulavad üendid. (vt *kõvasulampinne*)

kermistuumakütus **i** nuclear cermet fuel **v** ядерное керметное топливо

Tuumakütusena kasutatav keraamilis-metallne pulbermaterjal (kermis) uraani baasil.

kese **i** nucleus **v** зародыш; центр

Struktuurselt stabiilne, uueks faasiks kasvamisvõimeline moodustis (osake) vedelas või tardunud metallis (vt *keskmete moodustumine*).

keskfraktsioon; keskosis; **i** medium fraction **v** средняя фракция

Puistematerjali (pulbri) fraktsioon suurusega 0,04...0,15 mm (vrd *peenfraktsioon*; *jäme fraktsioon*).

kesklegeersulam **i** aaked -alloy[ed] alloy **v** среднелегированный сплав

Legeerivate elementide keskmise sisaldusega (üksikult kuni 5 %) sulam (vrd *madallegeersulam*; *kõrglegeersulam*).

kesklegeerteras **i** medium-alloy[ed] steel **v** среднелегированная сталь

Keskmiselt legeeritud teras (legeerivaid elemente üksikult kuni 5 %) (vrd *madallegeerteras*; *kõrglegeerteras*).

keskmetall **i** medium[-density] metal **v** средний металл

Keskmise tihedusega (üle 5000, kuid alla 10 000 kg/m³ või 5...10 g/cm³) metall, nt Sn, Zn, Sb, Cu, Ni, Cr, Mn jt.

keskmete moodustumine; keskmete teke **i** nucleation **v** зародышеобразование; зарождение центров

Uueks faasiks kasvamisvõimeliste, struktuurselt stabiilsete osakeste moodustumise protsess (vt *kese*).

keskmistamine **i** averaging; homogenizing **v** усреднение

Tükistatud materjalide (nt maak) või pulbrite keemilise koostise ühtlustamine kogu mahus.

kesknoolutus *pr*; kesknoolutamine *op* **i** medium-temperature tempering **v** средний отпуск

Terasa noolutamine keskmistel temperatuuridel (350...500 °C) (vt *noolutus*; vrd *madalnoolutus*; *kõrgnoolutus*).

keskosis → keskfraktsioon

keskpinge; keskmine pinge **i** mean stress; average stress **v** среднее напряжение
Vahelduva pinge keskmine väärtus (aritmeetiline keskmine).

keskpulber; pulbri keskfraktsioon; pulbri keskosis **i** medium [fraction] powder **v** порошок средней тонкости

Pulber osakeste suurusega tavaliselt 0,04...0,15 mm (vt *keskfraktsioon*).

kesksordimetall **i** medium sections **v** среднесортный прокат

Sordi[valts]metall ligikaudsete ristlõikemõõtmatega 30...80 mm (vt *sordi[valts]metall*; vrd *jämesordimetall*; *peensordimetall*).

kesksulam **i** medium[-density] alloy **v** средний сплав

Keskmise tihedusega (üle 5000, kuid alla 10 000 kg/m³ või 5...10 g/cm³) sulam, nt Sn, Zn, Sb, Cu, Ni, Cr, Mn jt baasil sulam (vt *keskmetall*; vrd *kerksulam*; *rasksulam*).

kesksulav metall **i** aked -melting-point metal **v** среднеплавкий металл

Keskmise sulamistemperatuuriga (üle Pb sulamistemperatuuri, s.o 327 °C ja alla Fe sulamistemperatuuri, s.o 1539 °C) metall, nt Fe, Cr, Mn, Cu, Ni, Ag jt (vrd *kerksulav metall*; *rasksulav metall*).

kesksulav sulam **i** aked -melting-point alloy **v** среднеплавкий сплав

Keskmise sulamistemperatuuriga (üle Pb sulamistemperatuuri, s.o 327 °C ja alla Fe sulamistemperatuuri, s.o 1539 °C) sulam, nt teras, malm, Cr-, Mn-, Cu-, Ni-, Ag- jt sulamid (vt *kesksulav metall*; vrd *kerksulav sulam*; *rasksulav sulam*).

kesksüsinikteras; {süsinikukeskmine teras} **i** aked -carbon steel **v** среднеуглеродистая сталь

Keskmise süsinikusisaldusega (0,25...0,5%) teras (vrd *madalsüsinikteras*; *kõrgsüsinikteras*).

kesktooru → sifoontoru

keskvaakumkeevitus *pr*; keskvaakumkeevitamine *op* **i** medium-vacuum welding
v средневакуумная сварка

Elektronkiirkeevituse alaliik – keevitus keskvaakumis (vrd *kõrgvaakumkeevitus*;
vt *elektronkiirkeevitus*).

kessoon → valukaevend

kestastamine → kapseldus

kestatustamine → kapslitustamine

kestvusteim; kestvuskatse **i** endurance test **v** испытание на выносливость
Mehaaniline katse/teim, mis vältab pikka aega.

kestvustugevus; pikaajaline tugevus; pikaegne tugevus **i** endurance limit; long-term strength; long-time strength; creep-rupture strength **v** длительная прочность
Materjali võime purunemata taluda pikaajalist staatilist koormust.

ketasfrees **i** disk milling cutter **v** дисковая фреза
Kettakujuline frees, kus lõikehambad asuvad ots- ja/või külgpinnal.

ketaskäärid **i** rotary shears **v** дисковые ножницы
Lõikamisel kasutavad ketaslõiketeradega käärid (vt *ketaskäärlõikus*).

ketaskäärlõikus *pr*; ketaskäärlõikamine *op* **i** rotary shearing; circle shearing
v резка дисковыми ножницами
Lõikus, kasutades ketaskääre (vt *ketaskäärid*; vrd *sirglõiketeralõikus*).

ketasmoodulfrees **i** involute side-milling cutter; involute side mill **v** дисковая модульная фреза
Frees hammasratta hammaste kopeermeetodil töötlemiseks (vt *kopeermeetod*).

ketassaag **i** circular saw; cold saw **v** дисковая пила
Kettakujuline saag.

ketassaag[imis]pink **i** circular saw **v** дисковая [механическая] пила
Saag[imis]pink, milles kasutatakse ketassaagi (vrd *lehtsaag[imis]pink*;
ketassaag[imis]pink).

ketassaagimine **i** circular sawing **v** резка дисковой пилой
Ketassaaga saagimine ketassaag[imis]pingil (vrd *lintsaagimine*; *lehtsaagimine*;
hõõrdsaagimine).

ketasšeiver; ketasšeever **i** disk shaver **v** дисковый шевер
Hammasrataste hammaste šeiverdamise (puhastöötlemise) tööriist (vt *šeiverdus*).

ketastorn **i** gang mandrel; disk mandrel **v** дисковая оправка

Kettakujuliste otstega torn siseavaga toorikute treipinki mutrite abil kinnitamiseks (vt *torn*; vrd *terviktorn*; *koonustorn*; *tsangtorn*).

kett-tõmbepink **i** chain-driven drawbench; chain[-type] drawbench; pull-type drawbench **v** цепной [волочи́льный] стан

Kettajamiga perioodilise töörežiimi ja tooriku sirgjoonelise liikumisega tõmbepink (vt *tõmbepink*; vrd *hammaslatt-tõmbepink*; *trummeltõmbepink*).

kettvasar **i** chain[-drop] hammer **v** падающий молот с цепью

Gravitatsioonivasar, mille langevad osad tõstetakse soovitud kõrguseni kettülekannet kasutades (vt *gravitatsioonivasar*).

kidaeemaldus *pr*; kidaeemaldamine *op* **i** deburring **v** снятие заусенцев

Viimistlev operatsioon – teravate kidade eemaldamine stantsistelt, nt äralõikamisega, lihvimisega, viilimisega vms viisil.

kihistu[mi]spragu → press[imis]pragu

kihistumine **i** 1. lamination; 2. demixing **v** расслоение; расслой

1) Kompaktse materjali defekt, mis väljub kihtide moodustumises; võib tekkida pulbrist pressiste vormimisel (vt *press[imis]pragu*). Viimasel juhul on kihistumine välditav pressimisurve vähendamise või plastifikaatorite kasutamise abil. 2) Puistematerjali defekt, mis väljub puistematerjali kihtide moodustamises nt pulbrite segamisel.

kihtirdumine **i** exfoliation **v** отслаивание; отслоение; расслаивание

Materjali (nt pinde) kihtidena mahatulek pinnalt.

kihtkristall; kihiline kristall **i** layer crystal **v** слоистый кристалл

Kristalne struktuur, milles kihis olevate aatomite vahel on side tugevam kui eri kihtides olevate aatomite vahel (nt *grafitsüsinik*).

kihtmurd; kihiline murd **i** fibre fracture **v** волокнистый излом

Materjali kihiline purunemine; ka selle tulemusena moodustunud kihiline murdepind.

kihtperliit; kihiline perliit; lamellperliit; libleperliit **i** lamellar pe[a]rlite; plate pe[a]rlite **v** пластинчатый перлит

Kihilise struktuuriga ferriidi ja tsementiidi segu.

kihtstruktuur; kihiline struktuur; lamellstruktuur **i** lamellar structure; laminated structure **v** пластинчатая структура; слоистая структура

Struktuur, milles üks faas on kihiline; ka struktuur, milles kihis olevate aatomite vahel on side tugevam kui eri kihtides olevate vahel.

kihttsementiit; kihiline tsementiit; libletsementiit **i** lamellar cementite; plate cementite **v** пластинчатый цементит

Austeniidi lagunemisel tekkinud kihtjas tsementiit.

kiikahi; kallutatav ahi **i** rocking furnace; tilt[ing] furnace **v** качающаяся печь

Ahi, mille telge on võimalik täidise sisseviimiseks ja sulatise või räbu väljalaskmiseks

kallutada.

kiilkuumusõgvendus *pr*; kiilkuumusõgvendamine *op* **i** shape correction by key heat **v** правка клинообразным нагревом

Keevistoote termiline õgvendamine, kohtkuumutades teda kiilukujuliselt (vrd *lintkuumusõgvendus*; *punktkuumutusõgvendus*).

kiilproov **i** chill test **v** клиновая проба; проба на отбел чугуна

Kiilukujuline proovikeha (valand) valgemaalmi struktuuri tekkimise määramiseks (vt *malmi valgenemine*).

kiil-toitekanal **i** wedge gate; wedge ingate **v** клиновидный питатель; клиновидный литник

Kiilukujuline ülatoitekanal (vt *toitekanal*; *ülatoitekanal*).

kiilunurk → teravnemisnurk

kiirgusahi; otsetoimeleekahi; **i** reverberatory furnace; reverberating furnace; direct fuel-fired furnace **v** отражательная печь; пламенная печь прямого действия

Leekahi, milles metalli sulatamine toimub kütuse gaasiliste põlemisproduktide ja ahju seintelt lähtuva soojuskiirguse toimele (vt *leekahi*; vrd *kaudtoimeleekahi*).

kiirguskeevitus *pr*; kiirguskeevitamine *op* **i** radiation welding **v** радиационная сварка

Keevitusprotsesside/-operatsioonide üldnimetus, kui keevitamiseks vajalik soojus saadakse fokuseeritud suure energiaga kiirgusvoost (vt *elektron[kiir]keevitus*; *laser[ikiir]keevitus*).

kiirjahtumistsoon; kiirjahtumispiirkond **i** chill zone **v** зона быстрого охлаждения; корковая зона

Valuvormi või valuplokvormi pinnalähedane, kiirelt allajahtuv võrdtelgsete peenkristallidega piirkond (vrd *sammakristallide tsoon*; *võrdtelgkristallide tsoon*).

kiirkristallisatsioon → kiirtardumine

kiirkuumus *pr*; kiirkuumutamine *op* **i** rapid heating **v** скоростной нагрев

Kuumutus temperatuuri kiire tõusu/tõstmisega, nt kõrgsagedusvooluga kuumutamise teel.

kiirleekpihustus; suurekiiruseline leekpihustus; ülehelikiiruseline leekpihustus *pr*; suurekiiruseline leekpihustamine; ülehelikiiruseline leekpihustamine *op* **i** supersonic [speed] flame spray[ing]; hypersonic flame spray[ing]; high velocity air fuel spray[ing]; HVAFS (õhu kasutusel); high velocity oxyfuel spray[ing]; HVOFS (hapniku kasutusel) **v** высокоскоростное газопламенное напыление; сверхзвуковое газопламенное напыление

Suure kiirusega (ülehelikiirusega, s.o. üle 300 m/s) gaasileekpihustusprotsess/-operatsioon.

kiirõiketeras **i** high-speed [tool] steel; HSS; rapid [tool] steel **v** быстрорежущая сталь

Erilise struktuuriga kõrglegeertööriistateras, mida kasutatakse töötemperatuuridel kuni 700 °C.

kiirlõiketreibink **i** speed lathe **v** быстроходный токарный станок

Universaaltribingist lihtsama ehitusega (puudub suport ja veokruvi) suurte lõikekiirustega lõikamiseks. Kasutatakse puidu treimisel, polcerimisel jne (vt *treipink*).

kiirlõikus *pr*; kiirlõikamine *op i* high-speed cutting; HSC; high-speed machining
v скоростное резание; скоростная обработка резанием
Materjali lõikamine suurtel lõikekiirustel.

kiirplasmapihustus; suurekiiruseline plasmapihustus; ülehelikiiruseline plasmapihustus *pr*; suurekiiruseline plasmapihustamine; ülehelikiiruseline plasmapihustamine *op i* high velocity plasma spray[ing]; HVPS; supersonic plasma spray[ing]; hypersonic plasma spray[ing]; high energy plasma spray[ing] **v** высокоскоростное плазменное напыление; сверхзвуковое плазменное напыление
Suure kiirusega (ülehelikiirusega, s.o üle 300 m/s) plasmapihustusprotsess/-operatsioon.

kiirtahk[est]umine → kiirtardumine

kiirtardumine; kiirkristallisatsioon; kiirtahk[est]umine **i** rapid solidification **v** быстрое затвердевание; быстрая кристаллизация
Sulandi jahutamine kiirustel üle 10⁴ °C/s, mille tulemusena saadakse tavapärasest erineva struktuuri ja/või faasilise koostisega materjal.

kiirus[te]kast **i** gearbox **v** коробка скоростей; шпиндельная коробка

Mitmelüliline mehhanism veetava võlli pöörlemissageduse muutmiseks ülekandesuhte muutmise teel.

kiirvahetuspadrun **i** quick-change chuck **v** быстросменный патрон

Puurpinkides kasutatav padrun lõikeriista kiireks vahetamiseks.

kinnine poor → suletud poor

kinnisdislokatsioon; kinnistunud dislokatsioon **i** sessile dislocation **v** сидящая дислокация; частичная дислокация Франка

Dislokatsioonide vastastikul toimel moodustunud piiratud liikumisvõimega dislokatsioon (vt *dislokatsioon*).

kinnistorntõmbamine; tõmbamine liikumatul tornil **i** fixed-plug drawing; fixed-mandrel drawing **v** короткооправочное волочение

Õõneskehade (torude) tõmbamine, kasutades sisemist õõnsust moodustavat lühikest liikumatut torni (vt *tõmbamine*; vrd *liikuvtorntõmbamine*; *ujutorntõmbamine*; *tornita tõmbamine*).

kinniti **i** clamp **v** зажим

Hoidur töödeldava detaili kinnitamiseks töölauale.

kinnitusrakis **i** fixture; clamping device **v** зажимное приспособление

Seade töödeldava detaili kinnitamiseks töölauale.

kinnitusviga **i** clamping error **v** погрешность закрепления
Töödeldavate toorikute asendi hälve nende kinnitamisel rakisesse.

kinnituv juuretugi (keevisõmblusel) **i** permanent backing; backing strip **v** остающаяся подкладка; несъемная подкладка
Põkkõmbluse keevitamisel juure alla asetatud metallriba, mis pärast keevitamist jääb põhimetalli külge

kips **i** gypsum **v** гипс
Mineraal $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$. Puhtal kujul looduslik kips sisaldab (massi%): CaO – 32,56; SO_3 – 46,52 ja H_2O – 20,93.

kipsist valuvorm → kipsvorm

kipsvorm; kipsist valuvorm **i** plaster mo[u]ld **v** гипсовая [литейная] форма
Kordkasutusega isekõvenev [valu]vorm, mis leiab kasutust valandite tootmisel madala sulamistemperatuuriga metallisulamitest (peam Al-, Mg-, Zn-sulamid).

kipsvormimine **i** plaster mo[u]lding **v** формовка в гипсовые формы
Vormimine kipsvormivalus (vt *kipsvormvalu*; *kipsvorm*).

kipsvormvalu **i** plaster mo[u]ld casting; plaster casting **v** литьё в гипсовую форму
Kergsulavatest metallidest (peam Zn-sulamid) täppisvalandite tootmise protsess kordkasutusega kipsvormides (vt *Capaco-protsess*; *Antioch-protsess*).

kirjametall → trükimetall

kirjasulam → trükisulam

kitarr; trensel **i** change gears; change-gear bracket; change-gear quadrant **v** гитара
Metallilõikepingi osa, mis võimaldab sobivalt valitud vahetushammasrataste abil muuta kahe või rohkema paikse võlli vahelist ülekandesuhet.

kitsapõhjaline valuplokivorm; tipulaiendusega valuplokivorm **i** big-end-up mo[u]ld **v** изложница с расширением кверху
Ülespoole laienev valuplokivorm; kasutatakse peamiselt rahulike teraste valuplokivalus (vrd laiapõhjaline valuplokivorm).

kitsas V-õmblus **i** narrow gap V-weld **v** стыковой шов в узкий зазор
Paksu plaadi väikese õhupiluga V-õmblus, kus mõlema detaili servad on faasitud.

kitsaspilukeevitus *pr*; kitsaspilukeevitamine *op* **i** narrow-gap welding; narrow-groove welding **v** сварка в узкий зазор
Väikese õhupiluga paksude plaatide keevitusprotsessi/operatsiooni üldnimetus.

kitsenev valukanalite süsteem **i** pressurized gating [system] **v** сужающаяся

ЛИТНИКОВАЯ СИСТЕМА

Vormiõõne suunas kitsenevate kanalitega valukanalite süsteem (vt *valukanalite süsteem*; vrd *laienev valukanalite süsteem*).

kiudarmeeritud komposiit[materjal] **i** fiber reinforced composite; fibre reinforced composite **v** армированный волокнистый композиционный материал; армированный волокнистый композит

Komposiitmaterjal, mis on armeeritud kiududega.

kiudmaterjal; kiuline materjal **i** fiber material; fibre material **v** волокновый материал

Konsolideeritud (tihendatud) materjal kiudpulbrite baasil (vrd *pulbermaterjal*).

kiudmaterjalide metallurgia → kiumetallurgia

kiudpulber; kiuline pulber **i** fiber powder; fibrous powder; fibre powder **v** волокнистый порошок

Kiukujulistest osakestest koosnev pulber. Kiududeks nimetatakse pulbriosakesi pikkusega tavaliselt üle 1 mm ja pikkuse ning läbimõõdu suhtega üle 5. Kiudpulbreid isoleerimustab tavapulbritega võrreldes parem vormitavus ja paakuvus.

kiudstruktuur; kiuline struktuur → kiudtekstuur

kiudstruktuur; kiuline struktuur **i** fibrous structure; fibre[-like] structure **v** волокнистая структура

Struktuur, milles üks faas on kiuline.

kiudtekstuur; kiuline tekstuur; kiudstruktuur; kiuline struktuur **i** fibering; fiber texture **v** волокнистая текстура; волокнистая [микро]структура

Deformatsiooni tulemusena moodustuva deformatsioonistruktuuri alaliik – polükristalse metalli terade maksimaalse(te) deformatsiooni(de) suunaline deformeerumine (kuju muutus) külmal survetöötlemisel (vt *deformatsioonitekstuur*; vrd *ribatekstuur*; *kristallograafiatekstuur*).

kiuline murd → sitke murd

kiumetallurgia; kiudmaterjalide metallurgia **i** fiber metallurgy; fibre metallurgy **v** металлургия волокон; металлургия волокнистых материалов

Metallurgiaharu, mis tegeleb kiudude tootmise ja nendest pooltoodete ja toodete valmistamisega (vrd *pulbermetallurgia*).

kivi (metallurgias) **i** matte **v** штейн

Mõnede mitteraudmetallide (Cu, Ni, Pb jt) tootmise vahesaadus – vastava metalli ja rauasulfiidi sulam.

kivikssulatus *pr*; kivikssulatamine *op* **i** matte smelting **v** плавка на штейн

Sulatamine pooltooteks – kiviks, mis on lähteproduktiks Cu, Ni, Pb jt metallide tootmisel maakidest (vt *kivi*).

kivim **i** rock **v** горная порода; порода
Maakooses leiduv mineraalne maavara (vrd *maak*)

kivisöekoks **i** coal coke **v** каменно-угольный кокс
Kivisöe koksistamise teel toodetud koks (vt *koks; koksistamine*).

kivisöerigi **i** coal-tar pitch **v** каменно-угольный пек
Kivisöetõrva töötlemissaadus, mida kasutatakse sideainena vormi- ja kärnisegudes ning süsinik- ja grafiitelektroodide valmistamisel metallurgias (vt *pigi*).

klaasjassideaine (lihvketta) **i** vitrified bond **v** керамическая связка (шлифовального круга)
Abrasiivlõikeriistade, sh lihvketaste abrasiivi keraamiline sideaine, mille koostisesse kuuluvad savi ja teised keraamilised materjalid (vt *abrasiiv; abrasiivlõikeriist*).

klapiteras **i** valve steel **v** клапанная сталь
Sisepõlemismootorite väljalaskeklappide valmistamiseks kasutatav kroomräniteras (silk-room).

klappdüüs **i** valve nozzle **v** клапанное сопло
Düüs vedeliku läbilaske reguleerimiseks.

klassifikaator **i** classifier; sizer **v** классификатор
Seadis pulbriliste materjalide klassifitseerimiseks e fraktsioonimiseks (vt *fraktsioonimine*).

klassifikatsioon → fraktsionisatsioon

klassifitseerimine → fraktsioonimine

klasterpoorsus → pesapoorsus

klišeemudelplaat → universaaludelplaat

klupp → keeme[stus]klupp

KMKM → keraamikamaatrikskomposiit[materjal]

Knoopi kõvadus **i** Knoop hardness **v** твердость Кнопа
Püramiidikujulise indentori (laiuse pikkuse suhe 7:1) katsetavas materjali sisse surumise teel määratav kõvadus.

Knoopi kõvaduskatse **i** Knoop hardness test **v** испытание по Кнопа
Mikrokõvaduskatse, mille korral kasutatakse püramiidikujulist indentorit mille pikkuse laiuse suhe on 7:1.

koaksiaalstruktuur **i** coaxial structure **v** коаксиальная структура
Kermiste paagutamisel moodustuv kõvafaasi (keraamilise faasi) spetsiifiline kihiline struktuur (vt *kermis*).

koaguleerumine; liitumine **i** coalescence **v** коалесценция
Materjalide kokkuliitumus, nt keevitamisel või jootmisel.

kobesti; aeraator **i** aerator; fluffer **v** разрыхлитель
Seade vormi- ja kärnisegude kobestamiseks (vt *kobestus*).

kobustus *pr*; kobestamine *op* **i** aeration [of moulding sand]; fluffing [of moulding sand] **v** разрыхление [формовочной смеси]
Vormi- või kärnisegu töötlemine (aeraatorites, lintkobestites, desintegraatorites) gaasiläbilaskvuse suurendamiseks ja tihenduvuse ühtlustamiseks vormimisel.

koekstrusioonkeevitus *pr* koekstrusioonkeevitamine *op* **i** coextrusion welding; CEW **v** сварка выдавливанием
Survekeevitus, mille korral keevisliide moodustub kuumutatud toorikute ekstrudeerimisel (vt. *survekeevitus*; *ekstrusioon*)

kogur **i** forehearth; receiver **v** копильник [вагранки]
Vagranka osa sulamalmi kogumiseks ja keemilise koostise ühtlustamiseks (vt *vagranka*).

kohesioon; nake **i** cohesion **v** когезия; сцепление
Keemiline side aatomite vahel tahkises, osakeste vahel pindes jne.

kohtjahutus; osajahutus *pr*; kohtjahutamine; osajahutamine *op* **i** partial cooling; local[ized] cooling **v** местное охлаждение; локальное охлаждение
Detaili ühe osa jahutamine (vrd *lausjahutus*).

kohtjämendus *pr*; kohtjämendamine *op* **i** upset forging; heading **v** высадка
Survetöötuse kujumuuteoperatsioon või -protsess – tooriku osa (nt varda) ristlõikepindala suurendamine kõrguse vähendamise arvel (vrd *jämendus*).

kohtjämenduspressimine; pressimine kohtjämendamisega **i** upset pressing **v** прессование высадкой
Pressimine kohtjämenduse moodustamiseks pressisel.

kohtkarastus; osakarastus *pr*; kohtkarastamine; osakarastamine *op* **i** selective hardening; partial quenching; partial hardening; local[ized] hardening; local[ized] quenching **v** местная закалка; локальная закалка
Detaili ühe osa karastamine (vrd *lauskarastus*).

kohtkuumus; osakuumus *pr*; kohtkuumutamine; osakuumutamine *op* **i** partial heating; local[ized] heating **v** местный нагрев; локальный нагрев
Detaili ühe osa kuumutamine (vrd *lauskuumutus*).

kokill; metallvorm **i** metal mo[u]ld; block mo[u]ld; gravity die **v** кокиль
Lahtivõetamatu või lahtivõetav metallist vorm (malmist, tööriistaterasest) kokillvalu tarvis (vt *kokillvalu*).

kokillvaland **i** gravity die casting; permanent mo[u]ld casting **v** кокильная отливка
Kokillvalu abil toodetud valand (vt *kokillvalu*).

kokillvalu **i** gravity die casting; permanent mo[u]ld casting **v** литьё в кокиль; кокильное литьё

Valu korduvkasutusega metallvormidesse e kokillidesse (vt *kokill*).

kokillvalumasin **i** permanent mo[u]ld casting machine **v** машина кокильного литья; машина для литья в кокиль

Valumasin valandite tootmiseks kokillvalu teel (vt *kokillvalu*).

kokkuliitumine (osakeste vahel) **i** bonding **v** соединение; образование связи

Erineva koostise ja struktuuriga osakeste liitumine kompaktselt pulbersulamiks, nt keraamilis-metallsetes komposiitides (kermistes).

kokkusulamatus **i** lack of fusion; incomplete fusion **v** непровар; несплавление кромок

Keevitusdefekt – liitumisviga ebapiisava metallilise seosega keevisõmbluse ja põhi-metalli või õmbluse kihtide vahel.

kokkusurumine → pigistus

kokkusurutus → absoluutne pigistus

kokkusurutustegur → pigistustegur

koks **i** coke **v** кокс

Looduslike kütuste (peam kivisüsi või naftaproduktid) koksistamise süsinikurikas produkt, millist kasutatakse metallurgias kütuse ja taandajana (vt *koksistumine*).

koksi[stus]gaas **i** coke [oven] gas **v** коксовальный газ; коксовый газ

Kivisöe koksistamisel saadav gaas.

koksi[stus]ahi **i** coke oven; coke [blast] furnace **v** коксовая печь

Ahi kivisöe koksistamiseks (vrd *koksiküttega ahi*).

koksiküttega ahi **i** coke-furnace **v** печь с коксовым отоплением

Tiigelahi, milles kütusena kasutatakse koksi (vrd *koksi[stus]ahi*).

koksimalm **i** coke [pig] iron **v** коксовый чугун

Kõrgahjus toodetud malm, kasutades kütusena koksi.

koksistumine *pr*; koksistamine *op* **i** coking; carbonization **v** коксование.

Looduslike kütuste (peam kivisöe) keemiline ümbertöötlus õhu juurdepääsuta koksi, koksigaasi jt produktide saamiseks (vt *koks*).

kollahõõgus; kollane hõõgus **i** yellow heat **v** желтое каление

Silmaga eristatav kuumutatud metallile omane kollane värvus temperatuurivahemikus 900...1100 °C.

kollane messing → tavamessing

kolle (šahtahjudes) **i** well; crucible **v** горн

Šahtahjude (vagranka, kõrgahi) alumine osa, kus toimub kütuse põlemine ja kuhu koguneb sulametall.

kolle; põlemiskamber **i** fire box; firebox **v** топка

Tehnoloogilise ahju osa, kus kõrgtemperatuursete põlemisproduktide (gaaside) saamiseks põletatakse kütust.

kollektor → valukollektor

kollektori kogur **i** runner well **v** отстойник литникового канала; отстойник литникового хода

Kollektori servmine piirkond mittemetalsete osakeste kogumiseks (vt *kollektor*).

kollektori pikendus; valukollektori pikendus **i** runner extension **v** тупик литникового канала; удлинённый конец литникового канала

Kollektori (või räbupüüdeli) piirkond peale viimast toitekanalit esmaselt vormi sattuva sulametalli mittemetalsete osakeste poolest rikka osa vastuvõtmiseks (vt *kollektor*).

koller[segisti]; kollersegur **i** muller; sand muller **v** смешивающие бегуны; литейный смеситель

Valutööstusele iseloomulik seade vormi- ja kärnisegude komponentide segamiseks.

kollersegur → koller[segisti]

kollerseguvalmistus **i** mulling **v** приготовление смеси в смешивающих бегунах

Vormi- ja kärnisegu valmistamine (segamine) kollersegisteid kasutades (vt *koller[segisti]*).

kollerveski **i** chaser mill; chilean mill **v** размалывающие бегуны

Vormimaterjalide (kasutatud vormisegu, savi) rullikute abil peenestamise seade.

kolme[komponent]ne sulam; kolmekomponendiline sulam; tertsiaarsulam; tertsiaarne sulam **i** ternary alloy; three-component alloy **v** трехкомпонентный сплав; тройной сплав

Kolmest ainest (elemendist) koosnev sulam.

kolmekomponentne faasidiagramm; kolmekomponendiline faasidiagramm **i** ternary equilibrium [aked] aked e; ternary aked equilibrium aked e **v** трехкомпонентная фазовая диаграмма; трехкомпонентная диаграмма состояния

Diagramm, mis iseloomustab kolmekomponentsete sulamite tasakaalulist faasilist koostist sõltuvalt temperatuurist ja komponentide kontsentratsioonist.

kolmerakiline padrun **i** three-jaw chuck **v** трёхкулачковый патрон

Kolme liikuvat osa (pakki) sisaldav padrun (vt *padrun*).

kolmepunktipaindestants **i** air-bend die **v** штамп трехточечной гибки

Paindestants kolmepunktilise painde tekitamisega; paindestantsi kontakt toimub tooriku ristlõike kolmes punktis, mis võimaldab erinevate painutusnurkadega painutust (vrd. *kon-*

taktpaindestants).

kolmespindiline freespink → tripleksfreespink

kolmevaltsiline valtspink → trio-valtspink

kolmevaltsiline valtstool; kolmevaltsiline valtsraam → trio-valtstool

kolmkantviil **i** angular file **v** трёхгранный напильник

Kolme kandiga viil (vt *viil*).

kombineeritud [külm]vormpressimine **i** indirect-direct [impact] extrusion; combined backward and forward [impact] extrusion **v** комбинированное [холодное] выдавливание

Külmvormpressimine kombineeritud mehaanilise toime järgi, mispuhul osa tooriku metallist voolab templi liikumise suunas, osa vastupidiselt (vt *külmvormpressimine*; vrd *päri[külm]vormpressimine*; *vastu[külm]vormpressimine*).

kombineeritud ekstrusioon *pr*; kombineeritud ekstrudeerimine; {kombineeritud pressimine} *op* **i** indirect-direct extrusion; combined backward and forward extrusion **v** комбинированное прессование

Ekstrusioon kombineeritud mehaanilise toime järgi, mispuhul osa tooriku metallist voolab templi liikumise, osa vastupidises suunas (vt *ekstrusioon*; vrd *päriekstrusioon*; *vastu-ekstrusioon*).

kombineeritud paksus **i** combined thickness **v** комбинированная толщина

Ettekuumutustemperatuuri määramisel standardites kasutatav mõiste, kui materjali pakuse kõrval võetakse arvesse ka liite tüüpi.

kombineeritud pressimine → kombineeritud ekstrusioon

kombineeritud servakuju **i** combined edge preparation **v** комбинированная разделка кромок

Detailide servakuju, mis koosneb erineva kujuga lõikudest.

kombits → kopeersõlm

kompakt[lible]grafiit; vermikulaargrafiit **i** compact[ed] graphite; vermicular graphite **v** компактный графит; вермикулярный графит

Liblegrafiidi ja keragrafiidi vahepealse grafiidiosa kujuga grafiit, kompaktgrafiitmalmi struktuuriosa.

kompakt[lible]grafiitmalm; vermikulaar[grafiit]malm **i** compact[ed] graphite [cast] iron; CGI; {vermicular graphite [cast] iron}; CG-iron **v** чугу́н с компактным графитом; чугу́н с вермикулярным графитом

Hallmalmile omase liblegrafiidi ja keragrafiitmalmile omase sferoidaalgrafiidi vahepealse grafiidiosa kujuga malm. Saadakese analoogselt keragrafiitmalmile modifitseerimise teel (vt *kompakt[lible]grafiit*).

kompaktheksagonaalvõre; H12; kompaktne heksagonaalvõre **i** close-packed hexagonal aked ; срh [aked] **v** гексагональная плотноупакованная решетка; гпу [решетка]

Heksagonaalvõre, milles aatomid paiknevad sõlmpunktides, põhitahkudel ja ruumiliselt (3 aatomit).

kompaktmaterjal; kompaktne materjal **i** compact[ed] material **v** компактный материал

Eri osakeste (pulbrite, graanulite, kiudude jt) tihendamise saadud materjal, ka 100%-lise tihedusega (pulber)materjal (vt ka *täistihematerjal*).

kompaktsusaste → pakketihedus

kompensaator → valupea

kompleksdetail **i** compound workpiece **v** комплексная деталь

Detail, mis omab grupitehnoloogilise protsessi projekteerimiseks moodustatud detailide kõiki elementaarpindu.

komponent; koostisosa **i** component; constituent **v** компонент

Sulamit moodustav koostisosa; neist moodustuvad sulami faasid.

komposiit[materjal]; komposiitne materjal **i** composite [material] **v** композиционный материал; композитный материал; композит

Heterogeenne tehismaterjal, mille omadused erinevad lähtekomponentide (maatriks ja armatuur) omadustest. Maatriksi (komposiidi pidevfaasi) koostise järgi eristatakse metalleid, keraamilisi ja polümeerseid komposiitmaterjale.

komposiitmudel **i** composite pattern **v** модель из композиционного материала

Polümeerkomposiidist õhukesiseseline mudel.

komposiitpinne; komposiitne pinne **i** composite coating **v** композиционное покрытие; композитное покрытие

Heterostruktuuriga pinne, milles esinevad osad (faasid) täidavad erifunktsioone.

komposiitpulber; komposiitne pulber **i** composite powder **v** композиционный порошок

Pulber, mille igas osakeses sisaldub kaks või enam erinevat üksteisest struktuurselt ja koostiselt selgelt eristuvat komponenti ja/või faasi (nt pinnatud pulbrid või mittemetalleid osakesi sisaldavad pulbrid).

komposiitstruktuur; komposiitne struktuur **i** composite structure **v** композитная структура

Komposiitmaterjalile omane erinevatest faasidest koosnev disperssne-, kiud-, kiht- või muu struktuur.

kompuutertomograafia[defektoskoopia] **i** computer tomography **v** компьютерная томография

Kompuutertehtnikal põhinev tomograafiameetod kihilise kujutise saamiseks

kondensaatorkeevitus *pr*; kondensaatorkeevitamine *op* i capacitor discharge welding; spark discharge welding **v** конденсаторная сварка
Punktkontaktkeevituse protsess/operatsioon, kus energiaallikana kasutatakse laetud kondensaatorite kontrollitud energiahulka (vt *punktkontaktkeevitus*; *kontaktkeevitus*).

kondensatsioonjootmine i vapor-phase [reflow] soldering; condensation soldering **v** конденсационная пайка
Pehmejoodisjootmine küllastunud auru joodetavate detailide kuumutamisega auru kondenseerumisel eralduva aurustumissoojuse toimel (vt *jootmine*).

konduktorpuks i drill bush **v** кондукторная втулка
Lõiketöötlemisel lõikeriista liikumise suunamiseks kasutatav puks.

konglomeraat i aggregate **v** агрегат; скопление
Puistematerjali (pulbri) kokkukleerunud osakekestest moodustunud kogum.

konglomeratsioon *pr*; konglomeerimine *op* i aggregation **v** скопление; агрегация
Puistematerjali (pulbri) kleerunud osakekestest kogumite moodustumine.

konsolidatsioon *pr*; konsolideerimine *op* i consolidation **v** консолидация
Tahkete kehade (toorikute, toodete) saamise protsess lähtematerjalide (pulber, kiud, graanulid jms) tihendamise teel. Konsolideerimisprotsesside hulka kuuluvad pulber- ja kiumetallurgia protsessid nagu pressimine, vormimine, paagutamine, kuumisostaatpressimine jt, kusjuures valdav osa tihendatavast materjalist on tardolekus.

konsolideeritud materjal i consolidated material **v** консолидированный материал
Materjal, mis saadud lähtematerjalide (pulber, kiud, graanulid jms) konsolideerimise teel (vt *konsolidatsioon*).

konsool (tööpingi) i knee **v** консоль (станка)
Tööpingi (nt freespingi) horisontaalne, üles-alla liigutatav raam, millele kinnitub töölaud (vt *konsoolfreespink*).

konsoolfreespink i knee-and-column milling machine; column-and-knee[-type] milling machine; bracket-milling machine; knee-type milling machine **v** консольно-фрезерный станок
Horisontaalfreespink, mille töölaud on sängiga ühendatud konsoolselt (vrd *konsoolita freespink*).

konsoolita freespink i bed-type mill[ing machine] **v** фрезерный станок с крестовым столом; фрезерный станок с подвижной стойкой
Horisontaalfreespink, mille töölaud on kinnitatud konsoolile kinnitamise asemel otse metallilõikepingi sängile (vrd *konsoolfreespink*).

konsoolkärn i floating core **v** консольный стержень; односторонне закрепленный стержень
Ühepoolse kinnitusega horisontaalse asetusega kärn (vt *kärn*).

konsoolpuurpink i column and upright drilling machine; bracket-drilling machine

v консольно-сверлильный станок

Puurpink, mille töölaud on sängiga ühendatud konsoolsetl.

konstantaan i constantan **v** константан

Temperatuurist vähe sõltuva suure eritakistusega Ni, Mn jm sisaldav vasesulam.

konstruktsioonibaas i construction base **v** конструкторская база

Baas, mis määrab detaili asendi koostus.

konstruktsioonimaterjal i construction[al] material; structural material **v** конструкционный материал

Konstruktsioonidetailide ja tarindite valmistamiseks kasutatav materjal.

konstruktsiooniteras i construction[al] steel; structural steel **v** конструкционная сталь

Ehitus- ja masinaehituskonstruktsioonide valmistamiseks kasutatav väikese ja keskmise süsinikusisaldusega (0,05...0,65%) teras.

konstruktsioonitugevus; konstruktsiooniline tugevus i structural strength **v** конструкционная прочность

Materjali tugevus- ja kestvusomaduste kompleks (nt tugevus, jäikus, sitkus jt), mis kõige enam vastab detaili/toote talitlusomadustele.

kontakt[keervis]pinne i electric-contact coating **v** электроконтактное [сварочное] покрытие

Elekterkontaktkeevitamisega metalltoote või detaili pinnale kantud kiht (kate).

kontakt[keevitus]pindamine; elekterkontakt[keevitus]pindamine i electric-contact coating; electric-contact surfacing **v** электроконтактное покрытие; электроконтактное нанесение покрытия; нанесение покрытия электроконтактной сваркой
Pinnatavale objektile kihi (kate) kandmine kontaktkeevitusega.

kontakthõõre ; kontakthõõrdumine i interface friction **v** контактное трение

Üksteise suhtes liikuvate kehade kontaktpindade vaheline, liikumistakistust põhjustav mehaaniline toime. Survega töötlemisel kontakthõõrdumine muudab pinguse ebaühtlasemaks, suurendab deformatsioonijõude ja –energiat ning tööriista kulumist.

kontaktinfiltratsioon *pr*; kontaktinfiltratsioon *op* i contact infiltration **v** пропитка наложением; инфильтрация наложением

Infiltratsioon tahke infiltrandi asetamisel poorsele toorikule (karkassile), millele järgneb infiltratsioonimaterjali sulatamine (vt *infiltratsioon*).

kontaktjootmine; takistusjootmine i resistance soldering; RS; resistance brazing; RB **v** электроконтактная пайка; контактная пайка

Jootmine jooteliite kuumutamiseks seda läbiva elektrivoolu toimel (vt *jootmine*).

kontaktkaar i contact angle; angle of contact; rolling angle **v** дуга контакта

Tooriku plastse deformatsioonikoldega kontakteeruva valtsi välispinna kaar valtsimisprotsessi stabiilses režiimis. Kontaktkaar on haardekaarest väiksem (vrd *haardekaar*);

vt *kontaktnurk*).

kontaktkeevitus; takistuskeevitus *pr*; kontaktkeevitamine; takistuskeevitamine *op*
i resistance welding; RW **v** контактная сварка;

Keevitusprotsesside/-operatsioonide rühma üldnimetus, kui liitkohta kuumutatakse läbiva elektrivoolu toimel; seejuures võidakse rakendada survejõudu (vt *punkt[kontakt]keevitus*; *joon[kontakt]keevitus*; *reljeef[kontakt]keevitus*).

kontaktkeevitusjootmine; keevitusjootmine **i** weld brazing **v** сварочная пайка; сварко-пайка

Elekterkontaktkeevituse ja jootmise kombinatsioon, mille korral liide moodustub madalama sulamistemperatuuriga metalli kontaktsulamise tulemusena (vt *jootmine*).

kontaktnihkepinge **i** interface shearing stress **v** контактное касательное напряжение

Nihkepinge kontaktpindade vahelisel hõõrdumisel.

kontaktnurk **i** contact angle; angle of contact **v** угол контакта

Valtsi ja tooriku vahelisele kontaktkaaarele vastav nurk valtsimisel (vt *kontaktkaar*).

kontaktpaagutuspidamine; elekterkontaktpaagutuspidamine **i** electric-contact [weld] sintering coating; electric-contact [weld] sintering surfacing **v** электроконтактно-спеченное покрытие; нанесение покрытия электроконтактным спеканием

Pinnatavale metallobjectile kihi (katte) kandmine pulbrikihi tihendamise ja selle elekterkontaktkeevitamisega paagutamise teel.

kontaktpaindestants **i** bottoming die **v** гибочный штамп до соприкосновения

Paindestants, mille puhul tekib täielik kontakt templi ja matriitsi sisepinna vahel; võimaldab ühe kindla painutusnurgaga painutust (vrd *kolmepunktipaindestants*).

kontaktväsimus; piting; väsimusmurenemine **i** pitting; contact fatigue **v** контактная усталость

Materjali pinnakihis vahelduva koormuse (kontaktpingete) tagajärjel tekkinud mikropragudest põhjustatud materjali murenemine.

konteiner → laevuke

kontrast[värv]kapillaarkatse; kontrast[värv]kapillaarkontroll **i** red dye penetrant test[ing]; red dye penetrant examination; red dye penetrant inspection **v** капиллярный контроль контрастной краской

Kontrastvärvpenetrandida kapillaarkatse (vt *kontrastvärvpenetrant*).

kontrastvärvpenetrant; kontrastaine **i** aked e dye penetrant **v** пенетрант для контрастного окрашивания

Materjali pinnale avanevatesse ebapidevustesse tunginud ja nende kontrastsust suurendav penetrant (värv, lahus jms) (vt *penetrant*).

kontrollitav keskkond **i** controlled atmosphere **v** контролируемая среда; кон-

тролируемая атмосфера

Ettenähtud koostisega ahjukeskond vältimaks materjalide ja toorikute pinna koostise muutust säilitamisel, töötlemisel ja kuumutamisel. Kaitsekeskkonnana kasutatakse vaakumit, kaitsegaase, vedelikke ja puistematerjale.

kontrollitav valtsimine **i** controlled rolling **v** контролируемая прокатка

Kuumvaltsimine kindla (kontrollitava) deformatsiooniastmega etteantud temperatuurivahemikus koos järgneva jahutamisega etteantud režiimis (vt *kuumvaltsimine*).

konsentraat → maagikonsentraat

konsentraatsulatus *pr*; konsentraatsulatamine *op* **i** concentrating smelting

v плавка на концентрат; концентрационная плавка

Konsentraadi sulatus kiviks oksüdeerivas keskkonnas (Cu, Ni, Pb jt metallide tootmisel) (vt *kivikssulatus*).

konsentratsioon **i** concentration **v** концентрация

Komponendi suhteline (protsentuaalne, aatom% või massi%) sisaldus.

kontuurfreesimine **i** contour milling; surface contouring **v** контурное фрезерование; фрезерование по контуру

Freesimine ruumilise (kolmemõõtmelise) pinnaprofiili saamiseks (vrd *profiilfreesimine*).

kontuurjuhtimine **i** contouring control **v** контурное управление

Arvjuhtimispingi lõikeriista juhtimine etteantud trajektoori järgi.

kontuurtreimine; profiiltreimine **i** contour turning **v** контурное точение; точение по копиру

Treimine treitera (astmetaera, pikitera) sirgettenihkest erineva, detaili kuju kopeerivat kontuuri mõõda (vrd *kujutreimine*).

konveierahi **i** conveyor[-type] furnace **v** конвейерная печь

Sisemise konveieriga pideva töörežiimiga ahi (vt *pidevtoimeahi*).

konveierpress; konveieriga press **i** transfer press **v** многопозиционный пресс (с перекладчиком заготовки по ручьям)

Ühe liuguriga mitmepositsiooniline press tooriku järjestikuse etteandmisega ühest positsioonist teise (vrd *mitmeliuguriline press*).

konvektsioon **i** convection **v** конвекция

Makroskoopiliste ainehulkade liikumisega kaasnev soojuse levimine vedelikes või gaasides.

aked **er** **i** converter **v** конвертер

Metallurgiascade terase tootmiseks malmist, samuti mõningate metallurgiliste pooltoodete (vasekivi, niklikivi jt) töötlemiseks metalliks õhu või hapniku sissepuhumise teel.

konvertergaas; konverteeritud gaas **i** converted gas **v** конвертированный газ

Maagaasi kõrgtemperatuurisel konversioonil (veeauru, hapniku või süsinikdioksiidiga) saadav põlvgaas, mis koosneb peamiselt gaasidest CO ja H₂.

konvertermenetlus; konverterprotsess **i** converter process **v** конвертерный процесс
Teras tootmise protsess konverteris sulamalmi läbipuhumise teel hapniku sisaldavate gaaside või tehniliselt puhta hapnikuga (vt *aked er*).

konvertersulatus *pr*; konvertersulatamine *op* **i** 1. converter melting; 2. converter smelting **v** конвертерная плавка; конвертерная выплавка

1) Metalli tootmine konverteris metalsest lähtematerjalist. 2) Metalli või vahesaaduse – kivi – tootmine konverteris mittemetalsest lähtematerjalist (vt *aked er; kivi*).

konverterteras **i** converter steel **v** конвертерная сталь
Konvertermenetlusega toodetus teras (vt *konvertermenetlus*).

koobalt; Co **i** cobalt **v** кобальт

koobaltisulam; Co-sulam **i** cobalt alloy; Co-base alloy **v** кобальтовый сплав
Põhimetallina koobaltit sisaldav sulam; on tuntud ka supersulamina.

koobaltteras; Co-teras **i** cobalt steel **v** кобальтовая сталь
Kõvamagnetmaterjalina kasutatav suure koobaltisaldusega (5...15% Co, 1,5...3% Cr) teras.

koonuse treimine **i** taper turning **v** точение конических поверхностей; точение конуса; обточка на конус
Koonilise pinna treimine.

koonusrees **i** cone[d] [milling] cutter **v** коническая фреза
Frees, mille lõiketerad asetsevad koonuselisel pinnal.

koonushammasratas **i** bevel gear **v** коническое зубчатое колесо
Hammasratas, mille hambad asuvad koonilisel pinnal (vrd *sirghammastega hammasratas*; *kaldhammastega hammasratas*).

koonusjoonlaud **i** taper[-turning] attachment **v** конусная линейка; линейка для точения на конус
Treipingi rakis koonuspindade töötlemiseks.

koonusrataste hõõvelpink **i** straight bevel gear generator **v** зубострогальный станок конических зубчатых колес
Hõõvelpink sirghammastega kooniliste hammasrataste töötlemiseks.

koonussüvisti **i** countersink **v** зенковка коническая; коническая зенковка
Süvisti kooniliste pindade süvistamiseks (vt *koonussüvistus*; vrd *silindersüvisti, otssüvisti*).

koonussüvistus *pr*; koonussüvistamine *op* **i** countersinking **v** коническое зенкование
Ava otsa koonilise süvendi töötlemine eritööriista – koonilise süvisti abil (vt *süvistus*; *koonussüvisti*; vrd *silindersüvistus*; *otssüvistus*).

koonustorn **i** cone mandrel **v** коническая оправка

Koonilise kinnitusosaga torn siseava erineva läbimõõduga toorikute kinnitamiseks treipinki (vt *torn*; vrd *terviktorn*; *ketastorn*; *tsangtorn*).

koordinaatmudelplaat **i** master plate **v** координатная [модельная] плита

Universaaludelplaat sümmeetriliselt paigutatud avadega erinevate mudelite kinnitamiseks (vt *mudelplaat*; *universaaludelplaat*).

koordinaatpuurpink; radiaalpuurpink **i** radial drilling machine **v** координатно-сверлильный станок; радиальный сверлильный станок

Puurpink, milles puuritava detaili ja puuri suhtelise asendi tagab pingi positsioneerimismehhanism.

koordinaatsisetreipink **i** jig boring machine; jig borer **v** координатно-расточный станок

Sisepindade treipink, milles detaili ja lõikeriista spindli vajaliku suhtelise asendi tagab pingi positsioneerimismehhanism.

koordinatsiooniarv **i** coordination number **v** координационное число

Võreelemendis antud aatomile lähimal ja võrdsel kaugusel olevate aatomite arv; on aluseks ka kristallivõrede tähistamisel.

koorik[valu]valand **i** shell mo[u]ld casting **v** корковая отливка; оболочковая отливка; отливка (получаемая литьём в оболочковые формы)

Koorikvalu meetodil toodetud valand (vt *koorikvalu*).

koorik[valu]vorm **i** shell mo[u]ld **v** оболочковая форма [из термореактивных смесей]

Kordkasutusega õhukeseinaline keemiliselt kõvenevast vormisegust (vormiliiva ja reaktoplasti baasil) valuvorm (vt *koorikvalu*).

koorikkärn **i** shell core **v** оболочковый [литейный] стержень

Õhukeseinaline kärn, mille valmistamise põhimõte on sarnane koorikvormide valmistamise põhimõttega (vt *kärn*).

koorikvalu **i** shell mo[u]ld casting; shell mo[u]lding; Croning-process; Chronizing; C-process; shell process **v** литьё в оболочковые [песчано-смоляные] формы; литьё в корковые формы

Valandite tootmine kordkasutusega õhukeseinalistes koorikvormides, mille valmistamisel kasutatakse vormiliiva ja reaktoplaste (vt *koorik[valu]vorm*).

koorimistera **i** roughing tool **v** обдирочный резец

Koorimiseks kasutatav lõikeriist (vt *koorimine*).

koorivihvimine → jämeliivimine

koorivtöötlus; koorimine; jämetöötlus *pr*; koorivtöötlemine; jämetöötlemine *op*
i roughing; peeling **v** черновая обработка; обдирка

Valandite, sepiaste, stantsiste jms esialgne lõiketöötlus eemaldamiseks töötlusvarust suurem

osa (vrd *siluvtöötlus*; *viimistlustöötlus*).

koormustegur **i** load factor; load coefficient **v** коэффициент загрузки
Arvtegur, mis näitab seadme tegelikku kasutust võrrelduna maksimaalselt võimalikuga.

koostamine; montaaž **i** assembly; fitting **v** сборка; монтаж
Toote detailide ja sõlmede üksteise suhtes orienteerimine, kindlas järjekorras kokku-
panemine ja kinnitamine.

koostatav kärn; mitmeosaline kärn **i** core assembly **v** сборный стержень
Keeruline, mitmest osast kokku pandud kärn (vt *kärn*; vrd *liidendkärn*).

koostatav matriits → liidendmatriits

koostatav stants → liidendstants

koostatav tempel → liidendtempel

koostejoonis **i** assembly drawing **v** сборочный чертеж
Joonis, mille järgi toimub koostamine (vt *koostamine*).

koostelukksepp; koostaja **i** assembly fitter; assembler; fitter **v** слесарь-сборщик;
сборщик; слесарь-монтажник
Toote koostamise lukksepp.

koostetehnoloogia; koostamistehnoloogia **i** assembling technology **v** технология
сборки
Koostamisoperatsioonide teostamise tehnoloogia (vt *koostamine*).

koostetsehh; koostamistsehh **i** assembly shop; fitting shop **v** сборочный цех;
монтажный цех
Koostamisoperatsioonide teostamise tehnoloogia jaoskond või ruum (vt *koostamine*).

koostis **i** composition; constitution **v** состав
Aine koostisosad ja/või nende kvantitatiivne sisaldus (vt ka *kontsentratsioon*).

koostisosa → komponent

koostoimestants; liittoimestants **i** compound die **v** штамп совмещенного действия
Stants mitme (kahe või rohkem) opetatsiooni teostamiseks stantsi ühes positsioonis;
toode (stantsis) valmib pressi ühe käiguga (vrd *jadatoimestants*; *liittoimestants*).

kopahargiga kopp **i** shank ladle; two-man ladle **v** ковш на вилах
Kahe või nelja töölise abil käsitsetav kopp massimahutavusega kuni 100 kg (vrd *käsikopp*).

kopametallurgia **i** ladle metallurgy **v** ковшевая металлургия
Terasesulatusahjust välja aked sulaterase töötlemine terasvalukopas (kindla tempera-
tuuri saavutamine, legeerimine, rafineerimine).

kopeer i template v копи

Kopeerpingi või –seadise osa – kindla profiiliga joonlaud, nukk jms, mille järgi toorikut töödeldakse.

kopeerfreesimine → kujufreesimine

kopeerfreespink **i** tracer mill; profiling mill; duplicator; tracer-guided milling machine; tracer-controlled milling machine; profile-milling machine; profiler; duplicating milling machine **v** копировально-фрезерный станок

Freespink detaili töötlemiseks kopeeri järgi (vt *kopeerpink*).

kopeerlihvimine → kujulihvimine

kopeermeetod (hammasrataste töötlemisel) **i** form [tooth] cutting **v** метод копирования; зубонарезание методом копирования

Hammasrataste hammaste töötlemise meetod, mis põhineb hammaste profileerimisel lõikuriga, millel on hammaste vahe profiil (vrd *rullumismeetod*).

kopeermeetod (lõiketöötlusel) **i** forming method (in machining) **v** метод копирования (при обработке резанием)

Geomeetria muutumine tööriista profiili toorikule kopeerides (vrd *genereeriv meetod (lõiketöötlusel)*).

kopeerpink **i** copy control machine; duplicating machine; template-controlled machine; tracer-controlled machine; tracer-guided machine; profiler **v** копировальный станок

Lõikepink kõverpindade kopeeri järgi töötlemiseks (vt *kopeer*).

kopeerpressimine **i** hubbing **v** выдавливание мастер-пуансоном

Deformeerimisprotsess või –operatsioon, mis seisneb kopeertempli (meistertempli) jäljendi jätmises (surumises) toorikusse; kasutatakse nt tööriistatootmises (stantsivagude vormimisel jms).

kopeerseadis **i** duplicating device; duplicating unit **v** копировальное устройство

Tööpingi lisaseadis (rakis) detailide lõiketöötlemiseks kopeeri järgi (vt *kopeer*).

kopeersuport **i** forming rest; tracing slide **v** копировальный суппорт

Kopeerpinkidel kasutatav suport.

kopeersõlm; kombits **i** tracer **v** копирный щуп

Kopeerseadme osa, mis töötlemise käigus libiseb kopeeril (vt *kopeerseadis*).

kopeertempel; meistertempel **i** hub **v** мастер-пуансон

Kopeerpressimisel kasutatav tempel, mille abil moodustatakse toorikusse jäljend (vt *kopeerpressimine*).

kopeertera → kujutera

kopeertreimine → kujutreimine

kopell i copel v копель

Suure püsiva, temperatuurist vähe sõltuva eritakistusega niklit sisaldav vasesulam.

kopp i ladle v ковш

Tulisega (tulekindla materjaliga) vooderdatud terasest või malmist mahuti sulametalli või –räbu lühiajaliseks hoidmiseks, transportimiseks ja valamiseks.

kopp-kopp degasatsioon *pr*; kopp-kopp degaseerimine *op* i ladle-to-ladle degassing; LL **v** дегазация при переливе из ковша в ковш

Vaakumdegaseerimine valamisel kopast koppa (vt *vaakumdegasatsioon*).

koppvakumeerimine i ladle degassing; LD **v** вакуумирование в ковше; дегазация в ковше

Degaseerimine gaaside eemaldamiseks sulametallist kopas (vakumeerimise teel).

kordkasutusega [valu]mudel i expendable pattern v разовая модель

Kergsulavast gasifitseeruvast või lahustuvast materjalist ühekordse kasutusega mudel (vt *täppisvalu*).

kordkasutusvorm i expendable mo[u]ld; dispensable mo[u]ld; single-use mo[u]ld v разовая [литейная] форма

Ühekordse kasutusega vorm, nt liivvorm, koorikvorm jt, mis valandi kättesaamiseks purustatakse (vt *kordkasutusvormvalu*; vrd *korduvkasutusvorm*).

kordkasutusvormvalu i expendable mo[u]ld casting; dead-mo[u]ld casting; temporary mo[u]ld casting v литьё в [одно]разовые формы

Valu ühekordselt kasutatavatesse (liivast, kipsist jms) vormidesse (vrd *korduvkasutusvormvalu*).

korrastustardlahus; korrastatud tardlahus; korrastunud tardlahus i ordered solid solution; superlattice v упорядоченный твердый раствор

Tardlahus, mille korral lahustunud ja lahustajakomponendi aatomid on kristallivõres paigutatud korrapäraselt.

korduvkasutatav vormisegu → taaskasutatav vormisegu

korduvkasutusvorm; püsivorm i permanent mo[u]ld; multiple-use mo[u]ld; reusable mo[u]ld v многократная [литейная] форма; постоянная [литейная] форма

Mitmekordselt kasutatav vorm, enamasti metallvorm (vt *korduvkasutusvormvalu*; vrd *kordkasutusvorm*).

korduvkasutusvormvalu; püsivormvalu i permanent-mo[u]ld casting v литьё в многоразовые формы

Valu korduvkasutusega (metallist, grafiidist jt materjalidest) vormidesse (vrd *kordkasutusvormvalu*).

korduvkuumutuspraod i reheat cracks v трещины повторного нагрева

Keevisliidetes keevitusjärgse kuumutamise järel tekkinud praod.

korkõmblus **i** plug weld **v** пробочный шов; электрозаклепочный шов
Pealikuti asetatud ja ülemise detaili avasse või läbi ülemise detaili keevitatud õmblus.

korrapäratu pulber **i** irregular powder **v** порошок неопределенной формы
Ebamäärase (korrapäratu) vormiga osakestest koosnev pulber (vrd *sfääriline pulber*).

korrastatud tardlahus → kordtardlahus

korrektsioonijoonlaud **i** lead compensator **v** коррекционная линейка; корректировочная линейка
Keermetreipings seade keermesammu vea korrigeerimiseks.

korrodeeriv räbusti **i** corrosive flux **v** корродирующий флюс
Korrodeeriva toimega räbusti, mis tuleb jootmise järel jootelitelte eemaldada (vrd *mittekorrodeeriv räbusti*).

korrosioonhaprus; korrosioonrabadus **i** corrosion brittleness **v** коррозионная хрупкость
Materjali haprumine (elastsuse kaotus) teradevahelise korrosiooni tagajärjel.

korrosioonikindel pinne; roostekindel pinne; roostevaba pinne {antikorrosioonpinne} **i** stainless coating; corrosion-resistant coating **v** коррозионностойкое покрытие; нержавеющее покрытие
Hea korrosioonikindlusega kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal.

korrosioonikindel sulam; roostekindel sulam; roostevaba sulam **i** stainless alloy; corrosion-resistant alloy **v** коррозионностойкий сплав; коррозионноустойчивый сплав; нержавеющий сплав
Hea korrosioonikindlusega sulam.

korrosioonikindel teras; roostekindel teras; roostevaba teras **i** stainless steel; corrosion-resistant steel **v** коррозионностойкая сталь; коррозионноустойчивая сталь, нержавеющая сталь
Mittekorrodeeruv kõrgleegeritud (Cr>12%) teras.

korrosioonikindlus **i** corrosion resistance **v** коррозионная стойкость
Vastupanuvõime korrosioonile.

korrosioonpragunemine → pingekorrosioonpragunemine

korrosioonväsimum → keemiline väsimum

korrustoit kanal **i** step gate ; step ingate; side gate **v** боковой [разветвлённый] питатель; боковой [разветвленный] литник
Toitekanal sulametalli vormiõõnde juhtimiseks eri kõrgustelt (vt *toitekanal*; vrd *alltoitekanal*; *ülatoitekanal*; *eralduspindtoitekanal*).

korsten **i** chimney; funnel; stack **v** дымовая труба
Püstkanal gaaside atmosfääri juhtimiseks metallurgilistes agregaatides.

korund i corundum; ristal um oxide v корунд; оксид алюминия

1) Looduslik mineraal Al_2O_3 , mida kasutatakse abrasiivina. 2) Alumiiniumoksiid Al_2O_3 (vrd *alund* e. *elektrokorund*).

kovalentne side; kovalentsside i covalent bond; homeopolar bond v ковалентная связь; гомеополлярная связь

Aatomeid (elektrone) kristallivõres kooshoidev keemiline side, vastastikjõud, mille korral aatom jagab naaberaatomiga ühte ja/või mitut valentsielektroni.

kovar i kovar v ковар

Väikese soojuspaisumisega Ni ja Co sisaldav rauasulam.

kraadiga vormstantsimine i close-die forging [with flash]; impression-die forging [with flash] v объёмная штамповка в открытых штампах; штамповка в открытых штампах

Vormstantsimine avatud stantsis, milles üleliigne metall moodustab kraadi (vrd *kraadita vormstantsimine*).

kraadilõikestants → äralõikestants

kraadilõikus *pr*; kraadilõikamine *op* i trimming v обрезка

Viimistlev operatsioon kraadi stantsistelt eemaldamiseks (äralõikamiseks) kraadilõikestantsis (vt *äralõikus*).

kraadisoone salv i flash gutter v магазин [облойной канавки]

Avatud (kraadisoonega) stantsi piirkond, kuhu kraadisoone silla kaudu koguneb üleliigne metall (vt *kraadiga vormstantsimine*; *kraadisoone sild*).

kraadisoone sild i flash land v мостик [облойной канавки]

Avatud (kraadisoonega) stantsi piirkond, mille kaudu üleliigne metall täidab kraadisoone salve. Kraadisoone sild peab tagama eelkõige stantsivao täieliku täitumise (vt *kraadiga vormstantsimine*; *kraadisoone salv*).

kraadita vormstantsimine i flashless forging; true closed-die forging v объёмная штамповка в закрытых штампах; штамповка в закрытых штампах

Vormstantsimine kinnises stantsis, milles üleliigsest metallist kraati ei moodustu (vrd *kraadiga vormstantsimine*).

kraanakopp i crane ladle; bull ladle v крановый ковш

Kopp kraana abil sulametalli transportimiseks ja vormidesse (valuvormidesse, valuploki-vormidesse) valamiseks.

kraat i flash v облой; заусенец

Stantsist välja surutud üleliigne metall kraadiga vormstantsimisel (vt *kraadiga vormstantsimine*).

kraater[tühik] i crater pipe; end crater v трубчатый кратер; кратер

Keevitusdefekt – keevisläbimi lõpus vale sooritustehnika tõttu moodustunud kahanemistühik.

kriipekatse i scratch test v испытание царапанием

Mehaaniline katse materjali/pinde omaduste (kõvaduse, nakke) määramiseks selle kõvema materjaliga kriimustamise teel.

kriipekõvadus; Mohsi kõvadus i scratch hardness; sclereometric hardness v твердость по царапанию, твердость по Мосу; склерометрическая твердость
Materjali kõvadus, mis määratakse kõvema materjaliga kriimustamise teel (vt *pliiatsi-kõvadus*).

kriipekõvaduskatse; Mohsi kõvaduskatse i scratch hardness test v испытание твердости царапанием

Mehaaniline katse materjali kõvaduse määramiseks selle kriimustamise teel kõvema materjaliga (vt *kriipekõvadus*).

kriitiline jahtumiskiirus; kriitiline jahutuskiirus i critical cooling rate v критическая скорость охлаждения

Minimaalne kiirus pidevjahutamisel vältimaks ebasoovitavaid faasimuutusi; C-kõverale puutujaks olevale jahtumiskõverale vastav jahtumiskiirus; jahtumiskiirus, mille juures austeniit veel ei lagune, vaid moodustub martensiit (vt *C-kõverad*).

kriitiline nihkepinge i critical resolved shear stress v критическое сдвиговое напряжение

Nihkepinge, millest algab plastne deformatsioon.

kriitiline punkt i critical point v критическая точка

Temperatuur või rõhk, millel leiab aset kristallivõre muutus, faasimuutus või omaduste muutus (tuntud ka faasimuutuse temperatuurina).

kriitiline temperatuur i critical temperature; critical point v критическая температура

Temperatuur, millest ülevalpool aurufaas ei kondenseeru vedelikuks rõhu suurenemisel; sünonüüm: kriitiline punkt (kui rõhk on konstantne).

kriitproov → õlivalgendkapillaarkatse

kristal[lili]sus → teralisus

ristal[lili]ne murd → teraline murd

ristal[lili]ne struktuur; teraline struktuur i crystalline structure v кристаллическая структура

Metallide, polümeeride ja mineraalidele omane kristalne (teraline) struktuur.

kristall; tera i crystal v кристалл

Tahkise osa, mille ulatuses aatomite paigutus on korrapärane (vt ka *tera*).

kristall[iseer]umisalge → kristallisatsioonikese; läitekeha

kristall[iseer]umispragu; tardumispragu i 1. hot tear; shrinkage crack; shrinkage

tear; 2. solidification crack **v** кристаллизационная трещина

1) Takistatud tardumiskahanemisest tingitud tugevalt oksüdeerunud pinnaga pragu valandites (vt *tardumiskahanemine*; vrd *kuumpragu*; *külmpragu*). 2) Keevitusdefekt – keevisvanni tardumisel keevisõmbluses tekkiv pragu.

kristall[iseer]umissoojus; tardumissoojus **i** crystallization heat; heat of solidification; heat of crystallization; heat release [during solidification] **v** теплота затвердевания; теплота кристаллизации

Soojushulk, mis eraldub kristalse materjali vedelast olekust tardunud (kristalliseerunud) olekusse üleminekul (vrd *sulamissoojus*).

kristalli anisotroopia **i** crystal anisotropy **v** анизотропия кристалла

Kristalli omaduste erinevus eri suundades.

kristalli suunaindeksid **i** indices of [crystal] direction **v** индексы направления (кристалла)

Kristallograafias suundade tähistamiseks kristallivõres kasutatav süsteem, aatomite koordinaadid (telgühikud), mida antud suund läbib. Tähistus: [mnp]. (vt *Milleri indeksid*).

kristalli tahuindeksid **i** indices of [crystal] face **v** индексы грани кристалла

Kristallograafiatasandite tähistamiseks kasutatav süsteem, tasandite lõikumisel telgedega tekivate telgühikute pöördväärtused. Tähis: (h k l) (vt *Milleri indeksid*).

kristallidevaheline → teradevaheline

kristallidevaheline murd → teradevaheline murd

kristalliid **i** crystallite **v** кристаллит

Ebakorrapärase kujuga vedelfaasist väljakasvanud monokristall valandi struktuuris (nt dendriidid, sammakristallid jt).

kristallikasv *pr*; kristalli kasvatamine *op* **i** crystal growth; crystal pulling **v** рост кристалла

Kristalli kasv vabakristallisatsiooni tagajärjel või etteantud kristallograafilise orientatsiooni, kuju või suurusega kristalli saamine sundkristallisatsiooni tagajärjel.

kristallisaator **i** crystallizer **v** кристаллизатор

Vesijahutusega vorm sulametalli kiireks tardumiseks (kristall[iseer]umiseks).

kristallisatsioon; kristall[iseer]umine **i** crystallization **v** кристаллизация

Kristallide (terade) tekke ja kasvamise protsess (vt ka *tardumine*).

kristallisatsiooniintervall → kristallisatsioonivahemik

kristallisatsioonikese; kristallisatsioonialge; kristall[iseer]umiskese; kristall[iseer]-umisalge; {kristallisatsioonitsenter}; {idu}; {kristalliseerumistsenter} **i** crystallization rist; crystallization centre; crystallization nucleus **v** кристаллизационный центр; центр кристаллизации

Kese (punkt), millest kristallisatsioon saab alguse.

kristallisatsioonikeskme teke, {idustumine} **i** nucleation **v** образование зародыша кристаллизации
Faasimuutuse initseerimine suvalises kohas; uue faasi keskme teke.

kristallisatsioonikiirus; kristall[iseer]umiskiirus **i** crystallization rate **v** скорость кристаллизации
Kristallide tekkimise kiirus.

kristallisatsioonitemperatuur; kristall[iseer]umistemperatuur; tardumistemperatuur **i** crystallization temperature; solidification temperature; {freezing point} **v** температура кристаллизации; температура затвердевания
Faasimuutuse temperatuur, mil aine läheb vedelast olekust üle kristalsesse olekusse.

kristallisatsioonivahemik; kristallisatsiooniiintervall; tardumisvahemik **i** freezing range **v** интервал затвердевания; интервал кристаллизации
Tardumise (kristalliseerumise) alg- ja lõpptemperatuuri vahemik .

kristallisine murd → terasisene murd

kristallstruktuur **i** crystal structure **v** структура кристалла
Kristallile (terale) omane struktuur, milles on aatomite korrapärane paigutus, nt metallide ja sulamite aatomite/sfääride pake.

kristallitahk; kristallitasand **i** crystal face **v** грань кристалла
Kristalli (kristallivõret) moodustav (siduv) pind.

kristallitekstuur **i** crystal texture **v** кристаллическая текстура
Üksikute lamedate kristallide (terade) suurust ja paigutust iseloomustav kristalne struktuur.

kristallivõre rista **i** lattice defect; fault [of lattice]; imperfection [of lattice] **v** дефект [кристаллической решетки]
Hälving kristallivõre korrapärases struktuuris.

kristallivõre poor; kristallivõre tühik **i** crystal pore **v** пора кристаллической решетки; пустота кристаллической решетки
Aatomite/sfääride vahel paiknevad tühikud kristalli struktuuris.

kristallivõre; ruumvõre **i** crystal rista; rista **v** кристаллическая решетка
Metalli ruumilise kristal[lili]se struktuuri aatomite kogum, millele on iseloomulik perioodiline korduvus ruumis.

kristallivõreelement → elementaar[kristalli]võre; võreelement

kristallograafia **i** crystallography **v** кристаллография
Õpetus tahkiste rista[lili]sest struktuurist.

kristallograafiasuund; kristallograafiline suund **i** crystallographic direction **v** кри-

таллографическое направление

Kristallivõre algpunktist lähtuv ja etteantud aatomit läbiv suund.

kristallograafiatasand; kristallograafiline tasand **i** crystallographic plane **v** кристаллографическая поверхность

Aatomkristal[lili]se struktuuri tasand, mille teatud sõlmpunktides on aatomid ja mis mitmekordsete paralleelsete tasandite kogumina moodustavad ruumilise kristallivõre – ruumvõre.

kristallograafiatekstuur; kristallograafiline tekstuur **i** crystallographic texture; crystallographic fibering **v** кристаллографическая текстура

Polükristalsete metallide kristallograafiliste tasandite orientatsioon maksimaalse(te) deformatsiooni(de) suunas (vt *tekstuur*; *kristallitekstuur*; *deformatsioonitekstuur*; vrd *kiudtekstuur*; *ribatekstuur*).

kristalne murd → teraline murd

Krolli protsess **i** Kroll [reduction] process **v** процесс Кролла

Gaasilistest metallikloriididest magneesiumiga taandamise protsess, mida kasutatakse titaani (käsntitaani) ja tsirkooniumi (käsntsirkooniumi) ja vastavate pulbrite tootmisel.

kromaal **i** chromal **v** хромаль

Suure eritakistusega Cr ja Al sisaldav kuumuspüsiv rauasulam.

kromansil; kroommangaanräniteras; Cr-Mn-Si-teras **i** chromansil **v** хромансиль

Cr, Mn ja Si sisaldav konstruktsiooniteras.

kromaatimine; kromaatpindamine **i** chromate treatment; chromating **v** хроматирование

Metalli pinna töötlemine selle kaheksavalentse kroomiühendi lahuses keeruka kroomiühendi saamiseks (värvuselt helesinisest kuni mustani).

kromell **i** chromel **v** хромель

Suure ja püsiva (temperatuurist vähe sõltuva) eritakistusega Cr sisaldav niklisulam.

kromiit **i** chromite **v** хромит; хромистый железняк

1) Mineraal FeCr_2O_3 , mida kasutatakse metallurgias ferrokroomi tootmisel ja peenestatud kujul kromiitliivana valutehnoloogias vormimaterjalina (vt *vormiliiv*). 2) Mineraali FeCr_2O_3 sisaldav kroomimaak.

kromiitne tulekindel (tulepüsiv) materjal → kromiittulis

kromiittulis; kromiitne tulekindel materjal; kromiitne tulepüsiv materjal **i** chromite refractory; chrome ore refractory **v** хромитовый огнеупор

Tulekindel Cr_2O_3 baasil materjal, mis sisaldab MgO kuni 40%.

kroom; Cr **i** chromium; chrome **v** хром

kroomimine; {kromeerimine} **i** chrome plating (pindamine); chromizing (difuusne)

v хромирование

Metalltoote pinnakihi rikastamine kroomiga termokeemilise töötlemise teel (difuusne) või kroompinde pealekandmine galvaaniliselt (pindamine).

kroomisulam; Cr-sulam **i** chromium alloy; chrome alloy; Cr-base alloy **v** хромистый сплав

Põhimetallina kroomi sisaldav sulam.

kroommangaanräniteras → kromansil

kroomnikkelteras; Cr-Ni-teras **i** chromium-nickel steel **v** хромоникелевая сталь
Põhiliste legeerivate lisanditena kroomi ja niklit sisaldav teras.

kroomteras; Cr-teras **i** chromium steel **v** хромистая сталь

Põhilise legeeriva lisandina kroomi sisaldav teras.

kruustangid **i** vice; vise **v** тиски

Tooriku kinnitamise abinõu.

kruvidislokatsioon **i** screw dislocation; Burgers dislocation **v** винтовая дислокация

Metalli aatomkristal[lili]se struktuuri joondefekt mõttelise joonena (dislokatsioonijoonena), mille ümber paralleelsed kristallograafiatasandid moodustavad kruvipinna (vt *dislokatsioon*; vrd *servdislokatsioon*).

kruvihammasfrees; kruvihammastega frees **i** helical milling cutter; helical mill **v** фреза с винтовыми зубьями

Frees, mille lõikehammaste asetus freesi välisperimeetril on kruvijoont mööda. Lõikehammaste selline asetus vähendab katkendlõikusega kaasnevaid dünaamilisi koormusi, kuna samaaegselt osaleb lõikeprotsessis mitu lõikehammast (vt *katkendlõikus*).

kruvihammassilinderfrees; kruvihammastega silinderfrees **i** helical plain [milling] cutter; helical plain mill **v** цилиндрическая фреза с винтовыми зубьями

Silinderfrees, mille lõikehammaste asetus silinderpinnal on kaldu kruvijoont mööda (vt *kruvihammasfrees*).

kruvipress **i** screw[-driven] press **v** винтовой пресс

Sepistamisel või vormstantsimisel kasutatav energiapiiranguga seade, milles liugurile edastatakse hooratta kineetiline energia kruviülekande kaudu (vt *hõõrdkruvipress*).

kruvisoone tõusunurk; kruvisoone kaldenurk (lõikeriistal) **i** helix angle **v** угол наклона винтовой линии (режущего инструмента)

Kruvijoonelise asetusega lõikeservade tõusunurk tööriistal (puur, frees).

kruvivaltsimine → kaldvaltsimine

krüo[geen]sulam; krüo[geenne] sulam **i** cryogenic alloy **v** криогенный сплав

Madalal temperatuuril kasutatav sulam.

krüo[geen]teras; krüogeenne teras **i** cryogenic steel **v** криогенная сталь
Madalatel temperatuuridel kasutatav teras.

krüoliit **i** cryolite; sodium aluminium fluoride **v** криолит
Mineraal Na_3AlF_6 ; kasutatakse alumiiniumi elektrometallurgias.

krüptokristal[lili]ne struktuur → peitkristallstruktuur

kuiv[valu]vorm **i** dry-sand mo[u]ld **v** сухая литейная форма
Kordkasutusega vorm, mida enne metalliga täitmist kuivatatakse niiskuse eemaldamiseks ja tugevuse tõstmiseks (vt *kuiv[liivvorm]valu*; vrd *märg[valu]vorm*; *pindkuivatatud[valu]vorm*).

kuiv[liivvorm]valu; liivvormvalu kuivvormi **i** dry-sand casting **v** литьё в сухие формы
Valu kuivatatud liivvormidesse, nn kuivvormidesse (vt *kuiv[valu]vorm*; vrd *märg[liivvorm]valu*).

kuiv[valu]vormi gaasiläbilaskvus **i** dry permeability **v** газопроницаемость осушенной формы
Kuivatatud vormide gaasiläbilaskvus (vt *kuiv[valu]vorm*).

kuiv[vorm]vormimine **i** dry-sand mo[u]lding **v** формовка по-сухому; формовка всухую
Vormimine, mille puhul kõik vormi osad või enamik nendest enne koostamist kuivatatakse (vt *kuiv[valu]vorm*; *kuiv[liivvorm]valu*; vrd *märg[vorm]vormimine*).

kuivatus *pr*; kuivatamine *op* **i** bake; baking **v** сушка
1) Niiskuse ja gaaside eemaldamine tahketest, vedelatest ja gaasilistest materjalidest.
2) Kärnide või valuvormide kuumutamine tugevuse tõstmise eesmärgil.

kuivatusahi **i** drying furnace; dryer furnace **v** сушильная печь; сушило
Leekahi, milles materjalide, valuvormide, kärnide vms kuivatamine toimub otseses kokkupuutes gaasiliste põlemisproduktidega.

kuivhõõre; kuivhõõrdumine; Coulombi hõõre; Coulombi hõõrdumine **i** dry friction; Coulomb friction **v** сухое трение
Kontakthõõrdumine hõõrduvate pindade vahel, kui määre puudub (vt *kontakthõõre*; vrd *piirhõõre*).

kuivjahvatus; kuivpeenestus *pr*; kuivjahvatamine; kuivpeenestamine *op* **i** dry grinding; dry comminution **v** сухое измельчение; сухой помол; сухой размол
Jahvatamine (mehaaniline peenestamine) gaasilises keskkonnas (vrd *märgjahvatus*).

kuivkärn; kuivatatud kärn **i** baked core **v** сухой стержень
Kärnisegust vormitud ning etteantud temperatuuri ja kestusega kuumutatud kärn (vrd *märgkärn*).

kuivlõiketöötlus; lõiketöötlus lõikevedelikuta *pr*; kuivlõiketöötlemine; lõiketöötlemine lõikevedelikuta *op* **i** dry machining **v** обработка резанием без

СОЖ

Lõiketöötlus jahutus-määrdevedelikke (lõikedevedelikke) kasutamata (vt *jahutus-määrdevedelik*).

kuivpeenestus → kuivjahvatus

kuivrikastus *pr*; kuivrikastamine *op i* dry beneficiation; dry concentration **v** сухое обогащение

Rikastamine õhu keskkonnas (vt *rikastus*; vrd *märgrikastus*).

kuivtsinkimine → tahketsinkimine

kuivtugevus *i* dry strength **v** прочность в высушенном состоянии; прочность всухую

Kuiva (kuivatatud) liivvormi või –kärni materjali tugevus; see määratakse valdavalt surve/tõmbe- ja nihkekatsel (vrd *märgtugevus*; *õhkuivtugevus*).

kujufrees *i* form milling tool; form milling cutter **v** фасонная фреза

Frees, mille tööosa kuju vastab töödeldava pinna kujule.

kujufreesimine; kopeerfreesimine *i* form milling **v** фасонное фрезерование; контурное фрезерование

Freesimine erikujuliste hammastega freesiga, mille profiil kopeeritakse toorikule. Kujufreesimist (kopeerfreesimist) sarnaselt kujutremisega (kopeertremisega) liigitatakse lõiketöötuse kopeermeetodiks (vt *kujufrees*; *kopeermeetod (lõiketöötusel)*).

kujulihvimine; kopeerlihvimine; lihvimine kopeermeetodil *i* form grinding **v** фасонное шлифование

Horisontaallihvimine lihvketta välisperimeetri kopeerimiseks toorikule lihvketta vertikaalsuunalisel ettenihkel. Kujulihvimist (kopeerlihvimist) liigitatakse lõiketöötuse kopeermeetodiks (vt *kopeermeetod (lõiketöötusel)*).

kuju-mahalõiketreiraautomaat *i* stationary-headstock automatic lathe **v** фасонно-отрезной токарный автомат

Automaatirepink lattmaterjalist suhteliselt lühikeste detailide töötlemiseks.

kujumuuteenergia kriteerium → Misese plastsustingimus

kujumuuteoperatsioon → vormimisoperatsioon

kujumälumetall; mälu[efekt]metall *i* memory-effect metal; shape-memory metal; marmem metal **v** металл с памятью формы

Metall, millest tehtud detaili termomehaanilise töötusega antud kuju taastub järgneval kuumutamisel.

kujumälusulam; mälu[efekt]sulam *i* memory-effect alloy; shape-memory alloy; marmem alloy **v** сплав с памятью формы

Sulam, millest tehtud detaili termomehaanilise töötusega antud kuju taastub järgneval kuumutamisel.

kujundav meetod (lõiketöötusel) → genereeriv meetod (lõiketöötusel)

kujupronks; kunstvalupronks i statuary bronze v художественная бронза
Teatud tinapronks kunstvalandite (skulptuuride jms) valmistamiseks.

kujurull i form roller v фасонный ролик; профильный ролик
Rull, mille tööosa kuju vastab töödeldava pinna kujule (vt *rullimine*).

kjutegur i shape factor; shape parameter; shape descriptor v характеристика
формы
Pulbriosakeste kuju iseloomustav tegur, nt pikkustegur (vt *pikkustegur*).

kjuttera; kujutreibõikur; kopeertera i form cutter v фасонный [токарный] резец
Treitera, mille lõikeosa kuju ühtib töödeldava pinna kujuga; võimaldab saada nõutava
kujuga pöördkeha.

kjutreibõikur → kujuttera

kjutreimine; kopeertreimine; treimine kopeermeetodil i form turning v фасонное
точение; точение методом копирования
Treimine detaili kujule vastava lõikeservaga treitera (kopeertera, kujuttera) radiaalsel
liikumisel (ristettenihkel) toorikusse. Kjutreimist (kopeertreimist) sarnaselt
kujufreesimisele (kopeerfreesimisele) liigitatakse lõiketöötuse kopeermeetodiks (vt
kjuttera; kopeermeetod (lõiketöötusel)).

kjutäpsus i form accuracy; shape accuracy v погрешность формы
Pinnakuju joonisele vastavuse määr.

kukaldus *pr*; kukaldamine *op* i relieving v затылование
Mitmeteralõikeriistade hammaste tagatahkude (kukalde) kujundamine keeruka profiili
(haril Archimedese spiraali) järgi eesmärgiga säilitada hammaste esitahkude teritamisel
püsiv taganurk.

kukalduspink i relief lathe; relieving lathe v затылочный станок; токарно-
затылочный станок
Lõikepink mitmeteralõikeriistade kukaldamiseks (vt *kukaldus*).

kuld; Au i gold v золото

kullaproov → väärismetalli proov

kulumine esitahul (esipinnal); esitahu (esipinna) kulumine; lohkkulumine i crater
wear; crater-type wear v износ в виде лунки; износ передней поверхности
инструмента
Lõikeriista kulumine, mis avaldub kulumislohu moodustumisega esitahul. Hinnatakse
kulumislohu sügavuse või pindalaga (vt *esitahk*; vrd *kulumine tagatahul*).

kulumine tagatahul (tagapinnal); tagatahu (tagapinna) kulumine i flank wear v
износ по задней поверхности (режущего инструмента)

Lõikeriista kulumine, mis avaldub kulumisriba moodustumisena tagatahul. Hinnatakse kulumisriba laiusega (vt *tagatahk, kulumisriba*; vrd *kulumine esitahul*).

kulumiskindel pinne **i** wear-resistant coating; antiwear coating **v** износостойкое покрытие

Kiht (kate), materjali, toote või detaili pinnal, mille põhieesmärgiks on tagada pinna vastupanu kulumisele.

kulumiskindel teras **i** wear-resistant steel; wear-resisting steel **v** износостойкая сталь; износоустойчивая сталь

Kulumiskindlate masinaosade valmistamiseks kasutatav kõva teras.

kulumisriba (tagatahul) **i** land **v** фаска износа; ленточка износа

Terava lõikeserva kulumisel moodustuv riba tagatahul. Kulumisriba tagatahul võib olla ebaühtlase laiusega tingituna struktuuri ja omaduste ebaühtlusest tooriku pinnakihtides.

kulutamiskatse **i** wear test **v** испытание на износ; испытание на изнашивание
Mehaaniline katse, millega määratakse materjali vastupanu kulumisele (kulumiskindlust).

kumer[keervis]õmblus; tugevdatud õmblus **i** convex weld **v** выпуклый шов; усиленный шов

Kumera välispinnaga nurkõmblus (vrd *nõgus[keervis]õmblus*).

kumeräärik **i** shrink flange; convex flange **v** выпуклый фланец

Ringikujulise profiiliga tooriku välisserva väljapööramisel moodustunud äärik (vt *äärik*; *kumerääristus*; vrd *nõgusäärik*)

kumerääristus; välisääristus *pr*; kumerääristamine; välisääristamine *op* **i** shrink flanging **v** загибание выпуклой кромки

Kumeräärise (välisäärise) painutamine (vt *ääristus*; vrd *nõgusääristus*).

kumplehtvormimine; kumplehtstantsimine **i** Guerin process; rubber-pad forming; rubber-die forming; flexible-die forming; **v** листовая штамповка эластичной средой: листовая штамповка эластичным инструментом; листовая штамповка резиной

Lehtmetailist toodete vormimise meetod toorikule surve avaldamisega elastse materjali (kummi, polüuretaan) kaudu (vrd *vedeliklehtvormimine*).

kummsideaine (lihvketta) **i** rubber bond **v** вулканитовая связка (шлифовального круга)

Õhukeste lihvketaste abrasiivi kummi baasil orgaaniline sideaine (vt *orgaaniline sideaine*).

kumm-sügavtõmbamine **i** rubber-die deep drawing; Marform process **v** глубокая вытяжка эластичной средой; вытяжка эластичной средой

Elastse keskkonnaga lehtvormimise erim õdnestoorikute sügavtõmbamiseks tooriku servade fikseerimisega surverõnga ja elastse padja vahel (vt *sügavtõmbamine*; *kumm-lehtvormimine*).

kunial **i** copper-aluminium bronze **v** куниаль
Teatud niklisisaldusega alumiiniumpronks.

kuniko; vasknikkelkoobaltisulam; Cu-Ni-Co-sulam **i** copper-nickel-cobalt alloy **v** кунико
Teatud vaske, niklit ja koobaltit sisaldav magnetsulam.

kunstlik vanandamine **i** artificial ag[e]ing [treatment] **v** искусственное старение
Vanandamine kõrgendatud temperatuuril (vrd *loomulik vanandamine*).

kunstmaterjal → tehismaterjal

kunstvalupronks → kujupronks

kuppelahi **i** bell-type furnace **v** колпаковая печь; колокольная печь
Perioodilise töörežiimiga ahi, milles toorikuid (pressiseid) kuumutatakse kaitsekeskkonnaga kupli(te) all.

kuppelhõbe **i** dore silver **v** купольное серебро
Kulda sisaldav hõbedasulam (kangi või vardana).

kupriit **i** cuprite; octahedral copper ore; red copper ore **v** куприт; красная медная руда
1) Mineraal Cu_2O . 2) Mineraali Cu_2O sisaldav vasemaak.

kurrulisus **i** foldness; surfake folds **v** складчатость; наплыв
Valudefekt – sulametalli ebapiisavast vedelvoolavusest tingitud pinnadefekt väikeste süvendite ja kühmudena.

kustutamata lubi → põletatud lubi

kustutatud lubi **i** aked lime; drowned lime; hydrated lime **v** гашёная известь
Lubja vähese veega töötlemise saadus – kaltsiumhüdrosüüd; kasutatakse valuploki-vormide sisepindade katmisel (vrd *põletatud lubi*).

kuubiline boornitriid **i** cubic boron nitride; cBN **v** кубический нитрид бора
Kuubilise kristallivõrega boornitriid, mille kõvadus on lähedane teemandile, kuid mida iseloomustab teemandist märksa suurem keemiline ja termiline püsivus. Kasutatakse pulbrina abrasiivlõikeriistade valmistamisel, samuti polükristalsete terikutena treiterikute, tõmbesilmade jt metallitöötlustööriistade valmistamiseks.

kuullaagriteras **i** ball-bearing steel **v** шарикоподшипниковая сталь
Peamiselt kuullaagri kuulide ja veerevõrude valmistamiseks kasutatav konstruktsiooni/tööriistateras.

kuulveski **i** ball mill **v** шаровая мельница; барабанная вращающаяся мельница
Seadis habraste materjalide peenestamiseks jahvatuskuulide toimel.

kuum kompensaaator → kuum valupea

kuum valupea; kuum kompensaaator **i** hot riser; live riser **v** горячая прибыль
Valupea, mille täidab kuum sulametall enne vormiõõnesse sisenemist (vt *valupea*;
vrd *külm valupea*).

kuum[vorm]horisontaalstantsimine; kuum[vorm]stantsimine horisontaalstantsimis-
masinatel **i** hot upset forging; hot heading; hot upsetting **v** горячая штамповка
на горизонтально-ковочных машинах
Kuumvormstantsimine suure tootlikkusega (kuni 180 stantsist minutis) mehaanilistel pressi-
del – horisontaalstantsimismasinatel (vt *horisontaalstantsimismasin*).

kuum[vorm]stantsimine horisontaalstantsimismasinatel → kuum[vorm]horison-
taalstantsimine

kuumahaprus; kuumarabedus; punahaprus; punarabedus **i** hot brittleness; hot
shortness **v** горячая хрупкость; красноломкость
Materjalide, eelkõige metallide ja metallisulamite kalduvus hapralt puruneda, kui kõrge-
tel temperatuuridel (punase värvuse omandamisel 850...1050 °C juures) terade pinnal
moodustub vedel faas.

kuumgaasjootmine **i** hot gas soldering **v** пайка горячим газом; пайка струей
горячего воздуха
Pehmejoodisjootmine kuumutatud gaasi joaga (õhk, lämmastik, argoon jne) (vt *jootmine*).

kuumgaaskeevitus *pr*; kuumgaaskeevitamine *op* **i** hot-gas welding **v** сварка
нагретым газом (термопластов); сварка (термопластов) струёй нагретого
газа
Lihtsaim termoplastide keevitusviis – toorikute servad ja lisamaterjal varda või lindi
kujul kuumutatakse kuuma (200 °C...400 °C) inertgaasi joaga. Kuumutatud
liitepindadega toorikud surutakse pökk- ja katteliidete saamiseks kokku.

kuumgaaspihustus → термопихustus

kuumgaaspindamine → термопindamine

kuumgaaspinne → термоpinne

kuumisostaatpressimine; kuumisostaatvormimine; HIP **i** hot isostatic pressing;
HIP; hot isostatic[al] compacting **v** горячее изостатическое прессование; ГИП;
горячее изостатическое формование
Kõrgtemperatuurne isostaatpressimine (isostaatvormimine) igakülgse survega allpool
sulamistemperatuuri (vrd *külmisostaatpressimine*; *soeisostaatpressimine*).

kuumisostaatpressinfiltratsioon *pr*; kuumisostaatpressinfiltratsioon *op* **i** HIP-in-
filtration; HIP-impregnation **v** пропитка горячим изостатическим давлением;
инфильтрация горячим изостатическим давлением
Surveinfiltratsioon kuumisostaatpressimist rakendades (vt *infiltratsioon*; *surveinfiltrat-
sioon*).

kuumisostaatvormimine → kuumisostaatpressimine

kuumkambersurvealumasin **i** hot-chamber [die-casting] machine; gooseneck machine **v** машина для литья под давлением с горячей камерой прессования

Survealumasin, mille survekamber asub sulametalliga täidetud tiiglis (metallisulatusseadmes) (vt *survekamber*; *survealumasin*; vrd *külmkambersurvealumasin*).

kuumkohtjämendus *pr*; kuumkohtjämendamine *op* **i** hot upset forging; hot heading **v** горячая высадка

Kuumvormstantsimise protsess/operatsioon traat-, varb- või torutooriku kohaliku diametri (ristlõikepinna) suurendamiseks pikkust vähendades (vt *kuumvormstantsimine*; *kohtjämendus*).

kuumkonsolidatsioon *pr*; kuumkonsolideerimine *op* **i** hot consolidation **v** горячая консолидация

Tahkete kehade (toorikute, toodete) konsolideerimine kuumalt üle põhikomponendi rekristallisatsioonitemperatuuri. Peamised kuumkonsolideerimisprotsessid on: kuumpressimine; kuumisostaatpressimine; pulbertoorikute kuumstantsimine; pulbrite ekstrusioon (vt *konsolidatsioon*; *kuumpressimine*; *kuumisostaatpressimine*; *pulbertoorikute kuumstantsimine*; *pulbri ekstrusioon*).

kuumkõvadus; punakõvadus **i** hot hardness; red hardness **v** краснотвердость; твердость в горячем состоянии

Kõrgel temperatuuril määratav materjali kõvadus (vrd *külmkõvadus*).

kuumkõvaduskatse **i** hot hardness test **v** испытание горячей твердости

Materjali kõvaduskatse kõrgel temperatuuril (vrd *külmkõvaduskatse*).

kuumkõvendus *pr*; kuumkõvendamine *op* **i** hot-box process **v** хот-бок-процесс; процесс твердения в горячих ящиках

Kärnide (või valuvormide) valmistusprotsess, mille puhul kasutatakse kuumutamisel kõvenevaid sideaineid (vrd *külmkõvendus*).

kuumpihustus *pr*; kuumpihustamine *op* **i** hot spray[ing] **v** горячее напыление

Pihustusprotsess, mille korral alusmaterjali kuumenemine põhjustab selles struktuuri muutusi (vrd *külmpihustus*).

kuumplaatkeevitus *pr*; kuumplaatkeevitamine *op* **i** hot plate welding **v** сварка (термопластов) нагретым инструментом; сварка нагретым клином

Termoplastide keevitusviis, mil toorikute liitepinnad kuumutatakse üleskuumutatud (tavaliselt kuni 260 °C) kuumutusplaadi abil. Kuumutusplaadi eemaldamisel surutakse toorikud kokku. Kasutatakse nt plastist vee- ja gaasitorude liitmisel.

kuumpraod (keevises) **i** hot cracks **v** горячие трещины

Keevitamise käigus keevismetallis või termomõju tsoonis kõrgetel temperatuuridel tekkinud pragude üldnimetus.

kuumpraod (valandis) **i** hot cracks; hot tearing **v** горячие трещины

Takistatud tardkahanemisest põhjustatud, kõrgetel temperatuuridel moodustunud pragu valandites (vt *tardkahanemine*; vrd *kristall[iseer]umispragu*; *külmpragu*).

kuumpressimine **i** hot pressing; pressure sintering; hot compaction **v** горячее прессование

Pressimise ja paagutamise ühildumine: pulbrite pressimine temperatuuril üle põhikomponendi rekristallisatsioonitemperatuuri (vt *pressimine*; vrd *külmpressimine*; *soepressimine*).

kuumpuhumisega vagranka **i** hot-blast cupola **v** вагранка с подогревом дутья
Vagranka, millesse suunatakse ettekuumutatud õhk (vt *vagranka*; vrd *külmpuhumisega vagranka*).

kuumpunkt **i** hot spot; thermal centre; heat centre **v** термический узел (отливки)
Suurima temperatuuriga piirkond tarduvas valandis, kus võivad moodustuda valudefektid – kahanemistühikud ja –poorsus.

kuumstants[vorm]stantsimine **i** hot-die forging **v** объёмная штамповка в подогретых штампах; штамповка в подогретых штампах
Vormstantsimine ettekuumutatud stantsis välistamaks tooriku kiiret jahtumist (vt *vormstantsimine*).

kuumstantsiteras; kuumtööriistateras **i** hot-work[ing] tool steel; hot-work[ing] die steel **v** горячештамповочная сталь; штамповая сталь для горячего деформирования
Stantside, kokillide, survealuvormide jt kõrgtemperatuursete tööriistade (töötemperatuur kuni 600 °C) valmistamiseks kasutatav teras (vrd *külmstantsiteras*).

kuumsukel[dus]pindamine **i** hot-dip plating **v** горячее покрытие окупанием
Metalltoodete pindamismoodus, mille korral neid kastetakse sulametalli või metallisulamisse (vt. ka *sukel[dus]pindamine*)

kuum[sukel]tsinkimine **i** hot-dip zincing; galvanizing (vananenud nimetus) **v** горячее цинкование, цинкование погружением
Metalltoodete pindamismoodus, mille korral need kastetakse sulatsinki või –tsingisulamisse

kuumsurvekeevitus *pr*; kuumsurvekeevitamine *op* **i** hot pressure welding **v** сварка давлением с подогревом
Tardfaasiline keevitusprotsess/-operatsioon liite moodustumisega soojuste ja surve toimel vaakumis või kaitsegaasis (vrd *külm[surve]keevitus*).

kuumsurvetöötlus *pr*; kuumsurvetöötlemine *op* **i** hot working; hot forming **v** горячая обработка [металлов] давлением
Metallide survetöötlus temperatuuridel üle rekristallisatsioonitemperatuuri, mil kaustumisega kaasnevad plastuse taastumisele viivad rekristallisatsiooniprotsessid (vrd *külm-survetöötlus*; *soesurvetöötlus*).

kuumsurvetöötlus[temperatuuri]vahemik; kuumsurvetöötlus[temperatuuri]intervall **i** hot working temperature interval **v** температурный интервал горячей обра-

ботки давлением

Vahemik kuumsurvetöötluse alg- ja lõpptemperatuuride vahel (vt *kuumsurvetöötlus*).

kuumtraatkeevitus *pr*; kuumtraatkeevitamine *op i* hot wire welding *v* сварка с подогреваемой присадочной проволокой

Keevitusprotsessi/-operatsiooni edasiarendus keevitustootlikuse tõstmiseks soojusallika ette juhitud ja keevisvanniga elektrilises lühises oleva ja eraldi vooluallika poolt kuumutatava keevitustraadi abil ilma keevituskaart tekitamata (vrd *külmtraatkeevitus*).

kuumuskindel pinne; kuumakindel pinne *i* heat-resistant coating; high-temperature coating *v* жаростойкое покрытие; жароупорное покрытие

Kuumuskindel kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal (vt *kuumuskindlus*).

kuumuskindel sulam; kuumakindel sulam *i* heat-resistant alloy; heat-resisting alloy; refractory alloy *v* жаростойкий сплав; жароупорный сплав

Kõrgel temperatuuril (üle 600 °C) nii kuumuspüsiv kui ka kuumustugev sulam (vt *kuumus-püsivus*; *kuuumustugevus*).

kuumuskindel teras; kuumakindel teras *i* heat-resistant steel; heat-resisting steel; refractory steel *v* жаростойкая сталь; жароупорная сталь

Kõrgel temperatuuril (üle 600 °C) nii kuumuspüsiv kui ka kuumustugev teras (vt *kuumus-püsivus*; *kuuumustugevus*).

kuumuskindlus; kuumakindlus *i* heat resistance; high-temperature resistance *v* жаростойкость

Materjalide omadus säilitada kasutusomadused (kuumuspüsivus ja kuumustugevus) kõrgetel temperatuuridel (metalletel materjalidel temperatuuril üle 600 °C).

kuumuspüsiv pinne; kuumapüsiv pinne *i* heat-resistant coating; heat-proof coating *v* жаростойкое покрытие; окалиностойкое покрытие

Kuumuspüsiv kiht (kate) materjali toote või detaili pinnal (vt *kuumuspüsivus*).

kuumuspüsiv sulam; kuumapüsiv sulam; {tagikindel sulam} *i* heat-resistant alloy; heat-resisting alloy; high-temperature [resistant] alloy *v* жаростойкий сплав; жароупорный сплав; окалиностойкий сплав

Kõrgel temperatuuril (üle 600°C) keskkonna keemilisele toimele, nt oksüdeerumisele vastupidav sulam (vt *kuumuspüsivus*).

kuumuspüsiv teras; kuumapüsiv teras; {tagikindel teras} *i* heat-resistant steel; heat-resisting steel; high-temperature [resistant] steel *v* жароупорная сталь; жаростойкая сталь; окалиностойкая сталь

Kõrgel temperatuuril (üle 600 °C) keskkonna keemilisele toimele, nt oksüdeerimisele vastupidav teras (vt *kuumuspüsivus*).

kuumuspüsivus; kuumapüsivus *i* heat resistance *v* жаростойкость; жароупорность; окалиностойкость

Metalletel materjalide omadus säilitada kõrgetel temperatuuridel vastupidavuse keskkonna keemilisele toimele nt oksüdeerimisele.

kuumustugev sulam; kuumatugev sulam **i** super alloy; high-temperature [resistant] alloy **v** жаропрочный сплав; суперсплав; сверхсплав

Kõrgel temperatuuril (üle 600 °C) heade tugevusomadustega ja roomekindel ning reeglina ka kuumuspüsiv, enamasti Co või Ni baasil sulam (vt *supersulam*; *kuumustugevus*).

kuumustugev teras; kuumatugev teras **i** high-temperature [resistant] steel; super steel **v** жаропрочная сталь; суперсталь

Kõrgel temperatuuril (üle 600 °C) heade tugevusomadustega ja roomekindel ning tavaliselt ka kuumuspüsiv teras (vt *kuumustugevus*).

kuumustugevus; kuumatugevus **i** high-temperature strength; hot strength **v** жаропрочность

Materjalide (peamiselt metalsete) omadus taluda purunemata mehaanilist koormust (säilitada kestustugevus) kõrgetel temperatuuridel (terastel temperatuuridel üle 600°C).

kuumutus *pr*; kuumutamine *op* **i** heating **v** нагрев[ание]

Detaili termotöötlemisel temperatuuri tõstmine.

kuumutus[tsükkel] **i** heat **v** нагрев

Kuumutuse üks tsükkel alates perioodilise töörežiimiga kuumutusahju täitmisest materjalide või toorikutega kuni nende väljavõtmiseni.

kuumutusahi; kuumutamisasi **i** heating furnace **v** нагревательная печь; печь для нагрева

Ahi detaili või toote kuumutamiseks.

kuumutuskäev; kuumutusšahit **i** soaking pit; soaker; ingot pit; pit furnace **v** нагревательный колодец; нагревательная шахта

Ülevaaltpoolt sisse- ja väljaladimisega, perioodilise töörežiimiga (tsüklilise töörežiimiga) ahi suurte terasvaluplokkide kuumutamiseks enne kuumvaltsimist (vt *tsükkeltoimeahi*).

kuumutuskeskkond; kuumutamiskeskond **i** heating medium **v** среда нагрева; нагревательная среда

Keskond, milles toimub kuumutamine.

kuumutuskestus; kuumutamiskkestus; kuumutusaeg; kuumutamisaeg **i** heating time **v** время нагрева; продолжительность нагрева; длительность нагрева
Seisutusaeg kuumustemperatuuril (enne jahutamist).

kuumutuskiiirus; kuumutamiskiiirus **i** heating velocity; heating rate **v** скорость нагрева

Temperatuuri muutus ajaühikus (°C/s) etteantud temperatuurini kuumutamisel.

kuumutuskõver; kuumutamiskõver **i** heating curve **v** кривая нагрева

Kuumutusprotsessi graafik temperatuur-aeg-koordinaadistikus.

kuumustemperatuur; kuumutamistemperatuur **i** heating temperature **v** температура нагрева

Lõrptemperatuur, milleni kuumutatakse.

kuumutusvärvus; kuumutamisvärvus **i** heating colour **v** цвет нагрева
Terasele kuumutamisel omane värvus.

kuumvaltsimine **i** hot rolling **v** горячая прокатка

Valtsimine metalli rekristallisatsioonitemperatuuri ületavatel temperatuuridel, mil kales-
tumiseega kaasnevad plastuse taastumisele viivad rekristallisatsiooniprotsessid (vt *kuum-
survetöötlus*; vrd *külmvaltsimine*; *soevaltsimine*).

kuumvaltskeevitus *pr*; kuumvaltskeevitamine *op* **i** hot-roll welding **v** горячая
сварка прокаткой

Valtskeevitus liidetava lehtmaterjali ettekuumutusega (vt *valtskeevitus*; vrd
külmvaltskeevitus).

kuumvaltsplekk; kuumvaltsitud plekk **i** hot-rolled sheet; hot-rolled plate **v** горяче-
катанный листовый прокат; горячекатанный лист

Kuumvaltsitud leht[valts]metall (vt *kuumvaltsimine*; *plekk*; vrd *külmvaltsplekk*).

kuumvormstantsimine **i** hot [closed-die] forging **v** горячая объёмная штамповка

Vormstantsimine tooriku eelneva kuumutamisega üle rekristallisatsioonitemperatuuri
(vt *vormstantsimine*; vrd *külmvormstantsimine*; *soevormstantsimine*).

kuupvõre; kuubiline võre **i** cubic lattice **v** кубическая решетка

Võreelement, millel on kuubi kuju.

kuuskant[valts]metall **i** hexagonales; hexagonal bars **v** шестигранный прокат;
шестигранные профили

Kuuskantristlõikega sordi[valts]metall (vt *sordi[valts]metall*).

kvaliteetteras; kvaliteetne teras **i** quality steel; fine steel **v** качественная сталь

Vähese kahjulike lisandite sisaldusega (P ja S kuni 0,035%) ja kõrgendatud nõuetega struk-
tuuri, omaduste ning töödeldavuse suhtes, hrl termotöödeldav mittelegeer- või legeerteras.

kvartimine; kvarteerimine; neljaksjagamine **v** quartering **v** отбор проб путём
последовательного дробления

Peenestatud maagi proovivõtumeetod, mille puhul proov jagatakse neljaks.

kvarto-valtspink; neljavaltsiline valtspink **i** four-high mill **v** четырехвалковый стан;
стан кварто

Valtspink ühe või mitme neljavaltsilise valtstooliga e kvarto-valtstooliga (vt *valtspink*;
valtstool; vrd *duo-valtspink*; *trio-valtspink*; *paljuvaltsiline valtspink*).

kvarto-valtsraam → kvarto-valtstool

kvarto-valtstool; kvarto-valtsraam; neljavaltsiline valtstool **i** four-high stand; double-
duo stand **v** четырехвалковая клеть; клеть кварто

Valtstool (tavaliselt pleki- e lehtmetailvaltspingis) nelja vertikaaltasandil üksteise kohal
asetseva valtsiga, millest kaks (väiksema läbimõõduga) sisemist on töövaltsid ja kaks
välimist töövaltside jäikust suurendavad tugivaltsid (vt *valtstool*; *töövalts*; *tugivalts*;
vrd *duo-valtstool*; *trio-valtstool*; *paljuvaltsiline valtstool*).

kvarts i quartz v кварц

Mineraali – ränidioksiidi – üks polümorfne modifikatsioon, mis esineb aherainena paljude maakide koosseisus (vt ka *ränidioksiid*)

kvartsjahu; maršaliit i silica flour; quartz flour v маршалит; пылевидный кварц

Peen kvartslüiv, mida kasutatakse vormi- ja kärnivärvide valmistamiseks (vt *vormivärv*; *kärnivärv*).

kvartslüiv i silica [sand] v кварцевый песок

Väikese savisisaldusega (alla 2%) kristal[lili]se kvartsi SiO₂ põhine materjal vormi- või kärnisegude valmistamiseks (vt *vormimaterjal*).

K-õmblus; i double-bevel butt weld v К-образный шов

Pökkõmblus detailide K-kujuliste servadega, kui üks plaat on faasimata ja teine plaat faasitud mõlemalt poolt.

kõrgahi i blast furnace v доменная печь; домна

Šahtahi malmi sulatamiseks rauamaagist (vt *kõrgahjuprotsess*).

kõrgahisulatus pr, kõrgahisulatamine op i blast-furnace smelting v доменная выплавка; доменная плавка

Malmi ja ferrosulamite tootmine kõrgahjus (vt *kõrgahi*).

kõrgahju turi; turi i bosh v заплечики [доменной печи]

Kõrgahju kooniline osa mõhu ja kolde vahel.

kõrgahju õhuelsoojendi → kauper

kõrgahjugaas i blast-furnace gas v доменный газ; колошниковый газ

Kõrgahjust väljuv peamiselt süsiniku mittetäieliku põlemise produktidest koosnev gaas: 20...30% CO, 1...8% H₂, samuti CO₂ ja N₂.

kõrgahjumalm i blast-furnace [pig] iron v доменный чугун

Kõrgahjus toodetud malm – toormalm (terase tootmiseks) või valumalm (valandite tootmiseks).

kõrgahjuprotsess i blast-furnace process v доменный процесс

Rauamaagist malmi tootmise protsess taandava sulatuse teel kõrgahjus (vt *kõrgahi*).

kõrgjuhtiv vask i high-conductivity copper; Cu-НС v высокопроводящая медь

Hea elektrijuhtivusega tehniline vask, mille hapnikusisaldus on minimaalne (ca 0,03%).

kõrgkvaliteetteras; kõrgkvaliteetne teras; vääristeras i high-quality steel; high-grade steel v высококачественная сталь

Väheste kahjulike lisandite sisaldusega (P ja S kuni 0,025%), täpselt piiritletud keemilise koostise ja eriliste töötlus- ning kasutusomadustega mittelegeer- või legeerteras.

kõrgeleegersulam; kõrgeltlegeeritud sulam i high-alloy[ed] alloy v высоколегированный сплав

Legeerivate elementide suure sisaldusega (üksikult üle 5%) sulam (vrd *madallegeer-sulam*; *kesklegeersulam*).

kõrglegeerteras; kõrgeltlegeeritud teras **i** high-alloy(ed) steel **v** высоколегированная сталь

Legeerivate elementide suure sisaldusega (üksikult üle 5%) teras (vrd *madallegeerteras*; *kesklegeerteras*).

kõrgnoolutus; kõrgtemperatuur[ilij]ne noolutus *pr*; kõrgnoolutamine; kõrgtemperatuur[ilij]ne noolutamine *op* **i** high-temperature tempering **v** высокий отпуск; высокотемпературный отпуск

Terase noolutamine kõrgel temperatuuril (500 ... 650 °C) (vt *noolutus*; vrd *kesknoolutus*; *madalnoolutus*).

kõrgpoormaterjal; kõrgpoorne materjal **i** high porosity material **v** высокопористый материал

Materjal poorsusega üle 50%.

kõrgprooviline kuld; puhas kuld **i** fine gold **v** высокочистое золото

Puhas 24-karaadine kuld (prooviga 1000) (vt *karaat*).

kõrgsagedusahi → induktsioonahi

kõrgsagedus-induktsioonahi **i** high-frequency induction furnace **v** высокочастотная индукционная печь; индукционная высокочастотная печь

Üks induktsioonahjude liike (vt *induktsioonahi*).

kõrgsagedus-induktsioonkeevitus *pr*; kõrgsagedusinduktsioonkeevitamine *op* **i** high frequency induction welding; HFIW **v** высокочастотная сварка с индукционным подводом тока

Induktsioonkeevituse protsess/operatsioon, mille puhul liitepindu kuumutatakse välise pooli poolt indutseeritud kõrgsagedusvoolude abil (vt *induktsioonkeevitus*).

kõrgsageduskarastus → induktsioonkarastus

kõrgsageduskeevitus → induktsioonkeevitus

kõrgsageduskontaktkeevitus *pr*; kõrgsageduskontaktkeevitamine *op* **i** high frequency resistance welding; HFRW **v** высокочастотная сварка с контактным подводом тока

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon, kui liitepindu kuumutatakse liitepindasid läbiva kõrgsagedusvooluga, mida juhitakse detailidele füüsiliste kontaktide abil (vt *kontaktkeevitus*).

kõrgsageduskuumutus → induktsioonkuumutus

kõrgsurvejahutus **i** high pressure cooling **v** охлаждение под высоким давлением

Lõikeriista jahutus, mille korral jahutus-määrdevedelik (lõikevedelik) suunatakse

lõiketsooni suure surve (5,5...35MPa) all (vrd *tulvjahutus*; *udujahutus*).

kõrgsüsinikteras; {süsinikurikas teras} **i** high-carbon steel **v** высокоуглеродистая сталь

Suure süsinikusisaldusega (0,6...2%) mittelegeerteras (vrd *madalsüsinikteras*; *kesksüsinikteras*).

kõrgtehnoloogiline sulam **i** advanced alloy **v** высокотехнологический сплав

Teatud vaseniklisulam (45% Ni).

kõrgtemperatuur[ili]ne katse; kõrgtemperatuur[ili]ne teim **i** high-temperature test **v** высококотемпературное испытание

Laboratoorne teim/katse kõrgel temperatuuril.

kõrgtemperatuur[ili]ne roome; kõrgtemperatuur[ili]ne roomavus **i** high-temperature creep **v** высококотемпературная ползучесть; высококотемпературный крип

Materjali omadus jätkuvalt plastselt deformeeruda temperatuuril üle 0,5 T_s, ilma et koormust suurendataks (vrd *madaltemperatuur[ili]ne roome*).

kõrgtemperatuur[ili]ne termomehhanotöötlus; kõrgtemperatuur[ili]ne termomehaaniline töötlus *pr*; kõrgtemperatuur[ili]ne termomehhanotöötlumine; kõrgtemperatuur[ili]ne termomehaaniline töötlemine; КТМТ *op* **i** ausforming; high-temperature thermomechanical treatment **v** высококотемпературная термомеханическая обработка; ВТМО

Terase stabiilse austeniidi deformeerimine ülalpool faasimuutuse temperatuuri A₃ koos järgneva karastamisega martensiidile (vrd *madalatemperatuur[ili]ne termomehaanotöötlus*).

kõrgtinapronks **i** high-lead bronze **v** высокосвинцовистая бронза

Laagrimetallina kasutatav pehme metalse põhimassiga tinapliipronks (*ca* 10% Sn ja Pb, ülejäänud Cu).

kõrgtrükimetall → trükimetall

kõrgtsükliiline väsimus → paljutsükliiline väsimus

kõrgtugev malm → keragrafiitmalm

kõrgtugev messing **i** high-strength brass **v** высокопрочная латунь

Paljukomponentne mangaani, rauda ja alumiiniumi sisaldav messing (*ca* 40% Zn) (vt *messing*).

kõrgtäppisstantsis; kõrgtäpsusega stantsis **i** high-definition forging; close-tolerance forging **v** поковка с повышенной точностью

Tööstuslike standarditega võrreldes suurendatud täpsusega (vähendatud tolerantsidega) stantsis, mis edasi vajab mehaanilist töötlust vähesel määral või ei vaja seda üldse (vrd *eelstantsis*; *normaaltäppisstantsis*; *täppisstantsis*).

kõrgvaakumkeevitus *pr*; kõrgvaakumkeevitamine *op* **i** high-vacuum welding **v**

высоковакуумная сварка

Elektronkiirkeevituse alaliik – keevitus kõrgvaakumis (vrd *keskvaakumkeevitus*; vt *elektronkiirkeevitus*).

kõva [põrand]vormimissäng i occasional mo[u]lding pit; vented mo[u]lding pit
v твёрдая постель

Põrandvormimisel kasutatav, vormisegu ja vormi paremaks ventileerimiseks aluskoksi või purustatud tellistega täidetud vormimissäng põrandas (vt *põrandvormimine*; vrd *pehme [põrand]vormimissäng*).

kõva plii i hard lead v твёрдый свинец

Antimoni sisaldav survetöödeldavusega plii.

kõva sulam i hard alloy v твёрдый сплав

Suure kõvadusega metallisulam (vrd *kõvasulam*; *pehmesulam*).

kõvadus i hardness v твердость

Materjali võime vastu panna kohalikule plastsele deformatsioonile.

kõvadusaste → lihvketta kõvadusaste

kõvaduskatse i hardness test v испытание на твердость

Mehaaniline katse, mille korral katsekeha või detaili deformeeritakse lokaalselt indentoriga (vt *kõvadus*).

kõvaduslõõmutamine i temper annealing v ожиг до определенной твердости

Termotöötlusoperatsioon (lõõmutus etteantud kõvadusele) saamaks kõvaduse etteantud astet.

kõvadusmõõtur i hardness tester; hardness meter v твердомер

Seade materjali või toote kõvaduse mõõtmiseks.

kõvadusnoolutamise i drawing temper v отпуск до определенной твердости

Karastatud terase noolutusoperatsioon (noolutus etteantud kõvadusele) saamaks kõvaduse etteantud astet.

kõvadusnäitaja i hardness measure v показатель твердости

Materjali kõvadust iseloomustav näitaja (nt Brinelli kõvadusarv, Rockwelli kõvadusarv).

kõvadusomadus i hardness property v твердостное свойство

Materjali kõvadust iseloomustav omadus (nt sissesurumiskõvadus, löökkõvadus, mikro-kõvadus, makrokõvadus jt).

kõvajoodis i brazing filler metal; brazing alloy; braze filler metal v высоко-температурный припой; твёрдый припой

Joodis sulamistemperatuuriga üle 450 °C (vt *joodis*; *kõvajoodisjootmine*).

kõvajoodisjootmine; jootmine kõvajoodisega i brazing v пайка высокотемпературным припоем; высокотемпературная пайка

Jooteliite saamine, kasutades joodiseid sulamistemperatuuriga üle 450 °C (vrd *pehmejoodisjootmine*).

kõvamagnetsulam; kõvamagnetiline sulam; {magnetkõva sulam} **i** hard-magnetic alloy; magnetically hard alloy **v** магнитотвёрдый сплав; {магнитожесткий сплав}

Väikese magnetilise läbitavuse ja suure koertsitiivsusega magnetmaterjal.

kõvapindamine **i** hardfacing; hard coating; hard surfacing **v** твердое покрытие; нанесение твердого покрытия

Pinnatava objekti katmine suurema kõvadusega pinnakihi saamiseks mitmesuguste pindamismoodustega (pealepihustus, pealesulatus, pealekeevitus jt) (vt kõvapindekeevitus).

kõvapindekeevitus; kõvapindamine *pr*; kõvapindekeevitamine *op* **i** hardfacing; hard surfacing **v** износостойкая наплавка

Pealekeevitus e pealesulatus kulumiskindla kihi (katte) saamiseks.

kõvapinne **i** hard coating; hard-facing **v** твердое покрытие

Kõva kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal.

kõvapronks **i** hard bronze **v** твердая бронза

Vase baasil sitkete ja tihedate valandite valmistamiseks kasutatav sulam, mis sisaldab tina, pliidi või tsinki (vt *pronks*).

kõvastumine → kõvenemine

kõvastumisaeg → kõvenemisaeg

kõvasulam **i** hardmetal; hard metal; cemented carbide; sintered carbide; carbide; sintered hard alloy **v** твердый сплав

Kõva (üle 80 HRA), tugev ja kulumiskindel pulbermetallurgia meetodil valmistatud peamiselt volframkarbiidi ja koobalti baasil (WC-Co) materjal (vrd *kõva sulam*).

kõvasulampinne **i** hardmetal coating; hard metal coating; **v** твердосплавное покрытие

Kiht (kate), mille põhikomponendiks (üle 50%) on volframkarbiid.

kõvenemine; kõvastumine **i** curing; setting **v** отверждение

Reaktoplastide polümeriseerumisega kaasnev tardumine; on tähtis protsess vaiksida-ainetega valuvormide ja kärnide valmistamisel.

kõvenemisaeg; kõvastumisaeg **i** curing time; setting time **v** время отверждения

Liivvormi või -kärni maksimaalse kõvaduse saavutamiseks vajalik aeg.

kõvenemisaste **i** temper **v** степень твердости

Külmvaltsitud (pleki e lehtmetsa) või külmalt tõmmatud toote (nt traadi) plastse deformeerimise ja termotöötluse teel omandatav kõvadus.

kõverdumine **i** warping; distortion **v** коробление

Jahtumisel tekkivatest jääkpingetest või mudeli kujuhälvetest tingitud defekt valandil, keeviskonstruktsioonil jms

käi **i** grindstone **v** точило

Seade hrl käes hoitavate esemete töötlemiseks abrasiivkettaga.

käiguettenihe **i** feed per stroke **v** подача на ход

Ettenihe tööriista või tooriku ühe käigu kohta (vt *ettenihe*).

käigukruvi; veokruvi **i** lead screw; leadscrew; power screw; translation screw **v** ходовой винт

Lõiketööpingi detaili supordile ettenihke andmiseks keermestamisel.

käiguvõll; veovõll **i** feed rod; feed shaft **v** ходовой вал

Võll lõikepingi supordile, töölauale jms ettenihkeliikumise andmiseks pinna töötlemisel.

käik → läbim

käik **i** stroke **v** ход; величина хода

Pressi liuguri või vasara vasarapea käigu ulatus poole töötsükli jooksul (vt *vasar[al]pea; pressi liugur*).

känkimine; veerkänkvalmistus **i** pelletizing **v** окатывание; производство окатышей; окомкование

Peene maagi- või kontsentraadipuru tükistamine graanuliteks (vt *tükistus*).

känkmalm → kangmalm

kärgstruktuur; kärgjas struktuur **i** cellular structure **v** ячеистая структура; сотовая структура

Struktuur, milles kärjekujuline sarrus on pidev materjali kogu mahus.

käristipuur **i** ratchet brace; ratchet tool **v** трещетка; рачка

Puur, mida pööratakse käsitsi pörkmehhanismi vahendusel.

kärn **i** centre punch **v** керн

Koonilise otsaga torn töödeldavatele toorikutele märksüvendite tegemiseks (vt *kärnimine*).

kärn **i** core **v** стержень [литейный]

Valuvormi element ava, õõnsuse või mõne teise keeruka elemendi moodustamiseks valandis.

kärni ventilatsioonikanal **i** core vent **v** вентиляционный канал (в стержне)

Gaaside eemaldamist parandav kanal kärnis (vt *kärn*).

kärni väljalöömine → kärnieemaldus

kärni[de]ga valand **i** cored casting **v** отливка со стержнями; стержневая

ОТЛИВКА

Valand, mille tootmisel on kasutatud kärne (vt kärn; vrd kärni[de]ta valand).

kärni[de]ta valand **i** coreless casting **v** бесстержневая отливка; отливка без стержней

Valand, mille valmistamisel ei kasutata kärne (vt kärn; vrd kärni[de]ga valand).

kärnieemaldus *pr*, kärni eemaldamine; kärni väljalöömine *op i* core knockout; core knock-out; decoring **v** выбивка стержней

[Liiv]kärnide eemaldamine (väljalöömine) valanditest (vrd *valandi väljalöömine*).

kärnieemaldusmasin **i** core knockout machine; decoring machine **v** машина выбивки стержней

Masin kärnide eemaldamiseks (vt kärnieemaldus).

kärnigaasitühik **i** core blow **v** газовая раковина [от стержня]

Valudefekt – kärnist eraldunud gaasidest tingitud gaasitühik (vt *gaasitühik*).

kärnikarkass **i** core grid; core iron; core wires; core rods **v** каркас стержня; стержневой каркас

Metallkarkass kärni tugevdamiseks (vt kärn).

kärnikuivatusalus; draier **i** core dryer; core drier; core drying cradle **v** драйер

Alus (metallist, plastist, liivast) kärnide toetamiseks transportimisel, ka kuivatamisel (vt kärn).

kärnikuivatusplaat **i** core [drying] plate **v** сушильная плита

Rakis (plaat) kärnide toetamiseks kuivatamisel. Eristatakse tasapinnalisi ja keerulisema kujuga kärnikuivatusplaate (vrd *kärnikuivatusalus*).

kärnimasin **i** core[- making] machine **v** стержневая машина

Masin kärnide valmistamiseks (vt kärn).

kärnimine **i** punching **v** кернение

Töödeldavatele toorikutele märksüvendite tegemine, nt puuritava ava ettemärgimine kärniga.

kärnihihe; kärnivildakus **i** core shift; shifted core **v** стержневой переко; переко стержня

Valudefekt kärni abil moodustatud vormiosa (nt õõnsuse) kuju kõrvalekaldena (vt *nihe*; vrd *vorminihe*).

kärniosakond → kärnitsehh

kärnipesa; kärnmärk (vormis) **i** core [print] seat; core print [seat] **v** стержневой знак в форме; знак [в форме]

Sulametalliga mitte kokkupuutuv õõnsus vormis kärni toetamiseks ja kinnitamiseks (vt kärn; vrd *kärnmärk (mudelil)*; *kärnmärk (kärnkastis)*; *kärnmärk (kärnil)*).

kärnisegu **i** core sand **v** стержневая смесь

Mitmekomponentne vormisegu kordkasutusega kärnide valmistamiseks.

kärnisideaine **i** core binder **v** связующая стержня

Kärnide valmistamisel kasutatav sideaine

kärnitsehh; kärniosakond **i** core shop **v** стержневое отделение

Töökoda (tsehh, osakond), kus valmistatakse kärne (vt *kärn*).

kärnitugi **i** chaplet; stud **v** жеребейка; жеребок

Metallrakis kärnide paigaldamiseks valuvormis (vt *kärn*).

kärnitäidis **i** core filler **v** стержневой наполнитель; наполнитель стержня

Kärnisegusse lisatav materjal (saceruru, tuhk jms) suurte kärnide järelandvuse suurendamiseks (vt *järeleandvus*).

kärnivildakus → kärninihe

kärnivärv **i** core wash **v** краска стержней

Vormivärv kärnide pinnale kandmiseks (kärnipinde saamiseks), et parandada valandite kärniga kokkupuutuvate osade pinnakvaliteeti (vt *vormivärv*).

kärniõli **i** core oil **v** масляное связующее (стержня)

Kärnisegude sideaine – mitmekomponendiline õlide segu (vt *sideaine*).

kärnkast **i** core box **v** стержневой ящик

Õõnsusega rakis kärnide kärnisegust vormimiseks (vt *kärnisegu*).

kärnmärk (kärnil) **i** core print (of a core) **v** знаковая часть стержня; знак стержня

Kärni osa, mille ülesandeks on kärni paigutamine vormis, mitte valandile vormi andmine (vt *kärn*; vrd *kärnmärk (mudelil)*; *kärnmärk (kärnkastis)*; *kärnipesa*).

kärnmärk (kärnkastis) **i** core print (in a core box) **v** стержневой знак [стержневого ящика]; знак в стержневом ящике

Kärnkasti piirkond, kus vormitakse kärni kärnmärk (vt *kärn*; vrd *kärnmärk (mudelil)*; *kärnmärk (kärnil)*; *kärnipesa*).

kärnmärk (mudelil) **i** core print **v** стержневой знак [на модели]; знак [модели]; знаковая часть модели

Mudeli osa, mis kujundab vormis õõnsuse (pesa) kärni toetamiseks (vt *kärn*; vrd *kärnmärk (kärnkastis)*; *kärnmärk (kärnil)*; *kärnipesa*).

kärnmärk (vormis) → kärnipesa

kärnvormimine **i** core assembly mo[u]lding **v** формовка в стержнях; стержневая формовка

Vormi valmistamine mudeleid kasutamata; sel juhul koostatakse vorm kärnidest, mis moodustuvad nii valandi sise- kui ka välispinnad.

käsi[tsi]kaarkeevitus; elektroodkeevitus *pr*; käsi[tsi]kaarkeevitamine; elektrood-

keevitamine *op* i shielded metal arc welding; SMAW; stick welding; metal-arc welding with covered electrode; manual metal arc welding; MMA; covered electrode welding **v** ручная дуговая сварка [штучным электродом]; дуговая сварка (плавающимся) покрытым электродом

Kaarkeevituse protsess/operatsioon, mille puhul keevituskaar põleb kattega elektroodi otsa ja keevisvanni vahel ning elektroodi juhitakse käsitsi.

käsi[tsi]keevitus *pr*; käsi[tsi]keevitamine *op* i manual welding; hand welding **v** ручная сварка

Inimese poolt käeliselt tehtud keevitus.

käsi[tsi]lihvimine i off-hand grinding **v** ручное шлифование

Lihvimine käes hoitava käsilihviskäiaga.

käsi[tsi]pihustus *pr*; käsi[tsi]pihustamine *op* i manual spray[ing] **v** ручное напыление

Käsitsi tehtav pihustuspindamisprotsess.

käsi[tsi]sepistamine i smithing; blacksmithing **v** ручная ковка

Sepistamine ilma mehaanilisi seadmeid (sepistusvasaraid, presse) kasutamata (vt *sepistus*).

käsi[tsi]vormimine i hand mo[u]lding; bench mo[u]lding **v** ручная формовка

Vormimine käsitsi vormimismasinaid kasutamata.

käsi[tsi]kopp i hand [operated] ladle; hand shank **v** черпак; ручник; ковш-ложка

Väike ühe töölise poolt käsitletav kopp massimahutavusega kuni 25 kg (vrd *kopahargiga kopp*).

käsi[tsi]saag i hand hacksaw **v** ручная пила; ручная ножовка

Raami külge kinnitatud saeleht käsitsi saagimiseks.

käsnjas i spongy **v** губчатый

Poorset struktuuri omav materjal (nt metall; vt *käsnmetall*).

käsnmetall i sponge [metal]; spongy metal **v** губчатый металл

Taandamise tulemusena (ilma sulamiseta) moodustunud poorse struktuuriga metall (vt *käsnraud*; *käsnmetaan*).

käsnraupulber i sponge iron powder **v** губчатый железный порошок

Käsnraua mehaanilise peenestamise teel toodetud pulber (vt *käsnraud*).

käsnraud i sponge iron; iron sponge; spongy iron **v** губчатое железо; железная губка

Otse rauamaagist tahkete või gaasiliste taandajatega (reduktseerijatega) toodetud poorne raud.

käsnmetaan i sponge titanium; titanium sponge; spongy titanium **v** губчатый титан; титановая губка

Metallotermilisel meetodil magneesiumiga taandatud poorne titaan – titaani ja käsnmetaanipulbri tootmise vahesaadus.

käärid **i** shears; cutter **v** ножницы

Tööriist, mida kasutatakse materjalide mehaaniliseks lõikamiseks (vt *giljotiinkäärid*; *paralleelterakäärid*; *ketaskäärid*).

külgasetuskompensaator → külgasetusvalupea

külgasetusvalupea; külgasetuskompensaator **i** side riser; side feeder [head]
v боковая прибыль; отводная прибыль

Valupea, mis paikneb vormiõõnsuse (valandi) küljel (vt *valupea*; vrd *ülaasetusvalupea*).

külgerõlem **i** burned-on [sand]; metal penetration **v** пригар

Valandi pinnaga nakkunud vormimaterjalist (vormiliiv) põhjustatud pinnadefekt, mille poore täidavad sulametall ja metallioksiidid.

külgerõlenud vormisegu **i** burned-in [sand]; burn in **v** пригар

Valandi pinnaga väga tugevalt liitunud vormimaterjali, metalli ja metallioksiidide tihedalt kokkusulanud segust põhjustatud pinnadefekt.

külghammastega ketasrees **i** side[-and-face] milling cutter **v** трехсторонная [дисковая] фреза

Ketasrees, kus lõikehambad paiknevad külgpinnal.

külgpilu (elektroerosioontöötlemisel) **i** overcut **v** зазор (между инструментом и заготовкой)

Tooriku ja tööriist-elektroodi vaheline pilu (umbes 0,02...0,05 mm), milles moodustuvad elektroerosioontöötlemisel elektrilahendused (vt *elektroerosioontöötlus*).

külgpinna freesimine → küljefreesimine

külgtera **i** facing tool **v** подрезной резец

Otspinna treimise tera.

külgõmbluskatteliide **i** side fillet weld in a lap joint **v** фланговый угловой шов нахлесточного соединения

Katteliite erandjuht, kus nurkõmblused asetsevad ainult kattelapi külgedel (vt *katteliide*).

küljefreesimine; külgpinna freesimine **i** side milling **v** фрезерование боковой поверхности

Tooriku külgpinna freesimine. Kahe või enama külgpinna samaaegseks freesimiseks kasutatakse freesikomplektiga küljefreesimist (vt *freesikomplektiga küljefreesimine*).

külmgaaspihustus **i** cold dynamic spray[ing] **v** холодное газодинамическое напыление

Pihustusmoodus, mille korral kiirendatud suruõhujukka viidud pulber kantakse alusmaterjalile (kasutatakse eelkõige plastsete metallide/sulamite korral)

külm kompensaator → külm valupea

külm valupea; külm kompensaator **i** cold riser; dead riser **v** холодная прибыль

Valupea, mille täidab vormiõõne läbinud metall (vt *valupea*; vrd *kuum valupea*).

külm[koht]jämedus *pr*; külm[koht]jämendamine *op* i cold upset forging; cold heading **v** холодная высадка

Külmvormstantsimise protsess/operatsioon traat-, varb- või torutooriku kohaliku diameetri (ristlõikepinna) suurendamiseks pikkust vähendades (vt *külmvormstantsimine*; *kohtjämedus*).

külm[surve]keevitus *pr*; külm[surve]keevitamine *op* i cold [pressure] welding; CW **v** холодная сварка

Survekeevituse protsess/operatsioon, mille korral liide tekib suure plastse deformatsiooni rakendamise tagajärjel ilma keevitatavate detailide välise kuumutamiseta.

külmahapru[m]islaivi **i** ductile-to-brittle transition temperature; transition temperature **v** порог хладноломкости, температура хладноломкости

Temperatuur, mille juures materjal muutub hapraks (järsult väheneb löögisitkus) (vt *haprumistemperatuur*; *külmahaprus*).

külmahapurmine **i** cold embrittlement **v** холодное охрупчивание

Materjali muutumine hapraks madalatel temperatuuridel.

külmahaprus; külmaraabedus **i** cold brittleness; cold shortness **v** хладноломкость; хладнохрупкость

Materjali haprusnäitaja; väike löögisitkus (purustustöö) madalatel temperatuuridel.

külmaltvormimine **i** no-bake mo[u]lding; air-set mo[u]lding **v** формовка холодно-твердеющей формы

Vormimine vormi[mis]segus külmkõvenevat polümeerset sideainet kasutades (vt *külmkõvenev sideaine*).

külmisostaatpressimine; külmisostaatvormimine; CIP **i** cold isostatic pressing; CIP **v** холодное изостатическое прессование; ХИП

Pulbrite või kiudude isostaatpressimine (isostaatvormimine) isostaatilise (igakülge) survega toatemperatuuril (vrd *kuumisostaatpressimine*; *soeisostaatpressimine*).

külmisostaatvormimine → külmisostaatpressimine

külmjooode **i** cold solder[ed] joint **v** непропай

Jootmisdefekt – puuduliku koaleerumisega (liitumisega) jootesõmblus joodetava metalli kuumutamise ebapiisavuse tõttu.

külmjämedusmasin **i** cold header; cold upset forging machine; cold upsetter **v** холодновысадочный автомат; автомат для холодной высадки

Mehaaniline seade (automaat) külm[koht]jämendatud toodete (nt poltide) või toorikute tootmiseks traadi-, varda- või torukujulisest materjalist; võimaldab samuti teha augustamisoperatsiooni (vt *külmkohtjämedus*).

külmkambersurvealumasin **i** cold-chamber [die casting] machine **v** машина для литья под давлением с холодной камерой прессования

Survealumasin, milliste survekamber asub metallisulatusseadmest eraldi (vt *survekamber*; *survealumasin*; vrd *kuumkambersurvealumasin*).

külmkarastus *pr*, külmaga töötlemine *op* i cold treatment; cryogenic treatment; sub-zero treatment; refrigeration treatment v обработка холодом
Terase jahutamine alla 0 °C, et jääkausteniit läheks üle martensiidiks.

külmkõvadus i cold hardness v холодная твердость
Madalatel temperatuuridel määratav materjali kõvadus (vrd *kuumkõvadus*).

külmkõvaduskatse i cold hardness test v испытание холодной твердости
Materjali kõvaduskatse madalatel temperatuuridel (vrd *kuumkõvaduskatse*).

külmkõvendus *pr*, külmkõvendamine *op* i cold-box process; gas-hardened process v колд-бокс-процесс; процесс твердения в холодных ящиках
Kärnide (või vormide) valmistusprotsess, kus kasutatakse toatemperatuuril kõvenevaid sideaineid (vrd *kuumkõvendus*).

külmkõvenev [valu]vorm i cold-cure мо[у]ld v холоднотвердеющая [литейная] форма
Kordkasutusega vorm, mis kõveneb ilma kuivatamiseta (kuumutamiseta) õhu käes või töötlemisel gaasiliste reagtidega.

külmkõvenev sideaine i no-bake binder; air-set binder; self-set binder v холоднотвердеющая связующая
Toatemperatuuril kõvenev sünteetiline vormi- või kärnisegus kasutatav polümeerne sideaine (vt *sideaine*).

külmpihustus *pr*, külmpihustamine *op* i cold spray[ing] v холодное напыление
Pihustusprotsess, mille korral alusmaterjali kuumenemine ei kutsu materjalilis esile struktuurimuutusi (vrd *kuumpihustus*).

külmpragu (valandis) i cold crack; cold tear v холодная трещина
Takistatud tardkahanemisest tingitud, toatemperatuuril või sellele lähedasel temperatuuril moodustunud pragu valandites (vt *tardkahanemine*; vrd *kristall[iseer]umispragu*; *kuumpragu*).

külmpraod (keevises); vesinikpraod (keevises) i cold cracks; hydrogen cracks v холодные трещины; водородные трещины
Pärast keevitamist enamasti terase termomõju tsoonis karastumise ja vesiniku difusiooni toimel tekkinud praod. Tänapäevane termin: vesinikpraod (vrd *kuumpraod*; *kordvkuumutuspraod*).

külmpressimine i cold pressing; cold compaction v холодное прессование
Pressimine toatemperatuuril (vt *pressimine*; vrd *kuumpressimine*; *soepressimine*).

külmpuhumisega vagranka i cold-blast cupola v вагранка с холодным дутьём
Vagranka, millesse suunatakse ettekuumutamata õhk (vt *vagranka*; vrd *kuumpuhumisega vagranka*).

külmstantsiteras; külm tööriistateras **i** cold-work tool steel; cold-work[ing] die steel
v холодноштамповая сталь; штамповая сталь для холодного деформирования
Stantside, valuvormide, rakiste jt (töötemperatuur kuni 300 °C) valmistamiseks kasutatav
leegerteras (vrd *kuumstantsiteras*).

külmsurvetöötlus *pr*; külmsurvetöötlemine *op* **i** cold working; cold-forming **v** хо-
лодная обработка [металлов] давлением
Metallide survetöötlus temperatuuridel allpool rekristallisatsioonitemperatuuri, mil kaes-
tumiseega rekristallisatsiooniprotsesse ei kaasne (vrd *kuumsurvetöötlus*; *soesurvetöötlus*)

külmtraatkeevitus *pr*; külmtraatkeevitamine *op* **i** cold wire welding **v** сварка
холодной присадочной проволокой
Kaarkeevitus protsess/operatsioon, mille korral rübustikeevitusel keevituskaare ette keevis-
vanni juhatakse ettekuumutamata keevitustraati (vrd *kuumtraatkeevitus*).

külm tõmmatud traat → täiskõva traat

külmvaltsimine **i** cold rolling **v** холодная прокатка
Valtsimine temperatuuridel allpool rekristallisatsioonitemperatuuri, mil kaestumisega
rekristallisatsiooniprotsesse ei kaasne (vt *külmsurvetöötlus*; vrd *kuumvaltsimine*; *soe-
valtsimine*).

külmvaltskeevitus *pr*; külmvaltskeevitamine *op* **i** cold-roll welding **v** холодная
сварка прокаткой
Valtskeevitus liidetava lehtmaterjali ettekuumutamisetä (vt *valtskeevitus*; vrd
kuumvaltskeevitus).

külmvaltsplekk; külmvaltsitud plekk **i** cold-rolled sheet **v** холоднокатанный
листовой прокат; холоднокатанный лист
Külmvaltsitud õhuke leht[valts]metall paksusega 0,08...5 mm, tavaliselt kuni 3 mm
(vt *külmvaltsimine*; *plekk*; vrd *kuumvaltsplekk*).

külmvaltsprofileerimine **i** cold-roll forming **v** холодное [роlikовое] профилиро-
вание
Ribametalli või pleki külmvormimine profileerimispinkidel paindprofiilide või torude
tootmiseks (vt *paindprofiilid*; *valtsprofileerimine*).

külmvormpressimine; vormpressimine; väljasuruv [külm]stantsimine **i** impact
extrusion; cold extrusion **v** холодное выдавливание; выдавливание
Külmvormstantsimise protsess/operatsioon, mis seisneb tooriku templi abil pressimises
peenemasse matriitsi õõnde või pilusse templi ja matriitsi vahel (vt *külmvormstantsimine*;
päri[külm]vormpressimine; *vastu[külm]vormpressimine*; *kombineeritud [külm]vorm-
pressimine*).

külmvormstantsimine **i** cold forging **v** холодная объемная штамповка
Vormstantsimine ilma tooriku ettekuumutamisetä temperatuuril allpool rekristallisat-
sioonitemperatuuri (vt *vormstantsimine*; vrd *kuumvormstantsimine*; *soevormstantsimine*).

L

laadimisava (šahthajudes) → täiteava (šahthajudes)

laadimiskopp → täitekopp

laadimismasin → täitemasin

laadimisplatvorm → täitelava

laadimisvagonett → täitevagonett

laagerdus *pr*; laagerdamine *op i* sand maturing; maturing **v** вылеживание [формовочной смеси]

Valmissegatud vormi- või kärnisegu seisutamine niiskuse ühtlaseks jagunemiseks.

laagrimalm → antifriksioonmalm

laagrimetall → antifriksioonmetall

laagripronks → antifriksioonpronks

laagrisulam → antifriksioonsulam

laast **i** chip; cuttings; swarf **v** стружка

Lõikeprotsessi tulemusena eemaldunud materjal.

laastu paksenemistegur **i** chip thickness ratio; chip ratio **v** коэффициент усадки (стружки)

Plastsete deformatsioonide toimel toimuvat laastu jämendumist lõiketöötlusel iseloomustav tegur.

laastumurdik **i** chip breaker **v** стружколоматель; стружколом

Laastu purustav osa (piirkond) treitera esipinnal.

laastusoon (lõikeriista) **i** flute **v** стружечная канавка (режущего инструмента)

Tööriista (puur, frees, keermepuur jne) soon laastu mahutamiseks lõiketöötlemisel.

labasegisti; labasegur **i** paddle mixer **v** лопастный смеситель

Segur (segisti), millises puistematerjalide segamine toimub kahe vastassuunas pöörleva laba toimel (vt *segisti*; vrd *trummelsegisti*; *kaksikkoonussegisti*; *tigusegisti*).

labasegur → labasegisti

laeasend **i** overhead position **v** потолочное положение

Keevitusasend, kus keevitamine toimub keevislite altpoolt.

laevaehitusteras **i** ship-building steel **v** судостроительная сталь

Eelkõige laevaehituses kasutatav hea keevitatavusega konstruktsiooniteras.

laevuke; konteiner **i** boat **v** лодочка

Toorikute (pressiste) paagutamisel või kuumutamisel kasutatav abivahend.

lahtijootmine **i** unbrazing; unsoldering **v** распайка

Operatsioon, mis seisneb jooteliite lahutamises (lahtiminekus) kuumutamisel üle joodise sulamistemperatuuri (vt *jootmine*).

lahtikoorumine (liimliites) **i** peeling **v** отслаивание; расслоение (клеевого соединения)

Ühe detaili serva teisest lahtirebimine liimliites (vrd *lahtirebimine (liimliites)*).

lahtikoputus *pr*; lahtikoputamine *op* **i** rapping [the pattern] **v** расталкивание модели; расколачивание модели

Liivvormi käsitsi vormimisel kasutatav võte – mudeli koputamine vormimisvasaraga kerendamaks eemaldamist vormist (vt *liivvormvalu*).

lahtilõikeplaan → väljalõikeplaan

lahtirebimine (liimliites) **i** cleavage **v** расщепление; отрыв (элементов клеевого соединения)

Detailide servade eemaldumine tõmbepingete toimel liimliites (vrd *lahtikoorumine (liimliites)*).

lahtivõetamatu kokill → tervikkokill

lahtivõetamatu kärnkast → tervikkärnkast

lahtivõetav [valu]mudel → liidendmudel

lahtivõetav [valu]vorm → liidendvorm

lahtivõetav keermepuur **i** collapsible tap **v** складной метчик ; гайконарезная головка

Sisekeermete lõikamisel kasutatav lahtivõetav tööriist, mida saab peale keermelõikamist töödeldud avast kiirelt eemaldada (vt *keermepuur*).

lahtivõetav kokill → liidendkokill

lahtivõetav kärn → liidendkärn

lahtivõetav kärnkast → liidendkärnkast

lahtivõetav matriits → liidendmatriits

lahtivõetav stants → liidendstants

lahtivõetav tempel → liidendtempel

lahtivõetav vorm[imis]kast → liidendvorm[imis]kast

lahus **i** solution **v** раствор

Homogeenne faas, milles üks komponent on ühtlaselt jaotunud (lahustunud) teises komponendis.

lahustieemaldatav penetrant **i** solvent removable penetrant **v** пенетрант удаляемый растворителем

Materjali pinnale avanevatesse ebapidevustesse tunginud ja seejärel lahustiga eemaldatav penetrant (vt *penetrant*).

lahustumismäär; lahustuvusmäär → piiralahustuvus

lahustuvmudeltäppisvalu; lahustuva mudeliga täppisvalu; täppisvalu lahustuvmudeliga **i** soluble pattern process **v** литьё по растворяемым моделям

Täppisvalandite valmistamine õhukeseinalistes tervikvormides kerglahustuvaid mudeleid kasutades (vrd *sulavmudeltäppisvalu*; *gaasistuvmudeltäppisvalu*).

lahustuvus[võime] **i** solubility **v** растворимость

Aine (lahustunud komponendi) võime moodustada teise ainega (lahustiga) lahuseid, ka lahustuvuse määr.

lahustuvusjoon → solvus[joon]

lahutuspid → eralduspid

lahutuspidtoitekanal → eralduspidtoitekanal

lahutustasand → eraldustasand

laia tallaga I-tala → H-tala

laialivalgumine (jootmisel) **i** spreading **v** растекание припоя

Liitepindade kattumine vedela joodisega.

laiapõhjaline valuplokivorm; tipukitsendusega valuplokivorm **i** big-end-down mold **v** изложница с расширением внизу

Ülespoole kitsenev valuplokivorm. Kasutatakse peamiselt keevteraste valuplokivalus (vrd *kitsapõhjaline valuplokivorm*).

laienev valukanalite süsteem **i** non-pressurized gating [system] **v** расширяющаяся литниковая система

Liigitamisel hüdrodünaamilise tunnuse alusel: vormiõhne suunas laienevate kanalitega valukanalite süsteem (vt *valukanalite süsteem*; vrd *kitsenev valukanalite süsteem*).

lainejootmine **i** wave soldering; WS **v** пайка волной [припоя]

Sukeldusjootmise massteostusmeetod – räubustiga katmine ja jootmine dünaamiliste lainetena üle joodetavate toodete pindade (vt *jootmine*).

lainelisus **i** waveness **v** волнистость

Töödeldud pinna perioodiline pika sammuga ebahühtlus.

laiuniversaalfreespink; laia universaalsusega freespink **i** ram[-type] milling machine; ram mill **v** фрезерный станок с поперечно-подвижной шпиндельной бабкой; фрезерный станок с ползунковой шпиндельной бабкой
Universaalfreespingi edasiarendus, mis võimaldab lisaks töölaua asetusele nihutada freesi horisontaalsuunas ja ümber horisontaaltelje pöörata (vrd *universaalfreespink*).

lamavelektroodkeevitus *pr*; lamavelektroodkeevitamine *op* **i** firecracker welding **v** сварка лежачим электродом
Käsikaaraarkeevituse protsess/operatsioon, kus keevituskaar põleb keevitavate servade vahel või peal oleva kaetud elektroodi ja põhimetalli vahel.

lame[llaar]pulber **i** splat powder; lamellar powder **v** пластинчатый порошок
Lamedate väikest paksumist omavate osakestega pulber (vrd *lamellpulber*; *soomuspulber*).

lamellgrafiit → liblegrafiit

lamellperliit → kihtperliit

lamellpraod **i** lamellar tearing **v** ламелярные трещины
Keevitatud T-liidetes koormamisel tekkinud ja plaadi pinnaga paralleelsed praod.

lamellpulber; plaatjas pulber **i** plate-like powder **v** пластинчатый порошок
Suhteliselt suure pakusega lamedatest osakestest koosnev pulber. Selliseid pulbreid toodetakse tavaliselt gaasilisest faasist sadestamise teel (vrd *soomuspulber*).

lamellstruktuur → kihtstruktuur

lamemeisel **i** flat chisel **v** плоское зубило
Lameda otsaga meisel.

lamepuur → lapikpuur

laminaatmetall; lamineeritud metall **i** clad metal; laminate metal **v** ламинированный металл
Valtsimise, keemilise sadestamise või muu meetodiga põhimetalliga liidetud ühe, kahe või enamakihieline liitmaterjal.

langevtunnusjoonega [keevituse] vooluallikas **i** drooping [voltage] characteristics power supply **v** источник питания с падающей характеристикой
Kaarkeevituse vooluallikas kindla kujuga välisvõimsusjoone e karakteristikaga, mille puhul kaarepinge keevitusvoolu kasvades märgatavalt väheneb (vt *püsivvooluga [keevituse] vooluallikas*).

lantsett **i** spoon and square; lancet **v** ланцет; карасик
Tööriist liivvormi parandamiseks ja silumiseks.

lapikpuur; lamepuur **i** spade drill **v** перовое сверло; перковое сверло
Lapiku lõikeosaga puur suurema läbimõõduga (25...150 mm) avade puurimiseks (vrd *spiraalpuur*; *sirgsoonpuur*).

lapikääristus *pr*; lapikääristamine *op* i hemming **v** загибание двухслойной кромки
Sirgääristamise eriliik – ääristamine serva kahekorra pööramisega (vt *sirgääristus*)

laseri[ikiir]jootmine i laser[-beam] soldering; laser[-beam] brazing **v** лазерная пайка

Jootmine joodise sulatamisega laserikiire toimetel (vt *jootmine*).

laseri[ikiir]keevitus *pr*; laseri[ikiir]keevitamine *op* i laser[-beam] welding **v** лазерная сварка

Kiirguskeevitusmeetod, kus keevitusenergiana kasutatakse liitekohale suunatud ja foku-seeritud laserikiirt (vt *kiirguskeevitus*).

laseri[ikiir]sulatuspindamine i laser[-beam] fusion coating; laser[-beam] fusion surfacing **v** лазерная наплавка

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine pindmaterjali laserikiirega sulatamise teel.

laseri[ikiir]sulatuspinne i laser[-beam] fused coating **v** лазерное наплавленное покрытие

Lasersulatamise teel saadud kiht (kate).

laseri[ikiir]sulatusseade i laser[-beam] fusing equipment **v** лазерная наплавочная установка; установка для лазерной наплавки

Seade pinnatud objektile kantud kihi (katte) sulatamiseks laserikiirega.

laseri[ikiir]lõiketöötlus *pr*; laseri[ikiir]lõiketöötlemine *op* i laser-beam machining **v** лазерная обработка резанием

Termiline töötlusmeetod, kus materjalide lõiketöötluseks (nt avade lõikamine) kasutatakse kontsentreeritud laserikiire energiat.

laseri[ikiir]lõikus *pr*; laseri[ikiir]lõikamine *op* i laser-beam cutting **v** лазерная резка; резка лазерным лучом

Termolõikuse üldnimetus metalli sulatava, süütava või aurustava laserikiirega.

laserkarastus *pr*; laserkarastamine *op* i laser [surface] hardening **v** лазерная закалка; закалка с лазерным нагревом

Pindkarastus kuumutamiseega laserikiire abil.

laser-punktkeevitus *pr*; laser-punktkeevitamine *op* i laser-spot welding **v** точечная сварка лазером

Punktõmbluse tegemise keevitusprotsess/-operatsioon lasereid kasutades (vt *punktõmblus*; *laseri[ikiir]keevitus*).

laser-rotatsioonvormimine; laser-rotatsioonõmbamine i laser-assisted metal spinning **v** лазерная ротационная вытяжка; ротационная вытяжка с применением лазера

Rotatsioonvormimine tooriku kohtkuumutamiseega laserit kasutades (vt *rotatsioonvormimine*).

lasersublimatsioonlõikus *pr*; lasersublimatsioonlõikamine *op* i laser beam

sublimation cutting **v** лазерная резка сублимацией

Laserlõikus materjali aurustamisega lõikekohas laserkiirega ja väljapuhumisega inertse abigaasi abil (vrd *gaaslaserlõikus*; *hapniklaserlõikus*).

lasertöötlus *pr*; lasertöötlemine *op* **i** laser-beam processing **v** лазерная обработка

Töötlemine (nt keevitamine, termolõikamine), kasutades laserkiire termilist energiat.

latt[valts]metall → riba[valts]metall

lauapuurpink **i** bench[-mounted] drill; bench drilling machine; bench-type drill press **v** настольный сверлильный станок

Laual kasutamiseks sobiv puurpink.

lauatreipink **i** bench[-mounted] lathe; bench-type lathe **v** настольный токарный станок

Laual kasutamiseks sobiv treipink.

laupfrees **i** face-milling cutter; facing cutter; face mill **v** торцовая фреза

Otspinna perifeeria lähistel asetsevate hammastega frees (freespea) peamiselt tasapindade freesimiseks (vt ka *otsfrees*).

laupfreesimine; freesimine laupfreesiga **i** face milling **v** торцовое фрезерование; фрезерование торцовой фрезой

Freesimine töödeldava pinnaga ristiasetseva teljeasetusega freesiga. Töötlemine toimub nii freesi otspinnal kui silindrilisel välisperimeetril asetsevate lõikeservadega. Laupfreesimisel kasutatakse vertikaalfreespinke (vt *vertikaalfreespink*; vrd *silinderfreesimine*).

lausjahutus *pr*; lausjahutamine *op* **i** overall cooling **v** сплошное охлаждение

Detaili jahutamine kogu ulatuses (üleni jahutamine) (vrd *kohtjahutus*).

lauskarastus *pr*; lauskarastamine *op* **i** overall hardening; overall quenching **v** сплошная закалка

Detaili karastamine kogu ulatuses (üleni karastamine, nt sukeldamise teel) (vrd *kohtkarastus*).

lauskuumutus *pr*; lauskuumutamine *op* **i** overall heating **v** сплошной нагрев

Detaili kuumutamine kogu pinna ulatuses (detaili üleni kuumutamine) (vrd *kohtkuumutus*).

lauslegeerimine; läbilegeerimine **i** through alloying **v** сквозное легирование

Legeerimine toote kogu mahu (ristlõike) ulatuses (läbini legeerimine) (vrd *pindlegeerimine*).

LD teras → hapnikukonverterteras

ledeburiit **i** ledeburite **v** ледебурит

Austeniidi ja tsementiidi (üle 727 °C) või ferriidi ja tsementiidi (alla 727 °C) mehaaniline (eutektne) segu, malmi struktuuriosa.

ledeburiitteras; ledeburiitne teras **i** ledeburitic steel **v** ледебуритная сталь; сталь

ледобуритного класса

Pärast normaliseerimist ledeburiitstruktuuri (legeeritud austeniidi ja legeerivate elementide karbiidide segu) omav teras (0,7...1% C) (vt *ledeburiit*).

leegi tagasilöök **i** backfire **v** обратный удар пламени

Gaaskeevitusel leegi tagasilükkumine põletisse, selle kustumine ja uuestisüttimine (kaasneb pauguline heli); võib süüdata gaasivoolikud.

leegi tagasivool **i** flashback **v** обратное пламя

Leegi tagasilöögist põhjustatud paugulise ja vilistava heliga põlemine keevituspõletis. Leek võib rikkuda põleti ja gaasivoolikud ning jõuda gaasiballoonidesse

leegikaitse **i** flame filter; out-off valve **v** предохранительный затвор

Gaaskeevitusel gaasireduktori väljundile kinnitatud kaitseklapp.

leekahi **i** flame [contact] furnace; fuel-fired furnace; combustion[-heated] furnace; open-flame furnace **v** пламенная печь

Ahi, milles materjalide kuumutamine ja sulatamine toimuvad soojuse toimel, mis tekib kütuse põlemisel. Eristatakse otsetoimeleekahje ehk kiirgusahje ja kaudtoimeleekahje (vt *kiirgusahj*; *kaudtoimeleekahi*).

leekarastatav teras; gaasileekkarastatav teras **i** flame hardening steel; flame hardenable steel **v** сталь пламенной закалки

Gaasileekkuumutamiseга karastatav väikese läbikarastuvusega teras (vt *leekkarastus*).

leekjootmine → gaas[ileek]jootmine

leekkarastus; gaasileekkarastus *pr*; leekkarastamine; gaasileekkarastamine *op* **i** flame hardening; torch hardening **v** пламенная закалка; закалка с нагревом пламенем горелки

Pindkarastamine gaasileegi abil kuumutamiseга.

leekkuumutus; gaasileekkuumutus *pr*; leekkuumutamine; gaasileekkuumutamine *op* **i** flame heating; torch heating **v** пламенный нагрев

Kuumutamine gaasileegi abil.

leekmetallitus; gaasileekmetallitus *pr*; leekmetallitamine; gaasileekmetallitamine *op* **i** gas flame metallization; gas flame metallizing **v** газопламенная металлизация; газопламенное металлизирование

Mittemetallobjekti katmine metalliga leekpindamise teel.

leekpihustus; gaasileekpihustus *pr*; leekpihustamine; gaasileekpihustamine *op* **i** flame spray[ing]; oxyfuel spray[ing] **v** газопламенное напыление

Termopihustamise moodus, mille korral gaasileegis poolsulasse või sulasse olekusse viidud pindmaterjal kantakse leegi abil toote pinnale.

leekpihustuspinne; gaasileekpihustuspinne **i** gas flame spray[ed] coating **v** газопламенное напыленное покрытие

Toote või detaili pinnale gaasileegiga pihustatud kiht (kate).

leekpihustusseade; gaasileekpihustusseade; leekpihustuspõleti; gaasileekpihustuspõleti **i** gas flame spray[ing] equipment; gas flame spray[ing] gun **v** установка для газопламенного напыления; газопламенная горелка для напыления
Seade pindmaterjali kuumutamiseks ja pihustamiseks (traadi ja varda kasutamisel) pinnatavale objektile suunamiseks.

leekpihustussulatusseade; leekpihustussulatuspõleti; gaasileekpihustussulatusseade; gaasileekpihustussulatuspõleti **i** flame spray-fusing torch **v** горелка для газопламенного напыления-оплавления; газопламенная горелка для напыления-оплавления
Tavaliselt hapnikatsetüleeniga töötav põleti kihi (katte) pihustamiseks ja järgneva sulatamiseks.

leekpinne; gaasileekpinne **i** flame coating **v** пламенное покрытие
Toote või detaili pinnale gaasileegiga kantud kiht (kate).

leekpuhastus → gaas[ileek]puhastus

leekrafineerimine **i** fuel-fired smelting **v** огневое рафинирование; огневая плавка; окислительное рафинирование
Vase rafineerimine õhuhapnikuga oksüdeerimise teel.

leeksulatuspindamine; gaasileeksulatuspindamine **i** flame fusion coating; flame fusion surfacing **v** газопламенная наплавка
Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine pindmaterjali gaasileegiga pihustamise ja sulatamise teel.

leeksulatuspinne; gaasileeksulatuspinne **i** gas flame fused coating **v** газопламенное наплавленное покрытие
Gaasileegiga sulatamise teel saadud kiht (kate).

leeksulatusseade; gaasileeksulatusseade; leeksulatuspõleti; gaasileeksulatuspõleti **i** flame fusion torch **v** горелка для газопламенной наплавки; установка для газопламенной наплавки; газопламенная горелка для наплавки
Tavaliselt hapnikatsetüleeniga töötav leekpõleti pihustatud kihi (katte) sulatamiseks; ka pinnatavale objektile sulatuspinde kandmiseks.

leelismetall **i** alkali[ne] metal **v** щелочный металл
Keemiliste elementide perioodilisuse süsteemi I rühma pea-alarühma elemendid (Li, Na, Ka, Rb, Cs, Fr jt).

leelismuldmetall; muldmetall **i** alkali[ne]-earth metal; earth alkali[ne] metal **v** щелочно-земельный металл
Keemiliste elementide perioodilisuse süsteemi II rühma pea-alarühma elemendid (Ca, Sr, Ba, Ra jt).

leegerimine **i** alloying; alloyage **v** легирование
Metalli või sulami omaduste muutmise erilisanditega (leegerivate elementidega).

legeeriv element; legeeriv lisand **i** alloy[ing] element; alloy[ing] addition **v** легирующий элемент; легирующая добавка

Metalli või sulamisse selle omaduste muutmise eesmärgil koostisse viidav erilisand.

legeeriv sulam **i** master alloy **v** легирующий сплав; лигатура

Sulamite valmistamisel legeeriva elemendi lisamiseks kasutatav metallisulam (vt ka *ligatuur*).

legeermalm; legeeritud malm **i** alloy[ed] [cast] iron **v** легированный чугун

Legeerivaid elemente sisaldav malm.

legeerpulber; legeeritud pulber; sulamipulber **i** alloy[ed] powder **v** легированный порошок

Pulber, mille igas osakeses sisalduvad legeerivad elemendid. Eristatakse täielikult legeeritud pulbreid, osaliselt legeeritud pulbreid ja segatud legeerpulbreid (vt *täislegeerpulber*; *osalegeerpulber*; vrd *pulbersegu*).

legeersulam; legeeritud sulam **i** alloyed alloy **v** легированный сплав

Legeerivaid lisandeid sisaldav sulam.

legeerteras; legeeritud teras **i** alloy[ed] steel **v** легированная сталь

Legeerivaid lisandeid sisaldav teras.

leht[valts]metall → plekk

lehtkaliiber **i** feeler gage **v** щуп

Kaliiber pilude mõõtmiseks.

lehtmetallivaltspink → plekivaltspink

lehtsaag[imis]pink **i** hacksawing machine; power hacksaw **v** ножовочный станок; ножовочная [механическая] пила

Tööpink materjali (metall, puit jne) saagimiseks sae (saelehe) edasi-tagasi liikudes (vrd *lintsaag[imis]pink*; *ketassaag[imis]pink*).

lehtsaagimine; saagimine lehtsaag[imis]pingil **i** hacksawing **v** резка на ножовочном станке

Saagimine sae (saelehe) edasi-tagasi liikumisega saagpingil – lehtsaag[imis]pingil (vrd *lintsaagimine*; *ketassaagimine* *hõrdsaaqimine*).

lehtstantsimine → lehtvormimine

lehtstantsitavusdiagramm → lehtvormitavusdiagramm

lehttoorik; {sutunka} **i** sheet billet; sheet bar; slab billet **v** сутунка

Ristkülikuline toorik paksusega 4...22 mm lehtmetalli tükkaaval (ilma rullikeeramiset) valtsimiseks.

lehtvormimine; lehtstantsimine **i** sheet forming; forming **v** листовая штамповка; листовая обработка давлением

Survetöötlusprotsess/-operatsioon tükktoodete tootmiseks lehttoorikust (plekk, riba); lehtvormitakse tavaliselt stantsis (vrd *mahtvormimine*).

lehtvormitavusdiagramm; lehtstantsitavusdiagramm **i** forming limit diagram; forming limit curve; FLD **v** диаграмма предельной формуемости; кривая предельной формуемости

Empiiriline diagramm deformeeritavuse prognoosimiseks lehtvormimisel (lehtstantsimisel).

lehtvõti; avatud silmusvõti **i** open-end wrench; open-ended spanner **v** гаечный ключ с открытым зевом

U-kujulise keeramisosa mutrit või polti kahelt vastastahult haarav mutrivõti (vt *mutrivõti*).

lekkekatse → tiheduskatse

lendfrees; lendtera **i** fly cutter **v** летучая [однозубая] фреза; летучий резец
Ühe hambaga frees.

lendtera → lendfrees

lendumine; aurustumine **i** volatilizing; volatilization **v** улетучивание; испарение
Aine üleminek gaasilisse olekusse.

lenduv sideaine **i** fugitive binder **v** улетучивающаяся связка
Kuumutamisel lagunev ja lenduv, tavaliselt polümeerne sideaine.

leostus *pr*; leostamine *op* **i** leaching; lixiviation **v** выщелачивание

Tahke materjali koostisosade eraldamine lahustite abil, põhineb eraldatava osa paremal lahustuvusel teiste koostisosadega võrreldes. Kasutatakse hüdro metallurgias.

libisemine (kristallis) **i** slip; slide; glide **v** скольжение [дислокации]; консервативное движение [дислокации]

Monokristalli või polükristalli teradesisene nihe, mis on tingitud dislokatsioonide nn konservatiivsest liikumisest libisemistasanditel (vt *libisemistasand*; vrd *teradevaheline libisemine*; *dislokatsioonide mittekonservatiivne libisemine*).

libisemisjooned; Lüdersi jooned **i** Luders lines; Lüders lines; Lüders bands; Luders bands; slip bands; stretcher strains; Hartmann lines **v** линии Чернова-Людерса; линии скольжения; полосы скольжения

Kohaliku ebahürtlase plastse deformatsiooni tõttu metalltooriku või -proovikeha pinnal moodustuvad jooned; on iseloomulikud madalsüsinikteraste deformeerimise algstaadiumile.

libisemismehhanism **i** slip mechanism **v** механизм скольжения

Toimumisviis, mille kohaselt plastne deformatsioon on tingitud nihkest/libisemisest aatomtasandite vahel.

libisemissuund **i** slip direction **v** направление скольжения

Kristallograafiasuund, milles leiab aset nihe kristallis; aatomite maksimaalse pakketihedusega tasand/suund (vt *libisemine*; *libisemistasand*).

libisemissüsteem **i** slip system **v** система скольжения

Süsteem libisemistasandi(te)st ja -suun(d)a(de)st, millistel toimub dislokatsioonide libisemine (vt *libisemistasand*; *libisemissuund*).

libisemistasand **i** slip plane **v** плоскость скольжения

Kristallograafiatasand, milles leiab aset nihe kristallis (vt *libisemine*).

liblegrafiit; lamellgrafiit **i** flake graphite; lamellar graphite **v** пластинчатый графит; чешуйчатый графит

Liblegrafiitmalmi e hallmalmi struktuuriosa (vt *hallmalm*).

liblegrafiitmalm → hallmalm

libleperliit → kihtperliit

libletsementiit → kihttsementiit

ligatuur **i** master alloy; hardener **v** лигатура

Abisulam sulametalli legerivate lisandite sisse viimiseks, et parandada struktuuri ja mehaanilisi omadusi. Ligatuure kasutatakse juhul, kui tavapärase legerimisega ei ole võimalik saavutada legeriva elemendi piisavat omastamist metalli (metallisulami) poolt (vt ka *legeriv sulam*).

liht[toime]stants **i** simple die; single-operation die **v** штамп простого действия

Stants ühe või mitme samanimelise operatsiooni tegemiseks tooriku etteande ühe sammuga piires stantsi liikuva osa ühe käigu jooksul (vrd *jadatoimestants*; *koostoimestants*).

lihtkuupvõre; lihtne kuupvõre; K6 **i** simple cubic lattice **v** простая кубическая решетка

Kuupvõre, milles aatomid paiknevad ainult sõlmpunktides (tippudes).

lihtmurd **i** proper fraction **v** обыкновенный излом

Materjali ühtlane purunemine; ka selle tulemusena moodustunud ühtlane pind.

lihtne heksagonaalvõre; H3 **i** simple hexagonal lattice **v** простая гексагональная решетка

Heksagonaalvõre, milles aatomid paiknevad ainult sõlmpunktides (vt ka *grafiidivõre*).

lihtpaindeteim; lihtpaindekatse; lihtpaine **i** simple bend test **v** испытание на простой изгиб

Mehaaniline teim/katse, mille korral kahel toel asetsevat teimikut/katsekeha koormatakse ühes punktis mõjuva välisjõuga.

lihtpinne **i** single [phase] coating **v** однофазное покрытие

Kiht (kate), mille struktuur on ühefaasiline.

lihtraidtega viil **i** single-cut file **v** напильник с одинарной насечкой

Paralleelhammastega viil (vt *viil*).

lihttoime-auruvasar i steam gravity-drop hammer v паровой молот простого действия

Gravitatsioonivasar, mille langevad osad tõstetakse soovitud kõrguseni auru jõul (vt *auruvasar*; *gravitatsioonivasar*; vrd *lihttoime-auruvasar*).

lihttoime-pneumovasar; lihttoime-suruõhuvasar i air-lift gravity-drop hammer v пневматический молот простого действия

Gravitatsioonivasar, mille langevad osad tõstetakse soovitud kõrguseni pneumaatiliselt, suruõhuga (vt *gravitatsioonivasar*; vrd *lihttoime-pneumovasar*).

lihttoimepress → üheliuguriline press

lihttoime-suruõhuvasar → lihttoime-pneumovasar

lihttoimevasar → gravitatsioonivasar

lihv → mikrolihv

lihvimine i grinding v шлифование

Tooriku pinna puhastõõtlus abrasiivlõikeriistaga.

lihvimine kopeermeetodil → kujulihvimine

lihvimisjäljed (keevises) i grinding marks v дефект шлифовки (сварного соединения)

Keevitusdefekt – keevisliite käiaga silumisest tingitud pinnavigastused.

lihvimistegur i grinding ratio; G-ratio v коэффициент шлифования

Lihvimisel eemaldatava töödeldava materjali mahu ja lihvketta mahulise kulumise suhe. Lihvimistegur on tavaliselt vahemikus 60...120 ja on seda suurem, mida suurem on lihvketta ringkiirus.

lihvimisvedelik i grinding fluid v шлифовальная смазочно-охлаждающая жидкость; шлифовальная СОЖ; СОЖ для шлифования

Lihvimisel kasutatav jahutus-määrdevedelik (lõikevedelik) (vt *jahutus-määrdevedelik*).

lihvitud ümar[vals]metall i high-polished rounds v круглые шлифованные профили; круглый шлифованный прокат

Ümmarguse ristlõikega, lihvitud ja suurendatud täpsusega sordi[vals]metall (vt *sordi[vals]metall*; *lihvitud ümarteras*).

lihvitud ümarteras; {hõbeteras} i high-polished rounds; silver steel v сталь-серебрянка; серебрянка

Spetsiaalse pinnatõõtlusega (lihvimine, poleerimine) ja mõõtmete kõrgendatud täpsusega terasest ümar[vals]metall, hrl läbimõõduga 0,2...30 mm (vt *sordi[vals]metall*; *lihvitud ümar[vals]metall*).

lihvketas; abrasiivketas i grinding wheel; grinding disk v шлифовальный круг

Abrasiivmaterjalist tööpinna pöördekehakujuline abrasiivlõikeriist, mida iseloomustab

teralisus, kõvadus, välis- ja siseläbimõõt ning paksus.

lihvketta kõvadusaste; kõvadusaste **i** wheel grade; grade [of grinding wheel] **v** твердость шлифовального круга
Abrasiivlõikeriista omadus, mis näitab abrasiivterade vastupanu nende väljamurdumisele ketta pinnalt.

lihvketta rihtimine **i** truing (of grinding wheel) **v** правка (шлифовального круга)
Lihvketta ettenähtud geomeetria taastamine kasutades rihtimisabinõu (rihtimisketas või -luisk). Rihtimisel tagatakse lihvketta ja rihtimisabinõu kontrollitav vastastikune asetus ja liikumine (vt *lihvketta rihtimisabinõu*; vrd *lihvketta teritus*).

lihvketta rihtimisabinõu; rihtimisabinõu **i** truing tool **v** правящий инструмент; правильный инструмент (шлифовального круга)
Lihvketta kaju taastamise abinõu (rihtimisketas või -luisk) (vt *lihvketta rihtimine*).

lihvketta ringkiirus **i** wheel speed **v** окружная скорость шлифовального круга
Lihvketta välisperimeetri ringkiirus (m/min).

lihvketta struktuur **i** wheel structure **v** структура шлифовального круга
Lihvketta karakteristik, mis iseloomustab abrasiivosakeste vahelist kaugust. Lihvketta struktuur sõltub abrasiivi mahulisest sisaldusest (20...60 mahu%) ja teralisusest. Eristatakse abrasiivi tihedat, keskmist ja hõredat paigutust lihvketta struktuuris (vt *lihvketas*).

lihvketta teritus *pr*; lihvketta teritamine *op* **i** dressing (of grinding wheel) **v** заточка (шлифовального круга)
Lihvketta lõikevõime taastamine kasutades lihvketta teritusabinõu. Teritusel eemaldatakse nürinenud abrasiivterad ja lihvketta pooridesse kogunenud laast (vt *lihvketta teritusabinõu*; vrd *lihvketta rihtimine*).

lihvketta teritusabinõu **i** dressing tool **v** точильный инструмент; точильный брусок (шлифовального круга)
Abinõu (lihvketas, teritusluisk vms) lihvketta teritamiseks (vt *lihvketta teritus*).

lihvlint **i** abrasive belt **v** шлифовальная лента; абразивная лента
Lintlihvimisel kasutatav abrasiivlõikur (vt *lintlihvimine*).

lihvpaper; liivpaper **i** emery paper **v** наждачная бумага
Paper või riie, mille ühele poolele on liimitud abrasiivterad.

lihvpink **i** grinding machine; grinder **v** шлифовальный станок
Tööpink, millel toorikuid töödeldakse kiiresti pöörleva abrasiivlõikeriistaga.

lihvpulber **i** polishing powder; burnishing powder **v** шлифовальный порошок; полировальный порошок
Abrasiivpulber, mida kasutatakse pindade viimistleval töötlemisel.

liidendkokill; lahtivõetav kokill **i** split metal mo[u]ld; split gravity die **v** разъёмный

КОКИЛЬ

Ühe või mitme eralduspinnaga kokill (vrd *tervikkokill*).

liidendkärn; lahtivõetav kärn **i** collapsible core; multi[ple]-piece core **v** складной стержень

Korduvkasutusvormvalus puhul kasutatakse, osade kaupa kergelt eemaldatav metallkärn (vt *kärn*; vrd *koostatav kärn*).

liidendkärnkast; lahtivõetav kärnkast **i** split core box **v** разъёмный стержневой ящик

Lahutuspinnaga lahtivõetav kärnkast (vt *kärnkast*; vrd *tervikkärnkast*).

liidendmatriits; koostatav matriits; lahtivõetav matriits **i** segment[al] die; split die; assembling die **v** разъёмная матрица; составная матрица; сборная матрица

1) Matriits, mis on osaliselt või täielikult lahtivõetav tooriku või toote eemaldamiseks.

2) Mitmest osast (tavaliselt sisetükist ja maatriitsi bandaažist) koosnev matriits (vt *matriits*).

liidendmudel; lahtivõetav [valu]mudel **i** loose-piece pattern **v** разъёмная [литейная] модель

Ühe või mitme lahutuspinnaga valumudel (vt *valumudel*; *poolitatav [valu]mudel*; vrd *tervikmudel*).

liidendstants; koostatav stants **i** assembling die; split die; sectional die **v** разъёмный штамп; сборный штамп; составной штамп

1) Mitmest osast koosneva matriitsiga – liidendmatriitsiga – stants (vt *liidendmatriits*).

2) Mitmest osast koostatav stants.

liidendtempel; lahtivõetav tempel; koostatav tempel **i** segment[al] punch; split punch **v** разъёмный пуансон; сборный пуансон

Keerukate pressiste pressimisel kasutatakse, pressise kättesaamiseks täielikult või osaliselt lahtivõetavat mitmeosalist tempel.

liidendvorm; lahtivõetav valuvorm **i** divided mo[du]le **v** разъёмная [литейная] форма

Каhe- või enama eralduspinnaga valuvorm (vrd *tervikvorm*).

liidendvorm[imis]kast; lahtivõetav vorm[imis]kast **i** snap flask; pop-off flask **v** разъёмная опока

Vormimisjärgselt hõlpsalt eemaldatav vormkast; asendatakse vormihoidikuga (vrd *ärastatav vormkast*).

liikumatu [survevalu]vormipool **i** cover die; stationary die; fixed die **v** неподвижная плита [пресс-формы]; неподвижная полуформа [пресс-формы]

Survevalumasina survevalu vormi pool, mis jääb liikumatuks nii vormi avamisel valandi eemaldamiseks kui ka sulgemisel sulametalliga täitmisel (vt *survevalumasin*; *survevalu*; vrd *liikuv [survevalu]vormipool*).

liikumatu kokillipool **i** cover die; stationary die **v** неподвижная плита [кокиля]; неподвижная полуформа [кокиля]

Kokilli liikumatu pool nii avamisel valandi eemaldamiseks kui ka sulgemisel sula-metalliga täitmiseks (vt *kokill*; vrd *liikuv kokillipool*).

liikumatu tsender; treipingi tagatsenter **i** dead center **v** неподвижный центр
Mittepöörlev pinooli kinnitav tsender detaili toetamiseks treimisel (vt *pinool*).

liikuv [survevalu]vormipool **i** ejector die **v** подвижная плита [пресс-формы];
подвижная полуформа [пресс-формы]
Survevalumasina survevalu vormi liikuv väljatõukajaga vormipool (vt *survevalu*; *surve-
valumasin*; *väljatõukaja*; vrd *liikumatu [survevalu]vormipool*).

liikuv kokillipool **i** ejector die **v** подвижная плита [кокиля]; подвижная полу-
форма [кокиля]
Kokilli liikuv väljatõukajaga pool (vt *kokill*; *väljatõukaja*; vrd *liikumatu kokillipool*).

liikuv lünett **i** follow[er] rest; following rest; following steady; follower; travelling
steady **v** подвижный люнет
Elastsete võllide treimisel kasutatav liikuv tugi võlli jäikuse tõstmiseks (vt *lünett*).

liikuvtorntõmbamine; liikuvtornil tõmbamine; tõmbamine liikuvtornil **i** moving man-
drel drawing **v** длиннооправочное волочение
Õõneskehade (torude) tõmbamine, kasutades sisemist õõnsust moodustavat pikka liiku-
vat torni (vt *tõmbamine*; vrd *kinnistorntõmbamine*; *ujutorntõmbamine*; *tornita tõmba-
mine*).

liistak **i** platelet **v** лейста; лепесток
Liistakujuline (pulbri) osake.

liistusoonefrees **i** keyway milling cutter; keyseat milling cutter **v** шпоночная
фреза; пазовая фреза
Frees liistusoonte töötlemiseks.

liistusoone-freespink **i** keyway milling machine; keyseating milling machine
v шпоночно-фрезерный станок
Liistusoonte freesimise pink.

liistsoonetera **i** keyway tool; keyseat tool **v** пазовый резец; шпоночный резец
Tõukepingis liistusoone töötlemise tera.

liitepind → ühendatav pind

liitmaterjal **i** compound material **v** сложный материал
Kahe või enama eri materjali liitmisel saadud materjal (vt ka *bimetall*).

liitmetall → bimettall

liitmetallvaland → bimettallvaland

liitmise valtsimisega → valtsliitmise

liitpaindeteim; liitpaindekatse; liitpaine; puhaspaindeteim; puhaspaindekatse **i** combined bend test **v** испытание на сложный изгиб; испытание на чистый изгиб
Mehaaniline teim/katse, mille korral kahel toel asetsevat teimikut koormatakse kahes punktis mõjuva välisjõuga.

liitpressis; mitmekihiline pressis **i** composite compact **v** многослойная прессовка; слоистая прессовка
Erimaterjalidest pressitud mitmekihiline pressis.

liittoime-auruvasar **i** steam-powered drop hammer **v** паровой молот [двойного действия]
Auruvasar, mille langevad osad (vasarapea, ülemine pinn või -stants) tõstetakse ja kiirendatakse täiendavalt gravitatsiooniväljale auru jõul (vt *liittoimevasar*; *auruvasar*; vrd *liittoime-auruvasar*).

liittoime-pneumovasar; liittoime-suruõhuvasar **i** air powered drop hammer **v** пневматический молот двойного действия
Liittoimevasar, mille langevad osad tõstetakse ja lisaks kiirendatakse pneumaatiliselt s.t suruõhuga (vt *liittoimevasar*; vrd *liittoime-pneumovasar*).

liittoimestants → koostoimestants

liittoime-suruõhuvasar → liittoime-pneumovasar

liittoimevasar; kaksiktoimevasar **i** power-driven hammer; power-drop hammer **v** молот двойного действия
Sepistus- või stantsimisvasar, mille langevad osad (vasarapea, ülemine pinn või -stants) tõstetakse soovitud kõrguseni ja kiirendatakse suruõhu või auru jõul. Liittoimevasarad on nt pneumo- e suruõhulliittoimevasar ja aurulliittoimevasar (vt *liittoime-pneumovasar*; *liittoime-auruvasar*; vrd *gravitatsioonivasar*).

liitumine → koaleerumine

liiv[juga]puhastus *pr*; liiv[juga]puhastamine *op* **i** sandblasting; sand blasting; sand blast cleaning **v** пескоструйная очистка
Suurte valandite, sepiste, stantsiste jms pinna jugapuhastus liiva kasutades (vt *jugapuhastus*; vrd *haavel[juga]puhastus*; *abrsiivpulber[juga]puhastus*).

liivapaber → lihvpaber

liivasuletis; liivatühik **i** sand inclusion; drop **v** песчаная раковина
Valudefekt – vormimaterjaliga osaliselt või täielikult täidetud õõnsus valandis.

liivatühik → liivasuletis

liivkärn **i** sand core **v** песчаный стержень
Vormiliivast ja sideainest valmistatud kordkasutusega kärn (vt *kärn*).

liivvorm **i** sand mo[u]ld **v** песчаная [литейная] форма

Kordkasutusega, liiva ja sideaine segust valmistatud vorm. Tugevdamisviisi järgi eristatakse märg-, kuiv- ja pindkuivatatud vorme (vt *märg[valu]vorm*; *kuiv[valu]vorm*; *pindkuivatatud [valu]vorm*).

liivvormvalu avatud vormi → avaliiivvormvalu

liivvormvalu **i** sand casting; sand mo[u]ld casting **v** литьё в песчаные формы
Valandite tootmine, mille korral sulametall valatakse liivvormidesse (vt *liivvorm*).

liivvormvalu kuivvormi → kuiv[liivvorm]valu

liivvormvalu märgvormi → märg[liivvorm]valu

liivõlikärn **i** oil-sand core **v** песчано-масляный стержень
Vormiliiva ja õli baasil valmistatud kärn (vt *kärn*).

likopodium **i** lycopodium **v** лycopодий
Vormipuudrina (mudeli puudrina) kasutatav taimse päritoluga aine (vt *vormipuuder*).

likvatsioon; segregatsioon **i** segregation **v** ликвация; сегрегация
1. Metallides ja metallisulameis lisandite, legerivate elementide või faaside jaotuse ebaühtlus. 2. Valu- ja keevitusdefekt, mis väljendub keemiliste elementide või -faaside ebaühtlases jagunemises.

likvidus[joon] **i** liquidus [line] **v** линия ликвидуса
Faasdiagrammil sulamite kristalliseerumise algtemperatuure või sulamise lõpptemperatuure tähistav joon.

limb; ringskaala **i** dial; divided circle; limb **v** лимб; круговая шкала
Ketas, millele on kantud ühtlane nurgamõõduskaala. Tõõpinkides hinnatakse limbi/lugemi järgi pingi sõlmede paigutust (asendit).

limoniit **i** limonite **v** лимонит; бурлный железняк
Rauamiineraal $n\text{-Fe}_2\text{O}_3 \cdot m\text{-H}_2\text{O}$.

lineaar-hõõrdkeevitus *pr*; lineaar-hõõrdkeevitamine *op* **i** linear friction welding; LFW **v** линейная сварка трением
Hõõrdkeevituse protsessi/operatsiooni alarühm, kus liite moodustamiseks vajalik soojus tekib liidetavate detailide otspindade paralleelsel hõõrdumisel (tavapärase pöördhõõrdumise asemel) (vt *hõõrdkeevitus*).

lineaarkahanemine → joonkahanemine

lintjoodis → jootelint

lintkobesti **i** Royer sand mixer **v** роуер; ленточный разрыхлитель
Kobestite liike – kobestamne toimub lindil (vt *kobestus*; *kobesti*).

lintkuumusõgvendus *pr*; lintkuumusõgvendamine *op* **i** shape correction by

line heating **v** правка линейным нагревом

Keevistoodete termiline õgvendamine, kohtkuumutades teda sirgete lõikudena (vrd *kii-kuumutusõgvendus*; *punktkuumutusõgvendus*).

lintlihvimine **i** abrasive belt grinding **v** ленточное шлифование

Lihvimine kasutades abrasiivlõikurina lihvlinti. Kasutatakse juhul, kui esmaseks on toorikute pinnakvaliteet, mitte pindade geomeetria täpsus (vt *lihvlint*).

lintlihvpink **i** abrasive-belt grinding machine **v** ленточно-шлифовальный станок

Lihvpink detailide viimistlevaks töötlemiseks abrasiivosakestega kaetud liikuva lindiga.

lintmetall **i** band; ribbon **v** лента [металлическая]

Õhuke leht[vals]metall suhteliselt kitsa riba kujul (vt *õhukeplekk*).

lintsaag[imis]pink **i** bandsaw **v** ленточная [механическая] пила

Saag[imis]pink, milles kasutatakse lintsaagi (vrd *lehtsaag[imis]pink*; *ketassaag[imis]pink*).

lintsaagimine; lintsaega saagimine **i** bandsawing; band sawing **v** резка ленточной пилой

Lintsaega saagimine lintsaag[imis]pingil (vrd *lehtsaagimine*; *ketassaagimine*; *hõõrdsaagimine*).

lintsaega saagimine → lintsaagimine

lisakoks **i** coke booster **v** коксовая пересыпка; пересыпка

Vagranksse viidav kahekordne koksi kogus põhjakoksi kihi kõrguse taastamiseks (vt *koks*; *põhjakoks*).

lisamaterjal → lisametall

lisametall; lisamaterjal **i** filler metal; filler material **v** присадочный материал; присадка

Keevis- ja jooteliidete valmistamisel, ka pealesulatamisel kasutatav täiendav metall või sulam (traadina, lindina), mis moodustab õmbluse/kihi (vt *keevitusmaterjal*).

lisand (koostisse sattunud); võõrlisand **i** impurity; inclusion **v** примесь

Aine koostisse juhuslikult sattunud element.

lisand (sisse viidud) **i** addition [agent]; additive; dope **v** добавка; присадка

Aine, mida lisatakse teistele ainetele nende omaduste (sh struktuuri tehnoloogiliste omaduste) muutmiseks. Pulbermetallurgias kasutatakse lisandeid e manuseid paagutusprotsesside või pressitavuse parandamiseks.

lisandiaatom **i** interstitial atom; interstitialcy; impurity atom **v** примесный атом

Ebasoovitava elemendi aatom kristallivõres, asendus- või sisendusaaatom põhikomponendi kristallivõres.

lisandiribad **i** stringers **v** строчечные включения примесей

Plastse deformatsiooni tulemusena moodustuvad maksimaalse(te) deformatsiooni(de) suunalised mittemetalsete lisandiosakeste ribad (vt *ribatekstuur*).

lobri i slip; slurry v шликер

Hea voolavusega kontsentreeritud pulbersuspensioon lobrivaluks (vt *lobrivalu*).

lobrivalu *pr*; lobrivalamine *op* i slip casting v шликерное формование

Pulbertoorikute vormimine lobri valamise teel poorsetesse vormidesse (vt *lobri*).

logaritmiline deformatsioon → tegelik deformatsioon

lohistusjootmine i drag soldering v пайка протаскиванием

Sukeldamisega jootmise massteostusmeetod joodetavate toodete transportimisega läbi staatilise rübusti- ja joodisevanni (vt *jootmine*; vrd *lainejootmine*).

lohkkulumine → kulumine esitahul (esipinnal)

looduslik metall; loodusmetall → ehemetall

looduslik raud; loodusraud → eheraud

looduslik vormi[mis]segu i naturally-bonded mo[u]lding sand v природная формовочная смесь

Suure savisisaldusega (üle 5%) liiv, mis on vormimiskõlblik ilma sideaine – savi täiendava lisamiseta (vt *vormi[mis]segu*; vrd *sünteesvormi[mis]segu*).

loomulik jahutus *pr*; loomulik jahutamine *op* i natural cooling v естественное охлаждение

Jahutusviis, mille korral mahajahtumine keskkonnas toimub kõrvalmõjutusteta.

loomulik vanandamine i natural ag[e]ing [treatment] v естественное старение

Vanandamine, mis toimub iseeneslikult toatemperatuuril (vrd *kunstlik vanandamine*).

lub i lime v известь

Lubjakivi põletamissaadus – CaO (vt *lubjakivi*).

lubjakivi i limestone, lime stone v известняк

Peamiselt kaltsiidist CaCO₃ koosnev kivim. Kasutatakse metallurgias rübustina ja [põletatud] lubja tootmisel.

luisk i abrasive stick v брусок абразивный; абразивный брусок

Peeneteralisest abrasiivmaterjalist tahukas, millega teritatakse lõikeriistu.

lusikkopp i pouring cup; socket cup v ложка

Väike, ühe käepidemega lusikakujuline kopp massimahutavusega kuni 5 kg.

lõhismatriits; poolitav matriits i split die v разрезная матрица; матрица с разрезным вкладышем

Matriits, mille sisetükk koosneb kahest osast (vt *sisetükk*; vrd *liidendmatriits*).

lõige; nihe i shear[ing] v срез; сдвиг

Pingeseisund, mil detaili ristlõikes mõjuvad nihkepinged; ka teim, mille käigus teimikut koormatakse katsekehas nihet põhjustavate välisjõududega.

lõike kaldservsus i squariness; inclination v неперпендикулярность реза

Lõike (lõigatud pinna) kõrvalekalle ristseisust

lõike[serva]nurk i shear angle; rake angle v угол скоса; угол наклона

Templi või matriitsi serva kaldenurk vähendamaks jõudu, mis on vajalik lehtstantsimise eraldusoperatsioonides (avalõikamine, väljalõikamine jne).

lõikeelektrood i arc cutting electrode v электрод для дуговой резки

Kaarlõikusel kasutatav metall- või süsielektrood.

lõikejõud i cutting force v сила резания

Pinnalt materjali eemaldamise jõud lõikamisel.

lõikekamm → kammlõikur

lõikeketas; mahalõikelihvketas i cutter wheel; cutoff wheel v абразивный отрезной круг; отрезной абразивный круг

Abrasiivketas materjali tükeldamiseks.

lõikekiirus i cutting speed v скорость резания

Lõikeriista lõikeserva ja töödeldava pinna suhtelise liikumise kiirus (m/s või m/min).

lõikelaius i kerf width v ширина реза

Termolõikusel eemaldatava materjalikihi laius.

lõikepikkus i length of cut ; travel v длина резания

Lõiketera teekond lõikamisprotsessis.

lõikepind i transient surface; cutting surface; v поверхность резания

Lõikeliikumisel lõikeservaga kontaktis olev tooriku pind (vt *lõikeserv*).

lõikepinge → tangentsiaalpinge

lõikeplaat; hulkterikplaat i insert; tip v режущая пластина

Lõikeriista kerele või hambale kinnitav suure kõvaduse, tugevuse ja soojuspüsivusega plaat.

lõikerežiim i cutting conditions v режим резания

Lõiketöötlemisprotsessi kulgu määravate parameetrite kogum (ettenihe, lõikesügavus, lõikekiirus).

lõikeriist; lõikur i cutting tool v режущий инструмент

Lõikamiseks kasutatav tööriist (vt *lõikus*).

lõikeriista (lõikuri) markeerimine i tool [geometry] signature v характеристика геометрии инструмента

Lõikeriista (lõikuri) geometriat (tahkude ja servade asetust ruumis) iseloomustav numbriline kood.

lõikeriista kinnitusosa; lõikuri kinnitusosa; lõikeriista pide; lõikuri pide **i** tool shank; shank **v** хвостовик режущего инструмента; стержень резца

Lõikeriista (lõikuri) osa, millel puudub kontakt töödeldava tooriku ja laastuga (vrd *terik*).

lõikeriista pide; lõikuri pide → lõikeriista kinnitusosa

lõikeriista vahetusseade **i** tool changer **v** устройство для смены инструментов
Mehhanism lõikeriista magasinist (salvest) lõikeriistahoidikusse viimiseks.

lõikeriistamagasin **i** tool magazine **v** магазин инструментов
Arvprogrammi täitmiseks vajalike lõikeriistade hoidmise seade.

lõikeriistateras **i** cutting tool steel **v** режущая сталь; сталь для режущего инструмента

Legeeritud (lisandid eelkõige Cr, W ja Mn) peamiselt lõikeriistade valmistamiseks kasutatav tööriistateras (vt *tööriistateras*).

lõikeserv **i** cutting edge **v** режущая кромка

Lõikekiilu või teriku esi- ja tagapinna ühinemisel kujunev serv (vt *esipind; tagapind*).

lõikeserva kaldenurk **i** back rake angle; cutting edge inclination angle **v** угол наклона [главной] режущей кромки

Lõikeservatasandil mõõdetud põhitasandi ja lõikeserva või selle puutuja vaheline nurk (vt *lõikeservatasand; põhitasand*).

lõikeservanurk **i** cutting edge angle; side cutting edge angle **v** главный угол в плане; угол в плане

Põhitasandil mõõdetud töö- ja lõikeservatasandi vaheline nurk (vt *põhitasand; töötasand; lõikeservatasand*).

lõikeservatasand **i** inclination plane **v** плоскость резания

Teriku geometria koordinaattasand – teriku lõikeserva (pea- või abilõikeserva) läbiv põhitasandiga risti olev tasand (vt *põhitasand; pealõikeserv; abilõikeserv*).

lõikesügavus (lihvimisel) **i** infeed; depth of cut **v** врезная подача (при шлифовании)

Lihvketta ettenihe risti töödeldava pinnaga, mis tagab ühe läbimiga eemaldatava materjalikihi paksuse.

lõikesügavus **i** depth of cut **v** глубина резания

Ühe läbimiga eemaldatav materjalikihi paksus lõikamisel.

lõiketeim; lõikekatse **i** shear[ing] test **v** испытание на срез

Mehaaniline teim/katse, mille korral teimik/katsekeha allutatakse lõikele.

lõiketera **i** cutting tool; cutter **v** резец

Lõiketöötlusel kasutatav ühe terikuga lõikeriist.

lõiketugevus → nihketugevus

lõiketöödeldavus **i** machinability **v** обрабатываемость резанием
Materjali alluvus lõiketöötlemisele.

lõiketöödeldavustegur **i** machinability rating **v** показатель обрабатываемости резанием

Katseliselt määratav tegur lõiketöödeldavuse hindamiseks kokkuleppelise etalonmaterjali (tavaliselt termotöötlemata madalsüsinikteras) suhtes. Kerglõiketöödeldavatel materjalidel on lõiketöödeldavustegur suurem kui 1, rasklõiketöödeldavatel alla 1.

lõiketöötlus lõikevedelikuta → kuivlõiketöötlus

lõiketöötlus *pr*; lõiketöötlemine *op* **i** machining; cutting **v** обработка резанием
Töötlemisviis, mille puhul soovitava kuju, mõõtmete ja pinnakvaliteediga detail saadakse toorikult materjalikihhi mahalõikamisega.

lõikevedelik → jahutus-määrdevedelik

lõikeõli **i** cutting oil **v** смазочная жидкость (при обработке резанием)
Peamiselt määrivate omadustega jahutus-määrdevedelik (lõikevedelikke) (vt *jahutus-määrdevedelik*).

lõikur → lõikeriist

lõikurihoidik → terahoidik

lõikurikelk → pöördkelk

lõikus *pr*; lõikamine *op* **i** cutting **v** резание
Materjali eemaldamine pinnalt lõikamise teel, millega kaasneb laastu moodustumine (vt ka *lõiketöötlus*).

lõrpeelkaliiber **i** leader pass **v** предчистовой калибр; предотделочный калибр
Lõppkaliibrile eelnev valtsikaliiber (vt *valtsikaliiber*; vrd *lõppkaliiber*; *eelkaliiber*; *pigistuskaliiber*).

lõppkaliiber **i** finishing pass; finisher **v** чистовой калибр; отделочный калибр
Valtsikaliiber tooriku etteantud lõpliku profiili saamiseks. (vt *valtsikaliiber*; vrd *pigistuskaliiber*; *eelkaliiber*; *lõppeelkaliiber*).

lõppkeermerpuur **i** bottoming tap **v** чистовой метчик
Keermerpuuride komplekti viimane keermerpuur (vrd *eelkeermerpuur*).

lõppkujulähedane **i** net shape; near-net shape **v** профиль близкий к заданному; форма близкая к заданной
Toote või pooltoote kuju, mis on ettenähtule (projekteeritule) ligilähedane.

lõppkuumutus → järelkuumutus

lõppkuumutustemperatuur → järelkuumutustemperatuur

lõppläbim (keevitusel) **i** final pass (of weld); final run (of weld) **v** окончательный проход (при сварке)

Keevisõmbeluse viimane, pindmine läbim.

lõpp-purunemisala → staatilise purunemise ala

lõppvagu; puhasvagu **i** finishing impression; finisher [impression]; final impression **v** чистовой ручей; окончательный ручей

Stantsimisvagu, milles antakse tootele – stantsisele – lõplik vorm ja mõõtmed (vrd *eelvagu*).

lõugpurusti **i** jaw crusher; jaw breaker **v** щековая дробилка

Tükkmaterjalide purustamise seade kahe, liikumatu ja liikuva paki vahel.

lõõmutus etteantud kõvadusele → kõvaduslõõmutus

lõõmutus *pr*; lõõmutamine *op* **i** annealing **v** отжиг[ание]

Termotöötlus tasakaalulise struktuuri saamiseks, seisneb kuumutamises järgneva aeglase mahajahutamisega (hrl koos ahjuga).

lõõmutusahil; lõõmutamisahil **i** annealing furnace **v** отжигательная печь; печь для отжига

Ahil detailide või toodete lõõmutamiseks (vt *lõõmutus*).

lõõmutusgrafiit; lõõmutussüsinik **i** annealing graphite; temper graphite; temper carbon **v** графит отжига

Grafitiseerival lõõmutamisel reeglina eralduv pesajas grafiit (vt *sekundaargrafiit*; *grafitiseeriv lõõmutus*; *tempereerimine*, vrd. *mügargrafiit*).

lõõmutuskaksikkristall **i** annealing twin **v** двойник отжига

Plastsele deformatsioonile järgneval lõõmutamisel moodustunud kaksikkristall (vt *kaksikkristall*; *kahestumine*; vrd *mehaaniliskaksikkristall*).

lõõmutuskestus; lõõmutamiskestus; lõõmutusaeg; lõõmutamisaeg **i** annealing time **v** время отжига; продолжительность отжига

Seisutusaeg lõõmutamisel etteantud kuumutustemperatuuril (vt *lõõmutus*).

lõõmutussüsinik → lõõmutusgrafiit

lõõmutustemperatuur; lõõmutamistemperatuur **i** annealing temperature **v** температура отжига

Temperatuur, milleni lõõmutamisel kuumutatakse (vt *lõõmutus*).

läbijahutus *pr*; läbijahutamine *op* **i** through cooling **v** сквозное охлаждение

Detaili jahutamine kogu ristlõike ulatuses (läbini jahutamine) (vrd *pindjahutus*).

läbikarastu[vu]s; läbikarastumine i hardenability v прокаливаемость
Detaili võime karastuda kogu ristlõike ulatuses (läbini).

läbikarastu[vu]skõver; läbikarastu[vu]svööt; läbikarastu[vu]svöönd i hardenability curve; Jominy curve v зона прокаливаемости
Teras läbikarastumist iseloomustav diagramm; otskarastamisteimil kõvaduse sõltuvus kaugusest jahutatavast otsast (vt *läbikarastu[vu]s*).

läbikarastu[vu]steim → otskarastu[vu]steim

läbikarastus *pr*; läbikarastamine *op* i through hardening v сквозная закалка; объемная закалка
Detaili karastamine kogu ristlõike ulatuses (läbinikarastamine); karastamine, mille puhul detail kuumutatakse karastustemperatuurini kogu mahus (vrd *pindkarastus*).

läbikarastuv teras → süvakarastuv teras

läbikееvitamatus i lack of penetration v непровар
Keevitusdefekt, mille korral keevimetall ei ulatu põkkõmbuse juure põhjani (läbi detailide paksuse).

läbikееvitatud T-liide i T-joint with butt weld v тавровое соединение с полным проплавлением
Faasitud servadega püstise detaili ja liite täieliku läbikееvitusega T-liide.

läbikееvitatud õmblus; läbisulatatud õmblus i complete penetration weld v шов с полным проплавлением
Terve lehe paksuse ulatuses tehtav juure läbikееvitusega põkkõmbus või T-liide, mille tulemusena tekib põkkõmbuse vastaspoolele väike vallik e tugevdus.

läbikееvitussügavus; läbikееvituse suurus i joint penetration v глубина провара; провар
Õmbuse paksus servavahemiku kohal mõõdetuna risti põhimetalli pinnaga.

läbikееvitustsoon → läbisulatustsoon

läbikiiritus[defektoskoopia]→ radiograafia[defektoskoopia]

läbikuumutatud [valu]vorm i fired mo[u]ld v прокаленная [литейная] форма
Kõrge temperatuurini läbikuumutatud ja sulametalliga täitmiseks ettevalmistatud vorm, tavaliselt õhukeseseinaline koorikvorm.

läbikuumutus *pr*; läbikuumutamine *op* i through heating v прогрев; сквозной нагрев
Detaili kuumutamine kogu ristlõike ulatuses (läbini) (vrd *pindkuumutus*).

läbilaskev materjal i permeable material v проницаемый материал
Valdavalt läbiva poorsusega kõrgpoorne materjal, mida iseloomustab suur läbilaskvus e läbitavus (vt *läbilaskvus*).

läbilaskevõime (tehnoloogiaseadmel) i throughput v объем выпуска; пропускная способность

Tehnoloogilise seadme tootlikust iseloomustav näitaja, nt toodang ajaühikus.

läbilaskvus; läbitavus (tahkisel) i permeability v проницаемость; пропускная способность

Poorse tahke keha võime lasta läbi gaase või vedelikke; on kõrgpoorseid materjale (nt filtreid) iseloomustav näitaja.

läbilaskvumõõtur i permeameter v пермеаметр

Seade poorse tahkise gaasi- või vedelikuläbilaskvuse mõõtmiseks (vt *läbilaskvus*).

läbilegeerimine → lauslegeerimine

läbim; käik i passage; cut; pass v проход

Operatsiooni osa, mille kestel võetakse maha materjali üks kiht; inglise keeles on mõistega „läbim“ haaratud ka mõiste „siire“.

läbimitevaheline temperatuur i interpass temperature v температура между проходами

Keevituskoha temperatuur enne järgneva kihi keevitamise alustamist mitmekihikeevitusel.

läbipaine i deflection; flexure v прогиб

Koormamisel materjali elastsest deformatsioonist tingitud hälbimise normaalasendist.

läbipuhumine; puhumine i blow[ing]; blasting; purging v продувка

Gaaside/gaasisegude sissepuhumine sulametalli või räbusse segamiseks või füüsikaliskemiliste protsesside intensiivistamiseks.

läbipõletus i burn-through v прожог

Keevitusdefekt – keevisvanni läbivajumisest tekkinud ava keevisõmbluses.

läbistav keevitus *pr*; läbistav keevitamine *op* i keyhole welding v сварка проходящим лучом

Keevitus materjali läbiva fokuseeritud energiakiirega (elektron-, laserkiir, plasmakaar), mille puhul tekib keevitamise lõpetades energiakiire all läbiv ava.

läbisulatatud õmblus → läbikeevitatud õmblus

läbisulatustsoon; läbikeevitustsoon i fusion zone; melting zone v зона сплавления

Keevitamise ajal põhimetalli servadel sulanud ala.

läbitavus (tahkisel) → läbilaskvus

läbivava i through hole v сквозное отверстие

Puurimisega või muu meetodiga saadav detaili täielikult läbiv ava (vrd *umbava*).

lähe → baas

lähennemiskaugus i approach width v расстояние подвода инструмента
Lõikeriista kaugus toorikust enne töötlemisoperatsiooni.

lähtetoorik i primary blank; initial blank v исходная заготовка
Eeltoorik detaili töötlemiseks vajaliku tooriku valmistamiseks.

läätekeha; kristall[iseer]jumisalge i starter bar; dummy bar v затравка
Pidevvalu- või ümbersulatusseadme kristallisaatorisse viidav metallist latt esimeste sulametallikoguste tardumiseks (kristalliseerumiseks); ka monokristallide saamisel kasutatav lähtemetallkeha.

löögienergia (vasara puhul) i blow energy v энергия удара [молота]
Sepistus- ja stantsimisvasarate üks olulisi karakteristikuid. Gravitatsioonivasarate löögienergia on võrdne langevate osade kineetilise energiaga; liittoimevasaratel lisandub sellele töö, mida sooritavad aur või suruõhk vasara silindris (vt *gravitatsioonivasar; liittoimevasar*).

löögihaprus; löögirabedus i impact brittleness v ударная хрупкость
Materjali haprusnäitaja, suur haprus (väike löögisitkus või purunemistöö) löökkoomustel.

löögikasutegur (vasara) i blow efficiency v коэффициент полезного действия удара [молота]
See osa vasara löögienergiast, mis otseselt kulub tooriku plastsele deformeerimisele (vt *löögienergia*).

löögikõvadus i impact hardness v ударная твердость
Materjali võime vastu panna löögiga koormamisel kohalikule plastsele deformatsioonile; indentori materjali sisse löömise kaudu määratav kõvadus (vrd *põrkekõvadus*).

löögikõvaduskatse i impact hardness test v испытание твердости ударом; испытание на ударную твердость
Mehaaniline katse materjali kõvaduse määramiseks, mille korral materjali sisse lüüakse indenter (vrd *põrkekõvaduskatse*).

löögitugevus; löögisitkus i impact strength; impact toughness; notch toughness; impact ductility v ударная вязкость
Materjali võime purunemata taluda löögilist koormust; ka materjali mehaanilise omaduse – tugevuse/sitkuse näitaja, löökpaindeteimiku purustamise eritöö.

löökkontaktkeevitus *pr*; löökkontaktkeevitamine *op* i percussion welding v ударная конденсаторная сварка
Sulatuspõkk-keevitusele sarnane protsess/operatsioon, kus liitepinnad sulatatakse lühiajalise (alla 10^{-3} sekundi) elektrilahenduse toimel koos samaaegse või järgneva kiire löögiga kokkusurumisega (vt *sulatuspõkk[-kontakt]keevitus*).

löökpaindeteim, löökpaindekatsed i impact [bend] test v ударный изгиб; испытание на ударный изгиб
Mehaaniline teim/katse, mille korral teimikule rakendatakse ristiteljeline löögikoormus.

löökpaindeteimik; löökpaindekatskeha **i** impact test piece **v** образец для испытания на ударный изгиб

Löökpaindeteimil/-katsel (löögisitkuse määramiseks) kasutatav katskeha (vt *löökpaindeteim*).

löökpindel; pendellöömik **i** impact pendulum; impact testing machine **v** маятниковый копер

Seade löökpaindeteimi/-katse sooritamiseks.

löökteim; löökkatse **i** impact test; hammer test **v** испытание на удар; ударное испытание

Mehaaniline teim/katse, mille korral koormus rakendatakse löögina.

Lüdersi jooned → libisemisjooned

lühiaegne tugevus; lühiajaline tugevus **i** short-term strength; short-period strength **v** кратковременная прочность

Materjali võime purunemata taluda lühiajalist staatilist koormust.

lühikaarsiire → lühisiire

lühilaineuumutus *pr*; lühilaineuumutamine *op* **i** microwave heating **v** коротковолновый нагрев

Materjali kuumutus induktsiooni toimel, mille korral voolusagedus on piires $0,3 \cdot 10^{12}$ kuni 10^9 Hz; levinult kasutatav kodus majapidamises lühilaineahjudes (mikrolaineahjudes).

lühilainepaagutus → mikrolainepaagutus

lühissiire; lühikaarsiire **i** short-circuit transfer **v** крупнокапельный перенос с короткими замыканиями

Sula elektroodimetalli siire keevisvanni jämedate tilkadena kaarevahemikku lühistades MIG/MAG-keevitusel (vrd *jämetilksiire*; *peentilksiire*; *impulss-pihustussiire*).

lülilaast → murdelaast

lünett **i** steady rest; fixed steady; center rest; steady **v** люнет

Metallilõikepingi rakis pöörleva tooriku jäikuse tõstmiseks töötlemisel.

M

maagaas-hapniklõikus; hapnik-maagaaslõikus *pr*; maagaas-hapniklõikamine; hapnik-maagaaslõikamine *op* **i** oxy-natural gas cutting **v** кислородная резка природным газом

Gaaslõikus loodusliku gaasi kasutamisega põlevgaasina (vt *gaaslõikus*, vrd *atsetüleen-hapniklõikus*, *propaan-hapniklõikus*, *vesinik-hapniklõikus*).

maagikontsentraat; rikastatud maak **i** concentrate; beneficiated ore; concentrated ore **v** концентрат; обогащенная руда

Rikastusprodukt – suurendatud mineraalisisaldusega maak (vt *mineaal*).

maak **i** ore **v** руда

Maavara kasuliku mineraali või metalli sellise sisaldusega, et kaevandamine ja metalli-tootmine osutuks majanduslikult põhjendatuks.

maanduskaabel; tagasivoolukaabel **i** return cable; workpiece lead; workpiece cable **v** кабель заземления; кабель обратного тока
Voolujuhe keevituse vooluallika ja maandusklemmi vahel.

maandusklemm **i** ground clamp **v** клемма заземления
Klamber maanduskaabli kindlaks ühendamiseks detailide külge

maarjakivi → aluniit

maatriks **i** matrix **v** матрица

Komposiitmaterjali (polüfaasilise materjali) pidevfaas – struktuuriosa, milles asuvad teised faasid/struktuuriosad (vt *komposiit[materjal]; armatuur*).

maatriksmetall **i** matrix metal **v** металлическая матрица
Metalne pidevfaas komposiitmaterjalis (vt *komposiit[materjal]; maatriks*).

maatriksstruktuur; {matriisstruktuur} **i** matrix structure **v** матричная структура
Struktuur, milles põhifaas (maatriks) on pidev kogu materjali ulatuses, lisafaas aga on hajutatud (vt *maatriks*)

madalaprotsendiline kuld → täidiskuld

madalatemperatuur[ili]ne roome; madalatemperatuur[ili]ne roomavus **i** low-temperature creep **v** низкотемпературная ползучесть; низкотемпературный крип
Materjali omadus jätkuvalt plastselt deformeeruda koormust suurendamata temperatuuril alla $0,5 T_s$ (vrd *kõrgtemperatuur[ili]ne roome*).

madalatemperatuur[ili]ne termomehhanotöötlus; madalatemperatuur[ili]ne termomehhaaniline töötus *pr*, madalatemperatuur[ili]ne termomehhanotöötlemine; madalatemperatuur[ili]ne termomehhaaniline töötlemine МТМТ *op* **i** low-temperature ausforming; low-temperature thermomechanical treatment **v** низкотемпературная термомеханическая обработка; НТМО
Terase ebastabiilse austeniidi plastne deformeerimine temperatuuripiirkonnas A_1 -st kuni rekristallisatsioonitemperatuurini järgneva termotöötusega (nt karastamine, normaliseerimine) (vt ka *kõrgtemperatuur[ili]ne termomehhanotöötlus; isothermiline termomehhanotöötlus*).

madallegeersulam; madallegeeritud sulam **i** low[-alloyed] alloy **v** низколегированный сплав
Väikeses koguses (üksikult kuni 2,5%) legeerivaid elemente sisaldav sulam (vrd *kõrglegeersulam; kesklegeersulam*).

madallegeerteras; madallegeeritud teras **i** low-alloy[ed] steel **v** низколегиро-

ванная сталь

Väikeses koguses (üksikult kuni 2,5%) legerivaid elemente sisaldav teras (vrd *kõrgleegerteras*; *keskleegerteras*).

madallõõmutus; madalatemperatuur[ilijne] lõõmutus; pingetuslõõmutus; pehme lõõmutus *pr*; madallõõmutamine; madalatemperatuur[ilijne] lõõmutamine; pingetuslõõmutamine; pehme lõõmutamine *op* **i** stress relief annealing; low-temperature annealing; soft annealing; light annealing **v** низкий отжиг; отжиг для снятия напряжений; релаксационный отжиг; смяргающий отжиг

Madalatemperatuurne lõõmutamine allpool faasimuutuse temperatuuri A_1 pingete mahavõtmiseks detailis – pingetustav lõõmutamine.

madalnoolutus *pr*; madalnoolutamise *op* **i** low-temperature tempering **v** низкий отпуск

Terase noolutamise madalal temperatuuril (150...250 °C) (vt *noolutus*; vrd *kõrgnoolutus*; *kesknoolutus*).

madalsurvevalu **i** low-pressure permanent-mo[u]ld casting; low-pressure [die] casting **v** литьё под низким давлением

Valandite tootmine korduvkasutusega valuvormide täitmise teel väikese surve all (üle rõhk kuni 1 atmosfäär e kuni 0,1 MPa) (vt ka *survevalu*).

madalsüsinikteras; {süsinikuvaene teras} **i** low-carbon steel; [dead-]mild steel; ductile steel **v** низкоуглеродистая сталь; малоуглеродистая сталь

Väikese süsinikusisaldusega (kuni 0,25%) teras (vrd *kõrgsüsinikteras*; *kesksüsinikteras*).

madaltsükliline väsimus → vähetsükliline väsimus

madaltõmbamine; madalõõneskeha sügavtõmbamine **i** shallow drawing **v** вытяжка неглубоких [полых] изделий

Väikese venitusteguriga, s.t väikese sügavusega (sügavus diameetrist väiksem) õõneskehade vormimine. Selliste, väikese sügavusega (madalate) õõneskehade tootmiseks kasutatakse sageli kummiga lehtvormimist (vt *kumm-lehtvormimine*; vrd *sügavtõmbamine*).

madalõõneskeha sügavtõmbamine → madaltõmbamine

MAG-keevitus *pr*; MAG-keevitamise *op* **i** metal-arc active gas welding; MAG-welding **v** сварка плавящимся электродом в активном защитном газе; МАГ-сварка

Kaitsegaasis kaarkeevituse protsesside/operatsioonide üldnimetus, kus kasutatakse keevitustraati ja kaitsegaasina aktiivgaase või segugaase (vt *kaitsegaaskaarkeevitus*; *MIG/MAG-lühikaarkeevitus*; *MIG/MAG-pihustuskaarkeevitus*; *MIG/MAG-impulsskaarkeevitus*).

magnaalium **i** magnalium **v** магналий

Hea korrosioonikindlusega magneesiumi sisaldav alumiiniumisulam.

magneesia → magneesiumoksiid

magneesium; Mg **i** magnesium **v** магний

magneesiumisulam; Mg-sulam i magnesium alloy; Mg-base alloy v магниевый сплав

Põhimetallina magneesiumi sisaldav sulam.

magneesiumoksiid; magneesia i magnesia; calcined magnesia v оксид магния; магнезия

Magneesiumi ja hapniku keemiline ühend MgO, mis leiab kasutamist peamiselt tulekindla materjalina.

magnesiaalne tulekindel (tulepüsiv) materjal → magnesiaaltulis

magnesiaaltulis; magnesiaalne tulekindel materjal; magnesiaalne tulepüsiv materjal i magnesia refractory v магнезиальный огнеупор

Peamiselt MgO sisaldav tulekindel materjal (vrd *magnesiittulis*).

magnesiit i magnesite v магнезит

1) Magneesiumimineraal $MgCO_3$ – magneesiumkarbonaat. 2) Tulekindel materjal magneesiumoksiidi MgO baasil.

magnesiitne tulekindel (tulepüsiv) materjal → magnesiittulis

magnesiittulis; magnesiitne tulekindel materjal; magnesiitne tulepüsiv materjal i magnesite refractory v магнезитовый огнеупор; периклазовый огнеупор

Magnesiaalne tulekindel materjal MgO sisaldusega üle 85% (vrd *magnesiaaltulis*).

magnet[pulber]defektoskoopia i magnetic particle defectoscopy; magnaflux defectoscopy v магнитопорошковая дефектоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute (väsimuspraod jm. pinna-defektid) määramiseks, mis põhineb uuritavas materjalis magnetjõujoonte katkemises praod või materjali muu ebapidevuse tagajärjel.

magnetfluorestsentspulberkatse; magnetfluorestsentspulberkontroll i fluorescent magnetic particle test[ing]; fluorescent magnetic particle inspection; fluorescent magnetic particle examination v магнитопорошковый флюоресцентный контроль

Magnetpulberkontrollimeetod, mille korral kasutatakse peeneks jahvatatud fluorestseeruvat ferromagnetilist ainet (vt *magnetpulberkatse*).

magnetiit i magnetite v магнетит

Rauamineraal Fe_3O_4 .

magnetike; ikkemagnet i magnetic yoke v магнитное ярмо

Magnet, mis industeerib magnetpulberkatsel magnetvälja uuritava detaili pooluste vahelises alas (vt *magnetpulberkatse*).

magnetkontrast[värv]pulberkatse; magnetkontrast[värv]pulberkontroll i colour contrast magnetic particle test[ing]; colour contrast magnetic particle inspection; colour contrast magnetic particle examination v магнитопорошковый контроль контрастной краской

Mittepurustava kontrolli meetod, mille korral magnetpulberkatsel kasutatakse hälvingute

ilmutamiseks kontrastvärvpulbreid (vt *magnetpulberkatse*).

magnetkuivpulberkatse; magnetkuivpulberkontroll **i** dry magnetic particle test[ing]; dry magnetic particle inspection; dry magnetic particle examination **v** магнито-порошковый сухой контроль

Mittepurustava kontrolli meetod, mille korral ferromagnetilised osakesed kantakse magnetpulberkatsel peale kuiva pulbrina (vt *magnetpulberkatse*; vrd *magnetmärgpulberkatse*).

magnetkõvasulam → kõvamagnetsulam

magnetlaud **i** magnetic table; magnetic chuck **v** магнитный стол; магнитная плита

Tööpingsi laud, kus toorikud kinnitatakse magnetjõu mõjul.

magnetlobrikatse; magnetlobrikontroll **i** magnet slurry test[ing]; magnet slurry inspection; magnet slurry examination **v** магнитный контроль влажным шламом

Mittepurustava kontrolli meetod, mille korral ferromagnetilised osakesed kantakse magnetpulberkatsel peale lobrina (vt *magnetpulberkatse*).

magnetlõõmutus *pr*; magnetlõõmutamine *op* **i** magnetic annealing **v** магнитный отжиг

Termotöötlus magnetsulamite magnetväljas magnetlõõmutavuse suurendamiseks.

magnetmaterjal; magnetiline materjal **i** magnetic material **v** магнитный материал
Pehmemagnet- (magnetvälja viiduna muutub magnetiliseks) või kõvamagnetmaterjal (püsिमagnetomadustega materjal).

magnetmärgpulberkatse; magnetmärgpulberkontroll **i** wet magnetic particle test[ing]; wet magnetic particle inspection; wet magnetic particle **v** магнитопорошковый мокрый контроль

Mittepurustava kontrolli meetod, mille korral magnetpulberkatsel ferromagnetilised osakesed kantakse peale vedeliku suspensioonina (vt *magnetpulberkatse*; vrd *magnetkuivpulberkatse*).

magnetoelast **i** magnetoelastic [material] **v** магнитоэласт

Elastse sideainega (nt kummi) pehme- või kõvamagnetmaterjal.

magnetoplast **i** magnetoplastic [material] **v** магнитопласт

Jäiga polümeerse sideainega (bakeliit, vaik vms) pehme- või kõvamagnetmaterjal.

magnetpehme sulam → pehmemagnetsulam

magnetpolümeerpulberkatse; magnetpolümeerpulberkontroll **i** magnetic polymer particle test[ing]; magnetic polymer particle inspection; magnetic polymer particle examination **v** магнитный полимерно-порошковый контроль

Mittepurustava kontrolli meetod, mille korral kasutatakse magnetpulberkatsel polümeerpulbreid (vt *magnetpulberkatse*).

magnetpulberdefektoskoop **i** magnetic particle defectoscope; magnetic particle detector; magnaflux defectoscope; magnaflux detector **v** магнитопорошковый дефектоскоп

Seade/aparaat materjali (toote) hälvingute avastamiseks magnetpulbermeetodil.

magnetpulberkatse; magnetpulberkontroll **i** magnetic particle test[ing]; МТ; magnetic particle inspection; magnetic particle examination; magnaflux test[ing]; magnaflux inspection; magnaflux examination **v** магнитопорошковый контроль
Mitterpurustava kontrolli meetod, mis põhineb pulbriliste materjalide kasutamisel magnetväljas.

magnetrauamaak **i** magnetic iron ore; black iron ore; lodestone; loadstone **v** магнитный железняк; магнетитовая руда
Mineraali Fe₃O₄ sisaldav rauamaak (vt *magnetiit*).

magnetresonantstomograafia[defektoskoopia] **i** magnetic resonance tomography **v** магниторезонансная томография
Mitterpurustava kontrolli meetod kihitise kujutise saamiseks, mis põhineb muutuva magnetvoo resonantssagedusel.

magnetrikastus *pr*; magnetrikastamine *op* **i** magnetic beneficiation; magnetic concentration; magnetic dressing **v** магнитное обогащение; электромагнитное обогащение
Maagikomponentide erinevatel magnetomadustel põhinev rikastamine (vt *rikastus*).

magnetseparaator **i** magnetic separator **v** магнитный сепаратор; магнитный железоотделитель
Seade magnetiliste metalliosakeste eemaldamiseks kasutatud vormisegust.

magnetsulam; magnetiline sulam **i** magnetic alloy **v** магнитный сплав
Suure magnetilise vastuvõtlikkusega (magneetumisvõimega) sulam.

magnetsärdamine; magnetiseeriv särdamine **i** magnetizing roasting; magnetizing firing **v** магнетизирующий обжиг
Rauamaagi taandav kuumutamine (särdamine), mille käigus suureneb rauaoksiidide magnetiline läbitavus.

magnetteras; magnetiline teras **i** magnetic steel **v** магнитная сталь
Teatud magnetomadustega (suure magnetilise vastuvõtlikkusega) eriteras.

magnettuul **i** magnetic blow **v** магнитное дутьё
Keevituskaare kõrvalekalle magnetvälja toimel; võib põhjustada keevitusdefekte

magnetvormimine **i** magnetic mo[ul]ding **v** магнитная формовка; формовка в магнитном поле
Vormimine magnetväljas, kasutades vormimaterjalina rauasulamist (teras, malm) haavleid; leiab kasutamist valu puhul gasifitseeruva mudeli järgi (vt *magnetvormvalu*).

magnetvormvalu i magnetic-mo[u]ld casting v литьё в магнитные формы
Gasifitseeruva mudeliga valu erim, mille korral kasutatakse magnetvormimist (vt *magnetvormimine*).

magniko i magnico v магнико

Niklit, koobaltit, alumiiniumi, vaske ja rauda sisaldav eriline magnetsulam.

magnooliametall i magnolia metal v магнолий металл

Laagrisulamina kasutatav plii baasil sulam – babiit (78...84% Pb), mis lisaks sisaldab peamiselt antimoni, väikeses koguses ka rauda ja tina.

mahalõikefrees i slitting [milling] cutter; slitting saw v отрезная фреза

Materjali tükeldamise frees.

mahalõike-lihvketas → lõikeketas

mahalõikus *pr*; mahalõikamine *op* i cutoff; cutting off; parting v отрезка; отрезание

Toote või pooltoote täielik eemaldamine plastset deformeerimist või lõiketöötlust (nt treimine) kasutades (vrd *tükeldus*). Mahalõikus võib toimuda jäätme moodustamisega või ilma.

mahavõtja; mahatõmbaja i stopper [plate]; stripper v съемник (штампа)

Stantsi osa kergendamaks lehttooriku eemaldamist (mahavõtmist) templi tagasi liikumisel pärast lehtvormimise (lehtstantsimise) eraldusoperatsiooni (nt avalõikamine; väljalõikamine).

mahtdeformatsioon; mahtmoone; ruumdeformatsioon; ruummoone i volumetric deformation v объемная деформация

Keha (või selle osa) kuju kolmemõõtmeline muutus, mida põhjustab aatomite- ja molekulidevaheliste kauguste muutumine välisjõu mõjul.

mahtdifusioon; mahuline difusioon i volume diffusion; lattice diffusion v объемная диффузия

Difusioon, mis toimub materjali mahus. Erinevalt pinddifusioonist ja teradevahelisest difusioonist on mahtdifusioonil tunduvalt väiksem difusioonikiirus (vrd *pinddifusioon*; *teradevaheline difusioon*).

mahtdoosimine; mahtdoseerimine → mahttäitmine

mahtelastsusmoodul; ruumelastsusmoodul i bulk modulus [of elasticity] v объемный модуль упругости; модуль всестороннего сжатия

Materjali elastsusnäitaja; jäikust mahumuutuse suhtes iseloomustav suurus (rõhu ja suhtelise mahumuutuse suhe).

mahtelektroerosioontöötlus *pr*; mahtelektroerosioontöötlemine *op* i ram electric[al] discharge machining; ram EDM; die-sinking electric[al] discharge machining; die-sinking EDM v электроэрозионная размерная обработка; электроискровая размерная обработка

Elektroerosioontöötlus süvendite (sh tööriistakujuliste süvendite), avade jms

moodustamiseks elektrit juhtivatesse materjalidesse (vt *elektroerosioontöötlus*; vrd *traatelektroerosioontöötlus*).

mahtkahanemine; mahuline kahanemine **i** volume shrinkage **v** объемная усадка
Tooriku suhtelise mahu vähenemine tardumisel, tardumisjärgsel jahtumisel või paagutamisel (vrd *joonkahanemine*).

mahtmoone → mahtdeformatsioon

mahttäitmine; mahtdoosimine; mahtdoseerimine **i** volume filling **v** объемное дозирование; дозирование по объему
Tehnoloogilise seadme või rakise täitmine vedeliku või puistematerjali mahu järgi (vrd *masstäitmine*).

mahtvormimine **i** bulk forming; massive forming **v** объемная обработка давлением

Survetöötlusprotsess – pooltoodete või toodete tootmine ümar-, nelikant- vm ristlõikega mahttoorikust. Mahtvormimise erimiteks on valtsimine, ekstrudeerimine, tõmbamine, se pistamine ja vormstantsimine (vrd *lehtvormimine*).

mahujäävustingimus **i** constant volume relationship; volume constancy condition **v** условие постоянства объема

Plastsusteooria üks peamisi võrrandeid – deformatsioonide summa kolme ristuva telje x-y-z suunal võrdub nulliga: $e_x + e_y + e_z = 0$.

mahuline kahanemine → mahtkahanemine

mahuosa; mahuline osa **i** volume fraction **v** объемная доля
Materjali koostisosade või pooride suhteline maht.

makroanalüüs; makroskoopiline analüüs → makroskoopia

makrokõvadus **i** macrohardness **v** макротвердость

Materjali võime vastu panna suurele kohalikule plastsele deformatsioonile; suure jõuga (üle 5 N) indentori materjali sisse surumise teel määratav kõvadus (vrd *mikrokõvadus*).

makrokõvaduskatse **i** macrohardness test **v** испытание макротвердости

Indentori suure koormusega (üle 5 N) materjali kõvaduskatse (Brinelli, Rockwelli, Vickersi jt meetodid) (vt *makrokõvadus*; vrd *mikrokõvaduskatse*).

makrolihv **i** macropolish; macrosection **v** макрошлиф

Metallograafias makroskoopilistes uuringutes kasutatav proovikeha (vrd *mikrolihv*).

makrolikvatsioon; tsonaallikvatsioon **i** macrosegregation **v** зональная ликвация; макроликвация

Likvatsioon valandi (valuploki) erinevate osade vahel (vt *likvatsioon*; vrd *mikrolikvatsioon*).

makropinge **i** macroscopic stress; body stress; macrostress **v** макронапряжение
Makromahtudes (ristlõikes) mõjuvad pinged, mis on tingitud välisjõududest (vrd *mikropinge*).

makropoor **i** macropore **v** макропора
Palja silmaga nähtav poor suurusega mõnisada mikromeetrit või enam (vrd *mikropoor*).

makroskoopia; makroanalüüs; makroskoopiline analüüs **i** macroscopy; macro-analysis; macroscopic analysis; macroexamination; macroscopic examination
v макроанализ; макроскопия
Struktuuri uurimine palja silmaga või väikesel (kuni 30x) suurendusel (vrd *mikroskoopia*).

makrostruktuur; makroskoopiline struktuur **i** macrostructure; macroscopic structure **v** макроструктура; макроскопическая структура
Palja silma või luubiga nähtav struktuur (vrd *mikrostruktuur*).

maksimaalsete nihkepingete kriteerium → Tresca plastsustingimus

malm **i** cast iron **v** чугу́н
Rauasüsinikusulam süsinikusisaldusega üle 2,14% (hrl kuni 5 %).

malmi kasv **i** growth [of cast iron] **v** рост чугуна
Malmi mahu suurenemine tingituna karbiidide, peamiselt tsementiidi (Fe_3C) lagunemisest (grafitiseerumisest) või oksüdeerumisest $t^\circ\text{-l}$ üle 480 °C.

malmi valgenemine **i** chilling **v** отбеливание [чугуна]; отбел [чугуна]
Valgemalmi struktuuri moodustumine hallmalmist valandite pinnal või väikese ristlõikega piirkondades. Valgemalmi struktuuri on võimalik kõrvaldada grafitiseerivat lõõmutust kasutades.

malmiava **i** iron [tap]hole **v** чугунная лётка; лётка для чугуна
Ava metallurgiaseadmeis (vagranka, kõrgahi) sulamalmi väljastamiseks.

malmimurd **i** scrap iron; cast iron scrap; waste iron **v** чугунный скрап; чугунные отходы
Metallurgilistes protsessides või mehaanilisel töötlemisel tekkinud malmjätmed, mida saab kasutada metallurgilistes seadmetes (vrd *vanamalm*; *terasemurd*).

malmisulatus *pr*; malmi sulatamine *op* **i** iron smelting **v** выплавка чугуна; плавка чугуна
Malmi tootmine rauamaagist.

malmvaland **i** iron casting **v** чугунная отливка
Malmist toodetud valand (vt *valand*).

malmvaluosakond → malmvalutsehh

malmvalutseh; malmvaluosakond **i** iron foundry **v** литейная чугуна; чугунолитейный цех

Tseh (osakond) malmvalandite tootmiseks.

mangaan; Mn **i** manganese **v** марганец

mangaanimaak **i** manganese ore **v** марганцевая руда

Mangaanimineraale sisaldav mangaanimaak.

mangaanpronks; Mn-pronks **i** manganese bronze **v** марганцовистая бронза

Põhilisandina mangaani sisaldav pronks.

mangaanteras; Mn-teras **i** manganese steel **v** марганцовистая сталь

Põhilise legeriva lisandina mangaani sisaldav teras.

manganiin **i** manganin **v** манганин

Suure ja püsiva eritakistusega Mn ja Ni sisaldav vasesulam.

manipulaator **i** manipulator **v** манипулятор

Abivahend raskete toorikute kinnihoidmiseks ja nendega manipuleerimiseks.

Mannesmanni valtspink **i** Mannesmann mill **v** стан поперечно-винтовой прокатки бочкообразными (бочковидными) валками; стан Маннесмана

Tünnikujuliste valtsidega valtspink õõnevaltsimiseks (vt *Mannesmanni õõnevaltsimisprotsess*; vrd *Stiefeli valtspink*).

Mannesmanni õõnevaltsimisprotsess **i** Mannesmann process **v** поперечно-винтовая прокатка бочковидными (бочкообразными) валками

Õõnevaltsimisprotsess hülsstoorikute kaldvaltsimiseks tünnikujuliste valtsidega õõnevaltspinkidel (vt *õõnevaltsimine*; *kaldvaltsimine*; *hülsstoorik*; *õõnevaltspink*).

MAPP-gaas **i** MAPP-gas **v** МАПП-газ

Gaaskeevitusel põlevgaasina kasutatava metüül-atsetüleen-propadieeni lühendtähistus.

margitähis; mark **i** grade **v** марка

Sulami või muu materjali sordi, klassi või liigi tähis.

mark → margitähis

marsruudikaart **i** route chart **v** маршрутная карта

Tehnoloogiadokument, millel on näidatud detaili valmistamiseks vajalikud operatsioonid nende sooritamise järjekorras.

maršaliit → kvartsjahu

Martensi kõvadus; universaalkõvadus **i** Martens hardness; universal hardness **v** твердость Мартенса; универсальная твердость

Teemantpüramiidi materjali sisse surumise teel määratav kõvadus; indentor surutakse materjali sujuvalt ning võetakse üles indenteerimiskõver.

martensiit i martensite v мартенсит

Karastatud metallisulamite struktuuriosa; Fe-C-sulameis süsiniku üleküllastatud tardlahus Fe_α -s.

martensiitmuutus; martensiitne muutus i martensite transformation; martensitic transformation v мартенситное превращение

Difusioonita faasimuutus metallisulamite jahutamisel; terastes austeniidist martensiidi teke (vt ka *martensiit*).

martensiitteras; martensiitne teras i martensitic steel; martensite steel v мартенситная сталь

Pärast normaliseerimist martensiitstruktuuri omav teras (vt ka *martensiit*).

martensiitvanandamine i maraging; martensite ag[e]ing v мартенситное старение
Legeerteraste (sisaldavad hrl kuni 18% Ni) termotöötlus, mis seisneb intermetalliidide väljasadestamises süsinikuvabas martensiidis.

martensiitvanandatav teras i maraging steel; martensitic-ag[e]ing steel; martensite-ag[e]ing steel v мартенситно-стареющая сталь

Vähese süsinikusisaldusega kõrglegeeritud martensiitstruktuuriga ja vanandamise teel dispersioontugevdatud (vanandamisel tekivad intermetalliidid) kõrgtugev teras.

martäänahi i open-hearth [furnace]; Martin furnace v мартеновская печь

Regeneratiivne leekahi terase tootmiseks toormalmist ja vanarauast (vt *toormalm; vanarauad*).

martäänmalm i open-hearth [pig] iron v мартеновский [передельный] чугу́н

Toormalm terase tootmiseks martäänahjudes (vt *martäänsulatus*).

martäänsulatus; martäänmenetlus; martäänprotsess pr; martäänsulatamine op i open-hearth process; Siemens-Martin process v мартеновский процесс

Terase tootmisprotsess aluselise- või happelise voodriiga martäänahjudes (vt *martäänahi*).
Esimesel juhul (aluseline protsess) võimalik terase tootmisel töödelda mitmesuguseid lähtematerjale, teisel juhul (happeline protsess) saadakse aga kvaliteetsem teras (vt *martäänahi*).

martäänteras i open-hearth steel; Siemens-Martin steel v мартеновская сталь

Martäänmenetlusega toodetud teras (vt *martäänsulatus*).

masina[ehitus]teras i construction[al] steel; machinery steel; steel for machine constructions v машиностроительная сталь; {машиноподелочная сталь}

Masinaosade ja -konstruktsioonide valmistamiseks kasutatav teras.

masinaaeg i machine time; machining-cycle time v машинное время; основное время

Ajanormi osa, mille vältel masin töötleb või teisaldab toodet töölise vahetu osavõtuta.

masinaehitus **i** mechanical engineering; machine-building **v** машиностроение
Teaduse ja tehnika haru, mille sisuks on masinate ja seadmete ehitus ning konstrueerimine, masinate ja detailide valmistamine, tootmisprotsesside automatiseerimine.

masinaehitustehnoloogia **i** machine-building technology **v** технология машиностроения

Masinate valmistamise meetodite kogum.

masinamalm **i** engineering [cast] iron **v** машинный чугун

Madallegeritud [valu]malm kasutamiseks üldmasinachituslikes konstruktsioonides.

masinkeevitus; mehhaniseeritud keevitus *pr*; masinkeevitamine; mehhaniseeritud keevitamine *op* **i** machine welding; mechanized weldig **v** механизированная сварка

Keevitus, kus kõik põhioperatsioonid toimuvad automaatselt (v.a toorikute kinnitamine). Seejuures on võimalik keevitamise ajal keevitusparameetreid käsitsi reguleerida.

masinpihustus *pr*; masinpihustamine *op* **i** machine spray[ing] **v** машинное напыление; механизированное напыление

Mehhaniseeritud tehtav pihustusprotsess/-operatsioon pindamisel.

masinvormimine **i** machine mo[у]lding **v** машинная формовка

Vormimine vormi[mis]masinatel (vt *vormi[mis]masin*).

massdoosimine; massdoseerimine → masstaitmine

massikadu vesinikus → vesinikmassikadu

massjootmine **i** mass [production] soldering; mass [production] brazing **v** пайка массовой продукции

Masstootmises kasutatav jootmistehnoloogia (vt *jootmine*).

masstootmine → hulgitootmine

masstaitmine; massdoosimine; massdoseerimine **i** mass filling **v** дозирование по массе; весовое дозирование

Tehnoloogiaseadme või rakise täitmine vedeliku või puistematerjali massi järgi (vrd *mahttäitmine*).

materjali eemalduskiirus **i** material removal rate **v** производительность съема материала; удельный съем материала

Materjali mahulise eemaldamise kiirus laastuna lõiketöötlusel (mm³/min).

materjali identifitseerimine **i** materials identification **v** идентифицирование материала

Materjali tuvastamine analüüsimetodeid kasutades (struktuuriuuringud, keemiline analüüs, mehaanilised teimid/katsed).

materjali identifitseerimine võrdlevanalüüsiga **i materials matching v** идентификация материала сравнительным анализом

Materjali tuvastamine analüüsiga analoogmaterjali analüüsitulemustega võrdlemise teel.

materjali katse[tamine]; materjali teim[imine] **i materials testing v** испытание материала

Materjali omaduste määramine laboratoorsel teel erinevaid katsetusmeetodeid kasutades.

materjali pragunemine **i materials cracking v** растрескивание материала

Prao teke materjalis.

materjali purunemine **i materials failure; materials fracture v** разрушение материала

Materjali pidevuse makroskoopiline katkemine välismõjurite toimel.

materjali valik **i materials selection v** выбор материала

Materjali tugevus-, tehnoloogilistest ja talitusomadustest lähtuvalt sobiva materjali valik antud detaili (toote) valmistamiseks.

materjali vastavus **i materials conformity v** соответствие материала

Võrdsete näitajatega (keemiline koostis, omadused jms) samaväärse materjali olemasolu.

materjalikood → tunnusnumber

materjaliõpetus; materjaliteadus **i materials science v** материаловедение

Õpetus/teadus materjalide koostise, struktuuri ja omaduste vahelistest seostest.

matriits **i die v** матрица

1) Tooriku/toote väliskujule vastava vormi ja mõõtmetega sisemise õõnsusega tööriist metallide survega töötlemisel. 2) Pressvormi sisemine õõnsus, milles toimub pulbri pressimine (konsolideerimine) templitega (vt *pressvorm*).

matriitsi sisetükk; pressvormi sisetükk **i die insert; nib v** вкладыш [матрицы]

Matriitsi ümbrises e võõs asetsev ühest või mitmest tükist koosnev osa, milles toimub pulbri pressimine (konsolideerimine).

matriitsiava; pressvormiava **i die opening; die aperture v** отверстие матрицы; отверстие прессформы

Pressvormi matriitsi sisemine avaus.

matriitsihoidja **i die holder; die retainer v** матрицедержатель

1) Pressi (nt ekstrudeerimispressi) tehnoloogiline rakis matriitsi hoidmiseks ja kinnitamiseks (vt *stantsi alusplaat*). 2) Stantsiploki (stantsi) alumine plaat, mille külge kinnitatakse matriits (vt *stantsiplokk*).

matriitsstruktuur → maatriksstruktuur

meeterkoonus **i metric cone; metric taper v** метрический конус

Tööriistakoonuse alaliik.

mehaanikateim; mehaanikakatse → mehaaniline teim

mehaaniline ettenihe **i** power feed **v** механизированная подача; механическая подача

Ettenihe lõikepingi ettenihkemehhanismi abil.

mehaaniline kahjustus **i** mechanical damage **v** вылом; механическое повреждение

Valudefekt – valandi mehaaniline vigastus, mis on tekkinud väljalöömise, puhastamise, transportimise käigus.

mehaaniline legeerimine → mehhanolegeerimine

mehaaniline peenestus → jahvatus

mehaaniline pindamine; plakeerimine **i** mechanical plating **v** механическое покрытие; плакирование

Pindamismoodus, mille korral pinne/kiht saadakse erimetalli/-sulamiga katmise – *plakeerimise* (nt. *pealevaltsimise*, *trummelpindamise* jm.) teel.

mehaaniline press **i** mechanical press **v** механический пресс

Mehaanilise ajamiga press, nt väntpress, ekstsentriskpress (vrd *hüdropress*).

mehaaniline saag → saag[imis]pink

mehaaniline teim; {mehaanikateim}; mehaaniline katse; {mehaanikakatse} **i** mechanical test **v** механическое испытание

Materjalide mehaaniliste omaduste näitajate määramiseks sooritatav etteantud kuju ja mõõtmetega teimikuga katse.

mehaaniline termovormimine **i** mechanical thermoforming **v** механическая термоформовка

Üliplastses olekus lehtmetsalli (pleki) või termoplastide vormimine kasutades mehaanilist vormimist matriitsi ja templi vahel (vt *üliplastne lehtvormimine*; *termovormimine*; vrd *vaakumvormimine*; *pneumovormimine*).

mehaaniline termovormimine **i** mechanical thermoforming **v** механическая термоформовка

Üliplastses olekus lehtmetsalli (pleki) või termoplastide vormimine kasutades mehaanilist vormimist matriitsi ja templi vahel (vt *üliplastne lehtvormimine*; *termovormimine*; vrd *vaakumvormimine*; *pneumovormimine*).

mehaaniline väsimus **i** mechanical fatigue **v** механическая усталость

Materjali mehaanilisest mõjust (deformatsioonist) tingitud väsimus (plastsuse vähene-mine kaldestumise tulemusena järgneva purunemisega).

mehaanilised omadused **i** mechanical properties **v** механические свойства

Mehaaniliste teimidega määratavad materjali omadused.

mehaaniliskaksikristall **i** mechanical twin **v** механический двойник; деформационный двойник

Välisjõudude toimel kahestumise teel moodustunud kaksikristall (vt *kaksikristall*; *kahestumine*; vrd *lõõmutuskaksikristall*).

mehaaniliste omaduste näitajad **i** mechanical characteristics **v** показатели механических свойств

Materjalide mehaaniliste teimidega/katsetega määratud materjalide mehaanilisi omadusi (tugevust, kõvadust, plastsust, sitkust, elastsust jms) iseloomustavad näitajad (tõmbe-tugevus, katkevenivus jt).

mehhaniseeritud keevitus → masinkeevitus

mehhanolegeerimine; mehaaniline legeerimine; **i** mechanical alloying **v** механическое легирование

Legeeritud metallipulbrite saamine pulbriliste komponentide pikaajalise jahvatamise teel mehaanilistes jahvatusseadmetes (tavaliselt attriitorites).

meisel **i** chisel; cold chisel **v** зубило

Lukkseptatööriist, mida kasutatakse metalli raiumiseks, tükeldamiseks jms.

meiselpuhastus *pr*; meiselpuhastamine *op* **i** chipping **v** обрубка зубилами

Valandite puhastus käsi- või mehaaniliste meislite abil.

meistertempel → kopeertempel

melhior **i** cupronickel; melhior **v** мельхиор

Vaseniklisulam, mis sisaldab kuni 30% Ni ja vähesel määral Mn (vt *vaseniklisulam*).

meremessing; admiralimessing **i** naval brass; admiralty brass; navy brass **v** морская латунь; адмиралтейская латунь

Merevees ja merelistes tingimustes töötavate detailide valmistamiseks kasutatav tina sisaldav messing (60...70% Cu, 29...39% Zn, 1% Sn).

merepronks; admiralipronks **i** naval bronze; admiralty bronze; navy bronze **v** морская бронза; адмиралтейская бронза

Merevees ja merelistes tingimustes töötavate detailide valmistamiseks kasutatav pronks.

mesomorfism; vedelkristal[lili]sus **i** mesomorphy **v** мезоморфизм

Aine olek, mis on struktuurilt tahke (kristalse) ja vedela vahepealne.

messing; valgevask; Cu-Zn-sulam **i** brass **v** латунь; медно-цинковый сплав

Põhilisandina tsinki sisaldav vasesulam.

messingjoodis; valgevaskjoodis; vask-tsinkjoodis; Cu-Zn-joodis **i** brazing brass; copper-zinc brazing metal; copper-zinc filler metal **v** латунный припой; медно-цинковый припой

Kõvajoodisena kasutatav vase ja tsingi sulam (vt *joodis*).

meta[l]klaas **i** metallic glass; metaglass **v** метастекло

Vedelmetalli väga kiire jahutamise ($10^5 \dots 10^6$ °/s) tulemusena saadav klaasile omase amorfse struktuuriga metall.

metal[lili]ne plii **i** blue lead **v** металлический свинец

Tööstuses kasutatava metal[lili]se plii nimetus, eristamaks seda teistest tinaproduktidest nagu valge, oranž ja punane plii.

metall **i** metal **v** металл

Element, mida hoiavad koos metallsed sidemed ja mille omadused on hea elektri- ja soojusjuhtivus jne (vt *metalliside*).

metallelektroodkaarlõikus kaitsegaasis → kaitsegaas-metallelektroodkaarlõikus

metallelektroodkaarlõikus; kaarlõikus metallelektroodiga *pr*; metallelektroodkaarlõikamine; kaarlõikamine metallelektroodiga *op* **i** shielded metal arc cutting **v** дуговая резка металлическим электродом; дуговая резка плавящимся электродом

Kaarlõikus metalli sulatamisega elektrikaare toimel erikattega metallelektroodi ja lõigatava metalli vahel, kusjuures metall eraldatakse lõikest gravitatsioonijõu ja kaare poolt tekitatud jõudude poolt (vrd *süsielektroodkaarlõikus*).

metalli korduvkasutus; metalli ringlus **i** reuse of metal; recycling of metal **v** вторичное использование металла; рециркуляция металла

Metallide ja metallisulamite korduvkasutus ümbertöötamise (-töötelse) või taaskasutuse läbi.

metalli ümbertöötlus *pr*; metalli ümbertöötlemine *op* **i** retreatment of metals; remanufacture of metals **v** переработка металла

Kasutusel olnud metallide või sulamite ümbertöötlemine nende järgneva korduvkasutuseks.

metallidevaheline ühend → intermetalliid

metallikang **i** pig **v** чушка

Kangikujuline valuplokk, mis saadakse valuga horisontaalsesse metallvaluvormi edasiseks ümbersulatamiseks.

metallikangide purusti → kangipurusti

metallikogur → püstkanalikogur

metallilõikerink **i** machine tool **v** металлорежущий станок

Toodete valmistamiseks kasutatav masin, mille töö põhineb toorikult laastude lõikamisel lõikeriistaga.

metallimikroskoop; metallograafiamikroskoop **i** metallographic[al] microscope **v** металлографический микроскоп

Metallograafias kasutatav valguskiirte rakendamisel põhinev optikariist (suurendus kuni

2000x) palja silmaga nähtamatu struktuuri uurimiseks.

metallimurd **i** scrap **v** скрап; металлические отходы

Metallurgilistes protsessides või mehaanilisel töötlemisel (valuplokivalu, transport jms) tekkinud metallidest jäätmed kasutamiseks sekundaartoorainena metallurgiaseadmetes (vrd *vanametall*).

metallirikkad graanulid **i** iron-rich pellets **v** металлизированные окатыши

Rauamaagist või kontsentradiist toodetavad graanulid, milles suurem osa on taandatud rauaks.

metalliside; metal[lili]ne side **i** metallic bond **v** металлическая связь

Aatomeid (elektrone) kristallivõres koos hoidev keemiline side, vastastikjõud, mida isoleerimustab aatomeist eraldunud valentselektronide positiivsetest ioonidest moodustunud elektrongaas.

metallism → bimetallism; monometallism

metallitagi **i** scale; burnt metal **v** окалина

Metalli või sulami pinnal kõrgetemperatuurisel kuumutamisel tekkiv oksiidikiht.

metalliteadus → metalliõpetus

metallitus *pr*; metallitamine; metalliseerimine *op* **i** metallization; metallizing

v металлизация; металлирование

Mittemetalli katmine (pindamine) metalliga.

metalliõpetus; metalliteadus **i** physical metallurgy; metal science **v** металлосведение

Õpetus/teadus metallide koostise, struktuuri ja omaduste vahelistest seostest.

metallkaarkeevitus *pr*; metallkaarkeevitamine *op* **i** metal arc welding **v** металлосварка

Metallelektroodiga kaarkeevituse protsesside üldnimetus.

metallkeraamika → pulbersulam

metallkomposiit[materjal] → metallmaatrikskomposiit[materjal]

metallmaatrikskomposiit[materjal]; MMK metallkomposiit[materjal]; **i** metal-matrix composite; MMC **v** металлический композиционный материал; композиционный материал с металлической матрицей

Metalse maatriksiga (pidev-/põhifaasiga) komposiit[materjal] (vt *maatriks*; *komposiit[materjal]*).

metallniit **i** filament **v** металлическое волокно; металлическая нить

Peenike, väga suuure pikkusteguriga metallist või sulamist kiud.

metallograafia **i** metallography **v** металлография

Metalliõpetuse haru, mis tegeleb metallide ja sulamite struktuuri uurimisega.

metallograafiamikroskoop → metallmikroskoop

metalloid; poolmetall **i** metalloid **v** металлloid

Element, millel on nii metallidele kui ka mittemetallidele iseäralikud omadused (nt arseen).

metalloplast **i** metalloplast **v** металлопласт

Metalltäiteaine (metallilaast, -pulber, -kiud) plastkomposiitmaterjal.

metallotermia **i** metallothermy **v** металлотермия

Metallide tootmine taandamise teel taandatavast metallist aktiivsemate metallide või neid metalle sisaldavate materjalidega. Metallotermia alaliikideks on silikotermia, alumotermia, magnotermia jt (vt *alumotermia*; *silikotermia*).

metallpinne; metal[lili]ne pinne **i** metal[lic] coating **v** металлическое покрытие

Kiht (kate), mille põhikomponendiks (üle 50%) on metall.

metallprofiilid → profiilmetall

metallpulberhapniklõikus; hapnikmetallpulberlõikus *pr*;

metallpulberhapniklõikamine; hapnikmetallpulberlõikamine *op* **i** metal-powder cutting; powder flame cutting **v** кислородная резка с металлическим порошком; газопламенная резка с металлическим порошком

Hapniklõikus, mille puhul põlemisprotsesse intensiivistatakse metallpulbri (enamasti raupulbri) lisamisega hapnikuvoolu.

metallsideaine **i** binder metal **v** металлическая связка; металлическое связующее

Keraamilis-metalse te komposiitmaterjalide metalne pidevfaas.

metallsuletis; metallisand **i** metallic inclusion **v** металлическое включение

Valudefekt, mis väljendub põhimetallist erineva koostisega osakes(t)ena valandis (vt *suletised*; vrd *mittemetallsuletis*).

metallurg **i** metallurgist **v** металлург

Spetsialisti üldnimetus metallurgiatööstuses (metallurgiaettevõttes).

metallurgia **i** metallurgy **v** металлургия

Teadus-, tehnika- ja tööstusharu, mis tegeleb maakidest ja teistest materjalidest metallide tootmisega ning metallisulamite keemilise koostise ja struktuuri muutmise teel sobivate omaduste tagamisega.

metallurgiatehas **i** metallurgical factory **v** металлургический завод

Metallurgiatööstusettevõte (vt *metallurgia*).

metallurgiline destillatsioon *pr*; metallurgiline destilleerimine *op* **i** metallurgical distillation; metallurgical distilling **v** металлургическая дистилляция; экстактивная дистилляция

Pürometallurgiline protsess mõnede metallide (nt Mg) tootmiseks maakidest või maagikontsentratsioonidest, millega kaasneb metalli (või muu vahesaaduse) üleminek gaasilisse olekusse ja seejärel kondenseerumine.

metallurgiline rektifikatsioon **i** fractional distillation; metallurgical rectification **v** металлургическая ректификация

Segunenud vedelike lahutamismeetod, mis põhineb mitmekordsel destillatsioonil. Kasutatakse metallurgias mõnede kergsulavate metallide (nt Pb) rafineerimisel.

metallvorm → kokill

meteoriiraud; meteoorraud **i** meteoric iron **v** метеор[ит]ное железо

Maailmaruumist maale meteoorkehana langenud raud; kosmilise päritoluga raud.

MIG/MAG-impulsskaarkeevitus *pr*; MIG/MAG-impulsskaarkeevitamine *op* **i** pulsed gas metal arc welding; GMAW-P **v** дуговая сварка в защитном газе импульсным током

Kaitsegaaskaarkeevitus impulssvoolu kasutamise (vt *kaitsegaas[kaar]keevitus*; vrd *MIG/MAG-lühi[s]kaarkeevitus*; *MIG/MAG-pihustuskaarkeevitus*).

MIG/MAG-keevitus *pr*; MIG/MAG-keevitamine *op* **i** MIG/MAG-welding **v** МИГ-МАГ-сварка

Kaitsegaaskaarkeevituse lühendtähis.

MIG/MAG-lühi[s]kaarkeevitus *pr*; MIG/MAG-lühi[s]kaarkeevitamine *op* **i** short circuit[ing] gas metal arc welding; GMAW-S; short-arc GMAW; short circuit arc MIG/MAG-welding **v** сварка короткой дугой в защитном газе [плавящимся электродом]

Kaitsegaaskaarkeevituse (MIG/MAG-keevitus) protsessi alaliik, kus keevitustraadi siire keevisvanni toimub jämedate tilkadena e lühissiirdena (vt *lühissiire*; *kaitsegaas[kaar]keevitus*).

MIG/MAG-pihustuskaarkeevitus *pr*; MIG/MAG-pihustuskaarkeevitamine *op* **i** spray transfer gas metal arc welding; GMAW-S **v** сварка струйным переносом в защитном газе

Kaitsegaaskaarkeevituse (MIG/MAG-keevitus) protsessi alaliik, kus elektroodimetalli siire on peentilgaline ilma kaarevahemiku lühiseta (vt *peentilksiire*; vrd *MIG/MAG-lühi[s]kaarkeevitus*; *MIG/MAG-impulsskaarkeevitus*).

MIG-jootmine **i** MIG-brazing **v** МИГ-пайко-сварка

Kõvajootmine MIG-keevitusseadmega, mis puhul kasutatakse lisametalli traadi kujul, mida sulatakse kaarlahendusega ja kaitstakse inertkaitsegaasiga (vt *jootmine*).

MIG-keevitus *pr*; MIG-keevitamine *op* **i** MIG-welding; metal inert-gas welding **v** дуговая сварка плавящимся электродом в инертном газе; МИГ-сварка

Kaitsegaaskaarkeevituse protsess/operatsioon, kus kasutatakse keevitustraati ja kaitsegaasina inertgaasi.

miinimumristlõige (valukanalite süsteemis) **i** choke area **v** площадь попереч-

ного сечения узкого места; минимальное проходное сечение
Valukanalite süsteemi ristlõikepind kitsaimas kohas (vt *valukanalite süsteem*).

mikroinfiltreeritud makrolaminaatkomposiit[materjal] i micro-infiltrated macro-laminated composite; MIMLC v микроинфильтрованный макрослойный композиционный материал

Mitmekihiline komposiitmaterjal, milles suure kõvaduse, tugevuse ning elastsusmooduliga, ent madala plastuse ja sitkusega kihid vahelduvad suure plastuse ja sitkuse, kuid väikese kõvaduse, tugevuse ning elastsusmooduliga kihtidega. Tootmisprotsessis suure kõvaduse kuid väikese sitkusega materjalikihti (nt keraamiline materjal) infiltreerub metallirikkast kihist metall (vt *komposiit[materjal]*; *kuumpressimine*).

mikrokõvadus i microhardness v микротвердость

Materjali võime vastu panna väikesele kohalikule plastsele deformatsioonile; väikeste koormustega (kuni 2 N) otsaku/indentori materjali sisse surumise teel määratav kõvadus (vt *Vickersi kõvadus*; *Knoopi kõvadus*; vrd *makrokõvadus*).

mikrokõvaduskatse i microhardness test v испытание микротвердости

Väikeste koormustega (alla 2 N) materjali kõvaduskatse (Vickersi, Knoopi jt meetodid) (vt *mikrokõvadus*; vrd *makrokõvaduskatse*).

mikrokõvadusmõõtur i microhardness tester, microhardnessmeter v микротвердомер

Seade materjali või toote kõvaduse määramiseks väikestel koormustel (kuni 2 N) (vt *mikrokõvadus*).

mikrolainepaagutus; lühilainepaagutus *pr*; mikrolainepaagutamine; lühilainepaagutamine *op* i microwave sintering v спекание токами сверхвысокой частоты; СВЧ-спекание

Paagutamine mikrolaine- e lühilainekuumutust rakendades, misjuures toimub elektromagnetilise energia ülikiire konversioon soojusenergiaks. Mikrolaineid sagedusega 1...2,5 GHz kasutatakse peamiselt keraamika paagutamisel.

mikrolegeerimine i micro-alloying; micro-alloyage v микролегирование

Legeerivate elementide lisamine metalli või sulamisse väga väikestes kogustes (alla 0,1%).

mikrolihv; lihv i micropolish; microsection; metallographic section; metallographic[al] specimen v микрошлиф

Metallograafias mikroskoopilistes uuringutes kasutatav lihvimise ja poleerimise teel valmistatud proovikeha (vrd *makrolihv*).

mikrolikvatsioon; dendriitlikvatsioon i microsegregation; interdendritic segregation; coring v дендритная ликвация; микроликвация

Keemilise koostise ebahühtlus kristalli, tera jm struktuuriosa piires (vt *likvatsioon*; vrd *makrolikvatsioon*).

mikropeenesti; mikropeenestusveski; mikropeenestusjahvati i micropulverizer v мельница тонкого помола

Mehaanilise peenjahvatamise seade.

mikropeenestusjahvati; mikropeenestusveski → mikropeenesti

mikropinge **i** microscopic stress, microstress **v** микронапряжение
Mikromahtudes (kristallis) esinevad sise- või välisjõududest tingitud pinged (vrd *makropinge*).

mikroplasmakeevitus *pr*; mikroplasmakeevitamine *op* **i** microplasma welding
v микроплазменная сварка
Väga õhukese materjali plasmakeevitus väikese (0,1...15 A) voolutugevuse juures (vt *plasmakeevitus*).

mikropoor **i** micropore **v** микропора
Palja silmaga mittenähtav mikroskoopiliselt avastatav poor suurusega 100...200 µm (vt *plasmakeevitus*; vrd *makropoor*).

mikropulber **i** micropowder; micro powder **v** микропорошок
Pulber, mille osakeste suurust (hrl 1...100 µm) mõõdetakse mikromeetrites (vrd *nanopulber*; *alamikroonne pulber*).

mikroskoop **i** microscope **v** микроскоп
Seade palja silmaga nähtamatu objekti uurimiseks suure suurendusega.

mikroskoopia; mikroskoopiline analüüs **i** microscopy; microexamination; microscopic examination; microscopic analysis **v** микроскопия; микроскопический анализ; микроскопическое исследование
Väikeste palja silmaga mittevaaeldavate objektide (struktuuri) uurimine mikroskoobiga (vrd *makroskoopia*).

mikroskoopiline analüüs → mikroskoopia

mikroskoopiline kahanemistühik **i** microshrinkage cavity **v** усадочная микро-
раковина; усадочная микропора
Väikesemõõduline tühik, mis moodustub valuplokis (või valandis) kristalliseerumise protsessis.

mikrostruktuur; mikroskoopiline struktuur **i** microstructure; microscopic structure
v микроструктура; микроскопическая структура
Materjali peenstruktuur üksikute kristallide/terade suurusega suurusjärgus 10⁻⁶ m (s.o mikromeetervahemikus); on nähtav ainult mikroskoobiga vaadeldes (vrd *makrostruktuur*).

mikrosõel **i** micromesh sieve **v** сито «микромеш»
Sõel sõelaava suurusega 5...125 µm (vt *mikrosõelfraktsioonimine*).

mikrosõelfraktsioonimine; mikrosõelfraktsioneerimine; mikrosõelklassifitseerimine
i micromesh sizing; micromesh sieving **v** ситовой анализ ситами «микромеш»;
ситовая классификация ситами «микромеш»
Fraktsioonimine (klassifitseerimine) mikrosõeltega sõelaava suurusega 5...125 µm (vt *mikrosõel*).

mikrosõelklassifitseerimine → mikrosõelfraktsioonimine

mikrotöötlus pr; mikrotöötlemine op i micromachining v микрообработка; механическая микрообработка

Materjali eemaldamine tooriku väga väikestest piirkondadest. Mikrotöötluks (nii pindmiseks kui mahuliseks) sobivad mittetraditsioonilised mehaanilised, elektrokeemilised, termilised ja keemilised töötlusmeetodid (vt mittetraditsiooniline *töötlus*).

mikser i mixer v миксер

Sulametalli koostise ja temperatuuri ühtlustamisel, samuti rafineerimisel kasutatav kogur (anum).

Milleri indeksid i Miller indices; crystal indices v индексы Миллера

Kristallograafias kristallivõre sõlmpunktide (aatomite), tasandite ja suundade tähistamiseks kasutatav indekse (sümbolite) süsteem.

mineraal; mineraalne materjal i ore mineral v минерал

Keemilistelt ja füüsikalistelt omadustelt homogeenne looduslik produkt maakides.

minimaalne painderaadius i minimum bend radius v минимальный радиус изгиба

Raadiuse miinimumväärtus painutamisel, mis välistab paindekohal pragude moodustumise.

minutiettenihe i feed per minute v минутная подача

Ühe minuti jooksul toimuv ettenihe (vt *ettenihe*).

Misese plastsustingimus; kujumuuteenergia kriteerium i von Mises [yielding] criterion; Mises [yielding] criterion; distortion-energy criterion v энергетическое условие пластичности; условие пластичности Губера-Мизеса; условие постоянства интенсивности напряжений

Pingeintensiivsuse muutumatusel (kujumuute energia muutumatusel) põhinev plastsustingimus (vt *pingeintensiivsus*).

mitmeastmeline [trummel]tõmbepink i multiblock machine v стан многократного волочения

Trummeltõmbepink tooriku üheaegseks tõmbamiseks läbi mitme tõmbesilma; kasutusel peene traadi või toru tõmbamiseks (vt *tõmbamine*; *trummeltõmbepink*; vrd *üheastmeline [trummel]tõmbepink*).

mitmekihiline joodis i multilayer brazing alloy; multilayer solder v многослойный припой

Eri metallide sulamite kihtidest koosnev riba, mille sulamisel tekib vedel joodis (vt *joodis*).

mitmekihiline pressis → liitpressis

mitmeliugurpress; mitmeliuguriline press; mitmetoimepress **i** multiple-slide press; multislide press; multislide machine

v многоползунный пресс

Mitme (tavaliselt nelja) liuguriga press, kus iga operatsiooni jaoks on eraldi liugur (vrd *konveierpress*).

mitmeläbimkeevitus *op*; mitmeläbimkeevitamine *op* **i** multi-run welding; multi-pass welding **v** многопроходная сварка

Mitme keevitusläbimiga teostatud keevitus (vrd *üheläbimkeevitus*).

mitmeosaline kärn → koostatav kärn

mitmepositsioon[ili]ne survealuvorm → mitmeõõneline survealuvorm

mitmepositsioonpressimine **i** multiple-die pressing; multiple-die compacting

v многопозиционное прессование; прессование в многоместных прессформах

Pressimine mitmepositsioonilistes pressvormides (matriitsides).

mitmespindliline horisontaaltreiautomaat **i** multiple-spindle horizontal automatic lathe **v** многошпindelный горизонтальный токарный автомат

Treimistõid teostav mitme horisontaalse spindliga automaatpink (vt *automaatpink*; *treiautomaat*).

mitmespindliline puurpink **i** multi-spindle drill[ing machine] **v** многошпindelный сверлильный станок

Masstootmisel kasutatav mitme spindliga puurpink mitme ava samaaegselt puurimiseks.

mitmespindliline varbtreipink **i** multiple-spindle bar machine; multiple-spindle bar lathe **v** многошпindelный прутковый [токарный] автомат

Tootlikkuse tõstmiseks mitme (tavaliselt 6 või 8) spindliga varustatud varbtreipink. Toorikut töödeldakse igas spindlis samaaegselt erinevate lõikeriistadega (vt *varbtreipink*; vrd *ühespindliline varbtreipink*).

mitmespindliline vertikaaltreipoolautomaat **i** multiple-spindle vertical semi-automatic lathe **v** многошпindelный вертикальный токарный полуавтомат

Treimistõid teostav mitme vertikaalse spindliga poolautomaatpink (vt *poolautomaatpink*).

mitmeteratreipink; mitmeteraline treipink **i** multiple-tool lathe **v** многорезцовый токарный станок

Üheaegselt mitme teraga treimise pink.

mitmetraadikeevitus *pr*; mitmetraadikeevitamine *op* **i** multiple-wire welding **v** многоэлектродная сварка

Kaarkeevituse protsess/operatsioon räbustis üheaegselt enama kui kahe keevitustraadi kasutamiseга (vt *räbusti[kaar]keevitus*).

mitmeõõn[eli]ne survealuvorm; mitmepositsioon[ili]ne survealuvorm **i** multiple-cavity die; combination die **v** многогнездная пресс-форма
Survealuvorm mitme valandi saamiseks ühe valutsükli (pressimistsükli) jooksul (vt *survevalu*; *survealuvorm*; vrd *üheõõn[eli]ne survealuvorm*).

mitmikliide **i** multiple joint **v** многоэлементное соединение
Kolmest või enamast osast koosnev liide

mitmikservlõikeriist; mitmikservlõikur; hulkservlõikeriist; hulkservlõikur **i** multiple-cutting-edge tool; multipoint tool **v** многолезвийный инструмент
Mitme pealõikeservaga lõikeriist, nt puur, frees, kammlõikur (vrd *üksservlõikeriist*).

mitmikvagu[vorm]stantsimine; mitmikvaos vormstantsimine **i** multiple impression-die forging **v** многоручьевая штамповка
Vormstantsimine stantsides, kus on enam kui üks vagu (vt *stantsivagu*; *vormstantsimine*).

mitteferrometallurgia → mitterauametallurgia

mittehomogeenne liide → hetero[geen]liide

mittehomogeenne struktuur → hetero[geen]struktuur

mittehomogeenne sulam → hetero[geen]sulam

mittekallutatav press **i** non-inclinable press **v** ненаклоняемый пресс
Vertikaalne mittekallutatava raamiga press (vrd *kallutatav press*).

mittekinnituv juuretugi → eemaldatav juuretugi

mittekompaktheksagonaalvõre; mittekompaktne heksagonaalvõre; H6 **i** non-close-packed hexagonal lattice **v** неплотноупакованная гексагональная решетка; гексагональная неплотноупакованная решетка
Heksagonaalne kristallivõre, milles aatomid paiknevad sõlmpunktides ja põhitahkkesen-datult.

mittekorrodeeriv räbusti **i** non-corrosive flux **v** некорродирующий флюс
Korrodeeriva toimeta räbusti (vrd *korrodeeriv räbusti*).

mittelahtivõetav kokill → tervikkokill

mittelahtivõetav kärnkast → tervikkärnkast

mittelegeerteras; mittelegeeritud teras; süsinikteras **i** non-alloy[ed] steel; carbon steel **v** нелегированная сталь; углеродистая сталь
Legeerivaid elemente mittesisaldav teras (lubatud Si<0,5%; Mn<0,8%; Al või Ti<0,1%; Cr, Ni või Cu<0,25%).

mittemagnetsulam; mittemagnetiline sulam **i** non-magnetic alloy **v** немагнитный сплав

Mittemagnetiline või nõrgalt magnetiline sulam.

mittemetall **i** non-metal **v** неметалл

Tavaliselt madala tiheduse, halva elektri- ja soojuisjuhtivusega element, mida hoiavad koos kovalentsed sidemed.

mittemetall-lisand; mittemetal[lili]ne lisand **i** non-metallic inclusion **v** неметаллическая примесь

Mistahes mittemetalsed lisandid (oksiidid, karbiidid, sulfiidid) metallmaatriksis; ka juhu- või kahjulike lisandina vesinik, hapnik, lämmastik, väävel, räni jt metallis.

mittemetallpinne; mittemetal[lili]ne pinne **i** non-metal[lic] coating **v** неметаллическое покрытие

Kiht (kate), mille põhikomponent (üle 50%) on mittemetall (oksiidid, karbiidid, nitriidid jms).

mittemetallsuletis; mittemetal[lili]ne suletis **i** non-metallic inclusion **v** неметаллическое включение

Valudefekt mittemetalse osakesena, mis satub valandisse kas mehaanilisel teel või moodustub keemiliste reaktsioonide tulemusena (vt *suletised*; vrd *metallsuletis*).

mitteoksiidkeraamika; mitteoksiidne keraamika **i** non-oxide ceramics **v** безоксидная керамика; безоксидный керамический материал

Pulberkeraamika hapnikku mittesisaldavate rasksulavate ühendite (karbiidide, nitriidide, boriidide jms) baasil (vt *keraamika*; vrd *oksiidkeraamika*).

mittepeidevpaagutus → tsükkelpaagutus

mittepeidevtootlus *pr*; mittepeidevtootlemine *op* **i** fabrication **v** изготовление; производство [изделий]

Tükktoodete tootmine mittepeidevmeetodeid rakendades; selline on nt lehtstantsimine, kuumvormstantsimine jne (vrd *peidevtootlus*).

mittepliijoodis → pliita joodis

mitteproportsionaalne tõmbeteimik; mitteproportsionaalne tõmbekatsekeha **i** non-proportional tensile test piece **v** непропорциональный образец для испытания на растяжение

Katsekeha/teimik, mille algmõõtepikkus (L_0) ei ole ristlõike algpindalaga (S_0) seotud valemiga $L_0 = 5,65\sqrt{S_0}$ (vt *tõmbeteimik*; vrd *proportsionaalne tõmbeteimik*).

mittepurustav kontroll; mittepurustav katse; {mittepurustav teim} **i** non-destructive evaluation; NDE; non-destructive test[ing]; NDT; non-destructive inspection; non-destructive examination **v** неразрушающий контроль

Materjali (toote) struktuuri, omaduste jms uurimisel kasutatav katsetusmeetod, mille käigus materjali (toodet) ei purustata.

mitterauametallurgia; mitteferrometallurgia; {värvilismetallurgia}; {värvilismetallide metallurgia} **i** non-ferrous metallurgy **v** цветная металлургия

Metallurgia haru, mis hõlmab mitteraudmetallide (Cu, Al, Ni jt) ja nende sulamite tootmist maagi kaevandamisest ja töötlemisest kuni metallide ja nende sulamite saamiseni.

mitterauasulam; {värviline sulam}; {värvilissulam} **i** non-iron alloy **v** цветной сплав
Põhimetallina mitteraudmetalle (kõiki peale raua) sisaldav sulam

mitteraudmetall; {värviline metall}; {värvilismetall} **i** non-ferrous metal; non-iron metal **v** цветной металл

Kõik metallid peale raua.

mittereverseeritav valtspink **i** non-reversing mill **v** нереверсивный [прокатный] стан

Ühe valtsstooliga valtspink, milles valtsid pöörlevad püsivalt ühes suunas (vt *valtspink*; *valtsstool*; vrd *reverseeritav valtspink*).

mittesoojuskindel teras; mittesoojakindel teras **i** non-heat-resistant steel; non-heat-resisting steel **v** нетеплостойкая сталь; нетеплоустойчивая сталь

Teras, mille kasutusomadused (nt kõvadus tööriistaterasel) säilib kuni temperatuurini 200...250 °C (vrd *poolsoojuskindel teras*; *soojuskindel teras*).

mittestõhhiomeetiline ühend **i** non-stoichiometric compound **v** нестехиометрическое соединение

Tahe keemiline ühend, mille koostis ei vasta komponentide kindlale vahekorrale (vrd *stõhhiomeetiline ühend*).

mittetinapronks; tinata pronks; {tinavaba pronks} **i** tinless bronze; tin-free bronze; {non-tin bronze} **v** безоловянная бронза; безоловянистая бронза

Tina mittesisaldav pronks (vrd *tinapronks*).

mittetraditsiooniline töötlus *pr*; mittetraditsiooniline töötlemine *op* **i** non-traditional machining **v** нетрадиционный метод обработки; электрофизический и физико-химический метод обработки

Tavapärase teravaservalise lõikeriistata töötlus elektrokeemilist, keemilist või termilist energiat kasutades. Mittetraditsioonilised töötlusviisid on ultrahelitöötlus, abrasiivveejugatöötlus, elektroerosioontöötlus, elektronkiirlõiketöötlus jne.

mittetäielik karastus → poolkarastus

mittetäielik lahustuvus → piiratud lahustuvus

mittetäielik lõõmutus → poollõõmutus

mittetäielik paakuvus → alapaakuvus

mitteõhend[us]rotatsioonvormimine; õhenduseta rotatsioonvormimine; mitteõhend[us]rotatsioonõtõmbamine; õhenduseta rotatsioonõtõmbamine **i** conventional spinning; manual spinning; **v** ротационная вытяжка без утонения; ротационное выдавливание без утонения
Rotatsioonvormimine tingimustes, kus tooriku seinapaksus ei muutu (vt *rotatsioonvormimine*; vrd *õhend[us]rotatsioonvormimine*).

mitteõhend[us]sügavtõmbamine **i** deep drawing; cup drawing **v** глубокая вытяжка без утонения; вытяжка без утонения
Sügavtõmbamine tooriku seinapaksuse säilitamisega. (vt *sügavtõmbamine*; vrd *õhendus-sügavtõmbamine*).

ММКМ → metallmaatrikskomposiit[materjal]

modifikaator **i** modifier [addition]; modifying agent; modifying addition **v** модификатор
Aine, mille sulametalli viidavad väikesed kogused võimaldavad parandada metalli või sulami struktuuri ning omadusi. Eristatakse kristallide kasvu aeglustavaid modifikaatoreid, nn terainhibiitoreid ja kristallisatsioonikeskmete arvu suurendavaid modifikaatoreid, nn inokulaatoreid (vt *modifitseerimine*; *terainhibiitor*; *inokulaator*).

modifitseerimine **i** modification **v** модифицирование
Modifikaatorite viimine sulametalli; modifikaatorite väikesed kogused mõjutavad kristallisatsiooniprotsessi kulgu (vt *modifikaator*).

modifitseeriv sulam **i** modify[ing] alloy **v** модифицирующий сплав
Metalli või sulami struktuuri ja omaduste parandamiseks kasutatav lisasulam.

modifitseermalm; modifitseeritud malm **i** inoculated [cast] iron **v** модифицированный чугун
Valumalm, mille struktuuri ja omadusi on modifitseeritud kasutades modifikaatoreid (vt *modifikaator*; *terainhibiitor*; *inokulaator*).

modifitseersulam; modifitseeritud sulam **i** modified alloy; inoculated alloy **v** модифицированный сплав
Modifikaatorite (lisametalli või -sulami) lisamisel saadud peeneteralise struktuuriga (modifitseeritud) sulam.

Mohsi kõvadus → kriipekõvadus

Mohsi kõvaduskatse → kriipekõvaduskatse

Mohsi skaala **i** Mohs scale **v** шкала Мооса
Mohsi kõvadusastmik, mineraalide kõvaduse hindamiseks kasutatav 10-palline skaala.

molekulaarside; molekulaarne side **i** molecular bond **v** молекулярная связь
Aatomeid (elektrone) kristallivõres kooshoidev keemiline side, vastastikjõud, mille korral nii molekulid kui aatomid on tasakaalus – nende vahel valitsevad nõrgad tõmbejõud (van der Waalsi jõud).

molübdeen; Mo i molybdenum v молибден

molübdeenimine i molybdenizing v молибденирование

Metalltoote pinnakihi rikastamine molübdeeniiga termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel.

molübdeenisulam; Mo-sulam i molybdenum alloy; Mo-base alloy v молибдено-
вый сплав

Põhimetallina molübdeeni sisaldav sulam.

monell[metall] i Monel[!] [metal] v монель-металл; сплав Монеля

Vaske, rauda jt elemente sisaldav korrosioonikindel niklisulam.

monoelement → atomaarne element

monokristall i monocrystal; single crystal v монокристалл

Üheselt orienteeritud kristallivõrega terviklik kristall.

monometall i monometal v монометалл

Metall, millel põhineb rahanduse ühemetallisüsteem (enamasti on see metall kuld, mõnel maal hõbe).

monometallism; ühemetallisüsteem i monometalism v монометаллизм

Rahasüsteem, mis põhineb ühel metallil (hrl kullal või hõbedal).

monopinne i monocoating v монопокрытие

Ühekihiline kiht (kate).

montaaž → koostamine

montaažkeevitus → keevitus koostekohal

moone; suhteline deformatsioon i strain v относительная деформация

Keha (teimiku) kuju suhteline deformatsioon.

moonekiirus → deformatsioonikiirus

morfoloogia i morphology v морфология

Materjali osakeste või mikrostruktuuri osade kuju uuriv õpetus/teadus.

Morse koonus i Morse taper v конус Морзе

Lõikeriistade ja rakiste tööpingiga kiireks ühendamiseks kasutatav koonus.

mudel → valumudel

mudeli alusplaat; mudelilaud i moulding board; turn[ing]-over board v подмо-
дельная доска; подмодельная плита

Käsitsi vormimisel mudeli ja vormkasti alusplaadina kasutatav plaat (laud).

mudeli kohalevajutus *pr*; mudeli kohalevajutamine *op* i bedding **v** осаживание [модели]

Käsitsivormimismeetod – mudeli vajutamine jäljendi saamiseks lõplikult tihendamata vormisegusse, misjärel segu tihendatakse.

mudeli seadetihvt → mudelitihvt

mudeli eemaldus *pr*; mudeli eemaldamine *op* i drawing [the pattern]; withdrawing [the pattern] **v** извлечение модели

Mudeli vormist või vormi mudelilt eemaldus liivvormvalu korral (vt *liivvormvalu*).

mudeli jaoskond → mudelitsehh

mudelikalle → valukalle

mudelikomplekt **i** pattern equipment; pattern set **v** модельный комплект

Komplekt vormimistarvikuid (mudel, valukanalite süsteemi mudel[id], kärnkast[id], šabloon[id] jms) vormiõõnsuse moodustamiseks valandi saamisel (vt *valumudel*; *valukanalitega mudel*; *kärnkast*).

mudelikomplekti ettevalmistus *pr*; mudelikomplekti ettevalmistamine *op* i rigging **v** оснащение модельного комплекта

Mudeli komplekti projekteerimis- ja valmistusprotsess valandite tootmiseks (vt *mudelikomplekt*).

mudelilaud → mudeli alusplaat

mudeliosakond → mudelitsehh

mudeliplokk; mudelite plokk **i** pattern assembly; pattern tree; tree **v** модельный блок; блок моделей; ёлка

Ühise valukanalite süsteemi külge ühendatud väljasulatavad, gasifitseeruvad või lahustuvad mudelid (vt *täppisvalu*).

mudeli puuder → vormipuuder

mudelisegu **i** facing sand **v** облицовочная [формовочная] смесь

Vormi- või kärnisegu, mis moodustab vormi- või kärni pindmise sulametalliga kokku puutuva kihi (vt *vormi[mis]segu*; *vrd täitesegu*; *ühtne vormi[mis]segu*).

mudelitihvt; mudeli seadetihvt **i** pattern dowel **v** шип [для соединения модели]

Liidendmudeli osi ühendav tihvt (vt *liidendmudel*; *poolitatav [valu]mudel*).

mudelitsehh; mudeliosakond; mudelijaoskond **i** pattern shop **v** модельный цех; модельное отделение

Koht (töökoda), kus projekteeritakse ja valmistatakse mudeleid (vt *valumudel*).

modeliväljasulatus *pr*; mudeli väljasulatamine *op* **i** dewaxing **v** выплавление модели

Kordkasutusega väljasulatatava mudeli eemaldus täppisvalu (*vt täppisvalu*).

mudelplaadimudel **i** pattern of match-plate **v** модель модельной плиты

Mudelplaadile kinnitatav mudel (*vt mudelplaat*).

mudelplaat **i** 1. match-plate pattern; 2. cope-and-drag pattern **v** модельная плита

Vormimisel kasutatav metallplaat, mille külge on kinnitatud valandi ja valukanalite süsteemi osiste mudelid või nende osad (*vt vormimine*; vrd *valumudel*). Eristatakse 1. kahepoolseid mudelplaate ja 2. ühepoolseid mudelplaate (*vt ühepoolne mudelplaat*; *kahepoolne mudelplaat*).

muhvelahi **i** muffle furnace **v** муфельная печь

Leek- või elektriahi, milles kuumutata materjal või toorikud asetsevad muhvlis – kuumuspüsisvast terasest või tulisest (tulekindlast materjalist) kambris.

muldmetall → leelismuldmetall

muljumisvagu **i** flattener [impression] **v** пережимной ручей

Stantsi ettevalmistusvagu, milles toimub tooriku kõrguse (paksuse) kohalik vähendamine kohtades, kus on vajalik laiust suurendada (*vt ettevalmistusvagu*).

muljumisvagu[vorm]stantsimine; vormstantsimine muljumisvaos **i** fullering **v** объёмная штамповка в пережимном ручье; штамповка в пережимном ручье

Vormstantsimine stantsi ettevalmistusvaos – muljumisvaos – tooriku kõrguse kohalikuks vähendamiseks ja laiuse suurendamiseks (*vt muljumisvagu*; *ettevalmistusvagu*; *vormstantsimine*).

muntsmetall **i** Muntz metal **v** мунц-металл; мунцевый металл; мунцевая латунь; латунь Мунца

Messing, mis sisaldab 57...61 % Cu (nime saanud sulami leiutaja järgi).

murdepind **i** fracture **v** излом; поверхность излома

Purunemise tagajärjel moodustunud pind.

murdelaast; lülilaast **i** discontinuous chip; segmented chip; segmental chip **v** стружка надлома

Lõikamisel tükkidena eralduv laast (vrd *voolavlaast*; *elementlaast*; *terikukasvajaga volavlaast*).

murdepind → murd

murdepurunemine → habras purunemine

must tempermalm **i** black-heart malleable [cast] iron; ferritic malleable [cast] iron
v чёрно-сердечный ковкий чугун; ферритный ковкий чугун
Süsinikku mitteärastava lõõmutusega saadud tumeda murdepinnaga tempermalm
(vt *tempermalm*; vrd *valge tempermalm*).

must terasplekk → mustplekk

mustmetall → raudmetall

mustmetallurgia → rauametallurgia

mustplekk; must terasplekk **i** black sheet; black plate **v** черная жельсть
Pinnakatteta õhuke terasplekk (vt *õhuke külmaaltsplekk*)

muststantsimine → eelstantsimine

mustvagu → eelvagu

nutrivõti **i** wrench; spanner **v** гаечный ключ; гайковоерт
Mutrite, kruvide või poltide kinnitamise ja lahtikeeramise riist. Eristatakse lehtvõtit
(avatud silmusvõtit), silmusvõtit, otsvõtit (padrunvõtit), toruvõtit jt (vt ka *lehtvõti*;
silmusvõti).

muukviil **i** needle file **v** надфиль
Väikeviil väikeste detailide viimistlemiseks.

muutusetemperatuur; üleminekutemperatuur **i** transformation temperature; tran-
sition temperature **v** температура перехода
Temperatuur, mille juures toimub üleminek ühest olekust teise (gaas, vedelik, tahke);
temperatuur, mille juures leiavad aset kriitilised, näiteks magnetilised muutused (Curie
temperatuur).

mõõtebaas **i** measurement datum surface **v** измерительная база
Baas, millest lähtutakse toote parameetrite mõõtmisel (vt *baas*).

mõõteriistateras; {mõõduriistateras} **i** instrumental steel; measuring tool steel
v сталь измерительного инструмента
Madallegeeritud (legeerivad elemendid eelkõige Cr, W ja Mn) peamiselt mõõteriistade
valmistamiseks kasutatav tööriistateras, millel on väike soojuspaisumine.

mälu[efekt]metall → kujumälumetall .

mälu[efekt]sulam → kujumälusulam

märg[valu]vorm **i** green sand mo[u]ld **v** сырая [литейная] форма
Kordkasutusega vorm, mida enne sulametalliga täitmist niiskuse eemaldamiseks ja
tugevuse tõstmiseks ei kuivatata (vt *märg[liivvorm]valu*; vrd *kuiv[valu]vorm*;
pindkuivatatud [valu]vorm).

märg[liivvorm]valu; liivvormvalu märgvormi **i** green-sand casting **v** литьё в сырые формы

Valu kuivatamata liivvormidesse nn märgvormidesse (vt *märg[valu]vorm*; vrd *kuiv[liivvorm]valu*).

märg[valu]vormisegu **i** green sand **v** формовочная смесь для сырых форм

Niisutatud vormisegu, millest valmistatakse märgvorme (vt *märg[valu]vorm*).

märg[vorm]vormimine **i** green-sand mo[u]lding **v** формовка по-сырому; формовка всырую

Vormimine, mille puhul kuivatatakse vaid kärnid (vt *märg[valu]vorm*; *märg[liivvorm]-valu*; vrd *kuiv[vorm]vormimine*).

märgamisnurk **i** wetting angle; contact angle **v** краевой угол смачивания

Nurk vedeliku (nt sulajoodise) pinna ja tahke aluspinna puutujate vahel kontaktpunktis; iseloomustab märguvust (vt *märgumine*).

märgistus *pr*; märgistamine *op* **i** stamping **v** клеймение

Tooriku või toote ühel poolel pindmise reljeefse märgise tekitamine, millega kaasnevad paksuse kohalikud muutused (vrd *vermimine*).

märgjahvatus; märgpeenestus *pr*; märgjahvatamine; märgpeenestamine *op* **i** wet grinding; wet comminution **v** мокрое измельчение; мокрый помол; мокрый размол

Jahvatamine (mehaaniline peenestamine) vedelikus (vrd *kuivjahvatus*).

märgkärn **i** green-sand core **v** сырой стержень

1) Kärnisegust kärnkastis vormitud kuivatamata kärn. 2) Vormisegust vormkastis vormitud kärn (vrd *kuivkärn*).

märgpeenestus → märgjahvatus

märgrikastus *pr*; märgrikastamine *op* **i** wet beneficiation; wet concentration; wet dressing; washing **v** мокрое обогащение

Rikastamine vedelas keskkonnas (vrd *kuivrikastus*).

märgtugevus **i** green strength **v** прочность в сыром состоянии; прочность всырую

Niiske (kuivatamata) liivvormi või kärni materjali tugevus. Määratakse valdavalt surve-, nihke- ja tõmbekatsel (vrd *kuivtugevus*; *õhkuivtugevus*).

märgumine **i** wetting **v** смачивание

Molekulaartasandil toimuv protsess kolme faasi (gaas, vedelik, tahkis) kokkupuutepinnal; väljendub vedeliku laialivoolamise tahke keha pinnal.

märgumisvahend **i** wetting agent **v** смачивающее вещество; смачиватель

Toimeaine, mis parandab vedeliku (vedelfaasi) ja tahkise vahelist aatomitevahelist interaktsiooni (vt *märgumine*; vrd *märgumisvastane vahend*).

märgumisvastane vahend **i** stop up **v** противо-смачивающее вещество; ограничитель растекаемости

Liitepindade joodisega märgavust vähendav materjal (vrd *märgumisvahend*).

märkimine **i** laying-out; marking; setting **v** разметка

Töödeldavate pindade piirjoonte ja tooriku õigeks tööpinki asetamiseks vajalike telg- ja abijoonete ning tsentrimärkide kandmine tooriku pinnale.

märkimislaud **i** laying-out table; marking-out table **v** разметочный стол

Tooriku või detailide märkimiseks kasutatav viimistletud pinnaga metallist plaat.

märknõel **i** scribe **v** чертилка; разметочный инструмент

Toorikutele või detailidele märkjoonete pealekandmise nõel.

mügargrafiit; nodulaargrafiit; **i** nodular graphite **v** хлопьевидный графит; гнездообразный графит

Keragrafiidiga malm struktuuriosa (vt ka keragrafiit).

Reeglina valgemalmi lõõmutamisel tsementiidi lagunemisel moodustunud nodulaarne (pesajas, mügarjas) grafiit e lõõmutussüsinik (vt *tempermalm; lõõmutusgrafiit*).

mügarpulber; nodulaarpulber **i** nodular powder **v** хлопьевидный порошок

Pulbriosakeste ebamäärase kujuga pulber, mille iga osake on tavaliselt peenematest osakestest moodustunud konglomeraat.

mündihõbe **i** coin[age] silver; sterling silver **v** монетное серебро; медальное серебро

Hõbedasulam, milles lisandite sisaldus ei ületa 10% (prooviga 925).

mündimelhior **i** coin[age] cupronickel; coin melhior **v** монетный мельхиор

Müntide valmistamiseks kasutatav vaseniklisulam Ni-sisaldusega 20...25%.

mündimetall **i** coin[age] metal **v** монетный металл

Müntide vermimisel laialdaselt kasutatavad suhteliselt inertsed üleminekumetallid (vask, hõbe, kuld).

mündipronks **i** coin[age] bronze **v** монетная бронза; медальная бронза

Müntide valmistamiseks kasutatav pronks (peamiselt alumiiniumpronks) Al-sisaldusega 5...10%.

N

naatriumaluminaat **i** sodium aluminate **v** алюминат натрия

Vahesaadus – NaAlO₂ alumiiniumoksiidi tootmisel alumiiniumi elektrometallurgias.

naatriumsilikaat → vesiklaas

naftakoks **i** oil coke **v** нефтяной кокс

Naftaproduktide koksistamise teel toodetud koks (vt *koks; koksistamine*).

nake; adhesioon i adhesion v адгезия; сцепление
Füüsiline side kahe erinevast materjalist pindade vahel.

nakkekatsed; adhesioonikatsed; nakketeimid; adhesiooniteimid i adhesion test v испытание на адгезионную прочность; испытание на сцепление
Katsed/teimid adhesiooninäitajate määramiseks ja toote reprodutseeritavuse tagamiseks.

nakkekatsakeha; nakketeimik i adhesion specimen v образец для испытания на адгезионную прочность; образец для испытания на адгезию
Katsakeha/teimik pinde nakketugevuse määramiseks.

nakketugevus i bond strength v прочность сцепления
Vormi- või kärnisegu sideaine poolt tekitatav liivaosakeste vahelise tugevuse näitaja.

nakketugevus; adhesioontugevus i adhesion strength v прочность сцепления; прочность адгезии; адгезионная прочность
Pinde tugevusnäitaja – pinge, mis vastab pinde eemaldamisjõule alusmaterjalist või selle purunemisele nakkekatsed/-teimide korral.

nanopulber; nanomeetriline pulber i nanopowder v нанопорошок; ультрадисперсный порошок; сверхтонкий порошок
Submikroonsete pulbrite alaliik osakeste suurusega alla 0,1 µm (alla 100 nm) (vt *alamikroonne pulber*).

nanostruktuur; nanokristal[lilij]ne struktuur i nanocrystalline structure; nanocrystalline structure v нанокристаллическая структура
Materjali struktuur üksikute kristallide/terade suurusega suurusjärgus 10⁻⁹ m (s.o mõõtmega nanomeetrites). On nähtav ainult elektronmikroskoobiga vaadeldes.

nanostruktuurne teras → nanoteras

nanoteras; nanostruktuurne teras i nanosteel v наносталь
Väga peene (nanomeetrilise) struktuuriga või nanosakesi sisaldav teras.

naturaalne metall → ehemetall

needipea torn i snap v обжимка [для клепки]
Needipea kuju vormimise torn.

needipea vormimine i closing-up v обжимка [клепки]
Needipea kuju (silinder, sfäär jm) moodustamine.

neetimine i riveting v клепка
Detailide ühendamise neetide abil.

nelikant[valts]metall i squares; square bars v квадратные профили; квадратный прокат
Nelikantristlõikega sordi[valts]metall (vt *sordi[valts]metall*).

neljaksjagamine → kvartimine

neljapakiline padrun **i** four-jaw chuck **v** четырехкулачковый патрон
Nelja liikuvat osa (pakki) sisaldav padrun (vt *padrun*).

neljavaltsiline valtspink → kvarto-valtspink

neutraalleek; neutraalne leek → normaalleek

neutraaltelg **i** neutral axis **v** нейтральная линия

Mõtteline joon painutataval toorikul, kus pinged puuduvad, s.o joon, mis eraldab tõmbe-
pingete tsooni survepingete tsoonist (vt *painutus*).

neutron **i** neutron **v** нейтрон

Aatomituuma mittelaetud elementaarosake, mille arv on võrdne prootonite arvuga ja
mass ligikaudu võrdne prootoni massiga.

neutronradiograafia[defektoskoopia]; neutron[radiograafia] defektoskoopia **i** neu-
tron radiography **v** нейтронография; нейтронная дефектоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb
uuritava eseme neutronite vooga läbivalgustamises ja kiirguse neeldumise erinevustel
kontrollitavas objektis.

neutronradiograafiakatse; neutronradiograafiakontroll **i** neutron radiographic test-
[ing]; NT; neutron radiographic inspection, neutron radiographic examination;
neutron radiography test[ing]; neutron radiography inspection; neutron radio-
graphy examination **v** нейтроннорадиографический контроль

Neutronradiograafiameetodil põhinev mittepurustav katse (vt *neutronradiograafia[defek-
toskoopia]*).

neutronradiograafiakontroll → neutronradiograafiakatse

nihard **i** Ni-hard **v** нихард

Abrasiivkulumiskindel martensiitstruktuuriga valumalm, mille niklisisaldus on *ca* 4,5%.

nihe; vildakus **i** shift; mismatch **v** перекоc; сдвиг

Valudefekt, mis on tingitud vormipoolte või kärni(de) nihkest etteantud asendiga võrrel-
des. Eristatakse vorminihet ja kärninihet (vt *vorminihe; kärninihe*).

nihke[elastsus]moodul; G **i** shear modulus; G; modulus of rigidity (in shear);
modulus of elasticity (in shear) **v** модуль (упругости) сдвига; модуль попе-
речной упругости; модуль упругости II рода

Materjali elastsusnäitaja, nihkejäikust iseloomustav suurus (nihkepinge ja nihkedeformatsiooni suhe).

nihkedeformatsioon; nihkemoone; tangentsiaaldefformatsioon **i** shear strain
v сдвиговая деформация; деформация сдвига

Nihke- e tangentsiaalpingetest põhjustatud deformatsioon.

nihkedeformatsiooniintensiivsus; tangentsiaaldeformatsiooniintensiivsus **i** effective shear strain; significant shear strain **v** интенсивность деформации сдвига
Arvutuslik nihkedeformatsioon iseloomustamaks ühe skalaarse arvuna nihkedeformatsiooni suvalises deformatsiooniseisundis: joon-, tasand- ja ruumide formatsiooniseisundit (vrd *deformatsiooniintensiivsus*).

nihkemehhanism **i** shear mechanism **v** механизм сдвига

Plastset deformatsiooni põhjustav kristallivõre jääv muutus kolme võimaliku mehhanismi kohaselt: 1) kristallisene libisemine; 2) kaksikkristallide moodustumine – kahestumine; 3) kristallidevaheline libisemine.

nihkemoone → nihkedeformatsioon

nihkepinge → tangentsiaalpinge

nihkepingeintensiivsus; tangentsiaalpingeintensiivsus **i** effective shear stress; significant shear stress **v** интенсивность касательных напряжений
Arvutuslik tangentsiaalpinge, iseloomustamaks ühe skalaarse arvuna nihkepinget suvalises pingeseisundis: joon-, tasand- ja ruumpingus (vrd *pingeintensiivsus*).

nihketasand **i** shear plane **v** плоскость сдвига

Tasand, mida pidi toimub nihe plastsel deformatsioonil.

nihketeim; nihkekatse **i** shear[ing] test **v** испытание на сдвиг

Mehaaniline teim/katse, mille korral teimik/katsekeha allutatakse nihkele.

nihketugevus; lõiketugevus **i** shear[ing] strength **v** прочность на срез; прочность на сдвиг; сопротивление срезу; сопротивление сдвигу

Materjali tugevusnäitaja – tugevuspiir lõikel; pinge, mis vastab purunemisele eelnenud suurimale koormusele lõikel.

niitkristall; niidikujuline kristall **i** thread[-like] crystal; rod[-like] crystal **v** нитевидный кристалл; ус

Kiu- või niidikujuline (niitjas) kristall.

niitlābim **i** stringer bead **v** ниточный валик

Elektroodi või põleti sirgjoonelise liikumisega keevitatud kitsas keevislābim.

niitmonokristall **i** whisker **v** нитевидный [моно]кристалл; ус; вискерс

Peen niitjas monokristall; kasutatakse komposiitmaterjalides armatuurina.

nikeliin **i** nickeline **v** никелин

Suure takistusega vaseniklisulam.

nikkel **i** nickel **v** никель

nikkelkroomteras; Ni-Cr-teras **i** nickel-chromium steel **v** никель-хромистая сталь

Legeeriva elemendina peamiselt niklit ja kroomi sisaldav teras.

nikkelpronks; Ni-pronks **i** nickel bronze **v** никелевая бронза
Põhilisandina niklit sisaldav pronks.

nikkelteras; Ni-teras **i** nickel steel **v** никелевая сталь
Põhilise legeriva lisandina niklit sisaldav teras.

niklad **i** Niclad **v** никлад
Valtsimise teel nikliga pinnatud (plakeeritud) pehmeterasleht.

niklikivi **i** nickel matte **v** никелевый штейн
Nikli tootmise vahesaadus – nikli- ja rauasulfiidide sulam (vt *kivi (metallurgias)*).

niklisulam; Ni-sulam **i** nickel alloy; Ni-base alloy; super alloy **v** никелевый сплав
Põhimetallina niklit sisaldav kuumustugev sulam, tuntud ka supersulamina.

nikroom **i** nichrome **v** нихром
Suure eritakistusega kuumuspüsiv niklikroomisulam.

nikrosilaal **i** nicrosilal **v** микросилал
Teatud kuumakindel kõrglegeritud malm.

nimipinge; nominaalpinge **i** nominal stress **v** номинальное напряжение
Põhideformatsioonile vastav pinge rõõkpinnal.

nimonik **i** nimonic **v** нимоник
Kuumustugev Cr, Co jt elemente sisaldav niklisulam.

niobium; Nb **i** niobium **v** ниобий

niobiumisulam; Nb-sulam **i** niobium alloy; Nb-base alloy **v** ниобиевый сплав
Põhimetallina niobiumi sisaldav sulam.

niresist **i** Ni-resist **v** нирезист
Nikli, vase ja kroomiga legeritud kuumuspüsiv malm.

nitralloi → nitriiditav teras

nitriid **i** nitride **v** нитрид
Metalli ja lämmastiku keemiline ühend.

nitriiditav teras; nitreeritav teras; nitralloi **i** nitriding steel; nitralloy **v** азотируемая сталь; нитраллой
Kesküsiniikteras (ca 0,2...0,5 % C), mille termotöötlus seisneb tavaliselt karastamises ja järgnevas nitriitimises.

nitriidkeraamika **i** nitride ceramics **v** нитридная керамика; нитридный керамический материал
Pulberkeraamika nitriidide baasil (vt *keraamika*).

nitriidpinne **i** nitride coating **v** нитридное покрытие
Kiht (kate), mille põhikomponendiks (üle 50%) on nitriid(id).

nitriidteras; nitriiditud teras; nitreeritud teras **i** nitrided steel **v** азотированная сталь
Lämmastikuga termokeemilise töötuse (difuusse legeerimise) teel või muul viisil rikastatud teras.

nitriitimine; nitreerimine **i** nitriding; nitrogen [case-]hardening; nitride hardening
v азотирование; нитрирование
Materjali, detaili või toote pinnakihi rikastamine lämmastikuga termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel.

nitrotsementiitidav teras **i** ni-carbing steel; cyaniding steel **v** нитроцентрируемая сталь
Kesksüsinikteras (ca 0,2...0,5 % C), mille termotöötlus seisneb tavaliselt nitreerimises.

nitrotsementiitimine; {nitrotsementeerimine} (gaasiline); tsüaanimine; tsüaneerimine (vedel või tahke) **i** carbonitriding; nitrocarburizing; ni-carbing (gaasiline); cyaniding; cyanidation; cyanide [case-]hardening (vedel või tahke) **v** нитроцементация; азотонауглероживание (gaasiline); цианирование (vedel või tahke)
Metalltoote pinnakihi üheaegne rikastamine süsiniku ja lämmastikuga termokeemilise töötlemise (difuusse legeerimise) teel.

nodulaargrafiit → mägargrafiit

nodulaarpulber → mägarpulber

nominaalpinge → nimipinge

noolutus etteantud kõvadusele → kõvadusnoolutus

noolutus noolutusvärvuse järgi → värvusnoolutus

noolutus *pr*; noolutamine *op* **i** tempering; {drawing} **v** отпуск[ание]
Terase karastamisele järgnev termotöötlus omaduste (eelkõige sitkuse) parandamise eesmärgil; seisneb kuumutamises allpool kriitilist temperatuuri A_{c1} .

noolutusahi; noolutamisahi **i** tempering furnace **v** отпускная печь; печь для отпуска
Ahi detailide või toodete kuumutamiseks noolutamisel.

noolutushaprus, noolutusrabadus **i** temper brittleness **v** отпускная хрупкость
Terase haprumine noolutuse tagajärjel (vt *pöördumatu noolutushaprus*; *pöörduv noolutushaprus*).

noolutuskestus; noolutamiskestus; noolutusaeg; noolutamisaeg **i** tempering time
v время отпуска; продолжительность отпуска
Seisutusaeg noolutamisel etteantud kuumutustemperatuuril.

noolutuskõvenemine *pr*; noolutuskõvendamine *op* i temper-hardening v твердеющий отпуск

Sulamite termotöötlus, mille korral karastatud struktuuri kuumutamise kaasnab kõvaduse tõus; tuntud ka kunstliku vanandamisena (vt *vananemine*).

noolutusmartensiit i tempered martensite v мартенсит отпуска; отпущенный мартенсит

Noolutamisel karastusmartensiidist või jääkausteniidist tekkinud martensiit.

noolutus temperatuur; noolutamistemperatuur i tempering temperature v температура отпуска

Temperatuur, milleni noolutamisel kuumutatakse.

noolustroostiit i tempering troostite v тростит отпуска

Noolutamisel martensiidi lagunemisel tekkiv teralise tsementiidi ja ferriidi segu.

noolutusvärvus i temper colour v цвет отпуска

Karastatud tööriistateraste noolutamisel tekkiva oksiidide värvus, mille järgi määratakse orienteerivalt ka noolustemperatuur.

normaalanisotroopia i normal anisotropy v нормальная анизотропия

Pleki (lehtmetalli) anisotroopsust iseloomustav suurus, mis arvutatakse deformatsiooni-anisotroopia tegurite keskmisena pleki pinna erinevates suundades. Normaalanisotroopiat iseloomustab deformatsioonianisotroopia tegurite ligikaudne võrdsus kuid samal ajal erinevus pleki tasandi erinevates suundades (vt *deformatsioonianisotroopia tegur*; vrd *planaarisanisotroopia*).

normaalelastsusmoodul; E; Youngi moodul; joonelastsusmoodul i Young's modulus; modulus of elasticity; E v модуль Юнга; модуль продольной упругости; модуль упругости I рода

Materjali elastsusnäitaja tõmbel või survel (normaalpinge ja joondeformatsiooni suhe).

normaalkulumistsoon i steady-state wear region v зона устойчивого износа

Lõikuri (lõikeriista) kulumiskõvera piirkond, mida iseloomustab kulumise lineaarne sõltuvus ajast (vrd *sissetöötlustsoon*; *katastroofkulumistsoon*).

normaalleek; neutraalleek; neutraalne leek i neutral flame v нормальное пламя

Hapnik-atsetüleenkeevitusel kasutatav gaasileek hapniku mahusuhtega atsetüleenini 1:1 kuni 1:1,15 (vrd *oksüdeeriv leek*; *taandav leek*).

normaalpinge i normal stress v нормальное напряжение

Sisejõu normaalkomponendile (mõjub risti pinnaga) vastav pinge (tõmbe- või survepinge).

normaaltäppisstantsis; normaaltäpsusega stantsis i commercial tolerance forging v поковка со стандартными допусками

Tööstuslikele standarditele vastava täpsusega (tolerantsidega) stantsis (vrd *eelstantsis*; *kõrgtäppisstantsis*; *täppisstantsis*).

normalisatsioon *pr*; normaliseerimine *op* **i** normalising; normalization **v** нормализация; нормализационный отжиг

Terase termotöötlus, mis seisneb austenitiseerimises koos järgneva mahajahutamisega õhus.

normalisatsioonitemperatuur; normaliseerimistemperatuur **i** normalizing temperature **v** температура нормализации

Temperatuur, milleni normaliseerimisel kuumutatakse.

normaliseerimisahi **i** normalizing furnace; normalization furnace **v** печь для нормализации

Ahi detailide või toodete kuumutamiseks normaliseerimisel.

normalisatsiooniaeg; normaliseerimiskestus; normaliseerimisaeg **i** normalizing time **v** время нормализации; продолжительность нормализации

Seisutusaeg normaliseerimistemperatuuril.

nukkvõll → jaotusvõll

numbriline juhtimine → arvjuhtimine

nurgasilur **i** sleeker; slicker; smoother **v** угловая гладилка; угольник

Käsitsivormimisel kasutatav tööriist mittetasapinnaliste pindade, sh nurkade silumiseks liivvormidel ja -kärnidel (vrd *silur*; *ümarsilur*).

nurgik → nurkmetall

nurkfrees **i** angle milling cutter; angular milling cutter **v** угловая фреза

Koonuspinnal (pindadel) asetsevate hammastega frees.

nurkliide **i** corner joint **v** угловое соединение

Nurkõmblusega keevisliide 30...135 ° nurga all paiknevate osade otspindade vahel või otspinna ja külgpinna vahel.

nurkliite siseõmblus **i** inside fillet weld in a corner joint; corner joint inside fillet weld **v** шов углового соединения, выполненный изнутри

Nurkliite siseküljele keevitatud nurkõmblus (vt *nurkliide*; *nurkõmblus*; vrd *nurkliite välisõmblus*).

nurkliite välisõmblus **i** outside fillet weld in a corner joint; corner joint outside fillet weld **v** шов углового соединения, выполненный снаружи

Nurkliite välisküljele keevitatud nurkõmblus (vt *nurkliide*; *nurkõmblus*; vrd *nurkliite siseõmblus*).

nurkmetall; nurgik **i** angles; angle bars **v** угловой профиль; уголок

Kahe ristiasetseva, võrdset või ebavõrdset pikkust omava tallaga üldotstarbeline profiilmetall. Eristatakse võrdkülget ja isekülget nurgikut (vt *profiilmetall*; *võrdkülgnurkmetall*; *isekülgnurkmetall*).

nurkõmblus **i** fillet weld **v** угловой шов; шов катетом

Nurk-, katte- või vastakliite keevisõmblus, mis on ligikaudselt kolmnurkse ristlõikega.

nurkõmbuse a-mõõde → nurkõmbuse kõrgus

nurkõmbuse kaatet; nurkõmbuse Z-mõõde **i** leg [length] **v** катет углового шва

Nurkõmbuse sissejoonestatud võrdkülgse kolmnurga külje pikkus.

nurkõmbuse kõrgus; nurkõmbuse a-mõõde **i** fillet weld throat **v** толщина (высота) углового шва

Nurkõmbuse sissejoonestatud kolmnurga kõrgus.

nurkõmbuse läbikõrgus **i** side fusion penetration of a fillet weld; fillet weld side fusion penetration **v** глубина проплавления углового шва; глубина проварки

Nurkõmbuse paksus servavahemiku kohal mõõdetud risti põhimetalli pinnaga.

nurkõmbuse Z-mõõde → nurkõmbuse kaatet

nurkõmbuse tegelik a-mõõde **i** actual throat thickness; measured throat thickness **v** действительная толщина (высота) углового шва

Nurkõmbuse pinna puutuja ja läbisulatuse kaugeima punkti vahekaugus õmbuse kõrguse suunas.

nurkõmbuse vaegkõrgus **i** insufficient [weld] throat thickness **v** недостаточная толщина шва

Keevitusdefekt – lubatust väiksem nurkõmbuse kõrgus.

nõeljas osake **i** needle **v** игольчатая частица

Nõelpulbri pulbriosake (vt *nõelpulber*).

nõeljas pulber → nõelpulber

nõelkristall; nõeljas kristall; nõelakujuline kristall **i** needle[-like] crystal; acicular crystal **v** игольчатый кристалл

Nõeljakujuline (nõeljas) kristall.

nõelpulber; nõeljas pulber; nõelakujuline pulber **i** acicular powder **v** игольчатый порошок

Ühes suunas väljavenitatud osakestega (nõeljate osakestega) pulber.

nõgus[keervis]õmblus **i** concave weld **v** вогнутый шов

Nõgusa välispinnaga nurkõmblus (vt *kumer[keervis]õmblus*).

nõgusäär **i** stretch flange; concave flange **v** вогнутый фланец

Augu servade väljapööramisel moodustunud äärik (vt *äärik*; *nõgusääristus*; vrd *kumer-äärik*).

nõgusääristus; siseääristus *pr*; nõgusääristamine; siseääristamine *op* **i** stretch flanging **v** отбортовка; загибание вогнутой кромки

Nõgusääriku (siseäärise) painutamine (vt *ääristus*; vrd *kumerääristus*).

nõrgenemine *pr*, nõrgestamine *op* **i** weakening **v** ослабление; разупрочнение
Materjali tugevusomaduste vähenemine, ka vähendamine.

nõrgestamine → nõrgenemine

nõrkus **i** weakness **v** нестойчивость; непрочность
Omadus purunemata mitte taluda arvestatavat koormust, temperatuuri vm.

näivkõvadus **i** apparent hardness **v** кажущаяся твердость
Poose (paagutatud) materjali kõvadus; on kompaktse (poorideta) materjali tegelikust kõvadusest väiksem.

näivtihedus **i** apparent density; bulk density **v** кажущаяся плотность
Puiste- või poorse materjali tihedus; on poorsust arvesse võttes kompaktse (poorideta) materjali teoetilisest ja tegelikust tihedusest väiksem. Puistematerjalide puhul kasutatakse sünonüümina terminit „puistetihedus” (vt *teoreetiline tihedus*; *puistetihedus*).

O

oksiid **i** oxide **v** оксид
Metalli keemiline ühend hapnikuga.

oksiidkeraamika; oksiidne keraamika **i** oxide ceramics **v** оксидная керамика;
оксидный керамический материал
Pulberkeraamika oksiidide baasil (vt *keraamika*; vrd *mitteoksiidkeraamika*).

oksiidkest **i** oxide scale; peel[ing] **v** оксидная корка; {рубашка}
Valudefekt – valgemalmvalandi temperdamisel (temperalmiks lõõmutamisel) moodustunud oksüdeerunud pinnakiht.

oksiidpinne; oksiidne pinne **i** oxide coating **v** оксидное покрытие
Kiht (kate), mille põhikomponendiks (üle 50%) on oksiid(id).

oksüdatsioonikadu **i** oxidation loss[es] **v** угар
Metalli või sulami oksüdeerumisest tingitud metallikadu sulatamisel või kuumutamisel hapnikku sisaldavas keskkonnas.

oksüdeeriv leek **i** oxidizing flame **v** окислительное пламя
Hapnik-atsetüleenkeevitusel kasutatav gaasileek hapniku ülehulgaga mahusuhtega atsetüleeni kuni 1,5:1 (vrd *normaalleek*; *taandav leek*).

oksüdeeriv lõõmutus *pr*, oksüdeeriv lõõmutamine *op* **i** black annealing **v** окисляющий отжиг; черный отжиг
Lõõmutamine detaili oksüdeerimise eesmärgil; ka süsinikku ärastav lõõmutamine.

oksüdeeriv sulatus *pr*, oksüdeeriv sulatamine *op* **i** oxidizing smelting **v** окислительная плавка

Sulatamine oksüdeerivas keskkonnas (vt *sulatus*).

oktaeederdeformatsioon; oktaeedriline deformatsioon **i** octahedral strain **v** октаэдрическая деформация

Oktaeedriline tasandite, mis lõikuvad peatelgedega 1-2-3 võrdsete nurkade all, deformatsioonid (normaal- ja nihkedeformatsioonid).

oktaeederpinge; oktaeedriline pinge **i** octahedral stress **v** октаэдрическое напряжение

Oktaeedriline tasanditel, mis lõikuvad peatelgedega 1-2-3 võrdsete nurkade all, mõjuvad pinged (normaal- ja nihkepinged).

oktaeedriline poor → oktapoor

oktapoor; oktaeedriline poor **i** octahedral pore; octahedric pore **v** октаэдрическая пора; октаэдрическая пустота

Poor/tühimik kristallivõres, mida ümbritsevad aatomid moodustavad oktaeedri.

olekudiagramm **i** p-T-diagram; pressure-temperature diagram **v** диаграмма состояния

Materjali olekuid (tahke, vedel, gaasiline) iseloomustav kahedimensionaalne rõhk-temperatuur diagramm (vrd *faasidiagramm*).

oliviin **i** olivine **v** оливин

Looduslik mineraal (Mg, Fe)₂SiO₂, mille peenestamisel saadakse vormi[mis]materjalina kasutatav oliviinliiv (vt *vormiliiv*).

oluline hälvingulming **i** relevant indication **v** существенное показание несплошности

Materjali ebapidevusele viitav (asja kohta käiv) hälve.

omadifusioon **i** self-diffusion **v** самодиффузия

Difusioon aine üksikosade (terade) vahel.

operatiivaeg **i** operation time; base cycle time **v** оперативное время

Põhiaja ja abiaja summa (vt *põhiaeg*; *abiaeg*).

operatsioon **i** operation **v** операция

Ühel töökohal ühe või üheaegselt mitme töölise poolt tehtav tehnoloogilise protsessi osa.

operatsioonikaart **i** operation chart **v** операционная карта

Ühe operatsiooni täitmise tehnoloogiadokument.

operatsioonipartii **i** operation batch **v** операционная партия

Sama operatsiooni järjestikku läbivate toodete arv.

optimaalne jäikus → erijäikus

optimaalne tugevus → eritugevus

oranžhõõgus i orange heat v оранжевое окаление
Metallile kuumutamisel omane oranžikas värvus temperatuurivahemikus 900...1000 °C.

orbitaalkeevitus *pr*; orbitaalkeevitamine *op* i orbital welding v орбитальная сварка
Torude ja toruplaatide ringõmbluste mehhaniseeritud keevitusprotsess/-operatsioon, kus TIG- või MAG-põleti liigub ümber toru juhikute abil.

orbitaalstantsimine i orbital forging; rotary forging v сферодвижная штамповка;
ротационная раскатка; осадка раскаткой
Mahtvormimisprotsess või -operatsioon – tooriku deformeerimine kahe pinni vahel, kus-
juures ülemise pöörleva pinni telg on alumise suhtes väikese nurga all (*ca* 1...2°) kaldu
võimaldamaks tooriku järk-järgulist piiratud mahus deformeerimist (vt *orbitaalstantsi-
mismasin*).

orbitaalstantsimismasin i orbital forging machine; rotary forging machine v ма-
шина ротационной раскатки; машина осадки раскаткой
Mehaaniline seade telgsümmeetriliste stantsiste vormimiseks ümber oma telje pöörduva
kaldse teljega pinni toimel (vt *orbitaalstantsimine*).

orgaaniline sideaine (lihvketta) i organic bond v органическая связка
(шлифовального круга)
Abrasiivlõikeriistade, sh lihvketaste abrasiivi polümeervaigu, šellaki või kummi baasil
sideaine (vt *vaiksideaine*; *šellaksideaine*; *kummsideaine*).

organisatsioonilise teenindamise aeg i organizational servicing time v время
организационного обслуживания
Ajanormi osa, mis kulutatakse töökohta korras hoidmiseks.

ormolu i ormolu v ормолу
Teatud vase-tsingisulam (messing), mida kasutati peamiselt 18. sajandil mööblifurnituuri,
kellade jm valmistamiseks.

ortogonaal lõikamine; vabalõikamine i orthogonal cutting; orthogonal machining
v ортогональное резание; свободное резание
Tõõtlemine, kus lõikeprotsessis osaleb ainult pealõikeserv, s.t pealõikeserv on ettenihke-
suunaga risti; kasutatakse peamiselt lõikeprotsessi uurimiseks.

osajahutus → kohtjahutus

osakarastus → kohtkarastus

osakeste suurusvahemik i particle size range v размерный интервал частиц;
диапазон величины частиц
Pulbriosakeste suuruse (selle väärtuse lubatud, ettenähtud jms) vahemik.

osakuumutus → kohtkuumutus

osalegeerpulber **i** partially alloyed powder; diffusion alloyed powder **v** диффузионно-легированный порошок; частично легированный порошок
Metallpulber, mis on legeeritud (nt rauapulbri) difusioonrikastamise teel. Sellise pulbri või osakese koostis vastab vaid osaliselt sellest saadava pulbermaterjali koostisele (vrd *täislegeerpulber*).

osaline lahustuvus → piiratud lahustuvus

osaliselt kristall[iseer]unud piirkond → osaliselt tardunud piirkond

osaliselt tardunud piirkond; osaliselt kristall[iseer]unud piirkond **i** mushy zone; slushy zone; pasty zone **v** твёрдожидкая зона
Lõpuni mittetardunud (kristall[iseer]unud) piirkond valandis või valuplokis.

osaläbikleepitusega [keemis]õmblus **i** partial joint penetration weld; partially penetrated weld **v** шов с неполным проваром
Detailide paksusest väiksema läbikleepitusega pötkliide.

osasukeldusinfiltatsioon; infiltatsioon osasukeldusega *pr*; osasukeldusinfiltreerimine; infiltreerimine osasukeldusega *op* **i** capillary-dip infiltration **v** пропитка частичным погружением; инфильтрация частичным погружением
Infiltreerimine poorse tooriku (karkassi) osalise sissekastmise teel infiltreerimismaterjali e infiltranti (vt *infiltatsioon*; vrd *sukeldusinfiltatsioon*).

osis (suuruse järgi); granulomeetriline fraktsioon **i** particle size fraction; sieve fraction **v** гранулометрическая фракция; фракция крупности; класса крупности
Ühesuguse suurusega pulbriosakeste grupp.

osis → fraktsioon

osiseline koostis (suuruse järgi); granulomeetriline koostis **i** particle [size] distribution; grain size distribution; grain size composition; granularity; granulometric composition **v** гранулометрический состав; зерновой состав
Osise (granulomeetrilise fraktsiooni) protsendiline sisaldus pulbrisegus.

osiseline koostis → fraktsiooniline koostis

osiselisuse indeks → granulomeetriaindeks

osistamine → fraktsioonimine

otsaeffekt **i** end effect **v** торцовый эффект; концевой эффект
Valupea e valukompensaatori olemasolust sõltumatu kahanemistühikuteta ja -poorsuseta ala valandi otstes (vt *valupea*).

otsak → indenter

otse[külm]vormpressimine → päri[külm]vormpressimine

otsehõõrdkeevitus; pideveduhõõrdkeevitus *pr*; otsehõõrdkeevitamine; pideveduhõõrdkeevitamine *op* **i** continuous-drive friction welding; direct-drive friction welding **v** сварка трением непрерывной передачей

Pöördkehade hõõrdkeevitusprotsess, mille korral üks detail pöörleb püsiva kiirusega, teine on paigal. Liitekohas vajaliku temperatuuri saavutamisel pöördliikumine pidurdatakse ja detailid surutakse keevitumiseks kokku (vt *hõõrdkeevitus*; vrd *inertshõõrdkeevitus*).

otsejahutus *pr*; otsejahutamine *op* **i** direct cooling **v** прямое охлаждение

Jahutusviis, mille korral detaili jahutamine toimub vahetult jahutuskeskkonnas (vrd *kaudjahutus*).

otsekuumutus *pr*; otsekuumutamine *op* **i** direct heating **v** прямой нагрев

Kuumutusviis, mille puhul detaili kuumutab vahetult soojaallikas, nt elektrivool (vrd *kaudkuumutus*).

otsekuumutuspaagutus *pr*; otsekuumutuspaagutamine *op* **i** direct [current] sintering **v** спекание прямым нагревом

Paagutamine soojuste tekitamisega otse paagutatavas toorikus, nt elektrivoolu toimel (vrd *kaudkuumutuspaagutus*).

otsetaandus *pr*; otsetaandamine *op* **i** direct-reduction process; DR-process **v** процесс прямого восстановления

Metallide tootmine vahetult maagist taandamise (reduktseerimise) teel.

otsetoimekaarahi; kaare otsetoimega [elektri]kaarahi **i** direct arc furnace **v** дуговая электропечь прямого нагрева

Elektrikaarahi ahjutäite sulatamiseks kaare otsetoimel (kaar põleb elektroodi ja ahjutäite vahel) (vrd *kaudtoimekaarahi*).

otsetoimeleekahi → kiirgusahi

otsfrees; sõrmfrees; tappfrees **i** end-milling cutter; end mill **v** концевая фреза; пальцевая фреза

Väikese läbimõõduga frees, mille lõikehambad on silinder- ja otspinnal. Kasutatakse näiteks soonte freesimiseks (vt ka *laupfrees*).

otsfreesimine; freesimine otsfreesiga; freesimine sõrmfreesiga **i** end milling **v** фрезерование концевой фрезой; фрезерование пальцевой фрезой

Pindade (nt soonte) töötlemine kasutades otsfreesi ehk sõrmfreesi (vt *otsfrees*).

otshõõrdkeevitus *pr*; otshõõrdkeevitamine *op* **i** friction stir welding; FSW **v** ротационная сварка трением

Mehaanilisel energial põhinev tardfaaskeevituse protsess/operatsioon materjali kuumutamise ja järgneva ümberpaigutamisega tööriista otspinna pöörlemisel tekkiva hõõrde-soojuse toimel (vt *hõõrdkeevitus*).

otskarastu[vu]steim; Jominy teim; läbikarastu[vu]steim i Jominy [end quench] test
v проба торцевой закалки; проба прокаливаемости
Teraste suhtelise karastuvuse määramiseks kasutatav otskarastamisel põhinev katse
(vt *läbikarastu[vu]s*).

otslihvimine i face grinding **v** торцовое шлифование
Otspinna lihvimine.

otslihvpink i face-grinding machine; face grinder **v** торцешлифовальный станок
Pink otspinna lihvimiseks.

otsliide; servliide i edge joint; flange joint **v** торцовое соединение
Keeviliide 0...30° nurga all asetsevate osade otspindade põkkõmbuse näol kokkusulata-
miseks.

otssüvisti i spot facing tool; spotfacing tool **v** цековка
Tööriist ava teljega risti asetseva tugipinna töötamiseks (vt *otssüvistus*; vrd *silindersüvisti*;
koonussüvisti)

otssüvistus *pr*; otssüvistamine *op* i spotfacing; spot facing **v** цекование;
подрезание опорной поверхности
Freesimisega sarnane, ava teljega risti asetseva tugipinna töötlus kasutades tööriistana
otssüvistit (vt *otssüvisti*; vrd *koonussüvistus*; *silindersüvistus*).

otstreimine i facing **v** подрезка; подрезание
Pöördetaili otspinna treimine.

otsvõti; padrunvõti i socket wrench; socket spanner **v** торцовый ключ; ключ
гранным углублением
Padrunikujulise, mutrit/polti igast küljest haarava vahetatava keeramisosaga mutrivõti
(vt *mutrivõti*).

otsõmblus i flange weld **v** торцовой шов; сварной шов, выполненный по
отбортовке
Õhukeste toorikute liitmiseks kasutatav õmblus, mille korral ettevalmistamata servadega
toorikud keevitatakse kokku otsast.

P

paagutatavus; paakuvus i sinterability **v** спекаемость
Pulbri omadus konsolideeruda paagutamisel ettenähtud omadustega materjaliks.

paagutatud detail → pulberdetail

paagutatud materjal → pulbermaterjal

paagutatud polükristalne teemant i sintered polycrystalline diamond; SPD **v**
спеченный поликристаллический алмаз
Komposiitmaterjal peeneteraliste teemantkristallide baasil, mis on valmistatud paagutust

kasutades (vt *polükristalne teemant*).

paagutus *pr*; **paagutamine** *op* **i sintering** **v спекание**

1) Peenestatud metallurgiliste materjalide (nt maak, koks) tükistamisoperatsioon kõrgtemperatuurset kuumutamist kasutades (vt *tükistamine*). 2) Konsolideerimise ja tugevuse tõstmise eesmärgil teostatav pulbrite või pressiste kuumutamine allpool põhikomponendi sulamistemperatuuri.

paagutusjootmine **i sinter brazing** **v пайка спеканием; пайка-спекание**

Pulbertoorikute jootmise ja paagutamise ühitatud protsess.

paagutuskarastus *pr*; **paagutuskarastamine** *op* **i sinterhardening** **v совмещенное спекание –закалка**

Paagutamise ja karastamise ühitamine – karastamine paagutustemperatuurilt.

paagutuskeskkond **i sintering atmosphere** **v среда для спекания; атмосфера для спекания** (gaasi kasutamisel)

Paagutusprotsesse intensiivistav ja toorikuid kaitsev (tavaliselt gaasiline) keskkond.

paagutuskoorik **i sinterskin** **v корочка** [при спекании]

Defekt, mis väljendub paagutatud tooriku või toote pinnakihi struktuuri erinevuses nõutavast. Esineb nt kõvasulamite ja kermiste paagutamisel selleks mittesobivas kaitsekeskkonnas.

paagutustihedus **i sintered density** **v плотность после спекания**

Pressitud või pressimata puistepulbri tihedus paagutatult (vt *paagutus*).

paakuvus → paagutatavus

padrun **i chuck** **v патрон**

Toorikute või lõikeriistade metallilõikepinkide kinnitamise abinõu (vt ka *tsangpadrun; kolmepakiline padrun; neljapakiline padrun*).

padrunipink **i chucking machine; chucker** **v патронный полуавтомат**

Tööpink, milles toorikut töödeldakse ainult padrunis (mitte tsentrite vahel).

padrunvõti → otsvõti

paigaldus *pr*; **paigaldamine** *op* **i setting** **v установ**

Tooriku ühe kinnitamisega tehtav operatsiooni osa.

paigaldusviga **i setting error** **v погрешность установки; погрешность установка**

Viga tooriku pinki paigaldamisel.

paindejäikus **i bend[ing] stiffness; flexural stiffness; bend[ing] rigidity; flexural rigidity** **v жесткость на изгиб; жесткость при изгибе**

Süsteemi, konstruktsiooni või selle osa vastupanu paindedeformatsioonile (elastsusmooduli E ja ristlõike inertsimomendi I korrutis selles lõikes).

paindekoht (dislokatsiooni) i kink v перегиб [дислокации]

Serv- ja kruvidislokatsiooni lõikumisel libisemistasandil moodustuv kruvidislokatsiooni defekt (vt *servdislokatsioon*; *kruvidislokatsioon*; *libisemistasand*).

painde[katse]masin i bend[ing] machine v машина для испытания на изгиб

Seade materjalide ja toodete katsetamiseks paindele.

paindepress; painutuspress i press brake; bending brake v гибочный пресс; листоштамповочный пресс

Lihttoimega pika raamiga press lehtmaterjali vormimiseks, peamiselt painutamiseks (vrd *horisontaalpainutuspress*).

paindestants; painutusstants i bending die v гибочный штамп

Stants pleki või varbmaterjali painutamiseks.

paindeteim; paindekatse i bend[ing] test; flexural test v испытание на изгиб

Mehaaniline teim/katse, mille korral teimik/katsekeha allutatakse paindele.

paindetugevus i bend[ing] strength; flexural strength; transverse rupture strength;

modulus of the rupture in bending v прочность на изгиб; сопротивление изгибу

Materjali tugevusnäitaja – tugevuspiir paindel; pinge, mis vastab purunemisele eelnenud suurimale koormusele paindel.

paindevagu; painutusvagu i bender [impression] v гибочный ручей

Stantsi ettevalmistusvagu tooriku painutamiseks (vt *ettevalmistusvagu*).

paind-K-õmblus i single-flare-bevel-groove weld v угловой шов с отбортовкой одной кромки

Teineteise peale asetatud ja üles painutatud servaga plaadi ja sirge plaadi pinna vaheline K-õmblus (vt *K-õmblus*).

paindprofiilid i roll-formed shapes; roll-formed sections v гнутые профили

Lehe- või lindikujulisest toorikust külmprofileerimise teel paindvormitud profiilmetall (vt *profiilmetall*; *külmprofileerimine*).

paindserv-katteliide i joggled lap joint v нахлесточное соединение с отогнутой кромкой

Katteliide, mille üks osa on painutatud teise peale.

paindservpõkk-katteliide i joggled butt joint v нахлесточное соединение со стыковым швом; нахлесточно-стыковое соединение

Katteliide, mille üks ülekattes olev osa on painutatud ja ühendatud teisega põkkõmbluse abil (vt *põkkliide*; *katteliide*).

paind-V-õmblus i single-flare-V-groove weld v стыковой V- шов с отбортовкой кромок

Kahe raadiuse järgi painutatud detailide vahemikku keevitatud V-õmblus (vt *V-õmblus*).

paine i bend[ing]; flexure v изгиб

Pingeseisund, mis tekib kehas, kui mõjuvad välisjõud on risti tema teljega; ka teim/katse, mille käigus koormatakse katsekeha selle teljega ristiolevate jõududega.

painutus *pr*; painutamine *op i* bending *v* гибка

Metallide survetöötlemise vormimisoperatsioon nurga moodustamiseks või selle muutmiseks tooriku osade vahel.

painutus pressil *pr*; painutamine pressil *op i* press bending *v* гибка на прессе

Painutus pressi abil vormimistempli ettenihkega.

painutus surumisega → survepainutus

painutus tõmbamisega → tõmbepainutus

painutus venitusega → venituspainutus

paisund *i* mo[u]ld-wall movement; swell[ing] *v* подутьость

Valudefekt – valandi kohalik ristlõike suurenemine, mis johtub tavaliselt vormisegu eba-
piisavast tihendumisest tingituna.

paisuvmetall *i* expanding metal *v* расширяющийся металл

Vahekorras 2:1 antimoni ja vismutit sisaldav sulam, mis paisub vedelfaasi jahutamise viimasel etapil; kasutusel trükinduses.

pakettlõikus *pr*; pakettlõikamine *op i* stack[ed] cutting *v* пакетная резка

Mitme lehe samaaegne paketi termolõikamine.

pakettvaltsimine *i* pack rolling *v* пакетная прокатка

Õhukese pleki ja fooliumi üheaegne mitmes kihis valtsimine võimaldamaks kasutada suurema läbimõõduga valtse.

pakk *i* jaw *v* кулачок

Tooriku kinnitusrakise, padruni osa (vt *padrun*).

pakkepuistematerjal *i* packing material *v* засыпка

Puistematerjal toorikute ümbritsemiseks kõrgtemperatuurisel töötlemisel, sh paagutamisel, termotöötlemisel jne Pakkematerjali ülesanneteks võivad olla toorikute kaitsmine ümbritseva keskkonna kahjuliku toime eest, toorikute pinna rikastamine keemiliste elementidega, toorikute ühtlane kuumutamine jms Pakkematerjalidena kasutatakse nt alumiiniumoksiidi, grafiiti jt puistematerjale, mis ei reageeri keemiliselt töödeldavate toorikute materjaliga.

pakketihedus; kompaktsusaste; kompaktsuse aste *i* packing density *v* плотность упаковки; коэффициент заполнения

Ühiku (ruumala-, pinna- või pikkusühiku) kohta tulevate aatomite suhteline hulk (maht, pind, pikkus).

paks leht[valts]metall → paksplekk

paksplekk; paks leht[valts]metall **i** plate; heavy-gage sheet; heavy[-gauge] sheet
v толстолистовой прокат

Valtsitud lehtmetsall paksusega üle 4...6 mm (vt *plekk*; vrd *õhukeplekk*; *foolium*).

paksuseinaline toru **i** thick wall[ed] tube; thick wall[ed] pipe **v** толстостенная труба
Toru, mille seinapaksuse ja välisläbimõõdu suhe on 0,12...0,18 (vrd *õhukeseinaline toru*).

paksuseinaline valand **i** thick-wall[ed] casting; thick-section casting **v** толсто-
стенная отливка

Valand, mille seinapaksus on funktsionaalselt ja valutehnoloogiliselt minimaalsest või-
malikust märgatavalt suurem (vrd *õhukeseinaline valand*).

paljukomponentne; paljukomponendiline **i** multi-component **v** многокомпонентный

paljutsükliline väsimus; {kõrgtsükliline väsimus} **i** high-cycle fatigue **v** многоцик-
ловая усталость; многоциклическая усталость

Materjali või detaili väsimus pingetel allpool voolepiiri.

paljuvaltsvaltspink; paljuvaltsiline valtspink **i** multiroll mill; cluster mill **v** много-
валковый стан

Tavaliselt pleki- e lehtmetsallivaltspink, mille valtstoolis on kuus või enam töö- ja tugi-
valtsi (vt *paljuvaltsvaltstool*; *töövalts*; *tugivalts*; vrd *duo-valtspink*; *trio-valtspink*; *kvarto-
valtspink*).

paljuvaltsvaltstool; paljuvaltsiline valtstool **i** multiroll stand **v** многовалковая клеть
Valtstool (tavaliselt pleki- e lehtmetsallivaltspingis) kuue, kaheteistkümne või kahekümne
valtsiga, millistest üks paar valtse on töövaltsid, ülejäänud (suurema läbimõõduga) töö-
valtside jäikust suurendavad tugivaltsid (vt *valtstool*; *valtspink*; *töövalts*; *tugivalts*;
vrd *duo-valtstool*; *trio-valtstool*; *kvarto-valtstool*).

pannkook[tera]struktuur **i** pancake grain structure **v** блинчатая структура

Struktuur, mida moodustavate terade mõõtmete – pikkuse ja laiusse suhe paksusesse on suur.

panus **i** batch; charge **v** колоша; садка

Teatud kogus sulatusahju laaditavat materjali – maaki, metalseid materjale, räbustit,
kütust jms.

parafiin **i** paraffin **v** парафин

Küllastunud süsivesinike segu sulamistemperatuuriga 42...54 °C. Pulbermetallurgias
leiab kasutamist peamiselt plastifikaatorina (vt *plastifikaator*).

paralleelterakäärid **i** parallel shears **v** параллельные ножницы

Sirglõiketerakäärid, mille ülemine ja alumine tera on paralleelsed (vrd *giljotiinkäärid*).

parandamatu praak **i** irrecoverable reject; complete reject **v** неисправимый брак

Töötlemisel tekkinud praak, mida ei ole võimalik järeltöötlemisega parandada (vrd *paran-
datav praak*).

parandatav praak **i** recoverable reject; partial reject **v** исправимый брак
Töötlemisel tekkinud praak, mida on võimalik järeltöötlemisega parandada (vrd *parandamatu praak*).

paremkeevitus *pr*; paremkeevitamine *op* **i** rightward welding; right-hand welding; backhand welding **v** сварка правым способом; правая сварка
Gaaskeevitamise protsess/sooritustehnika keevituspõleti liikumisega vasakult paremale (vrd *vasakkeevitus*).

parendamine **i** hardening and tempering; quenching and tempering **v** улучшение
Teras termotöötluste viis – karastamine järgneva kõrgnoolutamisega.

parendatav teras **i** hardening and tempering steel **v** улучшаемая сталь
Kesksüsinikteras (ca 0,3...0,5% C), mille tüüpiline termotöötlus seisneb karastamises ja kõrgnoolutamises.

parendatud teras; parendteras **i** hardened and tempered steel **v** улучшенная сталь
Karastatud ja kõrgnoolutatud teras.

partii **i** batch; lot **v** партия
Tooted või toorikud, mis valmivad ühe tehnoloogilise tsükli jooksul.

pastajoodis → jootepasta

pastaräbusti → räbustipasta

patenteerimine; patentimine **i** patenting; patentizing **v** патентирование
Külmalt deformeeritud (tõmmatud) suure tugevusega terastraadi kuumutamine karastustemperatuurini koos järgneva jahutamisega sulaplii- või soolavannis temperatuuridel 450...550°C kuni metalli sobiva struktuuri moodustumiseni (vt *patenteeritud traat*).

patenteerimisahi; patentimisahi **i** patenting furnace **v** патентировочная печь
Ahi detailide või toodete kuumutamiseks patenteerimisel.

patenteeritud traat; patenditud traat **i** patented wire **v** патентированная проволока
Spetsiaalse termotöötluste – patenteerimise – läbinud traat (vt *patenteerimine*).

patentimine → patenteerimine

peadeformatsioon **i** principal strain **v** главная деформация
Üks kolmest normaaldeformatsioonist koordinaatide süsteemi x-y-z ristuvates suundades ja tasanditel, millistel nihkedeformatsioonid puuduvad.

pealeasetatav kärn → asenduskärn

pealekeevismetall; pealekeevitatud metall **i** deposited metal **v** наплавленный металл
Keevismetalliks muutunud lisametall.

pealesulatus **i** surfacing **v** наплавка

pealekeevitus; pindekeevitus *pr*; pealekeevitamine, pindekeevitamine *op* **i** surfacing; cladding **v** наплавка

Keevitusprotsess/-operatsioon toote peale teatud omadustega pinnakihi pealesulatamiseks või etteantud mõõtmete saavutamiseks.

pealesulatuskiirus **i** deposition rate **v** скорость наплавки

Ajaühikus keevisõmblusesse sulatatud lisametalli mass.

pealevalgumine **i** overlap **v** наплыв

Keevitusdefekt – sula keevitusmetalli valgumine detaili pinnale sellega kokku sulamata.

pealiikumine **i** primary [cutting] motion **v** главное движение (резания)

Sirgjooneline või pöörlev tooriku või lõikeriista liikumine, mis kutsub esile teriku tipus lõikeriista suurima kiirusega liikumise tooriku suhtes.

pealiskiit → põhikiit

pealõikeserv **i** side cutting edge; major cutting edge; main cutting edge **v** главная режущая кромка

Teriku kujunduselement – peatagatahuga külgnev lõikeserva osa (vrd *abilõikeserv*).

peatagapind → peatagatahk

peatagatahk; peatagapind **i** major flank; side flank; main flank **v** главная задняя поверхность

Teriku kujunduselement – tagatahu osa, mis puutub kokku pealõikeservaga (vt *tagatahk*; vrd *abitagatahk*).

peegelmalm **i** specular [cast] iron **v** зеркальный чугун

15...30% mangaani ja 4...5% süsinikku sisaldav toormalm; kasutatakse eelkõige terase Mn-ga taandamisel.

peegelviimistlus *pr*; peegelviimistlemine *op* **i** mirror finish **v** зеркальная отделка

Viimistlustöötlusviis, millega moodustub peegelpind.

peeglipronks **i** specular bronze; mirror alloy **v** зеркальная бронза

Varem peeglite valmistamiseks kasutatud kõva pronks.

peenesti → veski

peenestus *pr*; peenestamine *op* **i** comminution; fragmentation **v** измельчение

Tahkise väikesteks osakesteks dispergeerimine (peenpurustamine) (vrd *purustus*).

peenestuspulber; peenestatud pulber → jahvatuspulber

peenfraktsioon; peenosis **i** fine fraction; fines; subsieve fraction **v** тонкая фракция; мелкая фракция

Puistematerjali (pulbri) fraktsioon osakeste suurusega 1...40 µm, vahel 1...10 µm. Peenfraktsioon on sõelanalüüsi sõeltekomplekti kõige väiksema sõelaavaga sõela (tavaliselt ~ 40 µm) läbiv puistematerjali (pulbri) fraktsioon. Mõnes valdkonnas, nt keraamika või kermiste metallurgias liigitakse peenfraktsiooni alla osakesi suurusega 1...2 µm (vrd *jäme-fraktsioon*; *keskfraktsioon*).

peenhööveldus *pr*; peenhööveldamine *op* **i** fine planing **v** тонкое строгание
Suurel löikekiirusel minimaalse löikesügavuse ja ettenihkega hööveldamine (vt *peenlõiketöötlus*).

peenkoks **i** coke breeze; breeze coke **v** коксовая мелочь; мелкий кокс
Koks osakeste suurusega alla 10 mm (vt *koks*; vrd *pähkelkoks*).

peenlihvimine **i** precision grinding **v** тонкое шлифование
Suurel löikekiirusel minimaalse löikesügavuse ja ettenihkega lihvimine (vt *peenlõiketöötlus*).

peenlõiketöötlus *pr*; peenlõiketöötlemine *op* **i** fine machining **v** тонкая обработка резанием
Terikuga või abrasiivlõikeriistaga töötlemine suurel löikekiirusel minimaalse löikesügavuse ja ettenihkega (vrd *koorivtöötlus*).

peenosis → peenfraktsioon

peenpulber; pulbri peenfraktsioon; pulbri peenosis; **i** fine [grained] powder; fine [fraction] powder; fines; subsieve powder **v** тонкий порошок; мелкий порошок
Pulber osakeste suurusega 1...40 µm, vahel 1...10 µm (vt *peenfraktsioon*).

peenpulbri ganulomeetria; peenpulbri granulomeetriline analüüs **i** subsieve analysis **v** анализ тонкого порошка; анализ мелкого порошка
Puistematerjali (pulbri) peenfraktsiooni (tavaliselt 1...40 µm) fraktsioonilise koostise määramine pulbriosakeste suuruse järgi, kui see ei ole võimalik tavapärasel sõeltekomplekti kasutades.

peensisetreimine **i** fine boring **v** тонкое растачивание
Suurteil löikekiirusel minimaalse löikesügavuse ja ettenihkega sisetreimine (vt *peenlõiketöötlus*).

peensordimetall **i** small sections; light sections; merchant-mill sections **v** мелко-сортный прокат
Sordi[valts]metall ligikaudsete ristlõikemõõdmetega alla 20...30 mm (vt *sordi[valts]metall*; vrd *jämesordimetall*; *peensordimetall*).

peenteralisus; peenkristal[lili]sus **i** fine-grainity; fine-crystallinity **v** мелкозернистость; мелкокристалличность
Metalli või muu materjali omadus, mis väljendub väikeste teradega struktuuris.

peenterateras; peeneteraline teras **i** fine-grain[ed] steel **v** мелкозернистая сталь
Termotöötusel tera kasvule mittekalduv teras; pärilikult peeneteraline teras, eelkõige

selline, mis on taandatud nii Mn kui ka Si-ga (rahulik teras) (vt *rahulik teras*).

peenviil **i** smooth file **v** личной напильник
Peene raidega viil pinna viimistlemiseks (vt *viil*).

pehme [põrand]vormimissäng **i** bed of sand; permanent bed of sand **v** мягкая постель
Põrandvormimisel kasutatav tihendamata vormiseguga täidetud auk põrandas (vt *põrandvormimine*; vrd *kõva [põrand]vormimissäng*).

pehmejoodis **i** solder; soldering filler metal; soft solder **v** низкотемпературный припой; мягкий припой; легкоплавкий припой
Joodis sulamistemperatuuriga alla 450 °C (vt *joodis; pehmejoodisjootmine*).

pehmejoodisjootmine; jootmine pehmejoodisega **i** soldering **v** пайка низкотемпературным припоем; низкотемпературная пайка
Jooteliite saamine, kasutades joodiseid sulamistemperatuuriga alla 450 °C (vrd *kõvajoodisjootmine*).

pehmelõõmutus → madallõõmutus

pehmemagnetsulam; pehmemagnetiline sulam; {magnetpehme sulam} **i** soft-magnetic alloy; magnetically soft alloy **v** магнитомягкий сплав
Suure magnetilise läbitavuse ja väikese koertsitiivsusega magnetmaterjal.

pehmemetall **i** soft metal **v** мягкий металл
Väikese kõvadusega metall (Zn, Pb ja Sn).

pehmenemine *pr*; pehmestamine *op* **i** softening **v** смягчение
Materjali kõvaduse (tugevuse) vähenemine ning plastsuse suurenemine temperatuuri jm toimel.

pehmesulam; **i** soft alloy **v** мягкий сплав
Väikese kõvadusega metalli, nt Zn, Pb ja Sn baasil sulam (vrd *kõva sulam*).

pehmetraat **i** dead-soft wire **v** отжиганная проволока
Külmalt tõmbamisega kaasnevate kalestusnähtude kõrvaldamiseks lõõmutatud traat (vt *tõmbamine*; vrd *täiskõva traat*).

pehmus **i** softness **v** мягкость
Materjali omadus mitte vastu panna kohalikule plastsele deformatsioonile.

peitkristallstruktuur; peitkristal[lili]ne struktuur; krüptokristal[lili]ne struktuur **i** cryptocrystalline structure; cryptocrystalline structure **v** скрытокристаллическая структура
Eelkõige kivimeile omane struktuur, mis tulenevalt kristallide väiksusest on eristatav ainult petromikroskoobi abil (vt *petromikroskoop*).

peitproovel; proovel **i** sampler; sample thief; thief [sampler] **v** пробоотборник

Seadis materjaliproovi võtmiseks; pulbermetallurgias proovi võtmiseks pulbrist või kaitsegaasist.

pendellöömik → löökpendel

penetrant **i** penetrant; penetrating liquid; wetting agent **v** пенетрант; проникающая жидкость

Nähtava või fluorestseeruva värvi lahus, mis on võimeline tungima materjali pinnale avanevatesse ebapidevustesse, nii et neid saab avastada.

penoalumiinium → vahtalumiinium

penometall → vahtmetall

pentlandiit **i** pentlandite; iron-nickel pyrite **v** пентландит; железо-никелевый колчедан

1) Mineraal (Fe,Ni)₉S₈. 2) Mineraali (Fe,Ni)₉S₈ sisaldav niklimaak.

perforatsioon *pr*; perforeerimine *op* **i** multiple piercing; multiple punching; perforation **v** перфорация; перфорирование

Avalõikuse eriliik – mitme ava lõikamine ühte ja samasse tootesse või pooltootesse (vt *avalõikus*).

perifeerfreesimine → silinderfreesimine

perifeerlihvimine **i** peripheral grinding **v** шлифование периферией круга

Lihvimine lihvketta silindrilise perifeeriaga. Perifeerlihvimisel kasutatakse horisontaallihvpinke (vrd *otslihvimine*).

periklass **i** periclase **v** периклаз

Magneesiumimineraal MgO, magnesiaaltuliste (magnesiaalsete tulekindlate materjalide) peamine koostisosa.

perioodiline [tehnoloogiline] protsess **i** batch process **v** периодический [технологический] процесс

Tehnoloogiline protsess, mille parameetrid muutuvad perioodiliselt (vrd *pidevprotsess*).

perioodilis[töö]režiimiga ahi → tsükkeltoimeahi

perioodilisrežiimiga koller[segisti] → tsükkeltoimekoller[segisti]

perioodpaagutus; perioodiline paagutus *pr*; perioodpaagutamine; perioodiline paagutamine *op* **i** batch sintering **v** периодическое спекание

Partiide kaupa paagutamine perioodilise töörežiimiga ahjus (vrd *pidevpaagutus*).

perioodprofiilid; perioodilised profiilid **i** die-rolled sections **v** периодические профили

Profiilmetall, mille ristlõike mõõtmed ja vorm telje suunas perioodiliselt muutuvad (vt *profiilmetall*).

peritektikum **i** peritectic **v** перитектика

Kristall[iseer]umisprotsessis kindla vahekorraga vedefaasi ja juba väljakristall[iseer]unud tardfaasi kristallide segu, mis kristall[iseer]ub kindlal temperatuuril uueks tardfaasiks.

peritektmuutus; peritekt[ili]ne muutus **i** peritectic transformation; peritectic reaction **v** перитектическое превращение; перитектическая кристаллизация

Peritektsele koostisele ja temperatuurile vastav muutus jahutamisel, mis seisneb uue tardfaasi tekkes juba väljakristall[iseer]unud tardfaasist järelejäänud vedelfaasiga reageerimise tulemusena.

peritektoid **i** peritectoid **v** перитектойд

Teatud koostisega madalal temperatuuril stabiilne tardfaas, mis kuumutamisel laguneb kaheks või enamaks tardfaasiks.

peritektoidmuutus; peritektoidne muutus **i** peritectoid transformation; peritectoid reaction **v** перитектоидное превращение; перитектоидная кристаллизация

Peritektoidsele koostisele ja temperatuurile vastav faasimuutus, mis seisneb jahutamisel kahest tardfaasist uue tardfaasi tekkes.

perliidinina **i** austenite bay; nose of TTT-curve **v** нос перлита

C-kõverate ninakujuline etteulatav osa, ala/temperatuur, mil ebastabiilne austeniit on kõige ebapüsivam (laguneb perliidiks).

perliit **i** pe[ar]lite **v** перлит

Ferriidi ja tsementiidi mehaaniline (eutektoidne) segu, terase struktuuriosa.

perliitmalm; perliitne malm **i** pe[ar]litic [cast] iron **v** перлитный чугун

Perliitse metalse põhimassiga (maatriksiga) grafiitmalm.

perliitmuutus; perliitne muutus **i** pe[ar]litic transformation **v** перлитное превращение

Perliidi teke austeniidist (eutektoidmuutus) Fe-C-sulamite aeglasel jahutamisel.

perliitteras; perliitne teras **i** pe[ar]litic steel **v** перлитная сталь; сталь перлитного класса

Pärast normaliseerimist perliitstruktuuri omav teras.

permalloi **i** permalloy **v** пермаллой

Suure magnetilise läbitavusega niklirauasulam.

perminvar **i** perminvar **v** перминвар

Fe, Ni ja/või Co sisaldav pehmemagnetsulam.

pesagrafiit → lõõmutusgrafiit

pesapoorsus; klasterpoorsus **i** clustered porosity **v** скопление пор
Keevitusdefekt, mis väljendub pooride kohaliku (pesaja) kogumina.

petrooloogiline mikroskoop → petromikroskoop

petromikroskoop; petroloogiline mikroskoop **i** petrological microscope **v** петрологический микроскоп

Eelkõige kivimite uurimisel kasutatav valgusmikroskoop.

pewter **i** pewter **v** сплав олова со свинцом

Tinapliisulam (10...20% Pb); tänapäeva sulamites võib olla tina asendatud antimoniga ja lisaks pliile on 1...3% Cu.

pidevahi **i** continuous furnace **v** печь непрерывного действия

Ajaliselt muutumatu temperatuurirežiimiga ahi (pideva töörežiimiga ahi), milles tagatakse tehnoloogilise protsessi pidevus.

pidevekstrusioon *pr*; pidevekstrudeerimine *op* **i** continuous extrusion **v** непрерывное прессование

Ekstrusioon ilma toorikut ekstrudeerimistemplist eraldava vahetükita (press-seibita), mis juures ekstrusioonijääk ekstrudeeritakse ekstrusioonikonteinerisse sisestatava uue tooriku abil (vt *ekstrusioon*; *ekstrusioonijääk*; *press-seib*).

pidevjoon[kontakt]keevitus *pr*; pidevjoon[kontakt]keevitamine *op* **i** continuous motion welding **v** непрерывная шовная контактная сварка; непрерывная роликовая сварка

Joon[kontakt]keevitus pidevpöörlevate rullelektroodidega keevitusvoolu rakendamise ajalise intervalliga, mis tagab osaliselt kattuvate keevispunktide jada (vt *joon[kontakt]keevitus*; *vrđ punkt[kontakt]keevitus rullidega*; *katkendjoon[kontakt]keevitus*).

pidevkarastus *pr*; pidevkarastamine *op* **i** continuous hardening; continuous quenching; quench hardening **v** непрерывная закалка

Järjepidev karastamine ühes vannis.

pidevlaast → voolavlaast

pidevpaagutus *pr*; pidevpaagutamine *op* **i** continuous sintering; stoking **v** непрерывное спекание

Pideva töörežiimiga paagutamine pidevtöörežiimiga ahjudes (vt *pidevtoimeahi*; *vrđ perioodipaagutus*).

pidevprotsess; pidev [tehnoloogiline] protsess **i** continuous process **v** непрерывный технологический процесс

Tehnoloogiline protsess, mille parameetrid on konstantsed või muutuvad monotoonselt (*vrđ perioodiline [tehnoloogiline] protsess*).

pidevrežiimiga koller[segisti] → pidevtoimekoller[segisti]

pidevtoimeahi; pidev[töö]režiimiga ahi **i** continuous[-type] furnace **v** печь непрерывного действия; печь постоянного действия

Ajas muutumatu temperatuurirežiimiga ahi, mis tagab toorikute kuumutamisel pidevuse (*vrđ tsüklitoimeahi*).

pidevtoimekoller[segisti]; pidevreežiimiga koller[segisti] **i** continuous muller **v** литейный смеситель (бегуны) непрерывного действия; смешивающие бегуны непрерывного действия

Pideva tööreežiimiga kahekambiline koller[segisti] (vt *koller[segisti]*; vrd *tsükkeltoimekoller[segisti]*).

pidevtöötlus *pr*; pidevtöötlemine *op* **i** processing **v** обработка [непрерывным методом]; производство [непрерывным методом]

Töötlus pidevmeetoditega, nt survetöötlemisel valtsimine, ekstrudeerimine, tõmbamine (vrd *mittepidevtöötlus*).

pidevaltspink; tandemvaltspink; pidevtoimega valtspink **i** continuous [rolling] mill; tandem [rolling] mill **v** непрерывный [прокатный] стан

Mitme valtstooliga e valtsraamiga valtspink, milles toorikut töödeldakse samaaegselt mitmes või kõikides valtstoolides (vt *valtspink*; *valtstool*; vrd *jadavaltspink*).

pidevalu (metallurgias) *pr*; pidevalamine (metallurgias) *op* **i** continuous casting; strand casting **v** непрерывная разливка

Valuplokivalu veega jahutatavasse kristallisaatorisse, millest pidevalt tõmmatakse välja tardunud valuplokk (vt ka *pidevalu*).

pidevalu **i** continuous casting **v** непрерывное литьё

Valu kopast veega jahutatavasse kristallisaatorisse, millest tardunud valandeid tõmmatakse välja pidevalt. Kasutatakse pikkade muutumatu ristlõikega valandite, nt torude tootmisel (vt ka *pidevalu (metallurgias)*).

pidevveduhõõrdkeevitus → otsehõõrdkeevitus

pidevõmblus **i** continuous weld **v** непрерывный шов

Pidev keevisõmblus keevisliite kogu pikkuses.

pigi **i** pitch **v** пек

Tahke või vedel amorfne aine – tõrva (puidutõrv, kivisõetõrv jms) töötlemissaadus; kasutatakse sideainena vormi- ja kärnisegude valmistamisel (vt *sideaine*).

pigistus *pr*; pigistamine; kokkusurumine *op* **i** breakdown; cogging **v** обжатие

Tooriku ristlõikepinna vähendamine (kokkusurumine) sepistamisel või valtsimisel (nt buumide ja slääbide tootmisel) ja tõmbamisel (vt *bluum*; *slääb*; *pigistustegur*).

pigistuskaliiber; venituskaliiber **i** breakdown pass; roughing pass **v** обжимной калибр

Valtsikaliiber tooriku (nt valuploki) ristlõikepinna oluliseks vähendamiseks, millega kaasneb venitus s.t pikkuse samaaegne suurenemine (vt *valtsikaliiber*; vrd *eelkaliiber*; *lõppeelkaliiber*; *lõppkaliiber*).

pigistustegur; kokkusurutustegur **i** reduction [ratio]; reduction in thickness **v** коэффициент обжатия; обжатие

Deformatsiooniprotsessi iseloomustaja – tooriku ristlõikepindalade või paksuste suhteline vähenemine deformeerimisel.

pigistusvaltspink **i** roughing mill; breakdown mill; rougher; cogging mill **v** обжимной [прокатный] стан

Valtspink suurte toorikute (bluumid, slääbid) valtsimiseks valuplokkidest (vt *valtspink; bluum; slääb*).

pigistusvaltsraam → pigistusvaltstool

pigistusvaltstool; pigistusvaltsraam **i** roughing stand; breakdown stand; cogging stand; rougher **v** обжимная клеть

Pigistusvaltspingi valtstool, milles valtsitakse suuri toorikuid – bluume ja slääbe (vt *pigistusvaltspink; bluum; slääb*).

pihustus (pindamisel) *pr*; pihustamine (pindamisel) *op* **i** spraying **v** напыление

Kihi (katte) saamise meetod metallipulbri detailile/tootele pealepihustamise teel (vt *kaarpihustus; termopihustus; leekpihustus; plasmakaarpihustus*).

pihustus (pulbrite saamisel) *pr*; pihustamine *op* **i** atomization; sputtering **v** распыление

Metallipulbrite saamise meetod vedelmetalli disperseerimise teel gaasi-, vedeliku- ja plasmajoaga või inertsjõudude toimel (vt *gaaspihustus; vesipihustus; õhkpihustus; tsentrifugaalpihustus*).

pihustusaeg; pihustuskestus; pihustamisaeg; pihustamiskestus **i** spray[ing] time

v время напыления; продолжительность напыления; длительность напыления

Aeg vajalike parameetritega pihustuspinde saamiseks.

pihustusefektiivsus **i** spray[ing] efficiency; deposition efficiency by spraying

v эффективность напыления

Pinde ja pihustatud materjali massi suhe, tavaliselt väljendatud protsentides.

pihustuskaar **i** spray arc **v** струйная дуга

Peenetilgalise elektroodimetalli siirdega e peentilksiiddega keevituskaare tüüp (vt *MIG-MAG-pihustukaarkeevitus*).

pihustuskadu **i** spray[ing] loss **v** потери напыления

Pihustatud materjal, mis ei satu pinnatavale objektile.

pihustuskarastus *pr*; pihustuskarastamine *op* **i** splat quenching; splat cooling

v закалка распылением; распылительная закалка

Lamedate osakestega metallipulbri tootmisprotsess, mis seisneb pihustatud vedelmetalli kiires allajahutamises suure soojusjuhtivusega metallist (tavaliselt vasest) märklaua pinnal.

pihustuskaugus **i** spray[ing] distance **v** расстояние напыления

Vahemaa pihustuspüstoli düüsi ja pinnatava objekti vahel.

pihustukiirus **i** spray[ing] rate; deposition rate [by spraying] **v** скорость напыления

Ajauhikus pihustatud pindmaterjali mass.

pihustuskuivatus *pr*; pihustuskuivatamine *op* **i** spray drying **v** распылительная сушка; сушка распылением

Disperssete pulbrite granuleerimisprotsess, mis seisneb tahke pulbrilise materjali suspensiooni – lobri – pihustamises järgneva kuivamisega gaasi (tavaliselt õhu) joas. Meetod leiab kasutamist nii pulbermetallurgias, kui ka toiduainete ja ravimite tootmisel (vt *lobri*).

pihustusmetallitus *pr*; pihustusmetallitamine *op* **i** spray metallization; spray metallizing; metal spraying **v** металлизация напылением; металлизирование напылением

Mittemetallobjekti katmine metalliga pihustuspindamise teel.

pihustuspaagutuspindamine **i** spray-sintering coating; spray-sintering surfacing **v** покрытие напылением с последующим спеканием; покрытие напылением-спеканием

Pinnatavale objektile katte (kihi) kandmine pihustamise ja järgneva paagutamise teel.

pihustuspaagutuspinne **i** spray-sintered coating; sintered-spray coating **v** напыленно-спеченное покрытие

Pealepihustamise ja sellele järgneva paagutamise teel saadud pinne.

pihustuspindamine **i** spray coating; spray surfacing **v** напыление; покрытие {распыление}

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine pindmaterjali pihustamisega.

pihustuspindamiseade **i** spray[ing] equipment **v** установка для напыления

Seade pindmaterjali kuumutamiseks, pihustamiseks ja pinnatavale objektile suunamiseks.

pihustuspinne **i** spray[ed] coating; thermal spray[ed] coating **v** напыленное покрытие
Toote või detaili pinnale pihustamise teel kantud kiht (kate).

pihustuspulber; pihustamispulber **i** spray[ing] powder **v** напыляемый порошок

Pihustuspindamisel kasutatav pulbriline materjal (vt *pihustuspindamine*).

pihustuspulber; pihustatud pulber **i** atomized powder **v** распылённый порошок

Vedelmetalli pihustamise teel saadud pulber (vt *pihustus*).

pihustussiire (keevitusel) **i** spray transfer **v** струйный перенос (при сварке)

Sula elektrodimetalli siire kaarkeevitusel keevisvanni peentilkadena (vrd *impulss-pihustussiire*; *jämetilksiire*; *lühissiire*)

pihustussulatuspindamine **i** spray-fusion coating; spray-fusion surfacing **v** покрытие напылением с последующим оплавлением; покрытие напылением-оплавлением

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine pihustamise ja järgneva sulatamise teel.

pihustussulatuspinne **i** spray-fused coating; fused-spray coating **v** напыленно-оплавленное покрытие

Pealepihustamise ja sellele järgneva sulatamise teel saadud kiht (kate).

pihustustoitekanal **i** shower gate; shower ingate; spray gate **v** дождевой питатель; дождевой литник

Süsteem väikese ristlõikega pliiatstoitekanalitest sulametalli suunamiseks vormiõnde ülalt (vt *toitekanal*; *ülatoitekanal*; *pliiats-toitekanal*).

pihustusvormimine **i** spray forming; in-situ compaction; spray casting; Osprey process **v** формование [термическим] распылением

Vormimismeetodi üldnimetus, kus termiliselt (elektri- või plasmakaarega) sulatatud materjalist vormitakse toode pihustamise teel (vt *plasma-*pihustusvormimine**; *kaarpihustusvormimine*).

piiraja; piirik **i** stop; stop pin **v** упор

Tööpingi või rakise osa – liikumisteedkonna piiraja.

piiramatu lahustuvus; täielik lahustuvus **i** complete solubility; unlimited solubility **v** неограниченная растворимость; полная растворимость

Lahustuvus, mille korral ühe (lahustunud) komponendi aatomid asendavad teise (lahustaja) komponendi kristallivõres aatomeid piiramatul arvul (vrd *piiratud lahustuvus*).

piiratud lahustuvus; osaline lahustuvus; mittetäielik lahustuvus **i** partial solubility; limited solubility **v** ограниченная растворимость; частичная растворимость

Lahustuvus, mille korral ühe (lahustunud) komponendi aatomid paigutuvad teise (lahustaja) komponendi kristallivõre arvult ja mahult piiratud vabadesse kohtadesse (tühikutesse) (vrd *piiramatu lahustuvus*).

piirdeaine; eraldusaine; eralduspinne **i** parting compound; parting agent **v** разделительное вещество; разделительный состав; разделительное покрытие

Mudeli (mudelplaadi), kärnkasti, pressvormi, kokilli jne pinnale kantav õhuke vedel või tahke materjalikiht mudelite vormist, kärnide kärnkastist, valandi survealuvormist või kokillist kergemaks eemaldamiseks.

piirdeliiv **i** parting sand **v** разделительный песок

Piirdeaine erijuht – liivvormi eralduspinnale ja mudelile (mudelplaadile) puistatav õhuke kvartslüiva kiht vormipoolte teineteisest ja mudeli vormist eemaldamise kergendamiseks (vt *piirdeaine*).

piirhõõre; piirhõõrdumine; piirmäärimine **i** boundary friction; thin-film lubrication; boundary lubrication **v** граничное трение

Kontakthõõrdumine tingimustes, kus hõõrduvaid pindu eraldab liiga õhuke määrdekiht (alla 0,1 µm) või kui hõõrduvate pindade paljudes punktides on määrdekiht katkenud (vt *kontakthõõre*; vrd *kuivhõõre*).

piirik → piiraja

piirkontsentratsioon (kahjulike ainete) **i** time weighted average concentration; TWA; threshold limit value; TLV **v** предельно допустимая концентрация; ПДК
Õhus olev kahjulike ainete suurim keskmine piirkontsentratsioon, mida loetakse keevitaja tervisele ohutuks.

piirlahustuvus; lahustuvusmäär; lahustumismäär **i** solubility limit **v** предел растворимости

Ühe komponendi maksimaalne võimalik lahustuvus teises komponendis.

piirmäärimine → piirhõõre

pikaajaline tugevus → kehvustugevus

pik[e]nemine **i** elongation **v** удлинение

Algmõõtepikkuse (L_0) suurenemine teimi/katse lõpuks.

pikielastsus **i** elasticity of elongation **v** продольная упругость; продольная эластичность

Varda teljesihiline elastsus.

pikiettenihe **i** longitudinal feed; transverse feed; length feed **v** продольная подача

Ettenihe piki töödeldavat pinda (vt *ettenihe*; vrd *ristettenihe*; *ringettenihe*).

pikifreespink **i** planer-type milling machine; bed-type milling machine; planer-type mill; planer mill **v** продольно-фрезерный станок

Pika ja ainult pikisihis liikuva töölauaga freespink, kus on võimalik üheaegselt töödelda mitme freesiga (vt *freespink*).

pikihöövelpink **i** planer **v** продольно-строгальный станок

Höövelpink, kus pealiikumise saab töölaud (vt *höövelpink*).

pikikelk; alumine kelk; pikisuport **i** carriage; end slide; main slide; longitudinal slide **v** продольные салазки; нижняя каретка; нижние салазки; продольный суппорт

Metallilõikepingi osa, mille külge kinnitatakse lõikeriist või toorik ja mis liigub piki pingisängi (vt *suport*).

pikilõikus; pikitükeldus *pr*; pikilõikamine; pikitükeldamine *op* **i** slitting **v** продольная разрезка; продольная резка

Tükelduse erim – pleki pikisuunas ribadeks (lintideks) lõikamine (vt *tükeldus*; *eraldusoperatsioon*).

pikipragu **i** longitudinal crack **v** продольная трещина

Keevitusdefekt – pragu, mis kulgeb valdavalt piki õmblust kas põhimetallis, õmbluses või sulamisjoonel.

pikitreiautomaat **i** movable-spindle automatic lathe **v** автомат продольного точения

Treiautomaat suhteliselt pikkade ja ebajäikade detailide töötlemiseks lattmaterjalist.

pikitühi[m]ik **i** elongated cavity **v** газовый канал; продольноватая полость

Keevitusdefekt – piklik gaasitühik, mille suurim mõõde on õmbluse telje suunaline.

pikitükeldus → pikilõikus

pikivaltsimine i lengthwise rolling v продольная прокатка

Valtsimine tingimustes, kus nurk valtside pinna ja tooriku telje suunaliste kiirusvektorite vahel kontaktpinna punktis on 0° (vrd *ristivaltsimine*; *kaldvaltsimine*).

pikivenitus pr; pikivenitamine op i drawing [out]; drawing down v протяжка; кузнечная вытяжка

Mahtvormimise kujumuuteoperatsioon/-protsess – tooriku või tooriku osa pikendamine ristlõikepinna vähendamise arvel. Pikivenitusel kasutatakse peamiselt tasapinnalisi või V-kujuliste sisselõigetega pinne (vrd *ringvenitus*; *ristivenitus*; *pikivenitus tornil*).

pikivenitus tornil pr; pikivenitamine tornil op i drawing [out] on mandrel; drawing down on mandrel v вытяжка [полых заготовок] на оправке

Survetõõtluse (sepistamine) kujumuuteoperatsioon – õõnsa tooriku või tooriku osa pikendamine ristlõikepinna vähendamise arvel (vrd *pikivenitus*; *ringvenitus*; *ristivenitus*).

pikiõmblustoru; pikiõmblusega [keervis]toru i longitudinal welded tube; longitudinal welded pipe v прямошовная труба

Keevistoru, mille õmblus (või kaks õmblust) on pikitelje suhtes paralleelsed (vt *keevistoru*; vrd *spiraalõmblustoru*).

pikk-kaar-keevitus i repelled arc welding v сварка длинной дугой

Keevituskaare tüüp MAG-keevituse korral kõrgemal kaarepingel jämedatilgalise elektroodimetalli siirdega, millega kaasnevad märgatavad keevituspritsmed (vt *MIG/MAG-lühi[s]kaarkeevitus*; *MIG/MAG-pihustuskaarkeevitus*).

pikkusplaat; Johanssoni plaat i ga[u]ge block; Jo-block; Johansson ga[u]ge; slip ga[u]ge v концевая мера; мерная плитка; плитка Иогансона

Risttahuka- või silindrikujuline kahe paralleelse mõõdetasandiga pikkusmõõt. Vajaliku mõõdu saamiseks hõõrutakse mitmesuguse pikkusega plaadid kokku üheks plokiiks.

piklikkus i aspect ratio v коэффициент формы [частицы]

Osakese kujutegur – maksimum- ja miinimummõõtme suhe (vt *kujutegur*).

pilgervaltsimine; pilgrimvaltsimine i pilgrim rolling; pilgering v пилигримовая прокатка; периодическая прокатка труб

Õmbluseta torude valtsimisoperatsioon/-protsess – paksuseinalise õõneskeha toruks valtsimine tornil, kasutades muutuva profiiliga valtse ja toorikut perioodiliselt ette andes (vrd *torurullimine*)

pilgrimvaltsimine → pilgervaltsimine

pindaktiivne aine i surface-active agent; surface-active substance v поверхностноактивное вещество; ПАВ

Aine, mis absorbeerub erinevate faaside ja materjalide pindadel, vähendades eralduspinda pindaenergiat. Kasutatakse nt vormi- ja kärnivärvide, vedelvormisegude valmistamisel.

pindamine **i** coating; surfacing **v** покрытие; нанесение покрытия

Pinnatava objekti katmine teise materjaliga soovitud omaduste või mõõtmete saamiseks (vt ka *pinne*).

pindamiseade **i** coating equipment **v** установка для [нанесения] покрытия

Seade pinnatavale objektile kihi (katte) kandmiseks.

pinddifusioon; pinnadifusioon **i** surface diffusion **v** поверхностная диффузия

Difusioon, mis toimub materjali (nt pulbriosakese) pinnal. Pinddifusiooni kiirus on suurem kui mahtdifusioonil ja teradevahelisel difusioonil (vrd *mahtdifusioon*; *teradevaheline difusioon*).

pinde adhesioon → pinde nake

pinde jääkpinge **i** coating [residual] stress **v** остаточное напряжение покрытия

Alusmaterjalile sattunud sula- või poolsula metalli osakeste kiirest jahtumisest põhjustatud pinge.

pinde kõvadus **i** coating hardness **v** твердость покрытия

Pinde vastupanu deformatsioonile otsiku sissetungimisel sellesse.

pinde nake; pinde adhesioon **i** coating bond; coating adhesion **v** сцепление покрытия; адгезия покрытия

Pinnet alusmaterjaliga koos hoidev jõud.

pinde nakketeim; pinde nakkekatsed **i** coating adhesion test; coating bond test **v** испытание покрытия на адгезию

Mehaaniline teim/katse, millega määratakse pinde nake alusmaterjaliga.

pinde nakketugevus **i** coating adhesive strength; coating bond strength **v** прочность сцепления покрытия

Pinnet ja alusmaterjali koos hoidvate tõmbejõudude suurus (arvväärtus).

pinde struktuur **i** coating structure **v** структура покрытия

Pinde siseehitus (struktuur).

pindega kõvasulamterik **i** coated carbide **v** твердосплавный инструмент с покрытием

Ühe- või mitmekihilise õhukese (2...10 µm) kõvapindega (TiN, TiC, TiCN, Al₂O₃, teemant jms) kõvasulamist terik. Kõvapinded saadakse kas füüsikalist või keemilist aursadestust kasutades (vt *kõvasulam*; *füüsikaline aursadestus*; *keemiline aursadestus*).

pindekeevitus → pealekeevitus

pindematerjal; pindamismaterjal **i** coating material; surfacing material **v** материал для покрытия

Pindamisel kasutatav materjal; ka pinnatud objektile kantud kihi (katte) materjal.

pindpulber **i** coating powder; surfacing powder **v** порошок для покрытия
Pindamisel kasutatav pulbriline materjal.

pindjahutus *pr*; pindjahutamine *op* **i** surface cooling **v** поверхностное охлаждение
Detaili pinnakihi jahutamine.

pindkalestus *pr*; pindkalestamine *op* **i** peening **v** поверхностный наклёп; на-
гартовка

Jääksurvepingete tekitamine toodete pinnakihti plastselt deformeerides, kalestades; seda
tehakse pindkalestava haaveldamisega (vt *pindkalestushaaveldus*) või ümaraotsalise haa-
merdamisega (vrd *pindtugevdus*).

pindkalestushaaveldus *pr*; pindkalestushaaveldamine *op* **i** shot peening **v** дро-
беструйная обработка; обдувка дробью
Pinna kalestamine haavlijoa toimel (vt *pindkalestus*).

pindkarastatud teras **i** surface-hardened steel; case-hardened steel **v** поверх-
ностно-закаленная сталь
Ainult pinnakihis karastunud teras.

pindkarastus *pr*; pindkarastamine *op* **i** surface-hardening; surface-quenching;
superficial hardening; shallow hardening **v** поверхностная закалка
Detaili pinnakihi karastamine (vrd *lauskarastus*; *kohtkarastus*).

pindkarastuv teras; etteantud karastussügavusega teras **i** case hardening steel;
surface-hardening steel; low hardenability steel; low-hardening steel; shallow-
hardening steel **v** сталь пониженной прокаливаемости; поверхностно-закали-
ваемая сталь; сталь небольшой прокаливаемости
Väikese sügavuseni karastuv teras, väikese läbikarastuvusega teras.

pindkuivatatud [valu]vorm **i** skin-dried mo[u]ld **v** подсушенная [литейная] форма;
поверхностно подсушенная форма
Kordkasutusega [valu]vorm, mille pinnakiht on niiskuse eemaldamiseks, gaasiläbilask-
vuse ja tugevuse tõstmiseks kuivatatud (vt *pindkuivatus*; vrd *märg[valu]vorm*;
kuiv[valu]vorm).

pindkuivatus *pr*; pindkuivatamine *op* **i** skin drying **v** поверхностная [под]сушка
Valuvormi pindmiste kihtide (kuni 30 mm) kuivatamine (vt *pindkuivatatud [valu]vorm*).

pindkuumutus *pr*; pindkuumutamise *op* **i** surface heating **v** поверхностный нагрев
Detaili pinnakihi kuumutamine (vrd *lauskuumutus*; *kohtkuumutus*).

pindlegeerimine **i** surface alloying; surface alloyage **v** поверхностное легирование
Legeerivate elementide sisseviimine ainult pinnakihti (vrd *lauslegeerimine*).

pindmine [gaasi]tühik → avatud [gaasi]tühik

pindmine defekt → pinnadefekt

pindmine difusioon → pinddifusioon

pindmine gaasitühik **i** blister; subsurface blowhole **v** поверхностная газовая раковина

Valudefekt valandi pinnakihis, mis on tingitud gaaside (õhu) sattumisest sulametalli väljastpoolt. Sellised defektid on iseloomulikud survevaluga saadud valanditele.

pindmine kahanemistühik (valandil) **i** draw; suck[-in]; shrinkage depression **v** утяжка

Valudefekt – sulametalli kahanemisest tingitud süvend valandi või valuploki pinnal.

pindmine keevisõmblus → pinnaõmblus

pindsilumine **i** burnishing **v** выглаживание; отделочное накатывание; чистовое накатывание

Stantsise pinnakvaliteedi tõstmine plastsete deformatsioonidega pinda siludes. Kui pindsilumisel kasutatakse rulle, siis nimetatakse vastavat töötlust viimistlusrullimiseks (vt viimistlusrullimine).

pindtugevdatud plekk; pindtugevdatud lehtmetsall; dresseeritud plekk **i** skin-rolled sheet; temper-rolled sheet **v** дресированный лист; дресированный листовой материал

Lehtmetsall (plekk), mis on läbinud pindtugevdamise (vt *pindtugevdus*).

pindtugevdus *pr*; pindtugevdamine; dresseerimine *op* **i** skin rolling; pinch rolling; temper rolling **v** дресировка

Lehtmetsalli pinna tugevdamine selle pinnakihti väikeste deformatsiooniastmega valtsides (vrd *pindkalestus*).

pindtugevdusvaltspink; dresseerimisvaltspink **i** temper rolling mill; skin rolling mill; pinch-pass mill **v** дресировочный стан

Valtspink lehtmetsalli dresseerimiseks e pindtugevdamiseks (vt *pindtugevdus*).

pindvalgendatud valand; valgendatud pinnaga valand **i** chill[ed] casting **v** отбеленная отливка

Valgemalmi struktuuri omava pinnakihiga valand (vt *valand*).

pinge **i** stress **v** напряжение

Pinnale mõjuva jaotunud jõu intensiivsus (s.t ühikpinnale mõjuv jõud).

pingeintensiivsus **i** effective stress; significant stress; von Mises stress **v** интенсивность напряжений; эффективное напряжение; обобщенное напряжение

Arvutuslik normaalpinge iseloomustamiseks ühe skalaarse arvuna suvalist pingust: joon-, tasa- või ruumpingust (vrd *nihkepingeintensiivsus*).

pingeintensiivsustegur; КС; pingete intensiivsuse tegur **i** stress intensity factor; КС **v** коэффициент интенсивности напряжений

Mikropragudest põhjustatud pingete suurenemist (kontsentratsiooni) iseloomustav näitaja.

pingekontsentraator **i** stress raiser **v** концентратор напряжения

Pingete järsku suurenemist (kontsentratsiooni) põhjustav konstruktsiooniisärasus (avad, sisselõiked jms).

pingekontsentratsioon **i** stress concentration; notch effect **v** концентрация напряжений

Pingekontsentraatoritest põhjustatud pingete järsk suurenemine.

pingekontsentratsiooni tegur **i** stress concentration factor **v** коэффициент концентрации напряжений

Pingekontsentraatori mõju iseloomustav arvnäitaja (sileda ja pingekontsentraatoriga teimikute/katsekehade tugevusnäitajate suhe).

pingekorrosioon **i** stress corrosion **v** коррозия под напряжением

Metalli normaalsest intensiivsem korrosioon, mille kiiruse suurenemine on tingitud mehaanilise pinge (koormuse) rakendamisest.

pingekorrosioonpragunemine; korrosioonpragunemine **i** stress-corrosion cracking; season cracking **v** коррозионное растрескивание

Pingekorrosioonist tingitud konstruktsioonieleменти pragunemine (vt *pingekorrosioon*).

pingekorrosioonväsimus **i** stress-corrosion fatigue **v** коррозионная усталость

Materjali pinnakihis vahelduva koormuse (kontaktpingete) ja korrosiooni koosmõjust tingitud väsimus.

pingeseisund; pingeolek → pingus

pingetsükkel **i** stress cycle **v** цикл напряжений

Teatud seaduspärasuse järgi perioodiliselt muutuva pinge ühekordne muutuste jada.

pingetsükli asümmeetriategur; tsükli asümmeetriategur **i** stress ratio **v** коэффициент асимметрии цикла напряжений

Tsükli miinimum- ja maksimaalpinge suhe ($R = \sigma_{\min}/\sigma_{\max}$).

pingetuslõõmutus → madallõõmutus

pingetustumine *pr*; pingetustamine *op* **i** stress relaxation; stress relief **v** снятие напряжений; релаксация

Pinguse alt vabanemine või vabastamine (pingete mahavõtmine), säilitades deformatsiooni.

pingi juhikud **i** ways; shears **v** направляющие (станка)

Tööpingi suporti või kelgu juhtivad pinnad.

pingi säng; säng **i** bed; stand **v** станина (станка)

Tööpingi kere, millel on juhikud ja millele on kinnitatud tööpingi sõlmed.

pingus; pingeseisund; pingeolek **i** stress state; state of stress **v** напряженное состояние

Koormatud kehas tekviv [liit]pingeolukord; pingetensoriga kirjeldatav pingetingimuste kompleks keha punktis (punktides).

pinn **i** hammer head; ram head; head **v** боёк

Toorikut deformeeriv sepistusvasara osa, mis kinnitatakse vasarapea külge Olenevalt pinni kujust eristatakse tasapinnalisi-, sisselõikega- ja vormpinne (vt *tasandpinn*; *sisselõikega pinn*; *vormpinn*).

pinna hapniklõikus *pr*; pinna hapniklõikamine *op i* oxygen gouging; flame gouging; torch gouging **v** кислородная поверхностная резка; кислородная строжка; газопламенная строжка

Hapniklõikus pinnadefektide või pinnakihi eemaldamiseks soonte lõikamiseks, kaldservamiseks (vt *hapniklõikus*; *pinnalõikus (termolõikamisega)*).

pinna kaarlõikus *pr*; pinna kaarlõikamine *op i* arc gouging **v** дуговая поверхностная резка; дуговая строжка

Kaarlõikus pinnadefektide või pinnakihi eemaldamiseks, soonte lõikamiseks ja kaldservamiseks (vt *kaarlõikus*; *pinnalõikus (termolõikamisega)*).

pinna plasmalõikus *pr*; pinna plasmalõikamine *op i* plasma arc gouging **v** плазменная поверхностная резка; плазменная строжка

Plasmalõikus pinnadefektide või pinnakihi eemaldamiseks, soonte lõikamiseks ja kaldservamiseks (vt *plasmalõikus*; *pinnalõikus (termolõikamisega)*).

pinna õhkkaarlõikus *pr*; pinna õhkkaarlõikamine *op i* air carbon arc gouging; air arc gouging **v** воздушно-дуговая поверхностная резка; воздушно-дуговая строжка

Õhkkaarlõikus süsielektroodiga pinnadefektide või pinnakihi eemaldamiseks, soonte lõikamiseks, kaldservamiseks (vt *pinnalõikus*; *õhkkaarlõikus [süsielektroodiga]*).

pinnadefekt; pindmine defekt **i** surface defect; defective surface; surface imperfection **v** поверхностный дефект

Tera pindkihis esinev [kristallivõre] defekt.

pinnadifusioon → pinddifusioon

pinnakaredus **i** roughness **v** шероховатость поверхности

Pinna mikrokonaruste kogum, mis moodustab pinna reljeefi.

pinnakate → pinne

pinnakihi eemaldus *pr*; pinnakihi eemaldamine *op i* desurfacing **v** удаление поверхностного слоя

Pindmise defektse kihi eemaldus valanditelt, sepistelt jt.

pinnalõikus (termolõikamisega) *pr*; pinnalõikamine (termolõikamisega) *op i* gouging **v** поверхностная резка (термической резкой)

Pinnakihi ja soonte lõikamine ning kaldservamine termolõikeprotsesse kasutades (vt *pinna kaarlõikus*; *pinna plasmalõikus*; vrd *eralduslõikus (termolõikamisega)*).

pinnaläbim i final run; final pass; capping run v облицовочный слой
Keevitamise lõpetamisel õmbluse pinnal nähtav(ad) keevitusläbim(id).

pinnaroor; pindmine poor i surface pore v поверхностная пора
Keevitusdefekt – avatud poor keevisõmbluse pealispinnal.

pinnarebend; pindmine rebend i torn surface v рваная поверхность
Keevitusdefekt – ajutiselt külgekeevitatud abidetailide lahtimurdmise jälg detaili pinnal.

pinnatud pulber i coated powder v порошок с покрытием
Komposiitpulber, mille iga osake on pinnatud (kaetud) ühe või mitme elemendi või keemilise ühendiga.

pinnatühikute moodustumine i blistering v образование подкорковых пузырей
Gaasitühikute tekkimine valuploki või valandi pinnakihtides.

pinnavagu i buckle v ужимина
Valandi pinnadefekt – liivvormi kohalikust paisumisest tingitud pindmine süvend (vagu) (vrd *pinnavolt*).

pinnavajum i sagging v протек
Keevitusdefekt – õmbluse pealispinna metalli allavalgumine raskusjõu toimel.

pinnavolt i rat tail v ужимина
Valandi pinnadefekt – liivvormi paisumisest tingitud ebakorrapärase kujuga pikad voldid (vrd *pinnavagu*).

pinnaõmblus; pindmine keevisõmblus i surfacing weld; bead weld v наплавочный шов
Detaili pinnale keevitatud keevisläbim(id) soovitud omaduste või mõõtmete saamiseks (vt *pealekeevitus*).

pinne; pinnakate i coating v покрытие
Kiht (kate) materjali, toote või detaili pinnal.

pinnvormimine ipeen forming; forming by peening v дробеструйная формовка
Suuregabariidiliste lehtstantsiste tootmine plekki kuulide löökidega järk-järgult deformeerides.

pinool i quill; tailstock spindle v пиноль
Hülsitaoline metallilõikepingi detail, mida saab telje suhtes nihutada. Pinooli kinnitatakse lõikeriist või töödeldavat toorikut toetav rakis.

piting → kontaktväsimum

pitskrui i screw clamp v струбцина
Seadis detailide käsitsi kinnitamiseks töölauale, tööpingile vms.

pitšfrees i pitch mill cutter v питчевая фреза
Frees pitšhammasrataste hammaste freesimiseks.

plaanseib i faceplate; face plate; face chuck v планшайба
Tööpingi spindlile paigutatav kettakujuline vahend, mille külge kinnitatakse töödeldav toorik või lõikeriist; plaanseibiks nimetatakse ka karusellpingi pöörlevat töölauda.

plaantripink i face lathe v лоботокарный станок
Horisontaalse spindliga tripink suure läbimõõduga detailide töötlemiseks padrunis või plaanseibis.

plaatina; Pt i platinum v платина

platinametallid i platinum metals v платиновые металлы
Sarnaste füüsiliste ja keemiliste omadustega 6 üleminekugrupi metalli (Ru, Os, Rh, Jr, Pa, Pt).

plaatjas pulber → lamellpulber

plahvatuslega impulsspressimine → plahvatuspressimine

plahvatuskeevitus *pr*; plahvatuskeevitamine *op* i explosive welding; explosion welding v сварка взрывом
Survekeevituse protsess/operatsioon, mille korral liide tekib plahvatuse toimel tekkinud plastse deformatsiooni tulemusena.

plahvatuslehtstantsimine → plahvatuslehtvormimine

plahvatuslehtvormimine; plahvatuslehtstantsimine i explosive[-charge] forming v листовая штамповка взрывом; штамповка взрывом
Impulsslehtvormimise e impulsslehtstantsimise alaliik, kus lehtmetalli vormimiseks (stantsimiseks) rakendatakse plahvatust (vt *impulsslehtvormimine*).

plahvatuspressimine; plahvatusvormimine; plahvatuslega impulsspressimine i explosive compaction v взрывное прессование
Suure deformatsioonienergiaga pressimise e impulsspressimise alaliik, kus pulbri vormimiseks (pressimiseks) rakendatakse plahvatust (vt *impulsspressimine*).

plahvatusvormimine → plahvatuspressimine

plakeerimine i cladding v плакирование; плакировка
Bimetalsete ja teiste mitmekihiliste materjalide saamine peam. termomehaanilisi meetodeid (kuumvaltsimine, kuumpressimine, kuumisostaatpressimine jms), samuti valamist, keevitamist, pealesulatamist kasutades.

plakeerpulber; plakeeritud pulber i plated powder; clad[ded] powder; powder clad v плакированный порошок
Metallipulber, mille osake on kaetud mehaanilisel teel teise metalli/sulamiga; ka komposiitpulber.

planaarisanisotroopia **i** planar anisotropy **v** плоскостная анизотропия

Pleki (lehtmetalli) anisotroopsust iseloomustav suurus – deformatsioonianisotroopia-
tegurite erinevus ΔR pleki tasandi eri suundades (0° , 90° , 45°) (vt *deformatsiooni-
anisotroopia tegur*; vrd *normaalanisotroopia*).

planetaarvaltspink **i** planetary mill **v** планетарный стан

Paljuvaltsiliste valtspinkide eriliik, milles kahe tugivaltsi perimeetri ulatuses asetseb palju
väikesemõõdulisi töövaltse, mis pöörlevad planetaarselt – ümber oma telje ja samaaeg-
selt ümber pöörlevate tugivaltside telje (vt *paljuvaltsiline valtspink*; *töövalts*; *tugivalts*).

plankimine **i** lapping **v** доводка

Detaili pinna viimistlemine abrasiivpastaga (plankimispastaga) spetsiaalse tööriista –
plankuri abil (vt *plankur*).

plankimispasta **i** lapping paste; lapping compound **v** доводочная паста

Plankimisel kasutatav abrasiivi sisaldav pasta (vt *plankimine*).

plankur **i** lapping tool; lap **v** притир; доводочный инструмент

Plankimisel kasutatav tööriist (vt *plankimine*).

plasma-kaarpindamine

plasma[kaar]übersulatus *pr*; plasma[kaar]übersulatamine *op* **i** plasma-arc
remelting; plasma-arc refining **v** плазменно-дуговой переплав; ПДП

Rafineeriv übersulatus plasmakaarahjus (vt *übersulatus*).

plasma[kaar]sulatus; PTA-sulatus *pr*; plasmakaarsulatamine; PTA-sulatamine *op*
i plasma arc fusion; PTA-fusion **v** плазменная наплавка

Pinnatavale objektile katte (pinde) kandmine pindmaterjali plasmajoaga pihustamise
ja/või sulatamise teel.

plasmaaktiveeritud paagutus *pr*; plasmaaktiveeritud paagutamine *op* **i** spark-
plasma sintering; SPS; spark sintering; plasma activated sintering; PAS;

field assisted sintering; FAST; pulsed electric current sintering; PECS **v**
электроразрядное спекание; электроимпульсное спекание; ЭРС

Surve all aktiivpaagutus suurte kuumutuskiirustega (kuni 1000 K/min), mis saavutatakse
pressistest voolu läbilaskmisel tagamaks osakeste vahelisi sädelahendusi.

plasmadüüs **i** constricting nozzle; orifice body **v** плазмаобразующее сопло;
суживающееся сопло

Plasmakaart kokku suruv ja fokusseeriv vasest düüs plasmapõletis.

plasmagaas **i** orifice gas **v** плазмаобразующий газ

Plasmapõletisse juhitud gaas, mis pärast ioniseerumist ja kokkusurumist väljub plasma-
põletist plasmajoana.

plasmajugakeevitus *pr*; plasmajugakeevitamine *op* **i** plasma arc welding with
non-transferred arc; plasma jet welding **v** плазменная сварка дугой косвенного
действия; сварка плазменной струёй

Plasmakeevitus sulamatu elektroodi ja suudmiku vahel põleva kokkusurutud plasmakaare abil (vt *plasmakeevitus*).

plasmajugalõikur; plasmajugarõleti **i** plasma non-transfer-type torch **v** плазменная горелка с непереходящей дугой
Plasmalõikur elektrikaare kaudse toimega termolõikuseks (vt *plasmajugalõikus*; vrd *plasmakaarlõikur*).

plasmajugalõikus *pr*; plasmajugalõikamine *op* **i** plasma non-transferred arc cutting **v** резка плазменной струей; резка с непереходящей дугой
Plasmalõikus, kus kokkusurutud elektrikaar moodustub sulamatu W-elektroodi ja plasmarõleti suudmiku vahel ja metalli sulamisel ning lõiketsoonist eemaldamisel osaleb suudmikust väljuv plasmajuga (vt *plasmalõikus*; vrd *plasmakaarlõikus*).

plasmakaarkeevitus *pr*; plasmakaarkeevitamine *op* **i** plasma transferred arc welding; PTA-welding **v** плазменно-дуговая сварка
Keevitusprotsess/-operatsioon, kus sulamatu elektroodi ja detaili vahel põleb plasmakaar (vt *plasmakeevitus*).

plasmakaarlõikur; plasmakaarõleti **i** plasma transfer-type torch **v** плазменная горелка с переходящей дугой
Plasmalõikur elektrikaare otsetoimega termolõikamiseks (vt *plasmakaarlõikus*; vrd *plasmajugalõikur*).

plasmakaarlõikus *pr*; plasmakaarlõikamine *op* **i** plasma transferred arc cutting; plasma arc cutting **v** плазменно-дуговая резка; резка плазменной дугой; резка с переходящей дугой
Plasmalõikus, kus kokkusurutud elektrikaar moodustub sulamatu W-elektroodi ja lõigatava metalli vahel ja metall sulatatakse elektrikaare ning plasmarõleti suudmikust väljuva plasmajoa koostoimel (vt *plasmalõikus*; vrd *plasmajugalõikus*).

plasmakaarpihustus *pr*; plasmakaarpihustamine *op* **i** plasma arc spraying; arc plasma spray[ing] **v** плазменно-дуговое напыление
Plasmapihustusprotsess, mille korral pindematerjal kantakse pinnatavale objektile elektrikaares ioniseeritud gaasi (plasma) joaga.

plasmakaarsulatus *pr*; plasmakaarsulatamine *op* **i** plasma arc fusion **v** плазменно-дуговая наплавка
Sulatusprotsess, mille korral materjal sulatatakse plasmakaare abil.

plasmakaarsulatuspinne **i** plasma arc fused coating; PTA-welded coating **v** плазменное наплавленное покрытие
Plasmakaarsulatamise teel saadud kiht (kate) (vt *plasmakaarsulatus*).

plasmakaarsulatusseade; plasmakaarsulatuspõleti **i** plasma-arc fusing equipment; plasma-arc fusing torch **v** установка для плазменной наплавки; пистолет для плазменной наплавки
Seade pihustatud kihi (katte) plasmajoaga sulatamiseks; ka pinnatavale objektile sulatuspinde kandmiseks.

plasmakeevitus *pr*; plasmakeevitamine *op* i plasma welding **v** плазменная сварка

Kaarkeevituse protsesside üldnimetus, kus soojusallikana kasutatakse kokkusurutud kaarlahenduse poolt moodustunud plasma energiat (vt *plasmajugakeevitus*; *plasmakaarkeevitus*).

plasmaõõnikur; plasmapõleti i plasma [arc] torch **v** плазменная горелка; плазменный резак

Keevitamiseks, plasmakaar- või plasmajugalõikamiseks kasutatav põleti.

plasmaõõnikus *pr*; plasmaõõnikamine *op* i plasma arc cutting **v** плазменная резка
Termoõõnikus, kus metalli sulatatakse kokkusurutud plasmajoa toimel (vt *plasmajugalõikus*) või elektriikaare ja plasmajoa koosmõjul (vt *plasmakaarõõnikus*).

plasmametallitus *pr*; plasmametallitamine *op* i plasma metallization; plasma metallizing **v** плазменная металлизация; плазменное металлизирование
Mittemetallobjekti katmine metalliga plasmapindamise teel.

plasmapihustus *pr*; plasmapihustamine *op* i plasma spraying **v** плазменное напыление

Plasmapihustusprotsesside üldnimetus.

plasmapihustuspinne i plasma spray[ed] coating **v** плазменное напыленное покрытие

Toote või detaili pinnale plasmajoaga pihustatud kiht (kate).

plasmapihustusseade; plasmapihustuspüstol i plasma spray[ing] equipment; plasma spray[ing] gun; plasma spray[ing] torch **v** установка для плазменного напыления; плазматрон для напыления

Seade pindpulbri kuumutamiseks ja plasmajoaga pinnatavale objektile suunamiseks.

plasmapihustusvormimine; vormimine plasmapihustamisega i plasma spray forming **v** формование плазменным распылением

Pihustusvormimise alaliik, mille korral toorik saadakse materjali plasmapihustamise teel tootekujulisele vormile (vt *pihustusvormimine*).

plasmapiindamine i plasma coating; plasma surfacing, plasma[arc]deposition **v** плазменное покрытие; плазменное нанесение покрытия

Plasmapiindamisprotsesside üldnimetus; pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine plasmajoaga. JÄRG

plasmapiinne i plasma coating **v** плазменное покрытие

Toote või detaili pinnale plasmapiindamise teel kantud kiht (kate).

plasma sulatus i plasma fusion **v** плазменная плавка

Plasma sulatusprotsesside üldnimetus.

plasmavesilõikus *pr*; plasmavesilõikamine *op* i water-shielded plasma arc cutting; water injection plasma arc cutting **v** водоплазменная резка

Plasmalõikus plasmata moodustava gaasi ja plasmajuga (plasmakaart) ümbritseva vee kasutamisega.

plastifikaator **i** plasticizer; plasticizing agent **v** пластификатор
Vormitavust parandav aine, mida kasutatakse pulbermetallurgias (vt *vormitavus*).

plastne deformatsioon; jääkdeformatsioon; jääkmoone **i** plastic deformation; permanent deformation **v** пластическая деформация; остаточная деформация
Deformatsioon, mis jääb alles pärast välisjõu lakkamist.

plastne murd → sitke murd

plastne nikkel **i** malleable nickel **v** пластический никель
Elektrolüütikli ümbersulatamise ja desoksüdeerimise teel saadud plastne rafineeritud nikkel valukangidena.

plastne pronks **i** malleable bronze **v** пластическая бронза
Laagrisulamina kasutatav suure pliisisaldusega (8...20%) tina sisaldav (5...10%) pronks.

plastpinne; polümeerpinne **i** plastic coating **v** пластмассовое покрытие; полимерное покрытие
Kiht (kate) polümeersete materjalide baasil.

plastsus **i** plasticity; ductility **v** пластичность
Keha võime muuta purunemata rakendatud väliskoormuse mõjul oma kuju ja mõõtmeid ning säilitada pärast välisjõu lakkamist plastset jääkdeformatsiooni.

plastsusnäitajad **i** plasticity measures **v** показатели пластичности
Materjali plastsust iseloomustavad näitajad (katkevenivus, katkeahenemine jt).

plastümbrispulbertäidistraat; plastümbrisega pulbertäidistraat → pulbernöör

platiniit **i** platinum **v** платинит
Klaasiga võrdse soojuspaisumisega rauaniklisulam.

platinoid **i** platinum **v** платиноид
Vasesulam, mis sisaldab 22% Zn ja 15% Ni; kasutusel suure elektritakistusega takistites ja termopaarides.

plekivaltsimismasin **i** seamer; seaming machine **v** фальцепрокатный станок; закаточная машина
Masin plekiservade kokkuvaltsimiseks, mida kasutatakse nt plekist anumate tootmisel (vt *valtskoostamine*).

plekivaltspink; lehtmetailvaltspink **i** sheet mill **v** листовой [прокатный] стан; листопробкатный стан
Valtspink lehtmetaili e pleki kuum- või külmmaltsimiseks (vt *valtspink*; *kuumvaltsimine*; *külmvaltsimine*).

plekk; leht[valts]metall **i** sheets [and plates] **v** листовой прокат

Laiuse ja paksuse suure suhtega lehtmetsallivaltspinkides rullide või lehtedena toodetav valtsmetall. Paksuse järgi eristatakse paksplekki, õhukeplekki ja fooliumi (vt *valtsmetall*; *plekivaltspink*; *paksplekk*; *õhukeplekk*; *foolium*).

plii; Pb **i** lead **v** свинец

pliiatsikõvadus **i** pencil hardness **v** твёрдость по карандашу

Erineva kõvadusega (8H kuni 4B) pliiatsiga materjali pinna kriimustamise teel määratav ligikaudne kõvadus.

pliiatsikõvaduskatse **i** pencil hardness test **v** испытание твёрдости по карандашу

Kõvaduskatse erineva kõvadusega pliiatsiga pinna kriimustamise teel (vt *pliiatsikõvadus*).

pliiats-toitekanal **i** pencil gate; pencil ingate; pop gate **v** карандашный питатель; карандашный литник

Väikese ristlõikepinnaga ülatoitekanal sulametalli peene joana suunamiseks vormiõõnde otse valukausist (vt *toitekanal*; *ülatoitekanal*).

pliiiläik → galeniit

pliiimessing; Pb-messing **i** lead[ed] brass **v** свинцов[ист]ая латунь

Pliid sisaldav messing.

pliipronks; Pb-pronks **i** lead[ed] bronze; copper-lead [alloy] **v** свинцов[ист]ая бронза

Põhilisandina pliid sisaldav pronks.

pliiisulam; Pb-sulam **i** lead[-base] alloy; Pb-base alloy **v** свинцов[ист]ый сплав

Põhimetallina pliid sisaldav sulam.

pliiita joodis; mittepliijoodis; pliiivaba joodis **i** lead-free solder **v** безсвинцовистый припой

Pehmejoodis, mis ei sisalda toksilise toimega pliid (vt *joodis*).

PM; P/M → pulbermetallurgia

pneumoajam **i** pneumatic drive **v** пневматический привод; пневмопривод

Suruõhuga töötav ajam.

pneumohüdroajam **i** pneumohydraulic drive **v** пневмогидравлический привод

Suruõhu ja vedelikusurvega töötav ajam.

pneumomootor **i** pneumatic motor **v** пневмодвигатель

Suruõhuga töötav mootor.

pneumoonika; jugatehnika **i** pneumonics **v** пневмоника; струйная техника

Pneumoaوماتika haru, mis tegeleb aero-ja hüdrodünaamiliste efektide rakendamisel

põhinevate seadmete uurimise, konstrueerimise ja kasutamisega.

pneumopuhastus *pr*, pneumopuhastamine *op i* pneumatic blasting; airblasting
v пневматическая очистка

Suurte valandite, sepiste stantsiste pinna jugapuhastus abrasiivosakesi kiirendava õhu-
joaga (vt *jugapuhastus*; vrd *hüdropuhastus*; *tseentrifugaalpuhastus*).

pneumoregulaator **i** compressed air controller; air-operated controller **v** пневмо-
регулятор

Suruõhu parameetreid reguleeriv seade.

pneumovasar **i** air hammer **v** пневматический молот

Mehaaniline vasar, mille liikuvaid osi tõstetakse ja/või kiirendatakse suruõhuga.

pneumovormimine **i** blow forming; pressure thermoforming **v** пневмоформовка

Üliplastses olekus lehtmetsali (pleki), samuti termoplastide vormimine surugaasi kasu-
tades (vt *üliplastne lehtmetsavormimine*; *termovormimine*; vrd *vaakumvormimine*; *mehaaniline*
termovormimine; *puhumisvormimine*).

Poissoni tegur **i** Poisson's ratio **v** коэффициент Пуассона

Materjali elastsusnäitaja; varda suhtelise põik- ja pikideformatsiooni suhe tõmbel/survel.

polarisatsioonimikroskoop **i** polarizing microscope **v** поляризационный микроскоп

Mikroskoop, mis koosneb polarisaatorist (nt kvartsprismast) ja analüsaatorist, mis või-
maldab uurida ainult kaksikmurdvaid objekte.

poldikeermestuspink; poldikeermelõikepink **i** bolt-screwing machine; bolt-thread-
ing machine **v** болторезный станок

Metallilõikepink, millel keermestatakse polte, vardaid, torusid jms.

poleer[imis]pink **i** polishing lathe; polishing head **v** полировальный станок

Poleerimisel kasutatav seade kiirpöörleva poleerimisketta ja spindliga.

poleerimine **i** polishing **v** полирование

Metallide viimistlus poleerpastaga kaetud kiireltpöörlevate vilt- või kalevketastega
(poleerimine poleerpastaga) või kiiresti liikuvate abrasiivlintidega; tulemusena saadakse
peegelsile pind. Kasutatakse ka elektrokeemilist poleerimist või kombineeritud
meetodeid (vt *poleerimine poleerpastaga*).

poleerimine poleerpastaga **i** buffing **v** полирование (кожаными или матерчатыми
кругами)

Poleerimise erimeetod pehmete poleerketastega, millistele kantakse töötlemisprotsessis
poleerpasta (vt *poleerimine*; *poleerketas*; *poleerpasta*).

poleerketas **i** buff **v** полировальный круг

Poleerimiseks kasutatav ketas (vt *poleerimine*).

poleerpasta **i** polishing paste; polishing compound **v** полировальная паста

Poleerimiseks kasutatav pasta (vt *poleerimine*).

poleerrullimine → viimistlusrullimine

polügonisatsioon; polügoniseerumine **i** polygonization **v** полигонизация; возврат второго рода

Deformeeritud mono- või polükristalse metalli tera struktuuri toibumise II staadium temperatuuridel (0,25...0,35) T_s ; sellega kaasneb dislokatsioonide ümberpaigutumine ja dislokatsioonibarjääride tekkimine.

polükristall **i** polycrystal **v** поликристалл

Paljudest väikekristallidest (teradest) koosnev kristall.

polümeermaatrikskomposiit[materjal]. ПМК; polümeerkomposiit[materjal]; **i** polymer-matrix composite; PMC; **v** полимерный композиционный материал; композиционный материал с металлической матрицей.

polükristalne teemant **i** polycrystalline diamond; PCD **v** поликристаллический алмаз

Komposiitmaterjal teemantkristallide baasil metallsideainet kasutades või ilma. Toodetakse pulbertehnoloogiat (pressimine + paagutamine) kasutades. Saadud materjali iseloomustab suurem sitkus kui monokristalsel teemandil.

polümeerpinne → plastpinne

polümetal[lili]ne maak **i** complex ore **v** полиметаллическая руда

Mitmeid mitteraudmetalle või/ja nende mineraale sisaldav maak.

polümetall **i** polymetal **v** полиметалл

Mitut mitteraudmetalli sisaldav maakoos leiduv liitmaak.

polümorfism; polümorfsus **i** polymorphism **v** полиморфизм

Keemilise elemendi võime esineda mitme kristal[lili]se teisendina; kristall[ili]se vormi allotroopia.

polümorfne muutus **i** polymorphic transformation **v** полиморфное превращение

Puhta metalli ühe kristal[lili]se vormi muutumine teiseks (nt raua jahtumisel muutumine γ -rauast α -rauaks).

poolautomaatkeevitus **i** semi-automatic welding; partly mechanized welding **v** полуавтоматическая сварка

Osaliselt mehhaniseeritud käsikeevituse protsesside üldnimetus, kus lisametalli etteandmine keevitustradi kujul on mehhaniseeritud vastava ajami abil ja pikiliikumine antakse keevituspüstolile keevitaja käe abil (vt *kaitsegaas[kaar]keevitus; MIG/MAG-keevitus*).

poolautomaatpink **i** semiautomatic machine **v** станок-полуавтомат

Pink, millesse tooriku paigaldamine ja mahavõtmine ning mille käivitamine toimub käsitsi, töötlemisprotsess aga automaatsükli järgi.

poolfabrikaat → pooltoode

poolitatav [valu]mudel; kaheosaline [valu]mudel **i** split pattern; two-piece pattern **v** модель из двух частей; двусторонняя модель

Ühe lahutuspinna mitmeosaline valumudel võimaldamaks valuvormi ülemise ja alumise poole teineteisest sõltumatut vormimist (vt *mudel*; *liidendmudel*; vrd *tervikmudel*).

poolitatav matriits → lõhismatriits

pooljuht **i** semiconductor **v** полупроводник

Aine mille takistus on suurem kui metallidel ja väiksem kui dielektrikutel (vrd *ülijuht*).

poolkarastus; mittetäielik karastus *pr*; poolkarastamine; mittetäielik karastamine *op* **i** non-full hardening; partial hardening; incomplete hardening **v** неполная закалка; низкая закалка

Alaeutektoidterase karastamine kuumutamise üle faasimuutuse temperatuuri A_{c1} , kuid alla A_{c3} , mille tulemusena saadakse kahefaasiline (M+F) struktuur (vrd *täiskarastus*).

poolkorduvkasutusvorm; poolpüsivorm **i** semipermanent mo[u]ld **v** полупостоянная [литейная] форма

Korduvkasutusega [valu]vorm, milles kasutatakse kordkasutusega liivkärne (vrd *kordkasutusvorm*; *korduvkasutusvorm*).

poolkorduvkasutusvormvalu; poolpüsivormvalu **i** semipermanent mo[u]ld casting **v** литьё в полупостоянные формы

Valu korduvkasutus e püsivormidesse, kasutades kordkasutusega kärne (vrd *korduvkasutusvormvalu*).

poolkõva plekk; poolkõva leht[valts]metall; pooltugevdatud plekk; pooltugevdatud leht[valts]metall **i** half-hard sheet **v** листовой прокат средней твердости

Külmaltsitid, võimalikust täiskõvadusest pooleni kalestunud plekk (vt *külmvaltsimine*; vrd *täiskõva plekk*; *veerandkõva plekk*).

poollõõmutus; mittetäielik lõõmutus *pr*; poollõõmutamine; mittetäielik lõõmutamine *op* **i** non-full annealing; partial annealing; intercritical annealing; underannealing; incomplete annealing;; non-true annealing **v** неполный отжиг

Alaeutektoidterase lõõmutamine kuumutamise üle faasimuutuse temperatuuri A_{c1} , kuid alla A_{c3} (vrd *täislõõmutus*).

poolmalm **i** mottled [cast] iron; mottle pe[a]rlitic-cementitic [cast] iron **v** половинчатый чугун; перлитно-цементитный чугун

Grafiitmalmi ja valgemalmi vahepealne malm, sisaldab ka tsementiiti.

poolmalmstruktuur **i** mottleness **v** половинчатость

Valandite struktuuridefekt – hallmalmile iseloomulikud piirkonnad valgemalmist valandites või valgemalmile omased piirkonnad hallmalmist valandites (vt *poolmalm*).

poolmetall → metalloid

poolpidevvalu **i** semicontinuous casting **v** полунепрерывное литьё

Valandite tootmine valamise teel veega jahutatavasse kristallisaatorisse, millest määratud aja jooksul tõmmatakse välja kindla pikkusega valandid (vrd *pidevvalu*).

poolpuhas töötlus → siluvtöötlus

poolpüsivorm → poolkorduvkasutusvorm

poolpüsivormvalu → poolkorduvkasutusvormvalu

poolrahulik teras **i** semi-killed steel; balanced steel; semi-rimmed steel; open steel **v** полуспокойная сталь

Mittetäielikult (mangaani ja räniga) desoksüdeeritud teras; teras, mille taandamismäär on keeva ja rahuliku terase vahepealne, kuid piisav terase „keemise“ vältimiseks valuploki-vormis (vt *terase keemine*; vrd *rahulik teras*).

poolsoojuskindel teras; poolsoojakindel teras **i** semi-heat-resistant steel; semi-heat-resisting steel **v** полутеплостойкая сталь; полутеплоустойчивая сталь
Teras, mille kasutusomadused (nt tööriistaterasel kõvadus) säilib kuni temperatuurini 400...500 °C (vrd *soojuskindel teras*; *mittesoojuskindel teras*).

poolstants; stantsi pool **i** die block **v** штамповый кубик

Ülemine või alumine tervikstants, millesse on töödeldud stantsi vaod (vt *stants*).

pooltardekstrusioon *pr*; pooltardekstrudeerimine *op* **i** semi-solid state extrusion; mushy state extrusion **v** прессование в полутвердом состоянии

Ekstrusioon materjali osaliselt tardunud olekus (poolsulas olekus; sulafaasi on kuni 30%), et vähendada deformeerimiseks vajalikku survet.

pooltardolek **i** semi-solid state; mushy state **v** полутвердое состояние

Metalse materjali olek faasidiagrammi likvidus- ja solidustemperatuuride vahemikus.

pooltardvalu; valu pooltardolekus **i** semi-solid metal casting **v** литье в полутвердом состоянии

Valandite saamine pooltardolekus tiksotroopse struktuuriga valumetallist. Valuvorm täidetakse pooltardolekus (tardfaasi 30...40 %) metalliga survevalu teel. Pooltardvalu versioonideks on reovalu ja tiksovalu (vt *tiksotroopne struktuur*; *reovalu*; *tiksovalu*).

poolteras → terasmalm

pooltombak **i** low brass; red brass **v** полутомпак

Messing, mis sisaldab 15...20 % tsinki.

pooltoode; poolfabrikaat **i** semifabricate; half-finished product; semifinished product **v** полуфабрикат

Toode, mis on läbinud ühe või mitu töötlemisstaadiumi ja mida lõpptoote valmistamiseks edasi töödeldakse.

pooltsentrifugaalvalu **i** semicentrifugal casting **v** центробежное литье с использованием стержней

Valumasina pöörlemisteljega ühtiva sümmeetriateljega valandite tootmise protsess tsentrifugaaljõudude toimel ilma sisemise vaba pinna moodustumiseta. Nii sise- kui ka välispind kujundatakse vormi elementide abil (vt *tsentrifugaalvalu*; vrd *täistsentrifugaalvalu*; *tsentrifuug[tsentrifugaal]valu*).

pooltugevdatud plekk; pooltugevdatud leht[valts]metall → poolkõva plekk

poolvorm **i** half mo[u]ld; mo[u]ld section **v** полуформа; половина формы
Üks valuvormi pooltest (alumine või ülemine poolvorm) vormimisel kahte vormkasti (vt *alumine poolvorm*; *ülemine poolvorm*)

pool-V-õmblus **i** single-bevel-butt weld **v** стыковой шов со скосом одной кромки
Ühe faasitud ja teise faasimata servaga detailide põkkõmblus.

pooretekitav materjal; poorsusttekitav materjal **i** pore-forming material **v** порообразователь; порообразующий агент; порообразующий материал
Aine, mille lagunemisel (gasifitseerumisel) moodustub materjalis poorsus.

pooride suurusvahemik **i** pore size range **v** размерный диапазон пор
Pooride lubatud suurusvahemik poorses materjalis.

pooririda **i** linear porosity **v** цепочка пор (в сварном шве)
Keevitusdefekt – õmbluse teljega paralleelne pooride jada.

poorisuurusjaotus **i** pore[-size] distribution **v** распределение пор по размерам
Erineva suurusvahemikuga pooride suhteline mahuline jaotus poorses materjalis.

poorkarkass; poorne karkass **i** skeleton **v** каркас (пористый)
Pulbriosakestest või kiududest moodustunud poorne ruumiline struktuur. Komposiitmaterjali saamiseks täidetakse karkassi poorid teise faasiga, nt infiltreerimise teel vedelmetalliga.

poorstruktuur; poorne struktuur **i** porous structure **v** пористая структура
Porne (avatud või suletud pooridega) struktuur.

poorsus **i** porosity **v** пористость
Pooride kogumist tingitud materjali struktuuri iseloomustav näitaja.

poorsusmõõtur **i** porosimeter **v** порометр
Seadis (avatud) poorsuse mõõtmiseks.

poorsusttekitav materjal → pooretekitav materjal

port → sisendpuks

portaalpress; kahesambaline press **i** straight-side[d] press **v** закрытый [двухстоечный] пресс
Kahest küljest avatud raamiga mehaaniline- või hüdropress (vrd *ühesambaline press*).

portatiivmetallograafia; portatiivne metallograafia **i** portable metallography **v** портативная металлография

Metallograafia, mis rajaneb portatiivsete metallograafiaseadmete kasutamisel.

ports[jon]vakumeerimine; DH-vakumeerimine **i** DH-[degassing] process **v** DH-процесс

Sulaterase vakumeerimine annuste kaupa valukopast vaakumkambrisse imemise, seal hoidmise ja koppa tagasi laskmise teel.

positsioon → asetus

positsioonjuhtimine **i** position control **v** позиционное управление

Arvujuhtimine, kus tööpingi lõikeriista tööpositsiooni koordinaat määratakse vastava programmiga. Lõikeriista liikumisel positsioonist positsiooni töötlemist ei toimu.

pottahi → tiigelahi

praak **i** reject; scrap; wastage **v** брак; забракованное изделие

Toode või pooltoode, mis ei vasta standardile või tehnilistele tingimustele.

pragude täitmine **i** daubing **v** обмазка [трещин]

Pragude spetsiaalsete segudega täitmine valuvormides ja kärnides vältimaks valudefekte

pragunemine → prao teke

prantsuse kuld **i** French gold **v** французское золото

Vase baasil teatud sulam (messing), mis sisaldab umbes 16,5% Zn, 0,5% Sn ja 0,3% Fe.

prao arenemine **i** crack propagation **v** распространение трещины

Moodustunud või spetsiaalselt tekitatud prao arenemisprotsess teimikus või detailis.

prao teke; prao tekkimine; pragunemine **i** crack formation **v** зарождение трещины; возникновение трещины; растрескивание

Prao tekkeprotsess siledas teimikus või detailis.

praopesa **i** group of disconnected cracks **v** скопление трещин

Keevitusdefekt – grupp omavahelise seoseta pragusid õmbluses või põhimetallis.

press[imis]pragu; kihistu[mi]spragu **i** compacting crack; pressing crack; pressing lamination defect; compression crack **v** расслой при прессовании; расслоение при прессовании; расслоение прессовки

Pressimisel tekkiv kihistumine. On välditav pressimissurvet vähendades või kasutades pressitavust parandavaid plastifikaatoreid (vt *kihistumine*).

press[vormimis]masin **i** squeeze mo[ul]ding machine; squeezer **v** прессовая формовочная [литейная] машина

Vormi[mi]masin, kus vormisegu tihendatakse pressimise teel (vt *vormi[mi]masin*).

press[vorm]stantsimine; vormstantsimine pressidel **i** impression-die press forging;

press forging; closed-die press forging **v** объёмная штамповка на прессах; штамповка на прессах

Vormstantsimine hüdraulilisi ja mehaanilisi presse kasutades (vt *vormstantsimine*; *stantsimispress*; vrd *vasar[vorm]stantsimine*).

pressi liugur **i** slide; ram **v** ползун [пресса]

Hüdraulilise või mehaanilise ajamiga pressi edasi-tagasi liikuv osa, mille külge kinnitatakse ülemine stants (vormstantsimisel) või pinn (sepistamisel).

pressimine → ekstrusioon

pressimine kohtjämendamisega → kohtjämenduspressimine

pressimine; vormimine (survega) **i** pressing; compacting; compaction; **v** прессование [порошка]

Pulbertoorikute (pressiste) vormimine pressvormis või elastses kestas survet rakendades (vt *kuumpressimine*) või toatemperatuuril (vt *külmpressimine*).

pressimiskoorik **i** pressing skin **v** корочка при прессовании; корочка прессовки
Pressise ülejäänud osaga võrreldes suurendatud tihedusega pinnakiht.

pressis; presstoorik **i** green compact; nib; unsintered part **v** прессовка; прессзаготовка

Pulbrirest või kiududest vormitud (pressitud) toorik; nende mehaanilised karakteristikud tagatakse tavaliselt paagutamisega.

pressise servatugevus **i** edge stability [of compact] **v** прочность кромки [прессовки]

Pressise servade vastupanu purunemisele, mida määratakse trumliprooviga. Servatugevus iseloomustab pulbri vormitavust e pressitavust (vt *trumliproov*).

pressise tihedus; tihedus pressitu **i** green density; pressed density **v** плотность прессовки

Pulbri pressimise tulemusena saadud tihedus.

pressise tugevus; tugevus pressitult **i** green strength **v** прочность прессовки

Pressitud (paagutamata) pressise tugevus.

pressitavus **i** compactibility; compressibility **v** прессуемость; формуемость

Pulbri võime surve all moodustada pressis. Pressitavus on sõltuvuses pulbri omadustest, peamiselt osakeste fraktsioonilisest koostisest, kujust ja omadustest.

press-kärnimasin **i** squeeze-type core-making machine **v** прессовая стержневая машина

Kärnimasin, milles kärne vormitakse pressimise teel (vt *kärnimasin*).

presspakk → pressplaat

pressplaat; presspakk **i** squeeze head; squeezing head **v** прессовая колодка; прессовая плита

Press[vormimis]masina vormisegu tihendav plaat (vt *press[vormimis]masin*).

press-punktkeevitusmasin **i** press-type [spot-]welding machine **v** машина точечной сварки прессового типа

Punkt[kontakt]keevituse masin, millel sirgjooneline liikumine ülemisele elektroodile an-takse otse pneumo- või hüdrocilindri abil (vt *punkt[kontakt]keevitusmasin*).

press-seib **i** dummy block; pressing disk **v** пресс-шайба

Toorikut ekstrudeerimistemplit eraldav vahetükk ekstrudeerimisel (vt *ekstrusioon*; *ekstrudeerimistempe*l).

press-sepistus *pr*, press-sepistamine *op* **i** press forging **v** ковка на прессах; свободная ковка на прессах

Masinsepistamine väikeste deformeerimiskiirustega mehaanilisi või hüdraulilisi presse kasutades (vt *sepistus*; *sepistuspress*; vrd *vasarsepistus*).

presstorik → pressis

pressvalu **i** squeeze casting **v** литье с кристаллизацией под давлением

Valamine metalli kristalliseerumisega surve all (vrd *valustantsimine*).

pressvorm **i** die set; die assembly; compacting tool set; press[ing] tool **v** пресс-форма

Pressile monteeritav rakis pulbrite pressimiseks matriitsis templeid kasutades (vt *matriits*; *tempel*).

pressvormi sisetükk → matriitsi sisetükk

pressvormi südamik **i** core rod **v** центральной стержень

Pressvormi osa ava moodustamiseks pressises.

pressvormiava → matriitsiava

pressvormimääre **i** die lubricant **v** смазка [прессформы]; смазочный материал [прессформы]

Hõõrdumist vähendav määrdeaine, mis vähendab pressimissurvet ja pressvormi kulumist (vrd *pulbrimääre*).

pretsiislauapuurpink → täppislauapuurpink

pretsiispink → täppispink

pretsiisstantsimine → täppisstantsimine

pretsiisstantsis → täppisstantsis

pretsiissulam → täppissulam

pretsiisvaland → täppisvaland

pretsiisvalandvalu → täppisvalandvalu

primaargrafiit; primaarne grafiit **i** primary graphite; kish **v** первичный графит
Grafiit (vaba süsinik), mis eraldub vedelast metallist (vrd *sekundaargrafiit*).

primaarkivi; esmaskivi **i** first matte; raw matte **v** первичный штейн; роштейн
Nikli- või vasekontsentratsioonide sulatamisel saadav vahesaadus – kivi edasiseks metalliks
töötlemiseks (vt *kivi (metallurgias)*).

primaarkõvadus; esmakõvadus **i** primary hardness **v** первичная твердость
Algselt termotöötamise tulemusena saadud kõvadus (vrd *sekuhndaarkõvadus*).

primaarmetall; esmametall **i** primary metal; virgin metal **v** первичный металл
Otse maagist saadud metall tavaliselt valukangidena (ilma taaskasutatava metalli lisan-
diteta) (vrd *vanametall*).

primaarsulam; esmasulam **i** primary alloy **v** первичный сплав
Metallisulam, mille põhikomponent on toodetud otse maagist korduvkasutatava metalli
kasutamiseks (vrd *sekundaarsulam*).

primaartsementiit; primaarne tsementiit **i** primary cementite; hypereutectic ce-
mentite **v** первичный цементит
Vedelfaasist (primaarsel kristalliseerumisel temperatuuril üle 1147 °C) tekkinud tsementiit
(vrd *eeleutektoid tsementiit*).

pritskuul **i** cold shot; internal sweating **v** королек; {выпот}
Valandi või valuploki defekt metallkuulikestena (enamasti valandi sisemistes tühikutes),
mis on põhjustatud metalli pritsimisest valamisel.

pritsmed **i** spatters **v** сварочные брызги; брызги
Keevitusdefekt – keevitamise ajal keevisõublusele ning põhimetallile kandunud ja külge-
sulanud lisametalli tilgad.

profiilfreesimine **i** profile milling **v** профильное фрезерование
Tasapindse tooriku freesimine välisparameetritel kahemõõtmelise profiili saamiseks
(vrd *kontuurfreesimine*).

profiillihvpink **i** profile grinding machine; profile grinder **v** профильно-шлифо-
вальный станок; профилешлифовальный станок
Kujupindade lihvpink.

profiilmetall; metallprofiilid **i** structural shapes; shapes; sections **v** фасонные
профили
Keeruka ristlõikega metallprofiilid (nurkmetall e nurgik, T-tala, kaksik-T-tala jt), mida
toodetakse enamasti valtsimisega, aga ka ekstrudeerimisega ja tõmbamisega. Profiil-
metalli võib omakorda liigitada üldotstarbeliseks (nurgikmetall, T-tala jne) ning eriot-
starbeliseks (rööbas, sarrusmetall jms).

profiilplaat **i** follow board **v** фигурная подмодельная доска
Mudeli alusplaadi eriliik keeruka vormiga valandite tootmiseks (vt *mudeli alusplaat*).

profiiltreimine → kontuurtreimine

programmikandja **i** program carrier; input medium **v** программиноситель
Arvjuhtimispiinkide juhtprogrammikandja.

programmjuhtimispiink **i** program-controlled machine; programmable machine
v станок с программным управлением
Piink, mida juhib programmjuhtimissüsteem.

projektsioon[kontakt]keevitus → reljeef[kontakt]keevitus

pronks **i** bronze **v** бронза
Vasesulam Sn, Al, Si, Pb, Be jm elementidega, sh koos nendega ka Zn-sisaldusega sulam.

pronksimine **i** bronzing **v** бронзирование; бронзировка
Pronksitaolise väljanägemise andmine pronksvärviga katmise või muul moodusel.

prooton **i** proton **v** протон
Aatomituuma koos neutronitega moodustav laetud elementaariosake, mille mass on $1,673 \cdot 10^{-24}$ g ja elektrilaeng $+1,602 \cdot 10^{-19}$ kulonit.

proovel → peitproovel

proovijaotur **i** sample splitter **v** делитель пробы; разделитель пробы
Rakis pulbrikuhila jaotamiseks proovi võtmisel.

proovikeha → katsekeha; teimik

proovikeha **i** coupon **v** пробный образец; образец [для испытаний]
Metallitükk või tootest (keemis, valand jms) väljalõigatud osa, millest valmistatakse teimik omaduste ja struktuuri kontrollimiseks.

propaan-hapniklõikus; hapnik-propaanlõikus *pr*; propaan-hapniklõikamine; hapnik-propaanlõikamine *op* **i** oxy-propane cutting **v** кислородно-пропановая резка; пропано-кислородная резка
Gaasilõikus propaani kasutamiseга põlevgaasina (vt *gaaslõikus*; vrd *maagaas-hapniklõikus*, *atsetüleen-hapniklõikus*, *vesinik-hapniklõikus*).

proportsionaalne tõmbekatekeha → proportsionaalne tõmbeteimik

proportsionaalne tõmbeteimik; proportsionaalne tõmbekatekeha **i** proportional tensile test piece **v** пропорциональный образец для испытания на растяжение
Teimik/katsekeha, mille algmõõtepikkus ja algristlõikepindala on seotud valemiga $L_0 = k\sqrt{S_0}$; teguri *k* väärtus on 5,65 (teimiku väikese ristlõikepindala korral 11,3) (vt *tõmbeteimik*; vrd *mitteproportsionaalne tõmbeteimik*).

proportsionaalsuspiir **i** proportional[ity] limit **v** предел пропорциональности
Materjali tugevusnäitaja; piirpinge, milleni kehtib lineaarne seos pinge ja deformatsiooni vahel.

protsessilõõmutus → vahelõõmutus

protsessilõõmutus; vahelõõmutus *pr*; protsessilõõmutamine; vahelõõmutamine
op **i** process annealing; interpass annealing **v** промежуточный отжиг;
межоперационный отжиг

Survetöötlusoperatsioonide vahepealne vajaduse korral tehtav termotöötlus rekristallsatsioonitemperatuuri ületavatel temperatuuridel metalli plastsuse ja deformeeritavuse taastamiseks.

protsessitermotöötlus *pr*; protsessitermotöötlemine *op* **i** process[ing] heat treatment **v** процессовая термическая обработка

Termotöötlus tehnoloogilise protsessi osana või vaheoperatsioonina.

pruunrauamaak; pruunrauakivi **i** brown iron ore; brown hematite **v** бурый железняк; лимонитовая руда

Limoniiti sisaldav rauamaak (vt *limoniit*).

pseudo-kuumisostaatpressimine **i** pseudo-hot-isostatic pressing; pseudo-HIP; P-HIP **v** горячее псевдоизостатическое прессование

Vormimine (pressimine) hermeetilises kestas igakülgse surve avaldamisega (keraamilise) granulaarse keskkonna (nt kvartslüüv) kaudu kuumisostaatpressimisel tavapärase gaasilise keskkonna asemel. Granulaarse keskkonna osakeste vahelise hõõrdumise tõttu on surve küll igakülgne, kuid mitte isostaatiline (vrd *kuumisostaatpressimine*).

pseudosulam **i** pseudoalloy **v** псевдосплав

Pulbermetallurgiliselt toodetak, kahest või enamast (põhiliselt metallilistest) metallurgiliselt mitteseotud või nõrga koosmõjuga faasist koosnev komposiitmaterjal.

PTA-sulatus → plasma[kaar]sulatus

puansoon → tempel

puheldus *pr*; pudeldamine *op* **i** puddling **v** пудлингование

Metallurgiline protsess madalsüsinikraua tootmiseks sulamalmi segamise teel nn pudeldusräbuga.

puheldusah; pudeldamisahi **i** puddling furnace **v** пудлинговая печь

Ahi tehnilise raua/madalsüsinikterase tootmisel pudeldamise läbiviimiseks (vt *puheldus*).

puhas antimon **i** regulus of antimony **v** чистый антимон

Tehniline puhas antimon (*regulus* – antimoni alkeemiline nimetus).

puhas kuld → kõrgprooviline kuld

puhasmudel **i** natural pattern; loose pattern **v** натуральная модель; чистая модель

Kärnmärkideta, vormiõõnsust reprodutseeriv valumudel (vt *valumudel*; *kärnmärk*).

puhaspaindekatsed → liitpaindeteim

puhaspaindeteim → liitpaindeteim

puhassiire **i** finish[ing] cut **v** чистовой проход

Töötlemisoperatsiooni viimane siire, mis tagab vajaliku pinnakvaliteedi (vt *siire*).

puhastus *pr*; puhastamine *op* **i** shaving **v** зачистка

Viimistlev töötlus stantsise või valandi servade või pinna kvaliteedi parandamiseks ja täpsuse suurendamiseks väga peene laastu eraldamise teel.

puhastustrummel **i** tumbling barrel **v** галтовочный барабан; очистной барабан

Pöörlev trummel väikeste valandite pinna puhastamiseks ning nendest kärnide eemaldamiseks (vt *trummelpuhastus*).

puhasvagu → lõppvagu

puhtakspuhumine **i** purge **v** продувка

Gaaside sissepuhumine õhu eemaldamiseks metallurgilisest seadmest (nt ahjust).

puhtusaste **i** purity rate; purity degree **v** степень чистоты; чистота

Metalli keemilist koostist – põhikomponendi sisaldust iseloomustav näitav, esitatakse tavaliselt protsentides (Au ja Ag korral promillides või karaatides).

puhum **i** blast **v** дутьё

Gaas või gaaside segu, mis antakse (puhutakse) rõhu all metallurgiaseadmesse.

puhumisvormimine **i** blow molding **v** выдувное формование; формование воздухом

Termoplastidest õõnsate õhukeseseinaliste toodete vormimisprotsess suruõhku kasutades (vrd *pneumovormimine*).

puhur **i** blower **v** воздуходувка; воздуходувная машина

Seade õhu või gaasi rõhu tõstmiseks ja puhumiseks metallurgiaseadmesse.

puistemaht **i** bulk volume **v** насыпной объем [порошка]

Kindla koguse pulbri (puistematerjali) maht.

puistetihedus **i** apparent density; bulk density; fill density **v** насыпная плотность; насыпной вес; объемная масса; объемный вес

Puistematerjali (pulbri) vaba puiste näivtihedus; on pulbrite olulisemaid tehnoloogilisi omadusi (vt *näivtihedus*).

puistpulberpaagutus *pr*; puistpulberpaagutamine *op* **i** pressureless sintering

v спекание в свободной насыпке

Vabas puistes pulbri paagutamine; kasutatakse suure poorsusega pulbermaterjalide valmistamiseks.

pukspadrün → torupadrün

pulber **i** powder **v** порошок

Alla 1000 µm (1 mm) suurusega materjaliosakeste kogum. Pulbri eriliigiks on kiudpulber (vt *kiudpulber*).

pulberdetail; pulbertoode; paagutatud detail **i** powder metallurgy part; PM part; sintered part; sinter; nib **v** порошковое изделие; спеченное изделие
Pulbermetallurgilisel teel saadud (pressitud, vormitud ja paagutatud) detail/toode

pulberkomposiit[materjal] **i** powder composite [material] **v** порошковый композит[ный материал]

Pulbermetallurgia meetodil (peamiselt pressimise ja paagutamise teel) saadud komposiit.

pulberlaagrimaterjal → antifriktsioon-pulbermaterjal

pulberleekpihustus *pr*; pulberleekpihustamine *op* **i** powder flame spray[ing] **v** газопламенное порошковое напыление

Leekpihustusprotsess, mille korral pindmaterjal on pulbriline

pulberlint **i** powder tape **v** порошковая лента

Pindamisel kasutatav pulbermetallurgia meetodil valmistatud lindikujuline pindmaterjal.

pulbermaterjal; paagutatud materjal **i** powder metallurgy material; PM-material; particulate material; sintered material **v** порошковый материал; спеченный [порошковый] материал

Pulbertehnoloogilisel valmistatud (konsolideeritud) materjal pulbri baasil (vrd *kiudmaterjal*).

pulbermaterjali vormimine **i** powder forming; compacting **v** формование [порошка]

Toorikute vormimine pulbritest või kiududest külmpressimise, isostaatpressimise, ekstrusiooni, lobrivalu jt meetoditega.

pulbermetallurgia; P/M; PM **i** powder metallurgy; PM; P/M **v** порошковая металлургия

Metallurgiaharu, mis tegeleb pulbrite tootmise ja nendest toodete valmistamisega (vrd *kiumetallurgia*; *pulbertehnoloogia*).

pulbermetallurgiapindamine; PM pindamine **i** powder [metallurgy] coating **v** покрытие методом порошковой металлургии

Pindamismeetod, mille korral alusmaterjalile kantud pulbrikiht paagutatakse (tard- või vedelfaaspaagutuse, elekterkontaktpaagutuse teel).

pulbernõör; plastümbrispulbertäidistraat; plastümbrisega pulbertäidistraat **i** powder cord **v** порошковый шнур

Pindamisel kasutatav plastümbrisega pulbertäidisega nõõrikujuline pihustusmaterjal.

pulbernöör[gaasi]leekpihustus *pr*; pulbernöör[gaasi]leekpihustamine *op* **i** cord flame spray[ing] **v** газопламенное шнуровое напыление

Leekpihustusprotsess, mille korral pindmaterjal on plastümbrisega pulbertäidistraadi (pulbernööri) kujul (vt *pulbernöör*).

pulbernöör[gaasi]leekpihustusseade; pulbernöör[gaasi]leekpihustuspüstol **i** powder flame-spraying equipment; cord spray[ing] gun; cord spray[ing] pistol **v** горелка для шнурового напыления; пистолет для шнурового напыления

Seade pulbernööri kuumutamiseks ja pinnatavale objektile suunamiseks.

pulberpihustus *pr*; pulberpihustamine *op* **i** powder spray[ing] **v** порошковое напыление

Termopihustusprotsess, kus pindmaterjal on pulbriline.

pulberpihustusseade; pulberpihustuspõleti **i** powder spray[ing] gun; powder spray[ing] torch **v** горелка для порошкового напыления; пистолет для порошкового напыления

Seade pinderpulbri kuumutamiseks ja pinnatavale objektile suunamiseks.

pulberpindamine **i** powder coating **v** порошковое покрытие

Pindamisprotsess, mille korral kasutatakse pulbrilist või pealekandmise protsessis pulbrilisse olekusse viidud pindmaterjali.

pulberpinne **i** powder coating **v** порошковое покрытие

Pulbri või pindamisprotsessis pulbrilisse olekusse viidud materjali pealekandmisel saadud kiht (kate).

pulbersegamine; pulbrite segamine **i** 1. mixing (of powders); 2. blending (of powders) **v** смешивание; смешение (порошков); приготовление смеси

1) Homogeense mehaanilise segu valmistamine erineva keemilise koostisega pulbritest.

2) Homogeense mehaanilise segu valmistamine erineva granulaarse kuid ühesuguse keemilise koostisega pulbritest.

pulbersegu **i** admixed powder; blended powder **v** порошковая смесь; смешанные порошки

Pulber, mis saadakse põhikomponendi (nt rauapulbri) segamisel legeerivate elementide või nende sulamite (nt ferrosulamite) pulbritega. Legeerimine komponentide pulbritegamine teel segistites on odavaim ja kõige laiemini kasutatav legeerimise meetod pulbermetallurgias (vt *legeerpulber*).

pulbersulam; paagutatud sulam; {metallkeraamika} **i** powder alloy; sintered alloy **v** порошковый сплав; спеченный сплав

Metallide või metalli ja mittemetalli pulbritest pulbermetallurgia meetodil (peamiselt pressimine ja paagutamise teel) saadud sulam.

pulbersurvevalu → injektatsioonvormimine

pulbertehnoloogia **i** particulate processing; particle technology; powder technology **v** технология порошковых материалов; порошковая технология

Pulbermaterjalidest toodete tootmine pulbrilistest, nii metalletest kui mittemetalletest lähtematerjalidest. Sünonüümina kasutatakse, aga kitsama tähendusega on termin „pulbermetallurgia“ – pulbertehnoloogia valdavalt metallpulbreid kasutades (vrd *pulbermetallurgia*).

pulberteras; paagutatud teras **i** powder steel; sintered steel **v** порошковая сталь; спеченная сталь

Pulbritest pulbermetallurgia meetodil (peamiselt pressimise ja paagutamise teel) saadud teras.

pulbertoode → pulberdetail

pulbertooriku kuumstantsimine; dünaamiline kuumpressimine **i** P/M forging; P/F; powder [hot] forging; **v** динамическое горячее прессование; ДГП

Poorsete pulbertoorikute konsolideerimine kuumstantsimisega tiheduse suurendamise (poorsuse vähendamise) eesmärgil (vt *konsolidatsioon*).

pulbertraat **i** powder wire **v** порошковая проволока

Pindamisel kasutatav pulbermetallurgia meetodil valmistatud traadikujuline pindematerjal.

pulbertäidislint **i** powder-filled tape; flux-filled tape **v** порошковая присадочная лента

Metallümbrisega ühe- või mitmeseksiooniline metallpulber- või räbustitäidisega lindi-kujuline pindamismaterjal.

pulbertäidistraat **i** powder-filled wire; powder filling wire; powder filler wire; flux-core(d) wire; flux-filled wire **v** порошковая присадочная проволока

Plastümbrisega metallpulbertäidisega või metallümbrisega räbustitäidisega traadikujuline pindematerjal või keevitustraate.

pulbri ekstrusioon **i** powder extrusion **v** экструзия [порошка]; выдавливание [порошка]

Pulbri või pulbertooriku väljapressimine läbi matriitsi ava. Ekstrudeeritakse tavaliselt kuumalt.

pulbri jämefraktsioon; pulbri jämeosis → jämepulber

pulbri keskfraktsioon; pulbri keskosis → keskpulber

pulbri määretustamine; pulbrimäärde eemaldamine **i** delube; delubing; delubrication **v** удаление смазки [порошка]

Pressitavuse parandamiseks pulbrisse lisatud pulbrimäärde eemaldamine madalatemperatuurisel (tavaliselt 420...650°C) eelpaagutamisel (vt *eelpaagutus*; *pulbrimäärde*).

pulbri peenfraktsioon; pulbri peenosis → peenpulber

pulbri tootmine **i** powder production **v** производство порошка

Metall- ja mittemetallpulbrite ja -kiudude tootmine pulbermetallurgias.

pulbri valtsimine **i** roll compaction; powder rolling; roll compacting **v** прокатка [порошка]

Õhukeste pulbertoorikute või toodete pidevormimine valtside vahel.

pulbri varisemisnurk; pulbrikuhila kaldenurk; varisemisnurk **i** angle of repose **v** угол естественного откоса [порошка]

Vabal puistel moodustuv pulbri (puisteaine) kaldenurk horisontaaltasandi suhtes.

pulbri voole; pulbri voolavus; **i** flow rate [of powder]; flow factor **v** текучесть [порошка]

Pulbri võime täita vormiõõs gravitatsioonijõudude toimel. See määratakse eriseadme – voolavus- e voolemõõduri abil kui aeg, mis kulub pulbri voolamiseks läbi kalibreeritud ava (vt *voolemõõtur*).

pulbri[massi] poorsus **i** apparent pore volume **v** пористость порошка; объем пор порошка

Pulbri (puistematerjali) pooride suhteline maht.

pulbriga täitmine **i** powder fill **v** заполнение порошком

Pressvormi või kaitsekesta õõnsuse täitmine pulbriga enne vormimist.

pulbrikoonus **i** dividing cone **v** конус порошка

Puistematerjalist (pulbrist) koonusekujuline kuhi proovi võtmisel osadeks (tavaliselt neljaks) jaotamisel (vt *kvartimine*).

pulbrikuhila kaldenurk → pulbri varisemisnurk

pulbrimäärde eemaldamine → pulbri määretustamine

pulbrimääre **i** powder lubricant **v** смазка порошка

Pulbrisse lisatav määre pressitavuse parandamiseks hõõrdejõudude vähendamise teel (vrd *pressvormimääre*).

pulbrisegu **i** premix; mix **v** смесь [порошков]; порошковая смесь

Erineva koostisega puistematerjalide (pulbrite) baasil segu pulbermetallurgias.

pulbrite segamine → pulbersegamine

pulp **i** pulp; slurry **v** пульпа

Suspension vedelikus (nt vees); kasutatakse mh peenestatud maagi rikastamisel (vt *rikastus*).

pulssvool → impulssvool

punahaprus → kuumahaprus

punahõõgus; punane hõõgus **i** red heat **v** красное каление

Kuumutamisel metallile omane punane värvus temperatuurivahemikus 600...900 °C.

punakõvadus → kuumkõvadus

punane rauamaak **i** red iron ore **v** красный железняк; гематитовая руда
Mineraal hematiti sisaldav rauamaak (vt *hematiit*).

punapronks → kahuripronks

punapüsiv teras → soojuskindel teras

punapüsivus **i** hot hardness, red hardness **v** красностойкость
Kõvaduse säilumine punahõõguse temperatuuridel (vt *soojuskindlus; punahõõgus*).

punarabedus → kuumahaprus

punkerlaadur **i** hopper-type loading device **v** бункерное загрузочное устройство
Automaatpingis toorikute etteandmise mehhanism.

punkt[kontakt]keevitus *pr*; punkt[kontakt]keevitamine *op* **i** spot welding; resistance spot welding; RSW **v** контактная точечная сварка; точечная контактная сварка

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon, kus pealikuti asetsevate detailide vahel tekib punktikujuline liide keevitusvoolu ja survejõudu tekitavate elektroodide toimel (vt *kontaktkeevitus*; vrd *joon[kontakt]keevitus*; *reljeef[kontakt]keevitus*).

punkt[kontakt]keevitus rullidega *pr*; punkt[kontakt]keevitamine rullidega *op* **i** rollspot welding **v** точечная сварка роликами

Punkt[kontakt]keevitus pidevpõrlevate rullelektroodidega ajalise intervalliga keevitusvoolu rakendamisel, mis tagab üksteisest eraldatud keevispunktide jada (vt *punkt[kontakt]keevitus*; vrd *pidevjoon[kontakt]keevitus*; *katkendjoon[kontakt]keevitus*).

punkt[kontakt]keevituse tangid **i** spot-welding gun; transgun **v** сварочные клещи
Teisaldatav väikesemõõtmeline punktkeevitusseade, millel on sageli sisseehitatud trafo ja mehhanism survejõu tekitamiseks.

punkt[kontakt]keevitusmasin **i** spot-welding machine; spot welder **v** сварочная машина точечной [контактной] сварки; машина для точечной [контактной] сварки

Seade punkt[kontakt]keevitamiseks (vt *punkt[kontakt]keevitus*).

punktdefekt **i** point defect **v** точечный дефект

Kristallivõre sõlmpunktis aatomite puudumisest või sõlmede vahel lisa-aatomi paigutumisest tulenev kristallivõre defekt.

punktkaarkeevitus *pr*; punktkaarkeevitamine *op* **i** arc spot welding **v** точечная дуговая сварка

Kaarkeevitus, kus pealiskuti asetsevad detailid keevitatakse kokku üksikute punktidenasulatusesega läbi ülemise detaili.

punktkuumusõgvendus *pr*; punktkuumusõgvendamine *op* i shape correction by spot heating **v** правка точечным нагревом

Keevistoote termiline õgvendamine, kuumutades teda kindla skeemi järgi teatud punktides (vrd *kiilkuumusõgvendus*; *lintkuumusõgvendus*).

punktkülmekeevitus *pr*; punktkülmekeevitamine *op* i cold pressure lap welding; cold pressure spot welding **v** точечная холодная сварка; холодная точечная сварка

Survekeevitus toorikute liitmiseiga katteliitena punktides suuri kohalikke surveid ja plastseid deformatsioone rakendades.

punktristkeevitus *pr*; punktristkeevitamine *op* i cross-wire welding **v** перекрестная контактная сварка

Projektsioon[kontakt]keevituse ehk reljeef[kontakt]keevituse versioon punktristliidete saamiseks traadi või varraste vahel. Kasutatakse tasapindsete või ruumiliste traattoodete nt sardbetoonvõrgu jms tootmiseks (vt *reljeef[kontakt]keevitus*).

punktristliide **i** cross joint **v** перекрестное соединение

Liide, mille üks osa, nt varras asub risti teise peal.

punktõmblus **i** spot weld; plug weld **v** точечный шов

Kahte või enam osa üksikute punktidenä ühendav õmblus.

punktõmbluse rebendkatse **i** tear test [of spot weld] **v** испытание точечного шва на срыв

Punktkeevisõmbluse purustav katsetamine ühe pleki lahtirebimisega teisest.

punktõmbluse tuum **i** weld nugget; nugget **v** ядро сварной точки

Punkt-, joon-, kontakt- ja reljeefkontaktkeevitusel saadud liite sulas olekus olnud keevismetall.

purunemine **i** fracture; failure; rupture; breaking **v** разрушение; излом

Pidevuse katkemine (katkiminek) mitmesuguste mõjurite toimel.

purunemisanalüüs **i** failure analysis **v** анализ разрушения; анализ излома

Purunemist põhjustanud tegurite väljaselgitamine mittepurustavate või purustavate meetoditega.

purunemisdeformatsioon **i** fracture strain; strain-to-fracture **v** деформация разрушения

Tegelik (logaritmiline) deformatsioon purunemise hetkel.

purunemisenergia; purustamisenergia **i** fracture energy; destructive energy **v** энергия разрушения

Teimiku/katsekeha purustamiseks kulutatud energia, s.o energia praõ tekitamiseks + plastse deformatsiooni energia; lõõkpaindeteimil tuntud purustustõõna (vt *purustustõõ*).

purunemismehaanika **i** fracture mechanics **v** механика разрушения

Purunemise iseloomu ja kulgu kirjeldav õpetus.

purunemispinge; purustamispinge; purustav pinge **i** fracture stress; destructive stress **v** разрушающее напряжение

Purunemist esilekutsuv pinge.

purunemissitkus **i** fracture toughness **v** вязкость разрушения

Materjali sitkusnäitaja; materjalis praod edasiarenemiseks kuluv eritöö.

purunemistöö → purustustöö

purunemisviis; purunemise viis **i** fracture mode **v** вид разрушения

Iseloomustab materjali purunemise kiirust ja purunemispinda – murdepinda.

purustaja → purusti

purusti; purustaja **i** crusher; breaker; crushing mill; cracker; crushing machine

v дробилка; дробильная установка; дробильная машина

Seade tahkiste purustamiseks suhteliselt suurteks osadeks (vrd *veski*).

purustus *pr*; purustamine *op* **i** crushing; breaking **v** дробление

Tahkise (nt maagi) suhteliselt suurteks osadeks mehaanilise disperseerimise protsess (vrd *peenestus*).

purustuskatse; purustusteim; purustav teim; purustav katse; purustamisteim;

purustamiskatse **i** destructive test; DT **v** разрушающее испытание

Teim/katse, mille käigus teimik/katsekeha purustatakse (vrd *mittepurustav kontroll*).

purustustöö; purustamistöö; purunemistöö **i** fracture energy **v** работа разрушения

Materjali sitkusnäitaja; teimiku/katsekeha purustamiseks kulutatud töö (neeldunud energia).

puuder[pulber] **i** dust **v** пудры

Tavaliselt soomuseliste (õhukeste) pulbriosakestega pulber osakeste suurusega alla 1...2 µm.

puur **i** drill; drill[ing] tool; drill bit **v** сверло

Avade töötlemise lõikeriist (vt *puurimine*).

puurimine **i** drilling **v** сверление

Avade moodustamiseks rakendatav lõiketöötlemine, mille korral lõikeriist – puur – pöörleb ja liigub oma telje sihis.

puurimiskonduktor **i** drill[ing] jig; drill[ing] template **v** сверлильный кондуктор

Rakis, mis suunab ja toetab lõikeriista (kõige sagedamini puuri) ning hoiab seda töödeldava eseme suhtes ettenähtud asendis.

puuripadrun **i** drill chuck **v** сверлильный патрон

Puuri pinki kinnitamise rakis.

puuriterituspink **i** drill point grinder **v** сверлозаточный станок

Treituspink puuride jt avatööstustööriistade teritamiseks.

puurpea i drill[ing] head v сверлильная головка; сверлильная бабка
Tööpingi osa, milles paikneb puurspindel (-spindlid).

puurpink i drilling machine; drill; drill press v сверлильный станок
Avade töötlemise pink. Puurpinke kasutatakse avade puurimiseks, sisetreimiseks, süvistamiseks, avardamiseks, hõõritsemiseks, keermestamiseks jms.

puurvõll i boring bar v борштанга; расточная оправка
Avatöötlusriist, mis koosneb pöörlevast võllist, mille külge on kinnitatud üks või mitu lõikurit.

puusüsi i charcoal v древесный уголь
Süsinikurikas (ca 85% süsinikku) materjal, mis saadakse puidu kuumutamisel õhu vähese või puuduva juurdepääsu tingimustes. Koksi asendav materjal malmi tootmisel või sulatamisel.

põhi (ahjul) → põrand

põhiaeg i direct manufacture time; machining time v основное время; время обработки
Ajanormi osa, mille vältel muudetakse töödeldava toote olekut.

põhikiht; realikiht i surface coat v основной слой; наружный слой; поверхностной слой
Pinde välimine, talitusomadusi määrav kiht (kate).

põhimetall; {alusmetall} i base metal; principal metal; parent metal; matrix metal v основной металл; основа сплава
1) Metalse materjali põhimassi (üle 50%) moodustav metall. 2) Keevitatav metall või sulam.

põhitahkesendatud heksagonaalvõre; H6 i base-centered hexagonal lattice v основно-гранецентрированная гексагональная решетка
Heksagonaalvõre, milles aatomid paiknevad tippudes/sõlmpunktides ja põhitahkudel (diagonaalide sõlmpunktides).

põhitahkesendatud kristallivõre; {põhitahksentreeritud kristallivõre} i base-centered lattice v основно-гранецентрированная кристаллическая решетка
Kristallivõre, milles aatomid paiknevad tippudes/sõlmpunktides ja põhitahkudel (diagonaalide sõlmpunktides).

põhitasand i reference plane v основная плоскость
Teriku geomeetria koordinaattasand – tasand, mis läbib teriku lõikeserva valitud punkti ning on risti lõikekiiruse vektori sihiga.

põhitootmine i main production; primary production v основное производство
Ettevõtte poolt turustatava toodangu tootmine.

põhjakoks i coke bed; bed coke; bed charge v коксовая холостая колоша; холостая колоша

Vagranka põhja pandav esimene koksikiht (vt *vagranka*; *koks*).

põhjaläbim → keevisõmbuse juureläbim

põiklibisemine i cross-slip v поперечное скольжение

Kruvidislokatsiooni paigutamine ühelt libisemistasandilt teisele, mis asetseb nurga all esmase libisemistasandiga (vt *kruvidislokatsioon*; *libisemine*; *libisemistasand*).

põkk-külmkeevitus *pr*; põkk-külmkeevitamine *op* i cold pressure butt welding
v стыковая холодная сварка

Külmsurvekeevituse protsess/operatsioon detailide liitmiseks kogu kontaktpinna ulatuses suuri surveid ja plastseid deformatsioone rakendades (vt *külmsurvekeevitus*; *survekeevitus*).

põkkliide i butt joint v стыковое соединение; соединение встык

Keevisliide, mille osad on samas tasapinnas või teineteise suhtes 135...180° nurga all ja ühendatud põkkõmbusega.

põkkliideskeevistoru i butt-welded tube v труба, сваренная встык

Sirgservaga ribatoorikust, mille kokkuserutud otsad keevituvad või keevitatakse, valmistatud keevistoru (vt *keevistoru*; *ribatoorik*; vrd *ülekattekeevistoru*).

põkkõmbus i butt weld v стыковой шов

Kahe detaili otspindade vaheline keevisõmbus.

põkkõmbuse arvutuslik paksus i design throat thickness [in a butt weld] v расчетная толщина провара

Konstruktoriarvutustes kasutatav õmbuse minimaalse läbikeevituse suurus (vrd *põkkõmbuse tegelik paksus*).

põkkõmbuse tegelik paksus i actual throat thickness [in a butt weld] v действительная толщина провара

Vahekaugus detailide pinna ja kaugeima läbisulatatud punkti vahel mõõdetuna ristisõmbuse pinnaga.

põlem; põlemiskadu i loss v угар [металла]

Sulami komponentide oksüdeerimisprodukt sulatamisel, kuumutamisel, valuvormide täitmisel või legeerelementide sisalduse vähenemine keevismetallis.

põlemiskadu → põlem

põlemiskamber → kolle

põlemistsoon i combustion zone v пояс горения; зона горения

Šahtahju (nt kõrgahju) piirkond, kus toimub põlemine.

põlenud vormisegu i burned sand v горячая формовочная смесь

Kasutatud vormisegu, mille sideaine on sulametalli toimel kadunud (välja põlenud) või kaotanud sidumisvõime.

põletatud [täieliku paakumiseni] **i** dead-burned **v** обожженный
Piisava tugevuse, lõpliku vormi ja niiskuskindluse ni töödeldud (tulise e tulekindla materjali kuumtöötlemisel – põletamisel).

põletatud kips **i** plaster [of Paris]; calcined gypsum; gypsum plaster; lime plaster
v обожженный гипс

Loodusliku kipsi kuumutamisel (põletamisel 140–190°C) saadav kips koostisega: $\text{CaSO}_4 \cdot 0,5\text{H}_2\text{O}$; kasutusel kipsvormide valmistamisel, samuti ehituses (vt *kipsvorm*).

põletatud lubi; kustutamata lubi; toorubi **i** burnt lime; quicklime; calcium lime; unslaked lime; caustic lime **v** негашеная известь; оксид кальция; известь
Lubjakivi põletamisprodukt – kaltsiumoksiid CaO (vt lubjakivi); kasutatakse räbustina.

põletus *pr*; põletamine *op* **i** burning; firing; kilning **v** обжиг; обжигание
Keraamiliste materjalide, sh tulekindlate materjalide (tuliste) kuumutamine tugevuse tõstmiseks.

põletusahi **i** burning kiln; firing kiln; fire kiln; kiln **v** обжиговая печь; обжигательная печь
Ahi keraamiliste materjalide, sh tulekindlate materjalide (tuliste) põletamiseks (vt *põletus*).

põrand; põhi (ahjul) **i** bottom [of furnace] **v** под [печи]; подина [печи]
Ahjude tulisest (tulekindlast materjalist) põhi, millel asetsevad kuumutatavad materjalid või tooted (vrd *ahjupõhi*).

põrandalvormimine; vormimine põrandal **i** floor mo[u]lding **v** формовка на полу
Suurte valandite vormimine põrandal, s.t vormimine põrandale asetatud vormkastidesse (vrd *põrandalvormimine*).

põrandvorm **i** pit[-type] mo[u]ld; mo[u]lding pit **v** почвенная [литейная] форма
Põrandvormimise meetodil valmistatud valuvorm (vt *põrandalvormimine*).

põrandvormimine; vormimine põrandas **i** pit mo[u]lding **v** формовка в почве; почвенная формовка; формовка в кессонах
Suurte valandite, mille puhul ei ole vormimiseks otstarbekas kasutada vormkaste, vormimine põrandasse kaevatud aukudesse või ehitatud valukaevanditesse (vt *põrandvorm*; *valukaevend*; vrd *põrandalvormimine*).

põrandvormimissäng → vormimissäng

põrkekõvadus; skleroskoopkõvadus; Shore'i kõvadus **i** scleroscopic hardness; Shore hardness **v** склероскопическая твердость; твердость по склероскопу; твердость по Шору; твердость по отскоку
Indentori löögile järgneva tagasipõrke kõrguse järgi (Shore'i meetodil) määratav kõvadus.

põrkekõvaduskatse; Shore'i kõvaduskatse; skleroskoopkõvaduskatse **i** scleroscopic hardness test; Shore hardness test **v** испытание твердости по отскоку
Kõvaduskatse kõvaduse määramiseks materjalile langenud löökindentori tagasipõrke kõrguse järgi.

pähkelkoks **i** nut coke **v** коксовый орешек; коксик
Koks tükkide suurusega 10...25 mm (vt *koks*; vrd *peenkoks*).

päri[külm]vormpressimine; otse[külm]vormpressimine **i** forward [impact] extrusion; direct [impact] extrusion **v** прямое [холодное] выдавливание
Külmvormpressimine mehaanilise skeemi järgi, kus toorikumetalli voolamise suund ühtib templi liikumise suunaga (vt *külmvormpressimine*; vrd *vastu[külm]vormpressimine*; *kombineeritud [külm]vormpressimine*).

päriekstrusioon *pr*; päriekstrudeerimine; päripressimine *op* **i** forward extrusion; direct extrusion **v** прямое прессование
Ekstrusioon tingimustes, kui matriitsi avast väljuva profiili ja ekstrusioonitempli liikumissuunad ühtivad (vt *ekstrusioon*; vrd *vastuekstrusioon*).

pärireesimine; kaasafreesimine **i** climb milling; down[-cut] milling; cutdown milling **v** полутное фрезерование; фрезерование по подаче
Freesimine, kus silinderfreesi teriku lõikelikumise suund langeb kokku pikiettenihke suunaga (vrd *vastufreesimine*).

päriplikatsioon **i** normal segregation; positive segregation **v** прямая [зональная] ликвация
Makrolikatsioon, mis avaldub madala sulamistemperatuuriga legerivate elementide kontsenteerumises valandi (valuploki) viimasena kristall[iseer]uvatesse (tavaliselt sisetistes) osadesse (vt *likatsioon*; vrd *pöördlikatsioon*).

päripolaarvool; päripolaarne [keevitus]vool **i** direct current electrode negative; DCEN; direct current straight polarity; DCSP; DC⁺; straight polarity **v** прямая полярность
Keevitusvoolu polaarsus, kus elektrood on ühendatud vooluallika negatiivse ja toode positiivse poolusega (vrd *vastupolaarvool*).

päripressimine → päriekstrusioon

pöördahi → trummelahi

pöördetenihe **i** feed per revolution **v** подача на оборот
Pealiikumise ühele pöördele vastav ettenihe (vt *ettenihe*).

pöördkelk; terakelk; lõikurikelk; ülemine kelk **i** compound rest; top slide **v** поворотные салазки; поворотная каретка; верхние салазки; резцовые салазки; резцовая каретка
Treipingi suporti ülemine osa – pööratav kelk, millele kinnitub terahoidik (vt *terahoidik*; *suport*).

pöördkoonilisus **i** back draft **v** обратная конусность
Tavapärasele vastupidine koonilisus vältimaks mudeli eemaldamist vormist või kärni eemaldamist kärnkastist.

pöördkopp; kallutatav kopp **i** lip-pour ladle; tilting ladle **v** поворотный ковш

Kopp, mida sulametalli väljalaskmiseks kallutatakse (vt *kopp*; vrd *stopperkopp*).

pöördlauaga vormi[*mis*]masin i turntable mo[*u*]ding machine v поворотно-вытяжная формовочная [литейная] машина; формовочная машина с поворотным столом

Vormi[*mis*]masin mudeli (mudelplaadi) eemaldamisega pärast vormi pööramist 180° ümber horisontaaltelje (vt *vormi[*mis*]masin*; vrd *väljatõmbamisega vormi[*mis*]masin*).

pöördlaud i turntable positioner; turntable v поворотный стол; вращатель

Vertikaalse pöörlemisteljega ja ajamiga varustatud tööpingi horisontaalne töölaud; ka keevitatavate detailide kinnitamiseks ja pööramiseks mõeldud töölaud.

pöördlikvatsioon i inverse segregation; negative segregation v обратная [зональная] ликвация

Makrolikvatsioon, mis avaldub madala sulamistemperatuuriga legerivate elementide kontsentreerumises valandi (valuploki) varasemalt kristall[iseer]unud (tavapäraselt välimistesse) osadesse (vt *likvatsioon*; vrd *pärilikvatsioon*).

pöördpaindeteim; pöördpaindekate i rotating bar bend[ing] fatigue test; flexural loading fatigue test v испытание на усталость при изгибе с вращением

Paindeväsimusteim/-katse pöörleva teimikuga/katsekehaga.

pöördpainutusmasin; pöördpainutuspink i rotary bender; rotary bending machine v гибочный пресс; гибочная машина

Seade toorikute vormimiseks (peamiselt painutamiseks), kasutades pöördpainutust ümber [liikumatu] vormimistempli.

pöördtsenter; pöörlev tsenter i revolving center; live center v вращающийся центр
Treibisel treitava detailiga kaasa pöörlev tsenter.

pöördumatu noolutushaprus; esimese (I) liigi noolutushaprus i irreversible temper brittleness; blue brittleness v отпускная хрупкость I рода; необратимая отпускная хрупкость; синеломкость; синехрупкость

Terase haprumine madalnoolutuse tagajärjel (vrd *pöörduv noolutushaprus*).

pöörduv noolutushaprus; teise (II) liigi noolutushaprus i reversible temper brittleness; 475 °C-brittleness v отпускная хрупкость II рода; обратимая отпускная хрупкость

Terase haprumine kõrghoolutuse tagajärjel (vrd *pöördumatuv noolutushaprus*).

pöördvalgenemine i inverse chill; reverse chill; inverted chill; internal chill v обратный отбел [чугуна]; аномальный отбел [чугуна]

Valgemalmile iseloomuliku struktuuri või poolmalmstruktuuri moodustumine hallmalmist valandi sisemuses (vrd *valgenemine*).

pöörisveski i eddy mill v вихревая мельница

Veski materjali peenestamiseks turbulentses gaasijoas.

pöörisveskijahvatus *pr*; pöörisveskijahvatamine *op* i Hametag process v вихре-

вой размол

Peenestamine materjaliosakeste vastastikulisel lööktoimel turbulentses gaasivoolus (vt *pöörisveski*).

pöörisvool[u]defektoskoopia i eddy current defectoscopy v дефектоскопия вихревыми токами

Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb uuritavas esemes muutuva magnetvälja indutseeritud pöörisvoolu kasutamisel.

pöörisvool[u]katse; pöörisvool[u]kontroll i eddy current test[ing]; ET; eddy current inspection; eddy current examination v контроль вихревыми токами

Pöörisvoolu kasutamisel põhinev mittepurustav katse.

pöörlev pihustuskaar i rotating spray arc v вращающаяся сварочная дуга

Keevituskaare tüüp MIG/MAG-keevitusel, kus suurtel voolutugevustel hakkab kaar pöörlema ümber oma telje (vrd *pihustuskaar*).

pöörlev viil → rotatsiooniviil

pöörlevelktroodprotsess i rotating electrode method; rotating electrode process; REP v метод вращающего электрода

Metallipulbrite tootmise meetod, mis seisneb pöörleva ja otsast sulava elektroodimetalli pihustumises tsentrifugaaljõudude toimel. Elektroodi ots sulatatakse elektri- või plasma-kaare abil.

pöörraud i tap wrench v вороток

Keermepuuri pööramise abinõu käsitsi keermestamisel.

püknomeeter i pycnometer v пикнометр

Vahend pulbrite ja vedelikke mahukaalu/tiheduse määramiseks (vt *püknomeetria*).

püknomeetria i pycnometry v пикнометрия

Tiheduse määramise meetod, mis seisneb teatud ruumalaga materjali (aine) massi määramises (vt *tegelik tihedus*).

püknomeetriline tihedus i pycnometric density v пикнометрическая плотность

Püknomeetrilisel teel mõõdetud tihedus (vt *püknomeetria*).

pükssegisti; pükssegaja i V-cone agitator; V-cone mixer; V-cone blender v V-образный смеситель

Kahe V-kujuliselt paikneva kambriga segisti puistematerjalide segamiseks.

püriit i pyrite v колчедан

Sulfiidsete mineraalide üldnimetus ja põhiliselt sulfiidsetest mineraalidest koosnevate maakide üldnimetus.

püriitsulatus *pr*; püriitsulatamine *op* i pyritic smelting v пиритная плавка; пиритная выплавка

Vasesisaldusega püriidi ümbertöötlemine šahtahjudes, kasutades räbustina kvartslüiva ja

lubjakivi (vt *püriit*).

pürofoorpulber; kergsüttiv pulber **i** pyrophoric powder **v** пирофорный порошок; воспламеняемый порошок
Pulber, mida iseloomustab kerg- e isesüttivus.

pürofoorsus; kergsüttivus **i** pyrophoricity **v** пирофорность [порошков]; воспламеняемость [порошков]
Pulbri isesüttimisvõime, mis on tavaliselt seotud eksotermiliste reaktsioonidega (oksidatsiooniga).

püromeetiline koonus; püromeetriakoonus **i** pyrometric cone; fusion cone; melting cone; Seger cone **v** пирометрический конус; конус Зегера; пироскоп
Keraamilisest materjalist kolmnurkne püramiid, mis teatud temperatuuril pehmeneb ja vajub kokku.

pürometallurgia **i** pyrometallurgy; dry metallurgy **v** пирометаллургия
Metallurgiaharu, kus metallide ja metallisulamite tootmisel kasutatakse kütuse põlemise või teiste eksotermiliste keemiliste reaktsioonide tulemusena saadud kõrget temperatuuri.

püsivorm → korduvkasutusvorm

püsivormvalu → korduvkasutusvormvalu

püsivpingega [keevituse] vooluallikas **i** constant-voltage power source **v** источник питания с жесткой характеристикой
Jäiga tunnusjoonega vooluallikas, mille puhul keevitusvoolu kasvades kaarepinge praktiliselt ei lange (vrd *püsivvooluga [keevituse] vooluallikas*)

püsivus[aeg] **i** die life; tool life **v** стойкость (инструмента); ресурс стойкости (инструмента)
Tööiga, mida tavaliselt väljendatakse ajavahemikuga või toodete hulga enne stantsi jt tööriistade lubatud piirini kulumist.

püsivvooluga [keevituse] vooluallikas **i** constant current power source **v** источник питания с падающей характеристикой
Järsult langeva tunnusjoonega vooluallikas, mille puhul keevitusvoolu kasvades langeb kaarepinge tunduvalt ja keevituskaare pikkuse muutudes keevitusvool muutub vähe (vrd *püsivpingega [keevituse] vooluallikas*).

püssipuur **i** gundrill; deep-hole drill **v** ружейное сверло; сверло глубоко сверления
Puur pikkade avade puurimiseks.

püstasend alt-üles (keevitusel) **i** vertical up position **v** вертикальное положение снизу вверх
Кееvitasasend või кееvisõmbluse asend püstõmbluse кееvitamisel alt üles.

püstasend ülalt-alla (keevitusel) **i** vertical down position **v** вертикальное поло-

жение сверху вниз

Keevitusasend või keevisõmbeluse asend püstõmbeluse keevitamisel ülalt alla.

püsthööveldus *pr*, püsthööveldamine; tõukamine *op i* slotting *v* долбление

Liistu jm soonte ja süvendite hööveldamine püsthöövelpingis e tõukepingis.

püsthöövelpink; tõukepink; vertikaalhöövelpink *i* vertical shaper; slotting machine

v долбежный станок

Lühikeste soonte töötlemise pink (vt *püsthööveldus*; *höövelpink*).

püstine tõukav keevitustehnika *i* vertical forehand technique *v* сварка углом вперед

Tõukav keevitustehnika, kus keevituspõleti või -püstol on risti keevitamise suunaga (vt *tõukav keevitustehnika*; vrd *vasakkeevitus*).

püstkanal *i* sprue; downsprue; downgate *v* стояк

Valukanalite süsteemi enamasti vertikaalne, harvem kaldu kanal sulametalli suunamiseks valukausist (valulehtrist) valukanalite süsteemi teiste osadeni (kollektor, räbupüüdja, toitekanal) või otse vormiõõnde (vt *valukanalite süsteem*).

püstkanalikogur; metallikogur *i* sprue base; sprue well; well; button *v* зумпф

Püstkanali alumine osa sulametalli dünaamilise löögi vastuvõtmiseks vormi täitmisel (vt *valukanalite süsteem*; *püstkanal*).

püstkanalimudel *i* gate stick; gate pin; sprue pin *v* модель стояка

Valukanalite süsteemi moodustav mudel püstkanali vormimiseks (vt *valukanalite süsteem*; *püstkanal*).

R

rabedus → haprus

radiaal-hõõrdkeevitus *pr*; radiaal-hõõrdkeevitamine *op i* radial friction welding

v радиальная сварка трением

Torukujuliste toorikute hõõrdkeevituse protsess/operatsioon nende otste kuumutamise ja plastse deformeerimisega neid ümbritseva pöörleva rõnga abil (vt *hõõrdkeevitus*).

radiaalpraod *i* radial cracks *v* радиальные трещины

Keevitusdefekt – keevisõmbeluses või põhimetallis olevad praod, mis lähtuvad kiirtena ühest keskmest.

radiaalpuurpink *i* radial drilling machine; radial drill *v* радиально-сверлильный станок

Puurpink, millel on võimalik vertikaalasendis oleva puuri nihutamine horisontaaltasandil.

radiaalstantsimine *i* radial forging *v* радиальное обжатие; радиальная штамповка

Rotatsioonstantsimisele sarnane mahtvormimisprotsess/-operatsioon, kus tooriku ristlõikepinna kohalik vähendamine toimub radiaalstantsimismasinal kahe või nelja radiaal-suunas liikuva nukk- või väntmehhanismi abil käitatava pinni (stantsi) vahel. Sellisel

viisil stantsimist kasutatakse peamiselt tervik- ja õõnesvõllide tootmisel (vt *radiaalstantsimismasin*; vrd *rotatsioonstantsimine*).

radiaalstantsimismasin **i** radial forging machine **v** радиально-обжимная машина; радиально-ковочная машина

Mehaaniline seade traadi-, varda- või torukujuliste toorikute deformeerimiseks kahe või nelja pinni (stantsi) vahel, mida käitatakse vänt- või nukkmehhanismi abil (vt *radiaalstantsimine*; vrd *rotatsioonstantsimismasin*).

radiograafia[defektoskoopia]; läbikiiritus[defektoskoopia] **i** radiography **v** радиография; радиографическая дефектоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb uuritava eseme elektromagnet- või ultrahilainekeeriga (röntgen-, gamma-, neutronkiirgus jt) läbivalgustamisel ja kontrollitavas objektis kiirguse neeldumise erinevusel.

radiograafiakatse; radiograafiakontroll **i** radiographic test[ing]; RT; radiographic inspection; radiographic examination; radiography test[ing]; radiography inspection; radiography examination **v** радиографический контроль

Radiograafiameetodil põhinev mittepurustav katse (vt *radiograafia[defektoskoopia]*).

rafineerimata metall; toormetall **i** unrefined metal; crude metal; impure metal **v** нерафинированный металл; технический металл; черновой металл
Metallurgilisel teel saadud täiendavalt puhastamata metall (vrd *rafineeritud metall*).

rafineerimine **i** refining; purifying **v** рафинирование

Metallidest ja sulamitest (sulas olekus) kahjulike lisandite eemaldamise protsess.

rafineerimine kopas **i** ladle refining **v** ковшовое рафинирование; рафинирование в ковше; внепечное рафинирование [в ковше]

Rafineerimine, mis viiakse läbi väljaspool sulatusahju valukopas (vt *rafineerimine*).

rafineeritud metall **i** refined metal; purified metal **v** рафинированный металл

Mitmesuguste menetlustega täiendavalt puhastatud (tavaliselt ümbersulatatud) metall (vrd *rafineerimata metall*).

rahulik teras **i** killed steel; dead[-melted] steel **v** спокойная сталь; успокоенная сталь; раскисленная сталь

Täielikult (mangaani ja räniga) desoksüdeeritud teras, milles enne valamist gaasimullide eraldumine ("keemine") on lõppenud (vrd *poolrahulik teras*; vt *terase keemine*).

rakis → abinõu

rakistus → tehnoloogiline rakistus

rammpurusti **i** drop breaker; drop work **v** копёр

Seade vanametalli ja räbu purustamiseks väiksemateks tükkideks.

Raney nikkel **i** Raney nickel **v** рани никель

Vesiniku tootmisel kasutatav nikkelkatalüsaator.

rappe[vormimis]masin; raputus[vormimis]masin **i** jolt-type mo[u]lding machine; jolting mo[u]lding machine; jarring mo[u]lding machine; bumping mo[u]lding machine **v** встряхивающаяся формовочная [литейная] машина
Vormi[mis]masin, mis tihendab vormisegu raputamise­ga (vt *vormi[mis]masin*).

rappe-press[vormimis]masin; raputus-press[vormimis]masin **i** jolt-squeeze mo[u]lding machine; jolt-squeezer [machine] **v** встряхивающая формовочная машина с подпрессовкой
Kombineeritud tihendamise­ga vormi[mis]masin, milles vormisegu tihendatakse raputamisele järgneva pressimisega (vt *vormi[mis]masin*).

rappetihedus; rapustihedus **i** tap density; packed density; vibration density **v** плотность утряски
Puistepulbri tihedus pärast raputamist või vibreerimist.

rappetihendus; rapustihendus *pr*; rappetihendamine; rapustihendamine *op* **i** jolt ramming; jar ramming **v** уплотнение [формовочной смеси] встряхиванием
Vormi- või kärnise­gu tihendamine vormkasti (kärnkasti) üles-alla raputades. Raputus-vormi[mis]masinatel ja raputus-pressvormi[mis]masinatel kasutatakse tihendusmeetod.

raputus-press[vormimis]masin → rappe-press[vormimis]masin

rapustihedus → rappetihedus

raputus[vormimis]masin → rappe[vormimis]masin

raskmetall **i** heavy metal; high-density metal **v** тяжелый металл
Suure tihedusega (üle 10 000 kg/m³ või 10 g/cm³) metall, (nt Pb, Au, Ag, Co, W, Mo jt) (vrd *keskmetall*; *kerget metall*).

rasksulam **i** heavy alloy; high-density alloy **v** тяжелый сплав
Sulam tihedusega üle 10 000 kg/m³ või 10 g/cm³ (vrd *kesksulam*; *kerget sulam*).

rasksulav metall **i** refractory metal; high-melting-point metal **v** тугоплавкий металл
Kõrge sulamistemperatuuriga (üle raua sulamistemperatuuri, s.o 1539 °C) metall (nt Ti, Cr, Mo, W, V jt) (vrd *kesksulav metall*; *kerget sulav metall*).

rasksulav sulam **i** refractory alloy; high-melting-point alloy **v** тугоплавкий сплав
Kõrge sulamistemperatuuriga (üle raua sulamistemperatuuri, s.o 1539 °C) peamiselt pulbermetallurgilisel teel valmistatud sulam (vrd *kesksulav sulam*; *kerget sulav sulam*).

rasksulav ühend **i** refractory compound **v** тугоплавкое соединение
Keemiline ühend (oksiidid, nitriidid, karbiidid, intermetalliidid jne), mille sulamistemperatuur on reeglipäraselt üle raua sulamistemperatuuri 1539 °C.

rasksulavus **i** refractoriness; refractability **v** тугоплавкость
Materjalide (nii metalsete kui mittemetalsete) omadus – kõrge sulamistemperatuur (üle raua sulamistemperatuuri 1539 °C).

rasvaärastus *pr*; rasvaärastamine *op* **i** degreasing **v** обезжиривание
Rasva kõrvaldamine detaili pindadelt.

raua otsetaandus *pr*; raua otsetaandamine *op* **i** direct-iron process **v** прямое получение железа; бездоменный процесс
Raua tootmine (taandamine) vahetult maagist (vt *taandus*).

rauamaak **i** iron ore; ironstone **v** железная руда; железняк
Maak rauamineraali sellise sisaldusega, mis teeb kaevandamise ja metallitootmise majanduslikult põhjendatuks.

rauametallurgia; ferrometallurgia; {mustmetallurgia} **i** ferrous metallurgy **v** черная металлургия
Raua ja rauasulamite (malm, teras, ferrosulamid) metallurgia.

rauamurd → terasmurd; vanaraud

raupüriit **i** iron pyrite; iron disulfide **v** пирит; железный колчедан
Rauamineraal FeS₂; sisaldab tavaliselt teiste metallide (Cu, Co, Zn) sulfiide. Kasutatakse väävelhappe tootmisel ja maagina Au, Cu ja Co tootmisel.

rauasulam; Fe-sulam **i** iron[-base] alloy; ferrous alloy **v** железный сплав
Põhimetallina rauda sisaldav sulam (eelkõige teras ja malm).

rauasüsinikusulam; Fe-C-sulam **i** iron-carbon alloy **v** железо-углеродистый сплав
Põhimetallina rauda ja lisandina süsinikku sisaldav sulam (vt *teras*; *malm*).

rauatagi **i** iron scale **v** железная окалина
Raua/terase kuumutamisel või kuumvaltsemisel tekkiv raudoksiid.

rautus *pr*; rauatamine *op* **i** ironation; ironizing **v** железнение
Metallesemete galvaaniliselt rauaga pindamine.

rauatustus → rauaärastus

rauaärastus; rauatustus *pr*; rauaärastamine; rauatustamine *op* **i** iron removal; deironation; deironizing **v** обезжелезивание
Rauast või rauaühenditest puhastamine.

raud; Fe **i** iron **v** железо

raudkarbiid → tsementiit

raudläik **i** iron glance; shining ore; specular iron ore **v** блеск железный; железный блеск
Mineraali hematiiit erim või seda mineraali sisaldav maak (vt *hematiiit*).

raudmetall; {mustmetall} **i** ferrous metal **v** черный металл
Raud ja raua baasil sulam (teras ja malm).

raud-süsiniku faasidiagramm; Fe-Fe₃C faasidiagramm **i** iron-carbon [phase] diagram; iron-carbon equilibrium diagram **v** диаграмма состояния железо-углерод; фазовая диаграмма железо-углерод; диаграмма фазового состояния Fe-Fe₃C

Raud-süsiniku kahekomponentse süsteemi sulamites toimuvaid faasimuutusi ja sulameis esinevaid struktuure esitav diagramm.

reaktiivrübusti **i** reaction flux **v** реактивный флюс

Pehmejoodisjootmisel kasutatav rübusti, mille reageerimisel põhimetalliga tekib joodis.

reaktsioonkuumisostaatpressimine **i** reactive hot isostatic pressing; RHIP **v** реакционное горячее изостатическое прессование

Iselevikõrgtemperatuursüntees isostaatilise surve rakendamisega tagamaks poorsuseta materjali (nt rasksulavad ühendid, intermetalliidid) saamise (vt *kuumisostaatpressimine*; *iselevikõrgtemperatuursüntees*).

reaktsioonkuumpressimine **i** reactive hot pressing; RHP **v** реакционное горячее прессование

Iselevikõrgtemperatuursüntees ühetelgse surve rakendamisega tagamaks poorsuseta materjali (nt rasksulava ühendi) saamist (vt *kuumpressimine*; *iselevikõrgtemperatuursüntees*).

reaktsioonliitmine **i** reactive joining; SHS-joining **v** реакционное соединение

Materjalide liitmine iselevikõrgtemperatuursünteesi toimel (vt *iselevikõrgtemperatuur-süntees*).

reaktsioonpaagutus *pr*; reaktsioonpaagutamine *op* **i** reactive sintering; reaction sintering **v** реакционное спекание

Mitmekomponentse süsteemi paagutus (enamasti tardfaaspaagutus), millega kaasneb uute keemiliste ühendite moodustumine komponentide baasil. Leiab laialdast kasutust pulbermaterjalide tootmisel rasksulavate ühendite (karbiidid, boriidid, nitriidid, silitsiidid jms) baasil, samuti ka nn pseudosulamite saamisel (vt *paagutus*).

rebendteim; rebendkatse **i** tear test **v** испытание на срыв

Mehaaniline teim/katse, mille korral liidetud (nt punktkeevitatud, liimitud) teimikud/katsekehad rebitakse üksteisest lahti.

reduktsiooniklapp **i** pressure reducing valve; reducing valve **v** редуцирующий клапан

Rõhu alandamise seadis hüdro- ja pneumosüsteemides.

redutseerija → taandaja

redutseerimine → taandamine

redutseerimisaste → taandamisaste

redutseeritud pulber → taandatud pulber

redutseeriv ahjukeskkond → taandav ahjukeskkond

redutseeriv keskkond → taandav keskkond

redutseeriv sulatus → taandav sulatus

redutsioon → taandus

regeneraator **i** regenerator **v** регенератор

Perioodilise toimega soojusvaheti õhu või küttegaaside ettekuumutamiseks ahjust lahkuvate kuumade gaaside toimel (vrd *rekuperaator*).

reguleeritav hõõrits **i** adjustable reamer; expansion reamer **v** регулируемая развёртка; разжимная развёртка

Reguleeritava läbimõõduga hõõrits (vt *hõõrits*).

reguleeritav tugi **i** adjustable support; adjustable rest **v** регулируемая опора

Tööpingi rakistes kasutatav toe liik.

rekristallisatsioon; rekristall[iseer]umine; {ümberkristallisatsioon}; {ümberkristall[iseer]umine} **i** recrystallization **v** рекристаллизация

Deformeerunud polükristal[lili]se metalli lõõmutamisel toimuv kristallisatsiooniprotsess – taastumine, mis seisneb uute terade tekkimises ja/või kasvamises.

rekristallisatsioonitekstuur; rekristalliseerumistekstuur **i** recrystallization texture; annealing texture **v** текстура рекристаллизации

Külmdformeeritud tekstuuriga metalli lõõmutamisel moodustuv kristallograafilise orientatsioonieelistusega struktuur (vt *tekstuur*; *kristallograafiatekstuur*)

rekristallisatsioonitemperatuur; rekristall[iseer]umistemperatuur **i** recrystallization temperature **v** температура рекристаллизации

Temperatuur, mille juures leiab taastumisel aset deformeeritud struktuuri muutus (rekristalliseerumine) (vt *rekristallisatsioon*).

rekristalliseeriv lõõmutus *pr*; rekristalliseeriv lõõmutamine *op* **i** recrystallization annealing **v** рекристаллизационный отжиг

Deformeeritud metalli kuumutamine üle rekristallisatsioonitemperatuuri järgneva aeglase jahutamise (vt *madallõõmutus*).

rektifikatsioon → metallurgiline rektifikatsioon

rekuperaator **i** recuperator **v** рекуператор

Pideva toimega soojusvaheti õhu või küttegaaside ettekuumutamiseks ahjust lahkuvate kuumade gaaside toimel (vrd *regeneraator*).

reljeef[kontakt]keevitus; projektsioon[kontakt]keevitus *pr*; reljeef[kontakt]keevitamine; projektsioon[kontakt]keevitamine *op* **i** resistance projection welding; RPW; projection welding **v** контактная рельефная сварка

Kontaktkeevitus, mille puhul keevisliide tekib ühe või mõlema detaili pinnast väljaulatuvate nagade, süvendite või ristumispunktides kontaktpindu läbiva lokaalse suure tihe-

dusega voolu ja rakendatava survejõu toimel (vt *kontaktkeevitus*; vrd *punkt[kontakt]-keevitus*; *joon[kontakt]keevitus*).

reljeefstantsimine **i** embossing **v** выдавливание рельефа; гофрировка; гофрирование

Vermimisele sarnane külmvormimisoperatsioon – reljeefi sissevajutamine lehtmetsa ilma tooriku paksuse muutmiseta (vrd *vermimine*); jäikusribide moodustamise korral nimetatakse protsessi ribistuseks (vt *ribistus*).

relss → rööbas

relvametall → kahuripronks

remontkeevitus *pr*; remontkeevitamine *op i* repair welding; restoration welding
v ремонтная сварка

Keevitusvigade ja purunenud osade parandamine keevitusega.

renn **i** chute **v** лоток

Materjali, toorikute või detailide laadimise või transportimise rennikujuline seade.

reovalu **i** rheocasting **v** реологическое литье

Pooltardvalu versioon, kui survevalule eelneva pooltdarolekus tiksotroopse struktuuriga valumetall saadakse sfäärendriitide moodustamiseks metalli pidevalt segades (vt *pooltardvalu*; *tiksotroopne struktuur*; vrd *tiksovalu*).

reverseeritav valtspink **i** reversing mill **v** реверсивный [прокатный] стан

Valtspink valtside pöörlemisvõimega muutmiseks pärast igat läbimist (vt *valtspink*; vrd *mittereverseeritav valtspink*).

reverseeritav valtstool; reverseeritav valtsraam **i** reversing stand **v** реверсивная клеть

Valtspingi valtstool (valtsraam) valtside pöörlemisvõimega muutmise võimalusega (vt *valtstool*; *valtspink*). Reverseeritavaid valtsstoole kasutatakse peamiselt pigistusvaltspinkides (vt *pigistusvaltspink*).

revolverpea **i** turret; capstan **v** револьверная головка

Metallilõikepingi perioodiliselt pööratav osa, mis viib temasse paigaldatud (sh pöörlevad) lõikeriistad järgemööda tööpiirkonda.

revolverpress **i** turret press **v** револьверный пресс

Tööprotsessis kiirelt vahetatavate matriitside ja templitega press.

revolverpuurpink **i** turret drill [press] **v** сверлильный станок с револьверной головкой

Puurpink, milles lõikeriistad on töötlemisoperatsioonide järjekorras kinnitatud mitmepositsioonilise hoiduri – revolverpea – külge (vt *revolverpea*).

revolvertreiautomaat; revolverautomaattreipink **i** automatic turret lathe **v** токарно-револьверный автомат

Revolverpeaga varustatud automaattreipink (vt *revolverpea*).

revolvertreipink **i** turret lathe; capstan lathe **v** токарно-револьверный станок
Treipink, milles lõikeriistad on töötlemisoperatsioonide järjekorras kinnitatud pööratava mitmepositsioonilise hoiduri – revolverpea – külge (vt *revolverpea*).

revolver-tüüpi augupress **i** turret-type punch press **v** рувольверный дыропробивной пресс
Press arvukate avade lõikamiseks (augustamiseks) lehttoorikusse kasutades töövahendite (templid, matriitsid) etteandmiseks revolvermehhanismi.

Rhometall → roometall

riba[tooriku]valtspink **i** skelp mill; strip rolling mill **v** штрипсовый [прокатный] стан; полосовой стан
Valtspink ribavaltsmetalli ja ribatooriku valtsimiseks (vt *valtspink*; *ribatoorik*; *riba[vals]metall*).

riba[vals]metall; latt[vals]metall **i** strip **v** полоса; полосовой прокат; полосовые профили
Õhuke ja suhteliselt kitsas sordi[vals]metall.

ribastruktuur → ribatekstuur

ribatekstuur; ribastruktuur **i** mechanical fibering; flow structure; oriented structure **v** полосчатая [макро]структура
Deformatsiooni tulemusena moodustuva deformatsioonitekstuuri alaliik – plastselt mitte-deformeeruvate struktuuriosakeste ja/või tühikute maksimaalse(te) deformatsiooni(de) suunaline orientatsioon kuumal survetöötlemisel (vt *deformatsioonitekstuur*; vrd *kristallograafiatekstuur*; *kiudtekstuur*).

ribatoorik **i** skelp **v** штрипс
Terasest riba[vals]metall paksusega 2,7...6,0 mm ja laiusega ca 63...415 mm; kasutatakse keevistorude tootmisel (vt *riba[vals]metall*; *keevistoru*).

ribistus *pr*; ribitamine *op* **i** ribbing **v** выдавливание рёбер; оребрение
Ribide vormimine lehtstantsise jäikuse suurendamiseks (vt *reljeefstantsimine*).

rihmvasar **i** belt[-drop] hammer **v** падающий молот с ремнем
Gravitatsioonivasar, mille langevad osad tõstetakse soovitud kõrguseni rihmülekande abil (vt *gravitatsioonivasar*).

rihtimine **i** trueing **v** рихтование; рихтовка
Tooriku asendi täpsustamine pingis, kui see ei ole kinnitusrakisega iseenesest tagatud.

rihtimisabinõu → lihvketta rihtimisabinõu

rihveldus *pr*; rihveldamine *op* **i** knurling **v** накатывание (рифлений); накатка; рифление

Rihveldatud pinna moodustamine teripingil spetsiaalset tööriista – rihveldusrulli – kasutades (vt *rihveldusrull*).

rihveldusrull **i** knurling tool **v** накатник; накатный инструмент
Rihvlitega rull pöördpindade rihveldamiseks (vt *rihveldus*).

rihveltsenter **i** rifled centre; grooved centre **v** рифленый центр
Rihveldatud koonilise pinnaga treipingi tsepter, mida kasutatakse töödeldava tooriku tsentreerimiseks ning temale spindlilt pöördemomendi edasiandmiseks.

rikastatud maak → maagikontsentraat

rikastus *pr*; rikastamine *op* **i** beneficiation; concentrating; dressing **v** обогащение
Mineraalse tooraine (maagi) töötlemisprotsess kasulike mineraalide sisalduse suurendamiseks maagis; rikastamise saaduseks on kontsentraat (vt *maagikontsentaat*).

ringahi **i** annular furnace; circular furnace **v** кольцевая печь
Pideva töörežiimiga ahi toorikute kuumutamiseks pöörleva rõngakujulisel ahjupõrandal (vt *pidevtoimeahi*).

ringettenihe **i** rotary feed **v** круговая подача
Tooriku pöördettenihe ümarlihvimisel ja pöörleva töölauaga tasalihvimisel (vt *ettenihe*; vrd *pikiettenihe*; *ristettenihe*).

ringskaala → limb

ringvenitus *pr*; ringvenitamine *op* **i** saddle forging; saddling **v** раскатка [на оправке]
Survetöötluse (sepistamise) kujumuuteprotsess/-operatsioon – õõneskeha, nt rõnga läbimõõdu suurendamine ristliikepinna vähendamise arvel (vrd *pikivenitus*; *ristivenitus*; *pikivenitus tornil*).

rippkärn **i** suspended core; hanging core **v** подвязанный стержень
Ülemise vormipoolse küljes vertikaalselt rippuv spetsiaalse kinnitusega kärn (vt *kärn*).

ripptäidis; rippvooder **i** skull; scull; crust; incrustation; scab; scaffold **v** настель
Sulatusprotsessi hälvete tõttu moodustunud tahke raskulav mass ahju tööpindadel.

rippvooder → ripptäidis

riismus **i** surface gage; surface gauge; scribing block **v** рейсмус; параллельный рейсмус; параллельная чертилка
Riist, millega kantakse toorikule baasjoonega paralleelseid märkjooni.

ristettenihe **i** cross feed; crossfeed **v** поперечная подача
Ettenihe risti töödeldava pinnaga (vt *ettenihe*; vrd *pikiettenihe*; *ringettenihe*).

risthöovelpink; šering **i** shaper; horizontal shaper **v** поперечно-строгальный станок

Höövelpink väikesegabariidiliste detailide töötlemiseks edasi-tagasi liikuva höövelteraga (vt *höövelpink*).

ristivaltsimine **i** cross rolling; transverse rolling **v** поперечная прокатка
Valtsimine tingimustes, kus nurk valtside pinna ja tooriku teljesuunaliste kiirusvektorite vahel kontaktpinna punktis moodustab 90° (vrd *kaldvaltsimine*; *pikivaltsimine*)

ristivenitus *pr*; ristivenitamine *op* **i** spreading **v** разгонка
Mahtvormimise kujumuuteoperatsioon/-protsess tooriku või selle osa laiuse suurendamiseks kõrguse/paksuse vähendamise arvel (vrd *pikivenitus*; *ringvenitus*; *pikivenitus tornil*).

ristkelk; ristsuport **i** cross-slide; cross feed carriage **v** поперечные салазки; поперечная каретка; поперечный суппорт.
Metallilõikeriingi osa, mille külge kinnitatakse lõikeriist või toorik ja mis liigub risti pingisängiga (vt *suport*).

ristlihvimine **i** plunge[-cut] grinding; plunge-feed grinding **v** врезное шлифование
Ümarlihvimine ristettenihkega.

ristliide **i** cruciform joint **v** крестообразное соединение
Liide, mille kaks samas tasapinnas olevat osa on kolmanda suhtes risti.

ristlõike ahenemine → katkeahenemine

ristlõike laienemine; jämenemine **i** extention of area; extention in area; cross-section extention **v** поперечное расширение, относительное расширение
Materjali plastsusnäitaja; surutava teimiku ristlõikeriingiala suhteline laienemine.

ristmeisel **i** cross-cut chisel **v** крещейцмейсель
Kitsas meisel, mida kasutatakse kitsaste soonte sisseraiumiseks.

ristsuport → ristkelk

robotkeevitus *pr*; robotkeevitamine *op* **i** robotic welding **v** роботизированная сварка
Keevitusroboti manipulaatori poolt teostatud automaatkeevitus, mis on eelnevalt programmeeritud liikumise ja toote geomeetria põhiselt.

robotpihustus *pr*; robotpihustamine *op* **i** robotic spray[ing] **v** роботизированное напыление
Roboti abil läbiviidav pihustusprotsess.

Rockwelli kõvadus **i** Rockwell hardness **v** твердость по Роквеллу
Teraskuuli (läbimõõduga 1/16" s.o ca 1,58 mm) või teemant-/kõvasulamkoonuse (tipnurgaga 120°) katsetatavasse materjali sisse surumise teel (Rockwelli meetodil) määratav kõvadus.

Rockwelli kõvadusarv A-skaala järgi; HRA **i** Rockwell A-scale hardness number;

Rockwell A hardness; RA **v** твердость по шкале A Роквелла; HRA
Rockwelli kõvaduse näitaja, määratuna teemant-/kõvasulamkoonuse materjali sisse surumise järgi jõuga 588 N (60 kgf).

Rockwelli kõvadusarv B-skaala järgi; HRB **i** Rockwell B-scale hardness number; Rockwell B hardness; RB **v** твердость по шкале B Роквелла; HRB
Rockwelli kõvaduse näitaja, määratuna teraskuuli materjali sisse surumisega jõuga 980 N (100 kgf).

Rockwelli kõvadusarv C-skaala järgi; HRC **i** Rockwell C-scale hardness number; Rockwell C hardness; RC **v** твердость по шкале C Роквелла; HRC
Rockwelli kõvaduse näitaja, määratuna teemant-kõvasulamkoonuse materjali sisse surumisega jõuga 1470 N (150 kgf).

Rockwelli kõvadusarv **i** Rockwell hardness number **v** твердость по Роквеллу
Rockwelli meetodil määratud materjali kõvadust iseloomustav näitaja (A skaala järgi HRA, B-skaala järgi HRB, C-skaala järgi HRC jne).

Rockwelli kõvaduskatse **i** Rockwell hardness test **v** испытание на твердость по Роквеллу
Kõvaduskatse materjali teraskuuli või teemant-/kõvasulamkoonuse etteantud jõuga materjali sisse surumisega.

Rockwelli kõvadusmõõtur **i** Rockwell hardness tester; Rockwell hardness meter **v** твердомер Роквелла
Seade materjali või toote kõvaduse mõõtmiseks Rockwelli meetodil.

roome; roomavus; roomamine **i** creep **v** крип; ползучесть
Materjali võime jätkuvalt plastselt deformeeruda koormust suurendamata.

roomedeformatsioon; roomavusdeformatsioon; roomemoone; roome **i** creep deformation **v** деформация ползучести
Jäävdeformatsioon, mis aja jooksul antud koormusel kasvab (vt *roome*).

roomediagramm; roomavusdiagramm; roomekõver; roomavuskõver **i** creep diagram; creep curve **v** кривая ползучести
Deformatsiooni (pikenemise) ja aja vahelise sõltuvuse logaritmiline diagramm, $\epsilon = f(t)$.

roomekiirus; roomavuskiirus **i** creep rate **v** скорость ползучести
Roomediagrammi roomekõvera lineaarosa kaldenurga tangens konstantsel temperatuuril; antud temperatuuril plastse deformatsiooni suurus teatud aja jooksul, ühikuks nt %/1000 h, mm/h (vt *roome*; *roomediagramm*).

roomelihvimine **i** creep feed grinding **v** шлифование с ползучей подачей; глубинное шлифование
Suure lõikesügavuse ja väikese ettenihkega lihvimine. Roomelihvimisel kasutatakse lõikesügavus on tavalihvimisega (tasa- ja ümarlihvimine) võrreldes 1000...10 000 korda suurem.

roomelihvpink **i** creep feed grinder; creep feed grinding machine **v** станок для глубинного шлифования; станок для шлифования с ползучей подачей
Spetsialiseeritud, roomelihvimiseks kasutatav lihvpink (vt *roomelihvimine*).

roomemoone → roomedeformatsioon

roomepurunemine; roomavuspurunemine **i** creep rupture **v** разрушение при ползучести
Kõrgel temperatuuril kestevdeformatsioonist põhjustatud purunemine püsival koormusel.

roometall; Rhometall **i** Rhometal **v** пометалл

Kõrgsageduselektriseadmeis kasutatav permalloi-tüüpi sulam, mis sisaldab 64% Fe ja 36% Ni.

roometeim; roomekatse **i** creep test **v** испытание на ползучесть

Mehaaniline teim/katse, mille korral määratakse roomedeformatsiooni sõltuvus koormusest ja selle mõjumise kestusest (vt *roome*).

roometugevus; roomavustugevus; roomepiir; roomavuspiir **i** creep strength; creep limit; creep-rupture strength **v** прочность при ползучести; предел ползучести

Materjali kestvustugevuse näitaja suurim pinge, mille korral roomekiirus või -deformatsioon kõrgel temperatuuril kindla ajavahemiku järel ei ületa lubatut.

roostekindel sulam → korrosioonikindel sulam

roostevaba sulam → korrosioonikindel sulam

roostevaba teras → korrosioonikindel teras

rotatsioonpress **i** rotary press **v** ротационный пресс; карусельный пресс

Pöörleva pressvormidega töölauaga press.

rotatsioonstantsimine **i** rotary swaging; swaging **v** ротационное обжатие; ротационная ковка

Mahtvormimisprotsess/-operatsioon telgsümmeetriliste (ümar, nelikant jms) traadi-, varda- või torukujuliste toorikute ristlõikepinna vähendamiseks ja/või kuju muutmiseks piki telge kahe või enama pinni radiaalsuunaliste löökidega (vt *rotatsioonstantsimismasin*).

rotatsioonstantsimismasin **i** rotary swager; rotary swaging machine **v** ротационно-обжимная машина; ротационно-ковочная машина

Seade traadi-, varda- või torukujuliste toorikute deformeerimiseks (ristlõikepinna vähendamiseks ja pikkuse suurendamiseks) kahe või enama pinni radiaalsuunaliste löökidega (vt *rotatsioonstantsimine*).

rotatsioontõmbamine → rotatsioonvormimine

rotatsioonviil; pöörlev viil **i** rotary file; burr **v** ротационный напильник; машинный напильник

Silindriline või silindrile lähedase pöördkeha kujuline, viilimisel ümber telje pöörlev viil (vt *viil*).

rotatsioonvormimine; rotatsioonitõmbamine; trugimine **i** spinning **v** ротационная вытяжка; ротационное выдавливание

Vormimisoperatsioon – telgsümmeetrilise õoneskeha vormimine pöörleva vormimistempli või matriitsi järgi. Rotatsioonvormimise eriliikideks on õhendusega rotatsioonvormimine ja õhenduseta rotatsioonvormimine (vt *õhend[us]rotatsioonvormimine*; *mitteõhend[us]rotatsioonvormimine*).

rullajam; rullstend **i** rollerbeds; turning rolls **v** роликовая опора; роликовый стенд
Pöörlevate rullide ja ajamiga seade tootele ümber horisontaalse telje pöörleva liikumise andmiseks.

rullikpõrandahi → rullpõrandahi

rullimine **i** rolling **v** накатывание; накатка

Tooriku pinna töötlemine pinnakihi plastse deformeerimisega rulli või kuulide abil. Eristatakse vormivat, kalestavat ja viimistlevat rullimist (vt *viimistlusrullimine*).

rullimisvagu **i** edging impression; edger [impression]; roller impression **v** подкатной ручей

Stantsi ettevalmistusvagu, milles toimub tooriku ristlõike kohalik suurendamine tooriku teiste osade arvel (vt *ettevalmistusvagu*).

rullimisvagu[vorm]stantsimine; vormstantsimine rullimisvaos **i** edging **v** объёмная штамповка в подкатном ручье; штамповка в подкатном ручье

Vormstantsimine stantsi ettevalmistusvaos – rullimisvaos, milles toimub tooriku ristlõike kohalik suurendamine (vt *rullimisvagu*; *ettevalmistusvagu*; *vormstantsimine*).

rullpainutus *pr*; rullpainutamine *op* **i** roll bending **v** гибка роликками; гибка валками; гибка на валковых машинах

Lehtmaterjali jt profiilide vormimine (painutamine) rullikute/rullide vahel.

rullpainutusmasin; rullpainutuspink **i** bending rolls; roll bending machine; roll-type bender **v** гибочная машина; гибочные вальцы

Seadmed, milles toorikute vormimiseks (peamiselt painutamiseks) kasutatakse rullikuid (vt *rullpainutus*).

rullpõrandahi; rullikpõrandahi **i** roller-hearth furnace **v** печь с роликовым подом; роликовая печь; печь с рольгангом

Pideva töörežiimiga ahi, milles materjalide või toorikute transportimine toimub ahju põranda moodustavatel paralleelsetel rullikutel.

rullsirgestus; rullõgvendus *pr*; rullsirgestamine; rullõgvendamine *op* **i** roll straightening; roller leveling **v** правка роликками; правка в роликовой правильной машине

Õgvendus lehtmaterjali (plekk, riba) või lattmetalli jms rullide vahel paljukordselt edasitagasi painutamisega, mille tagajärjel jäävdeformatsioonid (kõverdumised) kõrvaldatakse

(vt *sirgestus*; vrd *venitussirgestus*).

rullumismeetod; rullumisprotsess (hammasrataste) **i** generating method; generating process **v** метод обкатки; зубонарезание методом обката; метод огибания; зубонарезание методом огибания

Hammasrataste hammaste töötlemise meetod/protsess, mis põhineb lõikuri ja tooriku vastastikust hambumist jälgendaval liikumisel (vrd *kopeermeetod*).

rullõgvendus → rullsirgestus

rutiil **i** rutile **v** рутил

1) Titaanimineraal TiO_2 . 2) TiO_2 sisaldav titaanimaak.

rutiilkate (elektroodil) **i** rutile coating **v** рутиловое покрытие [электрода]

Käsikaarkeevituse elektroodi kate, peamiselt titaanoksiidi baasil.

ruumdeformatsioon → mahtdeformatsioon

ruumelastsusmoodul → mahtelastsusmoodul

ruumidefekt; ruumiline defekt **i** bulk defect; volume defect **v** объемный дефект
Kristallstruktuuri mahuline defekt (nt tühikud, poorid).

ruumkesendatud kuupvõre; {ruumtsentreeritud kuupvõre}; K8 **i** body-centred cubic lattice; bcc [lattice]; space centered cubic lattice **v** объемно центрированная кубическая решетка; оцк решетка

Kuupvõre, milles aatomid paiknevad sõlmpunktides (tippudes) ja kuubi keskmes.

ruumkesendatud tetragonaalvõre; {ruumtsentreeritud tetragonaalvõre} **i** body-centred tetragonal structure, bct [lattice] **v** объемно-центрированная [кристаллическая] решетка

Tetragonaalvõre, milles lisaks võrelemendi tippudes/sõlmpunktides olevaile aatomeile paiknevad aatomid ka ruumis diagonaalide sõlmpunktis.

ruummoone → mahtdeformatsioon

ruumpaketihedus; ruumiline pakketihedus **i** volumetric packing density **v** объемная плотность упаковки

Võrelemendi kohta tulevate aatomite (baasaatomite) ruumala suhe võrelemendi ruumalasse.

ruumvõre; ruumiline võre **i** space lattice; crystal lattice **v** пространственная решетка; объемная решетка

Aine perioodilist kristalset ehitust iseloomustav ruumipunktide (sõlmede) kogum.

rõhtõmblus **i** horizontal-vertical butt weld; horizontal butt weld **v** горизонтальный шов

Vertikaalsel tasapinnal keevitamisel saadud rõhtne põkkõmblus.

rõngaringvenitus → rõngavaltsimine

rõngaspuur **i** trepanning drill; hole cutter; hole saw; hollow drill **v** кольцевое сверло; кольцевая пила

Rõngakujuline puur õõnsuse puurimiseks.

rõngaspuurimine **i** trepanning **v** кольцевое сверление; трепанирование
Puurimine rõngakujulist lõikeosa omava puuriga – rõngaspuuriga (vt *rõngaspuur*).

rõngavaltsimine; rõngaringvenitus *pr*; rõngaringvenitamine *op* **i** ring rolling **v** раскатка колец; кольцевая раскатка

Mahtvormimise protsess/-operatsioon avaga toorikutest rõngakujuliste toodete ja toorikute tootmiseks (valtsimiseks) rõngavaltspinkidel (vt *rõngavaltspink*).

rõngavaltspink **i** ring rolling mill **v** кольцепрокатный стан

Valtspink rõngakujuliste toodete või toorikute valtsimiseks (vt *rõngavaltsimine*).

räbu **i** slag **v** шлак

1) Keevituse metallurgiaprotsesside tulemusena õmbluse pinnal moodustunud klaasjas kiht. 2) Rübustist ja sulatuse käigus moodustunud lisanditest koosnev metallurgiline materjal, mis sulatuse käigus katab sulametalli (vt *rübusti*).

räbu valgumine (keevisvanni ette) **i** slag flowing (ahead the molten pool) **v** натекающий шлак

Keevitusdefekt – ebaõigete keevitusvõtete tulemusel sula räbu valgumine keevisvanni ette.

räbuava **i** slag tap hole; slag hole **v** шлаковая лётка; лётка для шлака

Ava metallurgiaseadmeis sularäbu väljastamiseks.

räbu eemaldus *pr*; räbu eemaldamine *op* **i** skimming; raking off [the slag] **v** скачивание шлака; снятие шлака; удаление шлака

Räbu mehaaniline eemaldamine sulametalli pinnalt ahjus või kopas (vt *räbu*).

räbueraldi **i** skimmer **v** шлакоотделитель

Metallisulatusseadme osa räbu ja mittemetalsete osakeste valukanalitesse sattumise vältimiseks (vt *räbu*).

räbuhaamer **i** chipping hammer; slag hammer **v** зубильный молоток [для удаления шлака]

Keevitusel tekkiva räbu eemaldamiseks kasutatakse teravaotsaline haamer.

räbukaabits **i** skimming bar; skimmer **v** скребок для скачивания шлака

Kaabitsakujuline töövahend räbu eemaldamiseks metallvanni pinnalt (vt *räbu*).

räbukeevitus; elekter-räbukeevitus *pr*; räbukeevitamine; elekter-räbukeevitamine *op* **i** electro-slag welding; ESW **v** электрошлаковая сварка

Keevitusprotsess/-operatsioon, mille puhul kuumutussoojus eraldub sularäbu läbiva elektri-voolu toimel.

räbukopp **i** slag ladle; slag pot **v** шлаковый ковш; шлаковозный ковш; шлаковня

Kopp räbu sulatusahjust väljalaskmiseks ja transportimiseks.

räbukäru; räbuvanker **i** slag car; slag vehicle **v** шлаковая тележка

Seadis räbukopa transportimiseks (vt *räbu*).

räbulusikas **i** skimmer; skimming bar; skimmer spoon **v** ложка для снятия шлака
Perforeeritud (augustatud) lusikakujuline töövahend räbu või drossi eemaldamiseks metallvanni pinnalt (vt *räbu*; *dross*).

räbupesa; räbusuletis **i** slag inclusion **v** шлаковое включение

Keevitusdefekt – mittemetalsed räbu kogumid õmbluse metallis.

räbupesakäsnaud; räbupesadega käsnaud **i** iron ball **v** крица

1) Otse rauamaagist temperatuuril 1230...1350 °C taandatud, räbupesi sisaldav käsnaud.

2) Toormalmist pudeldamise teel saadud väikese süsinikusisaldusega, räbupesi sisaldav käsnaud (vt *käsnaud*).

räbupüüdel **i** skim[mer] gate; crossgate; dirt trap **v** шлакоуловитель

Valukanalite süsteemi osa – horisontaalne kanal räbu ja mittemetalsete osakeste püüdmiseks ning sulametalli juhtimiseks toitekanalitesse (vt *valukanalite süsteem*; *toitekanal*; vrd *kollektor*).

räbusti **i** flux; fluxing agent **v** флюс

Sulatusahju või koppa sisseviidav vedelat räbu moodustav materjal, mille ülesandeks on kahjulike lisandite eemaldamine sulametallist; keevitusel ja jootmisel oksiidide eemaldamine detailidelt.

räbusti[kaar]keevitus *pr*; räbusti[kaar]keevitamine *op* **i** submerged arc welding; SAW **v** дуговая сварка под флюсом

Kaarkeevituse protsess/operatsioon, mille korral kasutatakse ühte või mitut keevitustraati või -linti ja kus keevituskaar põleb pulberräbusti kihi all.

räbustihapniklõikus → hapnikräbustilõikus

räbustijootmine **i** flux soldering; flux brazing **v** пайка флюсом; флюсовая пайка

Jootmine jooteräbustit kasutades (vt *jootmine*; vrd *räbustita jootmine*).

räbustipasta; pastaräbusti **i** flux paste **v** пастообразный флюс (пайки)

Jootmisel kasutatav pastakujuline räbusti.

räbustita jootmine **i** fluxless brazing; fluxless soldering **v** пайка без флюса; без-флюсовая пайка

Jootmine ilma jooteräbustita; kasutatakse kergoksüdeeruvate metallide jootmisel vaakumis (vt *jootmine*; vrd *räbustijootmine*).

räbusuletis; räbutühik; räbupesa **i** slag inclusion; slag blowhole **v** шлаковая раковина

Valudefekt – räbuga osaliselt või täielikult täidetud õõnsus valandis.

räbutühik → räbusuletis; räbupesa

räbuvanker → räbukäru

räbuvatt i slag wool **v** вата шлаковая; шлаковая вата

Sularäbust valmistatud kiudmaterjal kasutamiseks soojusisolatsioonmaterjalina (vt *räbu*).

räbuümersulatus; elekter-räbuümersulatus *pr*; räbuümersulatamine; elekter-räbuümersulatamine *op* i electroslag remelting; electroslag refining; ESR **v** электрошлаковый переплав; ЭШП

Lähtematerjali – metallektroodi – rafineeriv ümersulatus räbuvannis vanni läbiva elektri-voolu soojuslikul toimel (vt *ümersulatus*).

räni; Si i silicon **v** кремний

ränidioksiid i silica **v** кремнезём; двуокись кремния

Enamike maakide aheraine koostisosa – ränidioksiid SiO₂.

ränikarbiid → karborund

ränimangaanteras; Si-Mn-teras i silicon-manganese steel **v** кремне-марганцовистая сталь

Legeeriva elemendina peamiselt räni ja mangaani sisaldav teras; kasut. eelkõige vedru-terasena.

ränimessing; Si-messing i silicon brass **v** кремнистая латунь

Korrosioonikindel väikeses koguses räni sisaldav vasetsingisulam.

ränipronks; Si-pronks i silicon bronze **v** кремнистая бронза; кремниевая бронза
Põhilisandina räni sisaldav pronks.

ränitamine; siliitimine; silitseerimine i siliconizing **v** силицирование

Metalltoote pinnakihi rikastamine räniga termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel.

räniteras; Si-teras i silicon steel **v** кремнистая сталь

Legeeriva elemendina peamiselt räni sisaldav teras; kasutatakse vedru-, trafo- ja klapi-terastena.

ränivask i silicon copper **v** кремнистая медь

Legeersulamina kasutatav 20...30% Si sisaldav vasesulam.

röntgen[radi]ograafia[defektoskoopia] i X-ray radiography **v** рентгенография; рентгенографическая дефектоскопия

Mitterpurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb uuritava eseme röntgenkiirtega läbivalgustamises ja kiirguse neeldumise erinevustel kontrollitavas objektis.

röntgen[radi]ograafiakatse; röntgen[radi]ograafiakontroll **i** X-ray [radiographic] test[ing]; X-ray [radiographic] inspection; X-ray [radiographic] examination; X-ray [radiography] test[ing]; X-ray [radiography] inspection; X-ray [radiography] examination **v** рентгенографическая дефектоскопия; рентгеновская томография
Röntgenograafiameetodil põhinev mittepurustav katse (vt *röntgen[radi]ograafia[defektoskoopia]*).

röntgendefektoskoop **i** X-ray defectoscope **v** рентгеновский дефектоскоп
Seade/aparaat hálvingute otsimiseks röntgenograafia meetoditega.

röntgenkristallograafia **i** X-ray crystallography **v** рентгенокристаллография
Elektromagnetilisel radiatsioonil (lühikese lainepikkusega röntgenkiirgusel – 1/1000 valguslainepikkust) põhinev teadus kristallide ehituse uurimiseks.

röntgenmetallograafia **i** X-ray metallography **v** рентгенометаллография
Elektromagnetilise radiatsiooni (röntgenkiirguse) rakendamisel põhinev metalli uurimis-meetod.

röntgenmikroskoop **i** X-ray microscope **v** рентгеновский микроскоп
Elektronmagnetilise radiatsiooni (röntgenkiirguse) kasutamisel põhinev mikroskoop.

röntgenstruktuurianalüüs; difraktsioonanalüüs **i** diffraction analysis; X-ray crystallography **v** рентгеноструктурный анализ; дифракционный анализ
Elektronmagnetilisel radiatsioonil/ röntgenkiirgusel põhinev struktuuri uurimismeetod.

röntgentomograafia[defektoskoopia] **i** X-ray tomography **v** рентгенографическая дефектоскопия; рентгеновская томография
Mittepurustava kontrolli meetod kihitise kujutise saamiseks; põhineb röntgenkiirguse neeldumis nähtusel.

rööbas; relss **i** rail **v** рельс
Eriotstarbelise profiilmetalli üks alaliike, mis leiab kasutamist transpordiehituses ja -rajatistel (vt *profiilmetall*).

rööpnihe (detailidel) **i** linear misalignment **v** смещение кромок
Keevitusdefekt – kahe kokkukeevitatud detaili hálve, mispuhul nende servad on üksteise suhtes nihkunud, kuid pealispinnad on paralleelsed.

rühmatehnoloogiline protsess → grupitehnoloogiline protsess

rühmtöötlus → grupptöötlus

S

saag **i** saw **v** пила
Tööriist või masin (tööpink) materjali saagimiseks.

saag[imis]pink; mehaaniline saag **i** saw[ing] machine **v** механическая пила
Tööpink materjali (puit, metall jm) saagimiseks (vt *lehtsaag[imis]pink*);

lintsaag[imis]pink; ketassaag[imis]pink).

saagimine lehtsaag[imis]pingil →lehtsaagimine

saagis; väljamistegur; väljatulekutegur **i** recovery **v** извлечение

Rikastamisprotsessi efektiivsust iseloomustav suurus – rikastamisprotsessis eraldunud kasuliku komponendi kogus jagatuna kasuliku komponendi tegeliku sisaldusega maagis.

saastemetall; juhümetall **i** tramp metal **v** случайный металл

Vanametallis sisalduv võõrmetall (metallvõõrkeha), mida on raske enne ümbertöötamist eemaldada.

saasteraud; juhuraud **i** tramp iron **v** случайные принеси железа

Mitteraudvanametallis sisalduv juhuslik raud (raudvõõrkeha).

saastesulam; juhusulam **i** tramp alloy **v** случайный принесный сплав

Vanametallis sisalduv juhuslik sulam.

sade; setis; sete **i** slime; mud **v** шлам

Tahketest osakestest koosnev sade, mis moodustub vedelike setitamisel, filtreerimisel, metallide (Cu, Zn jt) elektrolüütilisel rafineerimisel ja maakide märgrikastamisel.

sadestatud pulber **i** precipitated powder **v** осажденные порошки

Gaasilisest faasist, lahusest või sulametallist väljasadestamise teel saadud pulber (vt *sadestus*).

sadestav desoksüdeerimine **i** bulk deoxidation; bulk deoxidizing **v** осаждающее раскисление; глубинное раскисление

Keemilistest ühenditest hapniku kõrvaldamine desoksüdeerijate lisamisega sulametalli (vt *desoksüdatsioon*).

sadestus; settimine *pr*, sadestamine; setitamine *op* **i** precipitation; deposition **v** осаджение

1) Tahkete komponentide eraldamine/eraldumine lahusest. 2) Dispersse faasi eraldamine/eraldumine gaasilisest faasist või suspensioonist inerts- või elektrostaatiliste jõudude toimel.

sadestuskiirus; **i** deposition rate **v** скорость осаджения

Ajaühikus sadestatud pinde paksus või pindmaterjali mass.

sadestusvanandamine → dispersioonvanandamine

saepuru **i** sawdust **v** древесные опилки; древесная мука

Vormi- ja kärnisegudesse lisatav puidutöötlemisprodukt järeleandvuse, gaasiläbilaskvuse samuti väljalöödavuse parandamiseks.

sammajam **i** step-type drive; stepping motor drive; step[per] motor drive **v** шаро-
вый привод

Arvuhtimispinkides kasutatav ajami liik.

samm (tööpingi) **i** column **v** стойка; станина (станка)

Tööpingi (nt freespingi, hõõvelpingi, puurpingi) vertikaalne osa, mille külge kinnituvad töölaud, konsool jms.

sammaskristall **i** column[ar] crystal; column-shaped crystal; fringe crystal
v столбчатый кристалл

Kristall, mille mõõtmed ühes sihis erinevad suuresti mõõtmetest ülejäänud kahes sihis (vt *dendriitkristall*; vrd *võrdtelgkristall*).

sammaskristallide tsoon; sammaskristallide piirkond **i** columnar zone **v** зона столбчатых кристаллов

Valandi või valuploki pikkade väljavenitatud kristallidega – sammaskristallidega piirkond (vt *sammaskristallstruktuur*; vrd *kiirjahtumistsoon*; *võrdtelgkristallide tsoon*).

sammaskristallstruktuur **i** columnar structure **v** столбчатая структура; структура со столбчатыми кристаллами

Valandi või valuploki pikkade väljavenitatud kristallidega – sammaskristallidega struktuur (vrd *võrdtelgkristallstruktuur*).

samm-mootor **i** step[per] motor; stepping motor **v** шаговый двигатель

Sünkroonmootor, milles rootor pöörduv elektromagnetilise impulsi toimel iga kord kindla nurga võrra; kasutatakse sammajamites.

sammtransportöör **i** step transporter **v** шаговый транспортер

Seade, mis samahaaval edastab toodetavat tükklasti ühest operatsioonikohast teise.

sammuvpõrandahi; sammuvpõrandaga ahi **i** lift-beam furnace; walking-beam furnace **v** печь с шагающим подом

Pideva töörežiimiga ahi, milles materjali või toorikute liikumine toimub mööda suletud kontuuri liikuvatel põrandal.

saritootmine → seeriatootmine

sarrusstruktuur; karkass-struktuur; skelettstruktuur **i** framed structure; skeleton structure **v** каркасная структура

Struktuur, milles sarrus (armatuur) on pidev materjali kogu mahus.

sarrusteras: armatuurteras **i** reinforcing bars; rebars **v** арматурные профили; арматурная сталь

Eriotstarbelise profilmetalli üks alaliike, mida kasutatakse peamiselt ehituses raudbetooni tootmiseks (vt *profilmetall*).

savi **i** clay **v** глина

Looduslik peendis dispersne savimineraalidest (valdavalt alumiiniumsilikaatide baasil) materjal (vt ka *vormisavi*).

savi[aine]rikas tulekindel (tulepüsiv) materjal → savi[aine]rikas tulis

savi[aine]rikas tulis; savi[aine]rikas tulekindel materjal; savi[aine]rikas tulepüsiv materjal **i** high-alumina refractory **v** высокоглиноземистый огнеупор

Alumosilikaatne tulekindel materjal Al_2O_3 -sisaldusega üle 45%.

savieraldi i elutriator; sand washer v **взбалтыватель для отмучивания песка**
Seade savi eraldamiseks vormi- või kärnisegust.

Schmidi seadus i Schmid's law v **закон Шмида**
Kriteerium, mille kohaselt libisemised kristallis algavad kriitilist nihkepinget ületavatel pingetel (vt *kriitiline nihkepinge*).

Schmidi tegur i Schmid factor v **коэффициент Шмида**
Tõmbekatsel määratav geomeetiline tegur; iseloomustab kriitilise nihkepinge, mille juures algab libisemine libisemispinnal, ning aksiaalpinge suhet (vt *kriitiline nihkepinge*; *Schmidi seadus*).

Schottky defekt i Schottky defect v **дефект Шоттки**
Kõrvalekalle ideaalstruktuurist, mille puhul aatom on sõlmpunktist paigutunud kristalli pinnale.

seadetihvt; juhttihvt i dowel; pin v **шип; штифт; штырь**
Tavaliselt silindriline koonilise otsaga varb liidendkonstruktsiooniga mudelite, vormide, kokillide jms ühendamiseks.

seadistus (metallurgias) *pr*; seadistamine (metallurgias) *op* i fettling v **наладка [печи]**
Ahjude ja teiste metallurgiaseadmete töökorda seadmine (tehnoloogiliste protsesside käivitamiseks).

seadistus → häälestus

sedimentatsioon i sedimentation; settling v **седиментация; седиментирование**
Tahkete osakeste fraktsioonimine sadestamise teel vedelikest või gaasidest gravitatsiooniväljas või tsentrifugaaljõudude toimele.

seeriatootmine; saritootmine i serial production; lot production; batch production v **серийное производство**
Tootmine, kus enamikul töökohtadel operatsioonid regulaarselt korduvad. Seeriatootmises väljastatakse tooteid partiide kaupa (vt ka *väikeseeriatootmine*; *suurseeriatootmine*; vrd *hulgitootmine*).

segaja; segur → segisti

segaliide → erimetall-liide

segamurd i mixed fracture; cup-and-cone fracture v **смешанный излом**
Materjali murdepinnal nii kiulise (matja) kui ka kristalse (läikiva) pinnaosa esinemine.

segisti; segaja; segur i agitator; mixer; blender v **смеситель**
Seade pulbrite (puistematerjalide) segamiseks.

segregatsioon → likvatsioon

segu tihendus *pr*; segu tihendamine *op* i ramming [the sand] **v** уплотнение [формовочной смеси]; набивка [формовочной смеси]

Vormi- ja kärnisegude tugevuse tõstmine, rakendades välisjõudu käsitsi või vormi[mis]-masinaga.

segu voolavus i flowability [of moulding sand] **v** текучесть [формовочной смеси]

Vormi- ja kärnisegude tehnoloogiline omadus täita vorm- või kärnkast tihendamisega staatiliste või dünaamiliste jõudude mõjul.

seguheitur; segupaiskur i sand slinger [mo[u]lding machine] **v** пескомёт

Vormi[mis]masin segu tihendamisega selle heitmise (paiskamise) teel vorm- või kärnkasti (vt vormi[mis]masin).

seguheitur-kärnimasin; segupaiskur-kärnimasin i core shooter **v** пескострельная стержневая машина

Kärnimasin kärnkasti täitmiseks suruõhu toimel väikeste portjonite kaupa (vt kärnimasin; kärnkast; vrd segupuhur-kärnimasin).

segukristall i mixed crystal; {electron} **v** смешанный кристалл

Kristall, milles ühe elemendi teatud arv aatomeid on asendatud teise elemendi aatomitega (vt ka tardlahus).

segulisand; vormi[mis]segu lisand i additive; addition **v** специальная добавка [формовочной смеси]

Vormi- või kärnisegu lisand (nt grafiit), mille ülesandeks ei ole liivaosakeste sidumine, vaid spetsiifiliste tehnoloogiliste omaduste (nt gaasiläbilaskvuse) parandamine

segunemisaste (keevisõmbuses) i rate of dilution **v** коэффициент усвоения; коэффициент смешивания

Põhimetalli osakaal keevisõmbuse metallis.

segunemistsoon i mixing zone; **v** зона смешивания

Keevisõmbuse piirkond, mis koosneb segunenud põhi- ja lisametallist.

seguosakond; segutsehkh → vormi[mis]segu osakond

segupaiskur → seguheitur

segupaiskur-kärnimasin → seguheitur-kärnimasin

segupuhur i blow-fill mo[u]lding machine; sand-blowing mo[u]lding machine **v** пескодувная формовочная [литейная] машина

Vormi[mis]masin vormisegu suruõhuga etteandmiseks (vt vormi[mis]masin; vrd seguheitur).

segupuhur-kärnimasin i core-blowing machine; core blower **v** пескодувная

steržnevaja [литейная] машина

Puhuri tüüpi kärnimasin kärnkasti suruõhuga täitmiseks (vt *kärnimasin*; *segupuhur*; vrd *seguheitur-kärnimasin*).

segur → segisti

seisutus *pr*; seisutamine *op* i holding; soaking **v** выдержка

Hoidmine etteantud tingimustes (temperatuur, rõhk, keskkonna koostis jms) teatud aja kestel.

seisutusahi i hold[ing] furnace; soaking furnace **v** печь для выдержки

Ahi kuumvaltstoodete valtsimisjärgseks termotöötluksks.

seisutuskestus; seisutamiskestus; seisutusaeg; seisutamisaeg i hold[ing] time;

soaking time **v** время выдержки; продолжительность выдержки

Seisutusaeg etteantud tingimustes (temperatuur, rõhk, keskkonna koostis jms).

sekundaargrafiit i secondary graphite **v** вторичный графит

Grafiit (vaba süsinik), mis eraldub tardunud metallist, nt malmist (vrd *primaargrafiit*).

sekundaarkõvadus; teisene kõvadus i secondary hardness **v** вторичная твердость; секундарная твердость

Karastatud terase noolutamise tulemusel kõvaduse muutusel saadud kõvadus (nt kiir-
lõiketeraste korral) (vrd *primaarkõvadus*).

sekundaarmetall → vanametall

sekundaarsulam; teisene sulam i secondary alloy **v** вторичный сплав

Metallisulam, mille põhikomponent on korduvkasutatav metall (vrd *primaarsulam*).

sekundaartsementiit → eeleutektoidtsementiit

selektiivflotatsioon; selektiivne flotatsioon i selective flotation; differential flotation **v** селективная флотация

Eri metalle sisaldavate mineraalide järjestikuline eraldamine vedelikulises keskkonnas flotatsiooni abil (vt *flotatsioon*; *selektiivrikastus*).

selektiivrikastus; selektiivne rikastus *pr*; selektiivrikastamine; selektiivne rikastamine *op* i selective benification; selective concentration; selective dressing **v** селективное обогащение; избирательное обогащение

Rikastamine iga mineraali üksteise eraldamisega maagist (vt *rikastus*)

seotud süsinik i combined carbon; fixed carbon; {agraphitic carbon} **v** связанный углерод

1) Seotud olekus (eelkõige tsementiidis) esinev süsinik (vt *tsementiit*). 2) Karbiidi kristallivõres seotud (mittevaba) süsinik (vrd *vaba süsinik*).

sepakeevitus *pr*; sepakeevitamine *op* i forge welding; FOW **v** кузнечная сварка

Survekeevituse protsess/operatsioon, mille korral liide tekib ääsil või ahjus kuumutatud

detailide pindade deformeerimisel vasaralöökidega

sepakirves **i** cutting bar **v** кузнечный топор

Sepistustööriist toorikute tükeldamiseks.

separihid; sepatangid **i** forge tongs **v** кузнечные клещи

Sepistamise vahend toorikute kinnihoidmiseks ja nendega manipuleerimiseks.

serapuur → lapikpuur

separaud; sepistatud raud **i** forging iron; wrought iron **v** ковкое железо

Peamiselt varasemal ajal kasutatud meetoditega vahetult rauamaagist saadud ja järgnevalt sepistatud raud.

sepatorn → augutorn

sepavaltsid; sepistusvaltsid **i** roll forging machine; forge rolls; forging rolls; reducer rolls **v** ковочные вальцы

Vastassuunas pöörlevad sektorikujulised ühe- või mitmevaolised stantsid; kasutatakse venitatud pikiteljega stantsiste tootmiseks ja toorikute ettevalmistamiseks vormstantsimiseks pressidel või vasaratega (vt *sepavaltsimine*).

sepavaltsimine; sepavaltsstantsimine **i** roll forging; hot forge rolling **v** вальцовка [в ковочных вальцах]

Kuumvormstantsimine kahe vastassuunas pöörleva sektorikujulise stantsi (sepavaltside) vahel. Kasutatakse nii stantsiste tootmisel kui ka toorikute ettevalmistamiseks vormstantsimiseks teistel seadmetel – vasaratega, pressidel (vt *sepavaltsid*).

sepis **i** open-die forging **v** поковка

Sepistamise tulemusena saadud metalltoode või -toorik (vt *sepistus*).

sepistatav teras **i** forging [grade] steel; wrought steel **v** ковкая сталь

Põhiliselt varasemal ajal kasutatud meetoditega vahetult rauamaagist saadud teras; tänapäeval ka hästisepistatav (madalasüsinik/mittelegeer-) teras.

sepistatavus → deformeeritavus

sepistus; vabasepistus *pr*; sepistamine; vabasepistamine *op* **i** open-die forging; flat-die forging; hand forging; smith forging **v** ковка

Metallide survetöötlemise meetod, mis seisneb tooriku osade löökidega deformeerimises universaalsete, erinevaid tooteid toota võimaldavate sepistustööriistadega (vt *vasarsepistus*; *press-sepistus*; vrd *vormstantsimine*).

sepistuspress **i** forging press **v** ковочный пресс

Sepistamisel kasutatav, tavaliselt hüdrauliline press (vrd *stantsimipress*).

sepistusstants → vormpinn

sepistustoorik **i** forging billet; forging stock **v** ковочная заготовка

Toorik, millest sepistamise teel valmib sepis (vt *sepistus*; *sepis*).

sepistusvaltsid → sepavaltsid

sepistusvasar **i** open-die forging hammer; drop hammer **v** кузнечный молот
Energiapiiranguga sepistusseade toorikute deformeerimiseks dünaamiliste löökide toimel.
Erinevalt stantsimisvasarast asetsevad sepistusvasara alasi ja raam eraldi vundamentidel
(vrd *stantsimisvasar*).

sepistusvärvus → kuumutusvärvus

servade ettevalmistus *pr*; servade ettevalmistamine *op i* joint preparation **v** раз-
делка кромок; подготовка кромок
Keevistoorikule servade töötlemine etteantud servavahemiku kuju saamiseks.

serigraafia → sõeltrükk

servade kaldenurk; faasinurk **i** edge angle **v** угол скоса кромок
Keevistoorikute servatud e faasitud detaili otspinna ja aluspinna vaheline nurk.

servade lahknemisnurk **i** groove angle; included angle **v** угол разделки кромок
Keevistoorikute servapindade (otspindade) vaheline nurk keevitamisel.

servaküljed **i** fusion face **v** сварочные кромки
Keevitavate osade servavahemikku piiravad pinnad, mis keevitamisel sulavad.

servavahe **i** root gap; gap width; joint clearance **v** зазор; ширина зазора
Keevistoorikute või -detailide keevisõmbuse juurepindade või -servade vahekaugus.

servavahemik **i** groove **v** просвет
Keevitamiseks ettevalmistatud osade vaheline ruum.

servavahemikõmbus **i** groove weld **v** шов в разделку; шов с разделкой кромок;
шов с заполнением разделки
Eelnevalt ettevalmistatud detailide servavahemikku keevitatud õmbus (vt *servavahemik*).

servdislokatsioon **i** edge dislocation; Taylor-Orowan dislocation **v** краевая дис-
локация
Kristallis lõppevast aatomtasandist nn ekstratasandist tingitud kõrvalekalle kristallivõre
korrapärases ehituses (vt *dislokatsioon*; vrd *kruvidislokatsioon*).

sette eemaldus *pr*; sette eemaldamine *op i* digestion **v** извлечение шлама
Setitamisel e sadestamisel moodustunud sademe (setise) eemaldamine vedelikust
(vt *sadestus*).

settimine → sadestus

sfaleriit **i** sphalerite **v** цинковая обманка; сфалерит
1) Tsingimineraal ZnS. 2) Mineraali ZnS sisaldav tsingimaak.

sferoidaalgrafiit → keragrafiit

sferoidiit → teraperliit

sferoidiseeriv lõõmutus; sferoidisatsioon *pr*; sferoidiseeriv lõõmutamine; sferoidiseerimine *op* i spheroidizing [annealing] v сфероидизирующий отжиг; сфероидизация

Üleeutektoidteraste puhul kasutatav poollõõmutus saamaks struktuuris teralist tsementiiti.

sferoidpulber → sfääriline pulber

sfääridentriitstruktuur → tiksotroopne struktuur

sfääriline pulber; sferoidpulber; ümarpulber i spherical powder; spheroidal powder v сферический порошок

Osakeste sfäärilisele või sellele lähedase kujuga pulber osakeste suurusega kuni 1 mm.

Shore'i kõvadus → pörkekõvadus

Shore'i kõvaduskatse → pörkekõvaduskatse

Shore'i skleroskoop i Shore scleroscope v склероскоп Шора

Seade dünaamilise kõvaduse (pörkekõvaduse) määramiseks standardkõrguselt langeva löökkeha tagasipörke kõrguse järgi (vt *pörkekõvadus*).

sideaine i binder [phase] v связующее; связка

1) Aine, mis seob materjali teised faasid tervikuks, nt metallsideaine keraamilis-metallsetes komposiitides – kermistes (vt *kermis*). 2) Pressiste tugevust suurendav, tavaliselt polümeerne aine, mis eelpaagutamisel eemaldatakse.

sideaine i bonding agent; binder v связующее [вещество]; связующий материал
Vormi- või kärnisegule lisatav vormi tugevust suurendav materjal.

sidelapiga pökkliide i butt joint with cover plate v стыковое соединение с накладкой

Pökkliide koos mõlemat osa ühendava kattelapiga.

sidepind → sisekraat

sideriit i siderite; blackband ore; spathic iron ore v сидерит; шпатовый железняк; карбонатная железная руда

1) Rauamineral FeCO_3 . 2) Mineraali FeCO_3 sisaldav rauamaak.

sideserv (spiraalpuuri) i chisel edge v скошенная кромка (спирального сверла)
Tippu läbiv kahte lõikeserva ühendav piirkond puuri otsas.

sidestus; sidestumine *pr* i keying v образование контактов

Pulbriosakeste vaheliste sidemete (haakumise) suurenemine pressimisel (plastsel deformeermisel).

sifoonkopp i teapot ladle **v** чайниковый ковш; сифонный ковш
Erikonstruksiooniga pöördkopp, mis väldib räbu sattumise valuvormi (vt *pöördkopp*).

sifoontoitekanal → alltoitekanal

sifoontoru; kesktoru i fountain; tunnel tube; trumpet **v** центральной литник; центровая трубка
Terasest või malmist, šamotttorudega vooderdatud toru sulametalli juhtimiseks valuploki-vormidesse (vt *sifoonvalu*).

sifoontäitmine → sifoonvalu

sifoonvalu; sifoontäitmine i bottom pouring; trumpet pouring; uphill pouring; uphill teeming **v** сифонная разливка; разливка сифоном; разливка снизу
Valuplokkide tootmise viis, mille puhul plokivorm täidetakse altpoolt s.o sifoonmeetodil.

siidtrükk → sõeltrükk

siirdemetall i transition metal **v** переходный металл
Üks suuri elementide grupe, mille välimise elektronikihi 8st elektronide kohast on osa täitmata.

siire i passage **v** переход
Operatsiooni osa, mille vältel lõikerežiimi muutmata töödeldakse tööpingis üht ja sama pinda ühe ja sama lõikeriistaga; inglise keeles mõistet „siire“ ei kasutata, see ühtib mõistega „läbim“.

silaal i silal **v** силал
Korrosioonikindel ja kuumuspüsiv suure ränisisaldusega (6%) malm.

sildamine → traageldamine

silelõikestantsimine; täppislõikestantsimine *pr*; väljalõikamine silestantsimisega *op* i fineblanking; fine [edge] blanking **v** точная вырубка
Väljalõikus lõikekohas survepinguse tekitamisega. Tulemuseks on lõikamine vaid plastsete deformatsioonide toimel ning purunemispinnale iseloomulik kareduseta sile lõikepind (vt *väljalõikus*).

siliitimine → ränitamine

silikaatsideaine (lihvketta) i silicate bond **v** силикатная связка (шлифовального круга)
Abrasiivlõikeriistade, sh lihvketaste abrasiivi vesiklaasi (naatriumsilikaat Na₂SO₃) baasil sideaine.

silikokaltsium i calcium silicon; silicocalcium; calcium silicide **v** силикокальций
Desoksüdeerija ja degaseerijana kasutatav Ca-Si-Fe-sulam: Ca 28–35%, Si 60–65 % ja Fe kuni 6%.

silikotermia i silicothermy v силикотермия

Metallotermia, mille puhul kasutatakse taandajana (reduitseerijana) ränisisaldusega materjale (vt *metallotermia*).

silinderfrees i plain milling cutter; plain mill v цилиндрическая фреза

Silindrikujuline frees, kus hambad asuvad silindri välispinnal (vt *silinderfreesimine*).

silinderfreesimine; freesimine silinderfreesiga; perifeerfreesimine i peripheral milling; plain milling v периферийное фрезерование; фрезерование периферией фрезы; цилиндрическое фрезерование; фрезерование цилиндрической фрезой

Freesimine töödeldava pinnaga paralleelse teljeasetusega freesi silindrilisel välispinnal asetsevate lõikeservadega. Silinderfreesimisel kasutatakse horisontaalfreespinke (vt *horisontaalfreespink*; vrd *laupfreesimine*).

silinderpinna treimine i straight turning v обточка цилиндрических поверхностей

Silindriliste välispindade pikitreiteraga treimine.

silindersüvisti i counterbore v цилиндрическая зенковка

Ava otsa silindrilise süvendi töötlemise tööriist (vt *süvistus*; *silindersüvistus*; vrd *koonussüvisti*; *otssüvisti*).

silindersüvistus pr; silindersüvistamine op i counterboring v цилиндрическое зенкование

Ava otsa silindrilise süvendi töötlemine spetsiaalse lõikeriista – silindrilise süvisti abil (vt *süvistus*; *silindersüvisti*, vrd *koonussüvistus*; *otssüvistus*).

silitseerimine → ränitamine

silikroom; Si-Cr-teras i silchrome [steel] v сильхром; сильхромистая сталь

Räni ja krooni sisaldav kuumustugev teras.

silmusvõti i ring spanner; ring wrench; box-end wrench v накидной [гаечный] ключ; кольцевой [гаечный] ключ; ключ с закрытым зевом

Silmusekujulise otsaga, mutrit igast küljest haarava keeramisosaga mutrivõti.

silumiin; alumiiniumiränisulam; Al-Si-sulam i silumin; alumin[i]um-silicon alloy v силумин; алюминиево-кремнистый сплав

Räni sisaldav alumiiniumivalusulam.

silur i trowel; taper trowel v гладилка

Käsitvormimisel kasutatav tööriist liivvormide ja -kärnide tasapindade silumiseks (vt ka *nurgasilur*; *ümarsilur*).

siluvtöötlus; poolpuhas töötus pr; siluvtöötlemine; poolpuhas töötlemine op i semifinishing v получистовая обработка

Koorivtöötlemisele järgnev, täpsemat kuju ja mõõtmeid (tolerantsijärk IT11...IT13) ning siledamat pinda (Ra 5...20 µm) tagav lõiketöötlus (vrd *viimistlustöötlus*; *koorivtöötlus*).

simpleksfreespink; ühespindiline freespink **i** simplex milling machine **v** одношпindelный фрезерный станок

Ühe spindlikasti ja freespeaga freespink (vrd *dupleksfreespink*; *tripleksfreespink*).

sinihaprus; sinirabedus **i** blue brittleness **v** синеломкость; синехрупкость

Terase haprumine temperatuurivahemikus 200...400 °C, mil talle on omane sinine värvus.

sinter/HIP → survepaagutus

sirgestus; õgvendus *pr*, sirgestamine; õgvendamine *op* **i** 1. straightening; 2. leveling; flattening **v** выпрямление; правка

1) Profiilide (ümar, nelikant, toru jms) teljesuunaliste geomeetriliste kujuhälvete kõrvaldamine mahtvormimise ettevalmistamisel. 2) Lehtmetalli (plekk, riba) tasapinnalisuse saavutamine lehtvormimise ettevalmistamisel. Sirgestuse erimid on rullidega sirgestus e rullsirgestus (vt *rullsirgestus*) ja sirgestus venitamise e venitussirgestus (vt *venitussirgestus*).

sirghammastega hammasratas **i** spur gear **v** прямозубое зубчатое колесо

Hammassatta teljega paralleelsete hammastega (silindriline) hammasratas (vrd *kaldhammastega hammasratas*).

sirglõiketeralõikus *pr*, sirglõiketeralõikamine *op* **i** straight knife shearing **v** резка прямолинейными ножницами

Lõikus sirgete lõiketeradega paralleel- või giljotiinkääridega (vt *giljotiinkäärid*; *paralleelrakäärid*; vrd *ketaskäärilõikus*).

sirgsoonpuur **i** straight-flute drill **v** сверло с прямыми канавками

Puuri pikkuses asetsevate laastusontega puur (vrd *spiraalpuur*; *lapikpuur*).

sirgääristus *pr*, sirgääristamine *op* **i** straight flanging **v** загибание прямолинейной кромки; прямолинейная отбортовка

Sirge serva äärikuks painutamine; eriliikideks on lapikääristamine ja ümarääristamine (vt *ääristus*; *ümarääristus*; *lapikääristus*).

sisekammlõikus; sisekammtöötlus *pr*, sisekammlõikamine; sisekammtöötlemine *op* **i** internal broaching **v** внутреннее протягивание

Kammlõikus (kammtöötlus) sisepindade (avade) töötlemiseks (vt *kammlõikus*; *kammlõikur*; vrd *väliskammlõikus*).

sisekraat; sidepind **i** web **v** перемычка

Õhuke metallikiht õõne põhjas, mis jääb sepisesse või stantsisesse augustamisel (vt *augustus*).

siselihvimine; siseümarlihvimine **i** internal [cylindrical] grinding **v** внутреннее шлифование

Avade ja sisemiste silindripindade lihvimine.

siselihvpink **i** internal grinder; internal grinding machine **v** внутришлифовальный станок

Metallilõikepink avade ja silindripindade siselihvimiseks.

sisemine [gaasi]tühik → suletud [gaasi]tühik

sisemine vormijahuti i internal chill; densener v **внутренний холодильник**
Metallosa (plaat, varb jms) kordkasutusega vormiõõnsuses sulametalli kiirendatud kohtjahutamiseks (vt *vormijahuti*; vrd *välimine vormijahuti*).

sisendkoonus → sisentsoon

sisendpuks; port i port v **литниковая втулка**
Survealumasina survekambrist ja vormiõõnsust ühendav osa, mille kaudu sulametall pressitakse survealuvormi (vt *surveavlu*; *survealuvorm*; *survealumasin*).

sisendtsoon; sisendkoonus i die entrance; entry bell [of die] v **входной конус [волоки]**
Tõmbesilma e tõmbematriitsi kooniline, deformeerimistsoonile eelnev piirkond (vt *tõmbamine*; *tõmbesilm*).

sisendusfaas; sisendustüüpi faas i interstitial compound v **фаза внедрения**
Faas, mille korral teise komponendi aatomid on paigutunud tardlahuse või keemilise ühendi kristallivõre vabadesse kohtadesse (tühikutesse).

sisendustardlahus; sisendustüüpi tardlahus i interstitial solid solution v **твердый раствор внедрения**
Tardlahus, mille korral lahustunud komponendi aatomid paigutuvad lahustikomponendi kristallivõre vabadesse kohtadesse (tühikutesse) (vrd *asendustardlahus*).

sisendustüüpi ühend; sisendustüüpi faas i interstitial compound v **соединение внедрения**
Sisendustüüpi keemiline ühend, mis on moodustunud üleminekurühma metalli ja väikese aatomraadiusega mittemetalli vahel.

siseoksüdatsioon *pr*; siseoksüdeerumine *op* i internal oxidation v **внутреннее окисление**
Tardlahuse selektiivne oksüdeerumine, mille tulemusena moodustuvad lahustunud elementide oksiidid. Sisemise oksüdeerumise nähtus leiab rakendamist dispersioontugevdatud pulbermaterjalide tootmisel (vt *dispersioontugevdatud materjal*).

siseringide meetod i check circle method v **метод вписанных окружностей**
Valandite konstruktsiooni analüüsi meetod, mida rakendatakse vältimaks kahanemistühikute ja -poorsuse tekkimist (vt *kahanemistühik*; *kahanemispoorsus*).

sisetreib[mis]torn i boring arbor v **расточная оправка; оправка (для растачивания)**
Sisetreibisel kasutatav torn, kuhu kinnitatakse treilõikurid.

sisetreimine i boring v **расточивание**
Lõiketöötlemine, mille korral pöörleva lõikeriistaga töödeldakse tooriku ava või silinder-

pindada, et saavutada ettenähtud läbimõõt ja telje asend.

sisetreipink **i** boring lathe; boring machine; boring mill **v** расточный станок; токарно-расточный станок
Tööpink sisetreimiseks (vt *sisetreimine*).

sisetreitera **i** boring tool **v** расточный резец
Lõikeriist avade sisetreimiseks (vt *sisetreimine*).

sisetükk **i** insert **v** вставка
Valuvormi paigaldatav tavaliselt teisest metallisulamist osa, mis peale valamist moodustab terviku ülejäänud valandiga.

siseääristus → nõgusääristus

sisselõige (termolõikusel) **i** kerf **v** рез
Termolõikusel materjali tekkinud süvend.

sisselõige **i** undercut **v** подрез
Keevitusdefekt – keevitamise tagajärjel õmbluse ühel või mõlemal pool õmbluse piirjoonel moodustunud soon.

sisselõikega pinn **i** V-die **v** вырезной боёк
Pinn, mille toorikut deformeeriv (venitav) osa on V-, U- vms kujulise sisselõikega (vt *pinn*; vrd *tasandpinn*; *vormpinn*).

sisselõikus *pr*; sisselõikamine *op* **i** lancing **v** надрезка
Toorikusse tehtav sisselõige, mis tehakse tavaliselt tooriku mingi osa järgnevaks painutamiseks pleki (riba) tasandist välja või ristlõikepinna vähendamiseks. Sellega saavutatakse metalli kergem voolamine tooriku etteantud piirkonnas (vt *eraldusoperatsioon*).

sissepritse **i** shot; injection **v** впрыскивание
Vormi täitmise tsükkel survevalus või injektsioonvormimisel (vt *survevalu*; *injektsioonvormimine*).

sissesurumiskõvadus → indenteerimiskõvadus

sissesurumiskõvaduskatse → indenteerimiskõvaduskatse

sisetöötlustsoon **i** break-in region; initial wear region **v** зона приработки
Lõikuri (lõikeriista) kulumiskõvera piirkond, kus terik kulub esimeste minutite jooksul kiirelt (vrd *normaalkulumistsoon*; *katastroofkulumistsoon*).

sitall **i** ceramized glass; class ceramics **v** ситалл; стеклокристаллический материал
Klaaskristal[lili]ne keraamiline materjal, mida saadakse klaasi kristall[iseer]jumise tulemusena. Sitallide kõvadus on lähedane karastatud tööriistaterase kõvadusele ja tugevus on tunduvalt suurem kui enamikul keraamilistel materjalidel.

sitke murd; kiuline murd **i ductile fracture v вязкий излом**

Materjali aeglane purunemine; ka selle tulemusena moodustunud kiuline (matjas) murdepind.

sitkus **i toughness v вязкость**

Materjali omadus koormamisel (enne purunemist) taluda olulist deformeerimist.

sitkusnäitajad **i toughness measures v показатели вязкости**

Materjali sitkust iseloomustavad näitajad (löögisitkus, löögitugevus, purustustöö, purunemissitkus jt).

skaneeriv elektronmikroskoop; SEM **i scanning electron microscope; SEM v сканирующий электронный микроскоп; растровый электронный микроскоп**
Elektronmikroskoop, mille korral kujutis saadakse objekti skaneeriva elektronkiire abil.

skaneeriv teravikmikroskoop; tunnelmikroskoop; STM **i scanning tunneling microscope; STM v сканирующий туннельный электронный микроскоп**
Elektronmikroskoop, mille korral aatomteravik „ujub“ üle skaneeritava pinna. Aatomteraviku mõõtmed mõne aatomdiameetri suurusjärgus, horisontaaleraldusvõime *ca* 0,2 nm, vertikaaleraldusvõime *ca* 0,01 nm (vt ka *aatomijõumikroskoop*).

skaneeriv transmissioonelektronmikroskoop; STEM **i scanning transmission electron microscope; STEM v сканирующий трансмиссионный электронный микроскоп**
Elektronmikroskoop, mille korral kujutist andvad kiired läbivad vaadeldavat uuritavat objekti.

skaneeriv valgusmikroskoop **i flying-spot microscope v сканирующий световой микроскоп**
Valgusmikroskoop, milles objekti skaneeritakse kahemõõtmeliselt silma tasapinda paigutatud liitmikroskoobi katoodekiiretoru valgusetäpiga

skelettmodel **i skeleton pattern v скелетная модель**

Skeletikujuline mudel suuremõõtmeliste valandite vormimiseks (vt *mudel*).

skelettstruktuur → sarrusstruktuur

skipp **i skip [charger] v скип**

Pöördtühjendamisega mahuti (vagonett) tükk- või puistematerjalide tõstmiseks mööda vertikaal- või kaldpinda ja laadimiseks metallurgiaseadmetesse

skleromeeter **i sclerometer v склерометр**

Mohsi kõvaduse (kriipekõvaduse) määramise seade, kus kriteeriumiks on jõud, mille juures teemantnõel jätab materjali pinnale 0,01 mm laiuse kriimu (vt *kriipekõvadus*).

skleroskoop **i scleroscope v склероскоп**

Põrkekõvaduse määramise seade, mis koosneb katsekeha pinnale langevast teemantindentorist ja põrkekõrguse mõõteskaalast (vt *põrkekõvadus*).

skleroskoopkõvadus → pörkekõvadus

skleroskoopkõvaduskatse → pörkekõvaduskatse

släáb i slab v сляб

Lame ristkülikulise ristlõikega valtsitud või pidevaluga toodetud suur toorik ristlõike ligikaudse pindalaga üle 100 cm² (vt *slääbing*; vrd *bluum*; *valtstoorik*).

slääbing i slabbing mill; slabber v слябинг

Pigistusvaltspink slääbide valuplokkidest valtsimiseks (vt *pigistusvaltspink*; *slääb*).

smirgel i emery v наждак

Peamiselt korundist, ka magnetiidist ja muudest mineraalidest koosnev peeneteraline moondekivim, millest valmistatakse abrasiivmaterjale.

Sn-joodis → tinajoodis

Sn-Pb-joodis → tina-pliijoodis

Sn-Zn-joodis → tina-tsinkjoodis

sobitus *pr*; sobitamine *op* i fitting; matching v пригонка; подгонка

Detailide vastastikune kohandamine materjalikihi eemaldamisega ühe detaili pinnalt koo- tamisprotsessis.

soeisostaatpressimine; soeisostaatvormimine; WIP i warm isostatic pressing; WIP v теплое изостатическое прессование; ТИП; тёплое изостатическое формование

Isostaatpressimine (isostaatvormimine) igakülgse survega külmisostaatpressimisega võr- reldes kõrgendatud temperatuuridel, mis on allpool põhikomponendi rekristallisatsiooni- temperatuuri (vrd *kuumisostaatpressimine*; *külmisostaatpressimine*).

soeisostaatvormimine → soeisostaatpressimine

soekohtjämendus *pr*; soekohtjämendamine *op* i warm upset forging; warm head- ing v тёплая высадка

Soevormstantsimise protsess/operatsioon traat-, varb- või torutooriku diameetri (rist- lõikepinna) lokaalseks suurendamiseks pikkuse vähendamise arvel (vt *soevormstantsi- mine*; *kohtjämendus*).

soepressimine i warm compaction v теплое прессование

Pulbri ja pressvormi ettekuumutamise (hrl 100-150°C) pressimine (vormimine), et saada tihe materjal (vrd *külmipressimine*; *kuumpressimine*).

soesurvetöötlus *pr*; soesurvetöötlemine *op* i warm working v теплая обработка [металлов] давлением

Metallide survetöötlus külmisurvetöötusega võrreldes kõrgendatud temperatuuridel, mis on allpool rekristallisatsioonitemperatuuri, vähendamaks deformeerimiseks vajalikke jõude ja/või energiat (vrd *külmisurvetöötlus*; *kuumisurvetöötlus*).

soesurvetöötlus[temperatuuri]vahemik; soesurvetöötlus[temperatuuri]intervall **i** warm working temperature interval **v** температурный интервал теплой обработки давлением

Temperatuurivahemik, mille piires toimub soesurvetöötlus (vt *soesurvetöötlus*).

soevaltsimine **i** warm rolling **v** теплая прокатка

Valtsimine külmaltsimisega võrreldes kõrgendatud temperatuuridel allpool rekristsatsioonitemperatuuri (vt *soesurvetöötlus*; vrd *kuumvaltsimine*; *külmvaltsimine*).

soevormstantsimine **i** warm forging **v** тёплая объёмная штамповка

Vormstantsimine tooriku eelneva kuumutamisega allpool rekristsatsioonitemperatuuri. Tooriku ettekuumutamisega väheneb külmvormstantsimisega võrreldes metalli vastupanu deformeermisele (vt *vormstantsimine*; vrd *külmvormstantsimine*; *kuumvormstantsimine*).

solidus[joon] **i** solidus [line]; solidus curve **v** линия солидус; солидус

Faasidiagrammil kristall[iseer]jumise lõpptemperatuure või sulamise algtemperatuure näitav joon.

solventmeetod **i** menstruum process; menstruum method **v** процесс растворения

Karbiidide (peam volframkarbiidi baasil) tardlahuste tootmise meetod, mis seisneb karbiiditerade moodustumises sulametallis (hrl Fe, Ni), milles on lahustunud süsinik, volfram jt üleminekumetallid (nt Ti, Nb, Ta).

solvus[joon]; lahustuvusjoon **i** solvus [line]; solubility line; solvus curve **v** линия сольвус; линия растворимости; сольвус

Faasidiagrammil komponentide üksteises piirilahustuvust näitav joon.

sonotrood **i** sonotrode **v** волновод

Seade piesoelektrilise muunduri abil ultrahelivõnkumiste (amplituudiga 13...130 µm ja sagedusega 20...70 kHz) edastamiseks töödeldavatele toorikutele. Kasutatakse ultrahelikeevitusel ja -lõiketöötlusel (vt *ultrahelikeevitus*; *ultraheli[lõike]töötlus*).

soojuskindel teras; soojakindel teras; soojuspüsiv teras; soojapüsiv teras; {puna-püsiv teras} **i** heat-resistant steel; heat-resisting steel; red hard steel **v** теплоустойкая сталь; теплоустойчивая сталь; красностойкая сталь

Teras, mis säilitab kõrgel temperatuuril (kuni 600 °C) etteantud aja jooksul vajalikud kasutusomadused: kõvaduse (tööriistaterasel), kestvustugevuse ja kujupüsivuse (konstruktsiooniterased) (vrd *mittesoojuskindel teras*; *poolsoojuskindel teras*).

soojuskindlus; soojakindlus; soojuspüsivus; soojapüsivus **i** heat resistance **v** теплостойкость; теплоустойчивость

Materjali võime säilitada talitlusomaduste kogum (tugevus-kõvadus jt) kuumenemisel (tööriistaterase korral eelkõige kõvadus; konstruktsioonmaterjalide korral kestvustugevus).

soojuspaisumine; termopaisumine; termiline paisumine; **i** thermal expansion **v** тепловое расширение; термическое расширение

Keha mõõtmete/mahu muutus soojendamisel (vt *joonpaisumine*).

soojuspaisumistegur → joonpaisumistegur

soojussisestus **i** heat input **v** погонная энергия; тепловложение при сварке
Keevitamisel keevisõmbluse pikkusühiku kohta sisestatud soojushulk (energiahulk).

soojustatud kompensaator → soojustatud valupea

soojustatud valupea; soojustatud kompensaator **i** insulated riser; insulated feeder
[head] **v** утепленная прибыль; теплоизолированная прибыль
Valupea, mis on tardumise aeglustamiseks ümbritsetud väikest soojusjuhtivust omava materjaliga (vt *valupea*).

soolavann **i** salt bath **v** соляная ванна

Karastamisel detaili jahutamisel kasutatav soolahusega nõu või karastuskeskkond.

soolavannahi **i** salt-bath furnace **v** ванная печь; соляная ванна

Ahi toorikute kuumutamiseks sulatatud soolade vannis.

soolavannjootmine **i** salt-bath brazing **v** пайка в соляной ванне

Kõvajoodisjootmine kuumutamiseks sulatatud soolade vannis (vt *jootmine*).

soomuspulber; soomuseline pulber **i** flake powder **v** чешуйчатый порошок

Õhukeste osakestega pulber; saadakse hrl pulbri valtsimise teel.

soomusstruktuur; soomuseline struktuur; helveststruktuur **i** flake structure **v** че-
шуйчатая структура

Kihilise ehitusega soomuste/helveste kujuline struktuur.

soomusteras **i** armour steel **v** броневая сталь

Soomustamisel kasutatav teras.

soonefreesimine **i** slot milling; slotting **v** фрезерование пазов

Toorikutesse soone freesimine. Sooni freesitakse tavalisel vertikaalfreespingil otsfreesi
ehk sõrmfreesiga või horisontaalfreespingil ketasfreesiga.

sooneraud **i** fuller; fullering bar **v** пережимка

Sepistustööriist toorikuisse soonte ja süviste tegemiseks.

soonetreimine **i** grooving **v** проточка канавок; прорезание канавок (при
точении)

Treiteraga (soonetera, mahalõiketera) silindrilisse toorikuisse ristettenihkega soone
lõikamine.

soonetöõtlustera; soonetöötlemise tera **i** slotting tool **v** резец для долбления
канавок

Lõikeriist soone töötlemiseks tõukepingis (püsthövelpingis).

soonimine **i** fullering **v** пережим

Ettevalmistav sepiusoperatsioon toorikutesse astmete, soonte ja süviste moodustamiseks.

soonõmblus **i** slot weld **v** электрозаклепочный прорезной шов; прорезной шов
Keevisõmblus pealikuti asetsevate detailide vahel, mis on keevitatud läbi ülemises detailis oleva soone (vt *korkõmblus*).

soorauamaak **i** bog [iron] ore; swamp ore **v** болотная руда
Soodes esinev, mineraali limoniiti sisaldav rauamaak (vt *limoniit*).

sorbiit **i** sorbite; curly pe[а]rlite **v** сорбит
Perliidi erivorm, ferriidi ja teralise tsementiidi (eutektoidne) segu; terase kõrgnoolutamisel tekkiv struktuuriosa – noolussorbiit.

sordi[valts]metall **i** bars; bar sections **v** сортовой прокат
Valtsmetall (ümar[valts]metall; nelikant[valts]metall jne), mida toodetakse sordimetallivaltspinkides (vt *valtsmetall*; *sordimetallivaltspink*).

sordimetallivaltspink **i** bar-rolling mill; section mill **v** сортовой [прокатный] стан; сортопрокатный стан
Valtspinkide üldnimetus, millistel toodetakse sordimetalli (vt *valtspink*; *sordi[valts]metall*).

sormait **i** sormite **v** сормайт
Kroomi, süsiniku jt elemente sisaldav kõva valatav sulam raua baasil.

soveldi **i** lapping tool **v** притир
Soveldamiseks kasutatav tööriist (vt *soveldus*).

soveldus *pr*; soveldamine *op* **i** lapping **v** притирка
Koos töötavate detailide viimistlustöötlemine parima kontakti saavutamiseks spetsiaalse abrasiivi sisaldava pasta abil.

spektraalanalüüs; spekteranalüüs **i** spectral analysis; spectrum analysis; spectrographic analysis; spectroscopic analysis **v** спектральный анализ; спектрографический анализ
Aine koostise määramine kiirgus-, neeldumis- vm spektrite järgi.

spindel **i** spindle **v** шпиндель
Tööpingis pöörlemist edastav töövõll. Metallilõikerpinkides edastab spindel pöörlemise toorikule või lõikeriistale.

spindlikast → esipukk

spindliplokk **i** spindle carrier **v** шпиндельный блок
Trumlikuajuline mitmespindiline treiautomaadi osa, milles paiknevad pöörlevad spindlid.

spindlite ridaasetusega puurpink **i** gang drilling machine **v** сверлильный станок с расположением шпинделей в один ряд
Puurpink erineva läbimõõduga avade järjestikuseks puurimiseks või ühe ja sama ava töötlemiseks erinevate lõikeriistadega.

spinell i spinel v шпинель

Kahe metalli, millest vähemalt üks kuulub üleminekumetallide (Ti, Nb, Ta jt) hulka, hapnikuühend.

spiraalpuur; keerdpuur i twist drill v спиральное сверло

Puur, mille lõikegeomeetria kujundatakse piki puuri kulgeva spiraalse soone otsa kooniliseks teritamiseks.

spiraalõmbustoru; spiraalõmbusega [keervis]toru; keerdõmbusega [keervis]toru; keerdõmbustoru i helical welded tube; spirally welded tube v спиральношовная труба

Keevistoru, mille õmblus on toru pikitelje suhtes spiraalne (vt keevistoru; vrd pikiõmbustoru).

staatiline kuumpressimine i static hot pressing v статическое горячее прессование

Kuumpressimine (pressimise ja paagutamise ühildamine) staatilistes tingimustes (vrd pulbertooriku kuumstantsimine).

staatiline kõvadus i static hardness v статическая твердость

Materjali võime vastu panna staatilisel koormamisel kohalikule plastsele deformatsioonile; staatilise kõvaduskatsega määratav kõvadus (vrd dünaamiline kõvadus).

staatiline kõvaduskatse i static hardness test v статическое испытание твердости

Kõvaduskatse materjali kõvaduse määramiseks, mille korral indenter surutakse sujuvalt materjali sisse (s.t deformeeritakse ligilähedaselt staatilise koormusega) (vrd dünaamiline kõvaduskatse).

staatiline teim; staatiline katse i static test v статическое испытание

Mehaaniline teim/katse, mille korral koormus muutub aeglaselt ja sujuvalt (vrd dünaamiline teim).

staatiline tugevus i static strength v статическая прочность

Materjali võime purunemata taluda staatilist koormust (vrd dünaamiline tugevus).

staatiline väsimus i static fatigue v статическая усталость

Pidevkoormusest ja korrosioonist tingitud (ilma mehaanilise liikumiseta) väsimus (nt klaasis).

staatilise purunemise ala; lõpp-purunemise ala; lõpp-purunemisala i final fracture area v зона окончательного излома

Vahelduva koormuse (väsimuse) tagajärjel väsimusprao nõrgestavast toimest põhjustatud materjali/detaili purunemisel moodustunud ala murdepinnas – kiuline (matjas) murdepinna tsoon.

stabiliseeriv lõõmutus → tasakaalustav lõõmutus

standardne keevitusprotseduur **i** standard welding procedure **v** стандартная процедура сварки

Sõltumatu atesteerija poolt katsetatud ja sertifitseeritud ning igale tootjale kättesaadav keevitusprotseduur.

stants **i** 1. closed die; impression die; bulk-forming die 2. punch-and-die; stamping die; die assembly **v** штамп

1) Tööriist metalltoorikute mahtvormimiseks piiratud mahus plastse deformeerimise teel (vt *vormstantsimine*). 2) Tööriist lehtvormimiseks e lehtstantsimiseks (vt *lehtvormimine*).

stantsi alusplaat; matriitsihoidja **i** die shoe; die holder **v** нижняя плита [штампа]
Stantsiploki (stantsi) alumine plaat, mille külge kinnitatakse matriits (vt *stantsiplokk*).

stantsi pool → poolstants

stantsikaldenurk **i** draft angle **v** угол штамповочного уклона

Stantsivao külgpindade kaldenurk vertikaali suhtes (vt *stantsikalle*).

stantsikalle **i** draft [allowance] **v** штамповочный уклон

Stantsivao külgpindade kalle stantsiste eemaldamise lihtsustamiseks. Stantsikalded parandavad samuti stantsivao täitumist (vt *stantsivagu*).

stantsimispress **i** forging press **v** штамповочный пресс

Vormstantsimisel kasutatav hüdro- või mehaaniline press (vrd *sepistuspress*).

stantsimisvasar **i** die forging hammer; impression-die forging hammer; closed-die forging hammer **v** штамповочный молот

Energiapiiranguga vormstantsimise seade toorikute deformeerimiseks dünaamiliste löökidega. Erinevalt sepistusvasarast moodustavad stantsimisvasara alasi ja raam ühe terviku (vrd *sepistusvasar*).

stantsipilu **i** clearance [allowance] **v** зазор штампа

Pilu lõiketerade või templi ja matriitsi vahel saavutamaks kvaliteetne lõikepind lehtvormimise eraldusoperatsioonidel (väljalõikamine, avalõikamine, sälkamine jne).

stantsiplokk **i** die set; independent die set **v** пакет штампа

Stantsi raamistik – alumine ja ülemine plaat, juhtsambad, templite juhtplaat, juhtpuksid jms, kuhu kinnitatakse stantsi tööosad (tempel, matriits).

stantsis; stantstoode **i** 1. impression-die forging; closed-die forging; 2. stamping **v** 1. штамповочная поковка; поковка; 2. штампованное изделие

1. Vormstantsitud toode, 2. Lehtstantsitud toode.

stantsiteras **i** die steel **v** штамповая сталь

Stantside valmistamiseks kasutatav legeertööriistateras (vt *külmstantsiteras*; *kuumstantsiteras*).

stantsivagu **i** die impression; impression **v** ручей [штампа]

Vormstantsimise tööriista – stantsi – õõnsus tooriku deformeerimiseks.

stantstoode → stantsis

statsionaarspindelstantsimismasin **i** stationary-spindle [rotary] swager **v** ротационно-обжимная машина с стационарным шпинделем; ротационно-ковочная машина с стационарным шпинделем

Rotatsioonstantsimismasin, mille spindel, erinevalt klassikalisest spindliga stantsimismasinast, on koos pinnidega statsionaarne (vt *rotatsioonstantsimismasin*).

stadiit **i** steadite **v** стедит

Malmi suure fosforisisaldusega struktuuriosa – kolmikeutektikum, mis koosneb raudfosfiidist (Fe₃P), tsementiidist (Fe₃C) ja ferriidist.

stellit **i** stellite **v** стеллит

Valatav kõva sulam koobalti ja nikli baasil.

Stiefeli valtspink **i** Stiefel mill **v** стан поперечно-винтовой прокатки дисковыми валками

Koonuseliste kettakujuliste valtsidega valtspink õdnevaltsimiseks; kasutatakse peam suure läbimõduga torude tootmisel (vrd *Mannesmanni valtspink*).

stopperkopa sulgur **i** stopper rod **v** стопор; стопорное устройство

Seadis metalli väljavoolu reguleerimiseks stopperkopa põhjas asetseva ava kaudu (vt *stopperkopp*).

stopperkopp **i** bottom-pour ladle; stopper ladle; bottom-tap ladle **v** стопорный ковш
Kopp, millest sulametall väljastatakse põhjas asetseva sulguriga suletava ava kaudu (vt *kopp*; vrd *pöördkopp*).

strippmudel → väljatõmmatav mudel

struktuur **i** structure **v** структура

Aine makro-, mikro- ja nanoskaalal ehitust iseloomustavate näitajate üldnimetus.

struktuurianalüüs **i** structural analysis; structure analysis **v** структурный анализ

Materjalide struktuuri uurimine mitmesuguste struktuuriuurimise meetoditega.

struktuurüliplastsus; struktuurne üliplastsus **i** structural superplasticity **v** структурная сверхпластичность

Üliplastsus, mida peamise deformatsioonimehhanismina iseloomustab teradevaheline libisemine. Struktuurse üliplastsuse saavutamise olulisemaks eelduseks on mikrostruktuurne peeneteralisus – metalsetel materjalidel osakesed alla 10 μm, keraamilistel alla 1 μm. Täiendavateks üliplastsuse eeldusteks on deformeerimistemperatuur (üle rekristallisatsioonitemperatuuri) ning väike deformatsioonikiirus (tavaliselt 10⁻²...10⁻⁶s⁻¹) (vt *üliplastsus*; *teradevaheline libisemine*; *üliplastne sulam*; vrd *faasimuutusüliplastsus*).

stõhhiomeetria **i** stoichiometry **v** стехиометрия

Keemiaharu, mis käsitleb keemiliste ühendite koostist ja kvantitatiivseid suhteid reaktsioonides ning keemiliste valemite ja võrrandite tuletamist.

stõhhiomeetriline koostis **i** stoichiometric composition **v** стехиометрический состав

Komponentide keemilise ühendi kindlale vahekorrale vastav koostis.

stõhhiomeetriline ühend **i** stoichiometric compound **v** стехиометрическое соединение

Komponentide kindlale vahekorrale vastav tahke keemiline ühend (vrd *mittestõhhiomeetriline ühend*).

stürovahtmudel; vahtpolüstüroolmudel **i** styrofoam pattern **v** пенополистироловая модель; пенопластовая модель

Kordkasutusega vahtplastist (hrl vahtpolüstüroolist) mudel, mis gasifitseerub valuvormi sulametalliga täitmisel (vt *gasifitseeruv [valu]mudel*).

sublimatsioon *pr*; sublimeerimine *op* **i** sublimation **v** сублимация; возгонка

Soojenemisel materjali vahetu üleminek tardolekust gaasilisse.

submikroonne pulber → alamikroonne pulber

submikroskoopiline **i** submicroscopic **v** субмикроскопический

Allpool mikroskoobi eraldusvõimet olev; alla mikromeetrilise mõõtmega.

substruktuur → allstruktuur

subtera → alltera

suhteline ahenemine → katkeahenemine

suhteline deformatsioon → moone

suhteline lühenemine **i** percentage shortening **v** относительное укорочение

Materjali plastusnäitaja; surutava teimiku/katsekeha suhteline lühenemine (vrd *katkevenivus*).

suhteline pikenemine → katkevenivus

suhteline tihedus **i** relative density; density ratio **v** относительная плотность

Poorse materjali tiheduse ja samast materjalist poorideta materjali tiheduse suhe.

suitsukanal → gaasikäik

suitsuperiood **i** smoke period **v** период рыжего дыма

Konvertertsiooni viimane periood, mil algab raua oksüdeerumine.

sukel[dus]infiltratsioon; infiltratsioon sukeldusega *pr*; sukeldusinfiltreerimine; infiltreerimine sukeldusega *op* **i** full-dip infiltration **v** пропитка [полным] погружением; инфильтрация [полным] погружением

Infiltreerimine poorse tooriku (karkassi) sissekastmise teel infiltreerimismaterjali e infilt-ranti (vt *infiltratsioon*; vrd *osasukeldusinfiltratsioon*).

sukel[dus]jootmine; sukeldamisega jootmine **i** dip brazing; DB ; dip soldering; DS
v пайка погружением; пайка окунанием
Jootmine kuumutamisega sulatatud soola, jooteräbusti või joodise vannis (*vt jootmine*).

sukel[dus]kate → sukel[dus]koorik

sukel[dus]koorik; sukel[dus]kate **i** dip coat; investment coat **v** слой нанесенный окунанием [в суспензию]
Mudeli pinnale sukeldamise teel vedelvormisegusse moodustunud koorik (kate) valu-
tehnoloogias.

sulakeevitus *pr*; sulakeevitamine *op* **i** fusion welding **v** сварка плавлением
Keevitusprotsesside/-operatsioonide üldnimetus; nende puhul sulatakse ühendatavate
osade liitepinnad kokku ilma survejõudu rakendamata.

sulam **i** alloy **v** сплав

Aine, mis on saadud kahe või enama komponendi kokkusulutamise või paagutamise teel.

sulamatu elektroodiga kaarkeevitus **i** non-consumable electrode welding; arc
welding with a non-consumable electrode **v** дуговая сварка неплавящимся элек-
тродом
Kaarkeevituse protsesside rühma üldnimetus, kui kasutatakse sulamatut W-elektroodi.

sulametall; vedelmetall **i** molten metal **v** расплавленный металл; жидкий металл
Vedelas olekus, üle likvidustemperatuuri kuumutatud metall.

sulamine *pr*; sulatamine *op* **i** fusion; melting **v** плавление; плавка

Tahke faasi (oleku) vedelaks faasiks muutus/muutmise, vastupidine tardumisele. Sula-
mine leiab aset kindlal temperatuuril – sulamistemperatuuril T_S .

sulamipulber → legeerpulber

sulamisjoon **i** fusion line; weld junction **v** линия сплавления

Sula keevismetalli ja mittesulanud põhimetalli eraldusjoon.

sulamispind **i** fusion face **v** площадь сплавления

Sulakeevitusel detailide servade pinnad, mis on sulanud.

sulamissoojus **i** fusion heat; melting heat; heat of fusion; heat of melting **v** теп-
лота плавления

Soojushulk, mis on vajalik kristalse materjali sulatamiseks (*vrđ kristall[iseer]umis-
soojus*).

sulamistemperatuur; {sulamispunkt} **i** melting temperature; fusing temperature;
melting point **v** температура плавления; {точка плавления}

Temperatuur, mil aine läheb tahkest olekust üle vedelasse olekusse.

sulamistsoon; sulatustsoon **i** fusion zone **v** зона сплавления

Keevisliite osa, mis hõlmab sulamisjoone kõrval asetsevat kitsast keevismetalli ja sula-

nud põhimetalli ala (vt *sulamisoon*).

sulamiviimistlus → sulatusviimistlus

suland **i** melt **v** расплав

Sula olekuni kuumutatud materjal.

sulataja **i** melter **v** плавильщик

Sulatusahju tööline.

sulatis **i** tap **v** плавка

Ühe sulatuse saadus.

sulatise väljalase **i** tapping [of a furnace] **v** выпуск [плавки]

Sulatuse viimane operatsioon, mille käigus lastakse sulatusahjust välja sulatuse produktid – metall, räbu.

sulatus kaitsevoodris → kaitsevoodersulatus

sulatus kiviks → kivikssulatus

sulatus konverteris → konvertersulatus

sulatus kõrgahjus → kõrgahisulatus

sulatus *pr*, sulatamine *op i* 1. melting-down; meltdown; 2. melting; 3. smelting **v** плавка; выплавка

1) Tahke aine sulasse olekusse viimine. 2) Metalsete lähtematerjalide töötlemine sobiva koostisega sulametalli saamiseks. 3) Mittemetalsete lähtematerjalide ümbertöötamine sulametalli saamiseks.

sulatus vagrankas → vagrankasulatus

sulatus[tsükkel] **i** heat **v** плавка

Sulatuse üks tsükkel sulatusahju täitmisest kuni sulatise väljalaskmiseni.

sulatus[termo]lõikus *pr*, sulatus[termo]lõikamine *op i* fusion cutting **v** резка расплавлением

Termolõikus, mis põhineb sulametalli eemaldamisel lõiketsoonist (vt *plasmalõikus*; *kaarlõikus*; *elektronkiirlõikus*).

sulatusahi **i** 1. melting furnace; 2. smelting furnace **v** плавильная печь

1. Ahi materjali (nt metalli) sulatamiseks metaldest lähtematerjalist. 2. Ahi metalli sulatamiseks mittemetaldest lähtematerjalist (vt *sulatus*).

sulatusjootmine **i** reflow soldering; sweat soldering **v** пайка оплавлением

Pehmejoodisjootmine eelnevalt peale kantud joodisega (vt *jootmine*).

sulatusläbim; sulatatud läbim **i** melt run **v** плавленный проход; плавленный

валик

Keevitamisel ilma lisametalli kasutamiseta moodustunud läbim.

sulatuspindamine **i** fusion surfacing; molten coating; fusion coating **v** покрытие с оплавлением; наплавка

Pinnatavale objektile pindmaterjali kihi (katte) kandmine sulatamise teel, sh erinevaid keevitusmeetodeid kasutades.

sulatuspindamiseade **i** fusing [coating] equipment **v** установка для покрытия с оплавлением; установка для оплавления

Seade pinnatud objektile kantud kihi (katte) sulatamiseks, ka pinnatavale objektile sulatuspinda kandmiseks.

sulatuspinne; sulatatud pinne **i** fused coating; molten coating; melted coating **v** наплавленное покрытие

Pealesulatamise teel saadud kiht (kate).

sulatuspraak **i** lost heat; off[-grade] heat **v** некондиционная плавка

Sulatusprotsessi praaksaadus.

sulatuspuber **i** melting powder; fusion powder **v** наплавочный порошок; наплавляемый порошок

Sulatuspindamisel kasutatav pulbriline materjal.

sulatuspõkk-[kontakt]keevitus *pr*; sulatuspõkk-[kontakt]keevitamine *op* **i** flash butt welding; flash welding; FW **v** стыковая контактная сварка оплавлением

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon, kus põkkliide saadakse detailide otspindade kuumutamiseks sulasse olekusse koos järgneva detailide kokkusurumisega (vt *kontaktkeevitus*; vrd *takistus* *põkk-[kontakt]keevitus*).

sulatustsükkel vagrankas → vagrankasulatus[tsükkel]

sulatusviimistlus; sulamiviimistlus *pr*; sulatusviimistlemine; sulamiviimistlemine *op* **i** final melting **v** доводка плавки

Metallisulatuse (peamiselt terasesulatuse) lõpuperiood ettenähtud keemilise koostisega metalli saamiseks.

sulav juuretugi **i** fusible insert **v** расплавляемая подкладка

Ühepoolse keevitamise ajal ära sulav lisamaterjalist juuretugi, mis aitab moodustada õmblust.

sulavelektroodiga [übersulatus]ahi **i** consumable electrode furnace **v** печь с расходным электродом

Ahi übersulatamiseks, milles lähtematerjalina (rafineeritava materjalina) kasutatakse sulavelektroodi.

sulavelektroodiga übersulatus *pr*; sulavelektroodiga übersulatamine *op* **i** consumable-electrode remelting, consumable-electrode refining **v** переплав с расходным электродом

Übersulatus, kus rafineeritavast metallist elektrood sulatakse ümber (elektronkiirega, elektrikaarega jne) (vt *übersulatus*).

sulavelektrood-kaarkeevitus; sulavelektroodiga kaarkeevitus *pr*; sulavelektrood-kaarkeevitamine; sulavelektroodiga kaarkeevitamine *op* **i** arc welding with consumable electrode; consumable electrode welding **v** дуговая сварка плавящимся электродом

Kaarkeevituse protsesside/operatsioonide rühma üldnimetus, kui kasutatakse lisemetalli tekitavat sulavat metallelektroodi.

sulavmudeltäppisvalu; täppisvalu sulavmudeliga; väljasulatatava mudeliga täppisvalu **i** lost-wax process; lost-wax casting; investment casting **v** литьё по выплавляемым моделям

Täppisvalandite tootmine õhukeseseinalistes tervikvormides kergsulavaid mudeleid kasutades. Tervikvormid saadakse mudelite (mudeliplakkide) korduva sukeldamise teel tulekindla keraamilise matrejali (kvarts- või tsirkoonliiv) ja sideaine suspensiooni ning järgneva kuivatamisega (vrd *lahustuvmudeltäppisvalu*; *gaasistuvmudeltäppisvalu*).

sulavmudelvormimine; vormimine sulavmudeliga **i** investment mo[u]lding; lost-wax mo[u]lding **v** формовка по выплавляемым моделям

Vormimine õhukese kooriku moodustamisega kergsulaval mudelil (vt *sulavmudeltäppisvalu*).

suletised **i** inclusions **v** включения

Valudefeki liik – põhimetallile mitteomase koostisega võõrosakesed. Eristatakse mittemetalseid suletisi ja metalseid suletisi (vt *mittemetallsuletis*; *metallsuletis*).

suletud [gaasi]tühik; sisemine [gaasi]tühik **i** blowhole; blow hole **v** закрытая [газовая] раковина

Valudefekt – tühik (suur poor) valandi (valuploki) sisemuses, mis võib olla põhjustatud kaasahaaratud gaasist (õhust) ja/või kahanemisest (vrd *avatud [gaasi]tühik*).

suletud kahanemistühik **i** internal shrinkage; blind shrinkage **v** внутренняя усадочная раковина

Valudefekt – valandi või valuploki välispinnale mitteavatud (suletud) kahanemistühik (vrd *avatud kahanemistühik*).

suletud kompensaator → suletud valupea

suletud poor; kinnine poor **i** closed pore **v** закрытая пора

Poor, mis ei ole välispinnaga ühenduses.

suletud poorsus → sulgpoorsus

suletud valupea; suletud kompensaator **i** blind riser; blind feeder [head] **v** закрытая прибыль

Atmosfäärist (vormi pinnast) isoleeritud valupea (vt *valupea*; vrd *avatud valupea*).

sulgemisjõud **i** clamping force; locking force **v** запирающее усилие [пресс-

формы]; усилие запираания [пресс-формы]

Survealumasiinate tehniline näitaja – jõud, millega tagatakse survealuvormi suletus sulametalliga surve all täitmisel (vt *survevalu*; *survealumasin*).

sulgroorsus; suletud poorsus **i** closed porosity; sealed porosity **v** закрытая пористость

Väliskeskkonnast eraldatud pooride mahu suhe pulbertooriku mahtu (vrd *avapoorsus*).

sundjahutus *pr*; sundjahutamine *op* **i** forced cooling **v** принудительное охлаждение

Jahutusviis, mille korral mahajahutamine antud keskkonnas toimub suurendatud jahutamisintensiivsusega.

sundkristallisatsioon; sundkristall[iseer]umine **i** forced crystallization **v** принудительная кристаллизация

Kunstlikest kristallisatsioonikeskmeist (lisandeist) tingitud kristall[iseer]umine.

superfiniš **i** superfinishing **v** суперфиниш

Võnkuvate ülipeenest abrasiivmaterjalist luiskudega viimistlustöötlemine.

superfinišpink **i** superfinisher **v** суперфинишный станок

Viimistluspink superfiniši teostamiseks (vt *superfiniš*).

supersulam; ülisulam **i** superalloy **v** супер сплав

Ni või Co baasil kuumustugev sulam.

supordipõll **i** carriage apron; apron **v** передник суппорта; фартук суппорта

Supordi külge kinnitatud plaat, millel on supordi juhtimise lülitid (vt *suport*).

suport **i** carriage [assembly] **v** суппорт

Lõikepingi sõlm, millesse on kinnitatud lõikeriist (-riistad) või toorik ja mis saab ettenihkelikumise pingi sängi juhikute suhtes kas piki- või ristisuunas. Treipingi supordi põhilised koostisosad on pikikelk, ristkelk, pöördkelk, terahoidik ja supordipõll.

surve **i** compression **v** сжатие

Pingeolukord, mille korral detaili ristlõikes mõjuvad normaalpinged (*survepinged*).

surve[katse]masin **i** compression [testing] machine **v** машина для испытания на сжатие

Seade materjalide ja toodete katsetamiseks survele (vrd *tõmbe[katse]masin*).

surveindutseeritud plastsus **i** pressure-induced ductility **v** индуцированная давлением пластичность

Plastsuse suurenemise ruumpingusel, nt hüdrostaatekstrudeerimisel (vt *pingus*).

surveinfiltatsioon; infiltatsioon survega *pr*; surveinfiltreerimine; infiltreerimine survega *op* **i** external pressure infiltration **v** пропитка под давлением; инфльтрация под давлением

Infiltreerimine sulanud infiltreerimismaterjali rõhu all sisestamisega poorsesse karkassi,

nt isostaatpressimisel või tsentrifugaaljõude rakendades (vt *infiltratsioon*; *kuumisostaatpressinfiltratsioon*).

survekamber **i** shot chamber; injection chamber **v** камера прессования
Survealumasina kamber sulametalli pressimiseks survealuvormi (vt *survevalu*; *survealumasin*).

survekammlõikur **i** push[-type] broach **v** прошивка
Mitmeteralõikeriist, mida surutakse läbi töödeldava detaili (vt *kammlõikus*; vrd *tõmbekammlõikur*).

survekammlõikepink **i** broaching press **v** прошивочный станок
Kammlõikepink, millisel kasutatakse survekammlõikureid (vt *survekammlõikur*).

survekeevitus *pr*; survekeevitamine *op* **i** pressure welding **v** сварка давлением
Tardfaaskeevituse protsesside/operatsioonide üldnimetus, kui ühendatavaid pindu deformeeritakse allpool materjali sulamistemperatuuri.

surveliidmine; survega liitmine **i** pressure bonding **v** соединение прессованием; соединение пластическим деформированием
Liitmine survet kasutades, mille korral kaasnevad plastsed deformatsioonid liidetavate detailide pindmistes kihtides.

survepaagutus *pr*; survepaagutamine; sinter/HIP *op*; **i** sinter-HIP; sinter/HIP; overpressure sintering; high-pressure sintering; pressure-assisted sintering **v** спекание под давлением
Paagutamine järgneva kuumisostaatpressimisega ühe kuumutustsükli kestel (vt *kuumisostaatpressimine*).

survepainutus; painutus surumisega *pr*; survepainutamine; painutamine surumisega *op* **i** compression bending; rotary bending **v** гибка наматыванием на неподвижный копир
Pöördpainutusmasinal teostatav painutus, mis seisneb tooriku järkjärgulises surumises liikumatule vormimistemplele (vt *pöördpainutusmasin*; vrd *tõmbepainutus*).

survepinge **i** compressive stress; compression stress **v** сжимающее напряжение; напряжение сжатия
Keha pinnale mõjuv normaalpinge, mis surub pinda keha poole. Sisejõu normaalsihilisele komponendile (mõjub risti pinnale) vastav pinge.

surveproov **i** hydraulic test **v** испытание на давление
Rõhule alluvate surveanumate, torustike ja seadmete survepidavuse ja tugevuse katse.

surverõnga jõud **i** blankholder force; hold-down force; hold-down pressure **v** усилие прижима; усилие прижим-складкодержателя
Sügavtõmbamisel surverõngale rakendatav jõud (vt *surverõngas*).

surverõngas **i** blankholder; hold-down ring **v** прижим[-складкодержатель]; прижимное кольцо; складкодержатель

Stantsi (tavaliselt sügavtõmbestantsi) osa, mille ülesandeks on tooriku surumine matriitsi pinnale kontrollimaks metalli plastset voolamist ja vältimaks suurtest survepingetest tingitud voltide tekkimist.

surveteim; survekatse **i** compressive test; compression test **v** испытание на сжатие

Mehaaniline teim/katse, mille korral teimik/katsekeha allutatakse survele.

survetugevus **i** compressive strength; compression strength **v** прочность на сжатие; сопротивление сжатию

Materjali tugevusnäitaja – tugevuspiir survele; pinge, mis vastab purunemisele eelnenud suurimale koormusele survele.

survetöödeldav messing → deformeeritav messing

survetöödeldav metall → deformeeritav metall

survetöödeldav pronks → deformeeritav pronks

survetöödeldav sulam → deformeeritav sulam

survetöödeldav; deformeeritav (plastselt) **i** wrought; malleable **v** ковкий; деформируемый [пластически]; обрабатываемый давлением

Metallide ja sulamite töödeldavus plastse deformeerimisega.

survetöödeldavus; deformeeritavus **i** workability; forgeability; malleability **v** деформируемость; обрабатываемость давлением

1) Metallide ja sulamite töödeldavus survetöötlust kasutades. 2) Metallide ja sulamite võime muuta kuju plastse deformeerimise toimele.

survetöödeldavuse parameeter **i** workability parameter **v** параметр обрабатываемости [давлением]; характеристика обрабатываемости [давлением]

Parameeter pinguse e pingeooleku mõju hindamiseks survetöödeldavusele (vt *survetöödeldavus*).

survetöötlus; survega töötlus *pr*; survetöötlemine; survega töötlemine *op* **i** metal forming; forming; metalforming; metalworking **v** обработка [металлов] давлением

Metallide ja sulamite töötlemine, rakendades toorikute vormi muutmiseks plastset deformeerimist.

survevaland **i** die casting; diecasting **v** отливка литья под давлением

Survevalu meetodil toodetud valand (vt *survevalu*).

survevalu **i** die-casting; pressure diecasting **v** литьё под давлением

Valandite tootmine, täites korduvkasutusega valuvorme sulametalliga suure surve ja kiirusega (vrd *valu survega*).

survevalumasin **i** die-casting machine **v** машина [для] литья под давлением

Masin valandite tootmiseks survevalu teel; konstruktsiooni poolest eristatakse mh külma ja kuuma survekambriga survevalumasinaid (vt *survevalu*; *külmkambersurvevalumasin*; *kuumkambersurvevalumasin*).

survevaluvorm **i** die (for die-casting) **v** пресс-форма [для литья под давлением]

Survevalumasi valuvorm (vt *survevalu*; *survevalumasin*).

suspensioon **i** slurry; suspension **v** суспензия; взвесь

Tahkest ja vedelast faasist koosnev dispersne süsteem (nt vormisegude valmistamisel kasutatav savisuspensioon).

sutunka → lehttoorik

suue **i** throat **v** колошник

Šahtahjude (vagranka, kõrgahi) ülemine osa, kus toimub täidise laadimine (vt *vagranka*; *täide*; *täitelava*).

suundkristallisatsioon; suundkristall[iseer]umine **i** directional crystallization; progressive crystallization **v** направленная кристаллизация; последовательная кристаллизация

Suunatud kristall[iseer]umine, nt sooja äravoolu kaudu (kristalli kasvukiirus sooja äravooluga vastassuunas on suurem võrreldes teiste suundadega) (vt ka *suundtardumine*).

suundtardumine **i** directional solidification; progressive solidification **v** направленное затвердевание; последовательное затвердевание

1) Suunatud tardumine nt soojuse suunatud äravoolu kaudu (vt ka *suundkristallisatsioon*)

2) Tehnoloogiline võte suundorienteeritud kristallstruktuuriga, kahanemistühikute ja -poorsuseta valandite tootmiseks (vt *kahanemistühik*; *kahanemispoorsus*).

suurdesorientatsiooniga [tera]piir **i** high-angle [grain] boundary **v** большеугловая граница; высокоугловая граница

Terapiir, kus polükristalli eri osade (terade) kristallivõred on desorienteeritud nurkade all, mis on üle 10° (vt *terapiir*; vrd *väikedesorientatsiooniga [tera]piir*).

suurekiiruseline leekpihustus → kiirleekpihustus

suurekiiruseline plasmapihustus → kiirplasmapihustus

suurendus **i** magnification **v** увеличение

Suurendatud kujutise tasapinnas joonpikkuse suhe objekti tegelikku pikkusesse.

suursaritootmine → suurseeriatootmine

suurseeriatootmine; suursaritootmine **i** large-lot production; large-scale production; large-series production **v** крупносерийное производство

Tootmine, millel on mass- ja seeriatootmise tunnused (vt *hulgitootmine*; *seeriatootmine*).

sõel **i** sieve; screen; mesh; sizer **v** сито

Seade puistematerjalide klassifitseerimiseks (fraktsioonimiseks) osakeste suuruse järgi (vt *fraktsioonimine*).

sõelanalüüs; granulomeetriaanalüüs **i** sieve analysis; granulometry; particle size analysis **v** ситовый анализ

Pulbrite (puistematerjalide) osiselise koostise määramine, kasutades sõelte standarditud komplekte (vt *osiseline koostis (suuruse järgi)*).

sõelnumber **i** mesh [number]; sieve number **v** меш; номер сита

Sõelaavade arv tolli kohta.

sõelfraktsioonimine; sõelfraktsioneerimine; sõelklassifitseerimine; sõelumine **i** screen sizing; screen classification; sieving; screening **v** классификация рассевом; ситовая классификация; грохочение; ситовое фракционирование
Klassifitseerimine (fraktsioonimine) sõeltega (vt *fraktsioonimine*).

sõelklassifitseerimine → sõelfraktsioonimine

sõelte[komplekti]alune pulber **i** subsieve powder; subsieve size powder **v** субситовые порошки

Pulber, mis läbib vähima sõelaavaga sõela sõelte komplektis (tavapäraselt pulbriosakeste suurusega alla 44 µm) (vrd *peenfraktsioon*).

sõeltrükk; siidtrükk; serigraafia **i** screen printing **v** трафаретная печать

Trükiviis, mille puhul pinne (värv vm kaitsekiht) kandub trükitavale materjalile läbi trükivormis oleva tiheda siid-, kapron-, metall- vms. võrgu. Leiab kasutust kaitsekihi pealekandmisel keemilisel töötlusel (vt *keemiline töötlus; kaitsekiht*).

sõelumine → sõelfraktsioonimine

sõlmedevaheline aatom; sõlmpunktidevaheline aatom; irregulaarne aatom **i** irregular atom **v** межузельный атом

Kristallivõres väljaspoole sõlmpunkte paigutunud aatom.

sõlmkoostamine → vahekoostamine

sõlmpunkt; sõlm **i** lattice point **v** узел ячейки

Regulaarselt ruumiliselt asetsevad punktid, kuhu paigutuvad aatomid kristallis/kristallivõres.

sõlmpunktidevaheline aatom → sõlmedevaheline aatom

sõltuvus (suuruste, parameetrite vahel) **i** constitutive relation; constitutive equation **v** зависимость (между параметрами)

Sõltuvus (füüsikaliste) parameetrite/suuruste vahel. Tehnoloogias nt materjali omaduste sõltuvus töötlusparameetritest.

sõrmfrees → otsfrees

sõrmmoodulfrees **i** involute end-milling cutter; involute end mill **v** пальцевая модульная фреза

Frees hammasratta hammaste kopeermeetodil töötlemiseks (vt *kopeermeetod*).

sõrmtoit kanal **i** finger gate **v** вилкообразный питатель; вилкообразный литник
Toitekanal sulametalli suunamiseks vormiõõnde mitme metallijoana ülalt, alt, lahutus-
pinnalt (vt *toitekanal*).

sädemekustuti → sädemepüüdur

sädemepüüdur; sädemekustuti **i** spark arrester; spark catcher **v** искрогаситель; искроуловитель

Vagranka ülemises osas asetsev seadis hõõguva tolmu kinnipüüdmiseks (vt *vagranka*).

sädepindamine; elektersädepindamine **i** electric spark coating; electric spark surfacing **v** электроискровое покрытие; электроискровое нанесение покрытия
Pinnatavale metallobjektile kihi (kate) kandmine elektersädelahendusega (mikrokeevituse teel).

sädepinne; elektersädepinne **i** [electric-]spark coating **v** электроискровое покрытие; искровое покрытие

Elektersädelahendusega (mikrokeevitamisega) metalltoote või -detaili pinnale kantud kiht (kate) (vt *sädepindamine*).

sälkamine **i** notching **v** высечка

Tooriku või toote servast materjali eraldamine lahtist kontuuri mööda. Sälkamise erimiks on jadasälkamine (vt *jadasälkamine*; *eraldusoperatsioon*).

säng → pingi säng

särdamisahi **i** roasting oven; roaster oven; roasting kiln; roaster; roasting furnace **v** обжиговая печь; обжигательная печь

Ahi maagi ja teiste mineraalsete materjalide särdamiseks (vt *särdus*).

särdamissaadus; särdis **i** roast; calcine **v** огарок; продукт обжига

Metallisulfiidide oksüdeeriva särdamise (põletamise) produkt (vt *särdus*).

särdis → särdamissaadus

särdus *pr*; särdamine *op* **i** roasting; firing; kilning **v** обжиг; обжигание

Minaalsete materjalide (maakide) kuumutamine tugevuse tõstmiseks või keemilise koostise muutmiseks.

sööbekulumine → sööbimine

sööbimine; sööbekulumine **i** gall[ing] **v** заедание

Pindadevahelisest haardumisest tingitud pinnakahjustuste arenemine (kulumine) hõõrdepaarides. Sööbimine võib lõpptulemusena põhjustada nihkumise lõppemise hõõrduvate pindade vahel.

söövitaja; sööviti **i** etchant **v** травитель

Vahend materjali eemaldamiseks (söövitamiseks) keemilisel töötlusel (vt *keemiline [lõike]töötlus*).

söövitus *pr*; söövitamine *op* **i** etching; pickling **v** травление

Materjalide keemiline töötlemine pinna muutmiseks või lisandite kõrvaldamiseks; metallograafias mikrolihvi struktuuri ilmutamine keemilisel või elektrokeemilisel teel.

söövitushaprus; söövitusrabadus **i** acid brittleness **v** травильная хрупкость

Metallide ja metallisulamite söövitamisest tingitud haprumine (vt *söövitus*).

südamik (spiraalpuuri) **i** web (of drill) **v** перемычка (спирального сверла)

Spiraalpuuri keskosa, kus paikneb sideserv (vt *sideserv*).

südamikuga induktsioonahi; induktsioonkanalahi **i** channel-type induction furnace; low-frequency induction furnace; core-type induction furnace **v** канальная [индукционная] [электро]печь; индукционная печь с сердечником

Induktsioonsulatusahi, milles sulatus toimub mitte otseselt tiiglis, vaid spetsiaalse(te)s induktoriga ümbritsetud kanali(te)s (vt *induktsioonsulatus*; vrd *südamikuta induktsioonahi*).

südamikuta induktsioonahi; induktsioontiigelahi **i** coreless[-type] induction furnace; high-frequency induction furnace **v** тигельная индукционная [электро]-печь; индукционная печь без сердечника

Induktsioonsulatusahi, milles sulatus toimub induktoriga ümbritsetud tiiglis (vt *induktsioonsulatus*; vrd *südamikuga induktsioonahi*).

sügavpuurpink **i** gun drill[ing] machine; gun drill; deep hole drill[ing] machine

v глубокосверлильный станок; станок для глубокого сверления

Puurpink suhteliselt pikkade avade töötlemiseks.

sügavtõmbamine; tõmbamine **i** deep drawing; shell drawing **v** глубокая вытяжка; вытяжка

Metallide lehtmimise vormimisoperatsioon, mille korral tasapinnaline toorik deformeeritakse (tõmmatakse) suure sügavusega (sügavus diameetrist suurem) ruumiliseks õõneskehaks. Sügavtõmbamise eriliikideks on õhenduseta sügavtõmbamine ja õhendusega sügavtõmbamine (vt *mitteõhendussügavtõmbamine*; *õhendussügavtõmbamine*).

sügavtõmbematriits **i** draw ring; die ring **v** матрица [глубокой] вытяжки

Sügavtõmbestantsi rõngakujuline osa (matriits), üle mille serva toimub õõneskeha „tõmbamine“ stantsi õõnsusse (vt *sügavtõmbestants*).

sügavtõmbepress **i** deep drawing press **v** вытяжной пресс

Press, mis on sobiv (kohandatud) õõneskehade sügavtõmbamiseks (vt *sügavtõmbamine*).

sügavtõmbestants **i** deep drawing die **v** вытяжной штамп

Stants õõneskehade sügavtõmbamiseks (vt *sügavtõmbamine*).

sügavtõmbestantsi ribi **i** draw bead **v** перетяжное ребро [вытяжного штампа]; перетяжной порог [вытяжного штампа]

Sügavtõmbestantsi matriitsi või surverõnga pinnast väljaulatuv ribitaoline osa kontrollimaks lehtmaterjali voolamist matriitsi õõnsusse (vt *sügavtõmbamine*; *sügavtõmbestants*; *sügavtõmbematriits*; *surverõngas*).

sügavtõmbetegur; tõmbetegur **i** draw[ing] ratio **v** коэффициент [глубокой] вытяжки; вытяжка

Deformatsiooniastet sügavtõmbamisel iseloomustav tegur – tooriku ja sügavtõmmatud õõneskeha diameetrite suhe (vt *sügavtõmbamine*).

sügavtõmmatavus **i** drawability **v** способность к [глубокой] вытяжке

Lehtmaterjali vormitavus sügavtõmbamise teel (vt *sügavtõmbamine*).

sünergiline keevitus **i** synergic control welding **v** синергическая сварка

MIG/MAG-keevitus, mille puhul kasutatakse sünergilist ühe juhtimisnupuga seadet.

sünteesmalm → tehismalm

sünteesmaterjal → tehismaterjal

sünteesvormi[mis]segu **i** blended sand **v** синтетическая формовочная смесь

Vormisegu, mis on saadud (sünteesitud) sobiva osiselise koostisega vormiliiva ja savi segamise teel (vt *vormi[mis]segu*; vrd *looduslik vormi[mis]segu*).

sünteesiline materjal → tehismaterjal

süsielektroodjootmine; süsielektroodiga jootmine **i** carbon-arc brazing; CAB **v** дуговая пайка угольным электродом

Kõvajoodisjootmine kahe süsielektroodivahelise elektrikaarega (vt *jootmine*).

süsielektroodkeevitus *pr*; süsielektroodkeevitamine *op* **i** carbon-arc welding;

CAW **v** дуговая сварка угольным электродом; угольно-дуговая сварка

Käsikaarkeevituse protsess/operatsioon, mille korral keevituskaar põleb süsi[nik]elektroodi ja keevisvanni või kahe elektroodi vahel (vt *käsikaarkeevitus*).

süsielektroodkaarlõik; kaarlõikus süsielektroodiga *pr*; süsielektroodkaar-

lõikamine; kaarlõikamine süsielektroodiga *op* **i** carbon arc cutting; carbon cutting

v дуговая резка угольным электродом

Kaarlõikus metalli sulatamisega elektrikaare toimel süsielektroodi ja lõigatava metalli vahel (vrd *metallelektroodkaarlõikus*)

süsihappegaaskeevitus; CO₂-keevitus *pr*; süsihappegaaskeevitamine; CO₂-

keevitamine *op* **i** CO₂-welding; CO₂-shielded gas[-metal] arc welding **v** дуговая сварка в углекислом газе

Kaitsegaaskaarkeevituse protsessi/operatsiooni vananenud nimetus, mille juures kaitsegaasina kasutatakse süsihappegaasi (vt *MAG-keevitus*).

süsihappegaasprotsess; CO₂-protsess **i** carbon dioxide process; CO₂-process;

sodium silicate/CO₂ process; sodium silicate–CO₂ mo[u]lding **v** CO₂-процесс

Liiva ja vesikleasi segust vormide või karmide kõvendus süsihappegaasi läbipuhumise teel.

süsinik i carbon v углерод

Keemiline element, leidub looduses ehedalt peamiselt kahe modifikatsioonina – teemandi ja grafiidina.

süsinikekvivalent i carbon equivalent; equivalent carbon content; CE v углеродный эквивалент; эквивалент углерода

1) Suurus, mis iseloomustab olulisemate elementide (C, Si, P jt) mõju malmi struktuurile.
2) Teras keevitatavust iseloomustav parameeter, mis iseloomustab terase koostises olevate keemiliste elementide (C, Mn, Si, Cr jt) mõju keevitatavusele.

süsinikteras → mittelegeerteras

süsiniktoruahi → grafiitoruahi

süsiniktulis; tulekindel (tulepüsiv) süsinikmaterjal i carbon refractory v углеродистый огнеупор

Tulekindel (tulepüsiv) materjal (tulis) süsiniku (sh grafiit) baasil.

süsiniku väljapõlemine → dekarbonisatsioon

süsinikukeskmise teras → kesksüsinikteras

süsinikurikas teras → kõrgsüsinikteras

süsinikutustamine → süsinikuärastus

süsinikutustumine → dekarbonisatsioon

süsinikuvaene teras → madalsüsinikteras

süsinikuärastus *pr*; süsinikuärastamine; süsinikutustamine; dekarbon[is]eerimine *op* i decarbur[iz]ation; decarburizing [treatment] v обезуглероживание; декарбонизация

Termotöötlusprotsess või toiming, mille eesmärk on detaili või toote pinnakihi süsiniku-sisalduse vähendamine (*vrd dekarbonisatsioon*).

süsinikuärastusahi; dekarbon[is]eerimisahi i decarburizing furnace v печь для обезуглероживания; печь для декарбонизации

Ahi detailide või toodete kuumutamiseks süsinikuärastamisel (*vt süsinikuärastus*).

süsinikvärv; vormitint i blacking; black wash v литейная краска; углеродистая формовочная краска; углеродистые формовочные чернила

Süsinikmaterjali (nt grafiit) ja sideaine baasil suspensioon vormiõõnsuste ja kärnide katmiseks valandite pinnakvaliteedi parandamiseks (*vt vormivärv*).

süvakarastuv teras; läbikarastuv teras i high-hardenability steel v сталь высокой прокаливаемости

Suure sügavuseni karastuv (läbikarastuv) teras.

süvalihvimine **i** deep grinding **v** глубинное шлифование
Silindriliste pindade roomelihvimine (vt *roomelihvimine*).

süvistus *pr*; süvistamine *op* **i** sinking **v** зенкование; зенковка
Lõiketöötlemine, mille korral ava otsa juurde moodustatakse silindriline või kooniline süvend (tugipind, faas).

Š

šabloonmudel; vormimisšabloon **i** sweep [template]; sweep templet **v** формовочный [литейный] шаблон; шаблон для формовки
Ümber telje pöörlev või lineaarselt liikuv abinõu vormiõõnsuse moodustamiseks šabloonvormimisel (vt *šabloonvormimine*).

šabloonvormimine **i** sweep mo[u]lding; strickle mo[u]lding; template mo[u]lding **v** формовка по шаблону; шаблонная формовка
Vormimismeetod, kus vormiõõs moodustatakse vormisegu eemaldamise teel, kasutades ümber telje pööratavaid või sirgjooneliselt liigutatavaid šabloone

šaht → kaevus

šahtahi → kaevusahi

šamotirikas tulekindel (tulepüsiv) materjal → šamotirikas tulis

šamotirikas tulis; šamotirikas tulekindel materjal; šamotirikas tulepüsiv materjal **i** chamotte refractory **v** шамотный огнеупор
Alumosilikaatne tulekindel materjal, milles on 80...95% šamotti (vt *šamott*; vrd *šamott-tulis*).

šamotne tulekindel (tulepüsiv) materjal → šamott-tulis

šamott **i** chamotte; grog; fireclay [grog] **v** шамот
Põletatud tulekindel savi või kaoliin, mille plastsus vee lisamisel ei taastu.

šamott-tulis; šamotne tulekindel materjal; šamotne tulepüsiv materjal **i** chamotte refractory **v** шамотный огнеупор
Alumosilikaatne tulekindel materjal Al_2O_3 sisaldusega 28...45% ja SiO_2 sisaldusega 50...70% (vrd *šamotirikas tulis*).

šeiver; šeever **i** gear-shaving cutter; shaver **v** шевер
Mitmeteralõikeriist šeiverdamiseks. Tavaline šeiver kujutab endast hrl hammasratast või -latti, mille hammastel on kitsad lõikeservi moodustavad sooned (vt *šeiverdus*).

šeiverdus; šeeverdus *pr*; šeiverdamine; šeeverdamine *op* **i** gear shaving; shaving **v** шевингование
Hammasratta hammaste tööpindade viimistlemine eritööriista – šeivriga.

šellaksidaine (lihvketta) **i** shellac bond **v** шеллачная связка (шлифовального

круга)

Abrasiivlõikeriistade, sh lihvketaste abrasiivi šellaki baasil orgaaniline sideaine (vt *orgaaniline sideaine*).

šeping → risthöövelpink

šerardatsioon → tahketsinkimine

šerardeerimine → tahketsinkimine

Z

Zn-joodis → tsinkjoodis

T

taandaja; redutseerija **i** reducing agent; reductant; reducer **v** восстановитель
Reagent hapniku eemaldamiseks metallioksiididest või muudest metalliühenditest (vt *taandus*).

taandamisaste; redutseerimisaste **i** reduction ratio **v** степень восстановления
Taandamise redutseerimisprotsessi käiku iseloomustav suhtarvu või protsendina väljendatav suurus (vt *taandus*).

taandatud pulber; redutseeritud pulber **i** reduced powder **v** восстановленный порошок
Pulber, mis saadakse metallide keemiliste ühendite taandamise (redutseerimise) teel.

taandav ahjukeskond; redutseeriv ahjukeskond **i** reducing furnace atmosphere **v** восстанавливающая атмосфера печи.
Termotötlusel osküdeerumist vältiv või okside taandav atmosfäär (vt *taandav keskkond*).

taandav keskkond; redutseeriv keskkond **i** reducing atmosphere **v** восстановительная атмосфера
Gaasiline taandav keskkond, millist kasutatakse paagutamisel, termotöötlemisel ja muudel tehnoloogilistel operatsioonidel kaitsekeskkonnana.

taandav leek **i** carburizing flame **v** науглероживающее пламя; восстановительное пламя
Hapnik-atsetüleenkeevitusel kasutatav gaasileek atsetüleeni ülehulgaga, hapniku ja atsetüleeni suhtega üle 1:1,5 (vrd *normaalleek*; *oksüdeeriv leek*).

taandav sulatus; redutseeriv sulatus *pr*; taandav sulatamine; redutseeriv sulatamine *op* **i** reduction smelting **v** восстановительная плавка
Sulatamine oksiidsetest maakidest taandamise teel süsinikku sisaldavate taandajatega.

taandus; redutsioon *pr*; taandamine; redutseerimine *op* **i** reduction **v** восстановление

Hapniku, kloori jt eemaldamine oksiididest, kloriididest ja muudest metalliühenditest ning maakidest, kasutades taandajaid (vt *taandaja*).

taaskasutatav metall; taaskasutatud metall **i** recycled metal **v** вторичный металл
Metalli tootmisel vanametallist saadud (ümbertöötatud), ka uuesti kasutusele võetav metall.

taaskasutatav vormisegu; korduvkasutatav vormisegu **i** recycled sand **v** оборотная [формовочная] смесь

Kasutatud vormisegu, mis on ette valmistatud taaskasutamiseks ühtse vormisegu koostis-osana (vt *vormi[mis]segu*).

taaspingestus *pr*; taaspingestumine *op* **i** restraint **v** натяг

Keevitatud osade jäigast omavahelisest liitest tekkinud sisepinged, mis takistavad kahanemist keevitamise ajal

taastav pinne → taastuspinne

taastus; taastumine (pärast plastset deformeerimist) **i** restoration [of structure] **v** восстановление [структуры]

Plastselt deformeeritud metalli esialgse struktuuri taastumine rekristalliseerival lõõmutamisel.

taastus; taastumine (pärast vanandamist) **i** reversion; retrogression **v** возврат [после старения]

Loomulikul vanandamisel tekkinud Ginje-Prestoni tsooni lahustumine sulami (nt Al-Cu-sulami) lühiajalisel kuumutamisel üle lahustuvusjoone.

taastuspinne; taastav pinne **i** restoration coating **v** восстановительное покрытие; восстанавливающее покрытие

Kiht (kate) toote või detaili pinnal selle mõõtmete taastamiseks.

taganurk **i** side relief angle; side clearance angle **v** задний угол

Teriku kujundusnurk – tagatahu ja lõikeservatasandi vaheline nurk (vt *lõikeservatasand*; *tagatahk*).

tagapind → tagatahk

tagapukiga positsioneerimiseseade **i** tailstock positioner; headstock with tailstock positioner **v** кантователь двухстоечный; двухстоечный манипулятор

Raskete keevistoodete positsioneerimise seade toetamisega ühest otsast ajamita tagapuki abil.

tagapukk; tagumine tsentripukk **i** tailstock **v** задняя бабка

Treipingi osa, kuhu on kinnitatud tagatsenter.

tagasisideandur **i** feedback [measuring] unit **v** датчик обратной связи

Mõõteseade pingi tööorgani paigutuse või kiiruse määramiseks.

tagasivoolukaabel → maanduskaabel

tagatahk; tagapind **i** flank; clearance face **v** задняя поверхность

Teriku kujunduselement – esitahuga külgnev pind, mis on suunatud töödeldud pinna poole (vt *peatagatahk*; *abitagatahk*; vrd *esitahk*).

tagatahu (tagapinna) kulumine → kulumine tagatahul (tagapinnal)

tagatsenter **i** tail[stock] center **v** задний центр

Tsentrites detaili treimisel tagumine tagapukis asuv tugi (vt *tcenter*).

tagi → metallitagi

tagieemaldus → tagiärastus

tagikindel teras → kuumuspüsiv teras

tagitugipurusti **i** scalebraker; descaler **v** окалиноломатель

1) Valtspingi valtsraam, milles toimub kuumvaltsimisel moodustunud tagi (tavaliselt rauatagi) purustamine (valtsmetalli 5...20 % plastselt deformeerides) ja selle eemaldus.
2) Tagi eemaldusseade, kus toimub metalliriba rullide vahel korduv painutamine tagikihi kohestamiseks ja järgneva eemaldamiseks söövitamise teel.

tagitustus → tagiärastus

tagiärastus; tagieemaldus; tagitustus *pr*; tagi ärastamine; tagi eemaldamine; tagitustamine *op* **i** descaling **v** удаление окалины

Teras- ja malmtoodete pinnale kõrgetel temperatuuridel tekkiva tagi eemaldamine

tagumine juhik; tagumine juhtosa (kammlõikuri) **i** rear pilot **v** задняя направляющая (протяжки)

Kammlõikuri tagumine osa lõikuri suunamiseks töötlemise lõpus (vt *kammlõikur*; vrd *eesmine juhik*).

tahke faas → tardfaas

tahke keha → tahkis

tahke lahus → tardlahus

tahke tsementiitimine **i** pack-hardening; case hardening **v** твердая цементация

Terasdetailide pinnakihi rikastamine süsinikuga (difuussne rikastamine) kuumutades neid tahkes süsinikku sisaldavas keskkonnas (nt puusöes) (vt *tsementiitimine*; vrd *gaastsementtiitimine*).

tahketsinkimine; kuivtsinkimine; šeradatsioon; šerardeerimine **i** sherardizing; sherardisation **v** шерардизация

Metalltoote pinnakihi rikastamine tsingiga mehaanilise ja/või termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel.

tahkis; tahke keha **i** solid **v** твердое тело

Aine olek, milles ainet moodustavad aatomid pole translatoorses liikumises, vaid ainult võnguvad fikseeritud sõlmpunktis.

tahkkesendatud kuupvõre; {tahktsentreeritud kuupvõre}; K12 **i** face-centered cubic lattice; fcc **v** гранецентрированная кубическая решетка; гцк решетка
Kuupvõre, milles aatomid paiknevad sõlmpunktides (tippudes) tahkkesendatult.

takistusahi **i** electric resistance furnace; resistance furnace **v** электрическая печь сопротивления; печь сопротивления

Elektriahi, milles soojus tekib voolu läbiminekul suure elektritakistusega küttekehast või otse läbi kumutatava tooriku.

takistusjootmine → kontaktjootmine

takistuskeevitus → kontaktkeevitus

takistuskuumutus *pr*; takistuskuumutamine *op* **i** direct resistance heating; electrical self-resisting heating **v** электроконтактный нагрев; прямой электронагрев; нагрев сопротивлением

Kuumutamine elektrivooluga detailist voolu läbijuhtimise teel (vrd *induktsioonkuumutus*).

takistuspõkk-[kontakt]keevitus *pr*; takistuspõkk-[kontakt]keevitamine *op* **i** upset welding; UW; resistance butt welding **v** стыковая сварка сопротивлением

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon liitepingade kuumutamisega neid läbiva vooluga järgneva survejõu rakendamiseks (vt *survekeevitus*; vrd *sulatuspõkk-[kontakt]keevitus*).

takistussulam **i** high-resistance alloy; resistance alloy **v** сплав сопротивления; сплав с высоким омическим сопротивлением

Suure elektrilise eritakistusega sulam.

takoniit[maak] **i** taconite **v** таконитовая руда

Ränidioksiidist aherainega rauamaak.

tambits; tamp **i** rammer **v** трамбовка; набойка

Vormimistöõriist käsitsivormimisel vormide ja suurte kärnide tihendamiseks.

Tammanni ahi → grafiitoruahi

tandemkeevitus *pr*; tandemkeevitamine *op* **i** tandem welding **v** двухэлектродная сварка; сварка тандемом

Kaarkeevitus (räbustis, kaitsegaasis) kahe keevitustraadiga, kahe eraldi vooluallikaga ja traadi etteandemehhanismiga ning eraldi voolukontaktidega, kuid ühise suudmikuga (vt *räbusti[kaar]keevitus*; *kaitsegaas[kaar]keevitus*; *MIG/MAG-keevitus*).

tandemvaltspink → pidevaltspink

tangentsiaaldeformatsioon → nihkedeformatsioon

tangentsiaaldeformatsiooniintensiivsus → nihkedeformatsiooniintensiivsus

tangentsiaalpinge → nihkepinge

tangentsiaalpinge; nihkepinge; lõikepinge **i** shear[ing] stress; tangential stress
v касательное напряжение; напряжение на сдвиг; напряжение на срез
Sisejõu puutujasihilisele komponendile (mõjub piki pinda) vastav pinge.

tangentsiaalpingeintensiivsus → nihkepingeintensiivsus

tangid **i** pliers **v** клещи

Kahest vastassuundades liikuvast ja liigendiga ühendatud pooldest koosnev tööriist, mida kasutatakse esemete haaramiseks, hoidmiseks, teisaldamiseks jm.

tantaal; Ta **i** tantalum **v** тантал

tappfrees → otsfrees

tarddifusioon; tardfaasiline difusioon **i** solid [state] diffusion **v** твердая диффузия
Aatomite liikumine läbi tahkise, nt süsiniku difundeerumine terases või selle süsinikuga rikastamisel – tsementiitumisel või sellest väljastamisel e süsinikutustamisel (dekarbooneerimisel).

tardfaas; tahke faas **i** solid phase **v** твёрдая фаза

Vedelfaasi tardumisel või kristall[iseer]umisel tekkinud faas.

tardfaaskeevitus; tardfaasiline keevitus *pr*; tardfaaskeevitamine; tardfaasiline keevitamine *op* **i** solid-state welding; solid-phase welding **v** сварка в твердой фазе; твердофазная сварка

Keevitusprotsessi/-operatsioonide üldnimetus, kus liitmine toimub allpool põhimetalli sulamistemperatuuri (vt *difusioonkeevitus*; *gaassurvekeevitus*; *hõõrdkeevitus*).

tardfaaspaagutus; tardfaasiline paagutus *pr*; tardfaaspaagutamine; tardfaasiline paagutamine *op* **i** solid-state sintering **v** твердофазное спекание

Pulbermaterjali paagutamine vedelfaasi moodustumiseta (vrd *vedelfaaspaagutus*).

tardkahanemine; tardumisjärgne kahanemine **i** solid shrinkage; solid metal contraction

v усадка в твердом состоянии

Kahanemine metalli jahtumisel tardunud (kristall[iseer]unud) olekus (vt *kahanemine*; vrd *tardumiseelkahanemine*; *tardumiskahanemine*).

tardlahus; tahke lahus **i** solid solution **v** твёрдый раствор

Tardfaas, milles ühe (lahustunud) komponendi aatomid on paigutatud teise komponendi (lahustaja) kristallivõresse.

tardlahustuvus **i** solid solubility **v** твердая растворимость

Aine võime või määra, mille ulatuses tardolekus üks komponent on võimeline lahustuma teises.

tardumine; tahk[est]umine **i** solidification **v** затвердевание
Vedelfaasi muutumine tahkeks faasiks (vt ka *kristallisatsioon*).

tardumisaegne kahanemine → tardumiskahanemine

tardumiseelkahanemine; vedelkahanemine **i** liquid shrinkage; liquid contraction **v** усадка в жидком состоянии; усадка до затвердевания
Kahanemine sulametalli jahtumisel likvidustemperatuurini (vt *kahanemine*; vrd *tardumiskahanemine*; *tardkahanemine*).

tardumisjärgne kahanemine → tardkahanemine

tardumiskahanemine; tardumisaegne kahanemine **i** solidification shrinkage; freezing shrinkage **v** усадка при затвердевании
Kahanemine metalli tardumisel likvidus- ja solidustemperatuuride vahemikus (vt *kahanemine*; vrd *tardumiseelkahanemine*; *tardkahanemine*).

tardumispragu → kristall[iseer]umispragu

tardumissoojus → kristall[iseer]umissoojus

tardumistemperatuur → kristallisatsioonitemperatuur

tardumisvahemik → kristallisatsioonivahemik

tark materjal → intelligentmaterjal

tarvikud → tehnoloogiline rakistus

tasafreesimine; tasapinna freesimine **i** slab milling **v** фрезерование плоскости
Tasapindade freesiga (tavaliselt silinderfrees) töötlemine. Tasafreesimisel kasutatakse valdavalt horisontaalfreespinke (vt *horisontaalfreespink*).

tasakaalustamine; balansseerimine **i** balancing **v** уравнивание; балансировка
Mehhanismi lülide massi jaotamine selleks, et täielikult või osaliselt kaotada liikuvate lülide inertsiõudude toime kinnislülidele.

tasakaalustav lõõmutus; stabiliseeriv lõõmutus *pr*; stabiliseeriv lõõmutamine; tasakaalustav lõõmutamine *op* **i** stabilizing [annealing] **v** стабилизирующий отжиг
Lõõmutamine, mille eesmärgiks on stabiilsema struktuuri saamine.

tasakaalutus; disbalanss **i** unbalance **v** дисбаланс; неуравновешенность
Massi ebahühtlane jaotus raskuskeskme suhtes.

tasalihvimine **i** surface grinding **v** плоское шлифование
Tasapinna lihvimine.

tasalihvpink **i** surface-grinding machine; surface grinder **v** плоскошлифовальный станок

Tasapindade lihvimise pink.

tasandpakketihedus; tasandiline pakketihedus **i** planar packing density **v** плоскостная плотность упаковки

Võrelemendi kristallograafiatasandi aatomite pindala suhe võrelemendi tasandi pindalasse.

tasandpinn; tasapinnaline pinn **i** flat die **v** плоский боёк

Pinn, milles toorikut deformeeriv (venitav) osa on tasapinnaline (vt *pinn*; *vrđ sisselõikega pinn*; *vormpinn*).

tasaõmblus **i** flat-faced weld; flush butt weld **v** плоский шов; шов без усиления

Põkkõmblus, mille pealispind on samas tasapinnas põhimetalli pinnaga

tavakarastus → täiskarastus

taskufreesimine **i** pocket milling **v** фрезерование выемок

Otsfreesimise erim – madalate süvendite freesimine toorikutesse (vt *otsfreesimine*; *otsfrees*).

tavakvaliteetteras; tavakvaliteediga teras; tavakvaliteetne teras **i** plain steel; ordinary-quality steel; commercial-quality steel **v** сталь обыкновенного качества

Suhteliselt suure kahjulike lisandite sisaldusega (P ja S kuni 0,05%), hrl mittetermo-
töödeldav mittelegeeritud teras.

tavalisand; tavaline lisand **i** ordinary impurity **v** постоянная примесь

Lisand, mis tavaliselt esineb igas metallis või alamis.

tavalõõmutus → täislõõmutus

tavamessing; {kollane messing} **i** high brass **v** обыкновенная латунь; гильзовая латунь

Üldkasutatav vasetsingisulam (vase ja tsingi suhe 65/35); hea sügavtõmmatavusega; tun-
tud ka hülsimessingina.

teekonnalüliti **i** position switch; track-limit switch **v** путевой выключатель

Seadis, mis lahutab elktriahela või lülitab selle ümber, kui tööringi liikuv osa jõuab lõpp-
asendisse või asendisse, mis nõuab töörežiimi muutmist.

teemandivõre **i** diamond[-type] lattice **v** алмазная решётка

Kristallivõre (kuupvõre), mis on omane teemandile (aatomid kuubi tippudes, tahkudel ja
4 aatomit ruumis).

teemant[lihv]ketas **i** diamond wheel; diamond disk; diamond grindstone **v** алмаз-
ный круг

Ketas, mis koosneb korpusest ja teemanti sisaldavast vööst; kasutatakse suure kõvadusega materjalide lihvimiseks.

teemantluisk i diamond stick v алмазный брусок
Luisk, mis sisaldab teemantabasiivi.

teemantpasta i diamond paste v алмазная паста
Pasta, mis sisaldab teemantabasiivi.

teemantpliats i dressing diamond; blade diamond; diamond dresser v алмаз-
ный карандаш; алмазный правящий инструмент
Lihvketaste teritamiseks ja profileerimiseks kasutatav teemantkristalle sisaldav teritusriist.

teemantpuur i diamond drill v алмазное сверло
Puur, mille lõikeosa sisaldab teemantkristalle.

teemantsoveldi i diamond lapping tool v алмазный притир
Teemantabasiivi sisaldav tööriist avade viimistlemiseks.

teemanttera i diamond [cutting] tool v алмазный резец
Tera, mille lõikeosa sisaldab teemantkristalle.

teemanttöötlus *pr*; teemanttöötlemine *op* i diamond machining v алмазная об-
работка [резанием]
Lõiketöötlemine, mille puhul lõikeelemendid sisaldavad kas teemantabasiivi, tehis- või
loodusliku teemandi kristalle.

teenindusaeg i servicing time; maintainance time v время обслуживания
Aeg, mis kuulub töökoha tehnilisele ja organisatsioonilisele korrashoiule.

tegelik deformatsioon; logaritmiline deformatsioon i true strain; natural strain
v истинная деформация; логарифмическая деформация; интегральная де-
формация
Deformatsioon, mida saab väljendada mingis deformatsioonifaasis oleva keha mõõtme ja
algmõõtme jagatise naturaallogaritmina: $e = \ln L/L_0$.

tegelik pinge i true stress; natural stress v истинное напряжение
Jõu ja antud koormusele vastava ristlõike jagatis, F/A .

tehas; vabrik i plant; mill v завод; фабрика
Mehhaniseeritud tootmisprotsessiga tööstusettevõtte.

tehismalm; sünteesmalm i synthetic [pig] iron v синтетический чугун
Terase jäätmetest, süsinikku sisaldavatest materjalidest, ferrosiliitsiumist ning legeeri-
vatest elementidest sünteesitud malm.

tehismaterjal; sünteesmaterjal; sünteetiline materjal; {kunstmaterjal} i artificial
material v синтетический материал; искусственный материал
Inimese loodud (sünteesitud) tehislük materjal.

tehniline plii i common lead v технический свинец
Rafineerimata plii (pliiisisaldus alla 99,85%).

tehniline raud **i** ingot iron; technically pure iron **v** техническое железо; технически чистое железо

Suhteliselt puhas raud, milles on lisandeid (C, Mn, Si) minimaalselt (alla 0,05%); toodetakse analoogselt terasele.

tehniline vask **i** best selected copper; tough-pitch copper; commercial copper **v** техническая медь; технически чистая медь

Rafineerimata vask (vasesisaldus üle 99,75%, kuid väiksem kui kõrgjuhtival vasel).

tehnilise teenindamise aeg **i** technical servicing time; technical maintenance time **v** время технического обслуживания

Ajanormi osana määratletud aeg, mis kulutatakse töökohta tehniliseks korrashoidmiseks.

tehnoloogia **i** technology **v** технология

Tooraine, materjali või pooltoodete valmistamise või omaduste ja kuju muutmise meetodite kogum tootmisprotsessis.

tehnoloogiakaart **i** process chart **v** технологическая карта; маршрутная карта
Tehnoloogilist protsessi kirjeldav dokument.

tehnoloogiaprotsess; tehnoloogiline protsess **i** technological process; manufacturing process **v** технологический процесс

Tootmisprotsessi osa, mis on otseselt seotud töödeldava objekti oleku muutumisega.

tehnoloogiapärvitus **i** technological heredity **v** технологическая наследственность
Eelnevate operatsioonide mõju järgnevatel operatsioonidel saadud toote omadustele.

tehnoloogiavarustus **i** technological equipment **v** технологическое оснащение
Tootmiseks vajalikud tehnoloogilised seadmed, tööriistad ja rakised.

tehnoloogiline baas **i** technological base **v** технологическая база

Tooriku, detaili, sõlme või masina pind, pindade kogum, geomeetriline telg või punkt, mida kasutatakse nendele vajaliku asendi andmiseks valmistamisel või remondil.

tehnoloogiline rakistus; rakistus; tarvikud **i** tool set; tooling **v** оснастка; технологическая оснастка

Tehnoloogias kasutatav rakistus – pressimisel pressvorm, stantsimisel stants, lõiketöötlemisel lõikeriistad ja abinõud.

tehnoloogiline süsteem **i** technological system **v** технологическая система

Süsteem omavahel seotud komponentidest (osistest), mis on kavandatud mingi funktsiooni täimiseks, näiteks lõiketöötlemisel süsteem tööpink- rakis-toorik-lõikeriist.

tehnoloogilisus **i** manufacturability **v** технологичность

Tootmisobjekti lihtne ja ratsionaalne valmistatavus olemasolevate vahenditega.

tehnomaterjal; tehniline materjal; {insenerimaterjal} **i** engineering material **v** машиностроительный материал; технический материал

Tehnikas kasutatav materjal.

teim i test v **испытание**

Laboratoorne katse etteantud mõõtmega katsekehadega (teimikutega).

teimik; teimikeha; proovikeha **i** test piece; specimen **v** образец [для испытаний] Standarditega määratletud ja etteantud mõõtu töödeldud keha materjali katsemasinal katsetamiseks tõmbele, löökpaidele jne (vt ka *katsekeha*).

teimiku [mõõteosa] lõpp-pikkus **i** final gauge length after fracture [of a specimen] **v** окончательная длина измеренной базы образца
Teimiku mõõteosa pikkus peale purunemist (L_u) mm (vt *teimik*).

teimiku [tööosa] algriistlõikepindala **i** original cross-sectional area of the parallel length [of a specimen] **v** начальное сечение рабочей части образца
Teimiku ristlõikepindala enne teimi (S_o) mm² (vt *teimik*).

teimiku kogupikkus; katsekeha kogupikkus **i** total length of test piece; total length of specimen **v** общая длина образца
Teimiku/katsekeha kogu pikkus (L_t) mm (vt *teimik*).

teimiku mõõte[osa]pikkus **i** gauge length [of a specimen] **v** расчетная длина; измерительная база (образца)
Teimiku silindrilise või prismaatilise osa pikkus, mille ulatuses mõõdetakse pikenemist tõmbeteimil (L_o) (vt *teimik*).

teimiku proportsionaalsustegur **i** coefficient of proportionality [of a specimen] **v** коэффициент пропорциональности образца
Teimiku kuju iseloomustav tegur (k). Väärtused tõmbeteimil 5,65 või 11,3 (väikese ristlõikega teimiku korral).

teimiku tööosa pikkus **i** parallel part length **v** длина рабочей части образца
Teimiku silindrilise või prismaatilise paralleelosa pikkus (L_c) (vt *teimik*).

teimiku tööosa lõppriistlõikepindala **i** minimum cross-sectional area of the parallel part length [of a specimen] **v** окончательное сечение рабочей части образца
Teimiku ristlõikepindala peale teimi (S_u) mm² (vt *teimik*).

teimimine i **testing v** **испытание**

Laboratoorne katsetamine standarditega ettenähtud katsekehadega.

teipteim; teipkatse i **tape test v** **проклеечное испытание**

Teibiga (kleepribaga) nakketeim/katse adhesiooninäitajate (nt pinde) määramiseks (vt *nakketeim*).

teise (II) liigi mikropinge → aatomitevaheline mikropinge

teise (II) liigi noolutushaprus → pöörduv noolutushaprus

teisene [vormi]segu → kasutatud [vormi]segu

teisene kõvadus → sekundaarkõvadus

teisene metall → sekundaarmetall

teisene sulam → sekundaarsulam

tekstuur **i** texture; preferred orientation **v** текста

Mikro- ja/või makrostruktuuri osade orientatsioonielistusega struktuur polükristal[lili]-ses materjalis. Eristatakse deformeerimisel moodustuvat deformatsioonitekstuuri ja rekristalliseerumisel moodustuvat rekristallisatsioonitekstuuri (vt *deformatsioonitekstuur*; *rekristallisatsioonitekstuur*).

telgsümmeetriline kahanemisdefekt **i** centerline shrinkage; centreline shrinkage; axial shrinkage **v** осевая усадочная раковина (пористость)

Kahanemistühik või -poorsus sümmeetriatelje ümbruses (vt *kahanemistühik*; *kahanemispoorsus*).

temmimine **i** sizing **v** калибровка [по размеру]

Vermimisele sarnane külmviimistlusprotsess või -operatsioon stantsiste nõutavate mõõtmete ja vormi täpsuse saavutamiseks plastset deformatsiooni kasutades (vrd *vermimine*).

temmimisstants **i** sizing die **v** калибровочный штамп

Stants stantsiste vajalike mõõtmete ja vormi täpsuse saavutamiseks plastset deformeermist kasutades (vt *temmimine*).

tempel; puanson **i** punch **v** пуансон

Pressvormi osa vormitavale pulbrile surve rakendamiseks.

temperdamine → tempereerimine

tempereerimine; temperdamine **i** malleablizing; malleable annealing **v** томление [чугуна]; графитизирующий отжиг; темперирование

Valgemalmi grafitiseeriv lõõmutamine temperalmi (pesaja grafiidiga sitke malmi) saamiseks, millega kaasneb tsementiidi (Fe_3C) täielik või osaline lagunemine ning grafiidi moodustumine.

tempereerimisahi; temperdamisahi **i** [malleable] annealing furnace; malleable iron furnace **v** печь для томления; томительная печь

Lõõmutusahhi, milles toodetakse valgemalmist temperalmi (vt *tempereerimine*).

temperalm **i** malleable [cast] iron **v** ковкий чугун

Pesaja grafiidiga hallmalm, mis on saadud valgemalmist pikaajalise lõõmutamise teel; tuntud ka sepistatava malmi (vt *tempereerimine*).

temperalmi valgelõõmutus *pr*; temperalmi valgelõõmutamine *op* **i** white-heart process **v** отжиг белосердечного чугуна

Lõõmutus taandavas keskkonnas valge murdepinnaga temperalmi saamiseks (vt *temperalm*).

tempermalmvaland i malleable casting v отливка из ковкого чугуна
Valgemalmvalandi tempereerimisel saadud valand (vt *valand*; *tempereerimine*).

templihoidja i punch holder v пуансонодержатель
Stantsiploki (stantsi) ülemine plaat templi(te) kinnitamiseks (vt *stantsiplokk*).

tensomeetri mõõtepikkus i extensometer gauge length v измерительная длина тенсометра
Deformatsioonianduri algmõõtepikkus.

teoreetiline tihedus i theoretical density; absolute density; solid density v теоретическая плотность
Struktuuridefektideta tahkise arvutuslik tihedus (vrd *näivtihedus*).

tera i grain v зерно
Korrapäratu väliskujuga kristall polükristal[ili]ses aines.

tera peenendamine i grain refinement; grain refining v измельчение зерна
Metalli/sulami tera suuruse vähendamine, kasutades inokulaatoreid, terainhibiitoreid ja/või sobivat sulametalli jahutusrežiimi (vt *inokulaator*; *terainhibiitor*; *modifikaator*).

tera struktuur i grain structure v структура зерна
Tera (kristalli) enda struktuur (vrd *terastruktuur*).

teradevaheline difusioon; terapiirdifusioon; interkristal[lili]ne difusioon i intergranular diffusion; grain boundary diffusion; intercrystalline diffusion v диффузия по границам зерен; зернограницная диффузия; межзеренная диффузия
Mõõda teradevahelisi (kristallidevahelisi) piire toimuv difusioon (vrd *mahtdifusioon*; *pinddifusioon*).

teradevaheline libisemine i grain boundary sliding v зернограницное скольжение; межзеренное скольжение
Üks plastse deformatsiooni liike (mehhanisme) – deformatsioon libisemistena mõõda teradevahelisi piire. On iseloomulik nt kõrgtemperatuurse roomavuse ja üliplastuse tingimustes (vrd *libisemine (kristallis)*).

teradevaheline mikropinge; esimese (I) liigi mikropinge i microscopic [residual] stress v микронапряжение I рода
Välisjõududest põhjustatud kristallidevaheline pinge.

teradevaheline murd; kristallidevaheline murd; interkristal[lili]ne murd i intercrystalline failure; intergranular failure v межкристаллитный излом; межзернистый излом; интеркристаллитный излом
Purunemine (murd), mille korral pragu läheb terade vahelt (vrd *terasisene murd*).

teradevaheline piir → terapiir

teradevaheline; kristallidevaheline i intercrystalline; intergranular v межзерновой; межзернистый; межкристаллический; межкристаллитный
Kristallide või terade vahel olev.

terahoidik; lõikurihoidik **i** tool post **v** резцедержатель
Tööpingiabinõu lõikeriista kinnitamiseks.

terainhibiitor; terapeenendaja; teramodifikaator; kasvuinhibiitor **i** grain refiner; growth-hindering agent; grain[-growth] inhibitor; grain modifier **v** измельчитель зерна; ингибитор роста зерна; замедлитель роста зерна; модификатор первого рода; тормозящий агент
Tera kasvu takistamise (pidurdamise) eesmärgil sulametalli sisseviidav modifikaator (vt *modifikaator*; vrd *inokulaator*).

terainokulaator; inokulaator **i** inoculant; inoculation agent; inoculum; grain modifier **v** инокулятор; затравка; модификатор второго рода; микрохолодильник
Sulametalli lisatav kristallisatsioonikeskmete teket soodustav modifikaator, nt vaba grafiidi teket soodustav lisand (vt *modifikaator*).

terakasv **i** grain growth **v** рост зерна
Tera (kristalli) suurenemine sulametallis, metalli või sulami polükristal[lili]ses struktuuris.

terakasvaja; teriku kasvaja **i** built-up edge **v** нарост
Lõikeprotsessis teriku esipinnale kuhjув lõigatava materjali osa.

terakelk → pöördkelk

teraline murd; kirstal[lili]ne murd **i** granular failure; crystalline failure **v** зернистый излом; кристаллитный излом
Materjali kiire (tavaliselt teradevaheline) purunemine; ka selle tulemusena moodustunud kristalne (lääkiv) murdepind.

teraline struktuur → kirstal[lili]ne struktuur

teralisus **i** 1. granularity; 2. grit [size] **v** зернистость
1. Puistematerjali iseloomustav suurus, mis määratakse sõelanalüüsiga. 2. Abrasiivmaterjali osakesi iseloomustav suurus.

teralisus; kristal[lili]sus **i** grainity; crystallinity **v** зернистость; кристалличность
Peamiselt metallide omadus evida teralist (kristalset) struktuuri (olekut).

teramodifikaator → terainhibiitor

terapeenendaja → terainhibiitor

teraperliit; teraline perliit; sferoidiit **i** globular pe[a]rlite; granular pe[a]rlite; divorced pe[a]rlite; spheroidite; spheroidal pe[a]rlite **v** зернистый перлит; глобулярный перлит
Ferriidi ja teralise tsementiidi mehaaniline (eutektoidne) segu; terase termotöötlemisel (lõõmutamisel, kõrgnoolutamisel) tekkiv struktuuriosa.

terapiir; teradevaheline piir **i** grain boundary **v** граница зерна
Eraldusala kõrvutiasetsevate kristallide (terade) vahel polükristallis, misjuures aatomite

paigutus teradevahelisel piiril ja terade sees on erinev. Eristatakse väikese ja suure desorientatsiooniga [tera]piire (vt *väikedesorientatsiooniga [tera]piir*; *suurdesorientatsiooniga [tera]piir*).

terapiirdifusioon → teradevaheline difusioon

teraplokk **i** cutter block **v** резцовый блок
Ühte terahoidikusse kinnitatud mitu üheaegselt töötavat tera.

teraplokk **i** subgrain; subcrystal **v** субзерно
Teralises struktuuris suurtel suurendustel nähtav alastruktuur, eriorientatsiooniga teraosad.

teras **i** steel **v** сталь
Rauasüsinikusulam süsinikusaldusega 0,05...2,14%.

terase desoksüdatsiooniperiood; desoksüdatsiooniperiood **i** killing period **v** период раскисления [стали]
Aeg terasesulatusel mille kestel toimub desoksüdatsioon (vt *desoksüdatsioon*).

terase keemine **i** bubble evolution **v** кипение [стали]
Vedelterase pseudokeemine, mis seisneb oksüdeerunud süsiniku eraldumises süsinikoksiidi mullidena. Süsiniku oksüdeerumine toimub hapniku sulametalli sisseviimisel gaasina või rauaoksiididena.

terase keemisperiod **i** boiling period **v** период кипения [стали]
Üks perioodidest terasesulatamisel, mil eemaldub valdav osa süsinikust ja kahjulikest lisanditest (vt *terase keemine*).

terasisene murd; kristallisisene murd; transkristal[lili]ne murd **i** transcrystalline failure **v** внутрикристаллитный излом; внутризернистый излом
Purunemine (murd), mille korral pragu läheb läbi terade (vrd *teradevaheline murd*).

terasalm; poolteras **i** semi-steel; ferro-steel **v** сталистый чугу́н; малоуглеродистый чугу́н
Väikese süsinikusaldusega malm; kasutatakse terase legerimisel.

terasmurd; rauamurd **i** iron scrap; iron-and-steel scrap; steel scrap **v** стальной скрап; железный скрап; стальные отходы
Metallurgilistes protsessides või mehaanilisel töötlemisel tekkinud terasjätmed kasutamiseks sekundaartoorainena metallurgiaseadmetes (vrd *vanaraud*; *malmimurd*).

terastruktuur; teraline struktuur **i** grain[ed] structure; globular structure; polyhedral structure **v** зернистая структура; зеренная структура; полиэдрическая структура; глобулярная структура
Üksikutest teradest (kristallidest) koosnev struktuur.

terasuurus **i** grain size **v** размер зерна
Terade pindala või ruumala mõõt polükristal[ili]ses metallis või sulamis, tavaliselt väljendatud keskmise suurusena.

terasuuruse kontroll **i** grain size control **v** контроль размера зерна
Metalli kuumutamisel üle rekristallisatsioonitemperatuuri terakasvu kontroll.

terasvalukopp **i** steel-teeming ladle; steel-pouring ladle **v** сталеразливочный ковш; стальковш
Valukopp terasest valuplokkide või valandite valamiseks

teratsementiit; teraline tsementiit **i** granular cementite; globular cementite; spheroidal cementite; nodular cementite **v** зернистый цементит; глобулярный цементит; сфероидальный цементит
Lõõmutamisel (noolutamisel) tekkinud terakujuline tsementiit.

teravikmikroskoop → aatomijõumikroskoop

teravnemisnurk; kiilunurk **i** wedge angle **v** угол заострения
Teriku kujundusnurk – esi- ja tagapinna puutujate vaheline nurk (vt *esitahk; tagatahk*).

terik **i** cutting part **v** режущий элемент; режущая часть (инструмента)
Lõikeriista osa, mis puutub kokku tooriku ja laastuga.

teriku kasvaja → terakasvaja

teriku tipp **i** tool point; tool tip; nose (of tool) **v** вершина режущей кромки
Pea- ja abilõikeserva ühendumispunkt (vt *pealõikeserv; abilõikeserv*).

terikukasvajaga voolavlaast; terikukasvajaga pidevlaast **i** continuous chip with built-up edge **v** сливная стружка с наростом; непрерывная стружка с наростом
Lõikamisel lindina eralduv, terikukasvaja fragmente sisaldav laast (vt *terikukasvaja; vrd murdelaast; elementlaast; voolavlaast*).

terikutipu kulumine **i** notch wear; nose wear **v** износ вершины (инструмента)
Ekstreemaalse laiuusega piirkond tagatahu kulumisel moodustuva kulumisriba alguses, mis on põhjustatud tooriku pinnakihi suurendatud kulutavast toimest (kõvadusest) sisekihtidega võrreldes (vt *kulumine tagatahul (tagapinnal)*).

teritus *pr*; teritamine *op* **i** sharpening **v** заточка
Lõikeserva lõikeomaduste parandamine lõikeserva teravdamise teel.

teritusgeomeetria **i** sharpening geometry (of cutting tool) **v** геометрия заточки
Lõikeriista teritamisega tagatavad teriku kujundusnurgad.

teritusluisk (lihvketta) **i** dressing stick; abrasive stick **v** точильный брусок (шлифовального круга)
Lihvketta teritamiseks kasutatav luisk.

terituspink **i** sharpening machine; tool-grinding machine **v** заточный станок
Lihvpink lõikeriistade teritamiseks.

termiitkeevitus; alumiiniumtermiitkeevitus *pr*; termiitkeevitamine; alumiiniumtermiitkeevitamine *op* **i** thermit welding; TW; exothermic welding; aluminothermic welding **v** термитная сварка

Keevitusprotsess/-operatsioon, mille korral energiaallikana kasutatakse termiitsegu põlemissoojust.

termiline pragunemine → termo[väsimus]pragunemine

termiline vormimine → termovormimine

termilise tasakaalu diagramm → faasidiagramm

termo[löögi]kindlus **i** thermal-shock resistance **v** термостойкость

Materjali (toote) vastupanu pragunemisele termotsüklilisel koormamisel (vt *termolöök*).

termo[väsimus]pragunemine; termiline väsimuspragunemine **i** thermal fatigue cracking **v** термическое растрескивание; растрескивание при термической усталости

Termotsüklilisest koormamisest põhjustatud materjali pragunemine (vt ka *termopragunemine*).

termoanalüüs; termiline analüüs **i** thermal analysis **v** термоанализ; термический анализ

Materjalis toimivate füüsikaliste muutuste uurimine jahutus- või kuumutuskoõverate alusel.

termobarjäärpinne **i** thermal barrier coating; thermal control coating **v** термобарьерное покрытие

Soojaülekannet pidurdav kiht (kate).

termodeformeerumine (lõikeriista) **i** temperature failure **v** термодетормирование (резца)

Lõikeriista deformeerumine kõrgetel temperatuuridel, mille tulemusena teriku lõikeserv deformeerub plastset ja kaotab lõikevõime.

termodifusioon; termiline difusioon **i** thermal diffusion **v** термодиффузия; термическая диффузия
Protsess, mille tulemusena temperatuurigradiend tahkises või vedelike segus kutsus esile kontsentratsiooni- gradiendi.

termograafia[defektoskoopia] **i** termography **v** термография; термографическая дефектоскопия
Mittepurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb eseme pinnalt kiirguva infrapunakiirguse (soojuskiirguse) registreerimisel ekraanil nähtavana.

termograafiakatse; termograafiakontroll **i** termographic test[ing]; termographic inspection; termographic examination; termography test[ing]; termography inspection; termography examination **v** термо-графический контроль

Termograafiameetodil põhinev mittepurustav katse (vt *termograafia[defektoskoopia]*).

termokeemiline töötlus; difusioonpindamine *pr*; termokeemiline töötlemine; TKT *op i* thermochemical treatment; thermal-chemical treatment; diffusion coating
v химико-термическая обработка; ХТО; диффузионное покрытие
Materjali, detaili või toote pinnakihi rikastamise protsess/operatsioon rikastava elemendi sisestamisega difusiooni teel.

termokeemilis-mehaaniline töötlus *pr*; termokeemilis-mehaaniline töötlemine *op i* thermochemical-mechanical treatment; thermal-chemical-mechanical treatment
v термо-химико-механическая обработка; ТХМО
Termokeemiline töötlus kombineerituna plastne deformeerimisega (vt *termokeemiline töötlus*).

termolagunemine *pr*; termiline lagunemine *op i* thermal decomposition **v** термическое разложение.
Keemiliste ühendite jt materjalide lagunemine komponentideks kõrgendatud temperatuuridel.

termolõikus *pr*; termolõikamine *op i* thermal cutting **v** термическая резка
Metallilõikesprotsesside/operatsioonide üldnimetus (vt *gaaslõikus*; *hapniklõikus*, *laserlõikus*, *kaarlõikus*, jne), millega kaasneb lõigatava metalli põlemine, sulamine, aurustumine või sublimeerumine.

termolöök; termiline löök *i* thermal shock **v** термоудар; термический удар.
Detaili temperatuuri kiirest muutumisest tingitud pöörduvate termopinge teke.

termomagnetiline töötlus *pr*; termomagnetiline töötlemine *op i* thermomagnetical treatment; thermal-magnetical treatment **v** термомагнитная обработка
Termotöötlus, mida tehakse magnetväljas.

termomehhanotöötlus; termomehaaniline töötlus *pr*; termomehhanotöötlemine; termomehaaniline töötlemine *op i* thermo-mechanical treatment **v** термомеханическая обработка; ТМО
Termotöötlus kombineerituna stuktuure mõjutava plastse deformeerimisega (vt *kõrgtemperatuur[ili]ne termomehhanotöötlus*; *madalatemperatuur[ili]ne termomehhanotöötlus*; *deformatsioonkarastus*).

termomõju tsoon *i* heat affected zone; HAZ **v** зона термического влияния; ЗТВ
Keevisliite põhimetalli sulamata osa, kus on toimunud mikrostruktuuri muutused.

termomõranemine → termopragunemine

termopaar *i* thermocouple **v** термопара
Kaks erinevat kokkujoodetud elektrijuhti, mis annavad temperatuurist sõltuva termoelektromotoorse jõu.

termopaisumine; termiline paisumine → soojuspaisumine

termopihustus; kuumgaaspihustus; {gaastermiline pihustus} *pr*; termopihustamine; kuumgaaspihustamine; {gaastermiline pihustamine} *op i* thermal spray-

[ing]; THSP; thermal cladding; hot spray[ing]; metallizing **v** газотермическое напыление

Termopindamise moodustega (leek-, plasma-, kaar- ja detonatsioonpihustus) sula- või poolsulaolekus pindmaterjali pealekandmise protsesside/operatsioonide üldnimetus.

termopindamine; kuumgaaspindamine; {gaastermiline pindamine} **i** gas thermal coating; gas thermal surfacing **v** газотермическое покрытие; газотермическое нанесение покрытия

Pinnatavale objektile kihi (katte) kandmine kõrgendatud temperatuuridel gaase kasutades.

termopinge; termiline pinge **i** thermal stress; temperature stress **v** термическое напряжение; температурное напряжение; тепловое напряжение

Temperatuuri muutusest põhjustatud pinge.

termopinne; kuumgaaspinne; {gaastermiline pinne} **i** gas thermal coating **v** газотермическое покрытие

Toote või detaili pinnale termopindamise (kuumgaaspindamise) teel kantud kiht (kate).

termopragunemine; termomõranemine **i** heat checking **v** образование разгарных трещин; образование сетки разгара

Pinnapragude moodustumine metallist valuvormides (kokillid, survevaluvormid jne), mille põhjuseks on korduvkuumenemisest ja -jahtumisest tulenev termoväsimus (vt ka *termo[väsimus]pragunemine*).

termoreageeriv pulber **i** thermo-reactive powder **v** термореагирующий порошок
Pihustuspindamisel kasutatav plakeeritud (eelkõige alumiiniumiga) pulber, mis soojuse mõjul käivituva reaktsiooni tulemusena annab lisasooja tugevama metallurgilise sideme tagamiseks pinde ja alusmaterjali vahel.

termotsüklimine; termiline tsüklimine **i** thermal cycling **v** термоциклирование

Materjali allutamine paljukordsetele kuumutus-jahutustsüklitele.

termotöötlus *pr*; termotöötlemine *op* **i** heat treatment; thermal treatment; heat treating **v** термообработка; термическая обработка

Materjali või toote töötlemise protsess/operatsioon, mis seisneb kuumutamises etteantud temperatuurini, seisutuses sellel temperatuuril ning jahutamises etteantud kiirusega.

termotöötlusahi; termotöötlemisahi **i** heat treatment furnace **v** печь для термообработки

Ahi detailide ja toodete termotöötlemiseks.

termovormimine **i** thermoforming; thermal forming **v** термоформовка

Üliplastses olekus lehtmaterjali (pleki) või termoplastide vormimine, kasutades matriitsi (või templi) poolt avaldatavat survet, surugaasi või vaakumit (vt *üliplastne lehtvormimine*; vrd *vaakumvormimine*; *pneumovormimine*; *mehaaniline termovormimine*).

termoväsimus; termiline väsimus **i** thermal fatigue **v** термическая усталость

Materjali väsimuspurunemine paljukordsete kuumutus-jahutustsüklite toime tagajärjel.

ternmetall **i** terne metal **v** тернметалл

Terase korrosioonikaitsval pindamisel kasutatav pliitinasulam (18% Sn), mis sisaldab ka 1,5...2% Sb.

ternplaat **i** terne plate **v** свинцово-луженная жесьть

Tinaga kaetud (tinatatud) pliiplekk/-plaat (vt *ternmetall*).

tertsiaarsulam → kolme[komponent]ne sulam

tertsiaartsementiit **i** tertiary cementite **v** третичный цементит

Tsementiit, mis on tekkinud ferriidist jahutamisel C-lahustuvuse vähenemise tõttu temperatuuril alla 727°C.

tervikkokill; mittelehtivõetav kokill; lahtivõetamatu kokill **i** turn-out metal mo[u]ld;

turn-out gravity die **v** неразъёмный кокиль; вытряхной кокиль

Eralduspinnata mitteavatav kokill (vrd *liidendkokill*).

tervikkärn **i** single-piece core **v** цельный [литейный] стержень; неразъёмный стержень

Ühest tükist (üheosaline) kärn (vt *kärn*).

tervikkärnkast; mittelehtivõetav kärnkast; lahtivõetamatu kärnkast **i** turn-out core box [with loose sides] **v** вытряхной стержневой ящик; неразъёмный стержневой ящик

Lahutuspinna kärnkast, mille konstruktsioon võimaldab kärni eemaldamist ilma kärnkasti avamata (vt *kärnkast*; vrd *liidendkärnkast*).

tervikmudel **i** unsplit pattern; one-piece pattern; single-piece pattern; solid pattern

v неразъёмная модель; цельная модель

Lahutuspinna üheosaline valumudel (vt *mudel*; vrd *liidendmudel*; *poolitatav [valu]-mudel*).

terviktorn **i** solid mandrel **v** цельная оправка

Tooriku siseava läbimõõdu järgi töödeldud, väikese koonilisusega torn tooriku treipinki kinnitamiseks (vt *torn*; vrd *ketastorn*; *koonustorn*; *tsangtorn*).

tervikvorm **i** monolithic mo[u]ld; one-piece mo[u]ld **v** неразъёмная форма

Üheosaline, mittelehtivõetav valuvorm (vrd *liidendvorm*).

tervikvormkast **i** tight flask **v** неразъёмная опока

Lahtivõetamatu, valamisel paigale jääv vormkast; kasutatakse vormkastvormimisel (vrd *äratõstetav vorm[imis]kast*; *liidendvorm[imis]kast*).

tetragonaalvõre; tetragonaalne võre **i** tetragonal lattice **v** тетрагональная решетка

Võrelement, mis baseerub nelinurksel prismal.

tetrapoor; tetraeedriline poor **i** tetrahedral pore; tetrahedric pore **v** тетраэдрическая пора

Poor/tühik kristallivõres, mida ümbritsevad aatomid moodustavad tetraeedri.

TIG-keevitus *pr*; TIG-keevitamine *op* i tungsten-arc inert gas welding; TIG-welding; gas tungsten arc welding; GTAW v дуговая сварка неплавящимся электродом в инертном газе; сварка вольфрамовым электродом в инертном газе; ТИГ-сварка

Kaarkeevituse protsess/operatsioon, kus keevituskaar põleb mittesulava volframelektroodi otsa ja keevisvanni vahel ja kaarevahemikku kaitstakse inertgaasiga.

TIG-kuumtraatkeevitus i hot-wire TIG-welding; hot-wire GTAW welding v ТИГ-сварка с подачей нагретой проволоки

TIG-keevitus, kus lisametallina kasutatakse pidevalt etteantavat ja läbiva vooluga kuumutatavat keevitustraati (vt *TIG-keevitus*; vrd *TIG-külmtraatkeevitus*).

TIG-külmtraatkeevitus i cold-wire TIG-welding; cold-wire GTAW welding v ТИГ-сварка с подачей холодной проволоки

TIG-keevitus, kus lisametallina kasutatakse pidevalt etteantavat keevitustraati (vt *TIG-keevitus*; vrd *TIG-kuumtraatkeevitus*).

TIG-punktkeevitus i TIG-spot welding; GTAW spot welding v точечная ТИГ-сварка
Pealikuti asetsevate detailide ühelt poolt liitmine, kui detailid surutakse teineteise vastu erikonstruktsiooniga TIG-põleti abil ja sulatatakse punktidenä kokku läbi ülemise detaili (vrd *TIG-keevitus*; *punkt[kontakt]keevitus*).

TIG-töötlus i TIG-dressing; TIG-remelting v обработка ТИГ-дугой

Keevitusdefektide (nt sisselõigete) ja õmbluse ülemineku parandamine TIG-keevituse abil.

figufrees; tigumoodulfrees i hobbing cutter; gear-cutting hob; hob v червячная фреза; зуборезная червячная фреза

Frees hammasrataste hammaste freesimiseks rullumismeetodil (vt *rullumismeetod*).

figusegaja → figusegisti

figusegisti; figusegaja i screw mixer v шнековый смеситель

Pöörleva teoga segisti puistematerjalide (pulbrite) segamiseks (vt *segisti*; vrd *kaksikkoonussegisti*; *trummelsegisti*; *labasegisti*).

figušeiver i worm shaver v червячный шевер

Hammasratta hammaste viimistlustöötlemise lõikeriist (vt *šeiver*).

tihedus immutatult → immutustihedus

tihedus immutuseelselt → immutuseeltihedus

tiheduskatse; hermeetilisuse katse; lekkekatsed i leaking test[ing]; LT; leaking inspection; leaking examination v контроль герметичности

Капилярmeetodil põhinev mittepurustav katse.

tihendatavus i compressibility v уплотняемость

Pulbri võime pressimissurve all tihedust muuta; seda hinnatakse tihendatavusteguriga (vt *tihendatavustegur*; vrd *pressitavus*).

tihendatavusaste → tihendatavustegur

tihendatavuskatse **i** compressibility test **v** испытание на уплотняемость
Katse pressimissurve ja pressise tiheduse vahelise seose leidmiseks.

tihendatavuskõver **i** compressibility curve **v** диаграмма уплотнения
Graafiliselt esitatav seos pressise tiheduse ja pressimissurve vahel, mis iseloomustab pulbrite tihendatavust.

tihendatavustegur; tihendatavusaste **i** compression ratio **v** коэффициент уплотнения; степень уплотнения
Pressise tiheduse suhe puistepulbri tihedusse või puistepulbri kõrguse (mahu) suhe pressise kõrgusesse (mahtu).

tihendumine *pr*; tihendamine *op* **i** densification **v** уплотнение
Pulbri või poorse keha tiheduse suurenemine pressimisel (vormimisel) või paagutamisel.

tihedõmblus; tihed keevisõmblus **i** seal weld **v** плотный шов; уплотнительный шов
Hermeetiline keevisõmblus, mille tugevusomadused ei ole tagatud.

tiigel **i** crucible; pot **v** тигель
Mahuti materjalide kuumutamiseks ja sulatamiseks.

tiigelahi; pottahi **i** crucible furnace; pot furnace; basin furnace **v** тигельная печь
Ahi materjalide kuumutamiseks või sulatamiseks tiiglikujulises ruumis (tiiglis).

tiigelteras **i** crucible steel **v** тигельная сталь
Tiiglis sulatatud suure puhtusega (kõrgendatud kvaliteediga) teras.

tiksotroopne struktuur; sfäärändriitstruktuur **i** thixotropic structure **v** тиксотропическая структура
Pooltardolekus sulami sfäärilisele vormile lähedaste dendriitidega struktuur, mis saadakse intensiivsete nihkedeformatsioonide toimel, nt segamise teel (vt *pooltardolek*).

tiksovalu **i** thixocasting **v** тиксотропное литье
Pooltardvalu versioon, kui survevalule eelneva pooltardolekus tiksotroopse struktuuriga valumetalli saamiseks kasutatakse sfäärändriitstruktuurse valuploki ümbersulatust (vt *pooltardvalu*; *tiksotroopne struktuur*; vrd *reovalu*).

tina; Sn **i** tin **v** олово

tinajoodis; Sn-joodis **i** tin solder **v** оловянный припой
Pehmejoodisena kasutatav tinasulam (vt *joodis*).

tinajoodistus *pr*; tinajoodistamine; tinatamine *op* **i** pretinning **v** лужение
Joodistamine tinaga (vt *joodistus*).

tinamessing; Sn-messing **i** tin brass **v** оловянная латунь; оловянистая латунь
Tina sisaldav messing.

tina-pliijoodis; Sn-Pb-joodis; jootetina **i** tin-lead solder **v** оловянно-свинцовый припой

Pehmejoodisena kasutatav tina, plii jt elementide sulam (vt *joodis*).

tinapronks; Sn-pronks **i** tin bronze **v** оловянная бронза; оловянистая бронза
Põhilisandina tina sisaldav pronks (vrd *mittetinapronks*).

tinasulam; Sn-sulam **i** tin alloy; Sn-base alloy **v** оловянный сплав; оловянистый сплав

Põhimetallina tina sisaldav sulam.

tinata pronks → mittetinapronks

tinatamine **i** tinning **v** лужение

Metalli pinna katmine tinaga sukeldus- või pihustuspindamise teel (vrd *tinajoodistus*).

tina-tsinkjoodis; Sn-Zn-joodis **i** tin-zinc solder **v** оловянно-цинковый припой

Pehmejoodisena põhiliselt alumiiniumi ja alumiiniumisulamite jootmisel kasutatav tina, tsingi jt metallide sulam (vt *joodis*).

tinavaba pronks → mittetinapronks

tinglik voolepiir; tinglik voolavuspiir **i** conventional yield limit; proof strength **v** условный предел текучести

Materjali tugevusnäitaja; pinge, mille juures baasi jääkpikenemine saavutab etteantud väärtuse protsentides tensomeetri baaspikkuse (L_e) suhtes. Seejuures kasutatakse lisa-
indeksit, mis näitab tensomeetri baaspikkuse muudu etteantud väärtust protsentides, nt $R_{P0.2}$ (vrd *voolepiir*).

tipukitsendusega valuplokivorm → laiapõhjaline valuplokivorm

tipulaiendusega valuplokivorm → kitsapõhjaline valuplokivorm

tipunurk **i** tool included angle; point angle **v** угол при вершине

Teriku kujundusnurk – pea- ja abilõikeservatasandi vaheline nurk (vt *lõikeservatasand*).

tipuraadius (teriku) **i** nose radius (of cutting tool) **v** радиус закругления вершины (режущего инструмента)

Üksservlõikuri (nt treilõikuri) tipu raadius.

titaan; Ti **i** titan[i]um **v** титан

titaanimine; titaneerimine **i** titanizing **v** титанирование

Materjali, detaili või toote pinnakihi rikastamine titaaniga termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel või toote pinna katmine titaaniga (nt pihustamise, plakeerimise teel).

titaanisulam; Ti-sulam **i** titan[i]um[-base] alloy; Ti-base alloy; {titanic alloy} **v** титановый сплав

Põhimetallina titaani sisaldav sulam.

T-liide; vastakliide **i** T-joint; tee joint **v** тавровое соединение

Liide, mille osad asetsevad T- kujuliselt ja on ühendatud mõlemalt poolt nurkõmblusega või läbikõmblusega.

toibumine (pärast plastset deformeerimist) **i** recovery **v** возврат

Taastumisprotsess rekristalliseerival lõõmutamisel allpool rekristallisatsioonitemperatuuri, millega kaasneb kristallivõre defektsuse osaline vähenemine dislokatsioonide vastastikuse annihileerumise, dislokatsioonibarjääride tekkimise ja muude taastumisprotsesside toimel.

toide *pr*; toitmine *op* **i** feeding **v** питание [отливок]

Sulametalli tarduvasse valandisse etteandmine kahanemise kompenseerimiseks (vt *kahanemine*; *tardumiskahanemine*).

toitekanal **i** gate; ingate **v** питатель; литник

Valukanalite süsteemi osa sulametalli juhtimiseks vormiõõnde (vt *valukanalite süsteem*).

toitelehter **i** feed hopper **v** питающая загрузочная воронка; воронка

Pressimisrakistuse osa pulbri sisestamiseks.

toiterunker **i** feed hopper **v** бункерный питатель; загрузочный бункер; питающий бункер

Pressimisrakistuse osa, kus hoitakse pulbrit.

toitur **i** feeder; feeding device **v** питатель

Seadis toorikute juhtimiseks punkrist, rennist, magasinist või muust laadimisseadmest tööpink.

toituriking **i** feed shoe; fill shoe **v** башмак [питателя]; колодка [питателя]

Pulbrite pressimisrakistuse osa pulbri suunamiseks ja tasandamiseks pressvormis.

tombak **i** gliding metal; commercial brass **v** томпак; красная латунь

Väikese tsingisisaldusega (3...12%) messing.

tomograaf[defektoskoop] **i** tomograph **v** томограф

Seade/aparaat objekti kihitise kujutise saamiseks röntgen-, ultraheli- jt meetoditega (vt *tomograafia[defektoskoopia]*).

tomograafia[defektoskoopia] **i** tomography **v** томография

Mittepurustava kontrolli meetod, mis põhineb kujutise saamisel katsekeha ristlõikes sügavuti kindlates tasandites (saadakse objekti kihitise kujutis).

toomaskonverter **i** Thomas converter; basic Bessemer converter **v** Томасовский конвертер

Aluselise voodriga konverter terase tootmiseks malmist alt õhu sissepuhumise teel (vt *toomasmenetus*).

toomasmenetlus; toomasprotsess **i** Thomas process; basic Bessemer process
v томасовский процесс

Teras tootmise protsess sulamalmi õhuga läbipuhumise teel toomaskonverterites (vt *toomaskonverter*).

toomasteras **i** basic converter steel; Thomas steel **v** томасовская сталь
Toomasmenetlusega toodetud teras (vt *toomasmenetlus*).

toorik **i** blank; workpiece; stock **v** заготовка

Teatavast materjalist kindla kuju, kindlate mõõtmete ja omadustega lähteobjekt, millest edasisel töötlemisel saadakse valmisdetail (lõpptoode).

toorikuvaltspink **i** billet mill **v** заготовочный [прокатный] стан

Valtspink valtstoarikute valtsimiseks; järgnevalt neid valtsitakse sordimetalli-, traadi- ja ribatoorikuvaltspinkides (vt *valtstoarik*; *sordimetallivaltspink*; *traadivaltspink*; *ribatooriku*valtspink).

toorlubi → põletatud lubi

toormalm **i** pig iron; blast furnace iron; direct iron **v** передельный чугун
Kõrgahjus toodetav malm ümbertöötamiseks teraseks või valumalmiks.

toormetall → rafineerimata metall

toorvaland **i** rough casting; raw casting **v** необработанная отливка
Valuvormist eemaldatud, puhastamata valand.

toorvask **i** blister copper **v** черновая медь

Vase tootmise konverterprotsessi vahesaadus (sisaldab 98,5...99,5% Cu).

tootlusnorm **i** performance standard; standard output **v** норма выработки
Ajaühikus valmistatav toodangu hulk.

tootmiskeevitus *pr*; tootmiskeevitamine *op* **i** production welding **v**
производственная сварка

Toote valmistamisega seotud keevitamine enne toote tarnimist lõpptarbijale

tootmisprotsess **i** production process **v** производственный процесс

Tegevuste kogum, mille tulemusena materjalid ja pooltooted muudetakse valmistoodanguks.

tootmistsükkel **i** production cycle **v** производственный цикл

Toote valmistamiseks kuluv ajavahemik toorainete, materjalide ja pooltoodete töötlemise algusest toote täieliku valmimiseni.

tootmistüüp **i** production type **v** тип производства

Tootmise jagunemine valmistoodangu hulga ja tootmise iseloomu järgi (üksik-, seeria-, masstootmine).

tootmisvaru **i** production stores and supplies **v** производственный запас
Tehases olev tooraine, põhi- ja abimaterjalide, ostetud pooltoodete, tööriistade jms varu.

topend **i** bott stick; plug **v** затычка; притычка

Vargankades metalliava (almiava) sulgemiseks kasutatav liiva ja savi segust koonuse-line sulgur (kork).

torn **i** mandrel; arbor **v** оправка

1. Tornikujule töövahend õõnsuse jätmiseks töödeldavasse õõneskehasse, nt torusse (vt *valtstorn*; *ekstrudeerimistorn*). 2. Abinõu toorikute või tööriistade kinnitamiseks metallilõikepink, nt treipinki.

tornita tõmbamine **i** tube sinking; sink drawing **v** безоправочное волочение [труб]
Õõneskehade (torude) tõmbamine tingimustes, kus õõneskeha sisepeind ei kontakteeru tööriistadega (vt *tõmbamine*; vrd *liikvortornitõmbamine*; *kinnistortõmbamine*; *ujutornitõmbamine*).

torn-toruvaltsimine → torurullimine

toru **i** tube; pipe **v** труба

Suure pikkusega, enamasti õhukeseseinaline õõneskeha (vt *õmbluseta toru*; *keevistoru*).

toru T-liide; torude hargmikliide **i** tubular branch joint assembly **v** трубчатый узел с приваренными элементами; угловое соединение труб

Risti või kaldu asetuvate torude liide nurkõmblusega.

toruahi **i** tube furnace **v** трубчатая печь

Torukujulise töökambriga ahi.

torude hargmikliide → toru T-liide

torude teleskoopliide **i** socket pipe joint assembly **v** телескопическое соединение труб

Liide kahe erineva läbimõõduga toru vahel, kus peenem toru on asetatud jämedama sisse

torukeevituspink **i** tube-welding mill **v** трубосварочный стан

Valtspink keevistorude tootmiseks (vt *valtspink*; *keevistoru*; vrd *toruvaltspink*).

torulõikur **i** pipe cutter **v** труборез

Tööriist torude tükeldamiseks lõikerullide abil.

torupadrun; pukspadrun **i** cathead; spider **v** трубчатый патрон

Torukujuline treipingi padrun, kus toorik kinnitatakse radiaalsete kruvide abil.

torurullimine; torn-toruvaltsimine **i** plug rolling; plugging **v** раскатка [труб]

Õmbluseta torude valtsimisprotsess/-operatsioon – paksuseinalise õõneskeha toruks valt-simine tornil kasutades torurullimispink (vt *torurullimispink*).

torurullimispink i plugging mill v раскатной стан

Valtspink õmbluseta torude valtsimiseks tornil kald- või pikivaltsimise põhimõttel (vt *torurullimine*).

torutõmbamine i tube drawing v волочение труб

Torude tõmbamine (vt *tõmbamine*; vrd *varbtõmbamine*; *traattõmbamine*).

toruvaltspink i pipe[-and-tube] mill; tube-rolling mill v трубопрокатный стан; трубный [прокатный] стан

Valtspink õmbluseta torude kuum-, soe- või külma valtsimiseks (vt *valtspink*; *õmbluseta toru*; vrd *torukeevituspink*).

toruvormimine gaasiga → gaas-toruvormimine

toruvormimine vedelikuga → vedelik-toruvormimine

toruvõti i box wrench; box spanner; tube spanner; spark plug wrench v трубный [гаечный] ключ

Torukujulise õhukeseseinalise kerega, mõlemast otsast kuuekandilise keeramisosaga mutrivõti (vt *mutrivõti*).

traadi etteandekiirus i wire feed; v скорость подачи проволоки

Mehhaniseeritud keevitusel elektrooditraadi liikumiskiirus (vt *MIG/MAG-keevitus*; *räbusti-kaar* keevitus).

traadivaltspink i wire mill v проволочный [прокатный] стан

Valtspink traadi valtsimiseks (vt *valtspink*; *valtstraat*).

traageldamine; sildamine i tack welding v прихватка

Ühendatavate osade ühendamine enne keevitamist lühikeste õmblustega, et fikseerida nende omavaheline asend.

traatelektroerosioontõtlus *pr*; traatelektroerosioontõttlemine *op* i electric discharge wire cutting; wire EDM v электроэрозионное вырезание; электроэрозионная обработка проволокой

Elektroerosioontõtluse erimeetod, kus tööriistana kasutatakse väikese läbimõõduga (0,05...0,3 mm) traatelektroodi toorikuse kitsaste sisselõigete moodustamiseks (vt *elektroerosioontõtlus*, vrd *mahtelektroerosioontõtlus*).

traatjoodis → jootetraat

traatleekpihustus *pr*; traatleekpihustustamine *op* i flame wire spray[ing] v газопламенное проволочное напыление

Leekpihustusprotsess, mille korral pindmaterjal on traadi kujul.

traatpihustus *pr*; traatpihustamine *op* i wire spray[ing] v проволочное напыление

Termopihustusprotsess/-operatsioon, mille korral pindmaterjal on traadi kujul.

traatpihustuspüstol → traatpihustusseade

traatpihustusseade; traatpihustuspüstol **i** wire spray[ing] gun; wire spray[ing] pistol **v** горелка для проволочного напыления; пистолет для проволочного напыления

Seade traadikujulise pindmaterjali sulatamiseks, surugaasiga pihustamiseks ja pinnata-vale objektile suunamiseks (vt *traatpihustus*).

traattõmbamine **i** wire drawing **v** волочение проволоки

Traadi tõmbamine (vt *tõmbamine*; vrd *varbtõmbamine*; *torutõmbamine*).

trafoteras **i** low-hysteresis steel; silicon iron **v** трансформаторная сталь

Madalsüsinikteras ränisisaldusega 0,75...4%, mida kasutatakse trafosüdamiku plekina.

transformatiivüliplastsus → faasimuutusüliplastsus

transkristal[lili]ne murd → terasisene murd

transkristallisatsioon; *op* transkristall[iseer]umine *pr* **i** transcrystallization; columnar crystallization **v** транскристаллизация

Pikkade, valandi või valuploki keskosani ulatuvate läbipõimunud sammaskristallide tsooni moodustumine; on iseloomulik tugevalt ülekuumutatud metalli, eelkõige mitteraudmetallide, tardumisel (kristalliseerumisel).

transportkopp **i** transfer ladle **v** ковш для транспортировки

Sulametalli transportimiseks kasutatav kopp.

treiautomaat; automaattreipink **i** automatic lathe; turning automatic **v** токарный автомат

Automaatpink treimisoperatsioonide läbiviimiseks.

treikeskus **i** turning center **v** токарный центр; токарный многоцелевой станок

Arvjuhtimisega treipink, mis võimaldab teha ka freesimis-, puurimis- ja keermestustõid.

treilaast **i** turnings; turning chip; turning cuttings **v** токарная стружка

Treimisel eralduv laast (vt *laast*).

treilõikur; treitera **i** lathe [cutting] tool **v** токарный резец

Üheterikuline lõikeriist, mida kasutatakse lõikeprotsessis, kus pöörlev pealiikumine antakse töödeldavale toorikule, ettenihkeliikumine lõikeriistale.

treimine **i** turning **v** точение

Lõiketöötlemine, mille korral tooriku välis- või sisepinnalt eemaldatakse laaste lõike-teraga. Treimisele on iseloomulik tooriku pöörlemine (pealiikumine) ja lõiketera kulgliikumine (ettenihkeliikumine).

treimine kopeermeetodil → kujutreimine

treipingi tagatsenter → liikumatu tsenter

treipink **i** lathe; engine lathe **v** токарный станок

Treipink, millega töödeldakse peamiselt pöördekehi toorikult laastu eemaldades (vt *treimine*).

treipoolautomaat **i** semiautomatic lathe **v** токарный полуавтомат

Treipink, kus tooriku paigaldamine ja mahavõtmine ning käivitamine toimub käsitsi, töötlemisprotsess aga automaatsükli järgi.

treitooriku maksimumläbimõõt **i** swing [of lathe] **v** наибольший диаметр (токарной обработки)

Treipingis töödeldava tooriku maksimaalselt võimalik läbimõõt, on arvuliselt kahekordne treipingi tsentrite kõrgus (vt *tsentrite kõrgus (treipingil)*).

Tresca plastsustingimus; maksimaalsete nihkepingete kriteerium **i** Tresca [yielding] criterion; maximum-shear-stress criterion **v** условие пластичности Треска
Suurimate (ekstreemaalsete) nihkepingete teoorial rajanev plastsustingimus.

trimorfism; trimorfsus **i** trimorphism **v** триморфизм

Keemilise elemendi võime esineda kolme erineva kristalse tesendina.

trimorfne **i** trimorphous; trimorphic **v** триморфный

Kolme erinevat olekut/kristallivõret omav, kolmekujuline.

trio-valtspink; kolmevaltsiline valtspink **i** trio mill; three-high mill **v** трехвалковый стан; стан трио

Valtspink või mitme kolmevaltsilise valtstooliga e trio-valtstooliga (vt *valtspink; valtstool; vrd duo-valtspink; kvarto-valtspink; paljuvaltsiline valtspink*).

trio-valtsraam → trio-valtstool

trio-valtstool; trio-valtsraam; kolmevaltsiline valtstool; kolmevaltsiline valtsraam **i** trio stand; three-high stand **v** трехвалковая клеть; клеть трио

Valtstool vertikaaltasandil üksteise kohal asetseva kolme mitterepeeritava valtsiga (vt *valtstool; vrd duo-valtstool; kvarto-valtstool; paljuvaltsiline valtstool*).

tripleksfreespink; kolmespindiline freespink **i** triplex milling machine **v** трехшпindelный фрезерный станок

Kolme spindlikasti, kahe horisontaalse ja ühe vertikaalse freespeaga freespink (vrd *simpleksfreespink; dupleksfreespink*).

tripleksmenetlus; tripleksprotsess **i** triplex process; triplexing **v** триплекс-процесс

Metallide ja sulamite tootmisprotsess kolmes järjestikuses sulatusseadmes.

TRIP-teras **i** transformation-induced plasticity steel; TRIP-steel **v** ТРИП-сталь; сталь с пластичностью обусловленной мартенситным превращением

Faasimuutusest tingitud plastsuse avaldumisega kõrgtugev teras (vt *faasimuutusplastsus*).

troostiit **i** troostite; troostitic pe[a]rlite **v** тростит

Austiiniidi jahutamisel (tavaliselt karastamisel) tekkiv ferriidi ja tsementiidi (eutektoidne)

segu; terase kesknoolutamisel martensiidi lagunemisel tekkinud ferriidi ja teralise tsemendi segu – noolustustroostiit (vt *noolustustroostiit*).

trugimine → rotatsioonvormimine

trumliproov; trummelproov i drum test v барабанная проба

1) Pöörlevas trumlis teostatav proov pressiste servatugevuse testimiseks (vt *pressise servatugevus*). 2) Tehnoloogiline proov kõrgahjukoksi mehaaniliste omaduste määramiseks (vt *koks*; vrd *viskeproov*).

trummelahi; pöördahi i rotary furnace; drum furnace; drum-type furnace; revolving furnace v вращающаяся печь; барабанная печь

Horizontaali suhtes kaldu asetseva telje ümber pöörleva silindrilise tööruumiga ahi puistematerjalide kuumtöötlemiseks.

trummeldamine → trummelpuhastus

trummelfreespink i drum[-type] milling machine v барабанно-фрезерный станок
Freespink, kus toorikud kinnitatakse horisontaaltelje ümber pöörlevale trumlile.

trummel[dus]pindamine; i barrel plating; peen plating; impact plating v барабанное покрытие

Pindamismoodus, kus pöörlevas trumlis peene metallipulbri, sfääriliste keraamiliste osakeste (klaas- või korundhaavlid) ja detaili koosmõju (haamerdamise) tulemusena saadakse metallpinne, näiteks tsinkpinne (vt. ka *sherardatsioon*).

trummelproov → trumliproov

trummelpuhastus *pr*; trummelpuhastamine; trummeldamine *op* i tumbling; rumb-ling v галтовка; барабанная очистка; очистка в барабане

Väikevalandite ja -stantsiste pinna puhastus abrasiivosakestega täidetud pöörlevates trumlites (vt *puhastustrummel*).

trummelsegaja → trummelsegisti

trummelsegisti; trummelsegaja i drum mixer v барабанный смеситель

Trumlikujuline ümber horisontaalse telje pöörlev segisti puistematerjalide (pulbrite) segamiseks (vt *segisti*; vrd *kaksikkoonussegisti*; *figusegisti*; *labasegisti*).

trummelsõel i rotary screen; revolving screen v барабанный грохот; барабанное сито

Pöörlev silindrilise, koonilise või prismaatilise pinnaga sõel.

trummeltõmbepink i drum-type drawbench; drum-type draw bench v барабанный волочительный стан; волочительный стан барабанного типа

Pideva töörežiimiga tõmbepink, kus toorik (traat või toru) keritakse trumlile. Eristatakse üheastmelisi ja mitmeastmelisi trummeltõmbepinke (vt *tõmbamine*; *üheastmeline [trum-mel]tõmbepink*; *mitmeastmeline [trum-mel]tõmbepink*).

trükimetall; kõrgtrükimetall **i** type metal; printer[s] metal; stereotype metal
v типограф[иче]ский металл; словолитный металл
Trükitehnikas kasutatav metall.

trükisulam; kirjasulam **i** printer[s] alloy; type alloy; stereotype alloy **v** типограф[иче]ский сплав; словолитный сплав
Trükitehnikas kasutatav sulam.

tsang **i** collet; grip **v** цанга
Silindrikujuline, pikilõhiste ja radiaalsihis elastselt deformeeruvate haaratselementidega vedruterasest detail silindriliste ja prismaatiliste esemete kinnitamiseks metallilõikepin-kides.

tsangpadrun **i** collet chuck **v** цанговый патрон
Toorikute kinnitusrakis, milles põhiülesannet täidab tsang (vt *tsang*).

tsangtorn **i** collet mandrel **v** цанговая оправка
Pikilõhistega ja radiaalsuunas elastselt deformeeruvate haaratselementidega torn siseavaga toorikute kinnitamiseks treipinki tsangi läbimõõtu suurendades (vt *torn*; vrd *terviktorn*; *ketastorn*; *koonustorn*).

tsellulooskate **i** cellulosic coating **v** целлюлозное покрытие
Käsikaarkeevituse elektroodi kate, mis sisaldab palju orgaanilisi ühendeid.

tsementeerimine → tsementiitimine

tsementiititav teras; {tsementeeritav teras} **i** carburizing steel; case-hardening steel; {cementing steel} **v** цемент[ир]уемая сталь
Madalsüsinikteras (süsinikku kuni 0,25%), mille tüüpiline termotöötlus seisneb tsementiitimises ja järgnevas karastamises ning madalnoolutamises (vt *tsementiitimine*).

tsementiititud teras; {tsementeeritud teras} **i** carburized steel; case hardened steel **v** цементированная сталь
Termokeemilise töötluste (difusioonleegerimise) teel süsinikuga rikastatud teras (vt *tsementiitimine*).

tsementiitdivõrk **i** cementite network **v** цементитная сетка; сетка цементита
Üleeutektoidterase struktuuris perliiditeri ümbritsev tsementiitikiht.

tsementiit; raudkarbiid **i** cementite; iron carbide **v** цементит
Raua ja süsiniku keemiline ühend Fe₃C.

tsementiitimine; {tsementeerimine} **i** carburizing; carburising; carburization; case hardening {cementation} **v** цементация; цементирование; науглероживание
Terase pinnakihi rikastamine süsinikuga termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel.

tsementiitimisahi; {tsementeerimisahi} **i** carburizing furnace **v** цементационная печь; печь для цементации

Ahi detailide ja toodete tsementiitumiseks.

tsenter i center; centre v центр

Teraskoonus, mille abil detail paigaldatakse töötlemiseks tööpink.

tsentertreipink i center[-type] lathe v центральной токарный станок

Treipink tseentrite vahele kinnitatud pöördetailide töötlemiseks.

tsentri märkimine i centering v центрирование

Tsentri või geometrilise telje asukoha märkimine.

tsentriava puurimine → tsentripuurimine

tsentrifugaalinfiltratsioon pr; tsentrifugaalinfiltratsioon op i centrifugal pressure

infiltration v пропитка центробежная; инфильтрация центробежная

Surveinfiltratsioon tsentrifugaaljõudude toimel (vt *infiltratsioon; surveinfiltratsioon*).

tsentrifugaalpihustus pr; tsentrifugaalpihustamine op i centrifugal atomization v центробежное распыление

Vedelmetalli dispergeerimine tsentrifugaaljõudude toimel. Kasutatakse peamiselt pulbrite tootmisel kergsulavatest metallidest ja sulamitest, kusjuures saadud pulbriosakesed on hrl amorfse struktuuri ja soomuselise kujuga (vt *pihustus*).

tsentrifugaalpuhastus pr; tsentrifugaalpuhastamine op i centrifugal jet cleaning; airless shot blasting v дробеметная очистка

Suurte valandite, sepiste ja stantsiste pinna jugapuhastus tsentrifugaalkiirendi põhimõttel töötavaid [haavli]heitureid kasutades (vt *jugapuhastus; vrd pneumopuhastus; hüdro-puhastus*).

tsentrifugaalräbupüüdel i whirl[ing] gate; whirl[ing] runner; spinner gate v центробежный шлакоуловитель; центробежная бобышка

Räbupüüdel, milles toimub räbuosakeste eemaldus tsentrifugaaljõudude toimel (vt *räbupüüdel*).

tsentrifugaalvalu i centrifugal casting v центробежное литьё

Valumeetodite üldnimetus, kui sulametalli vormimine toimub tsentrifugaaljõudude toimel (vt *täistsentrifugaalvalu; pooltsentrifugaalvalu; tsentrijuug[tsentrifugaal]valu; horisontaaltsentrifugaalvalu; vertikaaltsentrifugaalvalu*).

tsentrifugaalveski i centrifugal mill v центробежная мельница

Veski, milles peenestamine toimub tsentrifugaaljõududega vastu seisvat trumlit surutavate kuulide või rullikute vahel.

tsentrijuugvalu i centrifuge [centrifugal] casting; centrifuging v центробежное литьё [неполых отливок]

Valandite tootmine valumasina pöörlemistelje suhtes sümmeetriliselt paigutatud vormiõõnsuste täitmisega tsentrifugaaljõudude toimel (vt *tsentrifugaalvalu; vrd täistsentrifugaalvalu; pooltsentrifugaalvalu*).

tsentrimärkimisabinõu **i** center[ing] square **v** центровочное приспособление
Seade tsentri asukoha märkimiseks (vt *tsentri märkimine*).

tsentripuur **i** center[ing] drill; spotting drill **v** центровочное сверло
Puur tsentriavade puurimiseks.

tsentripuurimine; tsentriava puurimine **i** center drilling **v** центрование;
обработка центровых отверстий
Tooriku tööpink paigaldamiseks vajalike tsentriavade puurimine.

tsentripuurpink; tsenterpink **i** centering machine; center-drilling machine **v**
центровальный станок
Puurpink, mille abil tehakse tooriku otstesse tsentriavad.

tsentrite kõrgus (treipingil) **i** one-half swing [of lathe] **v** высота центров (над
направляющими)
Treipingi tsentrite kaugus pingi sängist, mis määrab treitava tooriku võimaliku maksimaalse raadiuse (vt *treitooriku maksimumlääbimõõt*).

tsentrite vahekaugus (treipingil) **i** distance between centers **v** расстояние между
центрами (токарного станка)
Tsentritesse kinnitatud tooriku maksimaalset pikkust iseloomustav treipingi tehniline
karakteristik.

tsentriteta lihvimine **i** centerless grinding **v** бесцентровое шлифование
Silindriliste detailide välis- ja siselihvimise meetodeid: toorik toetub toele, mis asub kahe
erineva kiiruse ja suunaga pöörleva abrasiivketta vahel.

tsentriteta lihvpink **i** centerless grinding machine **v** бесцентрово-шлифовальный
станок
Lihvpink, milles töödeldav toorik paikneb toel kahe (lihviva ja etteandva) lihvketta vahel.
Sel viisil töödeldakse sisemisi ja välimisi silinder-, koonus- ja kujupindu.

tsentriteta siselihvimine **i** internal centerless grinding **v** бесцентровое
внутреннее шлифование
Silindriliste sisepindade tsentriteta lihvimine (vt *tsentriteta lihvimine*; vrd *tsentriteta
välislihvimine*).

tsentriteta välislihvimine **i** external centerless grinding **v** бесцентровое
[наружное] шлифование
Silindriliste välispindade tsentriteta lihvimine (vt *tsentriteta lihvimine*; vrd *tsentriteta
siselihvimine*).

tsingitustus; tsingitustumine *pr*; tsingitustamine *op* **i** dezincification; dezincing
v обесцинкование; удаление цинка
Tsingi eemaldumine aurustumise teel pulbermessingi paagutamisel.

tsink; Zn **i** zinc **v** цинк

tsinkjoodis; Zn-joodis **i** zinc solder **v** цинковый припой
Pehmejoodisena kasutatav tsingisulam (vt *joodis*).

tsirkoon **i** zircon **v** циркон

Silikaatne tsirkooniumimineraal $ZrSiO_4$, mis leiab tänu kõrgele sulamistemperatuurile kasutust nii tulisena (tulekindla materjalina) kui ka peenestatud kujul vormimaterjali – tsirkoonliivana (vt *vormiliiv*).

tsirkoonium; Zr **i** zirconium **v** циркониум

tsirkoonne tulekindel (tulepüsiv) materjal → tsirkoontulis

tsirkoontulis; tsirkoonne tulekindel (tulepüsiv) materjal; tsirkoonne tulepüsiv materjal **i** zirconia refractory **v** цирконовый огнеупор
Tsirkooni (mineraal $ZrSiO_4$) baasil tulekindel(tulepüsiv) materjal.

tsirkulatsioonvakumeerimine; RH-vakumeerimisprotsess **i** RH-[degassing] process **v** циркуляционное вакуумирование

Sulaterase vakumeerimine valukopast vaakumkambrisse pideva imemisega üht ja väljalaskmisega teist toru pidi (vt *vaakumtöötlus*).

tsonaallikvatsioon → makrolikvatsioon

tsoonpaagutus *pr*; tsoonpaagutamine *op* **i** zone sintering **v** зонное спекание
Paagutamine lokaalse kuumutustsooni nihutamise piki toorikut.

tsüaanimine; tsüaneerimine → nitrotsementiitimine

tsükkelpaagutus; mittepidevpaagutus *pr*; tsükkelpaagutamine; mittepidev paagutamine *op* **i** cyclic sintering **v** циклическое спекание

Paagutamine temperatuuri tsüklilise muutmise; kasutatakse sageli paagutusprotsesside aktiveerimiseks.

tsükkeltoimeahi; perioodilistöörežiimiga ahi; **i** batch furnace **v** печь периодического действия

Ajas perioodiliselt muutuva temperatuurirežiimiga ahi, milles operatsioone (toorikute sisselaadimine, kuumutamine, toorikute väljalaadimine) teostatakse järjestikku ja tsükliliselt. (vrd *pidevtoimeahi*).

tsükkeltoimekoller[segisti]; perioodilisrežiimiga koller[segisti] **i** batch muller **v** литейный смеситель периодического действия; смешивающие бегуны периодического действия

Perioodilise töörežiimiga ühekambriline seade kärni- ja vormisegude segamiseks (vt *koller[segisti]*; vrd *pidevtoimekoller[segisti]*).

tsükli assümmeetriategur → pingetsükli assümmeetriategur

tsükli baasarv; väsimusteimi baas **i** limiting number of load cycles **v** база испытаний; базовое число циклов

Väsimusteimil etteantud pingetsükli arv (terastel tavaliselt $2 \cdot 10^7$, mitteraudmetallidel ja -sulamitel $2 \cdot 10^8$ tsükli), mida teimik peab taluma purunemata (vt *väsimus*).

tsüklon **i** cyclone **v** циклон

Seade, milles puistematerjali (pulbri, tolmu) eraldamine gaasist või vedelikust toimub liikuva joa suhtes tangentsiaalselt mõjuvate tsentrifugaaljõudude toimel.

T-tala **i** T-beam; T-bar; T-girder **v** тавровый профиль; тавровая балка

T-kujulise ristlõikega (ühe tallaga) üldotstarbeline profiilmetall (vt *profiilmetall*; vrd *I-tala*).

tugevdatud õmblus → kumer[keervis]õmblus

tugevdav termotöötlus *pr*; tugevdav termotöötlemine *op* **i** strengthening heat treatment **v** упрочняющая термообработка

Termotöötlus, mille eesmärgiks on kõvaduse/tugevuse tõstmine.

tugevduspinne; tugevdav pinne **i** strengthening coating; **v** упрочняющее покрытие

Kiht (kate) materjali toote või detaili pinnal selle tugevdamiseks (kõvendamiseks).

tugevneemisaste; kalestumisaste **I** strain hardening level; work hardening level **v** степень [деформационного] упрочнения

Plastse deformeerimise tulemusena saavutatud tugevnemise (kalestumise) aste (vt *kalestus*).

tugevneemistegur; kalestumistegur **i** strain hardening exponent; strain hardening coefficient; strain hardening power; work hardening exponent; *n* – value **v** коэффициент [деформационного] упрочнения; показатель [деформационного] упрочнения

Tegur, mis iseloomustab tegeliku pinge σ suurenemise intensiivsust deformatsiooni ε muutudes – teguri *n* väärtus võrrandis $\sigma = K\varepsilon^n$.

tugevus **i** strength **v** прочность

Materjali võime purunemata taluda koormust (tõmmet, survet, väänet, lööki vms).

tugevus pressitult → pressise tugevus

tugevusnäitajad **i** strength measures **v** показатели прочности.

Materjali tugevust iseloomustavad näitajad (nt tugevuspiir R_m , voolepiir $R_{p0.2}$ jt).

tugevusomadused **i** strength properties **v** прочностные свойства

Materjali tugevust iseloomustavad omadused (nt tõmbetugevus, löögitugevus jt).

tugevuspiir **i** strength limit; ultimate strength **v** предел прочности

Materjali tugevusnäitaja, pinge, mis vastab purunemisele eelnenud suurimale koormusele.

tugipadi **i** die cushion; cushion **v** опорная подушка; подушка

Pressi või stantsi elastne element täiendava vastusurve tekitamiseks kummipadja, vedru, suruõhu jms abil.

tugiplaad **i** backing board **v** подопочная плита; дополнительная плита
Mudeli alusplaati dubleeriv (täiendav) plaat (laud) valuvormi avamiseks (vrd *mudeli alusplaad*).

tugivalts **i** backup roll; backing roll **v** опорный валок
Valtstooli töövaltsi jäikust suurendav valts (vt *valtspink; valtstool; vrd töövalts*).

tulekindel (tulepüsiv) süsinikmaterjal → süsiniktulis

tulekindel ahjumaterjal → ahjutulis

tulekindel materjal → tulis

tulekindel materjalisegu → tulussegu

tulekindel savi → tulissavi

tulekindel tellis → tulistellis

tulekindlus; tulepüsivus **i** refractoriness; fire-proofness; refractability **v** огнеупорность
Materjalide (peamiselt mineraalsete keraamiliste materjalide) võime taluda pehmenemata ja sulamata kõrget temperatuuri.

tulepüsiv ahjumaterjal → ahjutulis

tulepüsiv materjal → tulis

tulepüsiv materjalisegu → tulussegu

tulepüsiv savi → tulissavi

tulepüsiv tellis → tulistellis

tulepüsivus → tulekindlus

tulis; tulekindel materjal; tulepüsiv materjal **i** refractory; fire-proof material **v** огнеупорный материал; огнеупор
Materjal tehnoloogiliste agregaatide (nt ahjude) ehitamiseks või vooderdamiseks kaitsmaks tarindust kõrge temperatuuri toime eest.

tulissavi; tulekindel savi; tulepüsiv savi **i** fireclay; refractory clay **v** огнеупорная глина
Suure Al₂O₃ sisaldusega (30 ... 40%) savi; lähtematerjal tulekindlate materjalide tootmiseks, samuti vormisavina suurendatud tulekindlusega liivvormide valmistamisel (vt *tulis*).

tulussegu; tulekindel materjalisegu; tulepüsiv materjalisegu **i** castable **v** огнеупорная смесь

Segu tulekindlast materjalist (tulisest) toodete vormimiseks (valamiseks).

tulistellis; tulekindel tellis; tulepüsiv tellis **i** firebrick **v** огнеупорный кирпич

Tulekindlast materjalist (tulise) tellis, mida toodetakse tulekindlast savist. Tulekindlate telliste temperatuuritaluvus on vähemalt 1500 °C ja neid kasutatakse metallurgiaseadmete (ahjude, koppade) vooderdamiseks (vt *vooder*).

tulvjahutus *pr*; tulvjahutamine *op* i flood cooling; flooding v охлаждение поливом

Lõikeriista jahutus, mille korral jahutus-määrdevedelik (lõikevedelik) suunatakse hajutatud joana lõiketsooni (vrd *udujahutus*; *kõrgsurvejahutus*).

tumepunahõõgus; tumepunane hõõgus i black red heat; low-red heat v темно-красное каление

Temperatuur, millel kuum metall hõõgub ehapunaselt (orienteeruvalt 540 °C).

tunnelmikroskoop → skaneeriv teravikmikroskoop

tunnusnumber; materjalikood i material number code v код материала

Sulami või metali tingtähis (sobilik digitötluse puhul).

turi → kõrgahju turi

tõel[li]ne hälvinguilming i true indication v истинное показание сплошности

Materjali ebapidevust adekvaatselt kajastav hälvinguilming.

tõmbamine i drawing v волочение

Metallide plastne deformeerimine, mis seisneb tooriku tõmbamises läbi kalibreeritud ava saamaks erineva ristlõikega metalltoorikuid, nt traati. Tõmbamise tulemusena tooriku ristlõikemõõtmed vähenevad ja pikkus suureneb (vt ka *sügavtõmbamine*).

tõmbamine liikumatul tornil → kinnistorntõmbamine

tõmbamine liikuvtornil → liikuvtorntõmbamine

tõmbamine ujuvtornil → ujutortõmbamine

tõmbe[katse]masin i tensile [testing] machine v разрывная машина; машина для растяжения

Seade materjalide ja toodete katsetamiseks tõmbele (vrd *surve[katse]masin*).

tõmbeaste → sügavtõmbeaste

tõmbediagramm; tõmbekõver i stress-strain diagram v диаграмма растяжения

Jõu ja pikenemise või pinge ja deformatsiooni vaheline diagramm.

tõmbekammlõikur i pull[-type] broach v протяжка

Mitmeteralõikeriist, millega töötlemine sooritatakse tõmbamisega läbi töödeldava detaili (vt *kammlõikus*; vrd *survekammlõikur*).

tõmbematriits → tõmbesilm

tõmbepainutus; painutus tõmbamisega *pr*; tõmbepainutamine; painutamine tõmbamisega *op* **i** draw bending **v** гибка наматыванием на вращающийся копир
Painutus, mis seisneb tooriku „tõmbamises“ pöörduvale vormimistemplile (vrd *survepainutus*).

tõmbepinge **i** tensile stress **v** растягивающее напряжение; напряжение разрыва
Pinnale mõjuv normaalpinge, mis püüab pinda kehast eemaldada. Sisejõu pikisihilisele komponendile (mõjub piki pinda) vastab pinge.

tõmbepink **i** draw[ing] bench; drawbench **v** волочительный стан
Tõmbamisel kasutatav seade (vt *tõmbamine*).

tõmbe-roometeim; tõmbe-roomavusteim; tõmbe-roomekatse; tõmbe-roomavuskatse **i** tensile-creep test **v** испытание на ползучесть при растяжении
Materjali kestev koormamine tõmbele, mis kutsub esile jääkdeformatsiooni (roome).

tõmberullikud **i** pinch rolls **v** тянущие валки
Pidevaluseadme rullikud valuploki või valandi kristallisaatorist väljatõmbamiseks.

tõmbesilm; tõmbematriits **i** drawing die **v** волока
Tõmbamisel kasutatav, kalibreeritud avaga kulumiskindlast materjalist tööriist (vt *tõmbamine*)

tõmbe-surve[katse]masin; universaal[ne] katsemasin **i** tensile-compression test[ing] machine **v** машина для испытания на растяжение-сжатие
Universaalne seade materjalide ja toodete katsetamiseks tõmbele ja survele.

tõmbeteim; tõmbekatse **i** tensile test; tension test **v** испытание на растяжение
Mehaaniline teim/katse, mille korral teimik/katsekeha allutatakse tõmbele.

tõmbeteimik; tõmbekatsekeha **i** tensile specimen; tensile test piece **v** образец для испытания на растяжение
Tõmbeteimil/-katsel kasutatav proovikeha.

tõmbetrummel **i** draw[ing] block **v** волочительный барабан
Trummeltõmbepingis toorikut läbi tõmbesilma tõmbav trummel (vt *tõmbamine*; *trumme-ltõmbepink*).

tõmbetugevus **i** tensile strength; ultimate tensile stress **v** прочность на растяжение; сопротивление разрыву
Materjali tugevusnäitaja – tugevuspiir tõmbel, pinge, mis vastab maksimaaljõule purunemisel.

tõmme **i** tension **v** растяжение
Pingeolukord, mil detaili ristlõikes mõjuvad normaalpinged (tõmbepinged).

tõmmismeetod → jäljendmeetod

tõstevõti (sissepandav) **i** lifting key **v** подъём [вставной]

Erikujulise otsaga vormimistööriist mudelite või nende osade vormist eemaldamiseks (vrd *tõstevõti (teravaotsaline)*).

tõstevõti (teravaotsaline) **i** draw spike; drawspike; picker **v** подъём [остроконечный]

Teravaotsaline vormimistööriist mudelite ja nende osade vormist eemaldamiseks (vrd *tõstevõti (sissepandav)*).

tõukamine → püsthööveldus

tõukav keevitustehnika **i** forehand [welding] technique; welding with acute angle; welding with electrode inclined under acute angle **v** сварка углом вперед

Keevituse sooritustehnika, kus keevituspõleti või keevituspüstol on kallutatud keevitamise suunas nürinurga all ja liigub paremalt vasakule (vrd *vasakkeevitamine; vedav keevitustehnika*).

tõukepink → püsthöövelpink

tõuketera **i** slotting tool **v** долбежный резец

Püsthööveldamise tera (vt *püsthööveldus*).

tõukur **i** pusher **v** толкатель

Kulgevvalt liikuv masinaosa või seadis, mis annab liikumise edasi teisele detailile või osale.

tõukur[tempel] → väljatõuketempel

tõukurahi **i** pusher[-type] furnace **v** толкательная печь

Pideva töörežiimiga ahi, milles materjalide või toorikute transportimine toimub tõukuri abil.

tõukurseade → eemaldusseade

tõusukanal; tõusupea **i** flow-off; overflow; airgate **v** выпор

Valukanalite süsteemi osa gaaside ärajuhtimiseks vormiõõnsusest ja vormi täitumise kontrollimiseks. Võib samaaegselt toita valandit sulametalliga (vt *valukanalite süsteem*).

tõusupea → tõusukanal

täide; täidis **i** burden; charge **v** шихта

Lähtematerjalid segu või kihtidena töötlemiseks metallurgia-, keemia- või teistes seadmetes (nt ahjudes).

täidis → täide

täidise kinnijäämine; täidise rippujäämine **i** bridging; scaffolding **v** подвисяние шихты; зависание шихты

Täidise kinnikiilumine, mis on tingitud peamiselt räbu tardumisest šahtahjudes (vagranka, kõrgahi).

täidise koostamine → täite koostamine

täidise rippujäämine → täidise kinnijäämine

täidiskuld; madalaprotsendiline kuld **i** filled gold **v** присадочное золото; пробельное золото

Kuldpinne/kullakiht põhimetallil, mida leppeliselt märgistatakse kullaprooviga, mis vastab kulla osakaalule tootes.

täidissegu → täitesegu

täidistraat **i** tubular electrode; flux-cored wire **v** порошковая проволока

Torukujuline metallümbrisega keevitustraati, mille südamik sisaldab räbu- ja gaasitekitavaid ühendeid ja metallipulbrit.

täidistraat[kaar]keevitus kaitsegaasis *pr*; täidistraat[kaar]keevitamine kaitsegaasis *op* **i** gas-shielded flux-cored arc welding **v** дуговая сварка порошковой проволокой в защитном газе

Kaitsegaaskaarkeevituse protsess/operatsioon, kus kasutatakse pulbertäidisega õõnsat metallist keevitustraati (täidistraati) ja juhitakse kaare piirkonda kaitsegaasi (vt *täidistraat[kaar]keevitus*; vrd *MAG-keevitus*).

täidistraat[kaar]keevitus kaitsegaasita *pr*; täidistraat[kaar]keevitamine kaitsegaasita *op* **i** self-shielded flux tubular-cored arc welding **v** дуговая сварка порошковой проволокой без защитного газа

Kaitsegaaskaarkeevituse protsess/operatsioon, kus kasutatakse pulbertäidisega õõnsat metallist keevitustraati (täidistraati) ja keevitускаare piirkonda kaitsegaasi ei juhita, vaid see eraldub täidisest (vt *täidistraat[kaar]keevitus*).

täidistraat[kaar]keevitus *pr*; täidistraat[kaar]keevitamine *op* **i** flux-cored arc welding; FCAW **v** дуговая сварка порошковой проволокой

Kaitsegaaskaarkeevituse protsesside/operatsioonide üldnimetus, kui kasutatakse torukujulist täidisega traatelektroodi (täidistraati) ja keevitatakse kas ilma kaitsegaasi kasutamata või kaitsegaasi kasutades.

täidistraatjoodis **i** core[d] solder **v** трубчатый припой

Räbustitäidisega traat- või varbjoodis (vt *joodis*).

täielik lahustuvus → piiramatu lahustuvus

täiskarastus; täielik karastus; tavakarastus *pr*; täiskarastamine; täielik karastamine, tavakarastamine *op* **i** full hardening; complete hardening **v** полная закалка; высокая закалка

Karastamine kuumutamise üle faasimuutuse temperatuuri A_{c3} (alaeutektoidterased) (vrd *poolkarastus*) või üle A_{c1} (üleutektoidterased), mille tulemusena saadakse maksimaalse kõvadusega struktuur.

täiskõva plekk; täiskõva leht[valts]metall; täistugevdatud plekk; täistugevdatud leht[valts]metall **i** full-hard sheet **v** листовой прокат полной твердости

Külmvaltsitud täiskõvaduseni kalestunud plekk (vt *külmvaltsimine*; vrd *poolkõva plekk*; *veerandkõva plekk*).

täiskõva traat; täistugevdatud traat; külm tõmmatud traat **i** hard-drawn wire
v нагартованная проволока
Suurte deformatsiooniastmetega külmalt tõmbamisel kalestunud e lõõmutamata traat (vt *tõmbamine*; vrd *pehmetraat*).

täislegeerpulber; täislegeeritud pulber **i** prealloyed powder **v** легированные порошки
Metallipulber, mille iga osakese koostis on ligilähedane pulbermaterjali koostisele (vrd *osalegeerpulber*).

täislõõmutus; täielik lõõmutus; tavalõõmutus *pr*; täislõõmutamine; täielik lõõmutamine; tavalõõmutamine *op*
i full annealing; dead-full annealing; supercritical annealing; dead-soft annealing; true annealing **v** полный отжиг; высокий отжиг
Terase lõõmutamine kuumutamise üle faasimuutuse temperatuuri A_{c3} (alaeutektoidterased) (vrd *poollõõmutus*) või A_{c1} (üleeutektoidterased) järgnevaks mehaaniliseks töötlemiseks sobiva struktuuri saamiseks.

täisnurklainega vahelduvvool **i** variable-polarity AC; square-wave AC **v** переменный ток квадратной формы
TIG- ja plasmakeevitusel kasutatav täisnurkse lainekujuga vahelduvvool, mille positiivse või negatiivse laine pikkus on muudetav.

täisnurkne programmjuhtimine **i** straight-cut control; straight-line control **v** прямо-угольное [программное] управление; прямолинейное управление
Arvjuhtimispinkide üks võimalik juhtimissüsteem.

täispinge **i** total stress **v** полное напряжение
Pinge keha punkti läbival pinnal, mis ei ole lahutatud pinna ristsuunaliseks normaalpingeks ja pinnaga paralleelseks nihke- e tangentsiaalpingeks.

täistihematerjal; kompakmaterjal **i** full density material **v** материал полной плотности; материал с теоретической плотностью; компактный материал
Ilma poorideta pulbermaterjal.

täistsentrifugaalvalu; õõneskehade tsentrifugaalvalu **i** true centrifugal casting
v центробежное литьё
Valumasina pöörlemisteljega ühtiva sümmeetriateljega valandite tootmise protsess tsentrifugaaljõudude toimel sisemise vaba pinna moodustumisega; kasutatakse horisontaal-, kald- ja vertikaalateljega valumasinate (vt *tsentrifugaalvalu*; vrd *pooltseentrifugaalvalu*; *tsentrifuug[tsentrifugaal]valu*).

täistugevdatud plekk; täistugevdatud leht[valts]metall → täiskõva plekk

täistugevdatud traat → täiskõva traat

täite koostamine; täidise koostamine **i** **burdening v** шихтование; шихтовка
Täite (täidise) arvutus ja koostamine metallurgia-, keemia- jt seadmetes töötlemiseks (vt *täide*).

täite laadimine; täidise laadimine **i** **charging v** завалка шихты; загрузка шихты
Täite (täidise) sulatusahju jt seadmetesse viimise protsess.

täiteava (sulatusahjudes) **i** **charging hole v** завалочное окно
Ava sulatusahju seinas täite sisseviimiseks (vt *täide*; vrd *täiteava (šahtahjudes)*).

täiteava (šahtahjudes); laadimisava (šahtahjudes) **i** **charging hole v** загрузочное окно; задочное окно; колошниковое окно
Ava täite sisestamiseks šahtahjudesse (vagranka, kõrgahi) (vt *täide*; vrd *täiteava (sulatusahjudes)*).

täiteköpp; laadimisköpp **i** **bucket; charging bucket v** бадья [загрузочная]
Seadis (mahuti) täite laadimiseks metallurgiaseadmesse (vt *täide*).

täitekõrgus **i** **fill height; fill depth v** высота засыпки
Pulbri poolt täidetud kõrgus pressvormi matriitsis etteantud kõrguse ja vormiga pressise saamiseks. Arvuliselt on see võrdne pressise kõrguse ja tihendatavusteguri korrutisega (vt *tihendatavustegur*).

täitelava; laadimisplatvorm **i** **charging deck; charging platform; charging scaffold v** колошниковая площадка; загрузочная площадка; шихтовая площадка
Šahtahjude (vagranka, kõrgahi) täiteava kõrgusel asuv platvorm, millel asuvad täite laadimiseadmed (vt *täiteava (šahtahjudes)*; *täide*; *vagranka*).

täiteläbim **i** **filling run; fill up run v** промежуточный проход
Mitmekihilise keevisõmbluse läbim(id), mis on keevitatud juureläbimile enne pinnaläbim(i) keevitamist.

täitemaht **i** **fill volume; die volume v** объем засыпки
Maht, mille võtab enda alla teatud kogus pulbrit (puistematerjali).

täitemasin; laadimismasin **i** **charger v** завалочная машина; шаржир-машина
Masin täite sisestamiseks [terase]sulatusahju ja teistesse metallurgilistesse agregaatidesse.

täiteperiood **i** **charging period; filling period v** период заполнения
Sulatusprotsessi periood, mille kestel sulatusseadmesse (nt konverterisse) viiakse täidis.

täitesegu; täidissegu **i** **backing sand; heap sand v** наполнительная [формовочная] смесь
Vormi- või kärnisegu, millega täidetakse vorm- või kärnkasti rõhimaht peale mudelisegu kasutamist (vt *vormisegu*; vrd *mudelisegu*; *ühtne vormisegu*).

täitetegur **i** **fill factor; die fill ratio v** коэффициент заполнения
Pressvormi täitemahu (või täitekõrguse) ja pressise mahu (või pressise kõrguse) suhe. Arvuliselt on see võrdne tihendatavusteguriga (vt *tihendatavustegur*).

täitevagonett; laadimisvagonett **i** charging car **v** завалочная вагонетка; загрузочная вагонетка

Transpordivahend sulatusahjude täitmise tarvis.

täppislauapuurpink; pretsiislauapuurpink **i** precision bench[-mounted] drill; precision bench-type drill press; precision bench drilling machine **v** прецизионный настольно-сверлильный станок

Käsiettenihkega väike täppispuurpink (vt *täppispink*).

täppislõikestantsimine → silelõikestantsimine

täppispink; pretsiispink **i** precision machine tool **v** прецизионный станок

Väga suurt töötlemistäpsust võimaldav metallilõikepink.

täppisstantsimine; pretsiisstantsimine **i** near-net-shape forging; precision forging; net-shape forging **v** точная объемная штамповка; прецизионная объемная штамповка

Tööstuslike standarditega võrreldes suurema täpsusega stantsiste e täppisstantsiste tootmine (vt *täppisstantsis*).

täppisstantsis; täppisstantstoode; pretsiisstantsis **i** near-net-shape forging; precision forging; net-shape forging **v** точная поковка; прецизионная поковка

Tööstuslike standarditega võrreldes suurema täpsusega stantsis, mis reeglina ei vaja täiendavat mehaanilist töötlust (vrd *eelstantsis*; *normaaltäppisstantsis*; *kõrgtäppisstantsis*).

täppissulam; pretsiissulam **i** precision alloy **v** прецизионный сплав

Eriliste füüsikaliste omadustega ja täpse keemilise koostisega sulam.

täppisvaland; pretsiisvaland **i** precision casting **v** прецизионная отливка

Valand, mis on toodetud täppisvalandvalu meetoditega (täppisvalu, kipsvormvalu, keraamikavormvalu) (vt *täppisvalu*; *kipsvormvalu*; *keraamikavormvalu*).

täppisvalandvalu; pretsiisvalandvalu **i** precision casting **v** прецизионное литьё

Üldnimetus täppisvalandite tootmise protsessidele (täppisvalu, kipsvormvalu, keraamikavormvalu) (vt *täppisvalu*; *keraamikavormvalu*; *kipsvormvalu*).

täppisvalu gaasistuvmudeliga → gaasistuvmudeltäppisvalu

täppisvalu **i** investment casting; precision investment casting; lost-wax casting **v** точное литьё

Üldnimetus täppisvalandite tootmise protsessidele kordkasutusega tervikvormides; need saadakse kordkasutusega (kergsulavatest, lahustuvatest või gasifitseeruvatest materjalidest) valumudeleid kasutades (vt *sulavmudeltäppisvalu*; *gasifitseeruvmudeltäppisvalu*; *lahustuvmudeltäppisvalu*; vrd *täppisvalandvalu*).

täppisvalu lahustuvmudeliga → lahustuvmudeltäppisvalu

täppisvalu sulavmudeliga → sulavmudeltäppisvalu

täpsus **i** accuracy **v** точность

Mingi protsessi, seadme vms tegelike parameetrite ja teoreetiliste nimiparameetrite omavahelise vastavuse määr.

tööiga **i** lifetime **v** долговечность; срок службы

Detaili või toote kestvusomaduste kompleks (nt väsimuspiir, roomepiir, korrosiooni-kindlus, kulumiskindlus), mis kõige enam vastab detaili/toote talitusomadustele ajaliselt.

töökindlus **i** reliability **v** надежность; работоспособность

Toote (süsteemi, elemendi) omadus täita ettenähtud ülesandeid, säilitades kasutusajal oma parameetrid etteantud piires; ka vastupanu ootamatule purunemisele.

töömahukus **i** labor consumption **v** трудоемкость

Tööaja või tööjõu kulu toodangu, teenuse või nende ühikoguse kohta.

tööpink **i** machine [tool] **v** станок; рабочий станок; стан

Mehhaniseeritud või automatiseeritud tootmisvahend (masin), mis tööriista ja tooriku omavahelisel liikumisel annab töötlemisel toorikule ettenähtud kju.

tööriist; instrument **i** tool **v** инструмент

Eseme (tooriku vm objekti) töötlemise vahend.

tööriistakoonus **i** tool [attachment] taper **v** инструментальный конус; конус инструмента

Tööriista kinnituskoonus (morsekoonus, meeterkoonus jt).

tööriistalukksepp **i** toolmaker **v** слесарь-инструментальщик

Kõrge kvalifikatsiooniga metallitöeline, kes valmistab tööriistu.

tööriistateras; instrumenditeras; {instrumentaalteras} **i** tool steel **v** инструментальная сталь

Tööriistade valmistamiseks kasutatav mittelegeer- või legeerteras (C-sisaldus 0,3... 1,6%)

tööriistateritus *pr*; tööriistateritamine *op* **i** tool grinding **v** заточка инструмента

Kulunud lõikeriistade (treiterad, freesid, puurid jms) lõikegeomeetria taastamine abrasiivlõikureid kasutades.

tööriistatreipink; instrumentaaltreipink **i** toolroom lathe; toolmaker's lathe **v** инструментальный токарный станок

Suurendatud töötlustäpsusega treipink tööriistade, rakiste jt täpsete detailide valmistamiseks (vt *treipink*).

tööriistavao sisselõikus *pr*; tööriistavao sisselõikamine *op* **i** die sinking **v** обработка ручьев штампа; обработка выемок штампа

Tööriistavagude (nt stantsid, survealuvormid jms) töötlemine kasutades kontuurfreesimist, mahtelektoerosioontöötlust, elektrokeemilist töötlust jt. töötlusmeetodeid.

tööstus i industry v **промышленность; индустрия**

Majandusharu, mis hõlmab loodusvarade ammutamise ja töötlemise, energia, masinate, seadmete ja tööriistade ning tarbekaupade jm tootmise ettevõtteid.

tööstusrobot i industrial robot v **промышленный робот**

Manipulaatorist ja programmeeritavast juhtimisseadmest koosnev isetoimiv masin, mis täidab tootmisprotsessis vajalikke liikumis- ja juhtimisülesandeid.

töötasand i location place v **рабочая плоскость; плоскость движения**

Teriku geomeetria koordinaattasand – lõikeserva valitud punkti läbiv tasand, mis on risti põhitasandiga ning paralleelne ettenihke sihiga (vt *põhitasand; lõikeserv*).

töötluskeskus i machine center; machining center v **обрабатывающий центр**

Arvjuhtimispink, millel on võimalik tooriku ühe paigaldusega teha erinevat töötlust (treida, freesida, puurida jm).

töötluslisa; töötlemislisa i **overlap v напуск**

Tooriku (näiteks sepiastatud, stantsitud) osa, mis pole valmistootes vajalik, kuid hõlbustab toote valmistamist.

töötlustäpsus (lõiketöötlemisel) i **machining accuracy v точность обработки**

Töötlemisega saadud detaili mõõtmete, kuju ja pindade vastastikuse asendi vastavus etteantule; seda väljendatakse töötlusveaga (vt *töötlusviga*).

töötlusvaru; töötlemisvaru i **machining allowance; finish[ing] allowance v припуск [на обработку]**

Metallikiht stantsisel või valandil, mis jäetakse järgnevas viimistlevaks mehaaniliseks töötlemiseks, tavaliselt laastu eraldamise teel.

töötlusviga (lõiketöötlemisel); töötlemisviga (lõiketöötlemisel) i **machining error v погрешность обработки [резанием]**

Töötlemise saadud detaili mõõtmete, kuju ja pindade vastastikuse asendi hälve etteantud suurusest.

töövalts i **work roll v рабочий валок**

Valtstooli otseselt metalli deformeeriv valts (vt *valtspink; valtstool; vrd tugivalts*).

tühikud (valandis) i **cavities; voids v раковины (отливки)**

Valudefektide üks grupe – erineva mõõdu ja vormiga, valdavalt gaasiga täidetud õõnsused valandites, nt gaasitühikud, gaasipoorid jms.

tükeldus *pr*; tükeldamine *op* i **shearing v разрезка**

Tooriku (plekk, riba) jaotamine kaheks või enamaks osaks lahtist kontuuri mööda. Tükelduse eriliigiks on pikitükeldus (vt *pikitükeldus; eraldusoperatsioon*).

tükelduspink i **parting machine; cutting-off machine; cutoff machine v отрезной станок**

Metallilõikepink, mis tükeldab leht-, latt-, toru-, profiil- vms materjali.

tükiaeg **i** time per piece **v** штучное время
Operatsiooni täitmise aeg.

tükistus *pr*, tükistamine *op* **i** agglomeration **v** окускование

Peene maagi või kontsentradi ettevalmistusprotsess sobiva suurusega tükkidena (tükistatud) materjali saamiseks aglomeratsiooni, känkimise või brikettimise teel (vt *aglomeratsioon; känkimine; brikettimine*).

tünnvalts; tünjas valts **i** barrel-shaped roll; crowned roll **v** бочкообразный валок
Tünnikujulise profiiliga valts kompenseerimaks valtsile mõjuvate jõudude poolt esilekutsutavat läbipainet ja sellega kaasneva valtsmetalli kujuhälbeid.

tüvikristallisatsioon; tüvikristall[iseer]umine **i** strain crystallization **v** коренная кристаллизация

Elastomeeride suurtele deformatsioonistmetele omane kristallisatsioon; metallidele omane kuusepuud meenutava dendriitkristallide teke.

tüüptehniline protsess **i** standard technological process; standard manufacturing process; typical production process **v** типовой технологический процесс
Tehnoloogiline protsess, mis töötatakse välja tüüptoote valmistamiseks.

U

ujujahutus **i** mist cooling **v** охлаждение туманом

Lõikeriista jahutus, mille korral jahutus-määrdevedelik (lõikevedelik) suunatakse lõiketsooni peenikeste piiskadena õhujoo (vt *tulvjahutus; kõrgsurvejahutus*).

ujumatriits; ujuv matriits **i** floating die **v** плавающая матрица

Pulbrite kahesuunalisel pressimisel e kahepoolisel pressimisel kasutatav vedru[de]le või hüdrotsilindri[te]le toetuv matriits, mis liigub („ujub“) pressimise või väljapressimise suunas (vt *kahesuunaline pressimine*).

ujumatriitspressimine **i** floating-die pressing **v** прессование в плавающей матрице

Kahepoolne pressimine vedru(de) või hüdrotsilindri poolt toetatud nn ujuvas matriitsis (vt *ujumatriits*).

ujutorn ; ujuv torn **i** floating plug **v** плавающая оправка

Õõneskehade (torude) ujutornitõmbamisel kasutatav torn (vt *ujutorntõmbamine*).

ujutorntõmbamine; tõmbamine ujutornil **i** floating-plug drawing **v** волочение на самоустанавливающейся оправке; волочение на плавающей оправке

Õõneskehade (torude) tõmbamine tingimustes, kus sisemist õõnsust moodustava torni asetus on isereguleeluv (vt *tõmbamine; vrd liikuvtornitõmbamine; kinnistortõmbamine; tornita tõmbamine*).

ujutsenter; ujuv tsenter **i** floating center **v** плавающий центр

Pöördetaili telje sihis iseseaduv tsenter (vt *tsenter*).

ujutugi; ujuv tugi **i** floating support **v** плавающая опора
Rakise iseseaduv tugi.

ultraheli[lõike]töötlus *pr*; ultraheli[lõike]töötlumine *op* **i** ultrasonic machining **v**
ультразвуковая обработка [резанием]
Materjalide töötlemine (lihvimine, poleerimine, avade moodustamine jms) ultraheli abil.

ultrahelidefektoskoop; ehodefektoskoop **i** ultrasonic defectoscope; ultrasonic
detector **v** ультразвуковой дефектоскоп
Seade hälvingute otsimiseks ultraheli meetoditega.

ultrahelidefektoskoopia; ehodefektoskoopia **i** ultrasonic defectoscopy **v** ультра-
звуковая дефектоскопия; эхodefektоскопия
Mitterpurustava kontrolli meetod materjali (toote) hälvingute määramiseks, mis põhineb
uuritava eseme pinnalt materjali sisse suunatud ultraheli (sagedusega ca 20 kHz) peegel-
dumisel ja hajumisel.

ultraheliimpulss-ehodefektoskoopia → ultraheliimpulss-kajadefektoskoopia

ultraheliimpulss-kajadefektoskoopia; ultraheliimpulss-ehodefektoskoopia **i** ultra-
sonic pulse-echo defectoscopy **v** ультразвуковая импульсная эхodefектос-
копия

Ultrahelidefektoskoopia, mis põhineb uuritava eseme pinnalt materjali sisse suunatud
ultraheliimpulsside peegeldumisel (vastukajamisel).

ultraheliimpulss-kajakatse; ultraheliimpulss-ehhokatse; ultraheliimpulss-kajakont-
roll; ultraheliimpulss-ehhokontroll **i** ultrasonic pulse-echo test[ing]; ultrasonic
pulse-echo inspection; ultrasonic pulse-echo examination **v** ультразвуковой эхо-
импульсный контроль

Ultraheliimpulsside peegeldumisel (vastukajamisel) põhinev mittepurustav katse.

ultraheliimpulsskajakontroll → ultraheliimpulss-kajakatse

ultrahelijootmine **i** ultrasonic soldering; ultrasonic brazing **v** ультразвуковая
пайка

Jootmine ultrahelivõnkumise rakendamisega joodise määramisvõime parandamiseks
(vt *jootmine*).

ultrahelikatse; ultrahelikontroll; ehhokatse; ehhokontroll **i** ultrasonic test[ing]; UT;
ultrasonic examination; ultrasonic inspection **v** ультразвуковой контроль; эхо-
контроль

Ultrahelimeetodil põhinev mittepurustav katse.

ultrahelikeevitus *pr*; ultrahelikeevitamine *op* **i** ultrasonic welding **v** ультразву-
ковая сварка

Tardfaasis survekeevituse protsess/operatsioon, kus kokkusurutud detailidele suunatakse
rõhksalt liitepinnaga ultrahelivõnkumised.

ultraheliläbivalgustus[defektoskoopia] **i** ultrasonic [through] transmission defec-

toscography **v** ультра-звуковая просвечивающая дефектоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod, mis põhineb ultraheli emiteerimisel ühelt muundurilt ja vastuvõtust teise, katsekeha vastaspoolel paikneva muunduri poolt.

ultraheliläbivalgustuskatse; ultraheliläbivalgustuskontroll **i** ultrasonic [through] transmission test[ing]; ultrasonic [through] transmission inspection; ultrasonic [through] transmission examination **v** ультра-звуковой просвечивающий контроль

Ultraheliläbivalgustusmeetodil põhinev mittepurustav katse.

ultrahelipink **i** ultrasonic machine **v** ультразвуковой станок

Tööpink ultrahelitöötluseks (vt *ultrahelitöötlus*; *ultrahelipuhastus*).

ultrahelipuhastus *pr*; ultrahelipuhastamine *op* **i** ultrasonic cleaning **v** ультразвуковая очистка

Ultrahelisagedusega võnkumise kasutamine detailide puhastamisel.

ultraheliresonantsdefektoskoopia **i** ultrasonic resonance defectoscopy **v** ультразвуковая резонансная дефектоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod, mis põhineb pidevate ultrahelilainete sageduse muutumisel, määramaks resonantssagedust.

ultraheliresonantskatse; ultraheliresonantskontroll **i** ultrasonic resonance test[ing]; ultrasonic resonance inspection; ultrasonic resonance examination **v** ультразвуковой резонансный контроль

Ultraheliresonantsmeetodil põhinev mittepurustav katse.

ultrahelisond **i** ultrasonic search unit; ultrasonic transducer **v** ультразвуковой зонд

Elektroakustiline muundur ultraheli energia ülekandeks või vastuvõtuks või mõlemaks.

ultrahelitomograafia; ehotomograafia **i** ultrasonic tomography **v** ультразвуковая томография; эхотомография

Mittepurustava kontrolli meetod kihitise kujutise saamiseks, mis põhineb ultrahelilainete peegeldumisel või hajumisel.

ultraheliuputuskatse; ultraheliuputuskontroll **i** ultrasonic immersion test[ing]; ultrasonic immersion inspection; ultrasonic immersion examination **v** ультразвуковой иммерсионный метод контроля

Ultrahelimeetodil põhinev mittepurustav katse, mille korral muundur ja katsekeha, mis toimivad akustilise paarina, on sukeldatud veevanni.

ultramikroskoop; hajuvalgusmikroskoop **i** ultramicroscope **v** ультрамикроскоп

Seade väga väikeste, tavamikroskoobis nähtamatute osakeste (nt udu või suitsu osakesed) uurimiseks valgusjoas.

ultrapeenpulber; ülipeenpulber **i** ultrafine powder; hyperfine powder **v** дисперсный порошок; мелкодисперсный порошок; мелкозернистый порошок
Alamikroonse pulbri alaliik osakeste suurusega tavaliselt 0,1...1µm (vt *alamikroonne pulber*).

ultrapeenstruktuur → ülipeenstruktuur

ultraviolettmikroskoop **i** ultraviolet microscope **v** ультрафиолетовый микроскоп
Seade, milles kasutatakse objekti illumineerimiseks ultravioletvalgust.

umbava **i** blind hole **v** глухое отверстие
Ühest otsast suletud ava (vrd *läbivava*).

umbpoor **i** blind pore **v** тупиковая пора
Avatud poor (välispinnale ulatuv poor), mis ei ole seotud materjali sees asuvate teiste pooridega.

universaal[ne] katsemasin → tõmbe-surve[katse]masin

universaalfreespink **i** universal [horizontal] milling machine; universal knee-and-column milling machine; universal column-and-knee milling machine **v** универсальный горизонтально-фрезерный станок
Horisontaalspindliga ja vertikaaltelje ümber pööratava töölauaga konsoolfreespink (vrd *laiuniversaalfreespink*).

universaalkõvadus → Martensi kõvadus

universaalmodelplaat; klišeemudelplaat **i** cliché pattern plate **v** универсальная модельная плита
Üksik- ja väikesaritootmises kasutatav kiireltvahetatavate mudelitega modelplaat (vt *mudelplaat*).

universaaltreiautomaat; universaalautomaattreipink **i** automatic screw machine **v** токарно-винторезный автомат; универсальный токарный станок
Keeruliste detailide valmistamisel kasutatav universaaltreipink, mis on tavaliselt varustatud tooriku radiaalsuunas liikuvate ristsuportitega (vt *universaaltreipink*).

universaalautomaattreipink → universaaltreiautomaat

universaaltreipink **i** engine lathe; screw[-cutting] machine; screw[-cutting] lathe **v** универсальный токарный станок; токарно-винторезный станок
Treipink, millel saab treida pöördpinda, otspinda ja lõigata keeret.

U-soonega löökpaindekatseskeha → U-soonega löökpaindeteimik

U-soonega löökpaindeteimik; U-soonega löökpaindekatseskeha **i** U-notch impact test piece; U-notch impact specimen **v** образец с U-образным надрезом для испытания на ударный изгиб
U-kujulise sisselõikega teimik/katseskeha purustustöö suuruse määramiseks löökpaindel Charpy meetodil (vt *Charpy löökpaindeteim*).

U-tala; karptala **i** U-beam; U-bar; U-girder; channel **v** коробчатая балка; швеллерная балка; швеллер
U-kujulise (karbikujulise) ristlõikega üldotstarbeline profiilmetall (vt *profiilmetall*).

uurispool **i** worm-hole **v** свищ; удлинённая пора
Keevitusdefekt – eraldunud gaasidest tekkinud piklik gaasipoor; esineb sageli risti õmb-
luse pinnaga.

uushõbe; alpaka **i** nickel silver; undis brass; German silver; newsilver; alpaca;
{argentan} **v** нейзильбер; альпака
Niklit ja tsinki sisaldav vasesulam.

U-õmblus **i** single-U butt weld **v** шов с U-образной разделкой
U- tähe kujulise servavahemikuga põkkõmbus (vt *põkkõmbus*).

V

põlv[liigend]press **i** toggle[-lever] press **v** кривошипно-коленный пресс
Põlvmehanismi (põlvliigendmehanismi) poolt kasutatava liuguriga mehaaniline press.

V-[põkk]õmbus **i** single V-butt weld **v** стыковой шов со скосом обеих кромок
V-kujuliselt töödeldud servavahemikuga põkkõmbus.

vaakumdegasatsioon *pr*; vaakumdegaseerimine; degaseerimine vaakumis *op*
i vacuum degassing; vacuum treatment **v** вакуумная дегазация; вакуумирование
Sulametallist gaaside eemaldamine vaakumis (vt *degasatsioon*).

vaakuminduksioondegasatsioon *pr*; vaakuminduksioondegaseerimine *op* **i** vacuum-
induction degassing; VID **v** вакуумно-индукционная дегазация
Degaseerimine kõrgsagedusvooludega kuumutatavas vakuumahjus gaaside eemaldami-
seks sulametallist (vt *vaakumdegasatsioon*).

vaakuminduksioonümbersulatus *pr*; vaakuminduksioonümbersulatamine *op*
i vacuum-induction remelting; vacuum-induction refining; VIR **v** вакуумно-индук-
ционный переплав
Rafineeriv ümbersulatus vaakum kõrgsagedusvoolu toimel kuumutatavas ahjus (vt *ümber-
sulatus*).

vaakumjootmine **i** vacuum brazing **v** вакуумная пайка; пайка в вакууме
Jootmine vaakumis (vt *jootmine*).

vaakumkaarümbersulatus *pr*; vaakumkaarümbersulatamine *op* **i** vacuum-arc
remelting; vacuum-arc refining; VAR; CEVAM-process **v** вакуумно-дуговой пере-
плав
Lähtematerjali – metallelektroodi – rafineeriv ümbersulatus elektrikaare soojuslikul toimel
vaakumis (vt *ümbersulatus*).

vaakummetallitus *pr*; vaakummetallitamine *op* **i** vacuum metallization; vacuum
metallizing **v** вакуумная металлизация; вакуумное металлизирование; метал-
лизация в вакууме
Mittemetalleseme katmine metalliga vaakumpindamise teel.

vaakumpaagutus *pr*; vaakumpaagutamine *op* i vacuum sintering **v** вакуумное спекание; спекание в вакууме

Paagutamine vaakumi kaitsekeskkonnas. Vaakumpaagutus tagab pulbertoodete kõrge kvaliteedi tänu oksiidide pürolüüsile ja sublimeerumisele ning materjali rafineerimise soodsatele tingimustele (vt *paagutus*).

vaakumsulatus *pr*; vaakumsulatamine *op* i vacuum melting **v** вакуумная плавка; плавка в вакууме

Sulatus vaakumahjus.

vaakumsurvevalu **i** vacuum die casting **v** литьё под давлением с вакуумированием прессформы

Gaasitühikuteta valandite tootmine, mille puhul survevaluvorm enne täitmist sulametalliga vakumeeritakse (vt *survevalu*; vrd *hapniksurvevalu*).

vaakumteras **i** vacuum-treated steel **v** вакумированная сталь

Teras, mis on toodetud vakumeerimist rakendades (vt *vakumeerimine*).

vaakumtöötlus *pr*; vaakumtöötlemine *op* i vacuum treatment; vacuum processing; vacuum degassing **v** вакуумная дегазация; вакуумная обработка

Sulametalli lühiajaline töötlemine vaakumis degaseerimise ja taandamise eesmärgil.

vaakumvalu **i** vacuum permanent-mo[u]ld casting; vacuum casting **v** вакуумное литьё

Poorideta valandite tootmine, kasutades vormiõõnsuse täitmisel vakumeerimist. Kasutust leiavad sellised vaakumvalu alaliigid nagu imivalu, vaakumsurvevalu jt (vt *imivalu*; *vaakumsurvevalu*).

vaakumvormimine **i** vacuum forming; vacuum thermoforming **v** вакуумная формовка

Üliplastses olekus lehtmetsalli (pleki) samuti termoplastide vormimine gaasi normaalarõhul vaakumi moodustumisega matriitsiõõnes (vt *üliplastne lehtvormimine*; *termovormimine* vrd *pneumovormimine*; *mehaaniline termovormimine*).

vaakumvormimine **i** V-process; vacuum mo[u]lding **v** вакуумно-пленочная формовка; V- процесс

Vormimine sideaineta, kuiva vormiliiva kasutades, mida hoitakse ja tihendatakse vormkastis polümeerkile ja vaakumi abil.

vaakumvormvalu **i** vacuum mo[u]ld casting **v** литьё в вакуумно-пленочные формы

Valu vaakumvormitud vormidesse (vt *vaakumvormimine*).

vaateava **i** eyehole; peep hole **v** гляделка

Ava metallurgiascadmes protsessi kulgemise jälgimiseks.

vaba energia; Gibbsi energia **i** free energy; Gibbs [free] energy **v** свободная энергия

Süsteemi võime teha tööd; vaba energia muutust mõõdetakse antud protsessi maks-

maalse võimaliku tööga.

vaba ferriit → eeleutektoidferriit

vaba süsinik **i** free undis; graphitic undis **v** свободный углерод; несвязанный углерод

1) Rauasüsinikusulamites (tavaliselt malmides) vabas olekus grafiidina esinev süsinik.
2) Karbiidi kristallivõres mitteseotud (vaba) süsinik (vrd *seotud süsinik*).

vaba tsementiit → eeleutektoidtsementiit

vabakristallisatsioon; vabakristall[iseer]umine **i** free crystallization **v** свободная кристаллизация

Iseneelikult tekkinud kristallisatsioonikeskmeist põhjustatud kristall[iseer]umine.

vabalõikamine → ortogonaallõikamine

vabasepistus → sepistus

vabrik → tehas

vagranka **i** cupola **v** вагранка

Šahtahi valandite tootmisel malmi sulatamiseks.

vagranka sissekütmine **i** foreblow **v** розжиг вагранки; продувка холостой колоши; продувка вагранки

Vagranka põhjakoksi sissekütmise protsess/operatsioon, mille puhul kasutatakse valdavalt maagaasi (vt *vagranka; põhjakoks*).

vagrankamalm **i** cupola [cast] iron **v** ваграночный чугун

Vagrankades toodetav malm (vt *vagranka*).

vagrankasulatus *pr*; vagrankasulatamine *op* **i** cupola melting **v** плавка в вагранке; ваграночная плавка

Malmi sulatamine vagrankas (vt *vagranka*).

vagrankasulatus[tsükkel]; sulatustsükkel vagrankas **i** cupola heat **v** ваграночная плавка

Vagrankas läbiviidud sulatustsükkel (vt *sulatus[tsükkel]*).

vaguvalts **i** grooved roll **v** ручевой валок; калиброванный валок

Valts, mille pinnal on üks või mitu valtsivagu (vt *valtsivagu*).

vahamudel **i** wax pattern **v** восковая модель

Spetsiifilisest kergsulavast (enamasti parafiini sisaldavast) segust mudel kasutamiseks sulavmudeliga täppisvalus (vt *väljasulatatav [valu]mudel; sulavmudeltäppisvalu*).

vahekaar[keevitus] **i** drop transfer welding; globular transfer welding **v** сварка промежуточной дугой

MIG/MAG-keevitus lühi- ja pihustuskaare vahelises kaarepingete vahemikus.

vahekihikeevitus *pr*; vahekihi keevitamine *op* **i** *buttering* (by welding); build up
v *наплавка промежуточного слоя (подслоя)*

Detailide servadele metallurgiliselt sobiva vahekihi keevitus.

vahekiht → üleminekukiht

vahekoostamine; sõlmkoostamine **i** *intermediate assembly*; preliminary assembly
v *промежуточная сборка; предварительная сборка; узловая сборка*

Masina sõlmede koostamine eraldi masina kui terviku koostamisest.

vahekopp **i** *undis* **v** *промежуточный ковш*

Valuplokivormi ja kristallisaatori või valuvormi ja valukopa vahele asetatav kopp sula-
metalli väljavoolukiiruse reguleerimiseks.

vahelduvõmblus **i** *staggered intermittent weld* **v** *шахматный прерывистый шов таврового соединения*

Katkendõmblus mõlemalt poolt T-liidet vaheldumisi asetsevate lõikudena.

vahelõõmutus → protsessilõõmutus

vahelõõmutus; vahepealne lõõmutus; protsessilõõmutus *pr*, vahelõõmutamine;
vahepealne lõõmutamine; protsessilõõmutamine *op* **i** *process anneal[ing]*;
interpass anneal[ing]; *interanneal[ing]*; *intermediate anneal[ing]*; **v**
промежуточный отжиг; межоперационный отжиг

Survetõõtlusoperatsioonide vahepealne vajaduse korral tehtav termotõõtlus
rekristallisatsioonitemperatuuri ületavatel temperatuuridel metalli plastsuse ja
deformeeritavuse taastamiseks.

vahetus[hammas]rattad **i** *change gears* **v** *сменные шестерни*

Vahetatavad hammasrattad tööpingi kinemaatiliseks seadistamiseks.

vahetükk **i** *consumable insert*; insert **v** *плавящаяся вставка*

Ühelt poolt keevitamisel õmbelse juurepindade vahele asetatud ja keevitamise käigus
sulav vahetükk.

vahevormkast **i** *cheek*; mid-part **v** *средняя опока*

Vahepealne vormkast, mida kasutatakse juhtumil, kui valuvormil on kaks lahutuspinna
(vt *vormkast*).

vaht **i** *froth*; foam **v** *пена*

Õhkeste vedelikukiledega eraldatud gaasimullide kogum. Moodustub nt vasemaagi flotat-
sioonrikastamisel.

vahtalumiinium; {penoalumiinium} **i** *foamed aluminium* **v** *пеноалюминий; вспененный алюминий*

Poorne väikese tihedusega (kuni 200 kg/m³) alumiinium.

vahtmetall; {penometall} **i** foamed metal **v** пенометалл; вспененный металл
Makro- või mikropoorse struktuuriga (poorsus kuni 98%) vahustatud väikese tihedusega metall.

vahtpolüstüroolmudel → stürovahtmudel

vaiksideaine (lihvketta) **i** resinoid bond; resin bond **v** полимерная связка (шлифовального круга)
Abrasiivlõikeriistade, sh lihvketaste abrasiivi polümeervaigu (nt fenoolformaldehüüdvaik) baasil orgaaniline sideaine (vt *orgaaniline sideaine*).

vajakvalu **i** misrun; short run **v** недолив

Valudefekt, mis on põhjustatud vormi mitteüldaldase täitumisest (tingituna valu madalast temperatuurist), vormi ebapiisavast gaasiläbilaskvusest või vigadest valukanalite projekteerimisel.

vakants **i** vacancy; vacant lattice site; vacant atomic site **v** вакансия
Kristallivõre defekt; aatomi puudumine sõlmpunktis.

vakumeerimine → vaakumtöötlus

vakumeerimine kopas → koppvakumeerimine

valaja **i** pourer; ladler; caster **v** заливщик; разлившик
Tööline, kelle ülesandeks on valuvormide sulametalliga täitmine (vt ka *valutööline*).

valamine **i** pouring **v** заливка [формы]; разливка [металла]
Valuvormi sulametalliga täitmine valutehnoloogias (vrd *valu*).

valand **i** casting **v** отливка

Valamise teel toodetud toorik või toode (vt *valu*).

valandi järeltöötlus *pr*; valandi järeltöötlemine *op* **i** fettling [a casting]; dressing [a casting] **v** очистка литья; очистка отливок; обрубка [отливок]

Valuvormist eemaldatud valandite töötlus, mis eelneb toote kasutusele võtmisele või täiendavale lõiketötlusele: kärnieemaldus, valukanalite eemaldus, erinevate meetoditega puhastamine.

valandi väljalöömine; väljalöömine **i** shakeout; shake-out; knock-out **v** выбивка [литья]; выбивка [отливок]; выбивка [опок]

Tardunud ja teatud temperatuurini jahtunud valandite kordkasutusega valuvormist eemaldamine (väljalöömine) (vrd *kärnieemaldus*).

valatavus **i** castability **v** литейные свойства

Metallisulami valuomaduste (vedelvoolavus, valukahanemine jms) kompleks tagamaks kvaliteetsete valandite saamist.

valatud struktuur → valustruktuur

valekärn i projection cod **v** болван

Valuvormi väljaulatuv osa, mille abil valandis moodustuvad õõnsused ja süvendid.

valeribi i pattern reinforcing rib **v** ложное ребро; фальшивое ребро

Mudeli tugevdusribi, mille jälg vormis tasandatakse (vt *mudel*).

valge niklikivi i converter matte; Bessemer matte **v** файнштейн; белый никелевый штейн

Vase- ja niklisulfiidide sulam, vase ja nikli tootmise vahesaadus (vt *kivi (metallurgias)*).

valge tempermalm i white[-heart] malleable [cast] iron; pe[ɑ]rlitic malleable [cast] iron **v** белосердечный ковкий чугун; светлосердечный ковкий чугун; перлитный ковкий чугун

Süsinikku ärastava lõõmutamise teel saadud heleda murdepinnaga tempermalm (vt *tempermalm*; vrd *must tempermalm*).

valge terasplekk → valgeplekk

valgehõõgus i white heat **v** белое каление

Temperatuur, millel kuumutatud metall on helevalge; visuaalselt määratav temperatuur üle 1100 °C.

valgekuld i white gold **v** белое золото

Nikli või platinaga legeritud hõbevalge kullasulam.

valgemalm i white [cast] iron **v** белый чугун

Seotud süsinikuga (tsementiidi kujul) valge murdepinnaga malm.

valgemetall i Hoyt's metal; white metal **v** белый металл

Tinasulam – babiit (91,5% Sn), mis sisaldab ka vaske (4,3%), antimoni (3,4%), niklit (0,55%) ja pliid (0,25%).

valgendatud [pinnaga] malm i chilled [cast] iron; case-hardened iron **v** отбеленный чугун

Hall- või keragrafiitmalm, mille pinnakiht on valgemalmi struktuuriga. Tegemist võib olla kas valudefektiga või tehnoloogilise protsessi eesmärgilise tulemusega saavutamaks malmvalandi kõrgendatud kõvaduse ja kulumiskindlusega pinda (vt *valgenemine*; vrd *valgemalm*).

valgendatud pinnaga valand → pindvalgendatud valand

valgenemine i hard spots **v** отбел; отбеливание чугуна

Valudefekt – valgemalmile iseloomulike struktuuri-osade moodustumine hallmalmist valanditel, peamiselt valandi pinnal ja väikese ristlõikepinnaga piirkondades (vt ka *pöördvalgenemine*).

valgeplekk; valge terasplekk i tinned sheet; tin plate **v** белая жесь; луженая жесь

Tinakihiga pinnatud õhuke terasplekk (vt *õhuke külmaltsplekk*).

valgevask → messing

valgevaskjoodis → messingjoodis

valguskiirjootmine **i** light-radiation soldering; light-radiation brazing **v** пайка световым лучом; светолучевая пайка

Jootmise protsess/operatsioon joodise kuumutamiseга fookuseeritud valguskiire abil (vt *jootmine*).

valguskiirkeevitus **pr**; valguskiirkeevitamine **op** **i** light-radiation welding **v** сварка световым лучом; светолучевая сварка

Kiirguskeevitus mittekoherentse valguskiire abil (vt *kiirguskeevitus*).

valikkristallisatsioon; valikkristall[iseer]umine **i** selective crystallization; accumulative crystallization **v** избирательная кристаллизация

Valikuliselt tekkinud kristallisatsioonikeskmeist põhjustatud kristall[iseer]umine.

valts **i** roll **v** валок

Valtspingi osa, mis deformeerib valtsitavat metalli, andes sellele vajalikud mõõtmed ja kuju (vt *valtsimine*; *valtspink*; *valtsstool*).

valts[imis]tagi **i** mill scale **v** прокатная окалина

Peamiselt teraste kuumvaltsimisel moodustuv oksüdeerumisprodukt (vt *kuumvaltsimine*).

valts[imis]torn **i** rolling mandrel **v** раскатный валок

Rõngavaltspingi vertikaalne rullik valtsimisprotsessi kontrollimiseks; võimaldab erineva läbimõõduga rõngakujuliste toorikute valtsimist.

valtsikaliiber **i** pass **v** калибр [валка]

Kahe või enama valtsi vaheline, [valtsi]vagude poolt moodustunud vahemik (ava), milles toimub valtsitoorikule vormi ja mõõtmete andmine (vt *valtsivagu*; *valtsimine*; *valts*).

valtsilihvpink **i** roll grinding machine **v** вальцешлифовальный станок

Valtspingi valtside lihvimise pink.

valtsimine **i** rolling **v** прокатка

Survetöötlusmeetod, mis seisneb tooriku plastses deformeerimises (kokkusurumises) kahe või enama valtsi vahel.

valtsimistagi **i** mill scale **v** прокатная окалина

Peamiselt teraste kuumvaltsimisel moodustuv oksüdeerumisprodukt, mida kasutatakse rauapulbri tootmisel.

valtsitreipink **i** roll turning lathe **v** вальцетокарный станок

Valtspingi valtside treimise pink.

valtsivagu **i** groove **v** ручей [прокатного валка]

Ringjas sisselõige valtsi pinnal deformeeritava toorikule vormi ja mõõtmete andmiseks (vt *valtsimine*; *valts*).

valtskeevitus *pr*; valtskeevitamine *op* **i** roll welding; ROW; roll bonding **v** сварка прокаткой

Survekeevituse protsess/operatsioon, kus liide moodustub lehtmaterjali rullide vahelt läbijuhtimisel tekkivate plastsete deformatsioonide tulemusena (vt *külmvaltskeevitus*; *kuumvaltskeevitus*).

valtsliitmine; liitmine valtsimisega **i** seaming **v** фальцовка; гибка в замок

Lehtmaterjali servade ühendamine valtsimise teel, kasutades plekivaltsimismasinat. Kasutatakse nt plekist anumate tootmisel (vt *plekivaltsimismasin*).

valtsmetall; valtstooted; valtsprofiilid **i** rolled sections; mill product; rolled stock **v** прокат; прокатный металл

Valtsimise tulemusena toodetavad tooted – varbmaterjal, torud, rööbas jms

valtspeenesti → valtspurusti

valtspingi liin **i** mill train **v** главная линия [прокатного] стана; рабочая линия [прокатного] стана

Mehhanismide ja seadmete järjestikune kompleks, mille abil toimub metalli deformeerimine valtsimisel. Valtspingi liini moodustavad valtstool(id), ülekandemehhanismid, elektrimootor. Valtspingil võib olla mitu liini (vt *valtspink*; *valtstool*)

valtspink **i** rolling mill **v** прокатный стан

Mehhanismide ja masinate kompleks metalli plastseks deformeerimiseks valtsimise teel (vt *valtsimine*).

valtspressis; valtsitud pressis **i** rolled compact **v** прессовка, полученная прокаткой

Pulbrist valtsimise teel vormitud pressis (vt *pressis*).

valtsprofiilid → valtsmetall

valtsprofileerimine **i** roll forming; contour roll forming **v** роликовое профилирование; профилирование роликами

Ribametalli või pleki rullide (valtside) vahel vormimine profileerimisprofiilidel paindprofiilide või keevistorude tootmiseks (vt *paindprofiilid*; *külmvaltsprofileerimine*).

valtspurusti; valtspeenesti **i** roll crusher; roll breaker **v** валковая дробилка

Masin tükkmaterjalide (kasutatud vormisegu, savi jms) purustamiseks (peenestamiseks).

valtsraam → valtstool

valtssirgestus; valtsõgvendus *pr*; valtsirgestamine; valtsõgvendamine *op* **i** roll flattening **v** правка прокаткой

Pleki õgvendus (sirgestus) valtspingis (vrd *rullsirgestus*; *venitussirgestus*).

valtstool; valtsraam **i** mill stand; stand **v** рабочая клеть; клеть

Valtspingi (valtspingi liini) valtsidega peamine osa, kus toimub metalli plastne deformeerimine (vt *valtsimine*; *valtspink*).

valtstoorig **i** billet **v** сортовая заготовка; заготовка
Nelinurkse ristlõikega toorig sordimetalli valtsimiseks ristlõike ligikaudse pindalaga 100...250 cm² (vrd *slääb*; *bluum*).

valtstooted → valtsmetall

valtstraat **i** wire rod; green rod **v** катанка
Ümmarguse ristlõikega kuumvaltsitud peensordimetall läbimõõduga 5...10 mm, mida kasutatakse peamiselt toorikuna külmtõmbamisel (vt *peensordimetall*).

valtsõgvendus → valtsirgestus

valu **i** casting; founding **v** литьё
Valandite tootmine valuvorme kasutades (vt ka *valamine*).

valu pooltardolekus → pooltardvalu

valu survega **i** pressure casting **v** литьё с применением давления
Valu vormi täitmisel sulametalliga täiendavat survet rakendades, nt survevalu, tsentrifugaalvalu, pressvalu (vt *survevalu*; *tsentrifugaalvalu*; *pressvalu*).

valudefekt; valuviga **i** casting defect **v** литейный дефект; дефект отливки
Valandi mistahes hälving konstruktsiooni, kvaliteedi või muude nõuete osas.

valudrossel **i** choke; throttle **v** литниковый дроссель; дроссель
Valukanalite süsteemi kitsendusega piirkond sulametalli voolukiiruse reguleerimiseks vormi täitmisel (vt *valukanalite süsteem*).

valujäätmel; valumurd **i** foundry returns **v** литейные отходы
Valutõöstuse teadaoleva (tuntud) koostisega jäägid – valukanalite süsteemi elemendid, purunenud valandid, mis leiavad korduvkasutust valandite tootmisel.

valukaevand; kesson **i** permanent mo[u]lding pit **v** кессон; литейная яма
Põrandasse ehitatud tellistest või betoonist kast, mida kasutatakse põrandvormimisel (vt *põrandvormimine*).

valukahanemine **i** casting shrinkage **v** литейная усадка; действительная усадка
Valandi mahu ja joonmõõtmete tegelik vähenemine tardkahanemisel valumudeli mahu ja joonmõõtmega võrreldes. Valukahanemine on valusulami oluline tehnoloogiline omadus (vt *valatavus*; *kahanemine*; *tardkahanemine*).

valukalle; mudelikalle **i** pattern taper; pattern draft [angle] **v** формовочный уклон; литейный уклон
Mudelite või kärnkastide vertikaalpindade kalle mudelite vormist või kärnide kärnkastist eemaldamise kergendamiseks valus kordkasutusvormidesse.

valukanalite alumine süsteem; valukanalite sifoonsüsteem **i** bottom gating system **v** нижняя литниковая система; сифонная литниковая система

Valukanalite süsteem sulametalli suunamisega valuvormi altpoolt. Süsteem tagab vormi rahuliku täitumise sulametalli turbulentsi tekitamata ja valandi tardumise ülalt alla (vt *valukanalite süsteem*; vrd *valukanalite ülemine süsteem*; *valukanalite külgsüsteem*; *valukanalite korrussüsteem*).

valukanalite eralduspindsüsteem → valukanalite külgsüsteem

valukanalite harisüsteem → valukanalite ülemine süsteem

valukanalite korrussüsteem **i** step gating system **v** ярусная литниковая система
Valukanalite süsteem sulametalli suunamiseks vormiõnde eri kõrgustelt (tasanditelt). Süsteem on sobiv suure kõrgusega valandite tootmisel (vt *valukanalite süsteem*; vrd *valukanalite alumine süsteem*; *valukanalite ülemine süsteem*; *valukanalite külgsüsteem*).

valukanalite külgsüsteem; valukanalite eralduspindsüsteem **i** parting gating system **v** боковая литниковая система; литниковая система по разъёму
Valukanalite süsteem sulametalli suunamisega vormiõnde horisontaalselt vormi lahutuspinnaal, mispuhul ülemine vormipool täitub alt ja alumine vormipool ülevalt (vt *valukanalite süsteem*; vrd *valukanalite ülemine süsteem*; *valukanalite alumine süsteem*; *valukanalite korrussüsteem*).

valukanalite sifoonsüsteem → valukanalite alumine süsteem

valukanalite süsteem **i** gating [system] **v** литниковая система
Valuvormi kanalite ja osade süsteem metalli juhtimiseks vormiõnde tagamaks valudefektideta valandite saamist; selle juurde kuuluvad üldjuhul valukauss, püstkanal, räbupüüdel, toitekanal(id), tõusukanal(id).

valukanalite ülemine süsteem; valukanalite harisüsteem **i** top gating [system]; drop gating system **v** верхняя литниковая система
Valukanalite vertikaalne süsteem sulametalli suunamisega vormiõnde ülevalt poolt. Süsteem tagab soodsad tingimused suunatud tardumiseks alt üles, kuid tekitab sulametalli turbulentsi ja sellest tingitud oksüdeerumist (vt *valukanalite süsteem*; vrd *valukanalite alumine süsteem*; *valukanalite külgsüsteem*; *valukanalite korrussüsteem*).

valukanalitega mudel **i** gated pattern **v** комплект моделей; модельный комплект [литейной формы]
Mudel, mis moodustab valuvormis õõnsuse nii valandile kui ka valukanalite süsteemile (vt *valukanalite süsteem*; *valumudel*).

valukasvaja **i** scab; sand buckle **v** нарост
Valuvormi kohtpurunemisest tingitud pinnadefekt – vormimaterjali sisaldav pinnast väljaulatuv osa.

valukatsekeha → valuteimik

valukauss **i** pouring basin; pouring cup **v** литниковая чаша
Valukanalite süsteemi osa sulametalli vastuvõtmiseks ja suunamiseks (valukanalite süsteemi teiste osade kaudu) valuvormi (vt *valukanalite süsteem*; vrd *valulehter*).

valukiirus; valamiskiirus **i** pouring rate **v** скорость заливки

Valuvormi täitva metalli maht ajaühikus, nt cm³/s. Valukiirus peab olema piisav selleks, et metall ei tarduks enne vormi täitumist, kuid samas peab vältima turbulentsi tekkimist (vt *valu*).

valukoks **i** cupola coke; foundry coke **v** литейный кокс

Kivisöekoks valumalmi tootmiseks vagrankades (vt *kivisöekoks*; *valumalm*; *vagranka*).

valukollektor; kollektor **i** runner; crossgate **v** литниковый ход; литниковый канал

Valukanalite süsteemi osa sulametalli juhtimiseks toitekanalitesse Kollektorit, mis täidab samaaegselt räbuosakeste püüdjä rolli nimetatakse räbupüüdeliks (vt *valukanalite süsteem*; *toitekanal*; *räbupüüdel*).

valukollektori pikendus → kollektori pikendus

valukopp **i** 1. foundry ladle; pouring ladle; 2. teeming ladle **v** 1. литейный ковш; 2. разливочный ковш

1. Valutehnoloogias sulametalli transportimiseks ja vormidesse valamiseks kasutatav kopp (vt *kopp*). 2. Valuplokkide valamiseks kasutatav kopp (vt *valuplokk*).

valukraat **i** flash; fin; bleed **v** залив

Valandite kujufekt, mis on tingitud sulametalli voolamisest vormipoolte vahele ja/või vormi ja valesti asetatud kärni vahele

valukuivati **i** drying stove; drying oven **v** сушило; сушильная печь

Kuivvormide ja kärnide kuivatusahi.

valukurd **i** cold lap **v** спай

Valandi ristlõiget mitteläbiv defekt – ümardunud servadega süvend, mis on tingitud metallijugade kohalikust mittetäielikust kokkusulamisest (liitumisest).

valulehter **i** pouring cup; sprue cup **v** литниковая воронка; воронка

Püstkanali ülaosas paiknev valukauss (vt *valukanalite süsteem*; *püstkanal*; vrd *valukauss*).

valuliide **i** cold shut **v** неслитина

Valandi ristlõiget läbiv defekt, mis on tingitud kohtuvate metallijugade mittetäielikust liitumisest enneaegse tardumise tõttu.

valumalm; valatav malm **i** foundry [pig] iron **v** литейный чугун

Metallurgiatehastest kangidena väljastatav malm ümbersulatamiseks valandite tootmisel (vt *kangmalm*).

valumessing; valatav messing; valuvalgevask; valatav valgevask **i** cast[ing] brass; castable brass

v литейная латунь

Heade valuomadustega (hea vedelvoolavuse ja väikese kahanemisega) messing (vt *messing*).

valumetall; valatav metall **i** cast[ing] metal; castable metal **v** литейный металл
Heade valuomadustega (hea vedelvoolavus, madal sulamistemperatuur jms) metall/
sulam.

valumudel; mudel **i** pattern **v** модель [литейная]
Mudelikomplekti element valandi vormile ja mõõtmetele vastava õõnsuse moodustami-
seks valuvormis (vt *mudelikomplekt*).

valupea → valuplokivalupea

valupea; kompensator **i** riser; feeding head; feeder head; feedhead **v** прибыль
Valukanalite süsteemi osa valandi toitmiseks sulametalliga tardumise ajal vältimaks
kahanemistühikute tekkimist (vt *valukanalite süsteem*).

valupeaalune paksend **i** padding **v** подприбыльный прилив
Kiilukujuline valupeast algav kohalik paksend valandi sulametalliga toitmise ja suunatud
tardumise soodustamiseks.

valupinged **i** casting stresses **v** литейные напряжения
Konstruktsioonilistest iseärasustest ja valukahanemisest tingitud pinged valandis (vt *valu-
kahanemine*).

valuplokisurvevalu **i** pressure-pouring [process] **v** разливка под давлением
Valuplokkide tootmine sulametalli suruõhuga surumise teel sulatusahjust valuplokkivormi-
desse (vt *valuplokkivalu*).

valuplokkivalu *pr*; valuploki valamine *op* **i** teeming; casting of ingots **v** разливка
Valuplokkivormide täitmine sulametalliga valuplokkide saamiseks metallurgiatööstuses
(vt *valuplokk*).

valuplokkivalupea; valupea **i** sinkhead; discard head **v** прибыль [слитка]; при-
быльная часть [слитка]
Valuploki äralõigatav kahanemistühikuga osa (vt *valuplokk*).

valuplokkivorm **i** ingot mo[u]ld; iron mo[u]ld; steel mo[u]ld **v** изложница
Metallist vorm valuplokkide tootmiseks (vt *valuplokk*).

valuplokkivormi kõrgend **i** hot top; feeder head **v** прибыльная надставка; уте-
пленная [прибыльная] надставка
Soojustatud ja eemaldatav valuplokkivormi osa valuploki sulametalliga toitmiseks tardu-
misel (vt *valuplokkivorm*).

valuplokk **i** ingot **v** слиток
Valuplokkivormi valamisel või pidevalu meetodil saadud pooltoode edasiseks töötle-
miseks valtsimise, sepistamise või valu (valandite valamise) teel.

valuplokkide eemaldamine; valuplokkitustamine **i** stripping; dressing **v** стриппе-
рование; раздевание слитков
Valuplokkide eemaldamine valuplokkivormidest (vt *valuplokk*).

valupraak **i** waster; reject **v** брак (литейный); литейный брак
Väljpraagitud, kvaliteedinõuetele mittevastavad valandid.

valustantsimine **i** liquid-metal forging **v** жидкая штамповка, штамповка жидкого металла

Valu ja stantsimise hübriidmeetod – kristalliseeruva metalli stantsimine. Meetod võimaldab stantsiseid toota tavapärasest tunduvalt väiksemaid surveid rakendades (vrd *pressvalu*).

valustruktuur; valatud struktuur **i** cast structure; as-cast structure **v** литая структура

Valu teel valmistatud valanditele iseloomulik struktuur.

valusulam; valatav sulam **i** cast[ing] alloy; castable alloy **v** литейный сплав

Heade valuomadustega (hea vedelvoolavuse, madala sulamistemperatuuri ja väikese kahanemisega) sulam.

valutehnoloogia **i** foundry technique; foundry practice **v** литейное дело; литейное производство

Tehnika- ja teadusharu, mis hõlmab valandite tootmist.

valuteimik; valukatsekeha **i** keel block **v** кильблок

Standardne kiilukujuline, valupeaga proovikeha teraste ja teiste suure valukahanemisega sulamite valuomaduste (sh kahanemistühikute tekkimise kalduvuse) uurimiseks.

valutemperatuur; valamistemperatuur **i** pouring temperature **v** температура заливки

Valuvormi siseneva sulametalli temperatuur (vt *valu*).

valuteras; valatav teras **i** cast[ing] steel; castable steel **v** литейная сталь

Heade valuomadustega (hea vedelvoolavuse, madala sulamistemperatuuri ja väikese kahanemisega) teras.

valutook **i** casting yield **v** выход годного (при питьё)

Valandi[te] netomassi suhe kogu metalli massi, millega täideti valuvorm (väljendatuna protsentides).

valutorn **i** arbo[u]r **v** оправка [стержня]

Valuvormi vormitud tugi kärni toetamiseks.

valutsehh; valuosakond → valutöökoda

valutöökoda; valutsehh; valuosakond **i** foundry **v** литейный цех; литейное отделение; литейная

Valandite tootmise töökoda (tsehh, osakond).

valutööline **i** foundryman; founder **v** литейщик

Valutöökoja (valutsehhi, valuosakonna) tööline (vt ka *valaja*).

valuvalgevask → valumessing

valuvaske; valatav vask **i** cast[ing] copper; castable copper **v** литейная медь
Tavaliselt 99,4% vaske (s.o vähem kui tehnilises vases) sisaldav vasesulam (vt *tehniline vask*).

valuvinga → valudefekt

valuvorm **i** mo[u]ld **v** литейная форма; форма [литейная]
Valandi vormile vastava õõnsusega vorm, milles sula materjal (metall, polümeer) tardub valandiks.

valuvormi konstant **i** mo[u]ld constant **v** постоянная [литейной] формы
Katseliselt määratav konstant, mis sõltub valumetalli omadustest (sulamissoojus, soojusmahtuvus), ülekuumutusastmest, valuvormi materjali omadustest (soojusjuhtivus, soojusmahtuvus), vormi seinapaksusest ning valuvormi temperatuurist.

valuvormi koormamine **i** weighting [a mould] **v** нагрузка формы
Ülemise vormipoolte koormamine jõuga, mis tasakaalustab vormi täitnud sulametalli tõstejõu ja väldib metalli voolamise vormipoolte vahele

valuvormi õõs → vormiõõs

valuõõmblus **i** seam **v** литейный шов
Valandi pinnadefekt, mis on tingitud pragudest vormiseinas või metallijugade liitumise jälgedest pinnal.

Van der Waalsi jõud **i** van der Waals forces **v** силы Ван дер Ваалса
Aatomeid või molekule koos hoidvad nõrgad tõmbejõud. Tuntud ka Londoni jõududena.

vanaadimine; vanadeerimine **i** vanadizing **v** ванадирование
Materjali, detaili või toote pinnakihi rikastamine vanaadiumiga termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel.

vanaadium; V **i** vanadium **v** ванадий

vanaadiumteras; V-teras **i** vanadium steel **v** ванадиевая сталь
Leegeriva elemendina peamiselt vanaadiumi sisaldav teras.

vanamalm; jäätmemalm **i** [cast] iron scrap; scrap iron **v** чугунный лом
Kasutuses olnud malmtooted või nende osad kasutamiseks sekundaartoorainena metallurgiaseadmetes (vrd *malmimurd*).

vanametall; sekundaarmetall; jäätmemetall **i** metal scrap; scrap [metal]; waste metal **v** лом; металлический лом; металлический скрап; скрап
Kasutuses olnud metalltooted või nende osad kasutamiseks sekundaartoorainena metallurgiaseadmetes (vrd *metallimurd*).

vanandamine → vananemine

vanandamiskestus; vanandamisaeg; vananemiskestus; vananemisaeg **i** ag[e]ing time **v** время старения; продолжительность старения
Seisutusaeg vanandamisel etteantud temperatuuril (vt *vananemine*).

vanandamiskövenemine; vanandamiskövendamine → vananemine

vanandamisköver; vananemisköver **i** ag[e]ing curve **v** кривая старения
Materjali omaduste ajas muutumist iseloomustav diagramm.

vanandamistemperatuur **i** ag[e]ing temperature **v** температура старения
Temperatuur, milleni vanandamisel kuumutatakse.

vanandatav sulam **i** ag[e]ing alloy; age-hardenable alloy **v** стареющий сплав
Termotöötlemise (karastamise ja vanandamise) teel kõvendatav ja tugevdatav sulam.

vanandatav teras **i** ag[e]ing steel; age-hardenable steel **v** стареющая сталь
Termotöötlemise (karastamise ja vanandamise) teel kõvendatav ja tugevdatav teras.

vanandatud sulam **i** aged alloy; age-hardened alloy **v** старенный сплав
Termotöötlemise (vanandamise) teel kõvendatud ja tugevdatud sulam.

vanandatud teras **i** aged steel; age-hardened steel **v** старенная сталь
Termotöötlemise (vanandamise) teel kõrgendatud temperatuuril kõvendatud ja tugevdatud teras.

vananemine; vananemiskövenemine *pr*; vanandamine; vanandamiskövendamine
op **i** ag[e]ing [treatment]; age-hardening **v** старение
Termotöötlemine, mis seisneb sulami polümorfse muutuseta karastamisele järgnevas faaside väljasadestumises seisutamisel või väljasadestamises kuumutamisel, millega kaasneb kõvaduse/tugevuse tõus.

vananemiskövenemine → vananemine

vananev sulam **i** ag[e]ing alloy **v** стареющий сплав
Termotöötlusjärgse vananemise (seisutamise) tulemusena kõvenev/tugevnev sulam (vt ka *vanandatav sulam*).

vanaraua-maagimenetlus; vanaraua-maagiprotsess **i** scrap-ore process; pig-and-ore process **v** скрап-рудный процесс; скрап-рудный передел
Martäänprotsess, mille puhul ahjutäite põhiosaks on toormalm, ülejäänud moodustavad vanaraud ja rauamaak (vt *vanaraud*).

vanarauamenetlus; vanarauaprotsess **i** scrap process, scrap-and-pig process **v** скрап-процесс
Martäänprotsess, mille puhul ahjutäite põhiosaks on vanaraud, ülejäänud moodustab toormalm (vt *vanaraud*).

vanaraud; {rauamurd} **i** waste iron; iron scrap; iron-and-steel waste; scrap iron **v** железный лом; железный скрап; стальной лом

Teistkordselt kasutatav raud ja rauasulamid (teras, malm), ka nende tootmisjäätmed (vrd *terasmurd*; *malmimurd*).

vannkarastus *pr*; vannkarastamine *op i* bath quenching; bath hardening **v** ванная закалка

Detaili karastamine jahutamisega ühes vedelikeskkonnas (vannis).

varbjoodis → jootevarb

varbtreiautomaat **i** automatic bar machine; automatic bar lathe **v** прутковый токарный автомат; токарный прутковый автомат

Treipink varbtoorikute automaatseks töötlemiseks (vt *varbtreipink*).

varbtreipink **i** bar lathe; bar machine **v** прутковый токарный станок; токарный прутковый станок

Treipink varbtoorikute töötlemiseks. Varbtreipinkides kasutatakse toorikute kinnitamiseks tsangpadrunit (vt *tsangpadrun*).

varbtõmbamine **i** bar drawing; rod drawing **v** волочение прутка; волочение пруткового материала

Varbmaterjali tõmbamine (vt *tõmbamine*; vrd *torutõmbamine*; *traatõmbamine*).

varda-plaadi pool-V-õmblus **i** double-flare-bevel-groove weld **v** HV-шов стержня с пластиной

Mõlemalt poolt keevitatud pool-V õmblustega liide varda ja plaadi vahel.

varisemisnurk → pulbri varisemisnurk

varraste V-õmblus **i** double-flare V-groove weld **v** V-шов стержней

Mõlemalt poolt keevitatud kahe varda V-õmblus.

vasakkeevitus *pr*; vasakkeevitamine *op i* leftward welding; left-hand welding **v** сварка левым способом; левая сварка

Gaaskeevitamise protsess/sooritustehnika keevituspõleti liikumisega paremalt vasakule (vrd *paremkeevitus*).

vasar[a]pea **i** ram **v** баба

Sepistus- või stantsimisvasara osa, mille külge kinnitatakse ülemine pinn (sepistamisel) või ülemine stants (vormstantsimisel).

vasar[vorm]stantsimine; vormstantsimine [stantsimis]vasaratel **i** impression-die hammer forging; closed-die hammer forging; drop [hammer] forging **v** объёмная штамповка на [штамповочных] молотах; штамповка на [штамповочных] молотах

Vormstantsimine dünaamiliste löökidega energiapiiranguga seadmetel – stantsimisvasaratel (vt *stantsimisvasar*; *vormstantsimine*; vrd *press[vorm]stantsimine*).

vasarlehtvormimine; vasarlehtstantsimine; lehtvormimine [stantsimis]vasaratel; lehtstantsimine [stantsimis]vasaratel **i** drop hammer forming **v** листовая

штамповка на [штамповочных] молотах
Lehtvormimine (lehtstantsimine) kasutades stantsimisvasaraid.

vasarpinnimine → keevistoote vasarpinnimine

vasarsepistus *pr*; vasarsepistamine *op i* open-die hammer forging; hammer forging; smith forging; impact forging **v** ковка на молотах; свободная ковка на молотах

Masinsepistamine dünaamiliste löökidega energiapiiranguga seadmel – sepistusvasaral (vt *sepistus*; *sepistusvasar*; *vrđ press-sepistus*).

vasekivi **i** copper matte **v** медный штейн; купферштейн

Vase tootmise vahesaadus – vase ja rauasulfiidide sulam (vt *kivi (metallurgias)*).

vaseniklisulam; Cu-Ni-sulam **i** cupronickel **v** медно-никелевый сплав
Niklit (20...30%) ja tsinki või mangaani sisaldav vasesulam.

vasesulam; Cu-sulam **i** copper alloy; Cu-base alloy **v** медный сплав
Põhismetallina vaske sisaldav sulam (vt *melhior*; *uushõbe*).

vasetsingisulam → messing

vask; Cu **i** copper **v** медь

vask-fosforjoodis; Cu-P-joodis **i** copper-phosphorus filler metal; copper-phosphorus brazing metal **v** меднофосфорный припой; меднофосфористый припой
Kõvajoodisena kasutatakse vase ja fosfori (5...9% P) sulam (vt *joodis*).

vaskjoodis; Cu-joodis **i** copper-base filler metal; copper-base brazing metal
v медный припой

Kõvajoodisena kasutatakse vasesulam, enamasti vasefosfori- või vasetsingisulam (vt *joodis*).

vaskläik **i** chalcosite; vitreous copper; chalcosine; chalcocite **v** халькозин; медный блеск

1) Vasemineeraal Cu_2S . 2) Mineraali Cu_2S sisaldav vasemaak.

vaskrähk **i** chalcopyrite; copper pyrite; yellow copper ore **v** халькопирит; медный колчедан

1) Mineraal $CuFeS_2$. 2) Mineraali $CuFeS_2$ sisaldav vasemaak.

vask-tsinkjoodis → messingjoodis

vaskärritus *pr*; vaskärritamine *op i* poling [down] **v** дразнение

Vase rafineerimisprotsess: sulavaske puidu sisestamine, mille käigus eraldub veeaur ja süsivesinikud tagavad metallist hapniku ja väävligaaside eraldumise.

vastakkaarkeevitus *pr*; vastakkaarkeevitamine *op i* arc stud welding; stud arc welding **v** дуговая приварка шпилек (болтов)

Vastakkeevitus tihvtide, poltide jms otspinna külgekeevitamiseks elektriikaare toimel

(vt *vastakkeevitus*).

vastakkeevitus *pr*; vastakkeevitamine *op* i stud welding; SW **v** приварка шпилек (болтов)

Keevitusprotsesside/-operatsioonide rühma üldnimetus, kus tihvtide, poltide, tikkpoltide vm külgekeevitamiseks kasutatakse elektrikaart, kontaktkeevitust, hõõrdumisel eralduvat soojust jms (vt *vastakkaarkeevitus*; *vastakkontaktkeevitus*; *vastakplahvatuskeevitus*).

vastakkontaktkeevitus *pr*; vastakkontaktkeevitamine *op* i resistance stud welding **v** контактная приварка шпилек (болтов)

Kontaktkeevituse protsess/operatsioon tihvtide, poltide jms liitmiseks plaadiga neid läbiva elektrivoolu ja surve rakendamise abil (vt *vastakkeevitus*).

vastakliide → T-liide

vastakplahvatuskeevitus *pr*; vastakplahvatuskeevitamine *op* i explosive stud welding **v** приварка шпилек (болтов) взрывом

Vastakkeevituse protsess/operatsioon tihvtide, poltide jms külgekeevitamiseks plahvatuskeevitusega (vt *vastakkeevitus*).

vastavushindamiskupong → vastavushindamisproovikeha

vastavushindamisproovikeha; vastavushindamiskupong **i** arbitration bar **v** арбитражный образец

Proovikeha (nt valand) materjali (toote) omaduste, koostise, struktuuri vastavushindamiseks etteantud nõuete suhtes (vt *proovikeha*).

vastu[külm]vormpressimine **i** backward [impact] extrusion; indirect [impact] extrusion; inverse [impact] extrusion **v** обратное [холодное] выдавливание

Külmvormpressimine skeemi järgi, kus toorikumetalli ja pressiva templi liikumissuunad on vastupidised (vt *külmvormpressimine*; vrd *päri[külm]vormpressimine*; *kombineeritud [külm]vormpressimine*).

vastuekstrusioon *pr*; vastuekstrudeerimine *op*; vastupressimine **i** backward extrusion; indirect extrusion; reverse extrusion **v** обратное прессование

Ekstrusioon tingimustes, kui matriitsist väljuva profiili ja ekstrudeerimistempli liikumised on vastassuunalised (vt *ekstrusioon*; vrd *päriekstrusioon*).

vastufreesimine **i** up[-cut] milling; conventional milling; cutup milling **v** встречное фрезерование; фрезерование против подачи

Freesimine, mille korral silinderfreesi teriku liikumise suund on vastupidine pikiettenihke suunale (vrd *pärireesimine*).

vastulöögivasar **i** counterblow hammer; counterblow machine; impactor **v** бесшаботный молот

Löögi suurendatud kasututeguriga stantsimisvasar, mille vasarapeed nende külge kinnitatud stantsipooltega liiguvad teineteisele vastu. Kasutatakse horisontaalseid ja vertikaalseid vastulöögivasaraid (vt *horisontaalvastulöögivasar*; *vertikaalvastulöögivasar*; *löögikasutegur*).

vastupolaarvool; vastupolaarne [keevitus]vool **i** direct current electrode positive; DCEP; direct current reverse polarity ; DCRP; reverse polarity; DC+ **v** обратная полярность

Keevitusvoolu polaarsus, mispuhul elektrood on ühendatud vooluallika positiivse ja toode negatiivse poolusega (vrd *päripolaarvool*).

vastupressimine → vastuekstrusioon

vastuvoolufraktsioonimine; vastuvoolufraktsioneerimine; vastuvooluklassifitseerimine **i** elutriation; counterflow classification; counterflow separation **v** классификация противотоком [текучей среды]; классификация в восходящем потоке
Puistematerjali (pulbri) jaotamine suuruse järgi osisteks vastuvoolu voolava gaasi (õhk) või vedeliku (vesi) joas (vt *fraktsioonimine*).

vastuvooluklassifitseerimine → vastuvoolufraktsioonimine

vedav keevitustehnika **i** backhand [welding] technique; welding with a drag angle **v** сварка углом назад

Keevitamise sooritustehnika keevituspüstoli suunamisega teravnurga all keevitussuunas (vrd *tõukav keevitustehnika*).

vedelfaas **i** liquid phase **v** жидкая фаза

Tardfaasi sulamisel või auru veeldumisel tekkinud faas.

vedelfaaspaagutus; vedelfaasiline paagutus *pr*; vedelfaaspaagutamine; vedelfaasiline paagutamine *op* **i** liquid-phase sintering **v** жидкофазное спекание
Paagutamine vedela faasi moodustumisega (vrd *tardfaaspaagutus*).

vedelikfraktsioonimine; vedelikfraktsioneerimine; vedelikklassifitseerimine **i** fluid classification; fluid fractionation **v** жидкостная классификация

Fraktsioonimine (klassifitseerimine), mis teostatakse vedelikulises keskkonnas. Vedelikfraktsioonimise abil on võimalik klassifitseerimine (fraktsioonimine) osakeste suuruse, kuju ja tiheduse järgi (vt *fraktsioonimine*).

vedelikjahutus *pr*; vedelikjahutamine *op* **i** liquid cooling **v** жидкостное охлаждение

Termotöötusel detaili jahutamine vedelikus (vt ka *vesijahutus*).

vedelikklassifitseerimine → vedelikfraktsioonimine

vedelik-lehtstantsimine → vedelik-lehtvormimine

vedeliklehtvormimine; vedeliklehtstantsimine **i** sheet hydroforming; hydroforming; flexforming; flexible-die forming; fluid forming; rubber-bag forming; rubber – diaphragm forming **v** листовая штамповка жидкостью

Lehtmestallist toodete vormimismeetodite üldnimetus, kus surve toorikule tekitatakse hüdraulilise vedelikuga elastsest materjalist (kummi, polüuretaan) diafragma kaudu (vrd *kumplehtvormimine*).

vedelikmäärimine i fluid lubrication v жидкостная смазка

Kontakthõõrdumine tingimustes, kus hõõrduvaid pindu eraldab piisava paksusega (üle 0,1 µm) katkematu määredekiht (vt *kontakthõõre*; vrd *piirhõõre*; *kuivhõõre*).

vedelikpihustus → vesipihustus

vedeliksadestusfraktsioonimine; vedeliksadestusfraktsioneerimine; vedeliksetitusfraktsioonimine; vedeliksadestusklassifitseerimine; vedeliksetitusklassifitseerimine
op i sedimentation in liquid v отмучивание; жидкостная классификация (под действием сил тяжести)

Disperse materjali (pulbri) jaotamine osisteks (klassifitseerimine) gravitatsioonijõudude mõjul toimuva sadestumise teel vedelikus. Protsess põhineb sedimentatsioonil (vt *sedimentatsioon*).

vedeliksadestusklassifitseerimine → vedeliksadestusfraktsioonimine

vedeliksegamine; vedelike segamine i agitation v перемешивание

Homogeense vedela materjali (nt vedelmetalli) saamine kahest või enamast vedelikust.

vedeliksetitusfraktsioonimine; vedeliksetitusfraktsioneerimine → vedeliksadestusfraktsioonimine

vedeliksetitusklassifitseerimine → vedeliksadestusfraktsioonimine

vedelik-toruvormimine; toruvormimine vedelikuga i tube hydroforming; THF v выдавливание трубы жидкостью; гидроформинг труб

Õhukeseseinaliste torude vormimise meetod toorikule sisemise surve avaldamisega vedeliku abil. Eristatakse madalsurvega (kuni 35 MPa) ja kõrgsurvega (kuni 700 MPa) toruvormimist vedelikuga (vrd *gaas-toruvormimine*).

vedelkahanemine → tardumiseelkahanemine

vedelkristal[lili]sus → mesomorfism

vedelkristall i liquid crystal v жидкий кристалл

Korrapäratu anisotroopne (mesomorfses olekus) vedelik.

vedelmetall → sulametall

vedelvoolavus i fluidity v жидкотекучесть

Üks olulisemaid valusulamite valatavuse näitajaid (tehnoloogilisi omadusi) – sulametalli võime täita valuvormi (vt *valatavus*).

vedelvormi[mis]segu i investment; slurry v огнеупорная суспензия; жидкоподвижная смесь; наливная смесь

Tulekindla materjali (tulise) suspensioon sideainet sisaldavas vedelikus, mis mudelile kantuna moodustab vormi või kärni. Kasutatakse täppisvalu õhukeseseinaliste teravormide valmistamisel, samuti valu puhul keraamilisse või kipsvormi (vt *täppisvalu*; *keraamikavormvalu*; *kipsvormvalu*).

vedelvormi[mis]seguvormimine; vormimine vedelvormi[mis]seguga **i** investing
v формовка с применением [огнеупорной] суспензии

Vormi moodustamine kõvenevat vedelvormisegu kasutades: täppisvalu puhul õhukese-
seinaliste tervikvormide valmistamisel, samuti keraamika- ja kipsvormivalus (vt *vedel-*
vormi[mis]segu; täppisvalu; keraamikavormvalu; kipsvormvalu).

vedruteras **i** spring steel **v** пружинная сталь; рессорная сталь

Peamiselt vedrude valmistamiseks kasutatav kõrgsüsinikmitteleeger- või leegerkonstruk-
tsiooniteras.

veealune hapniklõikus → allveehapniklõikus

veejugalõikus → veejugatöötlus

veejugatöötlus; veejugalõikus *pr*; veejugatöötlemine; veejugalõikamine *op* **i**
water-jet machining; water-jet cutting **v** водоструйная резка; водоструйная
обработка

Materjalide töötlemine (lõikamine) kõrgkiiruselist (kuni 900 m/s) ja kitsast (läbimõõduga
0,1...0,4 mm) veejuga kasutades (vrd *abrasiiv-veejugatöötlus; abrasiivjugatöötlus*).

veeldumistemperatuur; {veelduspunkt}; veeldamistemperatuur {veeldamispunkt}
i liquefying temperature **v** температура ожижения; температура сжижения
Temperatuur, mil jahutatav aine läheb gaasilisest olekust üle vedelasse olekusse (veeldub).

veerandkõva leht[valts]metall → veerandkõva plekk

veerandkõva plekk; veerandkõva leht[valts]metall; veerandtugevdatud plekk;
veerandtugevdatud leht[valts]metall **i** quarter-hard sheet **v** листовой прокат
четвертной твердости

Külmvaltsitud, võimalikust täiskõvadusest veerandini kalestunud plekk (vt *külmvaltsi-*
mine; vrd täiskõva plekk; poolkõva plekk).

veerandtugevdatud plekk; veerandtugevdatud leht[valts]metall → veerandkõva
plekk

veerkänk **i** pellet **v** окатыш

Känkimise (veerkänkide valmistamise) teel saadud produkt (vt *känkimine*).

veerkänkvalmistus → känkimine

venitus *pr*; venitamine *op* **i** drawing **v** вытяжка

Mahtvormimise protsess/operatsioon, mille eesmärgiks on tooriku pikkuse suurendamine
ristlõikepinna vähendamise arvel (vt *pikivenitus; ringvenitus; ristivenitus*).

venitusaste; venitustegur **i** reduction ratio; extrusion ratio **v** коэффициент
вытяжки; вытяжка

Deformatsiooni iseloomustav tegur peamiselt külmvormpressimisel või ekstrudeerimisel
– tooriku ristlõikepindade suhe enne ja pärast deformeerimist või pikkuste suhe pärast ja
enne deformeerimist.

venituskaliiber → pigistuskaliiber

venitusmähkimine **i** stretch wrapping; stretch-wrap forming; rotary stretch forming
v обтяжка [на неподвижный болван]

Venitamisega vormimise e venitamisega profileerimise alaliik mis seisneb tõmbepingetega koormatud tooriku järk-järgulises vormimistemplile „mähkimises“ (vt *venitusvormimine*).

venituspainutus; painutus venitusega *pr*; venituspainutamine; painutamine venitusega *op* **i** stretch bending **v** гибка с растяжением

Painutus suurte painderaadiuste saamiseks – tooriku (plekk, varb) tõmbamine vormimistemplile (matriitsile) toorikumetalli voolavuspiiri ületava tõmbepinge tekitamisega, mille tulemuseks on paindekoha jäävdeformatsioon (kuni 2%) (vrd *venitusvormimine*).

venitusprofileerimine → venitusvormimine

venitusraud **i** fullering bar; fuller **v** раскатка

Sepistustööriist toorikute ristlõikepinna vähendamiseks, millega kaasneb pikkuse suurenemine

venitussirgestus; venitusõgvendus *pr*; venitussirgestamine; venitusõgvendamine *op* **i** 1. stretcher straightening; 2. stretcher leveling; stretcher flattening **v** правка растяжением; правка в растяжной правильной машине

1. Sirgestus, venitades varbmetalli (ümar, nelikant, toru vm) voolepiiri ületavatel pingetel tagamaks jäävdeformatsioonide (kõverdumiste) kõrvaldamine. 2. Lehtmetalli (plekk, riba) õgvendus, venitades metalli voolepiiri ületavatel pingetel (vt *sirgestus*; vrd *rullsirgestus*; *valtssirgestus*).

venitustõmbamine **i** stretch-draw forming; stretch drawing **v** обтяжка [на неподвижный болван]

Venitamisega vormimise e venitamisega profileerimise alaliik, mis seisneb tõmbepingetega koormatud tooriku vormimistemplile „pealetõmbamises“ (vt *venitusvormimine*).

venitusvagu **i** fullering impression; fuller **v** протяжной ручей

Stantsi ettevalmistusvagu, milles toimub tooriku või selle osa pikkuse suurendamine ristlõike vähendamise arvel (vt *ettevalmistusvagu*).

venitusvagu[vorm]stantsimine; vormstantsimine venitusvaos **i** fullering **v** объемная штамповка в протяжном ручье; штамповка в протяжном ручье

Vormstantsimine stantsi ettevalmistusvaos – venitusvaos, milles toimub tooriku või selle osa pikkuse suurendamine (vt *venitusvagu*; *ettevalmistusvagu*; *vormstantsimine*).

venitusvormimine; venitusprofileerimine **i** stretch forming **v** обтяжка; вытяжка методом растяжения; формовка методом растяжения

Lehtvormimise operatsioon, mis seisneb tooriku vormimises (profileerimises) vormimistemplil e vormimisapakul tõmbepingete mõjul; see kutsub esile jäävaid deformatsioone 1...4%. Venitamisega vormimise alaliikideks on tõmbamine venitamise ja mähkimine venitamise (vt *venitustõmbamine*; *venitusmähkimine*).

venitusõgvendus → venitussirgestus

ventilatsioon *pr*; ventileerimine *op i* venting **v** вентиляция [литейной формы]
Spetsiaalsete avade süsteem gaaside väljutamiseks valuvormist.

ventilatsioonivade tegemine **i** mo[u]ld venting **v** накальвание [вентиляционных отверстий]; накальвание газоотводов формы
Gaasiläbilaskvust parandavate ventilatsioonivade tegemine liivvormi, kasutades ventilatsiooninõelu.

ventilatsioonikanal **i** vent; whistler **v** вентиляционный канал
Kanal gaaside väljajuhtimiseks vormiõõnsusest või kärnist.

ventilatsioonikärn **i** atmospheric [riser] core; pencil core; puncture core **v** стержень прибыли атмосферного давления
Kärn suletud valupea ühendamiseks atmosfääriga (vt *suletud valupea; atmosfäärirõhuvalupea*).

ventilatsiooninõel **i** vent wire; pricker **v** вентиляционная игла; душник
Vormimistöriist ventilatsioonikanalite tegemiseks liivvormidesse ja –kärnidesse

veokruvi → käigukruvi

veovõll → käiguvõll

veripunahõõgus; veripunane hõõgus **i** blood red heat **v** кроваво-красное каление
Metallile kuumutamisel omane tume-/veripunane värvus temperatuurivahemikus 550...650 °C.

vermikulaargrafiit → kompakt[lible]grafiit

vermikulaargrafiitmalm → kompakt[lible]grafiitmalm

vermimine **i** coining **v** чеканка

Mahtvormimisprotsess/-operatsioon kinnises stantsis, mille tulemusena templite ja matriitsi vorm (pinnareljeef) ja mõõtmed antakse (edastatakse) toorikule seda plastselt deformeerides. Vermimise põhimõtet rakendatakse ka temmimisel (vrd *temmimine*).

vermimisstants **i** coining die **v** чеканочный штамп

Stants vermimiseks – templite ja matriitsi vormi ja mõõtmete andmiseks toorikule (vt *vermimine*).

vertikaalfreespink **i** vertical mill[ing machine] **v** вертикально-фрезерный станок
Vertikaalse spindliga freespink (vrd *horisontaalfreespink*).

vertikaalhöövelpink → püsthöövelpink

vertikaalkammlõikepink **i** vertical broaching machine; vertical broacher **v**
вертикально-протяжной станок

Kammlõikuri vertikaalse lõikeliikumisega kammlõikepink (vt *kammlõikepink*; vrd *horisontaalkammlõikepink*).

vertikaalpuurpink **i** upright drilling machine; drill press; upright drill **v** вертикально-сверлильный станок

Puurpink, kus spindel ja töölaud on konsoolselt kinnitatud sambale, mille juhikutel saab neid vertikaalsuunas nihutada.

vertikaalrevolvertreipink **i** vertical turret lathe **v** вертикально-токарный станок с револьверной головкой; вертикальный токарно-револьверный станок; токарно-карусельный станок с револьверной головкой

Vertikaalspindli(te)ga revolvertreipink (vt *revolvertreipink*).

vertikaalsisetreipink; karussellsisetreipink **i** vertical boring machine **v** вертикально-расточный станок; токарно-карусельный станок; карусельно-расточный станок

Ümber vertikaalse telje pöörleva töölauaga sisetreipink raskete ja suhteliselt lühikeste toorikute töötlemiseks (vt *sisetreipink*).

vertikaaltasalihpink **i** vertical-spindle surface grinder; vertical-spindle surface grinding machine **v** плоскошлифовальный станок с вертикальным шпинделем

Vertikaalse spindliga tasalihpink (vt *lihpink*; vrd *horisontaaltasalihpink*).

vertikaaltreipink **i** vertical turning machine **v** токарно-карусельный станок; вертикально-токарный станок

Vertikaalse spindliga treipink (vt *horisontaaltreipink*).

vertikaaltsentrifugaalvalu **i** vertical centrifugal casting **v** вертикальное центробежное литьё

Vertikaalse pöörlemistelje asendiga tsentrifugaalvalu (vt *tsentrifugaalvalu*; vrd *horisontaaltsentrifugaalvalu*).

vertikaalvastulöögivasar; vertikaalne vastulöögivasar **i** vertical counterblow hammer **v** вертикальный бесшаботный молот

Vasarapeade vertikaalse liikumisega vastulöögivasar (vt *vastulöögivasar*; vrd *horisontaalvastulöögivasar*).

vesijahutus *pr*; vesijahutamine *op* **i** water cooling **v** водяное охлаждение

Termotöötlusel detaili jahutamine vees (vt ka *vedelikjahutus*).

vesiklaas; naatriumsilikaat **i** sodium silicate; water glass; waterglass **v** жидкое стекло

Valutööstuses kordkasutusega liivvormide sideainena kasutatav naatriumsilikaat (vt *sideaine*).

vesinik-hapniklõikus; hapnik-vesiniklõikus *pr*; vesinik-hapniklõikamine; hapnik-vesiniklõikamine *op* **i** oxy-hydrogen cutting **v** кислородно-водородная резка; водородно-кислородная резка

Gaasilõikus vesiniku kasutamiseга põlevgaasina (vt *gaaslõikus*; vrdl *maagaas-hapniklõikus*, *atsetüleen-hapniklõikus*, *propaan-hapniklõikus*).

vesinikhaprumine **i** hydrogen embrittlement **v** водородное охрупчивание
Söövitusvannis vesiniku eraldumisest ja selle lahustumisest eelkõige terases põhjustatud haprumine.

vesinikhaprus; vesinikrabadus **i** hydrogen brittleness **v** водородная хрупкость; водородная ломкость
Terases lahustunud vesinikust tingitud haprumine.

vesinikmassikadu; massikadu vesinikus **i** hydrogen loss **v** потери от нагрева в водороде
Metallpulbri massikadu vesinikus taandamisel (redutseerimisel).

vesinikpoorsus → gaasipoorsus (lahustunud gaasidest tingitud)

vesinikpraod → külmpaod (keevises)

vesipestav penetrant; vesieemaldatav penetrant **i** water washable penetrant **v** водосмываемый пенетрант
Veega mahapestav/eemaldatav penetrant (vt *penetrant*).

vesipesufluorestsentskapillaarkatse; vesipesufluorestsentskapillaarkontroll **i** fluorescent water wash penetrant test[ing]; fluorescent water wash penetrant inspection; fluorescent water wash penetrant examination **v** капиллярный контроль водорастворимым флуоресцентным пенетрантом
Veega mahapestava fluorestsentspenetrandiga kapillaarkatse (vt *penetrant*).

vesipihustus; vedelikpihustus *pr*; vesipihustamine; vedelipihustamine *op* **i** water atomization; liquid atomization **v** водяное распыление; распыление водой; распыление жидкостью
Sulametalli disperseerimine veejoas – levinum pihustuspulbrite tootmise meetod. Oksüdeerimise vähendamiseks viiakse pihustamine vee abil sageli läbi inertsgaasi (argoon, lämmastik jt) keskkonnas. Vee rõhu ja sulametalli temperatuuri kasvades saadava pulbri disperssus üldjuhul suureneb (vt *pihustus*).

veski; peenesti; jahvati **i** grinder; grinding mill; mill **v** мельница; размольная установка
Seade mehaaniliseks peenestamiseks (jahvatamiseks) (vrd *purusti*).

vibropaagutus *pr*; vibropaagutamine *op* **i** vibration sintering **v** вибрационное спекание
Paagutamine vibratsiooni rakendades – aktiivpaagutamise üks alaliike. Vibropaagutamisel toimub tunduvalt efektiivsem poorsuse vähenemine ja tugevuse kasv (vt *aktiivpaagutus*).

vibropressimine; vibrovormimine **i** vibratory compaction; vibration compaction; vibratory pressing; vibration pressing **v** вибрационное прессование

Pulbrite pressimine vibratsiooni kaastoimel; võimaldab saavutada sama surve juures pressise suurema tiheduse.

vibrosegaja; vibrosegisti; vibrosegur **i** vibratory mixer **v** вибрационный смеситель
Segaja (segisti), milles puistematerjalide segamine toimub vibratsiooni toimel. Selline segaja peaaegu ei erine vibroveskist, kus toimub samaaegne peenestamine ja segamine (vt *segaja*).

vibrosegisti; vibrosegur → vibrosegaja

vibrosõel[ur] **i** sieve shaker; shaker **v** вибросито; вибрационное сито; виброгрохот
Mehaaniline sõelumiseseade, milles puistematerjalide fraktsioonimine (klassifitseerimine) toimub vibratsiooni toimel (vt *sõel*).

vibrotihendus *pr*; vibrotihendamine *op* **i** vibratory densification; vibration densification **v** вибрационное уплотнение

Puistematerjalide tihendamine vibratsiooni kaasamisega või vibratsiooni enda toimel. Leiab rakendust nt raskeltpressitavatest pulbritest suure tihedusega (kuni 90% teoreetilisest) toodete ja pooltoodete valmistamisel.

vibrotraavers **i** vibratory knock-out; pneumatic knock-out **v** вибрационное коромысло; подвесной вибратор; вибрационная траверса

Seadis (vibraatoritega varustatud traavers) valandite vibratsiooni toimel eemaldamiseks kordkasutusega valuvormidest (vt *valandi väljalöömine*).

vibroveski **i** vibratory mill **v** вибрационная мельница

Vibreeriva korpuse ja peenestavate kehadega (kuulidega) veski (vt *veski*).

vibrovormimine → vibropressimine

Vickersi kõvadus **i** Vickers hardness; diamond [pyramid] hardness; pyramid hardness **v** твердость по Викерсу

Teemantpüramiidi katsetatavasse materjali sisse surumise teel (Vickersi meetodil) määratav kõvadus.

Vickersi kõvadusarv; HV **i** Vickers hardness number; VHN; HV **v** твердость по Викерсу

Vickersi meetodil määratud materjali kõvadust iseloomustav näitaja.

Vickersi kõvaduskatse **i** Vickers hardness test **v** испытание на твердость по Викерсу

Kõvaduskatse teemantpüramiidi etteantud koormusel materjali sisse surumisega (vt *Vickersi kõvadus*).

Vickersi kõvadusmõõtur **i** Vickers hardness tester; Vickers hardness meter **v** твердомер Викерса

Seade materjali või toote kõvaduse mõõtmiseks Vickersi meetodil.

Widmanstätteni struktuur **i** Widmanstätten structure; basket-wave structure

v видманштеттовая структура

Struktuur, mida iseloomustab uue faasi teke mööda teatud kristallograafiatasandeid; algsest avastatud meteoriididel, aga on omane ka ferriitperliitstruktuuriga terastele jt sulamitele.

viil i file v напильник

Peamiselt lukksepatöödel kasutatav paljude lõikehammastega tööriist, millega metall-esemetelt kõrvaldatakse õhukesi kihte.

viilpink; viilimispink i filing machine **v** опилочный станок

Viilimisoperatsioone teostav pink.

viimistlev siire i finishing cut; clean cut **v** чистовой проход; доводочный проход
Töötlemise siire, mille tulemusena saadakse viimistletud (puhas) pind.

viimistlusrullimine; poleerrullimine i roller burnishing **v** отделочное накатывание [роликками]; чистовое накатывание [роликками]; чистовое обкатывание [роликками]

Sisepindade (avade) ja välispindade pindsilumine rullide vahel (vt *pindsilumine*).

viimistluster i finishing tool; finish-cut tool **v** чистовой резец; чистовой [режущий] инструмент

Viimistlevaal siirdel kasutatav tera (vt *viimistlev siire*).

viimistlustöötlus pr; viimistlustöötlemine op i finishing **v** отделочная обработка
Mehaaniline töötlus, mille tulemusena saadakse viimistletud (puhas) pind (vt ka *siluv-töötlus; koorivtöötlus*).

viiteaeg → viivi[tu]saeg

viivi[tu]saeg; viiteaeg **i** dwell [time] **v** выдержка; выстой

Viivitus pressimisel (või stantsimisel), mille kestel pressi alumises asendis olev liugur tagasikäiku ei alusta.

vildakus → nihe

WIP → soeisostaatpressimine

virn[valu]vorm i stack of mo[u]lds **v** стопка; стопочная [литейная] форма

Virnvormimisega saadud [valu]vorm (vt *virnvormimine*).

virnvormimine i stack mo[u]lding **v** стопочная формовка

Vormi koostamine mitmest eraldi vormitud ükssteise peale laotud vormist, mille täitmine toimub üldjuhul ühist püstkanalit kasutades.

viskeproov i drop-shatter test **v** проба сбрасыванием

Tehnoloogiline proov koksi tugevuse määramiseks (vt *koks*; vrd *trummelproov*).

vismutjoodis; Bi-joodis **i** bismuth solder **v** висмутовый припой
Pehmejoodisena kasutatav vismutisulam (vt *joodis*).

visuaalkapillaarkatse; visuaalkapillaarkontroll **i** visible penetrant test[ing]; visible penetrant inspection; visible penetrant examination **v** визуальный капиллярный контроль
Silma järgi (nägemistajuga) hinnatav kapillaarkatse.

visuaalkatse; visuaalkontroll **i** visual test[ing]; VT; visual inspection; visual examination **v** визуальный контроль
Visuaalvaatlusel põhinev mittepurustav katse (vt *visuaalvaatlus*).

visuaalvaatlus; visuaaluuring; **i** visual inspection; visual examination **v** визуальное наблюдение
Mittepurustava kontrolli meetod, mille puhul materjali (toote) seisundit (pinnakvaliteeti, defekte) hinnatakse nägemistaju järgi.

volfraamimine; volframeerimine **i** tungstenizing **v** вольфрамирование
Materjali, detaili või toote pinnakihi volframiga rikastamine termokeemilise töötlemise (difuusse rikastamise) teel või toote pinna volframiga katmisega (pihustamise, sadestamise jm teel).

volfram; W **i** tungsten; {wolfram} **v** вольфрам

volframelektroodkaarlõikus [kaitsegaasis] *pr*; volframelektroodkaarlõikamine [kaitsegaasis] *op* **i** gas tungsten-arc cutting **v** дуговая резка вольфрамовым электродом [в защитном газе]; дуговая резка в защитном газе вольфрамовым электродом; газодуговая резка вольфрамовым электродом
Kaarlõikus kus volframelektroodi ja lõigatava metalli vahelise elektrihaare toimel sulanud metall eemaldatakse lõiketsoonist [inert]gaasi joaga.

volframisulam; W-sulam **i** tungsten alloy **v** вольфрамовый сплав
Radiatsioonikindel, tavaliselt vaske ja niklit sisaldav volframisulam; tihedus *ca* 50% suurem kui terasel.

volframpronks; W-pronks **i** tungsten bronze **v** вольфрамовая бронза
Põhilisandina volframit sisaldav suure tihedusega hea lõike- ja survetöödeldavusega vasesulam; sisaldab ka 6...7% Ni ja 3...4% Fe.

vooder[dis] **i** facing **v** облицовка; облицовочное покрытие
Metallist valuvormide, nt kokillide, survevaluvormide jms sulametalliga kokku puutuvale sisepinnaile kantav suhteliselt paks tulise (tulekindla materjali) (nt vormisegu) kiht vormide püsivuse tõstmiseks (vrd *kaitsevooder*).

Woodi sulam **i** Wood's alloy **v** сплав Вуда
Kergsulav metallisulam (sulamistemperatuur 68 °C), mis sisaldab 50% Bi, 25% Pb ja 12,5% Sn ja Cd.

voolabrsiivtöötlus *pr*; voolabrsiivtöötlemine *op* i abrasive flow machining v обработка абразивным потоком; обработка потоком абразива
Pindade abrsiivtöötlus, kasutades abrsiivjoa asemel edasi-tagasi voolavat abrsiivi. Töötlemiskeskonnana kasutatakse abrsiivi sisaldavat viskoelastset polümeeri (vrd *abrsiivjuga*töötlus).

voolavlaast; pidevlaast i continuous chip v сливная стружка; непрерывная стружка
Lõikamisel lindina eralduv laast (vrd *murdelaast*; *elementlaast*; *terikukasvajaga voolavlaast*).

voole; voolavus; voolamine i yieldability; yielding v текучесть
Materjali võime plastselt deformeeruda koormust suurendamata.

voolediagramm; voolavusdiagramm → voolekõver

voolekõver; voolediagramm; voolavusdiagramm i flow curve; true stress – true strain curve v кривая течения; кривая упрочнения; диаграмма пластического деформирования; истинная диаграмма деформации
Tegelike pingete ja tegelike deformatsioonide vaheline diagramm, mille järgi saab määrata plastseks deformeerimiseks vajaliku pinge

voolemõõtur; voolavusmõõtur i flow meter; flowmeter v измеритель текучести [порошка]
Pulbrilise materjali voolavuse määramise seade (vt *pulbri voole*).

voolepiir; voolavuspiir i yield strength; yield limit; {yield point} v предел текучести
Materjali tugevusnäitaja; voolavusnähtuse korral pinge, mille saavutamisel katse käigus toimub plastne deformeerumine ilma jõudu suurendamata (vrd *voolepinge*; *tinglik voolepiir*).

voolepinge; voolavuspinge i yield stress; flow stress v напряжение текучести
Tegelik pinge mille juures kaob proportsionaalne seos pingete ja deformatsioonide vahel elastses piirkonnas ja metall läheb ühetelgses pingeolukorras plastsesse olekusse (vrd *voolepiir*).

voolootmine i flow[line] production v поточное производство
Tootmisprotsessis pidevust tagav tootmiskorraldus, mis põhineb toote ajaliselt kooskõlastatud valmistus- või toote koostamisoperatsioonide rütmilisel kordumisel.

vooluallika tunnusjoon; voolu-pinge tunnusjoon; väliskarakteristik (vooluallikal) i voltage characteristic; volt-ampere characteristic; volt-ampere curve; I-V curve; current-voltage characteristic; current-voltage curve v вольт-амперная характеристика (источника тока)
Vooluallika klemmpinge ja voolutugevuse vaheline sõltuvus keevituse vooluahelas. Eristatakse püsivpingega (jäiga tunnusjoonega) ja püsivvooluga (järsult langeva tunnusjoonega) vooluallikaid.

vooludüüs → voolukontakt

voolukontakt; vooludüüs **i** contact tip; contact tube; current carrying guide tube
v контактная трубка; токоподводящий мундштук; токоподводящий наконечник
Keevitusvoolu juhtimiseks keevitustraadile vasest või selle sulamitest valmistatud avaga detail.

voolukontakti kaugus **i** stand off distance; contact tip to work distance ; CTWD
v расстояние контактной трубки от детали
Kaitsegaaskaarkeevitusel voolukontakti esipinna kaugus liidetavate detailide pinnast.

voolu-pinge tunnusjoon → vooluallika tunnusjoon

vooluta pindamine **i** electroless plating; autocatalytic plating **v** обесточенное химическое осаждение; осаждение методом химического восстановления
Keemiline pindamismoodus, mille korral keerukates pindamislahustes katalüsaatorina toimiva detaili pind kuumeneb ning pindamislahuses olevad metalliioonid sadestuvad pinnale.

vorm[imis]kast **i** flask; moulding box **v** опока
Rakis vormisegu hoidmiseks vormimisel, transportimisel ja sulametalliga täitmisel.

vorm[imis]kasti vormimine → vormimine vorm[imis]kasti

vorm[imis]kastieemaldusega valuvorm **i** removable flask мо[у]лд **v** безопасная [литейная] форма
Eemaldatavas vormkastis vormitud liivvorm (vt *vormimine vorm[imis]kastieemaldusega*).

vorm[imis]kastieemaldusega vormimine → vormimine vorm[imis]kastieemaldusega

vorm[imis]kastita vormimine → vormimine vorm[imis]kastita

vormi alusplaat → vormilaud

vormi[mis]hari **i** banister brush; soft brush **v** смётка
Pehme hari liivvormi puhastamiseks lahtisest liivast.

vormi[mis]lusikas **i** spoon tool; scoop **v** ложечка
Lusikakujuline vormimistöõriist liivvormide ja -kärnide viimistlemiseks.

vormi[mis]pintsel **i** swab; water-brush **v** формовочная кисть
Liivvormide käsitsivormimisel kasutatav pintslukujuline tööriist.

vormi[mis]kaabits; kaabits **i** cleaner; lifter **v** крючок
Liivvormide käsitsivormimisel kasutatav tööriist vormide ja kärnide väikeste pindade viimistlemiseks, sh kitsastest süvenditest vormisegu eemaldamiseks.

vormi[mis]labidas **i** мо[у]lding spade; мо[у]lder's peel; мо[у]lder's shovel
v формовочная лопата; лопата
Liivvormide käsitsi vormimisel kasutatav labidas.

vormi[mis]masin i mo[u]lding machine v формовочная машина
Valuvormide valmistamisel kasutatav masin.

vormi[mis]materjal i mo[u]lding material v формовочный материал
Kordkasutusega vormide ja kärnide valmistamisel kasutatav materjal (nt vormiliiv)
(vt vormiliiv; vormisavi).

vormi[mis]segu ettevalmistus *pr*; vormi[mis]segu ettevalmistamine *op* i sand conditioning; sand preparation v приготовление [формовочной] смеси
Vormimaterjalide ettevalmistus (doseerimine, segamine, laagerdamine, kobestamine)
vormi- või kärnisegude valmistamisel (vt vormi[mis]segu; kärnisegu).

vormi[mis]segu i mo[u]lding sand v формовочная смесь
Mitmekomponendiline vormimaterjalide segu liivvormide vormimiseks (vt liivvorm;
vormiliiv).

vormi[mis]segu lisand → segulisand

vormi[mis]segu niisutus *pr*; vormi[mis]segu niisutamine *op* i temper[ing] v увлажнение [формовочной смеси]
Märgvormisegu niisutamine koos segamisega (vt märg[valu]vormisegu).

vormi[mis]segu osakond; vormi[mis]segu tsehh; seguosakond; segutsehh i sand shop v смесеприготовительное отделение; смесеприготовительный цех
Osakond (tsehh) vormi[mis]segu ettevalmistamiseks.

vormi[mis]segu regenerereerimine; vormi[mis]segu taastamine i sand reclamation; reclamation [of moulding sand] v регенерация отработанной смеси; регенерация формовочной смеси
Kasutatud vormisegu töötlemine vormimiseks vajalike tehnoloogiliste omaduste (nt gaasiläbilaskvus, järeleandvus, tugevus jms) taastamise eesmärgil.

vormi[mis]segu säilivus i durability of mo[u]lding sand; life of moulding sand v долговечность формовочной смеси
Ajavahemik mille kestel vormisegu on veel kasutuskõlblik (vormimiskõlblik).

vormi[mis]segu taastamine → vormi[mis]segu regenerereerimine

vormi[mis]segu tsehh → vormi[mis]segu osakond

vormi[mis]vasar i mo[u]lder's hammer; mo[u]lder's mallet v киянка
Liivvormide käsitsivormimisel kasutatav vasar.

vormihoidik i slip-jacket; mo[u]ld jacket; pouring jacket v жакет; формодержатель
Rakis (kast) vormi kooshoidmiseks vorm[imis]kastiemaldusega vormimisel (vt vormimine vorm[imis]kastiemaldusega).

vormija i mo[u]lder v формовщик
Vormimisoperatsioone teostav töötaja (vt *vormimine*).

vormijahuti i chill v холодильник
Vormi või kärni asetatav, tavaliselt metallitükk sulametalli kiirendatud kohtjahutamiseks. Eristatakse sisemisi ja välimisi vormijahuteid (vt *sisemine vormijahuti*; *väliline vormijahuti*; vrd *vormikuumuti*).

vormikalle i draft [of a mo[u]ld]; taper [of a mo[u]ld] v литейный уклон
Püsivormide pindade kalle valandite vormist eemaldamise kergendamiseks.

vormikuumuti i antichill v нагреватель
Kohtkuumutusega osa korduvkasutusega vormi seinas, tagamaks aeglustatud kohtjahutust (vrd *vormijahuti*; *väliline vormijahuti*).

vormilaud; vormi alusplaat i bottom board v подопочная плита; подопочный щиток
Plaat (laud) vormitud ja koostatud vormi asetamiseks ja transportimiseks (vrd *mudeli alusplaat*).

vormiliiv i foundry sand; sand v формовочный песок
Valutehnoloogias kasutamiseks sobivate omadustega liiv vormi- või kärnisegude valmistamiseks. Enamkasutatavad on kvartsliid ning mineraalide oliviin, tsirkoon, kromiit, alumiiniumoksiid jt peenestamisel saadud liivad (vt *vormi[mis]materjal*; *vormi[mis]segu*; *kärnisegu*; *kvartsliid*; *tsirkoon*; *oliviin*; *kromiit*; *alumiiniumoksiid*).

vormimine (survega) → pressimine

vormimine i mo[u]lding v формовка
Valuvormide ja kärnide vormi- ja kärnisegudest valmistamise protsess/operatsioon.

vormimine kaarpihustamisega → kaarpihustusvormimine

vormimine plasmapihustamisega → plasmapihustusvormimine

vormimine põrandal → põrandalvormimine

vormimine põrandas → põrandasvormimine

vormimine sulavmudeliga → sulavmudelvormimine

vormimine vedelvormi[mis]seguga → vedelvormi[mis]seguvormimine

vormimine vorm[imis]kasti; vorm[imis]kasti vormimine i flask mo[u]lding; box mo[u]lding v формовка в опоках; формовка опочная
Vormimine enamasti kahte (ülemisse ja alumisse) vormkasti (vt *vorm[imis]kast*; vrd *vormimine vorm[imis]kastita*; *vormimine vorm[imis]kastiemaldusega*).

vormimine vorm[imis]kastieemaldusega; vorm[imis]kastieemaldusega vormimine **i** removable flask mo[u]lding **v** формовка в съемных опоках; безопасная формовка

Vormimine eri rakises (äratõstetavas vormkastis), mis pärast vormi valmimist eemaldatakse ja asendatakse vormihoidikuga (vt *äratõstetav vormkast*; vrd *vormimine vorm[imis]kasti*; *vormimine vorm[imis]kastita*).

vormimine vorm[imis]kastita; vorm[imis]kastita vormimine **i** flaskless mo[u]lding **v** безопасная формовка (без применения опок)

Väikeste valandite masinormimine vormkaste kasutamata. Vormimine toimub vormi[mis]masina kambris (vrd *vormimine vorm[imis]kasti*; *vormimine vorm[imis]kastiemaldusega*).

vormimine vormimissaviga → vormimissavivormimine

vormimislaud **i** moulder's bench; mo[u]lding bench **v** формовочный верстак; верстак формовочный

Töölaud vormide ja kärnade valmistamiseks (vormimiseks).

vormimisoperatsioon; kujumuuteoperatsioon **i** forming-type operation **v** формообразующая операция

Lehtvormimise operatsioonide (painutamine, sügavtõmbamine, ääristamine jne) üldnimetus, mida iseloomustab tasapinnalise toorikule ruumilise vormi andmine, üldnimetus (vrd *eraldusoperatsioon*).

vormimisosakond; vormimistsehh **i** mo[u]lding shop **v** формовочное отделение; формовочная

Valandeid tootva ettevõtte osakond (tsehh, töökoda) kus toimub vormimine (vt *vormimine*).

vormimispakk → vormimistempel

vormimissavi **i** loam; foundry loam **v** формовочная глина

Savirikas vormisegu (üle 35% savi) suurte põrandvormide vormimiseks mudelit kasutamata (vt *vormimissavivormimine*; vrd *vormisavi*).

vormimissavivormimine; vormimine vormimissaviga **i** loam mo[u]lding **v** формовка в глине [по кирпичу]

Suurte ja keskmiste valandite šablooni järgi vormimine savirikkast vormisegust (vormimissavist) mudelit kasutamata. Üks iidsemaid vormimismeetodeid, mis on kasutusel aastatuhandeid (vt *vormimissavi*).

vormimissäng; põrandvormimissäng **i** mould bed; bed **v** постель

Vormimiseks ettevalmistatud valuosakonna (valutsehhi) põrand.

vormimisšabloon → šabloonmudel

vormimistempel; vormimispakk **i** form block **v** формующий пуансон; пуансон; копир; болван

Venitusvormimisel, painutamisel jne kasutatav rakis tooriku vormimiseks.

vormimistsehh → vormimisosakond

vormimurd **i** crush [in a mo[u]ld] **v** обжим формы

Vormipoolte vääraast paigaldusest tingitud vormi kohtpurunemine

vorminael **i** mo[u]lder's pin; mo[u]lder's sprig **v** формовочная шпилька; шпилька; формовочный гвоздь

Vormi tugevdamiseks kasutatav nael.

vorminihe; vormivildakus **i** mo[u]ld shift; shifted mo[u]ld **v** перекоc формы

Valudefekt valandi ühe osa nihkena teise suhtes, mis on põhjustatud vormkasti või mudeli ebatäpsest asetusest vormimisel või vormi koostamisel (vt *nihe*; vrd *kärninihe*).

vormipinne **i** mo[u]ld coating; mo[u]ld facing; mo[u]ld dressing **v** покрытие [форм]

Vormide sisepinnaile kantav kiht (kate) nii vormi püsivuse suurendamiseks kui ka valandite pinnakvaliteedi parandamiseks (valu korduvkasutusega vormidesse, nt kokillvalu, survevalu) või valandite pinnakvaliteedi parandamiseks (valu kordkasutusega vormidesse, nt liivvormvalu).

vormipuuder; mudelipuuder **i** parting powder **v** припыл

Üks piirdeainete eriliik peenpulbri (grafiit, talk, likopodium jms) kujul (vt *piirdeaine*).

vormisavi **i** mo[u]lding clay; foundry clay **v** формовочная глина

Valutööstuses vormi- või kärnisegude sideainena kasutatav hea sidumisvõimega savi (vt *savi*; vrd *vormimissavi*).

vormitavus → pressitavus

vormitint → süsinikvärv

vormivildakus → vorminihe

vormivärv **i** mo[u]ld wash; wash **v** литейная краска; формовочная краска

Peenestatud rasksulava materjali (nt grafiit, kvarts, tsirkoon, magnesiit jms) suspensioon vedelikus (nt vesi, bensiin jms) vormide ja kärnide pinnale kandmiseks (vormipinde saamiseks) valandite pinnakvaliteedi parandamiseks ja/või püsivormide püsivuse suurendamiseks (vt *vormipinne*).

vormiõõs; valuvormi õõs **i** mo[u]ld cavity **v** полость формы

Vormi sisemine õõnsus, mis valamisel täitub sulametalliga.

vormpinn; vormraud; sepistusstants **i** swage [die] **v** обжимка; ковочный обжимной штамп

Sisselõikega pinn tooriku deformeeritavale (venitatavale) kohale kindla geomeetrilise kuju (ümar, kuuskant jms) andmiseks (vt *pinn*; vrd *tasandpinn*; *sisselõikega pinn*).

vormpinntöötlus *pr*; vormpinntöötlemine *op* **i** swaging **v** ковка в обжимках
Survetöötluse (sepistamine) kujumuuteoperatsioon/-protsess – tooriku või selle osa vormi muutmiseks ja/või pikkuse suurendamiseks vormpinne kasutades (vt *pinn*; *vormpinn*).

vormpressimine → külmvormpressimine

vormraud → vormpinn

vormstantsimine [stantsimis]vasaratel → vasar[vorm]stantsimine

vormstantsimine eelvaos → eelstantsimine

vormstantsimine **i** closed-die forging; impression-die forging **v** объёмная штамповка

Mahtvormimine eritööriistas – stantsis (vt *mahtvormimine*; *stants*; *press[vorm]stantsimine*; *vasar[vorm]stantsimine*).

vormstantsimine muljumisvaos → muljumisvagu[vorm]stantsimine

vormstantsimine pressidel → press[vorm]stantsimine

vormstantsimine rullimisvaos → rullimisvagu[vorm]stantsimine

vormstantsimine venitusvaos → venitusvagu[vorm]stantsimine

vormstantsimistorik **i** forging billet; forging stock **v** штамповочная заготовка
Vormstantsimisel kasutatav toorik (vt *vormstantsimine*).

V-soonega löökpaindeteimik; V-soonega löökpaindekatekeha **i** V-notch impact test piece; V-notch impact specimen **v** образец с V-образным надрезом для испытания на ударный изгиб

V-kujulise sisselõikega katsekeha purustustöö määramiseks löökpaindel Charpy meetodil (vt *Charpy löökpaindeteim*).

võlviteke → võlvumine

võlvumine; võlviteke **i** bridging **v** сводообразование; арочный эффект
Tühikute (nn sildade) moodustumine puistematerjali (pulbri) osakeste vahel, mis on tingitud hõrdejõududest osakeste vahel.

võrdkülgnurgik; võrdkülgne nurgik → võrdkülgnurkmetall

võrdkülgnurkmetall; võrdkülgne nurkmetall; võrdkülgnurgik; võrdkülgne nurgik **i** equal[-leg] angles; equal-sided angles **v** равнобокий уголок; уголок равнобокий

Kahe ristiasetseva võrdse pikkusega tallaga üldotstarbeline profiilmetall (vt *profiilmetall*; *vrd isekülgnurkmetall*).

võrdkülgnurkõmblus; võrdkülgne nurkõmblus **i** mitre fillet weld **v** симметричный

угловой шов; нормальный угловой шов

Nurkõmblus, mille kaatetid on võrdsed (vt *nurkõmblus*; vrd *erikülgnurkõmblus*).

võrdlusteim; võrdluskatse **i** comparision test; comparative test **v** сравнительное испытание

Laboratoorne teim/katse katsetulemuste võrdlemise eesmärgil.

võrdtelgkristall; võrdtelgne kristall **i** equiaxed crystal; equiaxial crystal **v** равноосный кристалл

Kristall, mille mõõtmed on iga telje sihis ligilähedaselt võrdsed (vrd *sammakristall*).

võrdtelgkristallide tsoon; võrdtelgkristallide piirkond **i** equiaxed zone **v** зона равноосных кристаллов

Valandi või valuploki sisemine, võrdtelgkristallstruktuuriga piirkond (vt *võrdtelgkristallstruktuur*; vrd *kiirjahtumistsoon*; *sammakristallide tsoon*).

võrdtelgkristallstruktuur **i** equiaxed crystal structure; equiaxed grain structure **v** равноосная структура; структура с равноосными кристаллами

Metalli võrdtelgsete kristallidega struktuur (vrd *sammakristallstruktuur*).

võrdterastruktuur **i** even-grained structure **v** равнозернистая структура

Ühtlase terasuusega struktuur

võre → kristallivõre

võre kompaktsusaste → võre täiteaste

võre koordinatsiooniarv **i** lattice coordination number **v** координационное число решетки

Kristallivõres antud aatomile lähimal ja võrdsel kaugusel olevate aatomite arv.

võre täiteaste; võre täituvus; võre kompaktsusaste; võre kompaktsus **i** lattice compactness rate; packing efficiency **v** коэффициент компактности решетки; коэффициент заполнения решетки

Kristallivõre aatomite poolt hõivatud ruumala (vt *pakketihedus*).

võrebaas **i** lattice base; lattice basis **v** базис кристаллической решетки

Kristallivõre elemendi kohta tulevate aatomite arv, ka baasaatomite koordinaadid.

võreelement → elementaar[kristlli]võre

võrepaketihedus **i** lattice packing density **v** плотность упаковки решетки

Aatomite paketihedus kristallivõres, aatomite ruumala suhe kristallivõre ruumalasse.

võreparameeter → võreperiood

võreperiood; võreparameeter **i** lattice parameter; lattice constant; lattice spacing **v** параметр решетки; размер ячейки; постоянная решетки

Kristallivõres lähemate aatomitasandite vahelist kaugust üksikutes teljesuundades ise-

loomustav suurus.

võrkkonveierahi; võrkkonveieriga ahi **i** mesh-belt conveyor furnace **v** печь с сетчатым ленточным конвейером

Pideva töörežiimiga konveierahju eriliik, milles materjalid või toorikud liiguvad võrkkonveieril (vt *konveierahi*).

võrkstruktuur **i** network structure **v** сетчатая структура; сшитая структура
Komposiitmaterjalide üks võimalikke struktuure.

võõrlisand → juhulisand

vähetsükliline väsimus; elastoplastne väsimus; {madaltsükliline väsimus} **i** low-cycle fatigue; plastic fatigue **v** малоцикловая усталость; малоциклическая усталость

Materjali või detaili väsimus pingetel üle voolepiiri.

väikedesorientatsiooniga [tera]piir **i** low-angle [grain] boundary; subboundary **v** малоугловая граница

Monokristalli piirkondade või polükristalli terade vaheline piir, kus kristallivõred on desorienteeritud väikeste nurkade all (mõnekümnest kaareminutist kuni 10°) (vt *terapiir*; vrd *suurdesorientatsiooniga [tera]piir*).

väikesaritootmine → väikeseeriatootmine

väikeseeriatootmine; väikesaritootmine **i** small-lot production; small-series production; small-volume production; low-batch production; small-batch production **v** мелкосерийное производство

Toodete valmistamine väikeste korduspartiidenä (vt *seeriatootmine*; vrd *suurseeriatootmine*).

välimine vormijahuti **i** external chill **v** наружный холодильник

Suurendatud soojusjuhtivusega või spetsiaalselt kiirendatult jahutatav osa kordkasutusega vormi seinas tagamaks kiirendatud kohtjahutust (vt *vormijahuti*; vrd *sisemine vormijahuti*; *vormikuumuti*).

väliskammlõikus; väliskammtöötlus *pr*; väliskammlõikamine; väliskammtöötlemine *op* **i** external broaching; surface broaching **v** наружное протягивание; внешнее протягивание

Kammlõikus (kammtöötlus) välispindade töötlemiseks (vt *kammlõikus*; *kammlõikur*; vrd *sisekammlõikus*).

väliskarakteristik (vooluallikal) → vooluallika tunnusjoon

väliskeermelõikur → keermelõikur

välisääristus → kumerääristus

välisümarlihvimine **i** external cylindrical grinding; center-type cylindrical grinding **v** круглое [наружное] шлифование
Silindrilise välispinna ümarlihvimine (vt *ümarlihvimine*; vrd *siselihvimine*).

väljahigistamine → eksudatsioon

väljajooks **i** runout **v** прорыв металла

- 1) Sulametalli ettenägematu väljavalgumine valuvormist, valukopast või sulatusahjust.
- 2) Valudefekt, mis on tingitud metalli ettenägematust väljavoolust vormist ja põhjustab vormi mittetäielikku täitumist.

väljalaskeava **i** taphole; tap[ping] hole **v** лётка; выпускное отверстие

Ava metallurgiaahjudes (peamiselt šahtahjudes – vagrankas, kõrgahjus) sulametalli või räbu väljastamiseks.

väljalaskerenn; ärajooksurenn **i** launder; lander **v** сливной желоб; выпускной желоб

Kanal (renn) sulametalli siirdamiseks sulatusahjust koppa.

väljalaskerütm **i** output rate **v** ритм выпуска

Ajaühikus väljalastava toodangu hulk voolootmisel.

väljalasketakt **i** output cycle time **v** такт выпуска

Ühe toote väljalaske aeg voolootmisel.

väljalõikeplaan; lahtilõikeplaan **i** layout **v** раскрой

Väljalõigatavate toodete või pooltoodete optimaalse paigutse kavand tooriku materjali tõhusa kasutamise eesmärgil. Eristatakse jäätmega ja jäätmeta väljalõikeplaani (vt *väljalõikus*).

väljalõikus *pr*; väljalõikamine *op* **i** blanking **v** вырубка

Tooriku osa eraldamine kinnist kontuuri mõõda; eraldatud osa on tooteks või pooltooteks (vt *eraldusoperatsioon*; *jäägita väljalõikus*).

väljalöödavus **i** shakeout property; knock-out ability **v** выбиваемость [смеси]

Vormi- või kärnimaterjali tehnoloogiline omadus, mis iseloomustab keerukust nende eemaldamisel jahtunud valandilt.

väljalöömine → valandi väljalöömine

väljalöömisrest **i** shake-out grid; shakeout grid; knock-out grid; knockout grid **v** выбивная решетка; решетка для выбивки опок

Seadis valandite väljalöömiseks kordkasutusega valuvormidest (vt *valandi väljalöömine*).

väljamistegur → saagis

väljapressimine → väljatõukamine

väljapõlemine **i** burning; overheating **v** выгорание

Kõrgtemperatuur[ili]sel kuumutamisel/austenitsatsioonis aset leidev metalli või sulami oksüdatsioon või teradevaheline korrosioon; pikajalisel lõõmutamisel pinnakihi süsinikutustumine või selles jämeterastruktuuri teke.

väljapõletus; väljapõlemine *pr*; väljapõletamine *op* **i** 1. burnout 2. burnoff; burning off **v** 1. выжигание [модели] 2. выжигание [пластификатора]

1. Valuvormi kuumutamine kõrgete temperatuurideni mudelijääkide eemaldamiseks täppisvalu (vt *täppisvalu*). 2. Pulbrimäärde või plastifikaatori eemaldamine pressisest enne paagutamist või paagutamisel (vt *pulbrimäärde*; *plastifikaator*).

väljasulatatav [valu]mudel **i** heat disposable pattern; investment pattern **v** выплавляемая модель

Kordkasutusega, kergsulavast materjalist mudel sulavmudeliga täppisvalu tarvis (vt *sulavmudeltäppisvalu*).

väljasulatatava mudeliga täppisvalu → sulavmudeltäppisvalu

väljasulatus *pr*; väljasulatamine *op* **i** smelting **v** выплавка; плавка

Maagi või muude mittemetallsete vahesaaduste ümbertötamine sobiva koostisega metalli saamiseks.

väljasulatusahi **i** smelting furnace; smelter **v** плавильная печь

Ahi metalli sulatamiseks (tootmiseks) maagist või mittemetalsest vaheproduktist (vt *väljasulatus*).

väljasurumisvalu **i** displacement casting **v** литьё выжиманием

Suuremõõtmeliste õhukeseinaliste valandite tootmine sulametalli vaba valamise teel avatud vormipoolte vahele koos järgneva üleliigse sulametalli väljasurumisega vormipoolte sulgumisel.

väljasuruv [kül]m]stantsimine → külmvormpressimine

väljatulekutegur → saagis

väljatõmbamisega vormi[*mis*]masin **i** stripping-plate moulding machine; plain stripper **v** вытяжная формовочная [литейная] машина; формовочная машина с протяжной доской

Vormi[*mis*]masin, milles mudelplaat eemaldatakse liikumatult vormkastilt väljatõmbamise teel või liikumatult mudelilt (mudelplaadilt) vormkasti ülestõstmise teel (vt *vormi[*mis*]masin*; vrd *pöördlauaga vormi[*mis*]masin*).

väljatõmmatav mudel; strippmudel **i** stripping pattern **v** модель с протяжкой

Mudel kasutamiseks mudeli väljatõmbamisega vormi[*mis*]masinatel (vt *vormi[*mis*]masin*).

väljatõukaja **i** ejector [*pin*] **v** выталкиватель; эжектор

Stantsi, pressvormi jms osa toote või pooltoote eemaldamiseks (väljatõukamiseks).

väljatõukamine; väljapressimine **i** ejection; stripping; knockout **v** выталкивание (pressvormist)

Tooriku eemaldamine vormimiskraasist (pressvormist, stantsist jms).

väljatõuketempel; tõukur[tempel] **i** stripper [punch]; ejector [pin]; knockout [pin] **v** выталкиватель; выталкивающий пуансон

Pressvormi osa (tavaliselt alumine tempel) pressise vormimiseks ja järgneva eemaldamiseks pressvormist.

väljavalamisvalu; väljavalamisega valu; irrutusvalu; irrutusvalamisega valu **i** slush casting **v** литьё с выплеском; литьё с выливом

Õõnsate valandite valmistamine, kasutades pärast ettenähtud paksusega kooriku moodustumist järele jäänud sulametalli väljavalamist valuvormist.

väljundkoonus → väljundtsoon

väljundtsoon; väljundkoonus **i** back relief **v** выходной конус [волоки]

Tõmbesilma e tõmbematriitsi kooniline, kalibreerimistsoonile järgnev piirkond, mis on vajalik tõmmatud profiili kriimustamise vältimiseks (vt *tõmbamine*; *tõmbesilm*; *kalibreerimistsoon*).

välkradiograafia[defektoskoopia]; välkläbikiiritus[defektoskoopia] **i** flash radiography **v** импульсная рентгеновская дефектоскопия

Mittepurustava kontrolli meetod väga lühikese (alla 100 ns) ja suure intensiivsusega röntgenkiirte impulsi tekitamisega kiirelt liikuvate objektide uurimiseks.

väntkangpress **i** knuckle[-joint] press; knuckle-lever press **v** коленно-рычажный пресс

Väntkangmehhanismiga käitatava liuguriga mehaaniline press.

väntpress; väntajamiga press **i** crank [-driven] press **v** кривошипный пресс

Väntajami poolt käitatava(te) liuguri(te)ga mehaaniline press.

värvilismetall; värviline metall → mitteraudmetall

värvilismetallurgia → mitterauametallurgia

värvilissulam; värviline sulam → mitterauasulam

värvkapillaarkatse; värvkapillaarkontroll **i** dye penetrant test[ing]; dye penetrant inspection; dye penetrant examination; colo[u]r penetrant test[ing]; colo[u]r penetrant inspection; colo[u]r penetrant examination **v** капиллярный контроль окрашивания

Mittepurustava kontrolli meetod purunenud detaili uurimiseks, mille korral detaili pinnale pihustatud penetrant läbib praod ja detaili vastasküljel saab avastada penetrandiga küllastunud praod (vt *penetrant*).

värvusnoolutus *pr*; värvusnoolutamine *op*; noolutus noolutusvärvuse järgi **i** letting down; colour tempering **v** отпуск по цвету

Karastatud terase kuumutamine/kuumenemine soovitud temperatuurini (noolutus), mille-
ga kaasneb vastav värvus; järgneb mahajahutus.

väsimus i fatigue v усталость

Materjali vahelduval koormamisel purunemisega lõppev protsess.

väsimus[katse]masin i fatigue-test[ing] machine v машина для испытания на усталость

Seade materjalide ja toodete katsetamiseks vahelduval koormamisel (vt *väsimus*).

väsimuskõver; Wöhleri kõver i stress-number of cyclic curve; S-N–curve; S/N–curve; S-N– diagram; Wöhler curve v кривая усталости; кривая Велера
Pinge ja väsimuspurunemisele vastava tsüklite arvu vaheline diagramm.

väsimusmurd; väsimuspurunemine; väsimusmurdumine i fatigue fracture; fatigue failure v усталостный излом

Materjali purunemine vahelduvkoormuse (väsimuse) tagajärjel; ka selle tulemusena moodustunud pind.

väsimusmurenemine → kontaktväsimus

väsimusmuru ala; väsimuspurunemise ala i fatigue fracture area v зона усталостного излома

Materjali (detaili) purunemisel vahelduva koormuse (väsimuse) tagajärjel moodustunud sile ala murdepinnas.

väsimuspragu i fatigue crack v усталостная трещина

Vahelduvkoormuse (väsimuse) tagajärjel tekkinud pragu.

väsimuspurunemise ala → väsimusmuru ala

väsimusteim; väsimuskatse i fatigue test v испытание на усталость

Mehaaniline teim/katse, mille korral teimikut koormatakse vahelduva (tsüklilise) koormusega.

väsimusteimi baas → tsüklite baasarv

väsimustugevus; väsimuspiir i fatigue strength; endurance limit; fatigue limit v предел усталости; предел выносливости

Materjali kestvustugevuse näitaja; suurim pinge, mida materjal talub N arv tsüklit (10^7 või 10^8 tsüklit).

väänamine i twisting v закручивание

Survetöötuse kujumuuteoperatsioon/-protsess – tooriku ühe osa pööramine ümber pikitelje teise osa suhtes.

väände[katse]masin i torsion[al] test[ing] machine v машина для испытания на кручение

Seade materjalide ja toodete katsetamiseks väände.

väändejäikus **i** torsional rigidity; torsion[al] stiffness **v** жесткость при кручении
Konstruktsiooni või selle osa vastupanu väändedeformatsioonile.

väändeteim; väändekatse **i** torsion[al] test; twisting test **v** испытание на кручение
Teim/katse, mille korral teimik/katsekeha allutatakse väände.

väändetugevus **i** torsion[al] strength; modulus of the rupture in torsion **v** предел прочности при кручении
Materjali tugevusnäitaja – tugevuspiir väändel; pinge, mis vastab purunemisele eelnenud suurimale väändemomendile.

vääne **i** torsion **v** кручение

Pingeseisund, mille korral varda (teimiku) põiktasandis mõjuvad välispöördemomendid; ka teim/katse, mille käigus koormatakse teimikut/katsekeha väliste pöördemomentidega.

väärismetall **i** noble metal; precious metal **v** благородный металл; драгоценный металл

Tuntud eelkõige kui keemiliselt väga vastupidav metall (kuld, hõbe, plaatina, iriidium) (vrd *vääristatud metall*).

väärismetalli proov **i** fineness **v** проба

Kulla või hõbeda puhtus; kulla või hõbeda osakaal tuhandikes osades (promillides), ka karaatides.

väärisplii **i** work lead **v** благородный свинец

Väärismetalle sisaldav plii.

vääristatud metall, kõrgpuhas metall **i** refined metal; high-purity metal **v** рафинированный металл; высокочистый металл; металл высокой чистоты
Kõrgkvaliteetne (kõrge puhastusastmega) metall.

vääristeras → kõrgkvaliteetteras

väävlitustamine → desulfureerimine

W

Wöhleri kõver → väsimuskõver

Õ

õgvendus → sirgestus

õhend[us]rotatsioontõmbamine → õhend[us]rotatsioonvormimine

õhend[us]rotatsioonvormimine; õhend[us]rotatsioontõmbamine **i** shear spinning; power spinning; shear forming; flowturning; flow turning; power flow forming; spin forging **v** ротационная вытяжка с утонением; ротационное выдавливание с

утонением

Rotatsioonvormimine tooriku seinapaksuse vähendamisega (vt *rotatsioonvormimine*; vrd *mitteõhend[us]rotatsioonvormimine*).

õhend[us]sügavtõmbamine i ironing v глубокая вытяжка с утонением; вытяжка с утонением; вытяжка-протяжка

Sügavtõmbamine, mille korral tooriku seinapaksus väheneb (vt *sügavtõmbamine*; vrd *mitteõhend[us]sügavtõmbamine*).

õhenduseta rotatsioonvormimine; õhenduseta rotatsioonitõmbamine → mitte-õhend[us]rotatsioonvormimine

õhkfraktsioonimine; õhkfraktsioneerimine; õhkclassifitseerimine i air classification; air fractionation; pneumatic classification v воздушная классификация; пневмоклассификация

Pulbrite rühmitamine osisteks õhu keskkonnas (vt *gaasfraktsioonimine*).

õhkjahutus pr, õhkjahutamine op i air cooling v воздушное охлаждение

Detaili termotöötusel jahutamine õhu käes. (vt *isekarastus*)

õhkkaarlõikus [süsielektroodiga] pr, õhkkaarlõikamine [süsielektroodiga] op i air carbon arc cutting; air arc cutting v воздушно-дуговая резка [угольным электродом]

Kaarlõikus, kus süsielektroodi ja lõigatava metalli vahelise elektriikare toimel sulanud metall eemaldatakse lõiketsoonist õhujoaga (vrdl *süsielektroodkaarlõikus*).

õhkkarastus pr, õhkkarastamine op i air hardening v воздушная закалка; закалка на воздуха

Terase karastumine jahutamisega õhu käes (vt *isekarastus*).

õhkkarastuv teras → isekarastuv teras

õhkclassifitseerimine → õhkfraktsioonimine

õhkuivtugevus i air-dried strength v прочность после сушки на воздухе

Õhus kuivatatud vormi või käärni materjali tugevus; määratakse tavaliselt surve-, nihke- ja tõmbekatsuga (vrd *kuivtugevus*; *märgtugevus*).

õhk-kütuskiirleekpihustus i high velocity air-fuel spray[ing]; HVAFS v сверхзвуковое воздушно-топливное напыление

Kiirleekpihustusprotsess, mille korral kasutatakse vedel- või gaaskütust ja õhku gaasileegi saamiseks (vt. *kiirleekpihustus*).

õhkpihustus pr, õhkpihustamine op i air atomization v воздушное распыление; распыление воздухом

Sulametalli disperseerimine õhujoas, gaaspihustamise üks alaliike (vt *gaaspihustus*).

õhkplasmalõikus pr, õhkplasmalõikamine op i air plasma arc cutting v воздушно-плазменная резка

Plasmalõikus õhu kasutamiseга plasmal moodustava gaasina.

õhu kaasahaaramine; õhu neeldumine i air entrapment; air aspiration **v** поглощение воздуха

Õhu (gaaside) kaasahaaramine sulametalli turbulentsel voolamisel valukanalites.

õhu neeldumine → õhu kaasahaaramine

õhuke külmaaltsplekk; õhuke terasplekk i light-gage sheet; light[-gauge] sheet **v** жель

Külmaaltsitid ja lõõmutatud õhuke terasplekk paksuseга 0,08...0,5 mm (vt *plekk*).

õhuke leht[valts]metall → õhukeplekk

õhukeplekk; õhuke leht[valts]metall i sheet **v** тонколистовой прокат

Valtsitud lehtmetall ligikaudse paksuseга 0,2...3,9 mm (vt *plekk*; vrd *paksplekk*; *foolium*).

õhuke terasplekk → õhuke külmaaltsplekk

õhukeseinaline valand i thin-wall[ed] casting; thin-section casting **v** тонкостенная отливка

Funktsionaalsest ja valutehnoloogilisest seisukohast minimaalselt võimaliku seinapaksuseга valand (vrd *paksuseinaline valand*).

õhukeseseinaline toru i thin wall[ed] tube; thin wall[ed] pipe **v** тонкостенная труба

Toru, mille seinapaksuse ja välisläbimõõdu suhe on 0,02...0,05 (vrd *paksuseinaline toru*).

õhuskarastus → õhkkarastus

õhuskarastatud teras → isekarastuv teras

õhutühik i air hole; air inclusion **v** воздушная раковина

Gaasitühik, mis on tingitud õhu sattumisest väliskeskkonnast sulametalli ja eraldumisest tardumisel (vrd *gaasitühik*).

õli[s]jahutus *pr*; õli[s]jahutamine *op* i oil cooling **v** масляное охлаждение

Termotöötlusel detaili jahutamine õlis.

õli[s]karastus *pr*; õli[s]karastamine *op* i oil hardening **v** масляная закалка; закалка в масло

Terase karastamine jahutamisega õlis.

õli[s]karastuv teras i oil-hardening steel **v** маслозакаливающаяся сталь

Tavaliselt õlis karastatav teras; suure C-sisalduseга ja legerteraste tüüpiline karastusviis.

õliimmutus *pr*; õliimmutamine *op* i oil impregnation **v** импрегнирование маслом

Poorse pulbermaterjali pooride täitmine õliga hõõrdeteguri vähendamiseks ja isemääri-vuse tagamiseks (vt *immutus*).

õlikriitproov → õlivalgendkriitkapillaarkatse

õliläbilaskvus **i** oil permeability **v** маслопроницаемость; проницаемость масла
Poorse tahke keha võime lasta läbi õli.

õlivalgendkriitkapillaarkatse; õlivalgendkriitkapillaarkontroll; õlikriitproov **i** oil and whithing penetrant test[ing]; oil and whithing penetrant inspection; oil and whithing penetrant examination **v** масломеловой капиллярный контроль
Penetrandi – õli märgamise ja materjali ebapidevustest läbitungimise tulemusena ja vastasküljel valgendkriidi märgumisel põhinev kapillaarkatse (vt *penetrant*; *kapillaarkatse*).

õlivann **i** oil bath **v** масляная ванна
Detaili termotöötlusel kasutatav õliga nõu või õlikeskkond.

õmbluseta toru **i** seamless tube; weldless tube **v** бесшовная труба
Toruvaltspinkidel ümartoorikust kuum- või külmaaltsitud toru (vt *toruvaltspink*; vrd *keevistoru*).

õñeshõõrits **i** shell reamer **v** насадная развёртка
Tornile kinnitav hõõrits suure läbimõõduga avade hõõritsemiseks (vt *hõõrits*).

õñeskeha päritõmbamine **i** forward redraw[ing] **v** прямая вытяжка полой заготовки; прямая вытяжка из полой заготовки
Õñeskeha sügavtõmbamine e tõmbamine õñsast toorikust sisediameetri vähenemisega (vt *sügavtõmbamine*; vrd *õñeskeha vastutõmbamine*).

õñeskeha rotatsioonvormimine **i** roll extrusion **v** ротационная вытяжка [пустотелых заготовок]
Paksuseinalistest õñeskehadest õhukeseinaliste toodete vormimine deformeerivaid rulle kasutades (vt *rotatsioonvormimine*).

õñeskeha sügavtõmbamine; õñeskeha tõmbamine **i** redraw[ing] **v** глубокая вытяжка полой заготовки; повторная [глубокая] вытяжка; вытяжка из полой заготовки
Õñeskeha saamine sügavtõmbamise teel korduvate (kahe, kolme jne) tõmbeastmetega (vt *sügavtõmbamine*).

õñeskeha vastutõmbamine **i** reverse redraw[ing] **v** выворотная вытяжка [полой заготовки]; выворотная повторная вытяжка
Õñeskeha sügavtõmbamine õñsa tooriku välis- ja sisepinna vahetumisega (vt *sügavtõmbamine*; vrd *õñeskeha päritõmbamine*).

õñeskehade tsentrifugaalvalu → täistsentrifugaalvalu

õñesmudel **i** hollow pattern; build-up pattern **v** пустотелая [литейная] модель
Sisemis(t)e õñsus(t)ega mudel (vt *valumudel*).

õñesprofiilid **i** hollow shapes **v** полые профили

Valtsitud, ekstrudeeritud või tõmmatud sisemise õõnsusega profiilmetall, nt toru (vt *valtsimine; ekstrusioon; tõmbamine*).

õõnestsenter i cup center v наружный центр; обратный центр
Sisekoonusega senter pöördkeha välispinna järgi paigaldamiseks pinki (vt *tcenter*).

õõnevaltsimine i rotary piercing; piercing v прошивка [труб]
Paksuseinalise õõneskeha saamine valuplokist või valtsmetallist õmbluseta torude tootmisel õõnevaltspingil (vt *õõnevaltspink*).

õõnevaltspink i rotary piercing mill; piercing mill; piercer v прошивной стан
Valtspink paksuseinaliste õõneskehade valtsimiseks õmbluseta torude tootmisel (vt *õõnevaltsimine*)

Ä

ämblikmatriits i spider die; spider-mandrel die; torpedo die v комбинированная матрица; язычковая матрица

Keerulise sisekujuga õõnesprofiilide tootmisel kasutatav sisseehitatud lühikese (liikumatu) ekstrudeerimistorniga matriits. Nimetus tuleneb sellest, et õõnsust moodustav ekstrudeerimistorn kinnitub õhukeste „jalgadega“ (mis jaotavad metalli) matriitsi ava külge (vt *ekstrusioon; ekstrudeerimistorn; õõnesprofiilid*).

ämblikmatriitsi jaotur i spider v рассекатель [комбинированной матрицы]; рассекатель язычковой матрицы

Ämblikmatriitsi osa, mille kaudu liikumatu ekstrudeerimistorn kinnitub matriitsi avasse ja koos sellega jaotab (lõhestab) ekstrudeeritava tooriku osadeks (vt *ämblikmatriits*).

ärajoooksurenn → väljalaskerenn

ärälõikestants; äärelõikestants; kraadilõikestants (kraadi ärälõikamisel) i trimmer; trim[ming] die v обрезной штамп

Stants valandite või stantsiste viimistlevaks operatsiooniks – töötlusvaru või kraadi ärälõikamiseks (vt *ärälõikus; kraadilõikus*).

ärälõikus *pr*; ärälõikamine *op* i trimming; finish trim v обрезка

Viimistlev operatsioon töötlusvaru või kraadi eemaldamiseks stantsistelt ja valanditelt spetsiaalses stantsis – ärälõikestantsis (vt *ärälõikestants*). Äralõikamise erijuht on kraadilõikamine (vt *kraadilõikus*).

äratõstetav vormkast; eemaldatav vormkast i slip flask; taper flask v съёмная опока

Vormimisjärgselt hõlpsalt eemaldatav kooniliste sisepindadega vormkast vormkasti-eemaldusega vormimisel. See asendatakse vormihoidikuga (vt *vormimine vorm[imis]-kasti-eemaldusega; vorm[imis]kast; vrd liidendvorm[imis]kast*).

äravõetav osa i loose piece v отъёмная часть [оснастки]

1) Mudeli valuvormist eemaldamist kergendav ja viimasena ära võetav osa, mis jääb

vormi kuni mudeli põhiosa väljavõtmiseni (vt *valumudel*). 2) Kärni kärnkastist eemaldamist lihtsustav osa, mis jääb kärni külge kuni kärnkastist väljavõtmiseni (vt *kärn; kärnkast*).

äärelõikestants → äralõikestants

äärisliide **i** butt joint with flanged plates; single-flare-V-groove joint **v** стыковое соединение с отбортовкой

Pöckliide T-kujuliselt painutatud servade vahel.

ääristus *pr*; ääristamine *op* **i** flanging; flange bending **v** загибание кромок; бортовка

Äärise e ääriku painutamine lehtmestallist tooriku sise- või väliskontuuri mööda. Ääristamisel on mitmeid erimeid (vt *kumerääristus; nõgusääristus; sirgääristus; lapikääristus; ümarääristus; ava ääristus*).

Ü

üheastmeline [trummel]tõmbepink **i** bull block; single-block machine; monoblock machine **v** стан однократного волочения

Trummeltõmbepink üheastmeliseks tõmbamiseks; kasutatakse traadi või varbmaterjali (läbimõõt 4...25 mm) tõmbamiseks (vt *tõmbamine; trummeltõmbepink; vrd mitmeastmeline [trummel]tõmbepink*).

ühefaasilisus; ühefaasiline **i** single-phase; mono-phase **v** однофазность; однофазная

Struktuuri koosnemine ühest faasist.

ühekomponentne; ühekomponendiline **i** single-component **v** однокомпонентный

üheliuguriline press; lihttoimepress **i** single-slide press; single-action press **v** пресс простого действия

Ühe liuguriga hüdro- või mehaaniline press (vrd *kaheliuguriline press; mitmeliuguriline press*).

üheläbimkeevitus *pr*; üheläbimkeevitamine *op* **i** single-run welding; single-pass welding **v** однопроходная сварка

Ühe keevisläbimiga teostatud keevitus (vrd *mitmeläbimkeevitus*).

ühemetallisüsteem → monometallism

ühend **i** compound **v** соединение

Elementide (metallide, mittemetallide) vaheline keemiline ühend.

ühendatav pind; liitepind **i** faying surface **v** сопрягаемая поверхность (при сварке)

Pind, mis kavatakse viia kontakti teise detaili pindadega liite moodustamiseks keevitamisel ja jootmisel.

ühenduskael **i** gooseneck **v** гузнец

Kanaliga mahuti sulametalli kogumiseks tiiglisse ja pressimiseks survevaluvormi kuum-survekambriga survealumasinates (vt *survevalu*; *survealumasin*; *kuumkambersurvealumasin*).

ühepoolkeevitus; ühepoolne keevitus *pr*, ühepoolkeevitamine; ühepoolne keevitamine *op* **i** one-side welding **v** сварка с одной стороны; односторонняя сварка
Toote keevitamine ühelt poolt.

ühepoolne kärnitugi **i** stem chaplet; single-headed stud; stalk pipe chaplet
v односторонняя жеребейка; жеребейка с одной ножкой
Ühe toetuspinnaga kärnitugi (vt *kärnitugi*; vrd *kahepoolne kärnitugi*).

ühepoolne mudelplaat **i** core-and-drag pattern **v** односторонняя модельная плита
Mudelplaat, mille ühele poolele on kinnitatud mudel[id] ühe vormipoole vormimiseks (vt *mudelplaat*; vrd *kahepoolne mudelplaat*).

ühepoolne pressimine → ühesuunapressimine

ühepoolse pressimisega press → ühesuunapressimisega press

ühesambaline pikihöövelpink; ühe sambaga pikihöövelpink **i** open-side planer; single-column planer **v** одностоечный продольно-строгальный станок
Pikihöövelpink, millel on üks vertikaalne samm, mille külge kinnituvad töölaud ja traavers. Ühesambaline höövelpink võimaldab töödelda laiemaid toorikuid kui kahesambaline höövelpink (vt *pikihöövelpink*; vrd *kahesambaline pikihöövelpink*).

ühesambaline press; C-kerega press **i** gap-frame press; C-frame press; open-back press; open-frame press **v** пресс с С-образной станиной; одностоечный пресс
Kolmest küljest avatud raamiga ühesambaline press (vrd *portaalpress*).

ühespindliline freespink → simpleksfreespink

ühespindliline varbtreipink **i** single-spindle bar machine; single-spindle bar lathe **v** одношпиндельный прутковый [токарный] автомат
Ühe spindliga varbtreipink (vt *varbtreipink*; vrd *mitmespindliline varbtreipink*).

ühesuunakeevitus; ühesuunaline keevitus *pr*, ühesuunakeevitamine; ühesuunaline keevitamine *op* **i** one-direction welding **v** сварка на проход
Keevitamine pidevalt ühes suunas.

ühesuunapressimine; ühesuunaline pressimine; ühepoolne pressimine **i** unidirectional compacting; unidirectional pressing; single-action pressing **v** одностороннее прессование
Üheteljeline pressimine surve avaldamisega ühelt poolt (vt *üheteljeline pressimine*; vrd *kahesuunapressimine*).

ühesuunapressimisega press; ühesuunalise pressimisega press; ühepoolse pressimisega press **i** single-action press **v** пресс одностороннего действия; пресс простого действия

Press ühesuunaliseks pressimiseks (vt *ühesuunapressimine*).

üheteljeline pressimine **i** uniaxial pressing; uniaxial compacting **v** одноосное прессование

Pressimine (vormimine) surve avaldamisega ühe telje suunas. Üheteljelise pressimise alaliikideks on ühesuunaline pressimine ja kahesuunaline pressimine (vt *ühesuunapressimine*; *kahesuunapressimine*).

ühedõneline survealuvorm **i** single-cavity die **v** одногнездная перссформа

Survealuvorm ühe valandi saamiseks ühe valutsükli (pressimistsükli) jooksul (vt *survevalu*; *survealuvorm*; vrd *mitmedõneline survealuvorm*).

ühtivus → afiinsus

ühtne vormi[*mis*]segu **i** unit sand; system sand **v** единая [формовочная] смесь Vormi- või kärnisegu, mida kasutatakse samaaegselt nii mudeli- kui täiteseguna; kasutatakse masinvormimisel (vt *vormi[*mis*]segu*; vrd *mudelisegu*; *täitesegu*).

üksiktootmine **i** job lot production; piece production; single-piece production **v** единичное производство

Tootmine, mille korral enamikul töökohtadel operatsioonid kas üldse ei kordu või korduvad ebaregulaarselt. Üksiktootmises lastakse välja laia nomenklatuuriga tooteid suhteliselt vähe ja tihti üksikult (vrd *hulgitootmine*; *seeriatootmine*).

üksservlõikeriist; ükservlõikur **i** single-point tool; single-tip tool **v** однолезвийный инструмент; резец

Ühe pealõikeservaga lõikeriist, nt treitera (vrd *mitmikservlõikeriist*).

üksservlõikurkeermestus → keermestus ükservlõikuriga

ülaasetuskompensaator → ülaasetusvalupea

ülaasetusvalupea; ülaasetuskompensaator **i** top riser; top feeder [head] **v** верхняя прибыль; прибыль прямого действия

Valupea, mis asetseb otse vormiõõnsuse (valandi) kohal (vt *valupea*; vrd *külgasetusvalupea*).

ülabeiniit **i** upper bainite **v** верхний бейнит

Austeniidi lagunemisel beiniidiala ülaosas (temperatuuripiirkond 500 °C) moodustunud väga peen ferriidi-tsementiidisegu (vt *beiniit*; vrd *alabeiniit*).

ülalt-alla keevitamine *op* **i** downhill welding; vertical downward welding **v** сварка сверху вниз

Püstõmbluste keevitamine keevisvanni liikumisega ülalt alla (vrd *alt-üles keevitamine*).

ülaltvalu *pr*; ülaltvalamine *op* **i** top pouring; downhill pouring; downhill teming

v разливка сверху; верхняя разливка

Valuplokkide tootmine valuplokivormi täitmisega ülaltpoolt (vt *valuplokivalu*).

ülatoitekanal; haritoitekanal **i** top gate; top ingate; drop gate **v** верхний питатель; верхний литник

Toitekanal sulametalli vormiõõnde juhtimiseks ülevalt poolt (vt *toitekanal*; vrd *alltoitekanal*; *eralduspindtoitekanal*; *korrustoitekanal*).

üleeutektalm; üleeutekt[ili]ne malm; {järeleutektalm} **i** hypereutectic [cast] iron **v** заэвтектический чугу́н

Eutektse koostisega võrreldes suurema süsinikusisaldusega (üle 4,3%) lebeduriit-tsementitstruktuuriga malm (vrd *alaeutektalm*; *eutektalm*).

üleeutektoidsulam; üleeutektoidne sulam; {järeleutektoidsulam} **i** hypereutectoid alloy **v** заэвтектоидный сплав

Eutektoidse koostisega võrreldes suurema komponendisaldusega sulam (vrd *alaeutektoidsulam*; *eutektoidsulam*).

üleeutektoidteras; üleeutektoidne teras; {järeleutektoidteras} **i** hypereutectoid steel **v** заэвтектоидная сталь

Eutektoidse koostisega võrreldes suurema süsinikusisaldusega (üle 0,8%) perliit-tsementitstruktuuriga teras (vrd *alaeutektoidteras*; *eutektoidteras*).

üleeutektsulam; üleeutekt[ili]ne sulam; {järeleutektsulam} **i** hypereutectic alloy **v** заэвтектический сплав

Eutektse koostisega võrreldes suurema komponendisaldusega sulam (vrd *alaeutektsulam*; *eutektsulam*).

ülehelikiiruseline leekpihustus → kiirleekpihustus

ülehelikiiruseline plasmapihustus → kiirplasmapihustus

ülejootmine **i** rebrazing; resoldering **v** перепайка

Jooteliite kuumutamisega lahtivõtmise ja uuesti jootmine (vt *jootmine*).

ülekatelliideskeevistoru **i** lap-welded tube **v** труба, сваренная внахлестку

Kaldservaga ribatoorikust, mille kokkusurutud otsad keevituvad, valmistatud keevistoru (vt *keevistoru*; *ribatoorik*; vrd *põkkliideskeevistoru*).

ülekuivatus *pr*; ülekuivatamine *op* **i** overbaking **v** пересушка

Kärnide ja valuvormide ülemääraselt kõrgel temperatuuril kuivatus (vt *kuivatus*).

ülekuumus; ülekuumenemine *pr*; ülekuumutamine *op* **i** overheating; superheat-[ing] **v** перегрев

Metalli kuumutamine sellise kõrge temperatuurini, mis kutsub esile tera kasvu ja muud struktuurimuutused; need on kõrvaldatavad järgneva termotötlusega.

ülekuumusaste; ülekuumutamisaste **i** superheat; superheating degree; overheating degree **v** степень перегрева

Tegeliku ja teoreetilise sulamistemperatuuri vahe.

üleküllastunud tardlahus; üleküllastatud tardlahus **i** supersaturated solid solution **v** пересыщенный твёрдый раствор

Tardlahus, milles lahustunud komponendi sisaldus on suurem selle komponendi tasakaaluolekus piirlahustuvusest antud temperatuuril (vt *martensiit*).

ülemine kelk → pöördkelk

ülemine nurkõmblus **i** overhead fillet weld **v** полупотолочный угловой шов

Nurkõmblus horisontaalse teljega horisontaalse-vertikaalse tasapinna vahel, kus viimane läbim asub allpool.

ülemine osa; ülaosa **i** cope **v** верхняя часть [оснастки]

Valuvormi, vormkasti või mudeli ülemine osa (ülemine pool) (vrd *alumine osa*).

ülemine poolvorm **i** cope; top half mould **v** верхняя полуформа

Vormi ülemine (pealmine) pool vormimisel kahte vormkasti (vrd *alumine poolvorm*).

ülemine voolepiir; ülemine voolavuspiir **i** upper yield strength; upper yield limit **v** верхний предел текучести

Materjali tugevusnäitaja; pinge väärtus, mille saavutamisel esmakordselt täheldatakse jõu vähenemist (R_{eh}) (vrd *alumine voolepiir*).

ülemine vorm[imis]kast **i** cope; top mo[u]lding box **v** верхняя опока

Vormkast ülemise vormipoolde vormimiseks (vt *vorm[imis]kast*; vrd *alumine vorm[imis]-kast*).

üleminekukiht; üleminekutsoon **i** intercoat[ing]; interface **v** приповерхностный слой; прослой; промежуточный слой

Kontaktpind (tsoon) alusmaterjali ja pinde vahel.

üleminekutemperatuur → muutusetemperatuur

üleminekutsoon → üleminekukiht

ülemõõduline fraktsioon; ülemõõduline osis **i** oversize [fraction]; plus sieve; plus mesh **v** отсев; надрешетная фракция; надгрохотная фракция

Sõela mitteläbinud puistematerjali (pulbri) fraktsioon (sõelale jäänud osa puistematerjalist) (vrd *alamõõduline fraktsioon*).

ülemõõduline osis → ülemõõduline fraktsioon

ülemõõdupulber; ülemõõduline pulber **i** oversize [fraction] powder **v** надрешетная фракция порошка; надгрохотная фракция порошка

Pulbri etteantud granulomeetrilisest koostisest jämedam (sõelale jääv) fraktsioon pulbrist (vrd *alamõõdupulber*).

ülepaagutus *pr*; ülepaagutamine *op* **i** 1. resintering; 2. oversinter[ing] **v** 1. по-

вторное спекание; 2. переспекание

1. Täielikult mittepaakunud tooriku täiendav paagutamine paagutusdefektide kõrvaldamiseks või ülepressitud pulberdetaili paagutamine. 2. Paagutamine ülemäära kõrgel temperatuuril või liigpika kestusega, millega kaasnevad ebasoovitavad struktuuri ja vormi muutused.

ülepressimine **i** restriking; repressing **v** допрессование; допрессовка

Eelnevalt pressitud ja paagutatud toorikute täiendav pressimine mõõtmete täpsuse suurendamiseks ja/või omaduste parandamiseks.

ülepuiustamine **i** sprinkling; powdering **v** присыпка; обсыпка

Mudeliplokki katvale niiskele suspensioonile tulekindla puistematerjali pealepuistamine täppisvalus (vt *täppisvalu*).

ülerullimine **i** reeling **v** обкатка

Õmbluseta torude viimistlusoperatsioon – lühikesel tornil kruvivaltsimine ülerullimispingil toru sise- ja välispinna kvaliteedi parandamise ja kujuhälvete vähendamise eesmärgil (vt *ülerullimispink*).

ülerullimispink **i** reeling mill; reeler **v** обкатной стан

Kahevaltsiline valtspink õmbluseta torude viimistevaks ülerullimiseks (vt *ülerullimine*)

ülerõhukompensaator → ülerõhuvalupea

ülerõhuvalupea; ülerõhukompensaator **i** pressure head **v** прибыль с газовым давлением; газовая прибыль

Valupea (üldjuhul suletud valupea), mis toidab valandit atmosfäärirõhku ületaval rõhul (vt *valupea*; vrd *atmosfäärirõhuvalupea*).

ülesegamine **i** overmixing **v** чрезмерное смешивание [порошков]

Pulbrisegu ülemäärane segu homogeensust kahjustav segamine, mis põhjustab erineva koostisega (tihedusega) pulbrite kihistumist.

ülessulatus *pr*; ülessulatamine *op* **i** melting-down; meltdown **v** расплавление

Materjali sulasse (vedelasse) olekusse viimine kuumutamisega üle sulamistemperatuuri.

ülevananemine *pr*; ülevanandamine *op* **i** overag[e]ing **v** перестарение

Kõrgtemperatuurisel vanandamisel sekundaarse faasi täielik väljasadestumine, mille tulemusel sulam pehmeneb ja väheneb tugevus.

ülijuht **i** superconductor **v** сверхпроводник

Aine, mis on ülijuhtiv (väga väikese elektritakistusega) (vrd *pooljuht*).

ülijuhtmetall **i** superconductive metal **v** сверхпроводящий металл

Väga madalatel temperatuuridel tähtsusetu elektritakistusega metall.

ülijuhtsulam **i** superconductive alloy **v** сверхпроводящий сплав

Väga madalatel temperatuuridel tähtsusetu elektritakistusega sulam.

ülikergsulam; ülikerge sulam i superlight alloy; ultralight alloy v ультралегкий сплав; сверхлегкий сплав

Väga väikese (magneesiumi tihedusest, s.o 1750 kg/m³ või 1,75 g/cm³ väiksema) tihedusega sulam (vrd *kergsulam*; *kesksulam*; *rasksulam*).

ülipeenfraktsioon; ülipeenosis i ultrafines; ultrafine fraction v ультрадисперсная фракция

Puistematerjali (pulbri) osis osakeste suurusega hrl 0,1...2 µm (vrd *peenfraktsioon*; *keskfraktsioon*; *jämefraktsioon*).

ülipeenosis → ülipeenfraktsioon

ülipeenpulber → ultrapeenpulber

ülipeenstruktuur; ultrapeenstruktuur i hyperfine structure; ultrafine structure v ультратонкая структура

Väga peeneteraline (alla 1 µm osakestega) struktuur (vt ka *nanostruktuur*).

üliplast[iili]sus i superplasticity v сверхпластичность

Peeneteralise metalse materjali võime purunemata deformeeruda olulises ulatuses (tavaliselt 200...1000%) kõrgtel temperatuuridel (üle rekristalliseerimistemperatuuri) ja kindlatel deformatsioonikiirustel (vt *struktuurüliplastsus*; *faasimuutusüliplastsus*).

üliplastne lehtvormimine; üliplastne lehtstantsimine i superplastic sheet forming; SPF-process v листовая штамповка в сверхпластичном состоянии

Lehtvormimine (lehtstantsimine) metalli üliplastses olekus (vt *üliplastsus*; *lehtvormimine*).

üliplastne lehtvormimine-difusioonliitmine; üliplastne lehtstantsimine-difusioonliitmine i superplastic forming/diffusion bonding; SPF/DB-process v совмещенная штамповка в сверхпластичном состоянии с диффузионной сваркой

Lehtvormimise üliplastses olekus ja difusioonkeevitamise kombineerimine ühes tehnoloogilises tsükli (vt *üliplastne lehtvormimine*).

üliplastne stantsimine i superplastic forging; superplastic forming v штамповка в сверхпластичном состоянии

Üliplastses olekus sulamite isothermiline stantsimine (vt *üliplastsus*).

üliplastne sulam i superplastic alloy v сверхпластичный сплав

Metallisulam, mida saab viia üliplastsesse olekusse (vt *üliplastsus*).

ülipuhas i extra pure; hyperpure v особочистый

Vähemalt 99,99% puhtusega metall.

ülisulam → supersulam

ümar[valts]metall i rounds[tock]; round bars v круглый прокат; круглые профили

Ümmarguse ristlõikega sordi[valts]metall (vt *sordi[valts]metall*).

ümarlihvimine **i** cylindrical grinding **v** круглое шлифование
Pöördpinna lihvimine ümarlihvpingis.

ümarlihvpink **i** cilindrical grinding machine **v** круглошлифовальный станок
Viimistluspink ümarlihvimiseks (vt *ümarlihvimine*).

ümarpulber → sfääriline pulber

ümarsilur **i** circular bead; flange bead **v** полозок
Liivvormide ja -kärnide halvasti ligipääsetavate ümarpindade silumiseks kasutatav S-kujuline tööriist (vrd *silur*; *nurgasilur*).

ümarääristus *pr*; ümarääristamine *op* **i** curling **v** закручивание кромок
Sirgääristamise eriliik – ääristamine serva rullikeeramisega (vt *sirgääristus*).

ümberkristallisatsioon; ümberkristall[iseer]umine **i** phase recrystallization **v** перекристаллизация
Metalli (sulami) kristallstruktuuri muutumine kuumutamisel või jahutamisel tingituna polümorfsetest muutustest metallis või sulami komponentides (vt ka *rekristallisatsioon*).

ümbersulatus *pr*; ümbersulatamine *op* **i** remelting **v** переплав[ление]
Sulatuse eriliik – tavaliste meetoditega toodetud metalli uuesti sulatamine mittesoovitavate lisandite sisalduse vähendamiseks (vrd *sulatus*).

X

X-[põkk]õmblus **i** double V-butt weld **v** двухсторонний стыковой шов с X-образной разделкой кромок; X-образный шов
X-servakujuga põkkõmblus (vrd *Y-[põkk]õmblus*).

Y

Y-[põkk]õmblus **i** single V- butt weld with broad root face **v** шов с Y-образной разделкой кромок; Y-образный шов
Y- servakujuga põkkõmblus, osaservatud V-õmblus (vrd *X-[põkk]õmblus*).

Youngi moodul → normaalelastsusmoodul

δ

δ-raud → deltaraud

γ

γ-raud → gammaraud